THEOLOGICAE
DISPVTATIONES
DE PRAEDESTINATIONE DEI,
& aliæ, quæ in primo libro Sententiarum desiderabantur.

AVCTORE

F. PHILIPPO FABRO FAVENTINO
ORD. MIN. CONVENT.
In Vniuersitate Patauina Sacræ Theologiæ Professore.

Quibus Doctrina Scoti magna cum facilitate dilucidatur, & contra Aduersarios omnes veteres, et recentiores defenditur.

Cum duplici Indice, vno Disputationum, altero Rerum memorabilium.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. HIPPOLYTVM ALDOBRANDINVM

S. R. E. Cardinalem Amplissimum.

VENETIIS, ex Officina Marci Ginami, M DC XXIII.

Permissu Superiorum, & Priuilegio.

ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISS. DOMINO, D. HIPPOLYTO ALDOBRANDINO S. R. E. Cardinali Ampliſsimo,

Frater Philippus Faber Fauentinus F. P. P.

NON fuit mihi diù deliberandum, Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Princeps, cui hos meos labores, quos de miſterijs altiſsimis, nimirum de ſcientia, & prædeſtinatione Dei, non ſine magno ſtudio, opere, & induſtria conſcripſeram, vetere conſuetudine noſtris etiam approbata temporibus, deſtinarem. Nam etſi terreret tuum Illuſtriſsimum nomen; familiæ longa auorum ſerie ſplendor; S. R. E. Cardinalatus amplitudo; Clementis VIII. Pont. Summi nepotis dignitas; animabant tamen animi tui generoſa indoles, magnanimitatem cum omni virtutum decore vndique ſpirans; ſtudiorum labores, quos auidiſsimè à primis annis ſubijſti; inculpata adoleſcentia, cuius florem adhuc Patauium olet, ſuſpicit, & reueretur. His ego, quæ vidi, & tua benignitate ſingulari non ſemel expertus ſum, impulſus, has meas lucubrationes glorioſo nomine tuo exornare, & ſub tuis felicibus auſpicijs toti orbi euulgare, auſus ſum. Parcas, atque conſueta animi tui humanitate agas, rogo. Vale, & diù feliciſſimè viue.

Patauij, Kalendis Iulij 1622.

INDEX DISTINCT. QVAEST. DISPVT. ET CAP.

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

† 3 Christus

Fit

Opinio

Perseue-

Repro-

FINIS.

Errata sic corrigito.

Pagina 6.col. 2.linea 22.non,lege nos.pag.7.col.1.linea 69.præferiptum,lege præscitum. pag.12.col.2.linea 61. peccatum, lege peccaturum. pag.13.col.2. linea 30. erunt, lege erit. pag.14.col.2. linea 57. scire quam ignorare, lege ignorare quam scire. pag.15.col.1. linea 29. ad oppositum, lege da oppositum. pag.18.col.2. linea 37. vt homo, lege est homo. pag.26.col.2.linea 22. prouidentiam, lege præscientiam. pag.39.col.1. linea 45. firmum, lege formam. pag.46.col.1.linea 5. materiam,lege naturam. pag.49. col.1. linea 59. immediata. Et prima est vero,lege immediata,& prima; est vero. pag.49.col. 2.linea 22. contra,lege extra. pag.61.col.2.linea 60. vt rem,lege vult rem.pag.65.col.1.linea 47. & iam, lege etiam. p.65.col.2.lin.25.preciosum,lege præmium. pag.75.col.2.linea 15. scilicet,lege 53. pag.76.col.1.linea 62. congruentia 4. lege congruo in 4. pag.79.col.1.linea 2.superfluè,lege superque. pag.83.col.1. linea 11. voluit, lege noluit. pag.88. col.2. linea 24.55. lege Sanctorum. pag.90.col.1.linea 44. prædestinatione, lege prædeterminatione. pag.92.col.1. linea 20. per, lege coniunguntur per. pag.94.col.1. linea 60. &, lege etiam. pag.99. col.1. linea 12. intrinsecus, lege extrinsecus. ibid. linea si causetur, lege causetur Deum. ibid. linea 53. aduenit,lege alienet. pag.102.col.1. linea 48. &, lege ex. pag.104. linea 64. voluntatis, lege voluntatis voluntate. pag.112.col.2. linea 48. Richardus, lege Ruardus. pag.118. col.1. linea 39. neque, lege neque enim. pag.117.col.1.linea 18. Nam,lege contra. pag.143. col.1.linea 14. inuisibili, lege inuincibili. ibid.col.2. linea 7. cecidit, lege coincidit. ibid. linea 11. resistant,lege resistunt.

Magistro Bonauentura Capridonio Ordinis Min. Conuent. pub. auct. Correct.

THEOLOGICAE
DISPUTATIONES
F. PHILIPPI FABRI FAVENTINI,
Quae in primo lib. Sententiarum desiderabantur.

Distinctio XXXIX. Quaestio Prima. Disputatio LV.

Vtrum in Deo detur scientia futurorum non absolutorum.

Rationes eorum, qui allatam scientiam dari negant. Caput Primum.

1 QVARTVM, quod diximus facere difficultatem in opinione Scoti est, vt vidimus supra disput. 54. cap. 5. quia Scotus videtur admittere scientiam conditionatam. Saltem nos sic sumus eum interpretati in tota illa disputatione, & alibi, vt admittat scientiam conditionatam ad saluandum, quod illud decretum non auferat voluntatis creatae libertatem. Diximus enim superius decretum diuinum, quod voluntas nostra aliquid efficiat, ideo non imponere necessitatem voluntati creatae, neque ei libertatem adimere, quia decretum illud non praecedit praeuisionem eius, quod actura sit voluntas, sed subsequitur, quia Deus prius praeuidet, quid voluntas creata sit volitura, deinde ipse decernit cum ea ad illum actum concurrere, & tunc certò scit illud esse futurum; hoc autem non possumus sustinere, nisi asseramus in Deo dari scientiam futurorum sub conditione, quae praecedat decretum diuinae voluntatis, quae communiter appellatur scientia conditionata, & ab aliquibus scientia media. Assumptum probatur, quia scientia conditionata futurorum est cognitio, qua Deus cognoscit, quid vnusquisque esset facturus, si haberet tales & tales conditiones, quas tamen non est habiturus vnquam; vt puta *Si Petrus hic nunc adesset hoc faceret non hoc* talis autem cognitio est quam nos possumus in Deo de futuris contingentibus liberis, vt saluemus libertatem arbitrij creati, & contingentiam in rebus. Diximus enim ideo decreuisse concurrere cum Petro ad actum peccati, quia praeuidit Petrum voliturum esse actum peccati, quo ad materiale, & decreuisse Petrum glorificare, quia praeuidit Petrum bene vsurum libero arbitrio, & cras futurum esse bellum nauale, quia praeuidit duces & milites voliturosesse pugnam; haec autem omnia pertinent, vt patet ad scientiam conditionatam. Falsitas verò consequentis probatur nimirum, quod scientia conditionata non detur sequentibus argumentis.

Notandum est tamen, quod non omnes recentiores negant scientiam futurorum sub conditione absolutè, sed nonnulli, & praestantiores negant scientiam futurorum sub conditione antecedentem decretum diuinae voluntatis, vt patebit. Rationes autem contra scientiam conditionatam praecipuè sunt istae.

Prima ratio. 2 Primo. Supponunt, quod consequens in propositione conditionali potest duobus modis prouenire ex antecedenti. Vno modo ex consequentia, & illatione omnino necessaria, vt in hac propositione. Si homo est animal, homo est substantia, vel in hac. Si lapis esset homo, lapis esset animal (parum enim refert ad praesens, quod antecedens vel consequens sint impossibilia; sufficit enim, quod posito antecedenti, consequens quodcunque sit sequatur ex illo necessaria illatione.) Alio modo consequens potest prouenire, & deduci ex antecedente, non ex vi antecedentis, & per necessariam illationem, sed ex aliquo concomitante illud antecedens. Exemplum in hac propositione; si cras venies ad me, dabo tibi equum. Consequens enim istud non prouenit ex illo antecedenti necessaria illatione, sed ex decreto voluntatis meae concomitante illud antecedens, quo decreui dare tibi equum, si adimpleueris hanc conditionem vt cras venias ad me; neque enim posito hoc antecedente conditionato, si cras venies ad me, necessariò sequitur hoc consequens, dabo tibi equum; sed solum sequitur ex decreto meae voluntatis, quo decreui adimpleta illa conditione dare tibi equum, vt dictum est.

Primum corolarium. 3 Ex hoc duo corolaria deducuntur. Primum quod quando consequens ex vi illationis necessariae deducitur ex antecedenti, posito antecedente conditionato in esse, ponitur quoque consequens necessariò: at quando consequens pendet ex antecedenti ratione concomitantis, posito antecedente conditionato solo in esse, non ponitur consequens, sed necesse est etiam, vt concomitans illud antecedens ponatur in esse, vt patet in exemplo allato; si cras venies ad me dabo tibi equum; ad hoc enim vt dem equum non sufficit vt cras venias ad me, sed requiritur, vt fecerim decretum, quod si venias dabo tibi equum. Secundum corolarium est, quod quicunque cognoscit antecedens primo modo, cognoscit quoque consequens, vel potest cognoscere ex vi illius antecedentis praecisè; quia consequens deducitur ex illo antecedenti consequentia necessaria, & naturali; at qui cognoscit antecedens secundo modo non cognoscit, nec potest cognoscere consequens, nisi cognoscat illud concomitans antecedens, virtute cuius consequens ponitur in esse: nam si hoc antecedens ponitur in esse; si cras venies ad me, & tamen decretum meae voluntatis dandi tibi equum non ponatur in esse, neque cognoscatur, nunquam ex illo antecedenti conditionato sequetur hoc consequens, dabo tibi equum; neque qui cognoscet illud antecedens esse positum in esse, sciet certò hoc consequens, nisi cognoscat quoque illud decretum meae voluntatis dandi equum adimpleta conditione. Secundum corolarium.

4 Ad propositum futura sub conditione, quae ex aliquo antecedente deducuntur necessaria illatione cognoscuntur à Deo certò & infallibiliter ex illo antecedente. Exemplum in hac propositione, si Petrus est praedestinatus saluabitur. Deus cognoscit hoc consequens futurum, Petrus saluabitur, quia ex illo antecedenti conditionato posito in esse necessariò sequitur; ideo sci-

tur a Deo scientia naturali. At futurum quod pendet ex antecedente conditionato, non ex vi illationis necessariæ, sed ex aliquo concomitanti ad illud antecedens, vt puta ex decreto aliquo voluntatis, non potest Deus cognoscere nisi posito decreto, & eodem cognito. Hoc corrolarium patet, quia illud consequens non pendet præcisè ex illo antecedenti conditionato, sed pendet ēt ab illo decreto cōcomitanti: ideo illo decreto ablato, & ignorato, cōsequens neque habet esse, neque est cognoscibile: vt patet in exemplis supra allatis. Sed adducamus exemplū quod adducunt recentiores licet sub alia forma. Ponamus casum, quod Deus ab æterno voluisset creare alios angelos, & deinde decreuisset efficaci voluntate vt perseuerarēt in gratia, ac saluarentur, tunc ex positione illius antecedentis conditionati; si Deus creasset angelos ab æterno, non ponitur necessariò hoc consequens in actu, angeli illi saluabuntur; neque Deus si cognosceret præcisè illud antecedens conditionatum esse adimpletum, propter hoc cognosceret consequens esse positum in esse, & esse verum: sed opus est vt posito antecedenti etiam decretum illud ponatur in esse; & ad hoc vt Deus cognoscat consequens, necessarium est vt cognoscat quoque illud decretum concomitans, quia ex illo decreto consequens habet esse, & est ens verè futurum: ante autem illud decretum, consequens est tantum possibile, non actu, & determinatè futurum.

5 Ex his patet quę scientia futurorum sub conditione impugnetur ab istis: nam dimissa scientia futurorum sub conditione, quæ sequuntur ex illatione necessaria (de his enim nòn est sermo) scientia futurorum sub conditione ex decreto concomitante antecedēns conditionatum duobus modis considerari potest: vno modo vt præcedit ipsum decretum: alio modo, vt subsequitur decretum illud; scientia futurorum conditionatorum, quæ præcedit ipsum decretum, impugnatur; scientia verò futurorum talium sub conditione, quæ non præcedit, sed subsequitur decretum concomitans admittitur, & talem dicunt esse scientiam futurorum sub conditione, quę tñ non erunt, quæ in Deo ponitur à Scriptura, vt habetur Matth. 11. *Veh tibi Corosaim*, &c. concedunt enim si facta fuissent miracula in Tyro, & Sydone, quę facta sunt in Betsaida, Tyros, & Sydonios conuersos fuisse: concedunt etiam Deum præsciuisse illud futurum conditionatum, quod si facta fuissent miracula apud Tyrios, & Sydonios, quæ facta fuerunt in Betsaida, Tyrij, & Sydonij conuersi fuissent; sed dicunt quod Tyrij, & Sydonij conuersi fuissent non præcisè ex positione miraculorum, sed ex decreto diuinæ voluntatis efficaci statuēte, quod ipsi Tyrij & Sydonij ad miraculorum positionem conuerterentur: & ideo etiā præsciuisse illud futurum conditionatum (quod tamen erat futurum) non præcisè ex illo antecedenti conditionato posito in esse, sed ex cognitione illius decreti efficacis, concomitantis illud antecedens conditionatum: & ita ex hoc fundamento principali comprobant scientiam futurorum, quę subsequitur ad decretum diuinæ voluntatis concomitans antecedens conditionatum, & impugnant scientiam futurorum sub conditione, quæ antecedit decretum illud diuinum concomitans antecedens conditionatum.

Ratio formatur. Vnde pro eis potest formari ratio sic breuiter. Illud potest sciri a Deo verè, & infallibiliter, & de facto scitur, quod est ens, & habet certam, & determinatam causam sui esse: sed futurum sub conditione, quæ nunquam adimplebitur ante decretum diuinæ voluntatis concomitans illud antecedens conditionatum non est ens, neque habet causam certam, & determinatam sui esse; ergo non est scibile, neque de facto scitur à Deo: maior patet ex illo principio, sicut se habet res ad esse, ita ad intelligi: minor verò patet ex dictis, quia futurū sub conditione non habet esse præcisè ex conditione adimpleta, siue præcisè ex antecedente conditionato posito in esse, sed ex decreto diuinæ voluntatis concomitante. Ideo antecedenter ad illud decretum futurum illud consequens non est ens, verè & realiter futurum, sed solum possibile, & ideo non est scibile vt ens verum & futurum, sed solum vt possibile. Hoc est principale fundamentum auctorum huius opinionis, quod etiam sequenti argumento confirmatur.

6 Secundo contra eandem sciētiam futurorum sub conditione pręcedentem decretum diuinæ voluntatis, vt expositum est, arguunt argumento, quod sæpe repetunt, quia putant habere maximam vim, vt patet ex Aluarez lib. 2. de Auxilijs, disput. 7. num. 13. & 19. & re vera est eorum principale fundamentum. A causa indifferenti, & contingenti in quantum indifferens, & cōtingens est ad vtramlibet partem non exit actus determinatus nisi ab alio determinetur; sed sic est quod voluntas ex se est causa indifferens, & indeterminata in quacunque conditione ponatur; ergo non potest aliquem determinatum actum producere, nisi determinetur ab aliqua priori causa: at nulla alia prior causa assignari potest ipsam determinans, quam voluntas diuina; ergo voluntas creata ante decretum diuinę voluntatis, nō potest habere aliquem actum determinatum faciendi hoc vel illud; ergo neque Deus ante decretum suæ voluntatis potest certò præscire, quem actum ipsa voluntas creata, tali conditione posita, sit elicitura; sed solum post decretum diuinæ voluntatis determinantis voluntatem creatam, vt existens in tali conditione, & circunstantia faciat hoc non illud; ergo non datur scientia futurorum sub conditione certa ante decretum diuinæ voluntatis. Maior propositio est Auerrois 2. Phys. text. 48. approbata à D. Thom. p. p. quæst. 19. art. 3. ad secundum. Minor est euidens; voluntas enim est causa libera, ideo est indifferens ad agendum, & non agendum, & ad agendum hoc vel illud; ergo ex se non est determinata ad aliquem actum. Reliqua assumpta in ratione patent. Hoc est principale fundamētum auctorum huius opinionis dicunt enim voluntatem non posse determinare seipsam ad actum, sed determinari ab extrinseco, scilicet ab intellectu, vel ab obiecto, vel à Deo: ideo in actibus supernaturalibus dicunt illam determinari à Deo, & proinde nullus actus voluntatis secundum eos ante decretum diuinæ voluntatis est verè futurus, neque est verè ens, neque consequenter est verè scibile. 2. Ratio. Fundamentum principale huius opinionis.

7 Tertio si Deus decreuisset creare alium mundum, non sciret certò, & infallibiliter quot numero angelos esset in illo creaturus, ante decretum suæ voluntatis de numero præfixo creando; ergo similiter si voluntas creata ponatur in tali ordine rerum, quod talis, & talis conditio adimpleatur; vt puta quod miracula facta in Betsaida fierent in Tyro, & Sydone, non potest Deus scire quid voluntates ipsæ Tyriorum, & Sydoniorum essent facturæ ante decretum diuinæ voluntatis: an scilicet factis miraculis conuerterentur, vel non conuerterentur; ergo non datur scientia futurorum conditionatorum certa ante decretum diuinæ voluntatis, quod adimpleta tali conditione voluntas creata faciet hoc, & non illud. Antecedens conceditur ab aliquibus, & videtur esse concedendum, quoniam quod Deus data hipotesi, quod alium mundum esset facturus, sit creaturus tot numero angelos, & non plures, oritur ex decreto diuinæ voluntatis, quia ad eam spectat determinare numerum certum angelorum creandorum; ergo ante decretum illud diuinæ voluntatis non potest intellectus diuinus certò scire, quot numero angelos ipse esset creaturus. Consequentia verò probatur, quia quicquid facit voluntas creata non ex se sola facit, sed ex decreto diuinæ voluntatis, per suam prouidentiam cuncta ad extra in particulari regentis, & gubernantis; ergo sicut numerus angelorum certus dependet ex decreto 3. Ratio.

creto diuinæ voluntatis, neque ante illud certò sciri potest; ita quicquid facit voluntas creata pendet ex decreto diuinę voluntatis, & ideo ante illud non potest certò sciri. Posset quidem Deus scire, quid ipsa voluntas creata, stantibus illis conditionibus, posset facere; sed non posset scire quid de facto, certò, & infallibiliter esset factura. Ex his sequitur nos falsum dicere cum asserimus, Deus præcognoscit, quod si Petrus ponatur in talibus circunstantijs, vt puta præueniatur tali vocatione consentiet: si verò præueniretur tali non cõsentiet, quia istæ propositiones non habent determinatam veritatem ante decretum diuinæ voluntatis, nec sunt re vera futuræ, sed solum sunt possibiles.

4. Ratio. 8 Quarto. Nulla est necessitas, vel vtilitas ponendi hanc scientiam futurorum sub conditione præcedentem decretum diuinæ voluntatis; ergo non est ponenda. Antecedens probatur. Non est necessaria ad concordandum liberum arbitrium cum præscientia, & prędestinatione diuina, & efficacia auxiliorũ Dei, quia illa comodè habetur sine hac scientia media, vt ipsi sequentes suam sententiam exponunt: neque est vtilis, quia multa absurda ad illam consequuntur; nam si dicamus Deum non determinare bonum vsum liberi arbitrij ad actum bonum, necesse est dicere, quod liberũ arbitriũ determinetur tandem ad bonum vsum ab aliqua causa naturali, vt puta vel à cõplexione corporis, vel ab aliqua cõstellatione, vel à proprietate huius liberi arbitrij particularis, vel ab aliqua causa, quæ ipsum determinet congruo modo, & suaui, ad assentiendum. Consequens est absurdum, quia sequeretur, quod voluntas huius hominis in talibus circunstantijs cõstituti esset determinata per naturam ad vnum, & non esset libera in illo actu. Consequentia probatur, quia liberũ arbitrium ex se est indifferens ad vsum bonum, & malum; ergo debet ab aliquo extrinseco determinari, at non determinatur per nos a decreto diuinæ voluntatis, neque a gratia vel diuinis auxilijs ad bonum vsum; ergo relinquitur, vt determinetur ab his causis naturalibus.

Responsio tacita impugnatur. 9 Quod si quis dicat, voluntatem se ipsam determinare ad alteram partem, quæ sibi placuerit. Contra licet voluntas sit libera, & ad vtrum libet, tamen non potest habere ex sua natura, vt se determinet ad assensum, vel dissensum: quia tunc non esset libera & indifferens, sed esset potentia naturalis, & determinata ad vnum vt natura, saltem vt constituta in talibus circunstantijs.

5. Ratio. 10 Quinto. Posita hac scientia futurorũ sub conditione, quam vocãt mediam, sequitur dari causam prædestinationis ex parte nostra, vel saltem conditionem sine qua non, consequens est absurdum; ergo. Consequentia patet, quia obiectum scientiæ conditionatæ præcedit decretum diuinæ voluntatis, neque pendet ab ea. Dicimus enim, quod quia Deus præuidit Petrum cooperaturum gratię quę illi datur tali tempore, illum prędestinauit ad gloriam; ergo cooperatio liberi arbitrij præuisa est causa prædestinationis non effectus illius. Falsitas autem consequentis probatur ab eis in disputatione, An prædestinatio habeat aliquam causam ex parte prædestinati, quã sibi adduximus.

6. Ratio. 11 Sexto. Obiectũ scientiæ conditionatæ pręcedentis decretum diuinę voluntatis nulla necessitate est necessarium; ergo de eo non potest dari scientia. Consequentia est euidens ex Aristotile 1. Poster. in diffinitionẽ scire. Antecedens verò probatur: quia quod Petrus positus in talibus circunstantijs, vt puta vocatus tali auxilio tali tempore, &c. sit consensurus infallibiliter illi vocationi, & conuertatur, non est necessarium simpliciter vt patet; neque ex suppositione, siue ex necessitate consequentiæ. Probatur, quia est impossibile, quod aliquis effectus sequatur necessariò necessitate consequentiæ, siue infallibiliter ex causa defectibili, & impedibili, nisi talis causa determinetur ad talem effectum à causa superiori, quæ impediri non possit: at illa cooperatio liberi arbitrij ad gratiam ante decretum diuinæ voluntatis determinantis illam ad talem cooperationem, pendet à causa impedibili, quæ est nostra voluntas; ergo illa cooperatio non est necessaria infallibiliter; ergo non est scibilis a Deo.

12 Confirmatur primo, res nõ potest esse nec sciri in aliquo casu nisi dependenter a causa sua efficienti, id est nisi posita causa eius efficiẽte, & cognita eadẽ causa; sed sic est qd prima, & vniuersalissima causa a qua primo res habet esse est decretum diuinę voluntatis, vt dicitur in lib. de causis propositione prima; ergo ante decretum illud nulla res habet esse, neque potest cognosci. — 1. Confirmatio.

13 Confirmatur secundò, quia sicut decretũ diuinæ voluntatis est causa, vt futurum absolutum sit, ita decretum diuinę voluntatis conditionatum, scilicet statuens, quod si illa conditio adimpleatur illud futurum sit, est causa futuri conditionati; ergo ante decretum illud, futurum conditionatum non est futurum, neque est scibile. — 2. Confirmatio.

14 Confirmatur tertio, futurum cõditionatum adimpleta conditione transit in futurum absolutè; ergo si antecedenter ad decretum diuinæ voluntatis est futurum, aliquod absolutè erit futurum, quod non dependebit a decreto diuinæ voluntatis, quod est absurdum euidens. — 3. Confirmatio.

15 Si hęc scientia cõditionata daretur in Deo, sequeretur auferri ab ipso Deo primam, veram, ac propriam rerum, & præsertim actuum humanorũ causalitatem; consequens est falsum; ergo. Consequentia probatur, quia secundum hanc scientiam conditionatam Deus non causat primo res ipsas, & actus humanos quo ad sobstantiam, & circunstantias actus, sed ideo illos effectiuè efficit, quia prius ab eiusmodi hominis voluntate erant profecturi. Vnde veræ essent istæ propositiones quia facturus erat homo facit Deus, & quia causa secunda facit, facit prima; non contra. Consequentis autem falsitas probatur, quia D. August. lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 10. huiusmodi propositiones detestatur, & eodem libro cap. 14. contra Massilienses, qui hanc scientiam conditionatam admittebant, dicebant enim quibusdam pueris non fuisse concessum baptisma, quia Deus præuidit eos pœnitentiam non acturos, ut asserit D. Augus. hanc scientiam impugnans, Deum non præscire ea quæ non sunt futura; sed quæ sunt futura. Præterea etiam vera philosophia illas easdem propositiones quasi absurdas abhorret, & nomina ipsa causæ primæ, & causæ secundæ eandem falsitatem ostendunt. Hæc enim omnia significant primam, & veram causalitatem rerum pendere a Deo, non à rebus ipsis, quæ sunt causæ secundæ; secundas verò causas tribuere rebus ipsis solum causalitatem secundam. — 7. Ratio.

16 Octauo. Hæc scientia conditionata tollit scientiã absolutam, & independentem à Deo de actibus humanis, vt patet, & ponit solum scientiam complacẽtiæ, siue conditionatam; consequens autem est absurdum; & contra omnes Theologos, qui ponunt in Deo scientiam absolutam, & independentem. — 8. Ratio.

17 Nono. Apostolus ad Ephes. 1. *Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. At si ponatur scientia conditionata operaretur Deus omnia non secundum consilium suum, sed hominis voluntatem attenderet. Ibidem cap. 2. *Præparauit nobis bona opera, vt in ijs ambulemus*. Hester 13. *Dominus vniuersorum, & in ditione eius omnia sunt posita*. Sapientiæ 8. *Attingit omnia a fine vsque ad finem fortiter, & disponit suauiter*. Omnes istæ auctoritates omnino reijcere videntur scientiam istam cõditionatam, quia tunc Deus non efficeret omnia secundum suum consilium, sed secundum consilium hominum; non præpararet opera — 9. Ratio.

hominibus, sed homines illas sibi prius præpararent; non esset Dominus vniuersorum, quia non posset disponere actus humanos; non disponeret omnia suauiter, sed potius sequeretur dispositionem hominum.

10. Ratio. 18 Decimo. Hęc scientia est noua, & recenter nata incognita Patribus; ergo non est approbanda, vel saltē non est necessaria ad saluandam concordiam diuinæ voluntatis cum nostro libero arbitrio, alioquin SS. Patres nesciuissent hucusque concordare liberum arbitrium cum diuina prædestinatione, quod est temerarium; vel si per eam ita facilè potest conciliari, facile fuisset D. Aug. & alijs Patribus hoc modo hoc conciliū facere, & respondere hæreticis, quod tamen non fecerunt, sed alium modum adinuenerunt scilicet eum, quem ipsi Thomistæ ex D. August. in lib. de prædestinatione Sanctorum colligunt, & quem retecimus disp. præcedenti.

11. Ratio. 19 Vndecimo. Nullus potest assignari modus, quo Deus illa futura conditionata cognoscat; ergo talis scientia non datur. Antecedens probatur, non cognoscuntur immediatè per se, quia eorum complexiones non sunt notę ex terminis, nō enim sunt necessariæ: neque per mediū extrinsecum, vt est reuelatio, vel huiusmodi, quia Deus non vtitur tali medio, nec aliqua causa, quia nulla est quæ habeat necessariā connexionem cum illis, cum sint contingentia: neque cognosci possunt in se ipsis, vt futura contingentia, quæ aliquando futura sunt, quia ista nunquam sunt habitura verum esse, illa verò maximè, ideo illa sunt in se, cognoscibilia, ista verò nequaquam; ergo nullum datur medium, quo cognosci possint ista futura contingentia conditionata; ergo talis scientia non datur.

12. Ratio. 20 Duodecimo. Si Deus haberet scientiam cōditionatam rerum, sequeretur Deum posse cognoscere omnes propositiones conditionales, quæ a nostro intellectu fingi possunt; ergo potest cognoscere omnes propositiones disparatas, in quibus nulla est connexio, vt si Petrus ambulasset, volaret leo, & huiusmodi, quod videtur absurdum.

13. Ratio. 21 Tertiodecimo. Sequitur Deum creasse aliquos cōtra pietatem, & misericordiam, quod est absurdum. Consequentia probatur, quoniam præuidit, quod hic, & ille homo cum limitatis auxilijs damnabitur, & tamen eos creauit, & talia limitata auxilia tradidit; ergo videtur creasse eos ad gehennam, quod est contra pietatem diuinam.

14. Ratio. 22 Quartodecimo. Si illa futura contingentia sub cōditione essent scibilia, essent vera, quod enim non est verum non est scibile, at huiusmodi futura non sunt vera, quia re vera non sunt futura; ergo non sunt scibilia.

Allata opinio reijcitur. *Cap. II.*

23 EGo semper miratus sum inter Scolasticos recentiores tam grauem vetti litem, an hæc scientia futurorum sub conditione, quæ nunquam erunt, detur in Deo: neque video quomodo ij, qui negant eam dari, hoc sustinere possint. Ego quidem arbitratus sum semper eam dari, & contineri sub scientia simplicis intelligentiæ, quam omnes Theologi cōmuniter admittunt, licet sub his nominibus, sub quibus agitatur à Modernis, apud illos non reperiatur: hoc autem facilè

D. Thom. probo. Nam D. Thom. p. p. quæst. 12. art. 9. declarans distinctionem illam de duplici scientia simplicis intelligentiæ, & visionis, explicans quid sit scientia simplicis intelligentię, habet hæc verba: *Quadam vero sunt, quæ sunt in potentia Dei, vel creaturæ, quæ tamen nec sunt, nec erunt, neque fuerunt, & respectu horum non dicitur habere scientiam visionis, sed simplicis intelligentiæ, quod ideo dicitur, quia ea, quæ videntur apud nos, habent esse distinctum extra videntem.*

Ex his verbis apertè habetur, scientiam simplicis intelligentiæ extendi ad ea, quæ nunquam fuerunt, non sunt neque futura sunt: possent tamen esse, quia sunt in potentia, vel Dei, vel creaturæ. Tunc sic arguo: at futura conditionata sunt in potentia Dei; ergo sunt possibilia. Antecedens probatur, possent enim creatura aliqua creari a Deo, quæ tamen non creabitur, sed si illa crearetur, & versaretur cum alijs creaturis, & esset libera, præsentata tali occasione faceret hoc, non illud; ergo futura conditionata sunt possibilia, & consequenter pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ. Exemplum. Illud totum est possibile. Si Carolus erit primogenitus Regis Hispaniarum (qui tamen Carolus non erit primogenitus) erit successor in Regno Hispaniarum; ecce posita illa conditione, quod Carolus sit primogenitus Regis Hispaniarum, sequitur eum futurum esse verè Regem Hispaniarum; quod tamen futurum non erit, quia conditio non adimplebitur. Hoc totum est scibile, non scientia visionis, quia non est re vera futurum; ergo scientia simplicis intelligentiæ, quia possibile est esse futurum. Et notandum est, quod adimpleta illa conditione, quod Carolus sit primogenitus Regis Hispaniarum, successio in Regno est futura absque aliquo decreto nouo quo Deus determinet, quod adimpleta illa conditione Carolus succedat in Regno. Stante enim cōcursu generali Dei quo ad omnes actus humanos concurrit, & positis cæteris requisitis ad eliciendum actus humanos adimpleta conditione Rex Hispaniarum declarabit filium suum Carolum esse suum successorem in Regno; & ita hoc futurum erit re vera futurum, & erit ens verum, & cognoscetur à Deo certò, & infallibiliter: quoniam scit Deus, quod voluntas Regis se determinabit ad hunc actum, si ipsemet Deus suo concursu non deficiat, nec adsit aliquod aliud impedimentum; posito autem, quod Deus concurrat suo generali concursu ad illum actum, & quod voluntas se determinet ad actum illum, actus ille infallibiliter erit, & ita est verè, & certò scibile absque nouo decreto Dei subsequente adimpletionem conditionis. Pertinet tamen ad scientiam simplicis intelligentiæ, quia licet posita conditione sit futurum; tamen, quia conditio non ponitur in esse, numeratur inter entia possibilia.

24 Preterea posset Deus facere, vt aliquis esset Rex, qui tamen nō erit Rex, qui si existeret Rex, faceret alia & alia decreta, & leges decerneret, quæ alius Rex, non decreuisset; certū est autem quod potest Deus hęc omnia cognoscere, & tamen non pertinent ad scientiam visionis, quia non sunt futura; ergo pertinent ad eius scientiam simplicis intelligentiæ, quia continetur in potentia creaturæ, & ipsius Dei. Solemus etiam dicere Deum nolle quod talis sit diues, quia præuidet quod diuitijs abuteretur, hoc est futurum conditionatum, quod non erit, & tamen eius scientia communiter tribuitur Deo, neque tribuitur quia Deus adimpleta illa conditione, quod sit diues, etiam decernat quod diuitijs abutatur; sed hoc scit Deus, quia præuidet ex infinitate sui intellectus, quod voluntas illius, stante suo diuino concursu generali, & nullo posito impedimento se determinabit ad abutendum diuitijs, absque eo, quod Deus nouo decreto determinet, quod si habet diuitias illis abutatur, quia ad hoc, vt abusus diuitiarum certò sequatur, sufficit concursus generalis Dei, quo ad omnes actus concurrit; illo enim posito, & cæteris requisitis communibus ad actus humanos eliciendos, effectus ille infallibiliter ponetur in esse, ideo est scibilis.

25 Scotus etiā in 3. dist. 14. quæst. 2. §. *Contra rationem huius positionis*, &c. probans contra D. Thomam. Animam Christi in Verbo habuisse cognitionem omnium pertinentium non solum ad scientiam visionis, sed etiam ad scientiam simplicis intelligentiæ, apertè docet sub scientia simplicis intelligentiæ contineri cognitionem Scientia conditionata probatur ex Scoto.

gnitionem futurorũ sub conditione, inquit enim, quod intellectus animæ Christi posset cognoscere in verbo aliquod possibile futurum nunquam faciendum; & subiungit esse verisimile etiam alias animas visuras in verbo ipsum posse creare aliquid, quod nõ creat etiam distinctè; tunc sic argumentor. At futura ista sub conditione sunt possibilia facienda, quæ nunquam tamen fient; posset enim Sortes si esset Pontifex facere hunc, & illum Cardinalem; hunc, & illum Episcopum, quos tamen non faciet, quia nunquam erit Pontifex; ergo futura contingentia possibilia sub conditione sunt scibilia, & pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ, & hanc doctrinam videtur supponere quoque in 1. dist. 39. vt supra diximus.

Euasio. Quod si quis respondeat: aliud est dicere creatura, vel Deus potest hoc, vel illud facere, & aliud est dicere Deus, & creatura existente tali, & tali circunstantia faciet hoc non illud: quia primo modo significatur eos posse facere hoc, vel illud, non autem facere de facto. In secundo modo verò significatur eos facere res de facto, siue facturos esse de facto. Scientia illa conditionata respicit res hoc secundo modo, ideo non potest contineri sub scientia simplicis intelligentiæ secundum eum sensum, in quo D. Thom. & Scotus intelligunt hunc terminum scientiam simplicis intelligentiæ. Intelligunt enim per scientiam simplicis intelligentiæ scientiam illam, qua Deus cognoscit, quid Deus, siue creatura possit facere, non quid sit factura existente hac, vel illa cõditione qualis est scientia conditionata.

Reiectio. 26 Contra. Futurum sub conditione, quod nunquã aderit non est verè futurum, ideo non potest poni inter futura, quæ pertinent ad scientiam visionis, quia illa sequuntur decretum diuinæ volontatis positum in esse: ista verò futura sub conditione, quę nunquam erit non sunt verè futura, quia solum sunt futura posita in esse conditione: illa verò conditio nunquam ponetur in esse, ideo non sunt verè futura, sunt ergo propriè possibilia, illud enim *Si Petrus erit cras Pontifex faciet hoc non illud*, nihil aliud innuit nisi potentiam proximam Petri esse talem, vt hoc faceret, nõ illud, posita tali conditione, quod esset Pontifex. Ideo pertinent ad scientiam, quæ cognoscit res in esse possibili, siue per comprehensionem potentiarum, quæ est scientia simplicis intelligentiæ secundum D. Thom. & quando D. Thomas, Scotus, & alij antiquiores diuiserunt scientiam Dei in scientiam possibilium, & futurorum, quarum prima est simplicis intelligentiæ; secunda est visionis, per futura intellexerunt verè futura, non futura possibilia, quæ tamen nunquam habebunt esse; futura autem illa sub conditione sunt futura possibilia, non verè, nec certò futura; ideo pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ. Præterea si cõcedimus quod Deus cognoscit quid vnaquæque creatura, & quid ipse possit facere, non est difficile concedere ipsum posse quoque cognoscere, quid creatura omnis sit factura, non solum absolutè, sed posita hac, vel illa conditione, quia hoc prouenit ex perfectissima, & comprehensiua cognitione potentiæ proximæ liberæ eiusdem creaturæ, nam voluntas & si sit libera, tamen præsentata tali conditione inducitur ad hoc, & non illud faciendum. Ideo ad eandem scientiam, quæ cognoscit possibilia iure reducitur, quæ est scientia simplicis intelligentiæ.

Scientia conditionata quomodo possit dici scientia visionis. Quod si quis velit, istam scientiam conditionatam pertinere ad scientiam visionis, eo quia videtur hæc sciẽtia respicere res liberas quoquo pacto futuras, scilicet posita illa conditione in esse, vt volunt quidam recẽtiores, non inficior. Quod enim si Sortes cras esset Papa faceret hoc non illud, est res futura verè posita illa conditione in esse; vnde videtur participare quodammodo de sciẽtia simplicis intelligentiæ, quatenus scilicet nihil certò ponit in esse futurum, sed solum sub conditione, quæ nunquam adimplebitur. Videtur autem participare de scientia visionis, quia posita illa conditione, certò res est futura; res autem futuræ certò pertinent ad scientiam visionis. Et hæc est ratio propter quam ab aliquibus dicitur scientia media; tamen re vera potest poni sub scientia simplicis intelligentiæ; quia scientia visionis solum se extendit ad res quæ pro aliqua differentia temporis habent esse verè, & infallibiter; ideo res possibiles omnes, & quæ aliqua conditione posita essent de facto, quæ tamen nunquã erunt, quia conditio non adimpletur pertinere habent ad scientiam simplicis intelligẽtiæ; huiusmodi autem sunt ista futura conditionata, ideo ad eam pertinent.

27 Et quia puto hanc esse veram sententiam, eam confirmo, & ex hac confirmatione magis patebit dari hanc scientiam, & primò sit. Duplex est possibile, aliud est absolutum, aliud conditionatum: possibile absolutum est, quod non dependet ab aliqua conditione, vt possibile est Deum creare alium mundum, alias species angelorum, & similia: possibile conditionatum est quod pendet ab aliqua conditione posita in esse, vt si Deus crearet alios angelos innocentes cum habitibus bonis inclinantibus ad bonum, & daret eis legem quam tenerentur obseruare, possibile esset eos obseruare illam legem. Inter possibilia autem vnum est magis possibile altero, & proximius existentiæ actuali: Vnde in proposito licet angeli illi possent etiam non obseruare legem illam, quia maneret eorum voluntas libera, tamen esset magis possibile eos legem obseruare, quam non obseruare propter habitus bonos inclinantes ad bonum, & propter alias circunstantias si adessent, quæ inclinarent, & mouerent voluntatem ad bonum, & ad obseruationem, & quanto causæ, & circunstantiæ magis impellunt voluntatem ad aliquod possibile, tanto magis illud est possibile, & est proximius actuali existentię, quam possibile sibi oppositum. Ad propositum ergo obseruatio legis in illis angelis est possibile conditionatum proximè futurum posita illa conditione, quod habeant habitos illos inclinantes voluntatem ad actum illum, & alia ad idem facientia; & licet hoc futurum non sit omnino, & infallibiliter futurum, quia voluntas creata cum sit libera potest semper in alteram partem tendere; tamen est magis certum quod ipsa tẽderet in actum prædictum quam in oppositum; & rationabiliter elicitur ex prædictis conditionibus iudicium valde certum, quod ipsa inclinabit in illã partem; quia etsi sit libera eorum voluntas, tamen est quoque potentia naturalis, quæ habet suam inclinationem naturalem quam videmus regulariter eas sequi. Si modo extrinsecus addatur decretum Dei concurrendi ad hunc actum obseruationis legis, tunc deinde certissimum, & infallibile erit, actum illum obseruationis legis esse futurum; quia decretum Dei est infallibile, licet non ita certò sicut post decretum. Tunc sic arguo. Scientia simplicis intelligentiæ se extendit ad omnia possibilia; ergo cognoscit tam possibile quod est magis possibile, & magis futurum, quàm possibile quod est minus possibile, & minus futurum; cognoscit etiam illud magis possibile peruenturum esse ad actualem existentiam, si causæ illæ non impediantur, & nihil eis deficiat, & Deus præstet suum consensum; quia illa futuritio est fluxus effectus illius à suis causis, qui est ens, & consequenter in se scibile, non autem tantum in suis causis; ergo cognitio illius possibilis, & effectus futurus cognoscitur ab intellectu diuino ante decretum quodcunque diuinæ voluntatis, licet certitudo infallibilis nondum habeatur, si autem decernat diuina voluntas, habita cognitione istius possibilis futuri, ad illud concurrere, tunc deinde certissimè, & infallibiliter cognoscit illud futurum, esse in actu. Hoc tamen possibile futurum conditionatum, de quo dictum est, non erit; ergo possibile futurum sub conditione quod non erit, est scibile à Deo; licet non

sit scibile certissimè, nisi post decretum sequens (decretum enim ponitur non vt faciat scire, sed vt faciat scire certitudinaliter, vt aliàs dictũ est) & hæc scientia pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ; vnde sicut intellectus diuinus cum essentia diuina faciunt res possibiles esse in se intelligibiles, & entia vera scibilia, sic faciunt etiam hæc possibilia magis possibilia, & proximè futura, intelligibilia, & per se scibilia, non autem tantum in suis causis.

28 Confirmatur. Certũ est Deum cognoscere, quod si crearet cras ignem, quem tamen non creabit, (cognoscit enim Deus omnia possibilia, tàm futura quàm non futura secundum omnes) & ei apponeretur lignũ, ignis ille combureret lignum, ergo à pari cognoscere potest quod si voluntas sit affecta talibus, & talibus circunstantijs, producet talem effectum, licet postea illę circunstantiæ non ponantur in esse, & proinde nec ille effectus ponatur in esse. Antecedens est clarũ, & concessum. consequẽtia probatur, quia est eadem ratio de vtroque, solum adsunt duæ differentiæ, quæ intentum nostrum non prohibent. Prima differentia est, quod ignis est causa naturalis naturaliter determinata ad agendum; voluntas autem non est determinata naturaliter nec ab alio, sed se ipsam ex motione ab illis circunstantijs, & habitibus se determinat ad illum effectum producendum (quia, vt dixi, licet sit potentia libera, est tamen etiam naturalis, & habet pro obiecto bonum delectabile, vtile, & honestum; ideo eo ostenso illud sequitur, & ab illo finit se determinare, vt in dispu. de voluntatis nobilitate dictum est. Quis enim ignorat quod si ego esuriam, & mihi conueniens cibus sit appositus, quod etsi possim comedere, & non comedere, tamen certò comedam, nisi adsit aliquod impedimentum?) Secunda est, quod non est ita certò futurus effectus, qui pendet à voluntate positis illis circunstantijs, sicut combustio, quæ pendet ab igne; sed tamen deinde per subsequẽs decretum si aduenerit, redditur certissimum, & infallibile. Hæ autem duæ differentię non faciunt quin sciri possit effectum illum conditionatum nunquam futurum, sed solum faciunt quòd nõ ita certò sciatur; tamen vt dixi addito postea decreto diuinæ voluntatis sequente de concurrendo cum illis causis, habetur certissima cognitio.

29 Præterea possibile non futurum cognoscitur à Deo non solum secundũ esse possibile, & in causis suis, sed in illo esse quod haberet si poneretur in esse; sed illud esse est esse futurum; ergo futurum cognoscitur à Deo per cognitionem simplicis intelligentiæ. Maior probatur, quia alioquin sequeretur, quod Deus posset proficere in cognitione. Nam si Deus non cognosceret possibile nõ futurum in illo esse, quod esset habiturum si poneretur in esse, sequeretur quod si Deus deinde poneret illud in esse, de nouo cognosceret illud esse productum, quod prius nõ cognoscebat; & sic proficeret, quòd est absurdum. Min. est euidens; esse enim quod possibile non futurum potest habere, est esse futurum actualis existentiæ in se, quod est diuersum ab esse possibile, vt possibile est; ergo dicendum est quod intellectus diuinus virtute essentiæ diuinæ in æternitate in se producit in esse intelligibili omnia possibilia quo ad omne esse, quod habere possunt pro quacunque differentia temporis, & omnia eodem modo cognoscit, siue sint presentia, siue futura, siue præterita, ac si in se essent præsentia; quia intellectus diuinus non proficit, nec aliter intelligit facienda, quam facta.

Scotus admittit sciẽtiam conditionatam.

30 Præterea apertissimè admittit Scotus in quolibetis quæst. 16. in responsione ad principale hanc scientiam conditionatam ex D. Augustino lib. 5. de ciuitate Dei cap. 9. vbi D. Augustinus apertè eandem scientiam in re admittit, licet non sub his verbis. Nam D. Augustinus ibi disputat aduersus Ciceronem, qui, vt vitaret omnia euenire certò, & necessariò, vt dicebant Stoici, negauit præscientiam in Deo: putabat enim hæc duo non posse stare simul, quod Deus habeat præscientiam certam futurorum, & quod res liberè eueniant. Arguebat enim sic Cicero, vt ibi refert D. Augustinus: Si omnia futura sunt præscita hoc ordine euenient, quo ventura esse præscita sunt; & si hoc ordine euenient, certus est ordo rerum præscienti Deo; & si certus est ordo rerum, certus est ordo causarum; si autem ordo causarum est certus, omnia necessariò eueniunt, quia nulla erit causa libera, & indifferens, quæ possit operari, & non operari, sed omnis causa erit certa. Respondet D. Augustinus ad hoc argumentum concedendo, quod Deus præscit certò ordinem causarum, negando tamen sequi quod nihil eueniat liberè, & contiogenter, quoniam ipsę voluntates nostræ continentur in ordine rerum, & causarum, & sic qui cognoscit omnes causas, cognoscit etiam quid voluntates nostræ essent causaturæ, & volituræ, quia ipsę etiam sunt causæ: ideo præscientia Dei non aufert contingentiam, sed ipsam supponit, & præscit. Et superius eodem capite dixerat. *Nec timemus ne ideo voluntate nos faciamus, quod voluntate facimus, quia id non facturos ille præscivit cuius præscientia falli non potest.* Ex hoc argno ex D. Augustino & Scoto Deus cognoscit ordinem rerum, & in eo cognoscit quid voluntates nostræ sint volituræ; sed circunstantiæ, & conditiones illę, quibus positis voluntas hoc efficit, & non positis voluntas hoc non efficit, pertinent ad ordinem rerum, & causarum; ergo necesse est, quod Deus præsciat quid voluntas creata sit factura posita hac circunstantia, & conditione rerum, & quid non posita illa conditione; & consequenter necesse est vt cognoscat futurum sub conditione, quę non ponetur in esse; alioquin Deus ordinem causarum, & rerum non cognosceret perfectè, sed imperfectè, & diminutè. Et certè manifestum est intentionem D. Augustini esse, quod posita quacunque variatione rerum, & causarum, ac voluntatum, quod non potest fieri nisi per appositionem variarum circunstantiarũ, & conditionum, secundum quarum aliquas vnum eueniat, secundũ alias aliquid aliud, prǽscientia Dei non tollitur. Et certè supponendo modum loquendi communẽ, & imaginationem, quod actiones Dei transeant in præteritum, siue mensurando actiones Dei tempore, & ad modum actionum humanarum, hæc scientia conditionata est necessaria, & accomodatissima ad conciliandum præscientiam, prouidentiam, & prædestinationem cum libertate nostra.

Obiectio quorũdam recentiorũ.

Sed audio quosdam hic obijcere, Scotum non posse esse huius sententiæ, vt admittat præscientiam futurorum sub conditione, quæ non adimplebitur, ante decretum suæ voluntatis: quia ipsemet Scotus in 4. sent. dist. 39. omnino docet intellectum diuinum ante decretum diuinæ voluntatis non cognoscere futura aliqua; quia ante decretum diuinum res futuræ obijciuntur intellectui diuino vt neutræ, non autem determinatæ in alteram partẽ, sed per decretum diuinæ voluntatis in alteram partem determinantur.

Solutio.

Respondeo non posse mirari satis quod professores doctrinæ Scoti hanc obiectionem adducant, cum Scotus eo loco adeò sit clarus, vt nulla possit esse occasio verã eius mentem non assequendi. Dico igitur aliud esse Deum non posse cognoscere futura, & aliud non posse cognoscere futura certò. Scotus ibi nõ dicit, quod intellectus diuinus ante decretum diuinæ voluntatis non possit cognoscere futura, sed dicit, quod nõ potest cognoscere futura certò. Aliud autem est dicere Deum non posse cognoscere futura sine decreto, & aliud non posse cognoscere futura certò sine decreto; Scotus ponit decretum esse necessarium ad certò cognoscẽdum futura, non ad cognoscendum præcisè. Verba Scoti in citato loco in resolut. Quæstionum litt. M. §. *viso de contingentia rerum.* sunt hæc. *Viso de contingentia rerum* quan-

quantum ad existentiam, & hoc considerando respectu voluntatis diuinæ, restat videre, secundum principale qualiter cum hoc stat certitudo scientiæ eius. hoc potest poni dupliciter. vno modo per hoc, quod intellectus diuinus videt determinationem voluntatis diuinæ, &c. Apertè ergo Scotus dicit intellectum diuinum scire certò futurum aliquod pro tali tempore esse futurum, quia voluntas diuina determinat, quod illud futurum, pro tali tempore sit: at non ob hoc sequitur secundum Scotum, quod Deus non præuideat prius voluntatem creatam, stante tali circunstantia, & tali esse volituram hoc, vel illud; & quod si ipse decreto suæ voluntatis diuinæ secum concurrere voluerit, illud certò volet, & ponetur in esse actu. Sentit ergo Scotus quod Deus præsciat quid voluntas mea sit volitura pro tali tempore, sed ex inspectione simplici meæ voluntatis, non scit certò voluntatem meam, illud certò esse volituram, pro eo tempore, quia cum sit libera, & mutabilis, posset mutari; ideo necesse est, quod voluntas diuina addat suum decretum, quo posito illud erit futurum certò, & erit ens verum futurum, quia voluntas diuina est immutabilis, & intellectus diuinus videns voluntatem diuinam esse immutabilem, scit certò voluntatem creatam esse volituram illud. Vel si hic modus dicendi non placet, quia videtur ponere in Deo quendam discursum, assignat Scotus alium modum, qui in re est idem, scilicet, quod offerente intellectu diuino res in esse neutro ipsi voluntati diuinæ, voluntas diuina facit hoc, vel illud esse verum pro tali nunc suo decreto. Disertè ergo Scotus ponit decretum diuinæ voluntatis ad certò sciendum, non ad sciendum simpliciter, & ideo supponit quod intellectus diuinus præuideat quid voluntas creata, cum sit libera, sit volitura, vnde ibi est sermo de futuris absolutis, quæ certò erunt, & pertinent ad scientiam visionis, non de futuris conditionatis, quæ pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ, licet quoquo pacto participent conditionem scientiæ visionis.

Et quod hæc sit mens Scoti euidenter confirmatur ex hoc quodlib. 16. quod facilè patet consideranti totam solutionem illius argumenti, & ponderationem verborum D. Augustini, quam facit Scotus, præsertim in illis verbis. *Etiam in sequenti capitulo, non propterea nihil in nostra voluntate est, quia Deus præsciuit, quid futurum esset in nostra voluntate. non enim nihil præsciuit, sed aliquid, & illo præsciente, est aliquid in nostra voluntate.* Illa verba sunt ponderanda, vt ponderat Scotus. *Non enim nihil præsciuit, sed aliquid.* Ergo volunt Scotus, & D. Augustinus intellectum diuinum præscire aliquid in nostra voluntate antequam diuina voluntas faciat decretum; illud autem est volitio voluntatis creatæ, quæ præuidetur à Deo. Nec potest dici, vt Aduersarij volunt, quod Scotus, & D. August. intelligant Deum præscire illud post decretum diuinæ voluntatis; hoc enim directè repugnat litt. ipsi D. Aug. & Scoti, qui volunt quod præscientia Dei præcedat decretum diuinæ voluntatis; & ideo decretum illud non tollat contingentiam rerum, & libertatem arbitrij: nam si intelligerent, quod præscientia sequatur decretum diuinæ voluntatis, tunc nihil haberet D. Augustinus cõtra Ciceronem, quia Cicero diceret, iam Deum decreuisse illud futurum esse, quod creata voluntas vult, & proinde non esse liberam, sed determinatam. Ponderanda etiam sunt illa verba Scoti, quæ deinde subdit; *Quia ista necessitas præscientiæ, & præsciti, vt præsciti, & si sit necessitas immutabilitatis, non tamen simpliciter est necessitas ineuitabilitatis, siue omnimodæ determinationis, sed tantum ineuitabile ex suppositione ista: quia illud est iam præscriptum.* Pondera illa verba, *non est tamen simpliciter necessitas ineuitabilitatis, siue omnimodæ determinationis.* His enim omnino euertit prędeterminationem omnem, quam aduersarij ponunt fieri per illud decretum, siue illa sit physica, siue moralis.

31 Præterea dari scientiam futurorum sub conditione ante omne decretum, & simul ipsa bona opera præuisa esse causam prædestinationis, disertè docet D. August. lib. de Prædestinatione Dei. Nam cap. 2. ponit duplicem prædestinationem, alteram alligationis & potentiæ, alterã conditionis, & iustitiæ. Prima prædestinatio est absoluta qua Deus nulla habita ratione alicuius conditionis quæ adimpleatur, vel non adimpleatur aliquid decernit, & prædestinat futurum, vt cum Deus prædestinauit quod Cœlum semper volueretur, & similia. Prædestinatio conditionis est qua Deus prædestinauit aliquid non absolutè; sed si talis conditio adimpleatur, & hoc modo prædestinauit hominem ad mori; non enim prædestinauit absolutè Adam mori, sed solum sub hac conditione, si inobediens esset, & sic dicit se habere quoque prædestinationem ad gloriam. Verba D. August. sunt cap. 2. *Prędestinationum aliæ sunt alligationis, aliæ conditionis, istæ sunt iustitiæ, illæ potentiæ. Vt lucidius fiat quod dicitur quæ sunt alligationis & potentiæ, quæ conditionis & iustitiæ demonstretur. Creauit Deus cælum & terram, solem & lunam, diem & noctem, prędestinauit insuper, vt cælum semper volueretur; terra immobilis, circumuoluenti cęlo loco centri haberetur; sol & luna diei noctique pręessent; dies & noctes certis temporibus vicissim succederent. Hæ prædestinationes potentiæ sunt, & alligationis. Vnumquodque enim eorum quæ prædiximus sic alligatum est suo operi per prædestinationem Dei, vt ab eo dimoueri non possit. Creauit Deus hominem & prædestinauit, vt si obediens esset, ac à gustu vetiti pomi se abstineret, in vita permaneret; sin autem inobediens esset, sententiam mortis subiret. Hæc prædestinatio conditionis est & iustitiæ. Non enim Deus ante casum hominis sic eum per potentiam alligationis prædestinauit mori, vt necesse esset eum mori, sed sub ea conditione si peccaret. Quia igitur peccauit homo, iustum erat, vt moreretur. Si nõ peccaret nullo vinculo prædestinationis diuinæ morti alligaretur.* Hæc D. August. In fine autem capitis quinti & vltimi eiusdem libri de prædestinatione Dei dicit, tàm prædestinationem ad pęnam quam ad gloriam esse prædestinationem conditionis, & iustitiæ, non alligationis & potentiæ, & habet hæc verba. *Iam quæ sint prædestinationes alligationis, quæ conditionis, satis vt reor dictum est. Sed earum quæ conditionis sunt, aliæ ad gloriam, aliæ ad pęnam. Quos enim Deus suos fidei opere futuros esse præuouit, hos prædestinauit ad gloriam quos absque correctione diabolicæ persuasioni militaturos esse præsciuit hos pro certò prædestinauit ad pęnam.* Hæc D. Augustinus. Vbi habes præscientiam rerum futurarum sub cõditione ante vllum decretum absolutum, vel conditionatum; habes etiam prædestinationem ad gloriam esse ex meritis præuisis; habes etiam prædestinationem esse actum voluntatis non intellectus.

32 Probatur etiam à recentioribus hanc scientiam dari, & auctoritate, & ratione, quæ sanè apud me concludunt efficaciter. Efficax autem præsertim mihi videtur auctoritas ex Matth. 11. *Veh tibi Corozaim, veh tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes, quæ in te factæ sunt olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent.* Item Ezechielis cap. 3. *Non ad Populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris, & si ad illos mittereris, audirent te.* Ex his enim auctoritatibus explicitè patet Deum cognouisse, quid Tyrij, & Sydonij fecissent, si apud illos facta fuissent miracula, quæ fecit Dominus Iesus in Corozaim, & Bethsaida; hoc autem est futurũ conditionatum, quod nunquam erat adimplendum. 1. Ratio pro sciẽtia conditionata.

33 Respondere autem quod Christus hoc dixit nõ quia sciuerit, quid re vera Tyrij, & Sydonij essent facturi Euasio quorundã reiicitur.

ctūri

cturi si miracula ea facta fuissent apud illos, quia hoc scire non potuit, quoniam non erat rè vera futurum, sed loquutum fuisse more humano per exagerationē quandam, sicut quando amicus rogat amicum, vt aliquid ei concedat, nec concedere vult, solet dicere, si petijssem ab inimico dedisset; sic inquam respondere videtur mihi multum derogare veritati sacræ scripturæ, & prædicationi Christi; Christus enim tunc dixisset mendacium, & falsum, non enim tunc loquebatur per modum exagerationis, sed increpabat, & conuincere volebat eorum incredulitatem nullam habere causam excusationis, quod si exēplum adductum esset falsum, non rectè conuicisset eos.

34 Accedit quod Sancti Patres, & præsertim D. August. lib. 2. de bono perseuerantiæ, cap. 9. tractans eum locum ait, Christum Dominum vera prædixisse in illis verbis nimirum, quod Tyrij & Sydonij pœnitentiam egissent, si facta fuissent illa miracula apud eos. Vnde habet hæc verba. *Ipse Dominus attestatur, quod acturi essent magnæ humilitatis pœnitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum.*

Alia euasio reijcitur.

35 Alia est quoque responsio in huiusmodi prædictionibus non prędici effectum infallibiliter futurum, etiam posita conditione, sed solum verisimilius esse huiusmodi effectum futurum esse, quia ad illum causæ videntur propensæ; quod confirmatur, quia sæpe in his reuelationibus in scriptura apponitur illa particula, fortè, vt fit in sequenti prædictione de Sodomis, subiungit enim eodem cap. Christus. *Si in Sodomis factę fuissent virtutes, quæ factæ sunt in tè, forte mansissent vsque in hodiernum diem.* Illa autem particula, fortè, significat incertitudinem prædictionis. Insuper quia inquiunt aliqui in prophetijs cominatorijs sæpe necesse est subintelligere hanc conditionem, si causæ nō mutentur, sed maneant, eo modo, quo tunc manent, cum res prædicitur; sed quia causæ sunt liberę, & mutari possunt, ideo prædictio non est certa.

36 At hæc responsio eadem ratione reijcitur, quia multum derogat veritati Sacræ scripturę & prophetię; vnde si talis licentia interpretandi scripturam, & prophetias daretur, omnis veritas scripturæ, & prophetiæ tolleretur, quia vnusquisque posset pro arbitrio dicere subintelligi debere aliquam conditionem. Insuper possemus dicere, hoc prædixisse futurum, non quia re vera esset futurum, sed quia tunc erat verisimile esse futurum.

37 Præterea licet illa particula, forsan, quandoque apponatur, non tamen significat dubitationem, & incertitudinem esse in scientia Dei, quia talis incertitudo nimis vilificat scientiam Dei, vt Sancti Patres, exprefsè vbique asserunt, præsertim Hieron. Ezech. 2. & Ier. 26. vbi habet hæc verba, *verbum ambiguum, forsan. Maiestati Dei non potest conuenire, sed nostro loquitur affectu, vt liberum homini seruetur arbitrium.* Pręterea hoc nō potest accomodari illi auctoritati ex Ioan. 6. *Cum sciret, quia venturi essent, vt facerent eum Regem*. Sciebat ergo certò, quod erant facturi eum Regem si voluisset. Hoc est futurum conditionatum, non adimpletum, neque adimplendum. & tamen erat scitum certò à Christo, neque enim apposuit particulam fortè; sed absolutè dixit. *Cum sciret quia venturi erant, vt eum facerent Regem fugit in montem ipse solus*; ergo si non fugisset, fecissent illum regem, & hoc certò sciebat esse futurum, ne autem eueniret fugit in montem.

Responsio recentiorũ.

38 Cęterum recentiores ad has auctoritates, & similes, & ad rationes probantes dari in Deo scientiam istam futurorum sub conditione, vt Aluarez, & alij aliter respondent; concedunt enim Deum scire ista futura sub conditione & scientia infallibili; sed dicunt illa non cognosci, nec esse cognoscibilia vt futura antecedenter ad decretum conditionatum diuinæ voluntatis, sed subsequenter ad illud, & ideo cognoscuntur per decretum illud subsequens adimpletionē conditionis. Dicunt enim Deũ fecisse decretum, quod adimpleta illa conditione, quod miracula facta fuissent in Tyro, & Sydone, Tyrij, & Sydonij conuerterentur; & ideo Deũ certò scire illos conuersuros fore in fidem Christi per intuitionem istius decreti, non autem quia illa conuersio esset futura ante decretum illud, vt sustinemus nos, ponendo scientiam futurorum sub conditione præcedere illud decretum; sed hanc responsionem infra confutabimus postquã auctoritatibus, & rationibus probauerimus Deum certò scire futura sub conditione, quod à multis negatur.

2. Ratio principalis

39 Secũdò ergo loco est auctoritas vulgata primo Regum cap. 23. vbi Dauid rogat Dominum, vt ei reuelet, an si ipse Dauid maneret in ciuitate Ceilæ, venturus esset Saul ad eum occidendum, & si maneret Ceilæ, Ceilitæ essent tradituri Dauidem in manus Saul, qui eum persequebatur: respondit Deus, ibi, *& Saul veniet, & Ceilitæ tradent te.* Quo audito aufugit Dauid cum socijs suis, & saluauit se. Ex hoc loco conspicuè habetur, quod Deus verè cognouit, quod si Dauid mansisset Ceilæ, Saul venisset, & Ceilitę eum tradidissent, & propter hoc reuelauit ipsi Dauidi vt se saluaret. Illud autem erat futurum sub conditione, quod non erat adimplendum.

Responsio quorundã.

40 Respondent aliqui, quod quando Deus prædixit hoc Dauidi, Saul, & Ceilitæ erant in tali dispositione, vt Saul Dauid persequeretur, & Ceilitæ eum traderent; & ideo Deus videns talem dispositionem, quasi coniecturans talem dispositionem duraturam esse, prædixit Dauid Saulem venturum, & Ceilitas eum tradituros.

Reiicitur.

41 Contra, hæc responsio nimis vilificat cognitionem diuinam tribuens ei nimirum cognitionem coniecturalem, & dubiam. Præterea illa prædictio non esset certa, & infallibilis, sed valde dubia: vnde non esset differentia inter prædictiones Dei, & Demonis; eius enim oracula ex aliqua coniectura, & aliqua causa præsenti educuntur. Ad veritatem ergo Sacræ scripturæ saluandam, & prędictionum Dei necesse est dicere Deum non solum vidisse dispositionem actualem, in qua erant Saul, & Ceilitę quando Dauid orauit Dominum: sed etiam præuiderat qualis, & quę erat futura dispositio ipsius Saul, & Ceilitarum si Dauid non fugisset, & mansisset Ceilæ, & hanc dispositionem certò pręnouisse, & ideo etiam certò prędixisse Saulem persequuturum, & Ceilitas eum tradituros fuisse. Plura congerunt recentiores, quæ nē acta agam omitto.

3. Ratio ex Sanctis Patribus.

42 Tertiò ex Sanctis Patribus confirmatur, quorũ auctoritates multas congregant recentiores. Sufficiat mihi vnus August. qui sæpius hanc scientiam conditionatam admittit apertè, sed præsertim libro 2. de bono perseuerantiæ, cap. 9. & 10. vbi probat contra Pelagianos Deum neminem iudicare de illis peccatis, quæ pię sciuit esse facturum; vbi non negat Deum præscire, quæ peccata vnusquisque infans esset facturus si vixisset, sed fatetur, ea præsciuisse, & ideo nonnullos eorum abstulisse, ne illa facerent, iuxta illud Sapient. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius.* Et in cap. 9. circa medium, vbi commemorat quæstionem illam, quã in lib. de sex quæstionibus contra Paganos tractauit, quæ erat cur Christus non venerit in principio mundi, sed post tam longa tempora; & respondisse se ait, & eandem responsionem approbat, quia Christus præsciebat illis prioribus temporibus plenum esse mundum hominibus tam infidelibus, vt noluerit eis prædicare, quia præsciebat eos nec suis miraculis, nec verbis esse credituros. Verba autem D. August. sunt hæc, item paulò post in eodem libro, atque eadē quæstione, *quid mirum inquam si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus seculis nouerat, vt eis prædicare meritò nollet, quos nec verbis nec miraculis*

suis

suis credituros esse præsciebat. Et denique apertè eodē capite,& sequenti,& in omnibus illis libris hanc scientiam apertè concedit,& supponit competere Deo.

4. Ratio. 43 Ratione etiam probatur facilè, quia ad perfectissimam scientiam Dei spectat cognoscere nō solum res, quæ futuræ sunt,sed etiam eas,quæ sunt possibiles, licet nunquam actu sint futuræ. Vnde dicimus scientiam simplicis intelligentiæ Dei esse de rebus possibilibus,non tamen futuris,at futura ista conditionata sunt possibilia, quod enim si Sortes cras Papa esset, faceret hunc Episcopum, est res possibilis, quia conditio est possibilis,& posita conditione,& cęteris requisitis non deficientibus præsertim cōcursu generali Dei effectus ille erit; ergo tale futurum est obiectum scientiæ Dei, & consequenter eius scientia datur.

5. Ratio. 44 Præterea supposito, quod Deus velit seruare liberum arbitrium creatum, & tamen velit hominem, vel angelum inducere ad aliquid agendum,necesse est quod prævideat, quod si adhibeat tale medium illius arbitrium assentiet: si autem aliud nequaquam, alioqnin vel Deus faciendo illum hominem efficere illud coget eum,atque libertati violentiam inferret,vel non faciet,vt illum effectum efficiat. Hæc ratio est efficax, & non potest negari ab aduersarijs. Nam si Deus decreuit absolutè voluntatem creatam facere aliquid,necesse est, vt cognoscat media, quæ adhibere debet ad hoc,vt faciat eam facere illud absque coactione; ergo necesse est,quod præsciat, quod si adhibebit talia media voluntas creata faciet talem actum. Hæc est scientia conditionata; ergo.

6. Ratio. 45 Præterea homines modo suo habent huiusmodi cognitionem de futuris contingentibus conditionatis, vt mercatores sciunt, quod si hoc, & hoc faciant, negotium suum, & mercatura periclitabitur, sin autem hoc, & hoc res bene habebit; verbi gratia sciunt, quod si tali tempore vendant suas merces,vili vendēt, quia adest multa copia,si verò expectent ad duos menses, vel ad annum carius vendent,quia non aderit tanta copia. Ecce hoc est futurum conditionatum liberum,quod non erit,& tamen illud sciunt coniecturaliter. Denique Principes & omnes prudentes in agendis suis negotijs,quæ versantur in comertijs humanis,& sunt libera habent hanc cognitionem de futuris sub conditione, & illa est secundum quam se prudenter gerunt; ergo hæc scientia non est neganda Deo, sed illi est assignanda cum maiori perfectione; hæc enim scientia apud homines, & angelos est coniecturalis, at scientia Dei superat in infinitum scientiam creatam, & insuper omnem causam creatam etiam liberam comprehendit totaliter; ergo scientia, quæ apud creaturam est coniecturalis, apud Deum erit certissima,& infallibilissima.

Deum habere cognitionē futurorum sub conditione ante decretum. Ex his hucusque patet Deum cognoscere futura sub conditione,quæ tamen nunquam erunt, certò,& infallibiliter: reliquum est vt ostendamus, Deum ea cognoscere antecedenter ad decretum quodcunque conditionatum contra recentiores eos, quos supra adduximus.

1. Ratio. 46 Res tunc verè scitur quando scitur per causam, à qua habet verum esse,sed sic est quod futura sub conditione,quæ tamen non erunt verè sciuntur à Deo;ergo debent sciri per causam, à qua habent esse. Maior est euidens, minor est iam probata per rationes superius factas, & est concessa ab his aduersarijs: subsumo; sed futura conditionata contingentia habent esse solum à conditione posita in esse tanquam à causa sine qua non, à voluntate creata tanquam à causa proxima, & à concursu generali Dei tanquam à causa prima,& non ab alio aliquo decreto conditionato diuinæ voluntatis; ergo Deus scit illa futura conditionata, non dependenter ab aliquo decreto conditionato,sed antecedenter ad illud. Assumptum probatur. Ad hoc vt voluntas creata ponat in esse futurum, quod pendet ex aliqua conditione, non est necesse, quod Deus decernat,quod adimpleta illa conditione,voluntas illud futurum ponat in esse; vt puta, quod si Tyrij, & Sydonij viderint miracula facta Iudæis consentiant in fidem Christi, sed voluntas ipsa posita conditione in esse, & stante concursu generali Dei potest se determinate ad actum consentiendi, & si se determinat ad consensū,hoc facit ex sua libertate, non ex aliquo decreto Dei determinante voluntatem ad actum illum,vt putant aduersarij, quia tunc voluntas non liberè, & contingenter poneret in esse futurum illud, sed necessariò,& ita illud futurum non esset futurum contingens, sed futurum necessarium. Hoc argumentum certè est efficax, & conuincit aduersarios, & simul detegit causam erroris ipsorum: putant enim ipsi iuxta sua principia, quod voluntas creata adimpleta conditione non possit se determinare ad actum aliquem faciendum, sed necessarium esse decretum diuinæ voluntatis determinans ipsam ad talem actum; hoc autem est quod nos reijcimus, & contendimus esse falsum, quia dicimus voluntatem à nullo principio extrinseco determinari ad actum aliquem, quia tunc nō esset libera, vt ostendimus in dispu. An voluntas sit nobilior intellectu cap. 12.& sequentibus. Cum ergo res cognoscatur per causas à quibus dependet, non autem per causas à quibus non dependet,& futurum sub conditione cognoscatur à Deo, vt fatentur aduersarij, debet cognosci per causas, à quibus dependet: at non dependet ab aliquo decreto conditionato,sed à conditione posita in esse tanquam à causa sine qua non,à voluntate, & à concursu generali Dei sufficienti, qui est præstò omnibus,sequitur,quod à Deo cognoscatur dependenter à conditione adimpleta, & à voluntate Dei,& à voluntate creata se determinante medio concursu generali ad actum illum non ab aliquo decreto conditionato Dei.

47 Confirmatur. Eo modo cognoscit Deus res possibiles, quæ tamen nunquam erunt, quomodo essent, si in aliqua differentia temporis ponerentur in esse: sed futurum sub conditione, quæ nunquam erit,est possibile, licet nunquam futurum sit; ergo cognoscitur à Deo eo modo, quo se haberet si in aliqua differentia temporis poneretur in esse: sed si futurum sub conditione,vt puta conuersio Tyriorum,& Sydoniorum poneretur in esse per miracula facta sibi, quæ facta sunt Iudæis non poneretur in esse per decretum conditionatum, quo Deus decreuisset factis illis miraculis Tyrios, & Sydonios debere conuerti, sed quia voluntates eorum excitatæ illis miraculis, cum adiutorio Dei se determinarent ad consensum in fidem Christi; ergo Deus cognoscit futurum illud sub conditione, vt est possibile tantum, & non positum in esse,nō dependenter ab aliquo decreto conditionato,sed quia præuidet ex infinitate sui intellectus, quod posita tali conditione in esse, & ipso Deo non denegante suum auxilium necessarium, voluntas se determinaret ad ponendum illud futurum in esse actu. Totum ergo fundamentum aduersariorum est, quod voluntas ex se non se determinet,sed determinetur à Deo: è conuerso nostrum fundamentum est,quod voluntas non determinetur ab externo principio, sed à semetipsa; quod ostendimus in disput. vtrum voluntas sit nobilior intellectu cap. 11. & inde; ideo hic non oportet ad hoc confirmandum aliud adducere; rationes enim probantes illud nostrum fundamentum destruunt fundamentum aduersariorum, quo euerso ruit hæc eorum assertio.

Confirmatur.

2. Confirmatio. 48 Secundo cōfirmatur. Fatentur aduersarij, quod si voluntas creata posset se determinare ad aliquid faciendum sine decreto diuinæ voluntatis, vt puta si Tyrij factis miraculis apud eos, quæ facta sunt apud Iudeos

deos possent se conuertere ad fidem Christi sine aliquo decreto Dei, quo factis miraculis prædictis de facto conuerterentur, quod illa eorum conuersio futura, adimpleta illa conditione, esset ens verè futurum, & scibile à Deo certò, quia haberet causam certam, à qua dependeret. Tunc sic arguo, at re vera posita illa conditione voluntas se potest determinare absque decreto nouo Dei, quo statuat, quod se determinet, quia si adsit concursus ordinarius Dei, regulariter ipsa semper se determinat in omnibus actionibus suis, quia est libera; ergo in isto quoque se determinare potest, & se determinaret, quia id prædixit Christus Dominus; ergo effectus proueniens ab illa nimirum conuersio Tyriorum, & Sydoniorum est verè ens, & scibile Deo.

Obiectio. 49 Sed dicet aliquis determinatio voluntatis creatæ est impedibilis; ergo licet Deus prænideat voluntatem stante adimpletione conditionis decreuisse ponere in esse aliquod consequens: attamen non certò sciet illud esse futurum, quia poterit impediri; ergo requiritur decretum certum Dei statuens illud consequens infallibiliter futurum esse.

Solutio. Respondetur vt infra cap. sequenti ad primum argumentum aduersariorum dicam. In hac obiectione esse maximam deceptionem, sed pro nunc dico, quod iam diximus nos supponere, quod decretum diuinum sequatur, vel concomitetur determinationem voluntatis creatæ; stante autem concomitantia decreti diuini de volendo concurrere ad determinationem illam voluntatis creatæ, actus voluntatis creatæ non est impedibilis. Ideo præuidendo, quod voluntas creata posita tali conditione se determinabit ad hoc, si ipse Deus concorrat: & videns, quod vult concurrere cum illa; certò scit illud consequens fore futurum, quod ipsa decreuit ponere in esse: & hoc decretum subsequitur, vel saltem concomitatur, non præcedit, vt volebant aduersarij.

Rationes in oppositum soluuntur. Cap. III.

50 EX dictis facile est soluere rationes aduersariorum: Ideo pro intelligentia est notandũ, quod primum suppositum aduersariorum est diminutum: nã aliquod consequens certò, & infallibiliter potest ex aliquo antecedente tripliciter prouenire. Primo quando consequens prouenit ex antecedente consequentia necessaria. Secundo quando prouenit ex antecedente non ratione sui, neque necessaria consequentia, sed ratione alicuius concomitantis illud antecedens, vt in proposito est decretum voluntatis, sicut supra exponendo primum suppositũ primi argumẽti aduersariorum dictum est, & hucusque conuenimus cum aduersarijs. Tertio modo aliquod consequens potest prouenire ex antecedenti non naturali illatione, sed ratione alicuius concomitantis illud antecedens, sed illud cõcomitans non est voluntatis diuinæ decretum speciale conditionatum, quod aduersarij ponunt, sed decretum voluntatis creatæ cum omnibus requisitis generalibus ad hoc, vt possit agere, determinantis se, posito antecedente conditionato in esse, ad ponendum quoque consequens in esse; & hoc est in quo differimus ab aduersarijs, & est fundamentum positionis nostræ. Nam dicimus, quod voluntas creata cum concursu generali Dei requisito ad quamcunque actionem causæ secundæ potest se determinare, posito aliquo antecedente in esse ad ponendum consequens: & ita facto illo decreto, & concurrente adiutorio necessario Dei, illud consequens habebit esse infallibiliter, licet contingenter. Et hoc modo habent esse certum omnia futura contingentia. Exemplum in hac propositione, si rogabis pro me Regem dabo tibi equum, hoc consequens, dabo tibi equum, non deducitur ex antecedenti illatione naturali, neque necessaria, neque ex decreto Dei conditionato, quod adimpleta conditione ego dem equum; sed ex decreto meæ voluntatis se determinantis ad ponendum hoc consequens in esse posito antecedente. Facta ergo illa determinatione à mea voluntate, & posito illo antecedente conditionato in esse, sequitur illud consequens infallibiliter, & certò, licet contingenter.

Obiectio notanda. 51 Sed dices, non potest sciri certò illud consequẽs futurum, quia voluntas creata potest impediri ab executione, & positione in esse illius consequentis, ideo requiritur decretum Dei, ne impediatur ab executione suæ determinationis, & possit ponere in esse illud consequens.

Solutio notanda. 52 Respondetur primo, hoc argumentum supponere, quod operationes, & determinationes voluntatis nostræ, vt sunt in conspectu Dei, habeant futurum, & præteritum, vt habent apud nos; quod tamen est falsum, quia vt sunt præsentes Deo sunt in nunc æternitatis, quod semper est præsens: ideo Deus videt voluntatem quatenus actu determinat se ad ponendum in esse illud consequens, non quatenus præcedit illũ tempore aliquo, in quo posita possit impediri ab executione: & hoc est causa deceptionis magnę in hac materia de concordia, vt sequenti disputatione videbimus.

Secunda responsio. Secundo dico, quod voluntas creata non potest impediri, quia supponimus, quod decretum diuinũ concurrendi cum ipsa voluntate ad ponendum illud consequens in esse concomitetur determinationẽ voluntatis creatæ (non autem præcedat, nec determinet ipsam voluntatẽ, vt aduersarij dicebant) stante autem concomitantia talis decreti, actus voluntatis est inimpedibilis, & consequenter est certò scibilis, sicut actus futurorum absolutorum vigore decreti diuini est certò, & infallibiliter scibile à Deo.

Ad primũ argum. 53 Hinc ad primum argumentum negatur minor, ad probationem dicitur falsum esse illud futurum sub conditione habere esse à decreto diuino antecedente determinationem voluntatis creatæ, & concomitante illud antecedens; sed dicimus illud consequens habere esse ab antecedente tanquam à causa sine qua non, à voluntate creata verò tanquam à causa proxima se determinante, & à concursu diuino, siue à decreto Dei de concurrendo suo auxilio ad illam determinationẽ, & causationem consequentis, concomitanter, vel subsequenter, non antecedenter ad determinationem voluntatis creatæ. Peccat ergo minor ab insufficienti enumeratione causarum à quibus aliquod consequens pendet in esse.

Ad 2. arg. qđ est principale fundamentum aduersariorum. 54 Ad secundum argumentum, quod est, vt diximus, principale fundamentum aduersariorum, facillima est solutio, quam Scotus iam ante addixit in 2. sent. dist. 25. in responsione ad vltimum argumentum principale, quod est argumẽtum istud aduersariorum in propria forma, & quod etiam soluimus in disput. an voluntas sit nobilior intellectu cap. 13. ad primum. Respondetur ergo ad argumentum ex Scoto, quod forma, quæ est in potentia contradictionis ad opposita, & indeterminata, est duplex. Alia est diminuta, & imperfecta quantum ad hoc, quod non potest se determinare ad alterum contrariorum, & oppositorum, sed vtrumque equaliter respicit, vt scientia intellectus, & huiusmodi. Vnde Arist. 9. Meth. tex. 10. vult quod si huiusmodi potentia procederet ad producendum actum ex se, & à nullo alio determinante, determinaretur ad alterum oppositorum, simul produceret opposita; quod quia est impossibile, necesse est ponere aliud principium quod illam determinet. Alia verò est forma indeterminata, quæ est potentia ad opposita, & ad contraria, sed perfecta, & non diminuta, præsentato sibi obiecto, cuiusmodi est voluntas; & ista potest se determinare ad alterum oppositorum, & etiam potest determinare alia. Vnde Aristot. 9. Meth. loco citato

dixit

dixit voluntatem, quam ibi pro hæresim appellat, esse principium determinatiuum potentiarum indeterminatarum. Ratio ergo Auerois,& D. Tho. currit de potentia indeterminata imperfecta, non de potentia indeterminata perfecta, cuiusmodi est voluntas creata. Imò Scotus in eadem dist. 25. §. *Contra conclusionem*, versiculo, *Quod etiam dixerunt, quod libertas attenditur in voluntate*, &c (quod est extra quoddam additum) multis rationibus probat voluntatis libertatem non posse saluari, dicendo, quod ipsa præcisè se determinet quo ad actus sequentes ad primum, & quia determinet intellectum ad hoc aut illud cõsiderandum, nisi etiam dicamus eam esse liberam,& omnino determinare se in omnibus actibus etiam primis, quæ non adduco, quia in littera Scoti clara sunt.

Ad tertiũ. 55 Ad tertium argumentum dimissis aliorum varijs responsionibus. Ego puto, argumentũ multipliciter posse solui. Primo negatur antecedens, scilicet quod data hipotesi, quod Deus vellet creare alium mundum, non sciret quot numero Angelos esset creaturus ante decretum de creando eos tot numero: ratio est, quia data illa hipotesi quod Deus vellet creare alium mundum, necessariò consequitur, vt etiam certũ numerum angelorum esset creaturus, vt puta mille; ergo ista propositio in se esset vera, data illa hipotesi, quod Deus esset creaturus alium mundum, Deus crearet mille angelos. Consequentia probatur, quia te vera data illi hipotesi Deus creabit mille angelos; ergo illa propositio in se est vera, licet non sit determinata, quia voluntas diuina ante decretum factum de creando mille angelos posset determinare creare alium numerum angelorum; verum autem in se est semper verum circumscripta differentia temporis, sicut falsum in se est semper falsum circumscripta differentia temporis; verum autem omne est scibile a Deo in se propter infinitatem sui intellectus, quia est ens verum; ergo numerus determinatus angelorum, data hipotesi, quod alium mundum crearet, esset certus intellectui diuino, antequam voluntas diuina decerneret creare illum numerum præfixum. Dices ergo Deus sciet certò numerum angelorum creandum, antequam voluntas diuina decernat illum numerum certum: hoc autem est falsum, quia effectus esset determinatus, antequam causa, à qua dependet, esset determinata ad illum producendum, quod repugnat rationi formali causæ & effectus. Respondetur quod data hipotesi quod Deus esset creaturus alium mundum, ad illum sequitur hoc, quod etiã esset creaturus certum numerum angelorum ex decreto diuinæ voluntatis, vnde præuidens Deus illum certum numerum angelorum, vt puta mille, futurum, præuidet etiam voluntatem suam diuinam se fore determinaturam creare talem numerum. Vnde licet in diuino intellectu, & voluntate non sint ista instantia diuersa temporis; tamen ex quo ponimus hæc instantia rationis per nostrum modum intelligẽdi cogimur intelligere diuinam voluntatem, & intellectum circa illa se habere, ac si re vera illa instantia essent ibi in tempore; & ideo possumus imaginari intellectum præuidere decretum diuinæ voluntatis, antequam actu ponatur in actu, & vt est futurũ, sicut imaginamur, quod in vno instanti Deus decernat mundum creare: deinde decernat certum numerũ angelorum creare. Ideo hoc argumentum nihil officit scientię futurorum contingentium pręcedenti decretum Dei conditionatum. Præterea possumus dicere, quod cognosceret numerum angelorum creandorũ certò, quia diximus supra Deum ita cognoscere possibilia non futura, quo ad esse possibile, quam quo ad esse futurum, quia nõ proiicit in cognitione sua, vt dictum est capite præcedenti.

2. Responsio. 56 Secundo possumus respondere negando consequentiã. Ad probationem respondetur, quod futurũ illud conditionatum, de quo est sermo in antecedente alio modo habet esse, quam futurum conditionatum, de quo nos statuimus esse scientiã conditionatam: nã futurũ illud, quis nam esset certus numerus angelorũ, si Deus crearet alium mundum, totaliter pendet à solo decreto diuinę voluntatis, quod nullum est, in illo priori signo, in quo ponitur Deus decernere velle creare alium mundum: ideo illud futurum non est ens verè futurum, neque ideo est scibile in illo signo à Deo, scilicet ante illud decretum diuinæ voluntatis. At futurum conditionatum, de quo nos ponimus dari scientiam in Deo pendet à determinatione voluntatis creatæ, concurrente etiam decreto Dei, sequente ipsam determinationem voluntatis creatæ, præuisam: non autem à decreto aliquo subsequente conditionem positam in esse, sed præcedente determinationem voluntatis creatæ, vt volunt aduersarij, vt supra ostendimus: hæc autem determinatio voluntatis creatę, vt præuisa, præcedit ipsum futurum, & propter hoc potest cognosci à Deo, vt supra diximus: Ideo Deus potest præscire certò hoc futurum conditionatum, quod pendet à voluntate creata, de quo nos loquimur, non illud quod pendet à solo decreto Dei, de quo est sermo in antecedente: Et confirmatur, quia nos dicimus, quod Deus potest præuidere, quod voluntas Tyriorum, & Sydoniorum factis miraculis apud eos, quæ facta fuerunt apud Iudeos, se determinabit ad conuertendum se ad fidem Christi: dummodo ipse Deus non defficiat suo auxilio; cognita autem hac futura determinatione, & decreto diuino, quod concurret suo auxilio, cognoscit certò futuram esse conuersionem Iudeorum, quia conuersio pendet ab illa determinatione, & decreto sequente vt a causa: cognita autem causa cognoscitur effectus. At data hac hipotesi, quod Deus in vno signo æternitatis decerneret creare alium mundum, & nihil de numero angelorum decerneret, in illo signo priori non posset Deus cognoscere numerum illum determinatum; quia causa illius, quæ est determinatio, siue decretum diuinæ voluntatis, quod tot numero creentur non est posita in esse, neque præuidetur vt futura: ideo non potest cognosci effectus prouenicns ab illa: ita decretum, quod ponunt aduersarij est diuersum à decreto, quod nos ponimus, vt declarauimus. Cæterum hæc argumenta procedunt ex falsa imaginatione, quod actiones Dei habeant præteritum, & futurum, quæ est omnino falsa, vt infra explicando opinionem Scoti circa concordiam: ideo pro nunc hæ responsiones sufficiant.

57 Ad quartum. Respondetur proculdubio hanc scientiam esse vtilem ad concordiam diuinę prædestinationis prouidentiæ Dei, & efficaciæ gratiæ cum voluntatis creatæ libertate: non tñ esse necessariam; quia modus dicẽdi Scoti est planior, & verior, vt infra dicemus, q̃ modus dicendi aduersariorum, (& ẽt aliorum, qui hac sola scientia cõditionata putant saluare omnia saluanda in hac materia; vt ostendam disp. sequenti,) quia aufert contingentiam vt supra diximus. Ad probationem respondetur, quod determinatio libertatis tandem reducitur ad obiectum motiuum tanquam à causa sine qua non, & ad ipsam voluntatem partialiter, & minus principaliter seipsam determinantem, & ad Deum ipsum adiuuantem, & principaliter non totaliter ipsam determinantem sua gratia, & adiutorio, vt superiori disputatione diximus; neque hoc est inconueniens, sed maximè consonum doctrinę Patrum, & D. Augustini. Ad quartũ.

58 Ad quintam respondetur negando falsitatem consequentis, nã vt ostendemus infra in disputatione de prædestinatione, verissimũ est merita gratiæ præuisa esse causam prædestinationis ad gloriam. Ad quintã.

59 Ad sextum pro nunc respondetur, quod & si determinatio voluntatis creatæ nuda sit impedibilis, & non sit certò futura; tamen stante decreto sequente Ad sextũ.

diuinæ

diuinæ voluntatis cõcurrendi cum voluntate creata ad illum effectum, illa determinatio est certa, & infallibilis, licet sit contingens, quia scilicet ipsa se determinauit ad illum efficiendũ, & nõ ab alio fuit determinata.

Ad primã confirmationem.

60 Ad primam cõfirmationem respondetur ad minorem, quod decretum diuinæ voluntatis est prima causa vt omnia sint, at non eodem modo. Vnde respondetur, quod hoc decretum esse causam rerum potest duobus modis intelligi, vno modo quod sit causa antecedens, & determinans voluntatem ad aliquid agendum, vt aduersarij tenent: & hoc modo est verum respectu omnium rerum, quæ non pendent à voluntate creata: at de his, quæ pendent à voluntate creata, est falsum. Alio modo, vt sit subseqũes determinationem voluntatis creatæ: & hoc modo dicimus, quod est causa vniuersalis rerum contingentium, & quod res futuræ cognosci non possunt, nisi cognito hoc decreto, & sic nobis nihil obest.

Ad secundã confir.

61 Ad secundam confirmationem respõdetur per idem: nam futurum contingens, tam absolutũ, quam conditionatum pendere à decreto Dei potest intelligi duobus modis: vno modo quod pẽdeat à decreto Dei antecedente determinationem voluntatis creatæ, & de hoc decreto procedit argumentum, & hoc modo negatur vtrumque futurum pendere à decreto Dei: alio modo quod pendeat à decreto diuinę voluntatis, non antecedente, sed sequente determinationem voluntatis creatæ præuisam, & hoc modo concedimus; & hoc non tollit scientiam conditionatam, sed eam confirmat, vt patet ex dictis supra. Exemplum de futuro contingenti absoluto. Non ideo cras legã, quia Deus decreuit, ac determinauit meam voluntatem ad legendũ cras; sed prẹuidit Deus, quod ego sum cras lecturus, si ipse præbeat suum concursum; & Deus decreuit concurrere cũ mea voluntate suo concursu ad legendũ cras: ideo cras legã certò. Et Deus hoc scit certò, quia videt decretum suæ voluntatis de concurrendo mecum cras ad legendum. Cum autem hoc decretum non antecedat determinationem meæ voluntatis, non aufert libertatem eius. Exemplum in futuro contingenti conditionato. Non ideo Tyrij, & Sydonij factis miraculis apud eos, quæ facta sunt Iudeis, credidissent in Christum, quia Deus decreuisset, quod factis illis miraculis ipsi conuerterentur, vt aiunt aduersarij: sed quia præuidit Deus, quod si fierent miracula illa apud eos, voluntates eorum se conuertissent, si Deus dedisset auxilium, & concursum suum necessarium: positis enim miraculis, & præuisione, quod voluntates Tyriorum, & Sydoniorum factis miraculis conuerterentur, & posito decreto Dei, quod positis illis miraculis vellet concurrere cum eorum voluntatibus ad conuersionem, sequitur illud futurum conditionatum habiturum fore esse infallibiliter. Licet postea actu non ponatur in esse, quia conditio non ponitur in esse. Pendet ergo hoc futurum contingens cõditionatum à decreto Dei, non antecedente, & prædeterminante voluntaté creatam, vt posita conditione hoc faciat, sed sequitur determinationem præuisam voluntatis creatæ, quam suo auxilio, posita illa conditione, decreuit adiuuare vt habeat effectum.

Ad tertiam confir.

62 Ad tertiam confirmationẽ respondetur per idẽ; nam concedimus, quod futurum conditionatũ adimpleta conditione transit in futurum absolutũ; sed nego consequentiã, & dico quod pendebit à decreto diuinæ voluntatis, non antecedente, sed subsequente præuisionem determinationis voluntatis createæ, vt dictum est.

Ad septimã rationem.

63 Ad septimam rationem negatur consequentia. Ad primam probationem respondeo, Deum quidem non efficere actus liberos se solo, sed præuidere, quid ipsa voluntas creata libera sit volitura, & tunc cum ea concurrere, vt dicemus infra disputatione de concursu causæ primæ cum secunda; immo hoc est necessarium, data hac hipotesi, quod Deus velit arbitrium humanum, & angelicum esse liberum: non tamen propter hoc sequitur, quin Deus sit prima causa: quia ipse præuiso quod voluntas sit volitura in actuali effectione, postea præsto est ad illum effectum producendum simul cum voluntate ipsa, & prius natura, & perfectione; licet non tempore cum illa operetur in suo genere, & in operibus gratiæ ipse præuenit, & vocat; concurrente autem causa secunda libera sequitur effectus, sin minus non sequitur effectus, vt ibi dictum est, & sic patet non auferri à Deo primam causalitatem, quoniam in actuali productione rei semper vt prima causa agit, vt expositum est. Cum autem arguitur, quia tunc verę essent illæ propositiones, quia facturus erat homo, facit Deus, &c. concedo illas ꝓpositiones esse veras de actionibus liberis, quia facturus erat homo, facit Deus &c. seruata enim libertate hominis, aliter fieri non potest, & sic illud consequens non est falsum, sed verum. Ad primam rationem probantem consequens illud esse falsum desumptum ex auctoritate D. August. primo de Prædestinatione Sanctorum, concedo verum esse D. Aug. reprobare illas propositiones, quia facit homo, ideo facit Deus &c. sed eas reprobat in alio sensu, ac nos illas intelligamus; reprobat enim illas in sensu Pelagianorum: dicebant enim Pelagiani homines suis viribus facere bonum, & ideo Deum illis dare præmiũ, & alia dona, quia prius homines operabãtur bonum; at contra ait D. August. res se habet: si enim homines faciunt bonum, hoc euenit quia Deus facit, vt illi hoc faciant. Et verba D. August. hæc sunt: *Quia & si faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit, vt illa faciant, quæ præcepit; non illi faciunt, vt ipse faciat quod promisit.* Intendit ergo ibi D. August. aduersus Pelagianos probare gratiam Dei esse priorẽ, & ipsam esse causam operationis bonæ, at nos non loquimur in sensu Pelagianorum; concedimus enim esse necessariam gratiam, & illam esse priorem, sed dicimus Deum concurrere, & operari nobiscum, quia prẹuidit, quod nos gratia, & auxilio eius prẹueniente adiuti sumus, hoc & illud bonũ operaturi; & in alijs actionibus naturalibus liberis ideo cõcurrere, quia prẹuidet liberam nostram voluntatem hoc, & illud esse volituram, & in tempore actualiter concurrere cum nostra voluntate, quia illa vult hoc agere nõ illud, quod non repugnat D. August.

64 Ad aliam probationem ex eodem libro cap. 14. notandum est textum D. August. impressum Venetijs 1570. legere sic. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius; dictum est enim secundum pericula vitæ huius, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præsciuit, quod futurum non erat, idest quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, vt tentationum subtraheretur incerto, non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset.* Si autem hæc est legitima lectio textus, non habetur ex hoc loco Deum præscire solũ id, quod futurum est, non autem id quod non est futurum. Sed sensus est hic. Hoc assertum. *Raptus est ne malitia mutaret illum.* Dictum est secundum pericula huius vitæ, secundum quæ poterat peccare: non autem secundum præscientiam Dei, secundum quam præsciebat non esse peccaturum (quia præsciebat se mortẽ immaturam ei largiturum, vt tẽtationum subtraheretur incertò) non autem præsciebat, quod esset peccaturus, quia mansurus in tentationibus non erat. Vult ergo dicere D. Augustinus, quod Deus per præscientiam suam præsciuit quod non erat futurum, idest quod non erat peccaturus; nõ autem præsciuit quod esset peccaturus, quia hoc non erat futurum, siquidem non erat permansurus in tentationibus. Vnde cum hic sensus sit valdè consonus litteræ non est ambigendũ hanc esse lectionem veram textus D. Augustini; ergo hæc auctoritas facit pro nobis, quia ex illa habemus Deum præscire non futura.

Hæc auctoritas facit pro nobis

tura. Imò ex hoc loco, & ex dictis ibi à D. August. in capitibus superioribus, & inferioribus babemus argumentum validum pro nobis. Nam ibi disputat contra Semipelagianos, qui dicebant, quod pueri, qui decedunt sine baptismo, ideo sic decedunt, quia præuidit quod si vixissent peccauissent. D. August. autem hanc opinionem confutat hac ratione: quia nemo punitur propter peccata, quæ non fecit, sed esset facturus. Tunc sic arguo: at si D. August. nō admitteret scientiam istam mediam debuisset negare, quod Deus præuideret, quod si pueri illi superuixissent, peccassent, at non negat; illa autem est scientia, de qua disputamus; ergo secundum D. August. hæc scientia datur. Et confirmatur, quia D. August. non potest dicere, Deum præscire tantum futura, non autem ea, quæ non sunt futura, quia sic negaret Deum præscire possibilia nunquam futura, quod esset negare scientiam simplicis intelligentiæ in Deo, quod est contra omnes Theologos, & contra eundem D. August. qui insuper concedit in Deo cognitionem futurorum sub conditione, quæ nunquam erunt, vt ex eo supra ostendimus. Vnde dato, quod textus meus sit corruptus, & vera lectio sit ea, quam adducit Vasquez disput. 67. cap. 1. quæ est. *Qui hoc præsciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat. Idest quod ei mortem* &c. Omnino est exponendus D. August. vt intelligat, Deum secundum suam præscientiam nouisse, quod futurum erat scilicet ei mortem immaturam se illaturum, non autem quod non erat futurum: idest ei hanc mortē illaturum, ne peccaret; quia causa, propter quam mortem immaturam ei intulit, nō est, ne peccaret, sed ne subijceretur periculis huius vitæ; ideo causa mortis non fuit præscientia, quod peccaret, quia non erat peccaturus, & consequenter hoc non potuit præsciri à Deo, quia præsciuisset falsum. Non tamen propter hoc D. August. vult negare, quod Deus præsciuerit, an si mortuus non fuisset, peccasset, vel non peccasset; sed solum vult negare, quod de facto non præsciuit eum peccaturum fore, quia re vera non erat peccaturus, & ideo non intulit ei immaturam mortem propter hoc, quia præuidit eum peccaturum, si vixisset, vt dicebant aduersarij, sed intulit ei mortem immaturam, vt subtraheretur periculis huius vitæ. Alij alias responsiones afferunt, quæ apud eos videri possunt.

65 Ad aliam probationem ex vera Philosophia, quę illas propositiones damnat ex nomine primæ causæ, secundæ causæ &c. patet ex dictis nunc supra ad primam probationem illius consequentiæ, non tolli propter hoc Deum esse causam primam, & creaturam esse causam secundam.

Ad octauā. 66 Ad octauam respondetur non esse inconueniens ponere in Deo aliquam scientiam pendere à rebus modo exposito: stāte enim hypotesi, quod Deus velit seruare liberam volūtatem creatam, necesse est dicere, quod in liberis rebus decernendis sequatur voluntatem creatam eo modo, quo sępius expositum est. Hæc tamen scientia quoque potest dici absoluta, & independens, quatenus eam non acquirit Deus ex rebus ipsis in se existentibus, vt obiectis diuinę voluntatis, sed eas noscit virtute diuinæ essentię, sicut omnia alia; & sic est absoluta, & independens à rebus.

Ad nonam rationem. 67 Ad primam auctoritatem respondetur, auctoritatem illam, Deus operatur omnia secundum cōsilium voluntatis suæ, non debere sic intelligi, vt Deus operetur omnia secundum voluntatem suam, exclusa diuina sapientia, operatur enim omnia Deus secundum suam infinitam sapientiam: neque est intelligenda, vt Deus operetur omnia secundum scientiam, & sapientiam, exclusa libertate diuinæ voluntatis, quia Deus ad extra operatur omnia liberè, & contingenter; sed est intelligenda, vt Deus operetur omnia secundum consilium sibi beneplacitum, & à se acceptum: nihil enim fit ad extra, quod non fiat, quia Deo placuit, & bonum esse secundum suam sapiētiam iudicauit; etiam permissio malorum: at ex hoc nō colligitur, quod Deus operetur ea, quæ pertinent ad liberum arbitrium nostrum absque eo, quod præuideat illud illa esse voliturum, sed potius confirmatur sententia nostra; quia enim Deus secundū consilium suum, & æternam suam sapientiam cognouit bonum esse, hominem liberum operari, volūtas diuina sibi complacuit cooperari cum voluntate libera ad illas operationes, quas præuidit esse volituram, etiam malas permittendo: quia ex malo elicit deinde bonum. Quando ergo aliquis operatur libere aliquod bonū, & Deus cum eo concurrit, etiam Deus operatur secundum consilium voluntatis suæ, quia nisi iudicaret illud esse bonum, & illud nō placeret diuinæ voluntati suæ, non concurreret cum libero arbitrio, neque illud fieret: at quia sibi placet, illud fit. Hæc ergo auctoritas non est contra nos, sed est pro nobis.

68 Ad aliam respondetur pro tanto Deū preparasse nobis bona opera, quia gratia sua nos pręuenit, & adiuuat, vt bona opera efficiamus, vt diximus in materia de prædestinatione: at non ob hoc sequitur, quin detur hęc scientia conditionata, vt patet: neque enim certò decernit Deus nos facturos hoc, vel illud opus bonum absolutè sine consensu nostro; sed quia præuidet nos eius auxilio, & vocationi consensuros: ideo decernit certò, & efficaciter ista opera bona esse futura.

69 Ad aliam respondetur, sensum illius auctoritatis esse, quicquid fit ad extra fieri ex beneplacito diuinę voluntatis, quod nos concedimus: at ex hoc non sequitur, Deum non cognoscere futura, quæ cadunt sub conditione, quæ tamen non erunt, neque sequitur Deum non operari, & concurrere cum voluntate nostra ad actiones liberas, quas præscit ipsam esse volituram, quia etiā illa opera fiunt, quia adest beneplacitum Dei.

70 Ad aliam auctoritatem respondetur, hanc auctoritatem asserere Deum non inferre vim libero arbitrio, sed suauiter illum mouere, & fortiter. Ex hoc autem corroboratur opinio nostra: nam sequitur Deum necessariò debere præscire, quæ media sint apta ad ipsum eliciendum, vt liberè faciat id, quod Deus vult: & sic datur scientia cōditionata. Deinde possumus dicere, quod Deus attingit omnia à fine vsque ad finem fortiter, & suauiter, quia absque eo, quod vim inferat libero arbitrio creato, sed illi se accomodans, nihilominus omnia perducit in finem suum fortiter, quia facto decreto nulla virtus est, quæ ei resistere possit: suauiter verò, quia in faciendo decreto de actibus liberis creatis, non infert vim, nec aufert libertatem creatam, sed illam seruans, quia videt quid volitura sit, vniuersa omnia ad suum finem perducit.

71 Ad decimam negatur, hanc scientiam conditionatam esse nouam, est enim antiqua, quia continetur sub scientia simplicis intelligentiæ, vt diximus, vel vt alij volunt sub scientia visionis: neque est incognita Sanctis Patribus, sed præsertim D. Augustino optimè nota, vt supra secundo cap. probauimus, & est ea vsus D. Augustinus quando tractabat quæstionem, quam tractamus nos, scilicet quomodo præscientia Dei, & eius prędestinatio stet simul cum libero arbitrio nostro, vt ostendemus in disputatione de prædestinatione. In libris etiam contra Pelagianos eadem vsus est, quando opus fuit, neque enim ea vti ibi semper debebat, quia non disputabat cū Pelagianis de concordia liberi arbitrij cum diuinæ voluntatis infallibilitate; sed an gratia præueniens esset necessaria ad operandum bonum, quæ est alia disputatio. Ad decimā.

72 Ad vndecimam respondetur, hęc futura sub conditione, quæ nunquam existent cognosci in se ipsis, sicut futura contingentia absoluta cognoscuntur antequam sint: sicut enim Deus altissimo suo intellectu, & essentia sua cognoscit, quid voluntas mea sit volitura tali die, ita etiam cognoscit, quid esset volitura si haberet talem, & talem cōditionem eo tempore, licet illud de facto non Ad vndecimam.

voluerit, quia non reducetur ad actum: & hoc cognoscit in seipso, quia essentia diuina repræsentat illud eo modo, quo esset, quia repræsentat ordinem actu[illegible] quem tunc haberet ad causas suas, & sic actualis existentia quā haberet repræsentatur Deo, atque per inde illam cognoscit in se. Sed contra futura absoluta ideo repræsentantur ab essentia diuina, quia per decretum diuinæ voluntatis habent esse; at nos excludimus decretum diuinę voluntatis ab his futuris sub conditione; ergo. Respondetur, nos excludere decretum absolutum præcedens, sed admittemus decretum conditionatum Dei sequens, vt dictum est. Nam sicut essentia diuina cum intellectu habito decreto diuinæ voluntatis absoluto, repræsentat res futuras in esse; ita habito decreto diuinæ voluntatis sequente conditionato, quod explicatur per hæc verba; si concurreret diuina voluntas hoc erit: essentia diuina cum intellectu diuino facit illud futurum conditionatum habere esse nedum verè, & scibile eo modo, quo possibilia non futura ab intellectu diuino cognoscuntur scientia naturali, seu simplicis intelligentiæ, vt dictum est; sed æquè certum, & scibile sicut sunt illa, quæ sciuntur à Deo scientia visionis, & pendent à sola voluntate diuina. Et ratio est, quia in scientia diuina non est discursus, neque vnum est magis notum altero, sed omnia sunt equè nota propter infinitatem illius scientiæ.

Ad duodecimam. 73 Ad duodecimam aliqui negant Deum posse cognoscere illas conditionales, quæ inter se nexum non habent, cuiusmodi sunt duæ illæ adductæ in argumento, quia antecedēs nullo modo conducit ad esse consequentis, & proinde non potest esse causa cognitionis illius, quia vna ad alteram nullum habet ordinem, vel relationem: tamen melius est dicendum Deum omnes illas cognoscere, quia illas non cognoscit eo, quia vna pendet ab alia; sed illas cognoscit in se ipsis, quia simul coexisterent sicut modo cognoscit, quod eo die, quo Petrus peccabit, Ioannes pęnitentiam aget, & tamen istæ non habent inter se connexionem, nec relationem.

Ad decimā tertiam. 74 Ad decimamtertiam. Hoc argumentū magis valet contra aduersarios, quam contra nos, vt videbimus in disputatione de prædestinatione, quia volunt Deum dare gratiam efficacem quibus placet, alijs verò nequaquam, illa autem ablata nullus saluus fieri potest, sed damnatur infallibiliter: at secundum nos hoc non sequitur, quia tenemus Deum dare omnibus sufficientia auxilia, & velle omnes saluos fieri: vnde si cum auxilijs limitatis, tamen sufficientibus non saluantur, culpa est eorū, non Dei: cur autem Deus creauerit eos, quos præsciuit damnandos fore, est quæstio communis omnibus, ad quam D. Thom. respondet, vt iustitia, & misericordia Dei appareret. D. Bonauent. in 2. dist. 32. art. 3. quæst. 2. in responsione ad vltimum ait in creatione mundi, & creaturarum plus attendi ordinem diuinæ sapientiæ quam ordinem pietatis, vel iustitiæ. Diuina autem sapientia nouit bonum esse sic creare creaturas, vt aliquæ essent beatæ, & aliquæ damnatæ; quæ tamen non damnarentur ex culpa Dei, sed propria. Et aliæ multæ rationes, & congruentiæ adduci possunt, quas omitto: quia hoc pertinet ad illud. *O altitudo sapientiæ, & scientiæ Dei* &c.

Ad decimā quartam. 75 Ad decimamquartam respondetur, quod sunt vera. Ad rationem cōtra hoc dico, quod non solum illud, quod est futurum est verum, sed etiam illud quod est possibile licet nunquam sit habiturum existentiam actualem, alioquin possibilia quæ pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ non essent vera, sed falsa, quia nunquam erunt. Quod enim est possibile non fugit rationem entis; ens enim aliud est possibile, siue in potentia, aliud in actu; & vtrumque est ens, & consequenter est verum, & intelligibile vt patet.

DISTINCTIO XL.

Quæstio Prima.

DISPVTATIO LVI.

An prędestinatus possit damnari, & quomodo concordare possimus prædestinationem, prouidentiam, & præscientiam cum libero arbitrio, & respondere valeamus argumentis hęreticorum.

Argumenta quæ probare videntur prædestinationem, prouidentiam, & præscientiam auferre libertatem, & contingentiam adducuntur, & aliorum responsiones reijciuntur. Caput Primum.

1 INter omnes quæstiones, quas Scotus tractat, hæc quanto est breuior, tanto est profundior, & excellentior omnibus alijs. In hac enim clarissimè aperit quomodo prędestinatio Dei concordetur cum libero arbitrio, neque eius libertatem ledat. Ex quo consequenter elicere possumus concordiam diuinæ prouidentiæ, & præscientiæ cum eadem libertate liberi arbitrij, quæ res est adeo difficilis, vt semper omnes & perspicacissimos intellectus pertubauerit. Vt autem ordinatè procedamus: primo proponam obiectiones & argumenta, quę probare videntur prędestinationem, prouidentiam, & præscientiam auferre libertatem, & contingentiam rerum. Et responsiones aliorum, quæ minimè satisfaciunt: deinde opinionem Scoti aperiam & confirmabo. Tandem obiectiones quasdam recentiorum contra Scotum adducam, & soluam, ex quibus apparebit quid sit dicendum de alijs opinionibus.

2 Quantum ad primum difficillima semper fuit etiā apud Phylosophos quæstio hæc quomodo simul manere possit diuina prouidentia circa res humanas, & contingētes, & contingentia in ipsis rebus, ac libertas in hominis voluntate circa actiones humanas, atque adeo vt ea superati aliqui dixerint fato omnia euenire, & nullam contingentiā in rebus dari, vt Stoici de quibus meminet D. August. lib. 5. de ciuitate Dei cap. 8 quos postea secuti sunt varij hęretici de quibus Alphonsus de Castro aduersus hæreses verbo, fatum, & inter alios Ioannes Vvicleph, Luterus, Caluinus, vt patet ex scribentibus aduersus eos: omnes enim isti dicunt voluntatem humanam necessariò agere quæcunque agit necessitate prouenienie ex principio extrinseco, quod fatum appellabant, licet postea inter se diuisi fuerint intelligentes alij per fatum seriem causarum omnium, & concursum stellarum, à quibus omnia necessariò euenire dicebant: alij per fatum intelligentes voluntatem diuinam determinantem omnes causas secundas necessariò efficere quoscunque effectus, quos faciunt, vt diximus in primo disput. 53. alij in alio extremo concesserunt dari contingentiam in rebus; sed negauerunt Dei prouidentiā circa res particulares, quantumuis minimas; & hæc opinio fuit primum Ciceronis, vt habet D. August. 5. de ciuitate Dei cap. 9. & Aristot. qui præsertim 12. Metheor. tex. 37. asserit Deum mouere primum Mobile, & alia per illum; & eodem lib. tex. 51. asserit inconueniens esse Deum omnia videre, & intelligere, quia inquit quædā melius est scire, quam ignorare: vnde vilesceret intellectus Dei si illa cognosceret. Scio aliquos vt Picum Mirandulanum lib. 4. contra Astrologos cap. 3. (de qua re aliàs) velle deffendere Aristotelem; sed re vera ipse fuit huius opinionis. Ratio omnium istorum videtur esse, quoniam non poterunt intelligere quomodo Deus determinet omnia ab æterno ad suos fines, & tamen hæc fiant contingenter à voluntate nostra: ideo noluerunt vtrumque simul ponere; sed in alteram partem declinabant.

nabant. Vtrumque tamen assertum est erroneum, & damnatum secundum fidem catholicam, vt diximus in 1. disput. 53. & alibi. Cum ergo vtrumque istorum sit de fide, s. Deum habere prouidentiam omnium rerum, ne dum in vniuersali sed etiam in particulari, & insuper habere scientiam infallibilem omnium rerum, ac homines omnes angelosque prædestinare ad gloriam æternam, vel reprobare, & damnare in æternum; & ex altera parte sit etiam de fide, dari contingentiam in rebus, & hominem esse liberum in suis actionibus, Theologi laborant quomodo declarent, hæc stare simul. Hoc autem faciunt soluendo argumenta ex præscientia, prouidentia, & prædestinatione ducta quæ videntur tollere contingentiam, quæ si nos rectè soluere valebimus, & solutione quietante intellectum, & auferente omnẽ ambiguitatem, & veram concordiam adinuenerimus, nõ parum fecisse videbimur. Hoc autem ex doctrina Scoti dante Deo me præstaturum puto.

Argumẽta quæ faciunt difficultatẽ in hac materia.

3 Argumenta ergo, quæ faciunt difficultatem in hac re, & quæ hæretici horum temporum, & ante eos Vviclephus libenter amplectuntur, vt sternant libertatem peccato; & quæ iã diu à Scolasticis adducta fuerunt sunt præsertim tria. Primum adducitur à D. Thom. p. p. q. 14. art. 13. & est secundum principale. A Scoto primo sententiarum, dist. 39. quæst. 5. & ab alijs Theologis in eodem 1. d. 38. & est illud: omne quòd est scitũ à Deo esse futurum, necessariò erit; sed Deus scinit Petrum peccaturũ; ergo Petrus necessariò peccabit: maior, in qua est tota difficultas, probatur, quia ad oppositũ sequitur quod Deus sciret falsum, vel falleretur; ergo quod scitur à Deo necessariò est futurum.

Primũ argumentũ.

Communior responsio, quæ est Thomistarum loco citato, vt diximus in 1. disp. 54. cap. 6. est, quod illud, quod scitur à Deo, vt quod Petrus peccabit, esse necessarium: potest intelligi duobus modis, vno modo in se, alio modo vt subest scientiæ Dei. Primo modo est contingens. Secundo modo est necessarium.

Responsio cõmunior Thomistarum.

Contra hanc solutionem est argumentum Gregorij, & aliorum efficax: quando aliquid verè scitur, eo modo illud se habet in re, quomodo subest illi scientiæ; ergo si hoc, quod scitur a Deo vt subest scientiæ Dei, est necessarium, etiam erit necessarium in se. Respõsio autem Caietani, vbi supra est reiecta, ideo nolo eam hic repetere.

Reijcitur.

Alia respõsio.

4 Assignatur ergo alia responsio communiter à Scoto in primo dist. 39. quæst. 5. ad primum pro tertia opinione, quam multi alij Scolastici quoq; amplectuntur, vt D. Bonau. dist. 38. art. 2. quæst. 3. Albertus, & alij, quę quidem est vera, & soluit argumentum quantũ ad principalem difficultatem, vt videbimus, sed tamen dubiũ, quod pertinet ad præsentem difficultatem, non soluit, & proinde Scotus ibi latentem difficultatem pertinentẽ ad hanc materiam soluit. Solutio verò est hæc. Cũ dicitur in maiori, omne scitũ à Deo necessariò erit. Prędicatum illud, necessariò erit, potest intelligi dupliciter: vno modo de necessitate consequentis, & hoc modo est falsa: alio modo de necessitate consequentię, & hoc modo est vera. Necessitas consequentis est, quando antecedens est causa necessaria consequentis necessitate causæ: vt si dicam. Ignis agit in lignum calliditate; ergo lignum necessariò calefit. Hoc enim consequens sequitur ex antecedenti necessitate consequentis, quia necessariò causatur ab antecedente: causa enim illa necessariò infert illum effectum. Necessitas consequentiæ est necessitas ex suppositione; posito enim antecedenti ponitur consequens, non quia antecedens sit causa necessariò inducens consequens, sed quia est incompossibile vnum esse sine alio; vt si dicam. Sortes currit; ergo necessariò mouetur: nam illud antecedens Sortes currit nõ est causa effectiua motus, vt ignis caliditatis; ideo illud consequens non est necessarium necessitate consequentis, sed quia posito, Sortem currere, est impossibile, quod Sortes non moueatur, quia hæc non sunt separabilia ab inuicem, ideo consequens est necessarium necessitate consequentiæ. Ad propositum ergo ad argumentum respondetur, quod illud prædicatum, omne quod est scitum à Deo futurum *necessario erit*. Est necessarium necessitate consequentiæ, non consequentis, idest scientia Dei non est causa, vt illud futurum contingens, necessariò sit futurum; quia scientia Dei non est causa rerum, saltem non est causa necessario causans rem futuram contingentem vllam; quia illa res futura contingens vi sa contingenter fiet, quando fiet. Vtrunque ergo est contingens, scilicet subiectum, & prędicatum; sicut in illa propositione Sortes currit; ergo mouetur, vtrũque est contingens, & tamen consequens necessariò necessitate consequentiæ ex illo antecedente deducitur, quia est impossibile, quod stet scientia Dei de illa re futura contingenti, & res illa non sit, quia tunc Deus falleretur: maneret enim oppositum cum illo, quod scit, & sic Deus deciperetur, quod est impossibile. Ideo hæc solutio optimè soluit argumentum, quia in argumento inferebatur, quod scientia Dei sit causa necessaria rerum contingentium, quod ex argumento non deducitur.

5 Ferè eodem modo se habet illa alia respõsio, quod maior est vera in sensu composito, falsa in sensu diuiso: quia sensus est quod posita scientia Dei de aliqua re futura est incompossibile non poni rem illam futuram in esse, & hic est sensus compositus quia alioquin sequeretur Deum falli, quod est impossibile. Sed vtrunque in se consideratum est contingens, nullum est necessarium, et hic est sensus diuisus.

6 Tamen remanet difficultas alia in argumẽto, quia qui asserit scientiam Dei auferre contingentiam à nostra voluntate, dicet sufficere sibi quod illud predicatum sit necessarium necessitate consequentiæ, & quod posita scientia Dei de illo futuro, illud futurum infallibiliter, & ineuitabiliter sit habiturum esse, quia scientia Dei est æterna, & immutabilis; ergo illud quod Deus præsciuit ab æterno esse, futurum erit, quia Deus mutari non potest; ergo voluntas nostra faciet illud, quod Deus præuidit esse facturam, & quod præordinauit per suam prouidentiam, & per suam prædestinationem: ergo pro illo tempore quo voluntas mea faciet illud futurum ineuitabiliter, non contingenter faciet.

Argumentum in quo sita est difficultas principalis.

7 Adfertur alia responsio ad hoc idem argumẽtum à Scoto dist. 39. quęst. 5. ad secundum principale, quam multi alij quoque sequuntur, vt D. Bonau. in 1. dist. 38. art. 2. q. 2. Ricardus q. 6. ad septimum, Albertus, Okam, & alij, quod in illa propositione maiori, omne scitum à Deo futurum necessariò erit, tam subiectum, quam prędicatum est contingens: nam Deus posset non scire contingens illud, Petrus peccabit, quia posset euenire, quod Petrus non peccaret, vt si à Deo pręueniretur gratia sua; ergo tunc non sciretur à Deo: illud ergo antecedens nõ est necessarium, quando autem subiectum, siue, antecedens non est necessarium simpliciter, sed contingens, neque consequens est necessarium, sed contingens. Ideo non valet consequentia. Deus scit Petrum cras peccaturum; ergo Petrus necessariò cras peccabit.

Alia respõsio Scoti ad primum argumentũ.

8 Verum hæc solutio patitur eandem difficultatem, quia adhuc hęreticus diceret parum sibi referre, quod Deus necessariò sciat futurum contingens, vel contingenter; sufficit sibi quod ponatur scientia Dei de futuro contingenti in esse: illa enim posita sequitur necessariò necessitate infallibilitatis, & ineuitabilitatis, quod illud futurum contingens erit, vt quod Petrus peccabit; ergo quando Petrus peccabit, non peccabit contingenter, sed necessariò necessitate extrinseca, proueniente à scientia Dei, à prouidentia, & à prædeterminatione diuina.

Hæc respõsio patitur eandẽ difficultatem.

9 Est ergo vltima responsio Vasquez p. p. disp. 68. ca. 4. & disp. 99. cap. 6. Molinæ p. p. q. 14. art. 13. disp. 16. Suarez in opusculis lib. 1. & multorum aliorum qui ponunt scientiam futurorum sub conditione, quam etiam

Responsio Vasquez, Suarez, Molinæ, & aliorum.

nos, vt veram supposuimus semper vbicunq. venit occasio explicandi concordiam diuinæ præscientiæ, prædestinationis, & prouidentiæ, cum libertate arbitrij creati, quia est facilis, & valde quietat animum, tamen non vndequaque satisfacit; vnde vltimò recurrendum est ad solutionem aliam allatam à Scoto, vt videbimus. Dicũt ergo ad argumentum, quod necessitas in prædicato illius maioris, cum dicitur omne scitum à Deo esse futurũ necessariò erit, potest intelligi de necessitate antecedente, vel de necessitate consequente; verum est illud prædicatum esse necessarium necessitate consequente, non necessitate antecedente. Præuidet enim Deus quod Petrus est peccaturus, & decernit permittere eum peccare, ideo his positis verum est quod Petrus necessariò, idest infallibiliter peccabit: tamen hæc infallibilitas, quod Petrus peccabit non aufert libertatem à voluntate Petri in peccando, quia non præcedit determinationem futuram voluntatis Petri ad peccandum, sed illam supponit in præscientia sua, quia enim præuidit Petrum voliturum peccare determinat permittere eum peccare. Et hoc modo satis apertè patet, quod infallibilitas scientiæ Dei, & infallibilitas euentus rerum futurarum, quæ communiter dicitur necessitas, non tollit libertatem voluntatis nec contingentiam, vt diximus etiam disput. 54 capit. 6.

Reijcitur.

10 Verum neque hæc solutio tollit omnem difficultatem in hoc argumento, vt ibidem diximus, quia hæretici, qui dicunt omnia in tempore necessariò euenire, concederent verum esse, quod Deus ab æterno non determinauit voluntates nostras facere hoc, vel illud, antequam præuiderit quid ipsæ voluntates essent electuræ; sed postquam uidit, quid vnaquæq. voluntas est volitura decreuit cum illa cooperari per suam prouidentiam, & ponere in esse illud, quod tunc præuidit illam esse volituram. At facta prædeterminatione illa à diuina voluntate, non potest voluntas amplius aliud velle nisi, id quod Deus præuidit illam esse volituram pro tali nunc, & id, ad quod decreuit cum illa concurrere: at illa determinatio & præscientia est ab eterno, & est immutabilis; ergo in tempore cum voluntas creata facit illud, facit illud necessariò necessitate ineuitabilitatis, quia non est in potestate eius pro illo tempore facere oppositum; ergo actio illa humana non est in potestate voluntatis creatæ, neque est contingens. Exemplum. Præuidit Deus ab eterno, quod crastina die hora tertia ego eligam legere, Deus decreuit concurrere cum mea voluntate ad illum actum illa hora, & intellectus diuinus videns illam determinationem, scit certò, me crastina die hora tertia lecturum; ergo ego crastina die hora tertia infallibiliter, & necessariò legam: nec potero non legere, quia sequeretur, Deum posse falli, & voluntatem meam posse vincere voluntatem Dei, quod est impossibile. Hoc argumentum est quod facit difficultatem, & quod Caietanus p.p.q. 22. art. 4. in responsione ad primum, putat esse insolubile: nam D. Tho. ibi probat, quod prouidentia imponat necessitatem rebus positis sic. Omnis effectus, qui habet aliquam causam per se, quę iam est, vel fuit, ad quam de necessitate sequitur, prouenit ex necessitate, ex Aristor. 6. Meth. Sed prouidentia (cum sit æterna) præexistit, & ad eam sequitur effectus de necessitate, non enim potest diuina prouidentia frustrari; ergo diuina prouidentia rebus prouisis necessitatem imponit. Hoc argumentum, quod integrum desumptum est ex D. Tho. in virtute est argumentum factum supra. D. Tho. respondens ei habet hæc verba. *Ad primum ergo dicendum, quod effectus diuinæ prouidentiæ non solum est aliquid euenire quocunque modo; sed est aliquid euenire, vel contingenter, vel necessariò, & ideo euenit infallibiliter, & necessariò, quod diuina prouidentia disponit euenire infallibiliter, & necessariò. Et euenit contingenter, quod diuinæ prouidentiæ ratio habet vt contingenter eueniat.* Ex hac solutione D. Tho. vt benè ibi notauit Caietanus, habetur quidem, quod causa contingenter causans, vt est voluntas nostra, non causat effectum suum necessitate naturali, vt ignis causat calorem, & calefacit lignum; quia voluntas est causa libera, non naturalis, & necessariò operans: at non saluatur, quod effectus ille non eueniat infallibiliter, & ineuitabiliter, & necessariò. (Accipiendo euenire necessariò pro euenire ineuitabiliter; & accipiẽdo infallibiliter, & ineuitabiliter pro eodem; licet Suarez li. 2. de cõcursu Dei, ca. 7. nu. 16. dicat esse diuersa: nam licet re vera habeant aliquam differentiam, tamen patet, quod effectum ineuitabiliter euenire, & infallibiliter euenire, pro eodem accipiuntur.) Nã stat adhuc argumentum, quo ad hoc, in suo robore; quia prouidẽtia Dei est infallibilis, & illa est æterna, ideo determinauit, quod effectus talis, vt quod crastina die ego legam, proueniat à volũtate mea; ergo ille effectus est ineuitabilis, & necessarius, vt nunc accipimus necessarium.

Caietanus putat hoc argumentũ esse insolubile.

11 Et nota, quod hæc solutio D. Tho. coincidit cum solutione Scoti, & aliorum, quam adduxi supra ex eo in 1. dist. 39. quæst. 5. ad primum pro opinione tertia, quæ est, quod futura contingentia sunt necessaria necessitate consequentiæ non consequentis. Soluitur enim argumentum in quantum argumentum intendit probare, quod prouidentia Dei, vel præscientia sint causa necessaria, idest efficiens, vt voluntas necessariò efficiat suum effectum: hoc enim non concludit argumentum; & solutio quo ad hoc est bona, & ad hoc ab his auctoribus præsertim à Scoto est adducta. At in quantum argumentum intendit probare, quod prouidentia, & sciẽtia Dei est causa, vt effectus contingens necessariò, idest infallibiliter, & ineuitabiliter eueniat non soluitur per hanc responsionem: ideo bene Caietanus dixit, quod quo ad primam solutio argumenti quietat intellectum (vnde ego audiui aliquando responderi ad hoc argumẽtum eum concludere effectum contingẽter euenire infallibiliter, non tamen necessariò; vbi necessariò accipiebant propriè pro causalitate necessaria necessitate intrinseca) non autem quietat intellectum, quomodo cum hac responsione stet contingentia, quæ aufert ineuitabilitatem, & infallibilitatem effectus, quæ repugnat contingentiæ formaliter.

Notãdum necessariũ.

12 Subiũxit deinde Caietanus, quod sicut Deus propriè (vt ipse tenet) nec agit contingenter, nec necessariò; sed modo eminentiori, ita actio eius qua prouidet res euenire, nec ponit necessitatem, nec contingentiam in rebus, sed quid altius, quam sit contingentia, & necessitas, quod tamen est inefabile; & sic cum prouidentia Dei prædestinatione, & præscientia stat libertas nostra.

Responsio Caietani.

Cæterum hæc responsio iure reijcitur à Bannes ibidem, & ab alijs, quia non datur medium inter necessarium, & contingens, siue inter euitabile, & non euitabile: ideo istud, quid altius, positum à Caietano non potest dari. Tamen immeritò Vasquez p. p. disp. 99. ca. 2. & Bãnes, vbi supra eum irrident: quoniam neque Caietanus dixit hanc solutionem quietare, sed nos debere captiuare intellectum nostrũ in fide. Ipsi tamen, qui gloriantur se modum clarum adinuenisse, non melius sapiunt, vt patet per ea quæ diximus aduersus solutionem Vasquez per distinctionem de necessitate sequenti, & antecedenti.

Reijcitur.

13 Bannes verò, & alij Thomistæ eum sequentes in difficiliorem opinionem inciderunt. Dicunt enim optimè esse intelligibile, effectus contingentes esse simpliciter euitabilis, quamuis supposita diuina prouidentia nõ euitabuntur. Imò quod est minus intelligibile asserit iste vir, & qui eum sequuntur, vt elicitur ex eodem p. p. q. 19. art. 8. præsertim conct. 2. & 4. & in responsione ad primum, & quest. 23. art. 3. d. 3. concl. 10. non solum diuinam voluntatem præfinire, & determinare actus cõtingentes futuros; sed mordicus sustinet voluntatem diuinam prædeterminare physicè voluntatem creatam

Opinio Bãnes, & sequaciũ est difficilior.

ad actus

ad actus ſuos futuros producendum, ita quod eſt impoſſibile eam alios actus quam iſtos prædeterminatos producere; & tamen ait deinde ſibi videri valde intelligibile, hanc prędeterminationem non auferre contingentiam, & euitabilitatem, quia inquit Deum determinare voluntatem ad producendum illos actus ſuo modo ſibi competenti, ſcilicet contingenter: attamen Aluarez, & alij, vt diximus diſput. 1. an ex duobus inequali auxilio conſtitutis vnus poſſit ſaluari, alius non, licet ſequatur opinionem Bannes, aſſerit concordiam hanc non eſſe naturaliter intelligibilem; non tamen propter hoc opinionem iſtam de prædeterminatione Phyſica eſſe derelinquendam, quia eſt D.Th. & D. Aug.

Reijcitur.

14 Cæterum ibi oſtendemus hanc opinionē eſſe falſam. Quantum verò pertinet ad præſentem quæſtionem hæc opinio [illegible] difficultatem, ne dum quia actus prouidentiæ eſt [illegible] & ideo ex hac parte effectus prouiſus voluntatis [illegible] habet ineuitabilitatem, vt ſupra diximus, ſed habet aliam rationem ineuitabilitatis maiorem, quia dicit illam prouidentiam diuinam prędeterminare voluntatem creatam, & facere, vt faciat determinatos actus. Quare hac ratione omnino tollit libertatem, quo quoquo pacto ſaluabimus auferendo illā prædeterminationē, & ponendo decretum diuinæ prouidentiæ ſequi electionem voluntatis creatæ prævisam non præcedere. Ego autem puto non ſolum illam opinionem eſſe falſam, ſed contra mentem D.Tho. quem puto exponendum iuxta ea quę dicit ipſemet D.Thom. 1.2. quæſt. 10. art. 4. de qua in prædicta diſput. 1. agam, & infra expoſita opinione Scoti dicam. Exiſtimo enim Scotum, & D.Th. in hoc re conuenire licet (vt ait Caiet.) D.Th. de hac difficultate nihil dixerit expreſsè.

Opinio Bānes, Aluarez, & aliorum ſequaciū eſt contra D.Th.

15 Dimiſſa ergo hac opinione, & redeundo ad argumentum, reſtat difficultas ſoluenda; quia nō videtur intelligibile quomodo ſtent ſimul, quod diuina prouidentia, prædeſtinatio, & præſcientia ſtare poſſint, & tamen cum ipſis maneat libertas, & contingentia, ſiue euitabilitas in actibus noſtræ voluntatis. Cum iam prouidentia, prædeſtinatio, & præſcientia ſint æterna, & Deus ſit immutabilis, & omnipotens, cui voluntas creata reſiſtere non poteſt.

Secundum arg. principale contra contingentiam, & libertatē noſtram.

16 Confirmatur ergo difficultas hæc, quod prouidentia Dei & [illegible] contingentiam rerum alio argumēto, quod eſt ſecundum ſupra propoſitum, quo etiam vtebatur Vviclephus, & alij hæretici maximè faciunt, & eſt adductum à D.Tho. eadem quæſt. 14. art. 13. tertio loco, & à Scoto primo, diſt. 39. quæſt. 5. argum. 1. principali, & eſt hoc. Quod innititur eodē ferè medio, licet à D.Thom. & ab alijs vario modo formetur, quia illud formabatur in tempore præterito, hoc formatur in tempore præſenti ſic.

17 Scientia Dei eſt neceſſaria; ergo quicquid ſcit Deus neceſſariò erit: ſed ſcit Petrum peccaturū; ergo Petrus neceſſariò, ſiue infallibiliter peccabit. Antecedens in prima propoſitione eſt euidens, quia ſcientia Dei eſt immutabilis. Conſequentia probatur, quia actus intellectus non diſtrahitur, ſiue non diminuitur, nec variatur propter materiam ſuper quam tranſit, quia ſemper eſt actus intelligendi quodcunque ſit obiectum, quod illi ad intelligendum offertur. Ideo ſiue reſpiciat obiectum neceſſarium, ſiue contingens, ſemper actus ille eſt idem; ergo cum actus intelligendi Dei ſit actus neceſſarius, quia ſcientia Dei eſt neceſſaria, quodcunque, quod ſcitur à Deo, erit neceſſarium; alioquin ſcientia Dei poſſet falli, & variari, & diſtrahi, quod eſt impoſſibile.

Reſponſio aliorum.

18 Ad hoc argumētum afferuntur reſponſiones eædem quæ ad prius, & ideo patiuntur eandem difficultatem: ideo non ſunt repetendæ, ſed vera ſolutio eſt inueſtiganda.

Tertiū arg. ex Scoto.

19 Tertium argumentum, quod propriè tangit difficultatem præſentem, & latentem, in argumentis adductis propter quam reſponſiones allatæ ad illa penitus non ſatisfaciunt, conficitur à Scoto in 1. diſt. iſta 40. vbi quærit vtrum prædeſtinatus poſſit damnari: & eſt primum argumentum principale, quo probat prædeſtinatum non poſſe damnari. Eſt autem iſtud. Omne præteritum eſt ſimpliciter neceſſarium, ſed prædeſtinatio huius prædeſtinati tranſit in præteritum; ergo hæc prædeſtinatio eſt ſimpliciter neceſſaria; ergo non pōt Deus non prædeſtinare eum; & per conſequens nō poteſt iſte damnari. Maior propoſitio probatur per Philoſophū 6. Ethicorum, hoc ſolo priuatur Deus ingenita facere quæ facta ſunt. Minor probatur, quia Deus prædeſtinauit iſtum ab æterno; quod autem ab æterno fuit iam tranſiuit, & factum eſt. Altera conſequentia probatur, quia ſi Deus poſſet nunc, vel tempore futuro mortis ſuæ eum non prædeſtinare, cum iam ab æterno eum prædeſtinauerit, ſequeretur Deum mutari poſſe, quod eſt impoſſibile. Vltima conſequentia eſt euidens, quia prædeſtinatio alicuius ad gloriā finaliter, & damnatio eiuſdem ad infernum finaliter non manent ſimul, quia implicant repugnantiam.

20 Huic argumento (licet ab alijs non formetur ſic) reſpondent communiter per reſponſiones datas primo argumento. De maiori, & minori, quas non aduertetunt, nihil dicunt neque de prima conſequentia, ſed ſolum ad vltimam conſequentiam, quæ eſt. Ergo iſte ſimple prædeſtinatus non poteſt damnari, ſiue neceſſariò ſaluabitur (idem enim ſunt.) Reſpōdent vt ſupra, quod eſt verā neceſſitate conſequentiæ non conſequentis; vel in ſenſu compoſito, non diuiſo; vel quod illud conſequens quatenus in ſe conſideratur eſt contingens; ſed quatenus eſt ſubſcientia Dei eſt neceſſarium. Sed omnes iſtæ reſponſiones reiectæ ſunt, quia ſaluant quidem prædeſtinationem, non cogere, nec neceſſitare voluntatem prædeſtinati ad operandum bonum: quia licet Deus prædeſtinet aliquem, tamē relinquit voluntatem illam in ſuo modo agendi, ſibi competenti, quia eſt, vt liberè agat quicquid agit: non tamen ſaluat effectum eſſe contingentem, & euitabilem, quia cum ſit præfinitus à Deo, & præfinitio tranſierit in præteritum, quia facta eſt ab æterno, infallibiliter, & ineuitabiliter ponetur in eſſe.

21 Neque valet reſponſio Vaſquez, & recentiorum aſſerentium prædeſtinationem imponere neceſſitatem effectui prędeſtinato, ſed illā non antecedere; ſed ſequi, vel concomitari effectum illum, & proinde non lędere contingentiam effectus, neque libertatem. Quoniam falſum eſt prędeſtinationem non ponere neceſſitatem antecedentem, ſtante eorum opinione: nam prædeſtinatio eſt æterna, & præterijt, & Deus eſt immutabilis; effectus verò prędeſtinationis eſt futurus; ergo neceſſitas prædeſtinationis præcedit non ſequitur, nec concomitatur. Quod ſi dicas præſcientia boni vſus liberi arbitrij ex gratia præceſſit prædeſtinationem. Contra ſaltem ſequitur ea hoc, quod in illo tempore, quo effectus prędeſtinationis ponetur in eſſe, ſcilicet finalis pœnitentia ineuitabiliter, & neceſſariò ponetur in eſſe à voluntate prædeſtinati: quia decretum Dei non poteſt non adimpleri; ergo licet Deus prędeſtinauerit aliquē, quia pręuidit illum ex gratia bene vſurum libero arbitrio in vltimo articulo mortis, & ſic non ledit eius libertatem faciēdo illud decretum: tamen facto decreto remanet determinata voluntas ad faciendum illum effectum decretatum à Deo; ergo dum in tempore voluntas facit opus bonum illud meritorium vitæ ęternæ, qui eſt effectus prędeſtinationis, facit illum actum ineuitabiliter; neque reſpectu illius eſt in potentia cōtradictionis, vel contrarietatis verè, & realiter, ita quod ſit in optione voluntatis illum efficere, vel non efficere: quia extrinſecus à decreto diuinæ determinationis impeditur; ſequeretur enim eſſe poſſibile Deum falli, & voluntatem Dei efficacem nō adimpleri, vel Deum poſſe mutari, quæ omnia ſunt impoſſibilia: hoc autē conſequens

est erroneum quia homo in vita præsenti vsque ad articulum mortis potest mereri, & demereri. Opus est ergo assignare aliam responsionem, quam cap. sequenti ex Scoto adducemus, quam ego re vera puto omnem dubitationem è medio tollere, & intellectum plenissimè quietare.

Prædestinatum posse damnari efficaci ratione probatur. Argumenta allata clarè soluuntur, & concordia diuinæ prædestinationis, prouidentiæ, & præscientiæ cum contingentia rerum, & libertate nostra explicatur. Caput Secundum.

22 Antequam argumenta allata soluamus, efficaci ratione oportet probare prædestinatum posse verè damnari, & reprobatum posse verè & propriè saluari; ac prędestinationē diuinam, prouidentiam, atque æternam præscientiam non ita determinare hominem ad gloriam, vel ad damnationem, vt non sit possibile oppositum prædestinato, & præscito euenire. Hec autem breuiter & efficacissimè probatur argumento Scoti in eadem quæstione ad oppositum, quod est istud. Si prędestinatus non potest damnari, nec reprobus saluari; sequitur non esse solicitādum alicui de obseruantia pręceptorum, & consiliorum Dei: consequens est omnino falsum; ergo. Consequentia probatur, quia qualitercunque quis operetur si est prędestinatus saluabitur, si est reprobatus quantumcunque benè viuat, damnabitur finaliter. Hoc patet, quia prædestinatio non potest falli; eius ergo effectus infallibiliter, & ineuitabiliter eueniet, neque à causa creata impediri potest. Falsitas autem consequentis est euidens: quia tunc tota lex Dei, & pręcepta frustra data essent.

Argum. efficax quod prædestinatus potest damnari.

23 Hoc argumētum certè efficaciter conuincit prædestinatum in vltimo articulo mortis posse peccare, & finaliter damnari, & reprobum in articulo mortis posse saluari; quia prædestinatus non est confirmatus in bono per ipsam prędestinationem; nec reprobus in malo per ipsam reprobationem, vt habet ibidem Scotus soluendo quęstionem; ergo pro quocunque instanti vitæ potest mereri, & demereri, & sic saluari, & damnari.

24 Quod etiam confirmatur ex Conc. Trid. sess. 6. Can. 17. vbi damnantur ij, qui asserebant *iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere, reliquos verò omnes, qui vocantur vocari quidem, sed gratiam non accipere, vtpotè diuina potestate prædestinatos ad malum.* Nam sic arguo; ergo etiam non prædestinatis datur gratia iustificationis; ergo potest dari in articulo mortis; ergo non prædestinatus saluabitur. Si ergo reprobatus potest finaliter saluari, pari ratione prædestinatus potest damnari, quia & prędestinatio, & reprobatio sunt decreta æqualiter immutabilia Dei.

Confirmatur ex Cōc. Trid.

25 Confirmatur auctoritate Apostoli 2. ad Thim. 2. vbi habet *in magna autem domo non solum sunt vasa aurea, sed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliā; si quis ergo emundauerit, se ab istis, erit vas sanctificatum vtile domino ad omne opus bonū paratum.* Hæc auctoritas est valde consideranda quia etiam secundū aduersarios loquitur hic Apostolus de prędestinatione. Dixerat enim superius *firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc cognouit Dominus qui sui sunt*, ex quo loco aduersarij sumunt fundamentum principale, quod prędestinatio sit immutabilis, & quod necessariò effectum suum ponat in esse absolutè. Hoc enim esse falsum conijcitur ex his verbis *si quis ergo emundauerit*, &c. quæ ferrè immediatè sequuntur ad illa, quibus tamen apertè asserit vnumquemque habere in se potestatem emundandi se, & posse facere se ex vasse in contumeliam vas in honorem; ergo effectus prædestinationis est in potestate liberi arbitrij donec est in hac vita.

Alia confirmatio.

26 Pro eadem sentētia faciunt omnes auctoritates, quas adducemus in disput. de efficacia gratiæ edenda, ad reprobandum gratiam illam efficacem prędeterminantem liberum arbitrium physicè, vel moraliter. & ostendentes Deum velle omnes homines saluos facere, & esse in potestate nostra adhęrere gratię vocanti. & nosmetipsos saluare. Et infra in hoc capite præsertim auctoritas Ecclesiæ in illa oratione. *Deus cui soli cognitus est numerus electorū in æterna fœlicitate locandus* &c. In qua in fine cōcludit suam deprecationem his verbis, *vt omnium fidelium nomina beatę prædestinationis liber adscripta retineat.* Ergo signum est eos, qui in libro vitę, qui est liber prædestinationis scripti sunt posse cadere: quod nō potest intelligi nisi pro hoc statu vię. Ergo ille, qui est prędestinatus potest damnari, & consequenter, qui est reprobatus potest prędestinari, & saluari, & potentia reducibili ad actum, alio[illegible]æc oratio Ecclesiæ esset frustra, & innanis.

Aliæ auctoritates ad idem.

27 Verū quia hæc propositio [illegible] vera; prędestinatio Dei est infallibilis. & hic modus loquendi cōiter admittetur, & vt inquit Scotus pertinet ad Logicam, oportet videre quomodo intelligatur, & in quo sensu sit vera, & declaratam veritatem, quod prædestinatus potest re vera, & potentia reducibili ad actum damnari, non destruat. Latet enim æquiuocatio in hac propositione, quæ allatam veritatem destruere videtur; ideo opus est eam declarare. Declarant autem omnes distinguendo eam, quod est vera in sensu composito, falsa in sensu diuiso, & sic allatam veritatem non impedit, quia ex eo, quod est vera hæc propositio in sensu composito, nō destruit hanc veritatē, quod prædestinatus verè, & propriè potentia reducibili ad actū in vltimo articulo mortis possit damnari, & reprobatus saluari. Cæterum nisi hæc distinctio benè declaretur adhuc res est obscura. Declarat ergo eam Scotus in hoc 1. dist. 40. dicens quod hæc propositio prædestinatus potest damnari in sensu composito, est vnica propositio modalis, cuius extremū vnum, scilicet subiectum, vt homo siue persona prædestinata, sub ista determinatione, seu forma, *prædestinatus*, vt sensus sit, *homo prædestinatus, vt prædestinatus* potest damnari; & in hoc sensu est falsa, non quia prædestinatio, vt causa imponat necessitatem, & infallibilitatem illi personę, vt non damnetur, sed saluetur, quia prędestinatio, vt dictum est, non confirmat prędestinatum in gratia, sed quia istę duę formę sunt incompossibiles, in eodem subiecto simul, scilicet quod sit sub prędestinatione, & sub damnatione simul. Repugnat enim diuinæ voluntati, quod decernat efficaciter aliquid esse, & illud non sit; sicut repugnat diuinę scientię, quod Deus sciat aliquid esse tale, & tamen illud non sit tale; & tamen scientia diuina non est causa, vt res scita sit talis. Et ideo disputatione: an qui conuertitur semper habeat maiorem gratiam quam qui nō conuertitur. Cap. 3. argumento primo versus finem dicemus, quod necessitas sensus compositi est necessitas secundum quid, & ex suppositione non necessitas simpliciter, & causę; sicut cum dicemus Sortes currens, necessariò currit; hęc enim est necessitas secundum quid, quia dum currit est impossibile, quod non currat: at non adest necessitas simpliciter; quia dum Sortes currit, liberè currit: currit enim quia vult, & in potestate eius est currere, & non currere, licet non simul possit vtrumque, quia implicat contradictionem. Et propter hoc dicimus, quod dum currit necessariò currit, sed hæc necessitas non est necessitas simpliciter, sed secundum quid, secundum quam dicimus omne quod est, quando est, necesse est esse: ita cum prædestinatus saluatur, non saluetur quia prædestinatio imponat necessitatem illi personę, vt saluetur, sed quia illi, vt est sub prædestinatione, est incompossibilis damnatio: ideo posita prędestinatione in illa persona non potest simul poni damnatio.

Quomodo intelligatur hæc propositio prædestinatio Dei est infallibilis.

Quid sit sensus compositus, & sensus diuisus.

28 In sensu diuiso verò, illa propositio prędestinatus potest damnari, non est vna, sed duæ cathegoricæ in quarum

quarum vna enunciatur de persona beatificabili esse prædestinatum; & in altera enunciatur posse damnari potentia vera reducibili ad actum, & vtraque sic accepta diuisim, & separata ab altera est vera de eodem subiecto. Est enim verum, v. g. quod Sortes est prędestinatus, & quod Sortes potest damnari, sed non sunt ita verę istæ duæ propositiones, quod ambo illa prædicata opposita, & repugnantia possint simul inesse illi subiecto, quia sic sunt in eo impossibilia illa prædicata, vt dictum est; neque enim sunt verę, ita quod vnum prædicatum possit succedere alteri, ita quod Sortes ex prędestinato possit fieri reprobus, & damnari, quia hic non est successio, nec mutatio, quia vtraque est in ęternitate vera, sed vtraque est vera in quantum volitio diuina prędestinans Sortem est prior naturaliter transitu sui ipsius super illud obiectum, quod est gloria Sorti: nam in illo prior naturaliter non repugnat ei esse oppositi, scilicet velle illum damnare, siuè reprobare: immò posset equaliter esse oppositi, licet non simul amborum. Cum ergo actus ille diuinæ ordinationis sit in ęternitate, nec transeat in præteritum, sicut ab ęterno cum prędestinabat potuit prædestinare, & non prædestinare: ita nunc, & semper, & in articulo mortis, potest prædestinare, & non prædestinare; & sic fit, quod ille, qui finaliter est saluandus donec est in hac vita possit damnari, & qui est reprobandus donec est in hac vita possit saluari, & prædestinari. Quod magis patebit ex solutione argumentorum capite pręcedenti adductorum, dum ostenderimus quomodo prędestinatio Dei non transeat in præteritum.

Solutio argumentorum quæ præcedenti ca. facta sunt.

Nunc ad argumenta cap. præcedenti facta probantia prædestinationem, prouidentiam & pręscientiam ponere necessitatem infallibilitatis, & ineuitabilitatis, in effectibus præuisis prędestinatis, & prouisis. Omnia autem illa reducuntur ad vnum illud medium vltimũ, quod prædestinatio est æterna, & præterit, & Deus est immutabilis; ergo prædestinatus non potest damnari, & sic de alijs.

29 Respondet Scotus in ead. dist. 40. quæst. vnica in responsione ad vltimum principale, quod hoc argumentũ, & similia procedunt ex quadam falsa imaginatione, cuius imaginationis intellectus iuuat ad intelligẽdũ propositæ quæstionis veritatem. Falsa autẽ imaginatio est, quia imaginamur, quod actiones Dei transeant in præteritum, sicut actiones nostræ temporales, quæ sic se habent, quod quælibet posita in esse statim præterit, & vetera fit, & alia noua succedit. Sicut ergo e. g. deliberatio, quam ego feci anno elapso de aliqua re facienda, vt de emendo anno sequenti tali mense ęquum, pręterijt, nec potest non esse pręterita; & si mea voluntas esset immutabilis, & omnipotens ineuitabiliter, sequeretur emptio ęqui tempore futuro determinato. Ita cum loquimur de prouidentia, pręscientia, & prędestinatione, recurrimus ad actum Diuinę volũtatis, quasi pręteritum; ideo quasi non concipimus libertatem in illa diuina voluntate ad ponendum actum illum prædestinationis in esse, vel ad non ponendum in esse, pro tẽpore pręsenti nostro, vel futuro; cum enim dicimus Deus ab ęterno prędestinauit Petrum, imaginamur actum diuinę voluntatis, quo Petrum prędestinauit, quasi absolutè positum esse in esse, & transiuisse; ideo dicimus Deum non esse amplius liberum ad damnandum Petrum, quia mutaretur: at hęc imaginatio est falsa, quia illud nunc ęternitatis in quo est iste actus prędestinationis Petri semper pręsens est, & actus ille diuinę voluntatis ita se habet ab ęterno, & semper, & in futurũ, ac si inciperet habere illum actum, in hoc nunc pręsentis temporis. Si autem imaginaremur Deum nondum determinasse voluntatem suam ad prędestinandum Petrum, sed quasi nunc deliberaret vtrum vellet Petrum prędestinare, vel non prędestinare, non esset difficile intelligere Deum prędestinare contingenter Petrum, & euenire posse, vt Petrus prędestinentur, & non prędestinetur saluetur, & non saluetur, quocũq; tempore vitę suę, vsque ad instans vltimum vitę suę.

30 Pro cuius rei intelligentia notandum est vt diximus ex Scoto in 1. sent. disp. 54. cap. 3. nu. 25. & 33. quod voluntas creata, & voluntas diuina aliqua ex parte sunt similes, & aliqua ex parte dissimiles circa effectus contingenter prouenientes. Vnde Scotus declarat, quomodo contingentia fit in voluntate diuina, per comparationem ad voluntatem nostram, quæ est nobis notior. Inquit ergo Scotus, quod in voluntate nostra est triplex libertas. Prima est ad oppositos actus. Secunda est quia voluntas mediantibus actibus diuersis est libera ad opposita obiecta. Tertia est libera ad oppositos effectus, quos producit. Notandum est prætcrea, quod hanc triplicem libertatem concomitatur duplex potentia in voluntate. Prima est ad oppositos actus, & oppositos effectus, non simul, sed successiuè, quia non potest simul habere actus oppositos, &c. sed solum successiuè. Altera potentia est, quod in eo instanti, quo voluntas elicit vnum actum, potest elicere actum oppositum: in illo enim instanti, quo volo Petro bonum, possum velle Petro malum, vel non velle bonum. Vnde licet in voluntate nostra non sit potẽtia ad simul velle Petro bonum, & velle Petro malum, vel ad velle Petro bonum, & non velle Petro malum, quia sunt actus contrarij, vel contradictorij, & ad contradictoria non est vlla potentia: tamen in ea est potentia, quod dum elicit actum, posset non elicere illum, vel posset elicere actum oppositum. Hæc autem potentia est fundamentum contingentiæ, & penes hanc differt agens necessarium ab agente contingẽter, quia agens necessarium determinatur ad vnũ actum, ita quod dum illum elicit, non potest non illum elicere, vel elicere oppositum.

31 Voluntas autem diuina habet tantum duas libertates; caret enim prima, quæ erat libertas ad actus oppositos, quia hæc dicit imperfectionem; voluntas enim quæ habet diuersos actus necessariò mutatur; voluntas autem Dei est immutabilis, ideo habet vnicum actum tantum. Habet tamen duas alias libertates, scilicet quia est ad opposita obiecta, & ad oppositos effectus; adeo quod voluntas diuina vnico actu potest tendere in diuersa obiecta, & producere diuersos, & oppositos effectus in diuersis obiectis, vel in eodem absque sui mutatione, & hoc prouenit propter illimitationem, & perfectionem infinitam illius actus diuinæ voluntatis. Rursus hanc libertatem diuinæ voluntatis concomitatur tãtum vnica potentia, scilicet secunda, quam posuimus in voluntate nostra, scilicet quod in eo instanti, in quo tendit in vnum obiectum, & producit vnum effectum, potest non tendere in illud obiectum, neque producere illum effectum; sed potentia, prima nostræ voluntatis, quæ erat ad obiecta diuersa, & effectus diuersos successiuè, non competit Deo, quia dicit imperfectionem. Cum ergo actus diuinæ volũtatis sit infinitus, idem manens, potest tendere in diuersa obiecta, & producere oppositos effectus, non successiuè, sed simul; non quia simul possit producere effectus cõtradictorios, sed quia dum producit vnum effectum, potest illum non producere, vel producere oppositum.

32 Ad propositum hoc vnico actu Deus non solum potest efficere effectus oppositos, sed actu oppositos facit: nam eodem actu prædestinat Petrum, & reprobat Iudam, ideo eodem actu potest prædestinare Petrum, & eundem reprobare, non simul, idest non pro eodem tempore, sed pro diuersis temporibus, vt cum prædestinare pro hodie, pro cras reprobare absque sui mutatione; ex quo sequitur, quod Petrus possit modo esse prędestinatus, modo reprobatus absque mutatione actus diuinæ voluntatis. Modo quod facit ad propositum argumenti actus iste diuinus est idem ab ęterno, & pro quocunque tempore, vnde licet verba diuersorum

tem-

temporum verè dicatur de illo actu: Dicimus enim Deus prædestinauit, Deus prædestinat, & Deus prædestinabit, omnes enim istę propositiones sunt veræ: tamē non significāt actum illum præterijsse, vel futurum esse; nec denique significant partes temporis mensurantis illum actum; sed consignificant nunc æternitatis (in quo actus ille est, & a quo secundum se mensuratum) in quātum coexistit pluribus illis partibus temporis. Vnde idem est Deum prædestinasse, prædestinare, prædestinaturum fore; & ita contingens est vnum, sicut aliud, quia nihil est, nisi nunc æternitatis mensurans actum illum, qui nec est præsens, nec præteritus, nec futurus, sed coexistens omnibus istis.

Exemplo generationis verbi declaratur propositū.

33 Declarat Scotus hoc, exemplo generationis filij in diuinis, de quá breuiter, & dilucidè agit, in 1. dist. 9. quod ego ibi omisi, quia est clarus Scotus? quod tamen spectat ad declarandum propositam solutionem. Notandum est ex eodem Scoto ibidem, quod generatio verbi in diuinis ideo est æterna, quia generatio in diuinis est productio sine mutatione, & est naturalis, & à perfecto principio, quod à nullo dependet; quando autem hęc concurrūt in aliqua productione illa est coęua producenti; & si producens est ęternum, generatio est æterna, & sine principio: huiusmodi est generatio Verbi in diuinis. Dat exemplum de igne, & splendore, quod si ignis esset ab æterno, splendor esset quoque ab ęterno, dato, quod non producatur ab igne per motū, sed solum per simplicem emanationem.

Declaratur etiam perfectio huius generationis accipiendo illud, quod est perfectionis in creaturis, & relinquendi illud, quod est imperfectionis. In generationibus successiuorum hoc est perfectionis in eis, quod dum fiunt sunt: imperfectionis quod non manent, sed habent esse tantum in fluxu partis post partem. In generationibus permanentium, hoc est perfectionis quod manent: Imperfectionis, quod non sunt dum fiunt; quod euenit propter imperfectionem facientis. In generatione indiuisibilium successiuorum hoc est perfectionis, quod dum fiunt sunt, & tota simul sunt; sed imperfectionis, quod raptim transeūt. Aggregando igitur perfectiones istas simul, & relinquēdo imperfectiones, habebimus genitum, quod simul generabitur, & erit, & permanenter erit. Hoc autem est genitum, cuius generatio est ęterna, siue in nunc æternitatis. Non est ergo inconueniens, quod actus generationis diuinę sit vnicus, & idem, & fiat in æternitate, & tamen sit actus perfectissimus, & ponat effectum suum in actu pro nunc æternitatis perfectissimè.

Dubiū ꝯ facit a ꝓpositum.

34 Sed mouet Scotus difficultatem, quæ propius facit ad rem nostram. Cum generatio filij fiat in nunc æternitatis, quibus verbis est explicanda? De hac re est contentio inter Patres. Aliqui dicunt debere dici. Filius in diuinis semper nascitur, vt D. Aug. ibi citatus à Scoto, & à Magistro. Alij per hanc loquutionem. Filius in diuinis semper est natus, vt D. Greg. citatus ibi à Scoto. Scotus hanc litem dirimit statuendo ex D. Aug. super Ioannem Hom 99. quod verba cuiuscunque temporis verè dicuntur de Deo, siue significent actus personales, siue essentiales; ideo omnes illæ loquutiones verificari possunt de generatione verbi, vt quod semper nascitur, semper est natus, & huiusmodi, & hoc modo concordantur Patres. Sed quæ est ratio propter quam verba omnium temporum verè possunt dici de Deo, & Patres possunt sic concordari? Respondet Scotus quia verba diuersorum temporum, cum dicuntur de Deo, magis propriè consignificant nunc æternitatis, quam differentias temporis: non significant tamen illud nūc æternitatis absolutè, quia non esset variatio tunc diuersorum modorum significandi, sed consignificant illud nunc æternitatis prout coexistit partibus temporis; vt cum dicitur Deus Pater genuit Filium, consignificatur nunc æternitatis, vt coexistit tempori præterito, vt sit sensus; Deus habet actum generationis in nunc æternitatis, in quantum illud nunc coexistebat pręterito tempori. Cum dicimus, Deus generat; sensus est, Deus habet actū generationis in nunc æternitatis, vt coexistit tēpori præsenti. Idem de futuro. Et ex hoc patet, quod cum illud nunc æternitatis verè coexistat cuilibet differentię temporis, verè dicimus de Deo differentias temporis.

Cur verba omnium tēporum verificātur de Deo.

35 Ad propositum. Sicut ergo generatio verbi est actus æternus, & tamen est perfectus semper, & totus simul, & nunquam transit in præteritum, & omnes differentię temporis verificantur de eo absque eo quod intelligamus actum illum transisse in præteritum: ita actus essentialis Dei ad extra, vt est prædestinatio, prouidentia, præscientia rerum præuisarum, & prædestinatarum, non habet in se præteritionem, licet verè de eo dicantur verba omnium temporum modo prædicto. Adest hæc differentia, quod actus generationis diuinæ est actus naturalis, & necessarius; & ideo habet terminū, scilicet filium semper, & pro quacunque differentia temporis, cui coexistit: at actus essentialis Dei ad extra, vt prædestinationis, & prouidentiæ est contingens; ideo effectus, quos producit, producit contingenter, & ideo pro quacunque differentia temporis, cui coexistit, semper contingenter agit, & habet potentiam efficiendi, & non efficiendi, vel efficiendi oppositum: ideo effectus isti prouenientes ab actu isto, possunt variari pro differentijs temporum absque mutatione Dei, & actus illius, vt dictum est. Ideo Petrus prædestinatus pro aliqua differētia temporis potest esse prædestinatus, & pro alia reprobatus, & ita potest pro aliquo tempore vitę suę esse prædestinatus, pro alio reprobatus, & consequenter: pro vltimo instanti vitæ suæ potest reprobari, & damnari potentia reducibili ad actum.

36 Ex quo elicimus argumētū efficax prędestinationem nostram, & reprobationem variari pro meritis, & demeritis nostris: nam certum est, quod prędestinatio Petri ad gloriam, & damnatio eiusdem sunt incompatibilia; ergo dum in hac vita Petrus peccat, clarum est, quod pro illo tunc Petrus non est prędestinatus, quia cū sit in peccato mortale, est ordinatus ad pœnam ęternā, & est reprobatus: dum verò Petrus meretur, & est in gratia, pro illo tunc non est ordinatus ad pœnam ęternam, sed ad gloriam ęternam; ergo pro illo tunc Petrus est prædestinatus. At in potestate cuiuscunque est mereri, & demereri pro quolibet instanti huius vitę, etiam extremo; ergo pro quacunque parte tēporis vitę etiam vltima vitę in potestate hominis est facere se de numero prędestinatorum, & de numero reprobatorum absque vlla mutatione, & imperfectione diuinę prędestinationis. Et secundum hoc potest verificari illud dictum, quod D. August. ascribitur, licet ego apud illum non reperiam, & aliqui dicant non reperiri. Si non es prędestinatus fac vt prędestineris.

Prędestinationem, & reprobationem nostrā variari pro meritis, & demeritis.

37 Elicitur tamen ea D. Aug. lib. 6. Hypognosticon cap. vltimo in vltimis verbis quę sunt hęc. *Hinc nemo glorietur, nemo desperet*, & paulò infra. *Pro inuicem oremus in conspectu Dei nos humiliantes dicentes. fiat volūtas tua, ipsius erit potestatis iudicium in nobis debitū mutare damnationis, & gratiam prædestinationis indebitam prærogare*. Pro eadem sententia facit illud D. Ambrosij in cap. 1. Lucę relatum de pœnitentia dist. 1. cap. *nouit*. Vbi inquit, *nouit Dominus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum*. Et causa 22. quæst. 4. ca. *incommutabilis*. Dicitur quod Deus incommutabilis quandoque sua mutat statuta. Et D. Hier. in Amos ad cap. 9. relatus de pœnitentia cap. *Si agamus*. Inquit. *Si agamus pœnitentiam ipsum quoque sua pœnitebit sententia*. Et alia similia ibidem. Hoc expreßè significat quoque ecclesia in quadam oratione secreta quę incipit. *Deus cui soli cognitus est numerus electorum in æterna felicitate locandus*: concludit enim eam in his verbis. *Et omnium fidelium nomina beatæ prædestinationis*

Quomodo vera sit illa propositio. Si nō es ꝑdestinatus, fac vt prædestineris.

tionis liber adscripta retineat. Vbi cum ecclesia roget Deum, vt omnium fidelium nomina non deleantur de libro æternæ prædestinationis, manifestè supponit omnes fideles esse prædestinatos, & scriptos in libro vitæ: quod non potest intelligi, nisi quàtum est ex parte Dei, iuxta illud, *Deus vult omnes homines saluos fieri*; posse tamen ab illa prędestinatione excidere, & ideo rogat Deum ne excidant; ergo prędestinatus potest damnari, & prędestinatio est mutabilis. Et ratio est, quia prædestinatio non transit in præteritū, & ad eam concurrunt bonus vsus liberi arbitrij, quem, mediante gratia, potest quisque adultus habere etiam in articulo mortis potentia reali reducibili ad actum. Vnde Scotus in prædicta dist. 40. in corpore quæstionis, post quā probauit quod prædestinatus potest finaliter peccare, & damnari, subiunxit hæc verba. *Sed sicut potest damnari, ita potest non prædestinari*. Hoc ergo fundamento, quod prædestinatio, & reprobatio non transeunt in præteritum hic cum probato, & ex alio fundamento, quod voluntas non determinatur ad actus suos ab vllo exteriori principio, neque etiam à Deo, vt patet ex dictis supra, sed ex professo ostensum est disput. Ao voluntas sit nobilior intellectu, cap. 1 1. & sequentibus, sed Deus tantum mediante intellectu ei proponit obiectum, quod ipsam excitat, & mouet semper relinquendo ipsam liberam ad assentiendū, vt semper sit verum quod ipsa dissentire potest potentia reali reducibili ad actum, vt habet Sacrum Conc. Trid. sess. 6. elicitur, quod voluntas est libera, & contingenter operatur, atque indifferenter opera pertinentia ad salutem ab ipsa ponuntur in esse. Et sic patet optimè constare cum præfinitionibus diuinis eūitabilitatem effectuum prouisorum, & prędefinitorum. Et hoc est verum de quibuscunque prędestinatis etiam maioribus in ecclesia (exceptis confirmatis in gratia, vt sunt Beata Virgo, Ioan. Baptista, & huiusmodi.) Nam neque prædestinatio istorum transit in præteritum, neque cum Deus gratia sua illos preuenit determinat ita eorum voluntates ad actus pios, vt non possint verè efficere oppositum potētia reducibili ad actum; sed solum differt eorum vocatio, quia gratia superabundanti, & plusquam sufficienti eos præuenit, cui & si resistere valeant, tamen non resistunt: quia obiectum propositum voluntati ab intellectu, proponitur, sub tanta ratione boni, & alijs conditionibus conuenientibus voluntati, vt voluntas ipsorum nesciat resistere, sed libenter consentit in obiectū propositum, vt infra dicemus in disput. de concursu Dei cum causis secundis, cap. pen. Hic modus dicendi adeo quietat mentem meam, ac naturæ rei adeo innititur, vt etiam vnumquemque alium quietare posse mihi videatur: quod si sic non euenit confiteor tarditatem mei intellectus, nullum meliorem inuenire valere.

D. Bonau. D. Bonauent. 1. sent. dist. 40. artic. 2. quæst. 1. hanc eandem sententiam sequitur, licet in explicatione quoquo pacto variet.

D. Tho. & Scotus in hoc concordes. 38 Nec puto D. Thom. ab hoc modo dicendi differe, licet, vt notauit Caiet. vbi supra de hac difficultate in particulari nihil forsan dixerit. Tamen dum p.p.q. 22. art. 4. ad primum ait prouidentiam diuinam ordinare, vt effectus eueniāt *non quocunque modo, sed aliquid euenire vel contingēter, vel necessariò, & ideo euenit infallibiliter, & necessariò, quod diuina prouidētia disponit euenire infallibiliter, & necessariò; et euenit contingēter, quod diuinæ prouidentiæ ratio habet, vt cōtingenter eueniat*. Videtur tenere, quod effectus cōtingentes possint vitari, & non infallibiliter euenire, ad quod sequitur, quod prouidentia illorum non transiuerit in præteritum: quia si esset præterita ratione immutabilitatis Dei, ineuitabiliter euenirent, vt superiori capite in argumento dicebamus. Præterea 1. 2. quæst. 10. art. 4. apertè dicit voluntatem diuinam per suam prouidentiam non determinare voluntatem creatam: quia prouidentia diuina nō corrumpit naturam rerum, sed omnino mouet secundum earum conditionem: & quia *voluntas est actiuum principium non determinatum ad vnum, sed indifferens*, sic eam mouet, vt remaneat indeterminata, & indifferens, nisi in his, ad quæ naturaliter mouetur: ex quo euidenter sequitur, quod effectus contingentes voluntatis non eueniunt ineuitabiliter; ergo prouidentia Dei non transit in præteritum: quia tunc ex tali prætentione, & præfinitione remaneret voluntas creata determinata ad effectus præuisos.

Responsio quorūdam Thomistarum reijcitur. Nec valet responsio Thomistarum aliquorum dicentium, quod D. Tho. vult prouidentiam Dei determinare voluntatem ad actum; sed ita determinare voluntatem, vt faciat eam facere actum contingenter. Hæc enim responsio destruit textum, quia D. Tho. ait, quod diuina prouidentia non prædeterminat voluntatem ad vnum, sed relinquit eam indifferentem. Isti verò dicunt diuinam prouidētiam determinare voluntatem ad vnū actum: præterea hęc responsio implicat repugnantiam, vt disput. illa 1. An ex duobus in æquali gratia constitutis vnus saluari possit, alter nequaquam dixi.

Obiectiones Molinæ adducuntur, & soluuntur; & magis confirmatur opinio Scoti. Cap. III.

Obiectiones Molinę contra Scotum. 39 Molina p. p. quæst. 14. ar. 13. disput. 16. citat multos auctores conuenientes cum Scoto in hoc, quod prædestinatio diuina non transit in pręteritum, ita men in ea explicanda postea differunt. Recitat deinde modum dicendi Scoti cum quo ait cōtentire D. Bonau. in 1. dist. 40. p. 2. art. 1. q. 1. & alios, & enim acriter impugnare nititur. Deinde suā opinionem ponit, quā Vasquez, Suarez, & alij supra citati sequūtur; quam opinionē ego in 1. sent. disp. 53. c. 6. tetigi, & insinuaui non satisfacere dubitationibus allatis cap. antecedenti. Nihilominus dixi satis quietare intellectum ponendo imaginationem illam, quod actiones Dei transeant in præteritum, animo eam exactè hic explicandi: nam cum hæc imaginatio sit falsa, & causa multorum errorum, vt ostendimus cap. 1. & sequenti, nunc breuiter obiectiones eius contra Scotum sunt reijciendę, ex quarū reiectione magis apertamanebit sententia Scoti; & opinionis Molinæ, & sectatorum infirmitas apparebit.

Prima Ratio Molinę. 40 Primo ergo arguit Molina sic. Stante opinione Scoti, quod prędestinationis, & præscientię diuinę actus non transeat in preteritum, sed semper sit præsens, ita vt actus ille semper egrediatur à diuina voluntate, & diuino intellectu sequitur dari potentiam ad preteritum, etiam comparatione effectuū, qui sunt iam in tempore extra suas causas: consequens est falsum; ergo. Consequentis falsitas patet: quia hoc solo priuatur Deus, vt facta infacta esse facere nequeat. Consequentia probatur. Certum est Deum in nunc æternitatis voluisse creare mundum pro eo nunc temporis, pro quo Deus de facto illū creauit. Tunc sic si illa volitio non transijt in preteritum, sed ita hodie est in libero egressu à voluntate Dei sicut ab eterno fuit, poterit Deus determinare oppositū, scilicet non creare mundum: hoc autem admisso sequitur Deum posse facere, vt mundus factus non sit factus, & sic datur potentia ad preteritum. Prima cōsequentia probatur, quia Deus ab eterno antequam crearet mundum potuit velle, & non velle creare mundum; ergo si illa volitio non transijt in preteritum, sed volūtas respectu illius volitionis est indeterminata, & indifferens; ergo sicuti tunc cum voluit mundum creare, potuit non velle creare, ita in nunc præsenti poterit ponere in esse ita volitionē creandi mundum, sicut volitionem non creandi mundum. Secunda consequentia est euidens: nam admisso, quod Deus determinet voluntatē suam ad nolle mundū creare, auferetur causa totalis, & immediata creationis mundi, quę fuit volitio Dei creandi mundum: ablata autem causa aufertur effectus; ergo Deus posset facere, quod mundus non esset factus.

Secun-

2. Ratio. 41 Secundo licet voluntas diuina in nunc æternitatis a nequam elegerit facere alteram partem contradictionis, vt creare mundum sit libera, & indifferens; tamen in eodem nūc cum se in alteram partem determinauit; vt cum determinauit creare mundum pro tali nunc temporis, non est amplius libera, nec indifferens ad creandum, vel non creandum mundum, sed est determinata ad alteram partem: at in nunc æternitatis non solum voluntas fuit libera, & indifferens ad creandum mundum; sed etiam actu determinauit creare mundum pro nunc tali; ergo voluntas diuina in nūc æternitatis, vt coexistit tēpori præsenti non est ita libera, & indifferens, vt ab ea egrediatur actus creationis mundi, sicut erat in nunc æternitatis, vt coexistit tempori præterito, in quo mundum creauit. Et sic est falsa opinio Scoti. Maior patet; quia si tam est determinata ad illum actum implicat contradictionem, quod sit indifferens ad illum actum; minor verò probatur. Deus creauit de facto mundum in illo nunc temporis præterito; ergo voluntas Dei se determinauit ad creandum mundum pro illo nunc; quia nō potuisset creari à Deo mundus, nisi Deus se determinasset creare mūdum: quia illa determinatio diuina est causa totalis, & immediata creandi mundum. Deus autem non incipit determinare facere aliquid in tempore; sed omnia determinauit ab æterno licet non pro æterno; ergo falsum est determinationem diuinæ voluntatis non transire in præteritum.

3. Ratio. 42 Tertio vel Deus in æternitate ex altitudine, & perfectione suæ scientiæ penetrat certò in quam partem liberum arbitrium Petri se inflectet crastina die, vel nō. Secundum dici non potest, quia tunc Deus non præcognosceret futura contingentia, quod est hæreticum; ergo primum, tunc sic; ergo Petrus pro sua libertate se inflectet in illam partem, in quam præcognouit Deus, Petrum se inflexurum; ergo nunquam est futurum, quod se Petrus inflectat in oppositam partem, esto quod posit; ergo Deus semper sciuit id quod nunc scit, non autē illa scientia Dei est flexibilis modo in vnam partem, modo in aliam, quod tamen sequitur ex positione Scoti, quod illa scientia non transeat in præteritum, sed semper se habeat veluti si nunc egrederetur ab intellectu diuino, qui possit hunc actum, vel oppositum scientiæ illius ponere in esse.

4. Ratio. Quarto si scientia Dei non transit in præteritum, sed semper est præsens, ac se habeat vt semper egrediens ab intellectu cum optione, vt possit scire hoc vel oppositū, sequitur, Deum circa cognitionem rerum futurarū contingentium, semper pendulum, atque hærentem se habere, neque Christum Dominum certò potuisse prædicere futura, quæ contingenter erant euentura per liberum arbitrium humanum, quale fuit peccatum Petri, quo erat Christum negaturus, & similia, quod tamen est hæreticum. Consequentia est euidens, quia stante opinione ista euētus omnis contingens esset incertus, & posset esse & non esse; posset enim liberū arbitrium creatum se vertere in vtramque partem; & proinde de illo non posset haberi vlla certitudo; & ita Apostoli non magis certi fuissent post prædictionem Christi, quod Petrus erat eum ter negaturus, quam ante prædictionem; quoniā ita erat diuina voluntas indeterminata ad permittēdum peccatū Petri post prædictionem sicut prius. Similiter liberum arbitrium Petri eodem modo erat indeterminatum, ideo poterat peccare, & non peccare; ergo prædictio non fuisset certa. Atque hoc loco ita excandescit Molina contra hanc opinionem Scoti, vt eam appellet errorem.

5. Ratio. 43 Quinto admissa opinione ista Scoti sequitur tolli diuinam prouidentiam circa futura contingentia proueniētia à libero arbitrio, & tolli prædestinationem, & reprobationem; consequens est manifestum absurdum; ergo. Consequentia probatur, quia præscientia Dei non præcederet esse rerum contingentium pendentium à libero arbitrio nostro, sed subsequeretur; tunc enim diuina voluntas decerneret facere res, quando liberum arbitrium se determinaret facere res; ergo præsciētia penderet à libero arbitrio, & subsequeretur non præcederet. Hoc autem admisso prouidentiam tolli patet; quia Deus in æternitate non esset præscius, quid positis talibus, & talibus circunstantijs esset euenturum, & propterea nō posset prouidere de medijs opportunis ad ponendum in esse hoc, vel illud. Similiter si omnia adhuc in futurum sunt incerta nulla datur prædestinatio, nec reprobatio. Erit quoque adhuc incertus numerus prædestinatorum, & reproborum, quia tam nihil de futuro est determinatum, & scitum certò: quæ omnia sunt absurda aperta.

6. Ratio. 44 Sexto sunt auctoritates Sacræ scripturæ, quæ ponunt in Deo determinatam scientiam, & præteritam. Paulus 2. Thimot. 2. cap. *Firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc, cognouit Dominus qui sunt eius.* Præterea Paulus ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.* Item Actor. 13. *Crediderunt quotquot præordinati erant in vitam æternam.* Item Rom. 8. *Quos prædestinauit hos & vocauit.* Ergo ex his habetur actum prædestinationis transiuisse, & sententiam pro electis & contra reprobos esse prolatam. Et Ioan. epist. 1. *Ex nobis prodierunt sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis permansissent vtique*, & alia similia habentur, ex quibus idem argumentum colligitur.

Aliud arg. Possumus addere si prædestinatio mutatur secūdum opera nostra bona vel mala, redit sentētia Semipelagianorum, quod gratia prædestinationis datur secundum merita nostra; nam prædestinatio est præparatio donorum gratiæ &c. D. August. 3. de lib. arbitrio cap. 5. inquit. *Cum sit præscius Deus voluntatis nostræ cuius est præscius ipsa erit.* Et paulò infra. *Non ergo per eius præscientiam potestas mihi adimitur, quæ propterea mihi certior aderit, quia ille cuius est præscientia, non fallitur, affuturam mihi esse præsciuit.* Tandem asserit, hoc idem D. Th. p. p. q. 14. artic. 13. in responsione ad primum, atque eius sectatores sustinere.

Opinio Molinæ, Vasquez, & Suarez. 45 Propter has rationes tenet ipse Molina, qđ Deus altitudine, & perfectione sui intellectus, atque suæ scientiæ certissimè cognosci in se ipso, & in causis liberis, qđ pro illarum libertate sit futurum, licet oppositum posit euenire: atque hanc cognitionem certam esse in Deo ab æterno, & proinde transiisse: ac certam, & immutabilem esse, nec proinde libertatem nostram tollere, quia certò præscit, quid liberum arbitrium sit volitiurum, & ipse Deus decernit cum illo concurrere ad eos effectus quos voluerit, vt diximus 1. cap. qua in re Vasquez, Suarez, & multi ex recentioribus habet consortes.

Reijcitur. 46 Hæc est disputatio Molinæ contra Scotum. Verum hæc eius argumenta nullius sunt momenti, neque eius opinio de concordia præscientiæ, prædestinationis, & prouidentiæ cum liberi arbitrij nostri contingentia, & libertate stare potest: si eo modo nudè accipiatur, quo modo ab ipso ponitur, & nō suppleatur per opinionem Scoti. Nam in primis nihil dicit ad argumentum Scoti factum, & à nobis inculcatum 1. cap. huius disputationis: attamen illud est efficacissimum. Nam admissa opinione Molinæ, quod Deus altissimo suo intellectu præcognoscat futura, quæ liberè prouenient à libero arbitrio, non potest præcognoscere nisi secundum illam partem contradictionis, secundum quam euenient, vt puta, si ego cras sum lecturus Deus præcognoscit, quod cras ego legam. Si ergo hæc præcognitio transit in præteritum, non potest fieri, vt ego cras non legam; quia admisso, quod non legam Deus falleretur, vel Dei scientia mutaretur: quæ omnia sunt absurda, vt latè ibi prosequuti sumus. Similiter nihil dicit ad illud, quod est efficacissimum argumentum, nimirum quod prædestinatus viator in toto vitæ suæ cursu vsque ad vltimū instans potest mereri, & demereri, & finaliter damnari: quia ex præde-

prædestinatione nemo confirmatur in gratia; ergo prędestinatio Dei non transit in præteritum; alioquin sine mutatione Dei non posset euenire, vt ille prædestinatus damnaretur. Quæ autem dicuntur de sensu composito, & diuiso ibi explicata sunt; neque enim ex eo quod vera est hæc propositio in sensu composito prædestinatus non potest damnari, quę est loquutio logica, tollitur, quia re vera ille homo viator, qui est prædestinatus, verè & realiter potentia reducibili ad actum non possit damnari, vt ibi explicauimus, quæ nō oportet repetere.

Argumenta Molinæ soluuntur.

47 Superest solum vt ostendamus vanitatem fiorū argumentorum, & illa diluamus; ex quo magis confirmabimus opinionem Scoti. Principale incommodum quod adducit contra opinionem Scoti est, quod ea stante, sequeretur dari potentiam ad præteritum, quod in se est falsum, & nos afferimus esse falsum, quia implicat contradictionem: ad contradictionem autem nulla est potentia. At hoc incōmodum non sequitur ad opinionem Scoti, quod probo in simili. Certum est, vt precedenti capite diximus, generationem verbi in diuinis esse æternam, perfectam, totam simul, & tamen semper est, neque transit in præteritum, sed semper se habet Pater in illa generatione, ac si verbum semper egrediatur ab ipso per fectum tamen, vt radius à Sole, & tamen cū hoc stat, vt verba omnium temporum, scilicet præteriti, præsentis, & futuri dicantur de illo actu generationis secundum D. Aug. ibidem citatum: vnde veræ sunt omnes istæ propositiones, Deus Pater genuit verbum. Deus Pater generat verbum. Deus Pater generabit verbum. Quia, vt dicebat Scotus, ista verba consignificant non differentias temporis, sed nunc æternitatis non absolutè, sed vt coexistit diuersis istis partibus temporis: modo hoc stante, quod non puto, negaretur à Molina, si quis inferat ex hac positione sequi dari potentiam ad præteritum in generatione diuina, puto Molinam, & quemuis alium certè negaturum esse consequentiam: at consequentia probatur argumento simili argumento Molinæ, facto contra opinionem Scoti, sic. Pater in nunc æternitatis, vt coexistit tempori præterito genuit filium; tamen in eodem nunc vt coexistit tempori præsenti se habet veluti si actus generationis nunc egrediatur à se ipso, & verum est dicere Pater, generat verbum, & in nunc æternitatis, vt coexistit tempori futuro se habet veluti si actus generationis egrediatur à se ipso Patre; & vera est ista propositio Pater in tempore futuro, vt anno sequenti generabit Filium; ergo si Pater in nūc æternitatis, vt coexistit tempori præsenti, se habet, ac si nūc generatio verbi egrediatur ab eo, sequitur possibile esse vt verbum non fuerit genitum tempore præterito: hoc autem admisso sequitur dari potentiam ad præteritum, idest ad faciendum præteritum non fuisse. Consequentia est euidens, quia non stant simul, quod aliquid sit genitum prius, & nunc generetur, quia generatio pręsens includit negationem præteritæ generationis, vt patet: si enim Sortes nunc generat Filium, sequitur eum non genuisse prius eum Filium, nisi idem bis generetur, quod non potest dici de verbo Dei. Similiter si Pater in nunc æternitatis, vt coexistit tempori futuro se habet veluti si in illo futuro generatio ab illo egrediatur, sequitur dari potentiam ad præteritum, scilicet fieri posse, vt Filius non sit genitus à Patre tempore præterito; & ita fieri poterit, vt effectus, qui est positus in esse extra causas suas non sit positus in esse, quod implicat contradictionem. Cum ergo consequentia hæc non valeat in hoc argumento; neque valet in argumento Molinę aduersus Scotum, ideo solutionem, quam ipse daret huic argumento, damus nos eius obiectionibus.

48 Quod autem obiectio Molinæ sit similis huic argumento patet: quia Molina sic argumentabatur. Creauit Deus mundum tempore pręterito, vt patet; & tamen in nunc ęternitatis, vt coexistit tempori præsenti secundum Scotum se habet ac si egrediatur à voluntate diuina; ergo cum sit actus contingens poterit voluntas Dei se determinare ad partem oppositam, & velle non creare Mundum, hoc autem posito datur potentia ad faciē dum Deum non creasse Mundum, postquam Deus creauit Mundum. Simile est ergo argumentum Molinę argumento facto; solum differentia est in hoc, quod generatio verbi est actus naturalis: creatio mūdi est actus contingens; sed hoc parum refert, quia ambo sunt actus ęterni, & immutabiles, ideo quantum ad coexistentiam cum tempore nostro se habent eodem modo. Sicut ergo si Sones genuit Filium anno elapso, & in præsenti generare posset eundem Filium, sequeretur posse facere, quod anno elapso non fuisset genitus (dato quod idem bis non posset gigni, vt est verum, & nunc supponimus) ita si elegisset ducere vxorem anno elapso, & de facto duxisset, & tamen in tempore præsenti se haberet, ac si non duxisset vxorem; sed eodem modo prorsus esset dispositus, vt erat dispositus anno elapso, quando duxit vxorem, sequeretur, eum posse ducere vxorem, & habere eundem actum; ad hoc autem sequitur eum posse facere quod anno elapso nō duxisset vxorem; posset enim facere quod actus ducendi vxorem, quem habuit anno elapso tunc non habuerit esse; sed in tempore præsenti habeat esse, & sic daretur potentia ad preteritum, scilicet ad faciendum præteritum actum ducendi vxorem non fuisse.

Solutio argumētorū.

49 Est ergo respondendum, quod in argumentis Molinæ est fallacia prouenientis ex eadem imaginatione falsa, quæ est, quod ponit in actione diuina præteritionem, & futuritionem, quæ tamen in illa non sunt; dum enim comparat nunc æternitatis ad differentias temporis præteriti, præsentis, & futuri, partitur nunc ęternitatis ad partitionem differentiarum temporis, ac si vna pars nunc æternitatis coexistat tempori præterito, altera pars illius nunc tempori præsenti, altera pars tempori futuro: & ideo hinc deducit, quod sicut est inconueniens, quod idem actus omnino permaneat in tempore preterito, pręsenti, & futuro, ita est inconueniens quod idem actus permaneat idem in nunc æternitatis, vt coexistit varijs differentijs temporis. Distinguendum est ergo quod aliud est considerare actum diuinæ voluntatis in ordine ad effectus productos à se ipso in nunc æternitatis, & vt mensuratur nunc æternitatis; & aliud est considerare eum in ordine ad suos effectus, vt coexistit partibus temporis ac ille actus, & effectus illius, illis mensuratur. Si cōsiderentur primo modo actus ille volitionis diuinæ, & effectus, qui ab ipso prouemiunt non transeunt in preteritum, sed actus ille est semper idem, & eodem modo se habens in ordine ad suos effectus: neque in effectibus illis est preterito, vel futuritio in ordine ad illū, sed quicquid facit Deus actu illo vnico suę voluntatis fit in illo nunc ęternitatis. Solet dari exemplum, sicut Sol manens idem producit diuersos effectus, nam lutum desicat, & ceram liquefacit; sic actus ille diuinę volitionis omnino manens idē, prędestinat Petrum, & Iudam reprobat, & circa idem obiectum producit diuersos effectus, secundum diuersam dispositionem subiecti: modo enim Petrum prędestinat, modo reprobat secundum præsentia merita, & demerita, & tamen isti effectus, vt in ęternitate sunt, non habent preteritionem, neque futuritionem, quia ibi nulla mutabilitas est, sed omnes semper pręsentes sunt. Quatenus verò actus diuinę volitionis in ordine ad suos effectus coexistit partibus temporis, tempore mensurantur; & hoc modo in eo cadit mutatio in ordine ad effectus, & inter effectus ipsos, quia supponuntur mensurę mutabili, & ideo participant conditionem ipsius mensurę, scilicet temporis, quę est mutatio, futuritio, & pretentio. Quare cum dicitur in argumento, effectus illi actus diuini inter se habent ordinem. Resp. eos non habere ordinem temporis inter se, nisi cum mensurantur tempore: cum verò mensurātur nunc æternitatis,

tis non habent ordinem temporis, nec successionis inter se, sed omnes sunt simul; quia in ordine ad intellectum diuinum non est præteritio, nec futuritio, neque vnum est secundum se ex alio, sed quia Deus vult vnum esse ex alio. Intellectus enim diuinus non discurrit, licet inter eos sit ordo repræsentationis secundum modum nostrũ intelligendi. Vnde cum volitio diuina ponit in esse actualis existentiæ creationem mundi, Incarnationem verbi, & alias res ad extra, est mutatio quidem, sed non in actu diuinæ voluntatis, neque in effectibus diuinæ voluntatis, vt sunt in nunc æternitatis; sed est mutatio ex parte rerum quatenus accipiunt esse temporale, & differentijs temporis mensurantur. Vnde Theologi communiter dicũt in huiusmodi actionibus nullam in Deo esse mutationem, sed totam esse ex parte creaturę.

50 Potest etiam hæc difficultas adhuc declarari ex propositione vulgata Theologorum, nimirum, quod Deus ab æterno vult res temporales: at non pro æterno, sed pro illa parte temporis, qua illas producit, exẽpli gratia. Deus ab æterno voluit creare mundum, at non pro æterno, sed pro illa parte temporis, qua illum creauit, & sic de alijs. Hinc ad propositum, Volitio Dei creandi mundum quatenus ab æterno Deus illa vult creare mũdum, non habet præteritum, nec futurum: quatenus verò vult illa creare mundum pro tali differentia temporis, hoc modo habet præteritum, & futurum. Accipiendo hanc volitionem Dei hoc secundo modo, Deus non potest facere, quin mundus, qui creatus fuit in principio temporis, non sit creatus: & hoc modo verificatur, quod non datur in Deo potentia ad præteritum. At si consideretur primo modo, non sequitur, quod mundus sit factus, & quod Deus non possit facere quin sit factus: quia etsi in volitione Dei quatenus vult aliquid ab æterno, sed pro aliquo tempore, vt creare mundum, detur pręteritio, & futuritio, nõ tamen sequitur ex hoc, quod etiam pręteritio, & futuritio, detur in eadem volitione, quatenus Deus ea vult verè illud idem ab ęterno absolutè: quia fit transitus in actione illa, à quatenus mensuratur tempore, ad quatenus mensuratur ęternitate: & quia quatenus mensuratur tempore cadit sub differentijs temporis, sic imaginantur aduersarij, quod etiam quatenus mensuratur ęternitate cadat sub differentijs temporis. Quę est imaginatio euidenter falsissima. Quatenus ergo Deus vult creare mundum in ęternitate absolutè, & absque comparatione ad tempus, nulla est pręteritio, nec futuritio, nec sequitur eum non posse facere non esse factum; sed quatenus Deus vult ab ęterno creare mundum pro tali tempore, sic in ea volitione cadit pręteritio, & futuritio, nec potest facere pro hoc nunc temporis, quin mundus sit creatus; quia tunc volitio Dei non consideratur, vt mensuratur propria mensura, quę est ęternitas, sed quatenus mensuratur tempore nostro, quę est mensura eius per accidens, & non propria.

Est ergo verissimum, quod licet actus diuinę voluntatis sit vnicus, & immutabilis, & simul absque sui mutatione producat varios effectus: qui in nunc ęternitatis non habent futuritionem, neque pręteritionem, tamen quatenus actus ille comparatur ad suos effectus in ordine, & mensura temporis, sic habet rationem mutabilis: diuersa enim efficit, & successiuè, & effectus illi habent pręteritionem, & futuritionem. Secundum primam considerationem Deus est immutabilis, actiones eius sunt firmę, & infallibiles. Secundum aliam considerationem possumus dicere, Deum esse mutabilem, quia multa successiuè facit, & circa idem obiectum successiuè producit effectus oppositos. Secundum primam cõsiderationem dicit Deus. *Ego Deus, & non mutor*. Et similia, iuxta aliam considerationem. Hier. 18. *Si pęnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego penitentiam super malo, quod cogitaui, vt facerem ei, si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vocem meam, pęnitentiam agam super bono, quod loquutus sum, vt facerem ei*. Et hoc modo possumus dicere mutari Deum, & modo prædestinare, & modo reprobare Petrum iuxta illud D. Damasceni libro contra Manicheos pag. 361. *Adnitamur ergo facere quod bonum est, vt qua boni fiamus, vt simus ex numero bonorum, qui præcogniti, & prædestinati sunt ad vitam æternam*. Quod consonat dicto D. Aug. 6. Hypognosticon, cap. vltimo supra adducto in hoc cap. & D. Ambr. & Hyer. Non oportet ergo cõfundere vnam considerationem cum altera, & quod Deo tribuimus, prout eum, & actiones eius mensuramus tempore, tribuere ei, vt eum mensuramus propria mensura ęternitatis.

Ex hoc etiam elicitur, distinctionem illam communem ex Petro de Alliaco in 1. q. 9. & Almaino 3. d. 10. sumptam prędestinationem posse cõsiderari, vel secundum Dei æternum propositum, vel secundum præsentem iustitiam. Et primo modo semper manere, & esse immutabilem. Secundo verò modo mutabilem esse, & de facto mutari posse benè, & malè intelligi. Si intelligatur sic, quod prædestinatio secundum propositum Dei sit decretum de aliquibus finaliter saluandis ab ęterno factum, idest iam præteritum; & hac ratione sit immutabile, quia Deus non mutatur; prædestinatio verò secundum præsentem Iustitiam sit decretum de dando gratiam certis temporibus reprobis, vt faciant aliqua opera bona pro illo tempore, & ita eos prædestinare ad gloriam pro illo tempore, non autem finaliter; in quo sensu à multis intelligitur; hic sensus est falsus, quia talis prædestinatio non reperitur in Deo, vt ex dictis patet. Si verò intelligatur sic, quod prædestinatio secundum æternum propositum est immutabilis, idest Prædestinatio Dei in se, vt mensuratur æternitate, non tempore nostro, est immutabilis; quatenus verò mensuratur tempore nostro, vel quatenus varijs partibus temporis nostri coexistit est mutabilis, & de facto mutatur, est sensus verus, vt ex supra dictis patet.

51 Ad primum ergo argumentum negatur consequentia prima, scilicet ad positionem Scoti sequi dari potentiam ad præteritum. Ad probationem respondetur, quod in assumpto supponitur imaginatio falsa, scilicet quod sicut actiones diuinæ, vt mensurantur tempore, ac illi coexistere intelliguntur, habent pręteritionem, & futuritionem, ita vt sunt in ipsa æternitate, habeant pręteritionem, & futuritionem: ac nunc ęternitatis diuidatur ad diuisionem partium temporis cui coexistit. Hæc autem imaginatio est falsa, quia in Deo à parte rei non sunt plures actiones, sed vnicus actus tantum, & infinitus: nos autem per nostram imaginationem apprehendimus in Deo plures, & diuersas actiones, secundum diuersos effectus: quia mensuramus operationes Dei tempore, non nunc æternitatis. Et ideo consequentia illa, quod ad præteritum sit potentia, quæ innititur illi imaginationi falsæ, non valet. Quod autem hęc imaginatio supponatur in illo assumpto, patet, quia supponit Deum decreuisse creare mundum pro tali nunc, atque in æternitate de facto creasse: supponit ergo præteritum esse in æternitate. Supponit deinde in nunc æternitatis, vt coexistit tempori nostro præsenti Deum habere actionem præsentem; ergo supponit in Deo in æternitatè actionem præteritam, & præsentem; & æternitatem esse diuisam in partem præteritam, & in partem pręsentem, sicut tempus. Ad primũ argumẽtũ.

52 Ex eodem fundamento patet solutio ad secundũ, supponit enim quod voluntas diuina in nunc æternitatis se determinauerit ad creandum mundum pro tali nunc temporis, ita vt illa determinatio, vt est in æternitate, transiuerit in præteritum; hoc autem est falsum: quia bene verum est, quod volũtas diuina in nunc ęternitatis determinauit creare mundum pro illo nunc, in quo actu illum creauit; sed actus ille, licet apprehendatur à nobis vt præteritus, & verè coexistat tempori præterito: Ad secundam.

terito: tamen in se, & in æternitate non est præteritus; sicut nec generatio filij in diuinis est præterita, licet ita perfecta fuerit pro illo nunc æternitatis, vt coexistit tempori præterito, sicut pro eodem nunc vt coexistit præsenti, & futuro tempori. Ideo vana est fictio quam Scoto imponit, quod prius illa voluntas se determinauerit ad creandum, & postea se habeat indifferenter ad illam determinationem. Dicimus enim in nunc æternitatis semper eodē modo se habere absque vlla prorsus differentia præteriti vel futuri, vel præsentis; sed istę differentię competunt illi, & suis effectibus, vt mensurantur tempore nostro.

Ad tertiũ. 53 Ad tertium etiam hoc argumentum procedit ex eadē falsa imaginatione, scilicet quod actus futuri contingentes, qui proueniunt à libero arbitrio humano sint futuri, vt obijcitũur intellectui diuino in nũc ęternitatis. Quod autem illa imaginatio supponatur in argumento patet, quia in illa maiori disiunctiua inquit. Vel Deus penetrat in quam partem liberum arbitriũ Petri se inflectet &c. vitiur verbo futuri temporis. Supponit etiam scientiam Dei esse præteritam, & præcedere actum illũ contingentem Petri: at falsum est actiones futuras esse futuras, vt sunt in nunc æternitatis, & illo mensurantur, sed omnia præterita, præsentia, & futura sunt præsentia in ęternitate, non secundum existentiam realem extra suas causas; sed in esse cognito. (& si hoc modo intelligeret D. Tho. cum ait Deum certò scire futura, quia sunt illi præsentia, eius sententia esset verissima, & coinciderer cum opinione Scoti: & ego audiui viros doctos asserentes, & publicè sustinentes eum debere hoc modo interpretari,) Ideo argumentum procedit ex falso fundamento. Ad illud formaliter tamen sic respondeo. Et concedo Deum cognoscere, & penetrare certò in quam partem liberum arbitriũ Petri se inflectet crastina die. Cum subiungit ergo Petrus se inflectet in illam partē, in quam penetrauit Deus illum se inflexurum. Respondeo hanc propositionem supponere, quod actus contingens Petri quo crastina die se inflectet sua voluntate libera in id, in quod penetrauit Deus eum se inflexurum, sit etiam futurus, vt obijcitur intellectui diuino in æternitatis nunc, atque prout mensuratur nunc æternitatis: hoc autem est falsum, quia semper est pręsens, sicut omnia alia futura: & hac ratione Deus omnia futura cognoscit, quia sunt sibi semper præsentia. Si autem consideretur actus ille, vt est in tempore, & in sua existētia, sic est futurus, & hac ratione possumus explicare cognitionem Dei respectu illius actus futuri per verbum de futuro, quia consignificat Deum in nunc æternitatis cognoscere in quam partē se inflectet Petrus crastina die, prout illud nunc coexistit tempori futuro crastinæ diei: tamen absolutè in se, & vt mensuratur nunc æternitatis non est futurus: ideo ex hac certitudine cognitionis futurorum contingentium nō elicitur, quod actus illi sint futuri apud Deum; sed oppositum.

Cum subiungitur ergo nunquam est futurum, quod se Petrus inflectat in aliam partem, quam in eam, in quam penetrauit Deus Petrum pro libertate sua se inflexurum. Respondeo etiam in hac consequutione supponi, quod præscientia Dei illius actus cōtingentis transiuerit in præteritum, & quod actus ille contingens futurus, sit etiam futurus in æternitate, quod est absurdum. Dico ergo quod actus ille Petri contingens, vt mensuratur nunc æternitatis se habet semper ac veluti si egrediatur tunc à libera voluntate Petri, & à Deo: & actus scientiæ Dei se habet ac si tunc egrediatur ab intellectu Dei respectu illius actus Petri, & quorumcunque aliorum futurorũ: & hoc modo Deus illũ cognoscit certò, & cognitio Dei respectu illius actus nō præterijt, sed semper eodē modo se habet, & perfectissimè cognoscit illũ actum tàm in præterito, quàm præsenti, & futuro, quia apud eum nihil est præteritum, neque futurum. Quatenus tamen mensuratur temporis differentijs, habet præteritum, & futurum, vt dictum est; & hac ratione possumus dicere actum diuinæ præscientię præterijsse, & effectus contingentes esse futuros: at posita hac imaginatione falsa, non debemus ponere in Deo immutabilitatem respectu actionũ ab eo prouenientium: quia actiones illę tunc ex hipotesi subijciuntur mensuræ variabili, & ideo non possunt apprehendi nisi vt variabiles; & sic non est incōueniens dicere, Deum modo prędestinare Petrum, modo eum reprobare pro diuerso statu, & operationibus Petri, ad quas Deus concurrit, cũ sit prima causa. Ad peccatum enim Petri concurrit permissiuè, ad bonum per se; ergo data hac hipotesi possumus dicere Deum mutari, imò habere diuersos actus; & tamen certissimũ est Deum vnico actu ad extra omnia facere.

54 Ad quartum patet solutio ex exemplo generationis verbi in diuinis, nam generatio illa est æterna, non transit in præteritum, sed semper se habet ita, vt filius semper generetur, & exeat eodem modo à Patre, & tamen non ob id sequitur, quod ille generationis actus sit imperfectus, & quod filius Dei sit semper in fieri, & nunquam factus, sed semper est natus, vt dicebat D. Gregorius recitatus à Scoto in 1. dist. 9. in responsione ad tertium principale. Ita actus ille diuinæ voluntatis ad extra est vnicus, & semper idem manens infinitus, & illimitatus: ideo semper est perfectissimus, & ea omnia tàm præterita, quàm præsentia, & futura perfectissimè cognoscit. Et miror Molinā virum alioqui acutum hæc non aduertisse, quę continuo præ manibus Theologi habent. Ad argumentum ergo nego ex opinione Scoti Deum circa futura contingentia semper pendulum, atque herentem se habere, neque aliquid certò posse scire: quia actus ille scientiæ diuinæ, & si semper egrediatur à diuino intellectu, neque transeat in præteritum, neque habeat futurum, tamen est perfectissimus, & determinatissimus; sed tamen propter suam infinitatem & illimitationē certissimè cognoscit simul omnia, quæ apud nos præterita, vel futura sunt, & ita potest prædicere quę in tempore postea futura sunt certò, quia illa certò cognoscit, non vt sibi futura, sed futura in ordine ad existentiam illorum in tempore, non in ordine ad se, & ad nunc æternitatis, vt dictum est. Ad quartũ.

55 Ad quintum. Ex dictis patet falsissimas esse omnes illas consequentias: quia ex eo quod Deus vnico actu perfectissimo efficit omnia, & omnia cognoscit, & non transit in præteritum, sequitur, quod Deus habeat perfectissimam scientiam omnium futurorum, & consequenter habeat prouidentiam, & prædestinationem immutabilem, & infallibilissimam, & perfectissimam. Argumentum autem supponit, præscientiam Dei, & res vt illi obijciuntur in æternitate habere præteritum, & futurum, & actum illum præscientiæ, & prædestinationis, & prouidentiæ esse imperfectũ, nisi transeat in præteritum, sed semper se habeat vt præsens: quæ omnia iam reiecta sunt, & eorum falsitas est ostensa. Ad quintũ.

56 Quod verò ait ex opinione Scoti sequi, quod scientia Dei, & prouidentia, ac prędestinatio eiusdem penderet à rebus, est alia quæstio, de qua diximus aliqua supra; sed multa inferius dicemus loquentes de prædestinatione, & in disput. edenda de concursu causæ primæ, cum causis liberis. Pro nunc dico hoc non esse inconueniens, & hoc idem etiam sequi ex opinione Molinæ. Dicit enim, quod Deus altitudine scientiæ suæ præcognoscit omnia futura in causis suis, ita quod præscit, quid liberum arbitrium meum crastina die sit facturum; ergo præscientia Dei ex ipso Molina pendet ex rebus: & cum sustineat, vt nos quoque, & omnes Catholici sustinemus, liberum arbitrium partialiter concurrere ad actus contingentes nostros, sequitur præscientiam, & prædestinationem, ac prouidentiam aliqua ex parte pendere à rebus; sed hoc non dicit in eis imperfectionem: hoc enim modo Deus voluit disponere res, vt ad actus concurrāt; ideo necesse est, vt Deus sciat illas res, quia cognoscit cau-

sas illas producturas res esse, & sic præscientia Dei &c. pendere à rebus non est absurdum.

Ad sextum.

57 Ad sextum respondetur ad omnes auctoritates, quod scientiam, prouidentiam, prædestinationem, & omnes actiones Dei transire in præteritum potest intelligi duobus modis: vno modo vt mensurantur nunc æternitatis absque vlla relatione ad tempus: alio modo quatenus mensurantur nunc æternitatis nõ absolutè, sed quatenus coexistit differentijs temporis. Auctoritates scripturæ, & Sanctorum Patrum ponentes præteritum, & futurum in actionibus diuinis loquuntur secũdo modo non primo: nos loquimur primo modo, vt supra explicatum est. Loquuntur enim scriptura, & Sancti de Deo more humano, & secundum imaginationẽ illam, quod Dei operationes se habeant vt humanæ: qui mos est frequens Sacræ scripturæ; sicut etiam ponit in Deo oculos, manus, pedes, & similia, quæ tamen Deum non habere est res certa. Vnde ad illud ex secunda ad Thimoteum cap. 2. & similia, quæ dicunt Deum determinasse numerum electorum, & eos non casuros de manu sua, & similia patet ex eodẽ: non. n. volunt dicere, quod actus prædestinationis respectu differentiarum temporis, & obiectorum nõ mutetur, sed volunt astruere quod quia omnia sunt præsentia Deo, etiam futura, Deus certò scit qui pro vltima differentia temporis benè operabuntur & iustificabuntur, ac saluabuntur: & ideo Deus firmissimè scit, scilicet ratione certitudinis suæ scientiæ, qui sint eius: & hæc scientia, & decretum est immutabile, non quia decretum iam præterierit, sed quia omnia ei sunt præsentia in esse cognito. Ad illud quod si prædestinatio mutaretur vera esset sententia Semipelagianorum, negatur consequentia: Semipelagiani enim loquebantur de meritis liberi arbitrij puri, non de meritis gratiæ, vt aliàs sæpius dictum est, ideo valde ab illis differimus: hoc autem sustinendo de meritis gratiæ nullum est inconueniens.

Ad illud ex 2. ad Thi.

Ad aliud argum.

Quę sit opinio D. Th. secundũ auctorem.

58 Ad confirmationem ex D. Tho. respondeo (quicquid sit de illius opinione ac Sectatorum, à quibus in multis discrepamus) certum esse ex eo loco D. Tho. non haberi, quod actiones Dei, scientia, &c. transeant in præteritum: concedit enim in causis secundis esse contingentiam; modo si præscientia Dei, prouidentia &c. transissent in præteritum, nõ possent oppositum eorum, quæ præscita sunt, efficere absque mutabilitate Dei: at Deus est immutabilis; ergo scio quid sui sectatores respondeat; sed de mente D. Tho. ibi, hęc sufficiant, superius enim & disput. 1. edenda reiecti sunt.

Epilogus concordiæ.

59 Hęc ergo est perfectissima ratio concordię. Scientia Dei futurorum contingentium est infallibilis, & certissima: quia omnia futura contingentia pręterita, & pręsentia ab ęterno sunt pręsentia in conspectu intellectus diuini, non in suo esse reali existentię, sed in esse cognito Dei, nempè per actum illũ vnicum infinitum suę cognitionis, prouidẽtia, & prędestinatio Dei sunt certę, & infallibiles, quia cum eis non potest stare oppositum; quoniam nihil vincit voluntatem eius; tamen neque pręscientia Dei futurorum contingentium, neque prouidentia, neque prędestinatio tollunt contingentiam à rebus, neque ponunt ineuitabilitatem, neque infallibilitatem ex parte effectuum contingentium: quia non transeunt in pręteritum, sed actus diuinę volũtatis, quo prouidet, & prędestinat, ac reprobat idem perfectissimus, & determinatissimus in nũc ęternitatis, semper eodem modo se habet, & absque sui mutatione diuersos effectus contingentes in tempore, liberè producit cum causis creatis liberis pro illo nunc temporis, pro quo illę res creatę producuntur, & sic prędestinat Petrum dum operatur bonum, eundem reprobat dum operatur malum, & sic de alijs. Vnde nullam patiuntur res creatę vim, vel necessitatem; Deus enim illo actu infinito suę voluntatis cum liberis arbitrijs creatis virorum, qui tempore præterito petierunt in nunc ęternitatis, vt coexistit tempori præterito, concurrit ad effectus eorum contingentes. Cum liberis arbitrijs nunc operantibus concurrit Deus in nunc ęternitatis, vt coexistit tempori præsenti. Cum liberis arbitrijs futuris concurrit in nunc æternitatis, vt coexistet tempori futuro. Et sic nunquam est præterita actio Dei, in quantum est causa rerum futurarum contingẽtium respectu causę secundę contingenter operantis; sed semper pręsens cum causa secunda operatur: & facit quod causa secunda libera vult absque mutatione actus diuinę voluntatis: quia in se semper est eadem sine præteritione, & futuritione, licet, vt coexistit differentijs temporis, possit dici pręterita, pręsens, & futura.

Obiectiones nonnullæ ex prouidentia Dei, & præfinitione actuum bonorum, & malorum, dissoluuntur, & opinio Scoti magis explicatur, & confirmatur. Cap. IIII.

60 AD perfectam intelligentiam concordiæ assignatæ à Scoto, oportet adhuc soluere nõnullas obiectiones, quæ faciunt difficultatem, & tactę sunt ratione quinta a Molina superiori cap. adducta. Principalis aũt oritur ex prouidentia Dei. Nam licet opinio Scoti quietet animum quo ad prouidẽtiam, & prędestinationem, tamen quo ad prouidentiam remanet dubitatio. Certissimum enim est, Deum habere prouidentiam omnium rerum, etiam minimarum: at ratio prouidentiæ est ordinare omnes res in fines suos, & disponere omnia media ad illos consequendos. Prouidentia enim est ratio ordinandorum omnia in finem; vnde ad eam pertinet cognitio rerum omnium, qua cognoscat quid agẽdum, & qua res ipsas ad fines suos ducat per media sua, vt elicitur ex D. Tho. p. p. q. 22. art. 1. & ex Scoto quodlib. 21. in fine, & alijs Theologis communiter; est enim de fide. Pręfinit ergo Deus per suam prouidentiam omnes actus tàm naturales quàm liberos, priusquam sint actu. Ex hoc autem sequitur, quod licet actus diuinæ prouidentię circa res humanas non transeat in præteritum, sed in eodem momento cum rebus ipsis, & causis liberis sit, & concurrat, tamen prius natura saltem est pręfinitio illa diuinæ prouidentię, quàm causa creata efficiat; ergo licet actio Dei non transeat in pręteritum, tamen prioritate naturæ in causalitate præcedit causalitatem causæ secundæ.

1. Obiectio

Quod si quis respõdeat, vt supra diximus, quod Deus non præfinit actum voluntatis creatę, priusquam voluntas creata exeat in actum, sed expectat (vt ita dicam) voluntatis creatæ determinationem, ad cuius consensum sit paratus simul natura concurrere cum ea. Contra hoc vilificat diuinam prouidentiam, immo ipsam omnino tollit de medio: quia actus contingentes euenirent casu respectu Dei, non autem quia à Deo essent præuisi, & præordinati, quod repugnat fidei, & Sacræ scripturæ, quæ vult, quod Deus omnia gubernet, & disponat prouidentia sua. Vnde Sapient. 14. dicitur. ***Tu autem Pater gubernans omnia prouidentia.*** Et iterum de sapientia Dei dicitur. ***Attingens à fine ad finem fortiter, disponens omnia suauiter.*** Consequentia verò probatur, quia tunc diuina voluntas non determinaret res, & actus futuros, sed voluntas creata esset, quæ prius determinaret velle hunc, vel illum actum elicere, & Deus sequeretur voluntatis creatæ determinationẽ. Et quia voluntas creata semper est libera, & contingenter eligit, Deus nunquam certò sciret quid illa esset volitura, nisi dum actu ipsa eliceret actum. Non ergo actum illum ordinaret & pręfiniret; ergo tollitur prouidentia Dei.

61 Præterea, secundum loquutiones Sacrę scripturę Deus aliquos actus liberos videtur prędefinire, & facere, vt omnino in tempore à voluntate ponantur in esse antequam pręcognoscatur quid volũtas circa illos actus sit electura; vt fuit consensus B. Mariæ Virginis in Conceptione filij sui, & similia. Et hoc importare videntur

2. Obiectio

dentur illæ locutiones sacræ scripturæ. Sapient. 14. *At tingens à fine, vsque ad finem fortiter, & disponens omnia suauiter.* Et illud prouerbiorum cap. 21. *Cor Regis in manu Domini quocunque voluerit vertet illud.* Continuò etiam rogamus Deum, vt dirigat volūtates nostras, & gressus nostros; ergo Deus non expectat voluntatem nostram, sed ipse primus eam mouet, & determinat ad opus illud, quod sibi placet, & in hoc videtur præsertim prouidentia Dei consistere.

Tertio posset quis sic arguere; Omnes admittunt, quod prædestinatus in sensu composito non potest damnari; ergo stante prædestinatione Petri, est impossibile, Petrum damnari; ergo prædestinatio imponit necessitatem. Hæc obiectio facta est superius capitul. 2. & declarata, sed eam adhuc adduco, vt magis explicetur.

62 Quarto aliqui sic arguunt. Vera est ista propositio. *Prædestinatus potest damnari, tamen non damnabitur*; ergo signum est, quod prædestinatio transit in præteritum.

63 Quinto alij sic. Cum propositione de inesse vera, stat veritas propositionis oppositæ de possibili. Exempli gratia: vera est hæc. *Sortes volens A. potest non velle A.* ecce cū illa de inesse vera *Sortes volens A.* stat veritas oppositæ de possibili *potest non velle A.* ergo ita in proposito hæc stant simul, quod voluntas Petri prædefinata, & determinata sit ad faciendum opus bonum, à gratia efficaci, & tamen stet simul possibilitas ad oppositum; ergo licet prædestinatio, & prouidentia præteréat, & determinent actum, non tamen tollunt libertatem.

64 Sexto, istæ propositiones sunt veræ. Prædestinatio Dei est infallibilis; prouidentia Dei est infallibilis; ergo quidquid est Prædestinatum, & prouisum à Deo est infallibile; ergo prædestinatus infallibiliter saluabitur; ergo prædestinatio transit in præteritum.

Resp. Thomistarū reijcitur.

65 Propter has rationes Thomistæ recentiores tenēt præsertim, Deum prædeterminare physicè, & realiter omnes actus futuros voluntatis creatæ; sed hanc opinionem reijciemus in materia de auxilijs, disp. 1. edenda.

Responsio Suarez Vasquez, & aliorum.

66 Suarez verò lib. 3. de Auxilijs cap. 17. & lib. 1. cap. 16. & alibi in eisdem opusculis. Vasquez p. p. disp. 87. cap. 1. & disp. 99. cap. 5. & alij respondent, vt supra dixi, quod aliud est præfinire actus liberi arbitrij, & aliud est prædeterminare physicè voluntatem ad actus tales futuros: quia hęc prędeterminatio physica aufert libertatē, vt disputatione prędicta ostendemus: at prędefinitio nō aufert libertatem voluntatis, nec contingentiam à rebus, quod declarant: quia Deus per scientiam conditionatam optimè cognoscit quid voluntas creata B. Mariæ Virginis sit volitura tali tempore si ei tale obiectum cū tali circunstantia offeratur; & eadem scientia cognoscit, quod si offeratur ta'e obiectum illi cum tali circunstantia consentiet, vt si Deus per Angelum nuntiet ei, quod vult, ipsam concipere filium Dei si ei placet, & sit præuenta Spiritu sancto, & tali gratia ipsa dabit assensum infallibiliter. Cum ergo hoc optimè cognoscat Deus potest in se ipso decernere, & definire, quod B. Virgo tali tempore pręebeat assensum suum nuntiationi Angelicę de concipiendo filium Dei; & deinde ad extra dum cōcurrit cum Virgine ad illum actum non determinare voluntatem Virginis ad hunc actum; sed solum potest vti medijs illis, quibus adhibitis, ipse scit, quod B. Virgo infallibiliter, liberè tamen, dabit consensum suum. Ecce quod ista prędefinitio actus liberi non ponit necessitatem, nec aufert libertatem Virginis, quia prędefinitio Dei actus illius Virginis est immanens tantum intra Deum, & nihil ponit extra Deum in voluntate Virginis, quo eius voluntatem prędeterminet ad actum illum, sed eam liberam relinquit: id autem, quod extra se efficit, vt inducat Virginem ad hunc actum est vti medijs, quibus ipse pręscit, quod si illa adhibeat, ipsa liberè eliciet actum illum. Hęc ergo Prędefinitio non aufert libertatem actus nostrę voluntatis, & hoc modo dicunt, Deum mouere omnes electos ad opera bona: Deus enim ab ęterno scientia conditionata cognoscit, quę sint media congrua ad faciendum, vt hic vel ille efficiat actus bonos, & conuertatur: ideo ijs, qui sibi placent, Deus pręfinit, vt habeant actus bonos, & vt habeant actus illos, pręfinit adhibere illa media congrua, quib. pręscit, quod adhibitis illis operabuntur illos actus bonos, ijs verò, quos non prędestinauit ad gloriam, non dat media congrua quibus pręscit illos elicituros fore actus bonos, & conuersionem; sed dat media quidem incongrua: ideo non consequuntur finem suum, scilicet vt illi operentur bonum, & de facto conuertantur. Differunt verò, quia Suarez lib. 2. cap. 7. & sequentibus tenet, Deum non prefinire omnes res creatas, vt minimas res, quemadmodū est numerus muscarum, & motum vniuscuiusque illarum in hāc, vel illam partem, & similia. Vasquez verò p. p. disp. 87. cap. 1. tenet, Deum necessariò prefinire omnia, etiam minutissima, quia sicut concurrit cum causis secundis ad effectum quemcunque etiam minimum, necesse est etiam, quod per suam prouidentiam illū definiat; vnde cum concurrat ad causandum numerum cuiuscunque muscæ, & motum eiusdem, necesse est quod numerum illarum, & motum prædefiniret. Quod etiam est clarum in Sacra scriptura, vt patet Matt. 6. Lucæ. 12. vbi ait Christus Dominus, quod Passer prouidentia Dei gubernatur. Ex quo sequitur, quod cum Deus concurrat ad omnes actus liberos voluntatis creatæ, etiam ad actū peccati, quo ad materiale, quod etiam omnes illos Deus prædefiniat, & quo ad hoc mihi probatur opinio Vasquez magis quam opinio Suarez propter rationem adductam.

Censura responsionis allatæ.

67 Hæc solutio, vt dixi supra, est bona, sequendo illam imaginationem, attamen non plenè quietat intellectum; quia duo sunt, quæ reddunt eam difficilem. Primum est, quia vt supra dixi, si sustineamus, hanc prædefinitionem esse æternam, & præterijsse, iam debet impleri in tempore propter immutabilitatem Dei; ergo in se simpliciter est ineuitabilis, licet voluntas ad illam libe rè eliciendam se determinet ex medijs sibi congruis nota; hoc autem videtur esse inconueniens, quia sustinendum est, secundum fidem, quod actus liber voluntatis nostræ pro illo nunc temporis, quo elicitur, simpliciter fieri possit, vt non elicitur, ac omnino non fit: posita autem hac prædefinitione, actus ille ineuitabiliter pro illo tunc temporis erit.

Aliud, quod facit hanc opinionem mihi improbabilem est, quod ipsa posita, sequitur, quod peccatum in reprobis habeat excusationem; consequentia probatur, quia Deus præfinit Petrum habere actus bonos, eō quia decreuit dare illa media, quæ per scientiam conditionatam præuomit esse congrua, vt liberè efficiat actus bonos, Iudæ verò non præfinit dare actus bonos, quia decreuit non dare illi media congrua, vt bene operaretur, sed decreuit dare quædam media, quæ non erant congrua ad inducendum voluntatem ad liberè eliciendum illos actus; ergo posset Iudas excusari si peccauit; quia licet Deus dederit illi media ad operandum bonum, non tamen dedit ei media congrua, sed incongrua; congrua autem sunt necessaria ad eliciendum bonum; ergo non potuit facere bonum, vt Petrus. Falsitas autem consequens est euidens. Hanc rationem contra hanc opinionem latè prosequuti sumus supra disputatione 3. Capite 6.

Vera solutio ex Sco.

68 Melius ergo satisfacere possumus omni dubitationi, sustinendo cum Scoto, quod prædefinitio actuum bonorum non transit in præteritum. Est ergo dicendum, quod diuina voluntas definit, mouet, regit, & dirigit voluntatem nostram, concurrendo secum simultate naturæ, & temporis, licet sit prior dignitate. Hæc autem definitio, gubernatio, directio, & huiusmodi, nihil aliud

C 2 sunt

sunt in re ipsa, nisi actualis motio, qua Deus mouet voluntatem creatam ad operandum; motio autem ipsa nihil aliud est nisi volitio Dei, Deus enim omnia efficit per actum voluntatis suæ.

Quomodo Deus præfinit actus liberos.

Vt ergo intelligamus quomodo Deus præfinit, mouet, &c. actus nostros, præsertim liberos, videndum est, quomodo velit actus nostros liberos: hoc autem ex ipsis Theologis est facile declarare præsertim ex Scoto in 1. sent. d. 47. & 46. Notandum est ergo quod vt habet ipsemet Scotus in 1. dist. 47. vbi disputat, An permissio diuina sit actus voluntatis diuinæ. In nobis potest intelligi duplex actus voluntatis, velle scilicet & nolle. Vterq; aũt pôt distingui in velle efficax, & in velle remissum; vt dicatur velle efficax, quo voluntati non tantum complacet esse voliti, sed si posset statim ponere volitum in esse, statim poneret: velle autem remissum est quo ita volitũ placet voluntati, quod tamen voluntas non ponit illud in esse, licet possit ponere in esse: ita nolitio efficax est, qua non tantum nolens impedit aliquid fieri, sed si possit omnino destruit illud. Nolitio verò remissa est, qua ita displicet nolitum, quod non prohibet illud esse, licet possit.

69 Ad propositum, licet in Deo sit tantum vnicus actus, tamen quia ille per suam infinitatem, vt supra diximus, respicit simul diuersa obiecta, & producit oppositos effectus, vt trãsit super obiecta, potest respectu vnius habere velle efficax, respectu alterius velle remissum: respectu vnius nolle efficax, respectu alterius nolle remissum: dimitendo modo membrum illud nolitionis, de quo egimus tractando, An Deus sit causa actus materialis peccati, & accipiendo membrum primum de volitione, certum est, in Deo esse volitionem efficacem, & volitionem remissam. Voluntas efficax est voluntas beneplaciti Dei, & voluntas remissa est voluntas antecedens, de quibus agit Scotus in eodem 1. d. 46. Voluntas beneplaciti est, qua Deus vult vltimata voluntate, & vltimata determinatione aliquid esse; voluntas antecedens est, qua, quantum est ex se, vellet aliquid, & illud sibi placet, tamen illud vltimata voluntate non vult esse, licet posset velle, & facere illud esse.

Nõ est certũ, Deũ volũtate beneplaciti velle omnes actus bonos.

70 Ad propositum, non est certum, an Deus definierit de facto, omnes actus supernaturales, & bonos in particulari, & cum omnibus circunstantijs, quas habẽt, idest non est certum, Deum voluntate beneplaciti, & vltimata voluntate velle omnes actus bonos supernaturales, qui fiunt: fiunt enim forsam multi actus boni supernaturales, quos Deus vult, tantum voluntate antecedenti. Quod autem non sit certum, Deum non prędefiniuisse de facto omnes actus bonos, sustinet, & optimè tuetur Suarez lib. 3. de Auxilijs cap. 17. quia de hac re nihil habetur definitum in Concilijs. In Patribus res est dubia: saltem nullus est, qui apertè dicat, Deum pręfiniuisse omnes actus bonos. Anctoritas autem principalis, quæ adduci solet ab ijs, qui tenent, Deum pręfiniuisse, siuè velle omnia opera bona voluntate beneplaciti, est illa ad Ephesios 2. *Creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in eis ambulemus.* At vt optimè ibidem notauit Suarez, illa non loquitur de voluntate efficaci, & beneplaciti, sed de voluntate sufficienti, siuè de voluntate antecedenti, & remissa, & quantum est ex se. Et re vera valde probabile est, quod multa opera bona fiant ab hominibus, ad quæ Deus non concurrat voluntate omnino efficaci, & vltimata determinatione, sed tantum concurret voluntate antecedenti, idest quantum est ex se, dando voluntati auxilia, & adiutoria communia antecedentia ad salutem omnium, quibus potest sufficienter efficere bonum; & quia ipsa voluntas assentit ipsis adiutorijs fit opus bonum, & sic auxilium sufficiens fit efficax. Et hoc ex Scoto elicitur in illa disput. 46. ad Primum, vt nunc patebit.

Deus vult efficaciter quosdam actus bonos principales non omnes actus priuatos.

71 Puto ergo dicendum de facto Deum præfiniuisse, idest efficaciter, & vltimata determinatione velle aliquos actus bonos excellentes, qui sunt necessarij ad rectam gubernationem ecclesiæ, & ad salutem totius generis humani; necesse est enim in Ecclesia esse maiores, qui ipsam gubernent. Huiusmodi sunt actus omnes meritorij Christi. Consensus B. Mariæ Virginis in conceptionem Christi. Idem dicendum de prædicatione Apostolorum, & Prophetarum, & quibusdam alijs actibus excellentibus aliorum Sanctorum, quos Deus præfecit varijs modis Ecclesiæ suæ, vt illis mediantibus alios homines ad fidem, & vitam æternam duceret. Quòd optimè docet quoque Suarez eodem 3. lib. de auxilijs cap. 17. licet teneat probabile esse hoc etiam de omnibus alijs actibus bonis Electorum; qua in re ego secum non sentio: alios enim actus bonos particulares saltem pertinentes ad personas priuatas, si non omnes, saltem plurimos teneo esse volitos à Deo voluntate antecedenti, & remissa, & ex suppositione, non efficaci, & beneplaciti.

72 Et quod quidem Deus prædefinierit, & efficaciter velit actus illos excellentes, probatur per illud Pauli. *Cum venit plenitudo temporis misit Deus filium suum,* &c. Vbi per plenitudinem temporis omnes Sancti intelligunt tempus præfinitum à Deo, quo Christus nasceretur. Et potest confirmari, quia communiter Theologi ponunt in Deo voluntatem beneplaciti, & signi. Necesse est ergo quod Deus velit aliquid voluntate beneplaciti: hoc autem debet esse obiectum bonum; ergo est verisimile, quod maximum bonum hac voluntate velit Deus: eiusmodi actus sunt optimi; ergo.

73 Quo autem ad secundam partem, scilicet quod non omnes actus bonos Deus velit voluntate efficaci, & beneplaciti, sed antecedenti, & remissa, qui tamen actu sint & fiant, probo in primis ex Scoto: nam in dist. illa 46. ad primum, exponens illam anctoritatem. *Deus vult omnes homines saluos fieri.* inquit, quod intelligitur de voluntate antecedenti sic: idest vult saluos fieri quantum est ex se, pro quanto dedit eis dona naturalia, & leges rectas, & adiutoria communia, sufficientia ad salutem. Et dat exemplum de Rege statuente leges bonas, & præfigente Ministros ad custodiam istarum legum. De hoc enim Rege posset dici, quod vult omnes subditos suos pacificè viuere, & quietè, & tamen si videret aliquem tribulari iniustè, non statim oporteret, quod Rex intromitteret se ad faciendum illum quietè viuere, nisi deuolueretur causa ad ipsum per quærimoniam. De facto ergo vult quidem Rex, quemlibet pacificè viuere antecedenter, non tamen vult quemcunque immediatè, & efficaciter ita viuere; ita, inquit, dicendum esse de Deo, quod, etsi Deus non habeat voluntatem beneplaciti ad illum, & illum saluandum, tamen vult illi, & illi, illa adiutoria communia antecedentia ad salutem omnium, quibus ille, & ille etiam potest sufficienter benè viuere, & saluari.

74 Tunc sic arguo. Sicut ergo actus, quo vnusquisque particularis pacificè, & quietè viuit, potest dici volitus à Rege, quia licet illum non voluerit immediatè, & efficaciter, tamen illum voluit, & vult mediatè, scilicet mediantibus auxilijs illis communibus, & voluntate remissa, & antecedenti; ita actus omnes boni, quos efficit voluntas creata mediantibus adiutorijs sufficientibus communibus, & antecedentibus ipsius Dei, possunt dici esse voliti à Deo: quia licet illos non velit immediatè, & efficaciter, vult tamen illos voluntate remissa, & antecedenti, & quantum est ex se, & mediatè, scilicet mediantibus auxilijs, & adiutorijs illis communibus sufficientibus, & antecedentibus; & ita possumus dicere Deum præfinire, & velle omnes actus bonos, sed differenter, quosdam enim vt quosdam excellentes, qui sunt ordinati tanquam principia quædam ad commune bonum, & forsan aliquos alios particulares prout diuinę sapientię bonum videtur, vult voluntate beneplaciti, & eos definit absolutè futuros: quosdam verò vt actus

bonos

bonos communes vult, & definit tantum voluntate antecedenti, vt dictum est.

75 Confirmatur hæc assertio, quoniam est impossibile aliter velle, & prædefinire actus bonos, stante hac dispositione, & decreto diuinæ voluntatis, quod homines sint liberi, & quod in potestate hominum sit acquirere sibi gloriam æternã, vel damnationem: hoc enim supposito, non potest Deus velle, & difinire, quod actus boni hominũ efficaciter, & ineuitabiliter sint: sic enim non mererentur homines illis, quia in necessarijs non meremur, nec demeremur. Hi actus autem essent necessarij saltem extrinsecè, vt supra diximus; & ij, qui non habent actus bonos, essent excusandi: quia Deus actus illorum non præfinit, nec vult voluntate efficaci, & immediata. Stante ergo hac conditione diuina, quod homines sint liberi, & liberè consequantur gloriam, quam illis vt brauium proposuit, vel damnationem, debuit in primis eos liberos creare, & legem, ac præcepta eis tradere, vt scirent quid agere deberent: deinde, quia viribus naturalibus non possunt efficere actus supernaturales meritorios vitæ æternæ, vt est adimplere legem, & mandata debuit præparare eis auxilia supernaturalia, quibus actus supernaturales efficere possent. Et quia multitudo hominum, & Ecclesia debuit esse ordinata, erat necessarium, vt in ea constitueret caput, & membra principalia, siue maiores, qui totam multitudinem regerent, & inducerent via, quæ ducit ad gloriam, cuiusmodi sunt Christus Dominus, B. Virgo, Apostoli, & alij Sancti, ac maiores in Ecclesia, & istis maiora auxilia præbere debuit, quam priuatis hominibus. Ideo Christus Dominus cum esset Caput, habuit plenitudinẽ gratiæ, de qua accipimus oẽs. Cæteri verò, Apostoli, Prophetę & Sancti superabundantẽ, & plusquam sufficientem habuerunt, vt efficerent actus bonos: quia illi sunt quędam conditiones, & principia ad totius generis humani remedium, & salutem; & ita fuit cõgruum, vt hos actus excellentes absolutè, & efficaciter vellet. Alijs verò particularibus, & priuatis dedit auxilia sufficientia communia, quibus possunt saluari, si velint, immo quibus excitentur, & trahantur ad operandum bonum, licet non efficaciter, & vltimata determinatione, sed quãtum est ex se. Et ita actus eorũ, qui operantur bonum, non sunt præter intentionem, & voluntatem Dei, sed sunt voliti, & intenti, & placent Deo, licet non sint intenti, vt dictũ est, efficaciter, sed remissè. Vnde si aliquis priuatus non efficit bonum opus, non est necesse, vt Deus statim se intromittat, & faciat voluntate sua efficaci illum facere bonum opus, sed sufficit, quod det ei auxilia sufficientia communia. Exemplum Scoti est pulchrum, & clarè hoc manifestat. Cum Rex statuit leges rectas populo suo, ac pręfixit Ministros ad custodiã illarum legum, vt subditi rectè viuant, satisfecit debito suo, & ad nihil amplius tenetur. Vnde si videret aliquem tribulari iniustè, non statim oporteret quod Rex intromitteret se ad faciendum illum quietè viuere, nisi deuolueretur causa ad ipsum per quęrimoniam. Ita Deus benedictus dedit legem rectam, pręfixit ministros ad custodiam legũ, & dedit adiutoria supernaturalia communia, sufficientia, antecedentia, & concomitantia ad seruandã legem, & faciendũ opus bonum. Si ergo aliquis non vult operari bonũ quod posset, & ad quod inducitur à Deo per adiutoria, non est necesse, quod Deus statim auxilio plusquã sufficienti, & voluntate efficaci faciat illum operari bonum: quia iam Deus satisfecit, vt ita dicam, debito suo: Si tamen causa deuoluatur ad ipsum per quęrimoniam, idest ille peccator illo auxilio sufficienti non contentus per orationem, quasi per quærimoniam deuoluat causam ad Deum orãdo, vt suum auxilium augeat, & plusquam sufficiens ei tribuat, vt continuò in orationibus petere debemus, tunc Deus auxilium suum multiplicat; & si oratio sit perseuerans, non solum antecedenter, sed efficaciter efficit, & vult actus bonos, præbendo auxilia plusquam sufficientia: quia Deus est fidelis, nec patitur nos tribulari supra id quod possumus, iuxta illud Apostoli 1. ad Corint. 10.

Exemplum Scoti pulchrum.

76 Hoc ergo modo prouidentia sua diuina præfinit Deus actus bonos. Ex hoc eodem fundamento possimus declarare quomodo Deus præfiniat, & velit actum peccati absque vllo inconuenienti. Quod enim Deus definiat actum peccati pro materiali, & illud velit, est certum; quia quo ad materiale concurrit effectiuè ad illud, vt omnes Theologi docent. Tamen alio modo Deus vult actũ peccati, & alio modo actus bonos: quoniam iuxta Sacrum Concil. Trident. Sess. 6. Can. 6. Deus operatur, & concurrit ad peccatum permissiuè tantum, non per se, & propriè; verum ad opera bona concurrit per se, & propriè. Quomodo autem velit aliquid propriè, & per se, & aliquid permissiuè, pulchrè explicat Scotus in 1. dist. 47. in corpore. Distinguit enim ibi, vt supra diximus, duplicem actum voluntatis nostræ, velle, & nolle; deinde vtrumque diuidit in efficax, & remissum, quæ membra supra declarauimus. Inquit ergo quod nolitio efficax est, qua non tantum nolens impedit aliquid, sed si possit, omnino destruit illud; nolitio verò remissa est, qua ita displicet nolitum, quod tamen non prohibet illud esse, licet possit. Ex hoc declarat quid sit permissio propriè dicta in nobis, dicens. *Permissio, est nolitio remissa alicuius mali, quod scio.* Adiungit illam particulam, *quod scio*: quia non dicor propriè permittere illud malum quod non scio; propriè permittere dicor illud malum, quod scio ab alio fieri, & displicet, & tamen non prohibeo, licet possem prohibere. Ad propositum si ista distinctio posset poni in Deo, ita quod sicut habet vnum actum purum, & infinitũ, tamen eo Deus respicit obiecta diuersa, & diuersos effectus producit, ita, quod actus ille, vt fertur super obiecta diuersa respectu vnius potest habere nolitionem efficacem, respectu alterius nolitionem remissam, posset dici quod permissio peccati pro materiali est nolitio remissa illius actus peccati, ita quod sibi displicet, & eum non vult: non tamen ita non vult eum, vt velit illum prohibere esse, cum possit. Et sic permissio est actus positiuus, scilicet nolitio remissa. Quod si hoc non placet (inquit Scotus) quia nolitio cuiuscunque positi in esse videtur esse cum aliqua tristitia, & cum aliqua imperfectione ipsius voluntatis, quod non est ponendum in Deo, potest dici, quod permissio non sit actus positiuus, sed negatiuus; & sic dicimus, quod permissio in voluntate diuina, est non velle prohibere actum peccati fieri. Non velle autem prohibere, non est actus positiuus, nolle, sed negatiuus, scilicet non velle prohibere. Et cum dicitur secundum D. August. in Enchyridion cap. 100. *permittere, est Deum velle sinere peccatorem facere malum.* Ibi, velle, potest exponi, nõ quod Deus habeat velle rectum circa illud, quod permittit: quia Deus non potest velle peccatum (& hoc nota diligenter,) sed quod habeat actum reflexum, idest vult se nõ velle impedire actũ peccati. Vnde velle sinere peccatũ fieri, est velle se non nolle peccatum illud fieri. Et sic permissio est actus positiuus actus negationis circa peccatum; est enim volitio nõ nolitionis peccati, & hoc modo non sequitur ex eo esse tristitiam, vel aliquam imperfectionem in Deo.

Quomodo Deus præfinit actum peccati quo ad materiale, ex Scoto

Differentia inter velle aliquid permissiuè, & velle propriè, & per se.

77 Ex hoc ergo patet quomodo Deus definiat, & velit omnes actus positiuos contingentes etiam peccati, differenter tamen. Nam actus bonos excellentes, & primi generis vult voluntate efficaci, & beneplaciti: actus bonos, secundi generis vult voluntate remissa, & antecedenti: actum materialẽ peccati vult permissiuè, idest non vult nec efficaci voluntate, nec voluntate remissa, sed circa illud habet nolitionem remissam: quia sibi displicet, & quantum est ex se nollet illud esse. Vult tamen, quia vult se non nolle actũ illum impedire peccati, quia decreuit voluntatem liberam relinquere, atque ad actus quoscunque illam vult concurrere, licet sint contra vo-

Deus definit omnes actus positiuos, sed differenter.

Quomodo Deus vult materiale peccati nō formale.

luntatem suam. Licet autem concurrat ad actum materialem peccati; nullo tamen modo concurrit ad formale, & ad deformitatem peccati, quia illud formale in actu peccati est actum illum non esse conformem voluntati diuinæ. Hæc autem non conformitas non potest esse volita à Deo, quia tunc actus ille non esset peccatū: quia esset conformis diuinæ voluntati, non contra voluntatem diuinam. Vult ergo Deus actum peccati pro materiali voluntate permissiua, vt dictum est; & ex hoc sequitur eum non velle deformitatem in actu illo, quia nollet voluntatem creatam actum eum elicere, quatenus est contra voluntatē suam; & propterea Deus, quatenus concurrit ad actum illum materialem peccati, dat quantum est ex se rectitudinem debitam, quia etsi eam rectitudinem actu in eo non ponat positiuè; dat tamen eam aliquo modo, scilicet non consentiendo in deformitatem; quod aliàs appellaui dare rectitudinem negatiuè. Vel dicamus vt in propria disputatione fusè ostendimus, quod Deus nō vult, neque efficit deformitatem peccati, nec per se, nec per accidens: quia in quantum actus materialis prouenit à Deo, non habet deformitatem annexam, sed solum in quantum procedit à voluntate creata: quia in tantum actus positiuus est peccatum, & malum in quantum est nolitum à Deo, & solum permissum. Hæc autem non conformitas actus positiui ad voluntatem diuinam inest ei tantum à voluntate creata; ideo est peccatum præcisè, vt prouenit à voluntate creata non vt prouenit à Deo: quod in proprio quæsito explicatum est.

Ex hoc patet malè, Bannes, Aluarez, & alios asserere, Deum præfiniuisse voluntate efficaci, & vltimata actus omnes peccati, contra quos disputant recentiores, & ego in disp. de reprobatione aliquid dicam.

Quomodo præfinitio actuum supernaturaliū non aufert libertatem.

78 Verum adhuc est dubium, quomodo Deus definiendo efficaciter, & voluntate beneplaciti actus eos supernaturales, quos sic efficaciter vult, non impediat libertatem voluntatis creatæ: si enim definitio hæc non transit in præteritum, non videtur habere locum præscientia cōditionata futurorum, per quam Molina, Suarez, & Vasquez saluant præfinitionem non tollere libertatem. At secundum positionē nostram hæc definitio non transit in præteritum; ergo videtur tollere libertatem voluntatis creatæ, quia non ponimus præscientiam istam futurorum sub conditione præcedere, per quam isti saluant libertatem voluntatis creatæ. Præterea manent in suo robore obiectiones factæ in principio huius capitis, quod Deus cæco modo se habeat in prouidentia sua circa res contingentes, &c.

79 Respondetur breuiter ex Scoto quodlib. 21. litt. M. versiculo, *Sed si quæras* &c. Quod voluntas nostra, & si non determinetur ab extrinseco principio ad actum aliquem eliciendum, tamen excitatur, & mouetur ab obiecto proposito sibi ab intellectu, qua motione, & excitatione habita, se ipsam determinat, vt diximus disp. 6. an voluntas sit nobilior intellectu à cap. 11. (& hæc est motio congrua, quam ponunt Suarez, Vasquez, & alij huius opinionis, in qua ab illis non dissentimus, sed conuenimus, & in hac differimus à Thomistis: in quo autem ab vtraque differamus infra manifestabimus.) Primæ autem intellectiones eueniunt ab his obiectis, quæ fortius mouent, & ideo primæ intellectiones non sunt in potestate nostra, tamen primę determinationes sunt in potestate nostra: quia habita motione ab obiecto intellecto, voluntas se determinat per se ad actum, qui sibi placet. Notandum est insuper, quod Deus optimè nouit, quæ sint obiecta apta nata mouere voluntatem ad aliquid faciendum, & quæ circumstantiæ possint eam inducere suauiter ad aliquē actum eliciendum: quia & si voluntas sit libera, est tamen etiam potentia naturalis, quæ inclinatur ad bonum: potest ergo aliquid sibi ꝓponi sub ratione ita boni, quod proculdubio assentiet, & determinabit se ad actū illum, ad quem tale obiectum inclinat, quod est idem quod congrua motio, quam asserunt recentiores. (differo enim ab illis in hoc tantum, quod ipsi dicunt hanc motionem prædefiniri respectu omnium actuum, & prædefinitionem eius transire in pręteritum: ego autem pono eam solum esse præsentē, & quorundam actuum excellentium solum.) Deus ergo potest mouere voluntatem hoc modo congruo ad actus excellentes ita vehementer, & ita congruè, quod voluntas se ipsam proculdubio ad illos actus determinabit: hoc ergo modo Deus qui habet prouidentiam nedum vniuersalem secundum quam regit res secundum quod sunt natæ regi, (& hic est concursus generalis, quo cum causis secundis concurrit) sed habet etiam prouidentiam particularem secundum Scotum ibidem, secundum quam ex electione quadam prouidet vnicuique hominum secundum merita præsentia, vel futura, & occulta nobis, tamen sibi præsentia, qua per se aliquid facit sine causis secundis; & secundū hanc disponit causas secundas, vt obiecta, & voluntates, vt efficiant actus illos, qui conducunt pro salute hominum absque eo, quod voluntas ipsa aliquam vim patiatur in libertate sua, & definit, & efficit actus illos excellentes. Actus verò secundi ordinis, scilicet priuatos & communes sic etiam disponit, & definit; sed non vtitur medijs ita efficacibus, sed sufficientibus solum; quia, vt dixi, illos non definit, neque vult voluntate efficaci, sed remissa tantum, & antecedenti.

80 Vbi est notandum, quod cū Scotus asserit, Deum habere prouidentiam specialem ex quadam electione, secundum quam prouidet vnicuique hominum secundum merita præsentia vel futura, & occulta nobis, non vult dicere quod Deus hæc auxilia suę prouidentię conferat hominibus propter merita ipsorum, ita quod merita hominum præuisa sint causa motiua voluntatis diuinæ ad conferendum illis hæc auxilia, quia gratia gratis datur; si enim daretur ex meritis, iam non esset gratia, sed vult dicere, quod Deus ex se prouidet illis de remedijs oportunis, vt homines efficiant merita præsentia, vel futura: ad hoc enim dantur auxilia Dei; & ideo dicit, quod Deus habet prouidentiam ex quadam electione sua; non ergo ex meritis mouetur. Et subiungit ex Boetio 4. de consolatione prosa 4. quod aliquando aduersitas plus proficit, quàm prosperitas. Aduersitas autem non potest proficere, nisi ad merendum in præsenti, vel in futuro. Loquitur ergo de meritis faciendis in præsenti, vel in futuro & donec vita mortali fungimur. Subiungit tamen Deum per hanc suam prouidentiam prouidere hominibus ex electione non quacunque, sed iusta: quia iudicia Dei semper sunt iusta, licet occulta nobis. Ex quo innuit, quod etsi Deus auxilia sua diuina secundum beneplacitum suum largiatur hominibus secundum magis, & minus, tamen non facit hoc casu, sed magna ratione: quia secundum D. Paulum Roman. 9. *Apud Deum iniquitas non est*. Et secundum D. August. tractat. 53. in Ioannem, hoc facere potest *occulto iudicio non iniusto*; quia apud Deum iniquitas non est, vt dicam in disput. de auxilijs. Licet ergo nulla sit causa ex parte illius, cui maiorem gratiam dat Deus, q̃ alteri, tamen in mēte diuina adest causa, & ratio occultissima, & propter hoc exclamauit D. Paulus. *O quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius*.

Ad obiectiones in pricipio huius capitis adductas.

81 Ex dictis hucusque patet solutio obiectionū nunc supra, & in principio huius capitis propositarum, & præsertim primæ quæ pertinet ad prouidentiam, & est difficilior. Dicimus enim, quod prouidentia Dei se extendit ad omnes actus liberos voluntatis creatæ, & illos ordinat, & vult, sed differenter. Nam actus bonos excellentes vult voluntate efficaci, & beneplaciti ex se antecedenter ad consensum voluntatis creatæ, nihil operando in ipsa voluntate creata, sed habita illa præfinitione efficaci, mouet deinde voluntatem ad illos actus eliciendos suauiter medijs, quibus cognoscit eam consensurum

Ad primā ductam ex prouidentia.

fore,

fore, & quibus ipsa finit se mouere, & nescit resistere, licet possit. Actus verò communes viatorum omnium, vult solum voluntate antecedente ex se, non autem præfinit eos efficaciter, nisi præuiso consensu liberi arbitrij; & ideò isti non semper ponuntur in esse, nec consequũtur finem suum debitum, neque prouidentia Dei, quantum ad hos semper adimpletur, vt infra videbimus. Actus verò peccatorum Deus non vult, nec voluntate beneplaciti, nec antecedente, sed nollet quantum est ex se; permittit tamen illos, quia non vult auferre libertatem à voluntate creata, quæ illos vult.

Differẽtia inter actus prædictos quo ad rationem meritorij.

82 Vbi est obseruandum actus primi generis, scilicet excellentes, nõ tollere rationem meriti, neque actus secundi generis, scilicet prefinitos tantum ex consensu voluntatis creatæ, tollere prouidentiam. Primum declaratur, quia actus illi, & si sint præfiniti à Deo antecedenter ad consensum liberi arbitrij, & consequenter non sint contingentes, sed sint infallibiliter futuri; tamen, quia voluntas creata illos elicit liberè, quantum est ex se, quia Deus mouet illam congruo modo, ita vt se ipsam ad illos determinet, hinc habent rationem meritorij, & insuper, quia eorũ voluntas non est coniuncta Deo quo ad affectionem cõmodi. Non sunt tamen meritorij eo modo, quo sunt meritorij actus secundũ legẽ Dei ordinariã: nã secundũ legẽ Dei ordinariã ille solum pôt mereri, qui pôt operari, & non operari actus bonos, ne dum intrinsecè, sed et extrinsecè: isti autem actus excellentes extrinsecè sunt necessarij, quia sunt prefiniti efficaciter ante cõsensum liberi arbitrij. Sunt ergo Meritorij ex speciali acceptatione Dei, quia vt dixi in 3. d. 18. agendo de merito Christi, ratio meriti consistit in acceptatione diuina, & proinde actiones Christi pro meritorijs acceptatæ fuerunt, licet Christus non posset peccare, & esset Beatus. Et hoc modo sunt meritorij quoque actus eorum, qui confirmati sunt in gratia. Adest quoque ratio congrua, propter quam pro meritorijs acceptari debeant, quæ est; quia elicientes huiusmodi actus non sunt coniuncti Deo perfectè, vt Beati, scilicet quo ad affectionem iustitiæ, et affectionem commodi, sed solum quo ad affectionẽ iustitiæ quo ad hos actus; vnde possunt pati, & de facto patiuntur, vt ex dictis eodem 3. lib. dist. 18. agendo de merito Christi, elici potest.

83 Actus verò secundi generis non tollunt prouidentiam, quia illi pendent ab actibus illis excellentibus tanquã à primis principijs, & radicibus suis; & sic Deus disponendo ex se actus excellentes, consequenter disponit, & ordinat etiam omnes communes actus qui ab illis pendent; & sic saluatur prouidẽtia Dei. Accedit, quod Deus actus communes bonos promouet auxilijs sufficientib. & vult illos quantum est ex se, licet semper, quò ad hos actus prouidentia eius non adimpleatur. Quò ad actus peccati etiam habet prouidentiam, quia illos nollet, & proinde dat auxilia sufficientia, vt illos impediat, & præfinit actus excellentes bonos, ne peccata præualeant; licet non semper quò ad hoc, prouidentia Dei adimpleatur propter libertatem voluntatis, quam Deus non vult ledere. Necessarium est autem concedere, Deum præfinire ex se actus illos excellentes, vt saluemus, Deum habere prouidentiam actuum humanorum; alioquin si omnia ex consensu libertatis creatæ vellet, potius regularetur à voluntate creata, quàm ipse eam regularet.

In Deo nõ est prouidẽtia cæca.

Ex his patet quomodo Deus non habeat prouidentiã & concursũ cæcum: quia omnia sunt illi præsentia in esse cognito. Patet etiam quomodo voluntas diuina non dependet à voluntate creata, nec determinatur ab illa, sed ipsa determinat, & dirigit voluntatem creatam, licet sinat voluntatem creatam communiter determinare se ad suos actus. Et ratio est, quia ipse sic se complacuit, & voluit ei proponere vitam æternam, vt brauium.

Ad auctoritatẽ ex Sacra scriptura.

Patet etiam ex dictis ad obiectionem ex Sacra scriptura asserente Deũ præfinire ex se aliquos actus: hoc enim verum est de actibus excellentibus, vt dictum est. Nec mirum est, nec vllam indignitatem ponit in voluntate diuina, quod nolit actus liberos ex se præfinire, quia hoc non procedit ex impotentia Dei, sed quia sic se complacuit.

84 Ex his etiam patet, quodnam discrimen sit inter hanc nostram opinionem, & opiniones aliorum. Respondetur enim triplex esse discrimen. Primum, quia illi dicunt, quod illa præfinitio transiuit in præteritum, & sic est immutabilis: hoc autem est falsum, quia hac ratione extrinsecè tollitur libertas. Nos autem dicimus, hanc definitionem esse præsentem, & non præcedere voluntatem creatam, sed concomitari. Secundum discrimẽ est, quia Thomistæ dicunt, quod Deus non solum præfinit, & prædeterminat in se antecedenter ad consensum liberi arbitrij actus bonos primi generis, scilicet excellentes sed omnes, nedum secundi generis, idest actus bonos communes, verum etiam tertij, scilicet actus materiales peccati; & quod postea mouet physicè voluntatem creatam ad bonos actus. Nos autem dicimus quod præfinit, hoc modo solum actus primi generis, & quod hæc motio postea est motio congrua, quę non aufert libertatem.

Discrimen opin aucto ris ab alijs opinionib.

Secundum discrimen.

Neque propter hoc couenimus cum opinione Catherini: quia (vt videbimus in disp. an prædestinationis detur aliqua causa ex parte prædestinati) ille sustinet multa falsa, & contraria nobis; quæ in eadẽ disputatione reijcientur, præsertim verò, quod facit ad hoc propositum, ponit tres gradus prædestinatorum, & in primo ponit aliquos esse eximiè prædestinatos ad gloriam, & vult hos non posse peccare, & prædestinatos esse ad gloriam absque præuisione meritorum; quæ duo sunt falsa, quia omnes prædestinati, nisi sint confirmati in gratia, donec sunt in via, possunt peccare, & damnari, vt primo cap. ostendemus. Nos autem, et si concedamus in ecclesia esse aliquos Maiores, qui gubernant ecclesiam, & asseramus aliquos eorum actus excellentes bonos esse prefinitos efficaciter ante præuisionem boni vsus liberi arbitrij, & proinde illos esse infallibiliter futuros, & hoc modo esse necessarios; tamen non dicimus omnes eorum actus sic esse præfinitos, atque eos non posse peccare: nam præter actus illos excellentes possunt habere alios actus non sic præfinitos, sed omnino liberos, & contingentes, sicut alij viatores, & isti possunt esse boni, & mali, & proinde possunt illis peccare, & damnari, nisi confirmati sint, vt dixi.

Discrimen opin aucto ris ab opinione Catherini.

Alterum etiam quod ait, illos prædestinatos esse absque præuisione meritorum bonorum, esse falsum, ostendemus in prædicta disp. sustinemus enim eandem esse rationem de omnibus prædestinatis.

Asserit etiam idem Catherinus, actus diuinæ prædestinationis præscientiæ, & prouidentiæ transire in præteritum, quod esse falsum hac disputatione in præcedentibus capitulis ostendimus. Alia ommitto, quæ prædicta disp. confutabimus.

85 Tertium discrimen est, quia tàm Thomistæ, quã Suarez, Vasquez, & alij conueniunt in hoc, quod Deus vniuersaliter omnibus electis prædifiniuerit dare auxilium efficax talis conditionis, quod faciat illos assentire, secundum primos physicè, secundum alios moraliter; reprobis verò non dare tale auxilium efficax, sed sufficiens tantum, quod est incompletum: hoc autem nos dicimus esse falsum, quia tunc isti viderentur habere excusationem, & in hoc ab vtrisque differimus. Sed hoc in disp. edenda, de auxilijs patebit.

Tertiũ discrimen.

86 Ex his patet solutio alterius difficultatis, de qua est magna lis inter Recentiores, scilicet an prouidentia Dei semper impleatur. De qua Caietanus p. p. quæst. 22. artic. 1. Baunes ibidem, & aliqui recentiores Thomistæ tenent partem affirmatiuam; quia prouidentia Dei est perfectissima, ad perfectissimam autem prouidentiam non solum spectat ordinatio mediorum in finem, sed etiam assequutio finis. Præterea sequeretur, quod voluntas diuina superaretur à voluntate creata,

An diuina prouidẽtia semper impleatur.

quod

quod est absurdum. Ex altera parte Vasquez p. p. disp. 87. Suarez lib. 2. de auxilijs, cap. 7. cum antiquioribus Thomistis, Ferrariensi 3. contra Gent. cap. 94. Capreolo dist. 40. q. 1. Durando dist. 39. q. 3. & alijs sustinent partem negatiuam, eo maximè, quia certum est Deum diuina sua prouidentia ordinasse omnes reprobos ad gloriam, & tamen illam non consequuntur, & idem de multis alijs.

Respondendum est ergo quod cum prouidentia non transeat in futurum, sed tunc Deus prouideat media ad finem consequendum, quando adhibet media, quibus voluntas se determinat ad operandum, & videamus, quod voluntas non semper mouetur à medijs ad assequendum finem ad quem media disponant, certum est, quod non semper prouidentia, & modo diuina assequitur finem suum. Distinguendum est ergo, quod actus prouidentiæ diuinæ est duplex, sicut & volitio eius est duplex, aliter est efficax, & beneplaciti, & hic semper impletur, alter est actus remissus, & voluntatis antecedentis, quo quidem efficaciter vult media, sed finem non nisi remissè; & hic non semper impletur, quo ad assecutionem finis, sed tunc solum, quando voluntas creata cooperatur medijs propositis sibi à Deo.

87 Ad Rationem pro Thomistis contrarijs respondetur, quod concludit de actu prouidentiæ efficaci, & beneplaciti: ille enim semper adimpletur, vt optimè probat Scotus in 1. dist. 46. non concludit autem de actu remisso, & antecedente prouidentiæ Dei, vt dictum est.

Ad tertiũ. 88 Nunc ad alia argumenta, quæ sunt faciliora. Ad tertium respondetur, quod necessitas, quam ponit sensus compositus, non est necessitas simpliciter, sed secundum quid, vt disputatione, An necessarium sit, eum qui conuertitur semper maiori gratia moueri, quam illum qui non conuertitur, ratione prima diximus idest non est necessitas causæ, ita quod (vt stemus in exemplo, & in proposito nostro) cum dicitur prædestinatus, vt, prædestinatus, seu prædestinatus in sensu composito necessariò saluatur, prædestinatio sit causa necessariò inducens saluationem; sed est necessitas secundum quid, idest est necessitas proueniens ex eo, quod duo contradictoria non possunt simul verificari: ideo stante prædestinatione Petri, non potest Petrus non esse prædestinatus, & consequenter non potest damnari, quia tunc non esset prædestinatus, nam damnatio est incompossibilis simul & semel in eodem subiecto, cum prædestinatione; sicut stare, & currere simul, & semel sunt incompossibilia in eodem subiecto; vnde vno posito, necessariò aliud excluditur. Vbi est notandum, quod sensus compositus regulariter habet locum solum in propositionibus de causis contingentibus, non necessarijs, ad ostendendum, quòd aliquando, etsi illæ causæ sint contingentes, tamen habent aliquam necessitatem, vt patet in hac propositione, Sortes currens, necessariò currit: licet enim Sortes liberè currat, & antequam actu currat sit in potestate eius currere, & non currere, tamen in potestate eius nō est simul currere, & non currere, quia implicat contradictionem: ideo dum currit non potest non currere: & propter hoc dicimus, quod dum Sortes currit, necessariò currit, & sic hæc est vera in sensu composito, Sortes, currens, necessariò currit. In propositionibus verò necessarijs, quando adest sensus compositus, est duplex necessitas. Prima est causæ, quæ est necessitas simpliciter. Secunda est necessitas sensus compositi, quæ est necessitas, secundum quid. Vt in hac propositione ignis calefaciens, necessariò calefacit: hic enim est necessitas causæ, quia ignis naturaliter, & necessariò calefacit. Adest etiam necessitas sensus compositi: quia ignis dum calefacit, non potest non calefacere, quia implicat contradictionem. Ex sic patet, quod etsi sit hæc propositio in sensu composito. Prædestinatus non potest damnari: tamen non sequitur, quòd prædestinatio imponat necessitatem, & præterterit.

89 Ad quartum Respondetur, quod illa propositio est vera, supponendo, imaginationem falsam, quod prædestinationis actus sit præteritus. Supponit etiam præscientiam Dei qua cognoscat quid vnusquisque in fine vitæ sit acturus, & in qua dispositione sit transiturus ad aliam vitam; & hoc pacto scit quod ij, quos præsciuit benè vsuros libero arbitrio in fine vitæ suæ; & proinde prædestinauit ad gloriam, etsi possint damnari, non damnabuntur: quia præsciuit, quod sunt volituri facere bonum in illo tunc. Secundum nostram viam autem non ponimus, aliquem iam prædestinatum esse, ita quod actus ille sit præteritus, sed ponimus eum tunc prædestinari, cum operatur bonum, & reprobari cum operatur malum. — Ad quartũ.

90 Ad quintum in hoc argumento est ingens deceptio aduersariorum: nam vt ait Scotus in 1. sent. d. 39. §. *Quantum ad primum, &c. versic. Ex isto secundo patet tertium, &c.* eũ propositione vera de inesse, stat veritas oppositæ de possibili quidem, in sensu diuiso, non in sensu composito, idest cum veritate huius propositionis. Sortes volens. A. stat potentia ad non volendum. A. sed non simul, & pro eodem instanti, ita quod significetur voluntatem pro eo instanti, quo vult. A. posse simul non velle. A. hic enim est sensus compositus. Est tamen vera in sensu diuiso, idest Sortes volens. A. dum vult. A. habet potentiam non volendi. A. dum enim vult. A. posset non velle. A. seu in illo instanti, quo se accingit, ad eliciendum actum volitionis, posset se non accingere, nec elicere, quia liberè non necessariò vult. A. ideo sicut vult. A. posset non velle. A. & habere actum oppositum, vt diximus in primo sent. d. 39. declarãdo illum locum Scoti. Et hic est sensus diuisus. Illa autem propositio intellecta hoc modo non facit pro aduersarijs, quia ad hoc, vt valeret pro eis, deberet esse vera in sensu composito; ipsi enim eam accipiunt in sensu composito: dicunt enim, voluntas creata mota efficaciter à Deo ad opus bonum potest non moueri, & non assentire, idest pro eo instanti, quo actu mouetur ad opus bonum, potest dissentire, & non moueri; & sic sequitur, eos concedere hãc possibilitatem esse admittendam, quod pro illo instanti, quo mouetur à Deo, non moueatur; quod est admittere duo contradictoria esse possibilia simul in eodem subiecto. Si verò ipsi eam intelligãt in sensu diuiso, idest quod voluntas mota efficaciter pro hoc instanti in eodẽ poruerit non moueri, est vera sed non facit pro eis, nec ad propositum, quia disputatio est de hac motione in sensu composito, vt patet. — Ad quintũ.

91 Ad sextum, quod spectat ad prouidentiam, iam dictum est supra in calce solutionis secundi argumenti, quòd prouidentia Dei non semper adimpletur, ideò potest dici, quod aliquando fallatur eodem modò, quo ibi dictum est. Tamen loquendo vniuersaliter de prædestinatione, præscientia, & prouidentia, dico, quod istæ propositiones sunt veræ supposita imaginatione, quod actiones Dei transeant in præteritum; & supposita præscientia Dei certa, & omnipotentia eius; propriè autem loquendo, sunt veræ in sensu composito secludendo quãcumque differentiam temporis, vt sit sensus. Actus prædestinationis est infallibilis, idest consequitur effectum suum. Actus præscientiæ est certus; quia Deus scit res eo modo, quo sunt, nec decipitur. Prouidentia eorum, quæ efficaciter, & absolutè vult, est certa, idest consequitur finem suum, & nobis nihil obsunt. — Ad sextũ.

Ex dictis iudicium fertur de aliorum opinionibus, an prædestinatus possit damnari, & consensu aliorum Doctorum confirmatur opinio Scoti.
Caput Quintum.

92 EX dictis patet quid sit dicendum de aliorum opinionibus, & in quibus conueniant, & in quibus differant. Et quidem omnes Theologi sustinẽt prædestinatio-

stinationem esse infallibilem, siuè effectum suum consequi. Omnes etiam sustinent prædestinatum saluari contingenter, sed in explicando quomodo sit infallibilis prædestinatio, & quomodo prædestinatus saluatur contingenter, diuersificantur. Thomistæ enim plurimi, & maximè recentiores Aluarez lib. 5. de auxilijs disput. 41. cum Caietano p. p. quęst. 23. art. 7. Bannes, & Zumel ibidem art. & alij, tenent, quod prædestinatio sit infallibilis non ratione præscientiæ mediæ, qua Deus cognoscit qui sint operaturi bonum finaliter, & consequenter qui sint propter illa merita ordinari efficaciter ad gloriam; hanc enim scientiam mediam negant, sed ratione causæ, & ordinationis efficacis diuinæ voluntatis, & scientiæ absolutæ, quæ subsequitur decretum illud efficax. Ex eo enim quod tenent, Deũ absolutè ab ęterno ante præuisionem operum bonorum cuiuscunque elegisse eos, qui ei placuerunt, efficaciter ad gloriam & gratiam; eos verò, quos noluit, reprobasse, consequenter etiam tenent, quod hac efficaci ordinatione, & decreto omnipotenti, & immutabili deducit eos ad gloriam dando illis in tempore gratiam, qua verè, & efficaciter saluentur, & consequantur gloriam sibi præparatam ab æterno. Et sic volunt, quod prædestinatio sit causa necessaria sui effectus ex se ipsa, neque à libero arbitrio possit impediri: quod decretum efficax deinde cognoscens intellectus diuinus est certus, qui sint prædestinati, & qui infallibiliter sint saluandi. Quod verò prædestinatus liberè, & contingenter nihilominus saluetur, explicant: quia dicunt cum illo efficaci decreto, & gratia stare libertatem arbitrij; vt videbimus in disputatione de auxilijs edenda. Et constat ex dictis hac disput. cap. 1. & vt patet ex Aluarez lib. 5. de auxilijs disput. 41. nu. 4. in fine, & disput. 22. nu. 3. & sequentibus.

93 Pro hac opinione adducunt D. Thom. p. p. q. 23. art. 7. vbi ait quod *numerus prædestinatorum est certus Deo non solum ratione cognitionis, quia scilicet scit quot sint saluandi, sed etiam ratione electionis, & præfinitionis cuiusdam*. Et clarius 1. sent. dist. 40. quæst. vnica, art. 3. ad secundum vbi ait, quod prædestinatio respectu gratiæ, & gloriæ habet certitudinem præscientiæ, & causæ.

94 Fundamenta huius opinionis sunt: quia sustinent quod prædestinatio nullã habeat causam ex parte prædestinati, nimirum quod non fiat ex meritis gratię præuisis, sed absolutè, & independenter à meritis præuisis; & quod Deus in tempore electis, & prædestinatis tantũ det gratiam illam efficacem, quæ prædeterminet liberum arbitrium Physicè, ita quod sit impossibilis dissensus. Innititur etiam auctoritatibus Ioan. 10. *Ego cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ, & do illis vitam æternam, & nemo rapiet eas de manu mea*; & similibus varijs auctoritatibus D. August.

95 Ceterum opinionis huius fundamenta reiecta sunt partim in disput. An prædestinationis detur aliqua causa ex parte prædestinati, & partim reijcientur disputatione de auxilijs edenda, quæ est An qui conuertitur semper maiori gratia adiuuetur, quam illi, qui non conuertuntur: ideo non est hic immorandum. Quod verò aiunt D. Tho. sentire cum eis, non est ita clarum. Nam licet p. p. quæst. 23. art. 6. qui est proprius locus, videatur dicere, quod prædestinatio, vt causa, efficiat certum id quod prædestinatur id est suum effectum; tamen dum dicit ibidem in corpore, in hac re esse consideranda ea quæ supra de scientia, & voluntate Dei dixit, videtur coincidere cum nostra sententia, licet præ difficultate rei sit obscurus. Et Thomistæ ibi se referunt ad ea, quę de prouidentia, certitudine, & infallibilitate voluntatis diuinæ, & cõtingentia rerum dixerunt in superioribus; de quorum opinionibus, & opinione D. Thom. cap. 1. huius disputationis dictum est.

Opinio D. Th. est obscura.

96 Ideo hac opinione dimissa cæteri omnes Theologi, præsertim veteres, qui sequentes falsam imaginationem, quod actiones Dei transeunt in præteritum, & loquentes de Deo more humano, ac si Deus ab æterno omnia prædestinauerit, & prædestinatio illa iam transiuerit; & hanc prædestinationem esse immutabilem, & infallibilem sustinentes, quia Deus non mutatur, nec fallitur, dicunt, prædestinationem esse infallibilem, & certam, & prædestinatum non posse damnari; non quia prædestinatio sit causa absoluta includens necessariò, & infallibiliter effectum suum, scilicet hominem ordinari ad gloriam independenter à libero arbitrio, sed esse infallibilẽ ratione præscientiæ diuinæ, qua Deus præuidit hominem bene vsurum libero arbitrio finaliter, quo fiet vas in honorem, & sanctificatum; dicunt verò posse damnari, quia nec prædestinatio, nec scientia destruunt liberum arbitrium, sed illud supponunt, & includunt. Ex qua opinione sequitur, & ẽt explicatur à prædidictis Auctoribus vt videbimus, licet non ab omnibus ita clarè, quod prædestinatio dependet particulariter à libero arbitrio, & quod qui est prædestinatus potest dãnari, & quod est in manu prædestinati se saluare, & non saluare propter libertatẽ arbitrij sui: nam ad hoc quod prædestinatio habeat effectum, requiritur cooperatio liberi arbitrij; sinè illa enim gratia, & prædestinatio nõ fit efficax, neque homo saluatur. Hanc opinionem disertè tradit D. Bonau. in 1. sent. dist. 40. art. 2. q. 1. in corpore, vbi habet hæc verba. *Dicendum, quod prædestinatio non infert necessitatem saluti, nec infert necessitatem libero arbitrio, quoniam prædestinatio nõ est causa salutis nisi includendo merita, & ita saluandum liberum arbitrium.* Quod fusè deinde declarat, & infra inquit. *Ad illud quod quæritur, Vtrum prædestinatus possit damnari dicendum quod sic, sine destinctione.* Et illud postea declarat, & probat præsertim hac ratione: quia fides, & ratio dat, quod iste, qui est prædestinatus, contingenter saluatur; & qui oppositum diceret, inquit D. Bonauent. secundum iudicium certum omnium esset respuendus. Cum autem consequens sit cõtingens, necessarium est, quod antecedens quoque sit contingens, scilicet istum esse prędestinatum; ergo poterit non prædestinari: & subiungit infra, quod sicut potuit ab æterno non prædestinari, ita nunc: quia propter hoc non ponitur aliqua mutatio in Deo, quia prædestinatus, & præscitus quantum ad principale significatum important diuinam essentiam; quæ est immutabilis. quantum ad connotatum, dicunt futura contingentia, quæ variari possunt. Opinio ergo D. Bonauenturæ est, quod prædestinatus possit damnari, & præscitus saluari absolutè: quia isti actus sunt contingentes, neque in Deo transeunt in præteritum. Vnde coincidit omnino cum opinione Scoti, sed Scotus clarius, & facilius rem explicat, vt vidimus ostendendo, quod fallacia, & causa deceptionis consistit in illa falsa imaginatione, quod actiones Dei transeant in præteritum.

Opinio aliorũ Theologorum.

Quomodo alij Theologi dicãt, prædestinationẽ esse infallibilẽ, & certam.

97 Magister Sent. idem sensit: nam in 1. dist. 40. dicit, eandem esse rationem de præscientia, & prædestinatione; manifestum est autem quod præscientia non ponit necessitatem causæ in præcognita re; ergo neque prædestinatio. Præterea distinguit, quod ista propositio, Prędestinatus potest damnari, intellecta in sensu cõposito, est falsa, in sensu diuiso est vera: quæ distinctio postea acceptata est ab omnibus, licet in explicatione aliqui varient. Magister autem eam explicat sic. In sensu composito facit hunc sensum. Ille, qui est prædestinatus, potest simul damnari. Qui sensus, vt patet, est falsus, quia prędestinatio, & damnatio in eodem subiecto sunt incompossibiles simul. Vel facit hunc sensum. Ille, qui ab æterno fuit prædestinatus, potest nunc non esse prædestinatus; qui sensus etiam est falsus, inquit Magister; & ratio videtur esse quia admittit mutabilitatẽ in Deo. Sensus diuisus verò est. Qui est prædestinatus, potuit ab æterno non esse prædestinatus; & si potuit ab æterno non esse prędestinatus, etiam nunc potest non esse prædestinatus. Et probat hanc propositionem, quia, inquit,

Magister sent.

aliud

aliud est loqui de operationibus, & dictis Dei, & hominum, & aliud de præscientia, & prædestinatione Dei: nã quod dictum, vel factum est à Deo, vel ab hominibus, non potest non esse dictum, vel factum; refertur enim possibilitas, vel impossibilitas ad naturam rei existentis: cũ verò est sermo de præscientia, vel prædestinatione, possibilitas, vel impossibilitas refertur ad potentiã Dei, quæ semper eadem fuit. Ex quo videtur velle, quod potentia Dei nõ transeat in preteritum, & sic semper possit prędestinare, & prescire absque sui mutatione.

Alensis. 98 Alensis p.p.q.28. in 4.art.vltimo, licet sit obscurus, ait, quod licet accipiendo suppositum cum forma tam composita, quam diuisa sit falsa, tamen accipiendo suppositum tantum, vera est hęc: Prędestinatus potest damnari. Dat exemplum dicens: vt hæc, istum possibile est damnari, qui est prędestinatus. Et in responsione ad vltimum argumentum in fine illius articuli ait, quod si necessitas referatur ad prescientiam est vera ista. Iste est necessariò prędestinatus; si ad saluationem, est falsa.

Richard. 99 Richardus in 1.sentent.dist.40.art.2.quæst.2. respondens ad quæstionem, inquit, quod *prædestinati non de necessitate saluantur*. Durand. Durandus in 1.dist.40. quæst. 1. tenet, quod prædestinatio est certa ratione prescientię tantum, & inquit, quod hæc non est necessitas simpliciter, sed secundum quid, & consequentiæ, non consequentis. Omnes ergo concedunt, quod prædestinatio sola, exclusa præscientia concursus liberi arbitrij, non est causa certitudinis, & infallibilitatis saluationis prędestinati; & quod prædestinatus contingenter saluatur; & consequenter quod potest damnari. Hoc autem probat Scotus efficacius quam quiuis alius, & rem magis declarat, vt vidimus: nam auctores citati, etsi aliquomodo innuant, quod prædestinatio Dei &c. non transit in preteritum, tamen illud expresse non dicunt, sed videntur admittere, prædestinationem factam fuisse ab æterno, & esse immutabilem, ac pertransiuisse; admittendo autem hanc preteritionem non possunt saluare contingentiam, & libertatem nostram perfectè, vt dictum est in cap.1. Oportet ergo rem declarare eo modo, quo Scotus, & nos cum ipso declarauimus. Et certè hic est facilior, ex certior modus, qui in hac re difficillima excogitari possit, qui clarius elucebit cum disputationes de auxilijs, si Deus dabit, edemus.

DISPVTATIO LVII.

Quomodo causa prima concurrat cum causis secundis naturalibus, & liberis.

Opiniones aliorum. *Caput Primum.*

1 VT magis pateat, an aliquod auxilium speciale requiratur ad iustificationem, necesse est prius videre, quomodo causa prima concurrat cum causis secundis. Et quia actiones prouenientes à causis secundis sunt duplicis generis, aliæ enim sunt naturales, aliæ supernaturales, prius tractabimus de modo, quo causa prima concurrit ad actus naturales, secundo quomodo concurrat ad actus supernaturales. Quo ad primum ergo, supponendum est, causas essentialiter ordinatas eas esse, quæ secundum essentiam sic sunt constitutæ, quod vna non potest operari sine altera. Causæ verò accidentaliter ordinatæ sunt quæ secundum essentiam sic sunt constitutæ, vt vna non egeat altera in operatione, licet quo ad esse quandoque vna pendeat ab altera; vt indiuidua successiua eiusdem speciei: vnum enim operatur sine alio; vt filius mortuo patre generat alium filium, & facit alia opera sine concursu patris. His visis, in hac disputatione duę sunt opiniones extremę, & omnino falsę.

Causæ essentialiter ordinatæ, quæ sint.

Duæ opin. falsæ.

Prima opi. Altera est, causas secundas nihil omnino operari, sed Deum in illis, atque ad earum præsentiam se solo producere omnes effectus, ita vt ignis non calefaciat, nec Sol illuminet, sed Deus. Quam opinionem D.Tho. adducit p. p. quæst. 105. & tribuitur etiam Petro Aliaco, & alijs, & reijcitur à D.Thom. & alijs communiter, quia experientia est in oppositum; & præterea, si causæ secundæ nihil agerent frustra essent in rerum natura, causa enim, quæ non habet operationem suam, est frustra. Et licet D.Paulus 1.ad Corint.12.dicat, Deum esse, qui operatur omnia in omnibus; non tamen vult negare concursum causarum secundarum, sed solum vult inferre Deum esse primã causam, quæ simul cum causis secundis omnia operatur.

Altera opinio in altero extremo est Durãdi in 2.dist. 1.quest.5.quę asserit, Deum nullum alium influxum, vel concursum habere cum causis secundis ad effectus earum, nisi quia conseruat causas secundas in esse & in viribus suis naturalibus, quas eis contulit in productione earundem. Negat ergo Durandus, Deum agere in effectus causarum secundarum immediatè immediatione virtutis, & immediatione (vt aiunt) suppositi: nam secundum eum Deus per suam virtutem propriam non agit immediatè in effectum causarum secundarum, sed mediatè, scilicet mediante virtute creata collata causis secundis, neque agit immediatè per se ipsum, idest per suam substantiam, siuè per suum suppositum: (licet hic modus loquẽdi non sit admodum congruus, quia Deus ad extra non agit immediatè per supposita diuina, sed per indiuiduum illud, Deus: Deus enim vt Deus, non vt Pater, Filius, & Spiritus sanctus, agit ad extra tamen loquendo de Deo more agentium naturalium, quia homo mouens immediatè per se ipsum nauim, & huiusmodi, dicitur agere immediatè immediatione suppositi; sic quia Deus ad extra cum causis secundis agit immediatè per suam substantiã, dicitur agere immediatè immediatione suppositi) sed vult, quod agat mediante supposito creato. Asserit enim Durand. Deũ non posse concurrere cum causa secunda, quia vel eadẽ actione numero creaturæ concurreret, vel non eadem, sed diuersa. Non eadem. Primo quia actio creaturę non excedit vires creaturæ; ergo illam per semetipsam solam habere potest. Secundo quia necesse esset, quod Deus, & creatura haberent eandem formam, per quam operarentur, quod tamen est falsum. Assumptum probatur, quia tribus modis potest idẽ effectus prouenire à pluribus causis. Vno modo, quia ab vna causa immediatè procedit, vt causa proxima, ab altera mediatè, vt à causa remota, quæ dando, & conseruando esse causæ secundæ, dicitur esse causa quoque illius effectus. Secundo modo, quia idem effectus est à duobus, sed imperfectè, vt duo trahentes nauim, nam vterque influit partialem influxum, & tractum, & nemo perfectè. Tertio modo quod sit ab vtraque causa, perfectè totus effectus; & hoc non potest esse nisi in vtroque sit eadẽ virtus numero propter quod in diuinis Pater, & Filius spirant Spiritum sanctum duobus posterioribus modis, non potest Deus concurrere cum causis secundis, non secundo modo, quia Deus imperfectè causaret; nec tertio modo, quia non est eadem forma, & principium agendi in Deo, & creatura. Non actione diuersa, quia aut vna illarum prius attingeret effectum altera; vt puta prius Deus, quàm creatura; & tunc superflueret actio creaturæ: quia nihil ageret cum iam effectus esset productus à Deo; vel vtraque simul, sed ita, quod vna pars effectus producatur à Deo, alia à creatura, & hoc non: quia hoc est illud, quod quæritur, scilicet an illud idem, quod producit creatura producatur immediatè à Deo. Neque vtraque totum perfectè attingit, quia tunc altera superflueret.

Secũda opinio, quę est Durandi.

Fundamẽta Duran.

2 Secunda ratio est. Vnicus est finis vnius rei immediatus, & perfectus; ergo vnius rei est vnicum agens, nisi plura agentia gerant vicem vnius agentis.

3 Cæterum hæc opinio ab omnibus quoque dere-

linqui-

Opinio Durandi reffellitur.

linquitur, immò aliqui putant esse errorem in fide, repugnat enim apertè dictis Sacræ scripturæ Isaiæ 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis domine*. Et Sap. cap. 8. *Attingit a fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter*. Ex quibus colligitur apertè, Deũ immediatè immediatione virtutis, & suppositi agere. Tolleretur etiã prouidentia, & gubernatio, & conseruatio Dei, quę omnia sunt absurda.

Ad rationes Durãdi.

4 Fundamentum eius nullum est, quia sicut pater, & mater vnica actione numero dicuntur producere filium, licet diuersis modis concurrant, ita Deus, & causę secundę licet diuersimodè pro modo suo agendi concurrant ad vnum effectum numero dicuntur vnica actione agere.

Ad primã.

Ad primam rationem contra hoc resp. Deum concurrere eadem actione numero secundum substantiam, non eadem secundum modum: quia vnumquodque concurrit in suo genere actionis. Ad primam probationem resp. aliud esse loqui de actione quę competit creaturæ in suo genere, & aliud, loqui de termino, & effectu ad quem absolutè terminatur actio creaturę. Verum est quod primo modo nõ excedit vires creaturę: at falsum est, terminum, & effectum eius eos non excedere: videmus enim causas secundas ægere causa prima ad producendum suos effectus.

Ad secũdã.

5 Ad secundã rationem negatur assumptum ad probationẽ resp. dari, quartum membrũ ommissum à Durãdo, quod est quotiescunq; aliquis effectus pẽdet à duabus causis totalibus in diuersis generibus, vt dictum est de generatione, quæ pendet totaliter à patre in suo genere, & totaliter à matre in suo genere, quæ duæ totales causæ tamen faciunt vnam integram causam respectu illius effectus, qui est generatio: hoc enim modo vnus effectus potest prouenire à pluribus causis simul. Ex hoc autem non sequitur, quod Deus imperfecto modo concurrat, neque quod debeat habere eandem causam, quia non est causa partialis in eodem ordine cum causis secũdis, sed in diuerso ordine; neque est causa partialis, quia non possit, si uellet producere totum suum effectum, sed quia sic placuit sibi disponere causas secũdas, vt cum eis concurrat ad earum operationes, quemadmodum per Sacram scripturam docemur, quæ ei creationem, & conseruationem omnium rerum tribuit.

Ad secũdã rationẽ principalẽ Durandi.

6 Ad aliam rationem principalem respondeo vnius rei esse vnicum agẽs vltimatum, & primum: nam causa, secunda etsi per se ipsam immediatè concurrat ad effectum cum Deo, qui est causa prima, tamen etiam ipsa causa secunda reducitur ad Deum, tanquam ad primũ efficiens, à quo pendet in esse, & operari; & ita operatio omnis reducitur ad primum agens, vt ad vltimum finẽ. Præterea vnius rei est vnicum agens: vera est de agente proximo, & immediato, & in suo genere, non autem de remoto, & in diuersis generibus.

Scotus.

7 Pro opinione hac quam sequitur Durandus, Scotus adducit multas rationes in 2. d. 34. & eandem opinionem confutat, quas videmus in disputatione, An Deus sit causa peccati.

Tertia opinio vera, q̃ est Scoti.

8 Est ergo tertia opinio vera, quod causa prima concurrit simul cum causis secundis ad earum operationes, & quidem, quod causæ secundæ pendeant à prima non solum in esse, sed etiam in operari apud Scotum vbique reperitur, & supponitur, & pręsertim in 1. d. 2. q. 1. §. *Quãtum ad primum articulum*, &c. vbi probat dari vnum, primum in causalitate, & eminentia: statim enim in principio solutionis quæstionis ponit ordinem earũ essentialiter ordinatarum, & earum conditiones assignat, quarum tertia est, quod causæ secundę in causando pendent à prima, & 2. d. 37. §. *Si hæc via esset vera*, quærens, an volũtas sit omnino domina sui actus, postquã adduxit rationes probantes partem affirmatiuam, eam reijcit præsertim hac ratione, quia illa opinio tollit ordinem essentialem earum. Vnde tenet, & putat, quod voluntas creata pendet in sua causalitate à Deo, quod si hoc tenet de causa libera, multò magis de causis necessarijs.

Concursus Dei est determinatus.

9 Notandum est autem concursum hunc Dei non esse concursum indeterminatum Dei, neque prouidentiã indeterminatam quæ postea determinetur à causis secũdis, & modificetur ab illis, vt volunt Molina p. p. q. 14. art. 13. disp. 11. & alij, quos reiecimus in 1. disp. 53. sed est concursus ad effectus quoscunque particulares, & definitos, ad quos causæ particulares concurrunt. Quod facilè probatur, quia Deus cuncta creauit, & creat, atque conseruat; ergo concursus eius est ex propria intentione ad effectus particulares, & eos attingit ex intentione.

10 Præterea, quicquid facit Deus facit volens, & intelligens; ergo cum concurrat ad omnes effectus particulares, vt causa prima, necesse est quod omnes illos intelligat, & velit, alioquin esset agens à casu, & sine ratione, ac diceretur à voluntate, & causis creatis non duceret: quod etiam patet ex auctoritatibus Sacræ scripturę quibus significatur Deum habere prouidentiam particularem de omnibus rebus, & eas gubernare, & regere, vt est illud Sap. 14. *Tua autem pater prouidentia ab initio cuncta gubernat*. Et 8. *Attingit à fine vsque ad finem fortiter & disponit omnia suauiter*. Et Lucæ. 12. *Considerate Coruos quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos*, &c. Hoc idẽ est quod habet Scotus, quol. 21. in vltimis verbis, vbi ex D. Aug. ait in Deo esse prouidentiam generalẽ, qua omnes res regit secundum quod natæ sunt regi. Habet deinde prouidentiam specialem circa merita hominum, adeo quod Deus nedum habet prouidentiam omnium actionum in particulari etiam inanimatarum, sed præsertim actionum liberarum, quæ a voluntate nostra proueniunt, & cum vnaquaque illarum concurrit. Quomodo autem Deus concurrat ad actum materialem peccati in propria disp. diximus.

Quomodo Deus concurrat.

11 Sed dubium principale est, quomodo Deus concurrat cum causis secundis ad earum operationes, An scilicet concurrat influendo vim, & qualitatem aliquam in causam secundam, an præcisè influendo in effectum causæ secundæ. Et denique quomodo Deus se habeat in concursu cum causa secunda, & quid sit influxus eius in eam. De qua re copiosè disserunt Franc. Suarez in opusculis lib. 1. de concursu Dei cum voluntate, Molina p. p. q. 14. art. 13. disp. 6. Aluarez lib. 3. de Auxilijs, Vasquez p. p. disp. 88. & alij ex recentioribus, nos breuiter agemus. In proposita ergo difficultate notandum est, Doctores antiquos, vt D. Thomam p. p. q. 105. art. 5. de hac re agere; sed hic breuiter, & obscurè rem hanc tetigit, vnde omnes in suas opiniones eum trahere nituntur. Scotus tamen, etsi aliquibus uideatur obscurus, melius tamen quàm alij rem declarat, quid tamen ille asseruerit vere, postea dicam.

Opinio D. Th. & antiquorũ obscura in pręsenti materia.

Prima opinio Thomistarum.

12 Interim inter recentiores de hac re sunt duo modi dicendi. Primus est quorundam recentiorum, qui tenent, quod vniuersaliter ad hoc vt causa secunda, quęcũque illa sit siuè naturalis, siuè libera vt est voluntas creata, producat suos effectus, sit necessariũ produci aliquid præuium à causa prima, mediante quo postea causa secũda exeat in actum, & in operationem, siuè per quod causa secunda determinetur ad talem actionem. Et hęc opinio põt habere duplicem sensum. Primus est, vt hoc præuium, quod causatur à causa prima, sit aliqua qualitas, vel aliquid aliud productum in causa secunda, quo ipsa causa secunda determinetur ad producendum hunc effectum, vel illum actione vera, & reali. Secundus modus est, quod istud præuium causatum à causa prima ipsam determinans, non sit aliqua qualitas, vel aliquid huiusmodi præuium inhærens voluntati, siuè causæ secundæ, sed sit solum quid extrinsecum, scilicet præuia determinatio diuinæ voluntatis, qua determinat ponere forte talem effectum, qua posita, causa secunda, non potest non cooperari ad talem effectum, propter subordi-

Secunda opin Thomistarum.

nationem

nationem illius, vt causa secunda ad primã; sicut ad motum nostræ voluntatis mouetur brachium,& manus: nã hic motus fit à virtute motiua manus, non propter aliquid causatum in ipsa à voluntate, per volitionem illam, sed propter subordinationem,& naturalem sympatiam illius ad voluntatem. Iuxta primum modum, illud præuium est quid intrinsecum productum in voluntate. Iuxta secundum modum, prçuium illud est quid extrinsecum, scilicet prædeterminatio diuina.

Opinio Bãnes, Aluarez,& aliorum. 13 Dominicus Bannes p.p. summ.q.23.art.3.conclusione vltima,& eadem p.p.q.14.art.13.ferè in fine tenet quod Deus determinat voluntatem creatam ad operandum; tamen non se declarat de modo, an scilicet primo vel secundo. Ex recentioribus verò Aluarez lib. 3. de auxilijs disp. 19.& Ripa p.p.q.19.art.8.dubio 1. cap. ij. eam declarat sic. Dicit hoc præuium esse quoddam ens incompletum per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis nõ permanens in causa secunda, sed transiens cum ipsa operatione, causatum à solo Deo, quo sufficienter causa secunda, cõstituitur in actu primo. Insuper præter hoc ens incompletum inhçrens causæ secundæ, inquit, Deum aliud præuium efficere, scilicet mouere,& applicare causas secundas ad operandum, quæ applicatio est virtuosa operatio, & motio, quam Deus efficit, vt causæ secundæ actualiter operentur vnaquæque iuxta modum sibi proportionatum, & hæc motio præuia est realiter distincta ab operatione causæ secundæ. Vnde isti videntur vtrumque modum simul coniungere, & amplecti.

Hæc est opinio Greg. de Arimino in 2. d. 28.ar. 3.ad 52. quo ad opera super naturalia.

2. Opinio principalis quæ est vera. 14 Alter modus principalis dicendi, quem puto verum, est, quod causa prima concurrit cum causa secunda influendo non in causam secundam, sed præcisè influendo in effectum simul cum ipsamet causa secunda, quem modum postea declarabimus. Nunc versabimur circa primã opinionem, quæ, vt diximus, duobus modis explicatur.

Ration. p 1.opinion. 15 Rationes pro priori modo in communi sumpto, quatenus dicit Deum concurrere cum causa secunda, producendo aliquid præuium in causa secunda, præsertim sunt istæ ex varijs eorum dictis collectæ.

1. Ratio p 1.opinione Prima ratio pro primo modo est hæc: Causa secunda (hoc ipso quod creata est) non est completa in suo ordine causæ secundæ, sed semper ei deficit aliquid; ergo eget semper complemento aliquo actuali, quod recipit à Deo per hanc præuiam actionem,& virtutem inditam, quam vocant qualitatem fluentem, vel intentionalem, vel quid simile. Antecedens probatur: nam securi per artem in sua formatione dari potuit acumen in ea permanens ad scindendum lignum, at nõ potuit dari quod absque motione artificis scinderet lignum; ergo necesse est, vt in actuali operatione hoc complementum transiens à prima causetur in ea.

2. Ratio. 16 Secundo. Causa secunda non agit nisi, vt instrumentum causæ primæ, sed instrumentum non agit, nisi vt motum à principali agente,& ab illo recipiente complementum principale virtutis agendi per virtutem trãseuntem, vt in artificialibus videre licet, ergo. Maior probatur, quia causalitas causæ secundæ terminatur ad esse; efficit enim aliquod ens habens esse; at esse est effectus vniuersalissimus Dei; ergo causa secunda non potest attingere esse, nisi vt instrumentum Dei.

3. Ratio. 17 Tertio. Causæ secundæ sunt indeterminatæ, & egent determinatione præuia causæ primæ ad producẽdum effectum in indiuiduo: sunt enim causæ secundç determinatæ ad producendum effectum in indiuiduo in specie, non autem in numero, vt ignis est determinatus ad producendum calorem, non tamen hunc, vel illum, sed ad hunc, vel illum calorem indiuiduum determinatur à prima causa; & hoc locum habet quoque in causa secunda libera.

4. Ratio. 18 Quarto. In speciali de voluntate creata ostenditur necessariã esse hanc prędeterminationem sic. A causa indifferente,& indeterminata nõ potest diffinitus prodire affectus; sed voluntas creata (positis omnibus requisitis ex parte obiecti,& intellectus, ac suarum virium) est indifferens ad hunc, vel illum actum eliciendum; ergo prius saltem natura quàm eliciat aliquem effectum definitè oportet, vt ab aliquo determinetur; ergo à Deo non ab alia causa potest determinari, quia nulla alia causa habet efficaciam in voluntatem, neque à se, quia semper in se est indifferens ante determinationem ab alio acceptam, & proinde est insufficiens ad determinationem faciendam. Prima propositio, in qua tota vis sita est, probatur primo, quia repugnat eandem facultatem esse indifferentem,& se ipsã determinare, quia determinatum,& indifferens contradictionem inuoluunt: secundo, quia causa indifferens est quasi incompleta, vt in vnum effectum potius exeat, quàm in aliũ; ergo oportet, vt aliunde accipiat complementum, vt illius effectus causa esse possit. Et confirmatur hæc ratio, quia si volũtas seipsam determinaret, esset quoddam præuium, liberum, nec subderetur Deo, quod est contra excellentiam singularem Dei. Confirmatur.

19 Quinto. Voluntas de se indifferens est ad volendum,& nolendum; ergo non potest determinare se ex se ad hoc, vel illud, quia vult. Consequentia probatur, quia si vult, iam est determinata; ergo non potest ipsum velle esse causa,& radix determinationis; ergo necesse est, quod detur aliquid præcedens determinans voluntatem ad velle,& non ad nolle. 5. Ratio.

20 Sexto. Quod est proprium voluntatis diuinæ nõ potest competere humanæ: sed diuinæ proprium est per se ipsam determinare se absque eo, quod actus eius extat extra ipsam; ergo voluntas creata non potest determinare se, sed sẽper determinatur ab aliquo extrinseco. 6. Ratio.

21 Septimo. Auctoritate D.Th.p.2.q.9.ar.2.vbi ait, potentiã, quç interdum agit,& interdum non agit, egere aliquo mouente,& determinante ipsam quo ad exercitium actus, sed voluntas interdum agit, interdum non agit in actibus liberis; ergo eget aliquo determinante ipsam. 7. Ratio.

22 Octauo. Obijcitur auctor lib. de causis propositione 16. qua dicitur, virtutem diuinam esse virtutem omnium causarũ, quo videtur velle, quod virtus diuina applicet omnes virtutes ad operationes suas. 8. Ratio.

23 Nono. Argumentum efficacissimum sumitur ex natura,& conditione interna causæ primæ, & secundæ, quod adeò magnifacit Ripa p. p. q. 19.art.8. dub. 1.ca. 3. vt dicat, illud esse loco omnium, quæ adduci possent; argumentum autem est hoc. Secunda causa illa est, quæ nihil potest agere ad quod non concurrat prima, & hic concursus est internus,& essentialis, vel ergo hoc concursu prima causa mouet secundam, vel secunda primam, hoc secũdum nullus dicit, ergo primum, quod est intentum. Confirmatur auct. Arist. 8. Phys. tex. 33. vbi, post multa, habet hæc verba. *Vtraque igitur mouere dicimus, & primum, & vltimum,* (idest causam primam, & secundam) *sed magis primum: illud enim mouet vltimum.* Ex quibus verbis elicitur, causam primam duplicem habere motionem circa causam secundam. Prima qua mouet ipsam causam secundam per se ipsam, ad quẽ motum non concurrit causa secunda, sed merè passiuè se habet. Altera motio est, qua prima, & secunda simul coeunt,& mouent, siuè producunt effectum, & hac secũda motione ait Arist. primam causam magis intimius, firmius,& independentius mouere, quam secundam. 9. Ratio. 1. Confirmatio.

Confirmatur illa vulgari propositione Philosophica. Omne, quod mouetur, ab alio mouetur, adeò vt causa prima prius moueat secundam, deinde prima & secunda agant,& producant effectum. Ex his apparet clarissimè primam causam habere actionem in secundam, antequam causa secunda agat.

Decimo. Quia aliàs nõ esset ordo essentialis inter causam primam,& secundam, sed tantũ ordo perfectionis, 10. Ratio.

Pro

Eadem opinio secūdo modo explicata probatur. 24 Pro eadem opinione secundo modo explicata, scilicet quod causa prima prævium influxum habeat in causam secundam, absque impressione alicuius qualitatis, valent quinque rationes posteriores. Sed vlterius arguitur duabus rationibus principalibus, quæ tamen sententiam explicatam non impugnant, sed absolutè probant, Deum promouere voluntatem creatam.

11. Ratio. 25 Vndecimo. Si diuina voluntas non determinat voluntatem humanā ad actum, & ad exercitium actus; ergo diuinus cōcursus vilificatur multū. Primò enim est concursus confusus, & generalis, qui videtur satis imperfectus. Secundò, quia sic videtur Deus cęcus, & ignorās esse, modo cęco influere in actum voluntatis nostrę, & in incertum tendere, nimirum in id, quod voluntas humana elegerit, quod Deus nescit, quid, vel quale futurū sit. Tertiò, quia tunc causa secūda determinaret primā causam ad influendum in hunc actum, potius quàm illud, quod est absurdum. Sequela patet.

12. Ratio. 26 Duodecimo. Altera ratio principalis sumitur ex prouidentia diuina, quam habet de rebus creatis liberis, quæ talis est. Si dicamus, Deum non prædeterminare voluntatem nostram ad actiones, sequitur, Deum non habere perfectam prouidentiam nostrorū actuum liberorum, neque, Deum illos prędefinire absolutè, & efficaci decreto suę voluntatis, priusquam videat illos fieri à nostra voluntate cum suo generali concursu. Sequela est clara; consequens verò videtur falsum, & omnino alienum à modo loquendi Sacræ scripturæ, & à perfectione diuinę prouidentiæ, quia sic multa casu euenirent respectu Dei, & non quia essent ab illo ordinata, quod fidei repugnat.

13. Ratio. 27 Tertiodecimo. Est auctoritas Catechismi Romani p. p. de 1. art. Symboli, num. 22. qui docet, Deum non solum simultaneo concursu, sed etiam prævio influxu mouere causas secundas ad operandum: verba autem eius sunt. *Quamuis secundarum causarum efficientiam non impediat, præuenit tamen &c.*

Allata opinio reijcitur. Caput Secundum.

28 Opinio in præcedenti cap. explicata, & probata, est bipartita. Aliqui enim dicunt, cōcursum causę primę cum secunda consistere in hoc, quod prima producit in secunda qualitatem aliquam, vel quid simile intrinsecum, quo causa secunda determinatur. Alij aiunt consistere in hoc, quod prima determinat secundam ad sic operandum decreto suo diuino absque eo quod aliquid producat intrinsecum in secunda causa. Aliqui vtrumque asserunt, & cōtra hos ęędem rationes factę contra duas priores opiniones valebunt.

Opinio allata impugnatur quo ad primum modum. 29 Primum assertum. Primò impugnatur à Scoto 4. sent. dist. 43. quæst. 3. confutando tertiam opinionem hac ratione. Si influentia causæ primæ in causam secundam esset aliquid absolutum receptum in causa secunda, tunc causa secunda per illud receptum in se posset agere sine causa prima. Consequens est absurdum, quia nemo concedit, quod cum causa secunda operatur, causa prima nihil agat; cum enim sint essentialiter ordinatæ, necesse est, quod simul causent. Consequentia verò probatur, quia tunc causa secunda haberet in se totum

1. Ratio ex Scoto. illud, propter quod indiget actione causæ superioris.

2. Ratio ex eodem. 30 Secundò arguo ex dictis ab eodē Scoto in 4. dist. 6. quæst. 5. in corpore q. 5. *ad primum dico, quod aliud est loqui de causa secunda*, & dist. 13. quæst. 1. art. 3. causa secunda propriè dicta differt à causa instrumētali, præsertim in hoc, quia causa secunda habet formam propriā in esse quieto, quæ est sibi ratio agendi in ordine suo respectu eiusdem effectus, respectu cuius agit causa principalis in suo ordine. Instrumentum verò si est actiuum, quando attingit terminum principalis agentis, non habet in esse quieto, sed solum in fieri formā, quæ est principiū agendi in ordine suo, sed tūtm in actuali motione;

& recipit eā, dum actualiter mouetur à principali agente. (Differt enim causa secunda à causa instrumentali dupliciter. Primò, quia causa secunda agit propria virtute, causa instrumentalis agit solum virtute principalis agentis. Secundò, quia etsi instrumētum semper agat propria forma, tamen forma quam habent in esse quieto, agit solum dispositiuè ad terminum principalis agentis; cum verò agit ad terminum principalis agentis, & illum attingit, non agit forma, quā habet in esse quieto, sed forma, quam tunc in actuali motione recipit à principali agente, & manet solū in fieri; vt patet ex his, quę probata sunt in secūdo disputatione 4. An creatura possit creare principaliter, vel instrumentaliter.) Tunc sic arguo. Si causa secunda ideo causaret, quia à causa prima in causando reciperet aliquam qualitatem, vel formam, per quam ageret, causa secunda non esset propriè causa, sed instrumentum; ergo causa secunda non recipit aliquam præuiam formam à prima, dum causat.

31 Respondent auctores oppositæ sententiæ his duobus argumentis, quod omnes causæ secundæ, quatenus dant esse rei, sunt instrumentum Dei. Hoc modo respondit apertè Aluarez lib. 3. de auxilijs, disput. 18. argum. 4. & in responsione ad primum, & secundum. Ripa etiam hanc eandem responsionem, licet sit obscurius, affert p. p. quæst. 19. art. 8. dubitatione prima, cap. 11. & loquuntur de instrumento propriè dicto: quia Aluarez hoc confirmat ea ratione; quia esse, est effectus vnius solius, & proprius Dei solius, ideo causæ secundæ non possunt attingere illud nisi quatenus sunt instrumenta Dei. Et Ripa explicans quid sit hęc virtus prævia causata à Deo in causis secundis, citat Ferrariensem in tertio contra Gentiles cap. 70. & Caiet. 3. p. quæst. 13. art. 2. In his autem locis explicant isti auctores, quid sit virtus instrumentalis, qua instrumentum, vt instrumentum, operatur, & mouetur à principali agente. Volunt ergo, quod hęc motio, & virtus prævia in causis secundis, quà à Deo mouentur, sit virtus instrumentalis, qua primum mouens mouet instrumentum ad agēdum; & ab hoc fundamento, tanquàm à radice pendent omnia alia, quæ dicunt in hac materia de auxilijs. Responsio aduersariorum.

32 Cæterum, hæc responsio est omnino falsa, contra eorum principia, & forsan contra ipsum D. Thom. Est falsa in se, quia si causæ secundæ sunt causæ instrumentales propriè loquendo, tollitur de medio distinctio illa vniuersalis communiter recepta, quod causa per se est duplex, scilicet principalis, & instrumentalis; principalis est, quæ agit per se, & per propriam formam; instrumentalis est, quæ agit virtute alterius. Causa autem principalis, & per se est duplex, alia est, quæ in agendo non habet causam superiorem, & independenter agit, vt Motor primi mobilis secundum Arist. & hæc dicitur causa prima: alia est, quæ agit quidem per propriam formam, & intrinsecam agentis, tamen in agendo est subordinata causæ superiori; vt motus Solis in Zodiaco, quæ est doctrina Aristot. 12. Metheor. tex. 34. Causa verò instrumentalis est, quæ agit dispositiuè ad terminum principalis agentis, vel si attingit terminum principalis agentis, hoc non efficit virtute propriæ formæ, sed in virtute principalis agentis. Reijcitur.

33 Quæ doctrina nedum est Scoti in 4. dist. 1. q. 1. §. *ad quæstionem*, sed D. Tho. p. p. quæst. 104 art. 2. in corpore, vbi distinguit causam conseruantem rem in esse in causam indirectè, & per accidens conseruantem, cuiusmodi est, quæ remouet impedimentum; & in causam directè, & per se conseruantem effectum, quam deinde diuidit in primam, & principalem, quæ est Deus, ac in causam mediam, & secundā, quæ sunt creaturę aliquæ; & ab his, ait, pendere etiam esse creaturarum, tamen minus principaliter; & adducit auctoritatem Arist. ex 12. Meth. tex. 34. quam supra adduxi.

34 Præterea. Hęc responsio ex eorum principijs refellitur, quia secundum D. Tho. p. p. quæst. 45. art. 5. nullum

lum instrumentum attingit terminum principalis agentis; sed dispositionem præuiam ad illum, & secundum Caiet. & alios sectatores eius, si attingit terminum principalis agentis, hoc facit, quia eleuatur à virtute principalis agentis vltra vires suas ad efficiendum terminum à principali agente intentum, vt vidimus 2. sent. dist. 4. tunc sic arguo. Si ergo causæ secundæ, sunt causæ instrumentales, nunquam attingent propria operatione, & virtute terminum principalem, ad quem côcurrunt, sed aliquem terminum præuium, & dispositiuum ad illum: & ita bos non attinget generationes bouis, sed aliquid præuium: nec ignis attinget productionem caliditatis, sed aliquam dispositionem præuiam: nec voluntas mea attinget productionem volitionis meæ, sed aliquam dispositionem præuiam quæ, quàm sint absurda, patet.

35 Præterea. Nullus effectus productus à causa secunda erit productus ex virtute propria, & viribus suis, sed quatenus est eleuata supra vires suas à superiori agente, & sic cum bos producit bouem, quia est causa secunda, & producit vt instrumentum Dei, producet quatenus est eleuatus supra vires suas à virtute superioris agentis; & sic de alijs. Et ita nulla creatura proprijs viribus attinget terminum vltimum, ad quem concurrit, sed solum virtute superioris agentis Dei. Quod quàm sit absurdum est euidens. Hæc sola ratio est mihi sufficientissima.

36 Confirmatur, quia per aduersarios, causa secunda quatenus tribuit effectui esse, & vltimam actualitatem, est instrumêtum Dei: at causa secunda tunc solum est verè causa cum causat actu; ergo causa secunda, vt est vera causa, est instrumentum Dei; ergo causa secunda est præcisè causa instrumentalis, quia non habet aliam causalitatem nisi illam, in qua secum concurrit causa prima.

3. Ratio principalis

37 Tertiò arguitur ratione eiusdem Scoti in 4. dist. 1. quæst. 1. §. *ad quæstionem* sic. Omnis causa per se habens aliquam propriam operationê in genere suo, habet formam actiuam aliquam intrinsecam completam, si est permanens, & in esse quieto; si est in fieri, in fieri; per quam efficere potest illam actionem (stante concursu Dei ad effectum, absque eo quod aliquid aliud influat in illá causam, qui semper intelligitur;) sed omnis causa secunda est causa per se habens propriam actionem; ergo debet habere propriam formam actiuam intrinsecam completam, per quam efficit illam operationem. Subsumo, sed causa habens talem formam completam non eget aliquo alio complemento externo ad efficiendam propriam operationem; ergo frustra ponitur illud complementum præuium, & perfectio ista transiens in actuali operatione eius. Maior probatur, quia omnis actus secundus supponit actum primum, actus enim primus est principium actus secundi. Quod etiam hæc forma debeat in esse causę intrinsecę, & in esse quieto, probatur: quia quicquid operatur formaliter aliqua forma, etiam per illam formaliter constituitur in esse; & si illud est permanens, illa forma inest illi in esse quieto: homo enim formaliter operatur per animã, & est permanens, ideo anima est forma hominis intrinseca in esse quieto: si etiã causa sit causa alicuius operationis transeunter, & in fieri tantum, necesse est quod habeat formam, quę est illius operationis principium in fieri: quia semper actus secundus supponit actum primum. Minor probatur, quia nisi causa secunda haberet propriã operationem quodlibet ageret in quodlibet, & ita musca cum causa prima posset generare hominê, sicut homo cum causa prima generat hominem, nô equum. Assumptum in subsillogismo probatur, & à multis confirmatur à Suarez in Opusculis lib. 1. cap. 6. & 7. à Molina p. p. q. 19. art. 8. disput. 6. & alijs: quia cum causa habet esse perfectum in suo genere, & habet requisita omnia alia, vt quod obiectum sit in debita distantia, & nullum sit impedimentum, non requirit aliquod aliud côplementum ad hoc, vt possit operari; quodcunque illud complementum sit: quia si aliquod aliud complementum absolutum requireretur, sequeretur, quod non haberet actum primum perfectum, & completum. Implicat ergo repugnantiam, ponere causam secundam esse perfectam in actu primo in suo genere, & deinde dicere, quod requiritur aliquid absolutum præuium incompletum habens esse intentionale per modum, quo colores habent esse in aere, & virtus artis in instrumento, quod ab ipsis appellatur, vel applicatio actualis secundarum causarum ad actionem, vel excitatio, vel motio, vel determinatio, vel quocunque alio modo nominetur, & certè hæc ratio est euidentissima: quis enim non videt, quod si ignis, habita forma sua, qua in esse perfecto ignis constituitur, & præsentato ligno in debita approximatione, & ablato impedimento, non potest comburere lignum, neque exire in operationem, quia deficit sibi aliquod absolutum, quod est complementum virtutis necessariæ ad hoc, vt exeat in actum secundum, quod ignis non habet actum primum completum in genere suo?

Responsio aduersariorum.

38 At respondent aduersarij, quod causa secunda per suam formam habet virtutem operâdi per modum habitus, & potentiæ, non autem habet actualitatem, & complementum ad operandum actu eiusdem virtutis, sed eam in actu operationis accipit à Deo.

Reijcitur.

39 Contrà. Dicere quod causa secunda in suo ordine habeat formam, & virtutem operandi per modum habitus completam, sed tamen non habere vltimam actualitatem & complementum in ordine ad actum, est dicere, quod habeat virtutem, & formam absolutè incompletam in suo ordine, & genere; quia virtus, & forma, quæ actualiter non potest habere operationem ex defectu alicuius absoluti sibi intrinsecè requisiti, intrinsecè in suo genere, est incompleta. Hæc ergo opinio dicit pugnantia: hoc ergo complementum præuium absolutum pertinens ad actum primum positum ab his auctoribus est superfluum: sequitur enim ad hanc positionê, quod vnaquęque causa secunda tunc perficiatur in actu primo in suo genere, quando mouetur à Deo ad operandum; quod est omnino contra suppositum, quod causæ secundæ sint perfectæ in suo genere, vt est omnis creatura: quod enim animal cum mouetur ad actum generationis, in actu generationis accipiat actuale complementum virtutis generatiuæ, est noua doctrina contra communem conceptionem essentiæ secundarum causarum.

4. Ratio principalis

40 Præterea arguunt recentiores. Istud ens habens esse incompletum quoddam per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento quocunque nomine nominetur, siuè excitationis, siuè motionis, vel applicationis causarum secûdarum ad operationem, vel determinationis, vel complementum virtutis, aut significant aliquem terminum diuinę actionis, & tunc rationes factæ contra illos militant, & adhuc impugnatur, quia illud est ens absolutum creatum, & est forma inhærens alicui subiecto, & consequenter est causa secunda; ergo illa intentio æget alia intentione complente eius actualitatem; & sic dabitur processus in infinitum: qui cum non sit admittendus, standum est in causa ipsa secunda. Vel non significat aliquem terminum realem diuinæ actionis; & tunc contra nos nihil valent, quia per hanc motionem nihil nouum in causa secunda producetur à prima.

Responsio aduersariorum.

41 Respondent Ripa, & Aluarez vbi supra, quod terminus actionis diuinæ est esse illud incompletum, & simul causam secundam esse applicatam operationi à causa prima; negant autem hoc ens esse causam secundam, sed dicunt esse rationem, & conditionem, vt efficiat operationem; vnde non sequitur ipsum quoque alio concursu causari, sicut albedo est ratio subiecto, vt sit album, neque tamen ipsa est alba.

Contrà.

42 Contrà. Implicat repugnãtiam, vt aliquid sit terminus actionis realis primæ causæ efficientis, & illud nõ efficienter causetur. Sed illud complementum virtutis est terminus actionis diuinæ, scilicet illius applicationis, & motionis diuinæ: ergo implicat repugnantiam dicere, quod non sit causatum. Et certè hic nodus est indissolubilis. Præterea illud, causam secundam esse applicatam a prima ad operationem, quod similiter ponitur terminus motionis diuinæ, debet explicari, quid sit; non est quid de nouo realiter productum in causa secunda, quod prius in ipsa non erat, vel ergo est aliqua relatio, vt puta approximatio causæ ad obiectum, vel effectio ipsa effectus, vel determinatio ipsa, vt causa agat in passum, vel ipsum complementum virtutis causæ secundæ; vel si est aliud, explicandum est quid sit: non primum, quia supponimus ipsam causam secundam esse approximatã passo: non secundum, quia illa effectio est à causa secunda, alioquio causa secunda nullam haberet actualẽ causalitatem: non determinatio, quia causa secunda ex propria essentia, si est causa naturalis, est determinata ad operationem præsentato obiecto, causa verò libera, se ipsam determinat, vt infra dicemus. Si autem est complementum virtutis, iam contra hoc factum est argumentũ præcedens, quia etiã illud deberet effici, & sic dabitur processus in infinitum.

Reijcitur.

43 Exemplũ autem Ripæ de albedine, & albo, quod est magnum fundamentum aduersariorum, licet videatur rem declarare, tamen non est ad propositum; quia ideò hæc propositio, albedo est alba, non est vera absolutè, quia hoc prædicatum, album, supponit pro concreto constante ex subiecto, & forma ipsum actuante; album enim est subiectum informatum forma albedinis; vnde cum dicimus, albedo est alba, de rigore sermonis significatur albedinem esse subiectum informatum albedine, quod est absurdum. Attamen si prædicatum illud, album, non acciperetur pro concreto, sed vndè pro ipsa forma in abstracto, propositio esset verissima, esset enim identica. Verum est enim quod albedo est alba; quia est ipsa albedo. Aliud est ergo quærere, An denominatio apta nata competere concreto possit competere abstracto; & aliud quærere, An id, quod est per se terminus actionis realis, possit dici, & denominari realiter, & propriè factum, & causatum. Primum enim non potest dici, propter rationẽ adductã, quia significaretur, firmum esse subiectum sui ipsius, quod est absurdũ. Secũdum verò põt dici, & verè est necessariũ. Exemplum. Si albedo, qua subiectum fit de nouo albũ, esset de nouo facta à Deo, licet non posset dici alba, posset tamen dici effecta, & causata realiter de nouo; quia talis denominatio ei competit, eo quia realiter, & propriè est effecta.

Exẽplũ aduersariorũ refellitur.

44 Præterea in 2. sent. disp. Ao creatura possit creare, cap. 2. ostendi, esse, non esse effectum solius Dei, sed etiam causæ secundæ, & opinionem Caietani ibi confutaui. Ex hoc autem sequitur, quod ad hoc, vt causa secunda efficiat esse, non est opus quod à superiori agente recipiat aliquod cõplementũ virtutis, sed se ipsa est in actu primo sufficienter ad producendum effectũ partialiter.

45 Præterea. Ex hac opinione sequitur quod nulla causa secunda sit perfecta in suo esse; neque valet dicere, hoc non esse inconueniens, quia Deus non potest dare causæ secundæ complementum virtutis actualis, quoniam Deus hoc optimè facit, vt infrà dicemus explicãdo opinionẽ Scoti, sufficit enim, quod concurrat ad effectũ.

46 Tandem non sunt multiplicanda entia sine necessitate: at nos explicando opinionem Scoti ostendemus nõ adesse vllam necessitatem ponendi aliquod prætium prædeterminans causam ad agendum, sed sufficere concursum Dei ad effectum ipsum; ergo hæc opinio non est admittenda.

47 Quod neque etiam concursus primæ causæ cum secunda consistat in aliquo extrinseco nimirum in decreto diuinæ voluntatis facile probatur. Et quidem quo ad causas secundas naturales nulla est difficultas, quia non videtur requiri aliud decretum diuinæ voluntatis circa illarum operationes, præter decretum illud primũ, quo Deus eas naturales esse, & naturaliter agere decreuit: nã ex decreto diuinæ voluntatis, quo eas creauit receperunt formas, quæ sunt determinatæ ad agendum, & quo ad specificationem, & quo ad exercitium. Ignis enim non potest habere aliam actionem, quàm ignire, seu calefacere; & præsentato obiecto non potest non ignire; & igni re ita intensè, vel remissè, sicut eius forma est intensior, vel minus intensa. Vnde ridiculum videtur dicere, quod cum Deus concurrit cum igne ad calefaciendum, concursus hic consistat in nouo decreto, quo ignis producat talem, & talem effectum cum talibus, & talibus conditionibus, si quidem igni iam necessitatur ex sua natura, quam obtinuit ex primo Dei decreto cum talibus, & talibus conditionibus ad agendũ sic, & sic. Et licet Deus sua prouidentia determinet omnes effectus necessarios particulares, vt pluuiam hanc tali tempore, talem calefactionem, &c. Hoc non facit de nouo determinando causas secundas, producere hos effectus: quia hoc decretum esset superfluum, si tales effectus essent naturaliter producibiles ab ipsis: Si verò non essent naturaliter producibiles, essent violenti. Deus autem in non infert causis secundis, sed eas ita gubernat, vt suos motus finere queat (secundum D. Aug.) Determinat ergo effectus particulares necessariò euenire, vt clarius infra explicando opinionem Scoti de prouidentia dicemus; quia actione, qua se solo, agit, disponit, & ordinat causas secundas naturales in sua productione cum talib. conditionibus, vt non possint alios effectus producere: illæ enim naturaliter agunt; ideò præsentato tali obiecto cum tali circunstantia non possunt non producere talem effectum. Actio enim quæ pertinet ad prouidentiam, non est actio, qua Deus concurrit cum causis secundis naturalibus, sed est actio propria, & solius Dei: præter enim actionem prouidentiæ diuinæ est deinde concursus cum causis secundis ad operandum, qui est simultaneus, & terminatur ad effectum causarum secundarum non ad ipsas causas secũdas, & per istum optimè habetur, & declaratur quo modo causæ secundæ egeant motione Dei, vt patebit explicando opinionem Scoti; & ideò responsio, quam semper afferũt, quod causæ secundæ sunt quidem determinatæ naturaliter ad vnum per modum potentiæ actiuæ, sed non sunt determinatæ per modum actualis influxus, sed per motionem Dei determinantur, & complentur in virtute operatiua, vt actualiter operentur, ex quo dicunt, quod ignis fornacis Babilonis non combussit tres pueros intus existentes, quia Deus non applicuit illum ad eos comburendos, hęc inquã respõsio admittit causas secondas esse imperfectas in actu primo, & esse propriè instrumẽta nõ causas principales per se, & tamen causæ secundæ sunt quoque causæ principales, non quidem primæ, sed secundæ, quod est destruere totam Phylophiam, & admittere pugnantia; neque enim est intelligibile, quod aliqua causa per se sit completa quo ad actum primum per modum potentię, & sit determinata ad vnum, & tamen non sit determinata, & completa ad vnum complemento actuali, vt immediatè possit exire in actu in suo genere. Hoc enim est dicere, eam habere actum primum perfectum, non tamen perfectum; & quod detur potentia perfecta actiua, & tamen non possit exire in actum.

48 Quod autem aiunt de igne fornacis Babilonis respondeo, cum non combussisse pueros, non quia non esset applicatus illis, & non haberet omnia requisita ad illos comburendum, sed quia Deus non influxit in illum effectum combustionis ex parte sua. Vnde effectus ille combustionis non potuit insurgere: quando enim effectus dependet à duabus causis, quarum vna est principalis, altera minus principalis, si altera deficiat, & maximè principalis, effectus non sequetur.

Secũdus sẽsus opinionis prędictę refellitur.

Exẽplũ de igne fornacis Babilonis refellitur.

Responsio tacita refellitur.

Nec valet dicere, Deus,& causæ secundæ sint in diuersis ordinibus; ergo non sunt causę partiales illius effectus,sed vnaquęque est causa totalis in suo genere: Respondetur enim quod si etiam sint totales in suo genere, non tamen propter hoc aufertur quin sint partiales respectu illius effectus; vt Pater,& Mater in generatione prolis sunt vnaquęque totalis in suo genere, quia vnus pater solus,& vna mater sola sufficit ad producendam prolem: at non sequitur ex hoc quin respectu prolis sint causę partiales,quoniam vna sine altera efficere non potest prolem: ita ergo combustio est effectus Dei,& ignis, ignis prębuit suum influxum, at defecit Deus suo influxu,ideò combustio effici non potuit.

Eadem opinio reijcitur quo ad causas liberas. Cap. III.

Quid dicendū de causa secunda libera, vt est volūtas creata.

49 TOta ergo difficultas in hac re consistit in voluntate nostra, quę est causa libera,ideo dicunt Auctores contrarij eam determinari decreto diuinę voluntatis ad hoc,& illud volendum. Quod autem sit falsum voluntatem creatam determinari ab aliquo principio externo, quodcunque illud sit ostendimus ex Scoto in disp. An voluntas sit nobilior intellectu cap. 12.& sequētibus; & disp. An ex duobus inęquali gratia contritis, vnus possit saluari, & alius damnari cap. 3. fusius ostendam,ideo lectorem illuc remitto, vbi responsiones aduersariorum fusè reijciuntur, tamen adhuc breuiter probatur.

1. Ratio.

50 Si voluntas determinatur Physicè, idest verè, & realiter à causa prima ad eliciendum hunc, vel illum actum (quodcunque sit illud determinans siuè internū, siuè externum) sequitur quod voluntas nostra non sit libera, neque quod contingenter operetur id, quod operatur. Consequens est falsum; ergo & antecedens. Falsitas consequentis patet, quia communiter Phylosophi statuunt hominem liberum esse,& agens ad vtrumque, quod potest agere,& non agere,& libertas,& indifferētia hominis non est passiua, vt est indifferentia materię ad formas diuersas,sed est indifferentia actiua,ita quod voluntas nō est determinata ad agendum hoc vel illud; sed potest agere,& ponere in esse id, quod magis libet. Sed dimissis Phylosophis, communiter Theologi,& Sācti Patres, & Concilia, cum prędicant hominem esse liberum,intelligunt,eum ita esse liberum,quod possit ponere in esse,vel non ponere in esse suam volitionem; & quando elicit illam possit non elicere. Quod denique confirmatum est in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. in illis verbis. *Neque homo ipse nihil agat, inspirationem illam recipiens, quippè qui illam abijcere potest.* Et licet distinguatur libertas à contingentia, vt in disp. An Spiritus sanctus producatur liberè, & necessariò, diximus: tamen certum est, quod libertas voluntatis nostrę pro hoc statu vię in actibus humanis,& actibus supernaturalibus,& peccatis habet annexam contingentiā, ita quod voluntas non est libera si non sit contingenter operans, (licèt aliàs possit stare necessitas cum libertate) & in hoc consistit ratio meriti,& demeriti, quia homo potest elicere,& non elicere actus bonos, & malos. Consequentia verò est euidens,nam posita hac determinatione physica,ac reali,& propria à causa prima in voluntate,volūtas non est amplius indifferens ad volendum hoc,vel illud,sed est determinata ad hunc effectum, ita quod non potest non producere illum; ergo voluntas humana nō est libera,nec contingenter operans,sed necessariò. Hęc ratio est ita euidens,vt nihil magis, & vniuersaliter probat contra quancunque determinationem, siuè fiat per aliquid intrinsecum inhęrens ipsi voluntati, siuè per determinationem extrinsecam voluntatis diuinę.

2. Ratio.

51 Secundò. Vsus libertatis humanæ continet duas partes. Vna est ad omittendum actionem, non ex impotentia,sed ex vi interna,& placito voluntatis quia posset,si vellet illam actionem non exercere. Altera est exercendi actionem cum facultate suspendendi illam: at si requiritur necessariò hæc prædeterminatio à diuina volūtate, vt voluntas vellit,voluntas nunquam poterit omittere actum volendi ex interna vi, & placito,sed ex impotentia; & consequenter nūquam poterit voluntati culpa tribui, quòd non velit; si quidem velle non potest quidquam eorum, quæ de facto non vult. Similiter cum voluntas aliquid vult, non potest non velle illud, nec posset suspendere actum; ergo non esset culpanda, dum illud vult, quia non potest non velle, cum determinetur extrinsecè à prima causa ad illud volendum. Sed si quis dicat quod se sinit moueri,& in hoc est libera: hoc nihil est, quia ad illud sinere se moueri, vel est determinata, vel non. Si secundum; ergo pari passu potest dici non esse determinata ad eliciendum actum. Si primum; ergo non potest non sinere se moueri qui decreto efficaci primæ causæ resistere non potest; & sic non est libera, neque contingenter operatur.

3. Ratio.

52 Tertiò. Denique duplex est libertas, & contingētia, siuè indifferentia in voluntate nostra, scilicet quo ad specificationem actus,& quo ad exercitium, & libertas quo ad exercitium est maior: at hæc prædeterminatio tollit vtrunque; ergo. Minor patet,quia posita determinatione à causa prima, quod voluntas velit A. voluntas non potest suspendere actum hunc volendi A.sed fertur ineuitabiliter in A. quia voluntas non vult A. liberè,& contingenter,sed necessariò; & consequenter hæc determinatio tollit libertatem à voluntate nostra.

Respōsiones Aduersariorū ad argumenta allata.

53 His argumentis variè respondent Bannes, Ripa, & alij vbi supra citati. Primò aiunt,non valere consequētiam illam: Deus prędeterminat physicè voluntatem ad aliquid agendum; ergo tollitur libertas, & contingentia actus voluntatis creatę: quia inquiunt, ita determinatur voluntas creata à Deo, vt ipsa quoque se determinet; nec Deus prius tempore illam determinat, sed simul cū ipsa. Et cum dicitur implicat, quod ipsa determinetur à Deo & simul se determinet. Respondent, quod implicaret, si importaretur idem genus causæ, sed non importatur qui determinatur à Deo, vt à causa prima; determinat verò se, vt causa secunda, & in hoc consistit libertas causæ secundæ, scilicet vt in suo ordine se determinet, nō autem in hoc, vt à causa prima, non determinetur in suo genere; est enim subdita primæ causæ, & ideo necesse est ab illa determinari in suo ordine.

Responsio allata refellitur.

54 Sed contrà. Istæ duæ determinationes, scilicet quod voluntas creata se determinet liberè, & quod diuina voluntas eam determinet, pugnāt simul; ergo determinatio diuina tollit determinationem liberam voluntatis creatæ. Consequentia est euidens. Antecedens probatur. Pono casum, quod Deus determinauerit voluntatem meam cras sedere; vel ergo volūtas mea creata stante determinatione diuina poterit non sedere, vel non: si poterit non sedere; ergo non est determinata physicè: si non poterit non sedere, eam non liberè,& contingenter se determinabit ad sedendum,sed necessariò, & sic aufertur libertas eius. Respondent,quod potest non sedere, tamen omnino,& infallibiliter sedebit, quia (inquit Ripa) ista est simultas potentiæ, nō potentia simultatis, idest in ipsa voluntate est potentia actiua ad sedendum,& non sedendum,sed non est potētia, vt simul stet prædeterminatio diuina ad actum, & ipsa non sedeat; & vt inquit Caietanus quæst. 83. art. 1. voluntas considerata in se ipsa est indifferens; at vt exit in actum, est tam determinata, nec potest velle opposita,sed vnum.

Reijcitur.

55 Contrà. Ista prædeterminatio physica non solū aufert potentiam simultatis,sed etiam simultatem potētiæ, idest non solum facit, quod non possint stare simul determinatio voluntatis diuinæ, vt voluntas creata velit sedere,& quod voluntas creata velit non sedere; sed aufert à voluntate creata potentiam liberam sedendi: quia hæc prædeterminatio diuina determinat verè, & realiter voluntatem creatam ad actum sedendi; ergo illi

aufert

aufert suam potentiam & indifferentiam; ita quod ipsa nullam habet amplius indifferentiam ad producēdum actum, sedere si enim maneret potentia, & indifferentia in voluntate creata, ipsa esset indifferens, & contingenter se haberet, & posset cessare ab illo actu quantum est ex se: at non potest, quia trahitur extrinsecè, & verè efficienter determinatè mouetur à Deo ad illum actum agendum; ergo hæc prædeterminatio tollit omnem potentiam ad oppositum, ac indifferentiam, & voluntariam determinationem à causa secunda in suo ordine, ita vt voluntas creata in se ipsa in ordine ad illū actum non sit libera, nec indifferens, sed ab extrinseco est determinata.

Alia respōsio.

56 Alia est responsio communior Bannes, Ripæ, & aliorum, quod voluntas creata (stante prædicta prædeterminatione physica) est libera in sensu diuiso, non in sensu composito, ita vt in proposito casu verum sit dicere, stante determinatione diuina, quod voluntas mea cras velit sedere, voluntas mea in sensu composito non poterit non sedere, sed in sensu diuiso poterit non sedere. Hæc responsio est difficilis intellectu; verum hanc distinctionem Ripa, quæst. 19. art. 8. cap. 9. ex Ferrariēsi sic explicat. Sensus compositus est, quo duæ formæ in eodem subiecto simul componuntur, & modus determinat totum dictum, vt si dicam, prædestinatus necessariò saluatur, hæc est propositio modalis, vt patet; necesse, est modus dictum, homo prædestinatus saluatur, in quo dicto est subiectum, scilicet homo & duæ formæ, scilicet prædestinatus, & saluatur, & modus determinat totum dictum: vnde hæc propositio prædestinatus saluatur necessariò, in sensu composito facit hunc sensum: necessarium est istas duas formas prædestinatum, & saluatur, esse in eodem subiecto; & in hoc sensu est vera, vt patet. Aliud exemplum. Possibile est, prædestinatum damnari, in sensu composito, significat esse possibile illas duas formas prædestinatum, & damnatum, esse simul in eodem subiecto, & tunc est falsa. Sensus diuisus est, quo non componuntur duæ formæ simul in eodem subiecto, neque modus determinat totum dictum, sed subiectum tantum, & altera forma tantū tribuitur subiecto. Exemplum. Hæc propositio, prædestinatus necessariò saluatur in sensu diuiso, facit hunc sensum. Homo quod ponitur esse subiectum prędestinatum, necessariò saluatur; & tunc est falsa, quia subiectum, quod est prædestinatum, liberè, non necessariò saluatur. In sensu ergo diuiso non cōponuntur duæ formę simul, sed modus determinat subiectum in ordine ad alteram formam. Aliud exemplum. Hæc propositio: Possibile est, prædestinatum damnari in sensu diuiso, facit hunc sensum; Possibile est, vt illi subiecto, quod est prædestinatum, insit damnatio; & tunc est vera, quia liberè, & contingenter illud subiectum saluatur, ideo ita posset damnari: in sensu composito verò est falsa, vt patet ex dictis. Ita ad propositum (inquiūt) ista propositio. Voluntas determinata à Deo ad actum potest non agere ad illum actum: in sensu composito est falsa, nam illæ duæ formæ non stant simul in eodem, quia sunt contrariæ, & repugnantes, sed in sensu diuiso est vera; significat enim modum illum, possibile, qui induitur per verbum, potest determinare subiectum in ordine ad alteram formam, scilicet ad non agere, vt sensus sit. Voluntas in se, non vt est sub determinatione diuina, potest non agere, & in hoc sensu est vera.

Quid sit sēsus compositus, & diuisus secundum Thomistas.

Allata respōsio reijcitur.

57 Contra hanc responsionem plura dixi in locis supra citatis, tamen pro nunc sic breuiter ipsam reijcio. Ex responsione, & declaratione habita sensus compositi, & diuisi, habetur, qđ prædeterminatio physica voluntatis creatæ à Deo ad aliquem actum, & potentia producendi actum oppositum eiusdem voluntatis creatæ, non possunt componi simul in eodem subiecto, nimirū in eadem voluntate: quia hæ formæ pugnant simul, & ideo earum compositio facit propositionem falsam in sensu composito: potentia tamen ad actum oppositum prædeterminationi Dei manere potest in ipsa voluntate in se, non tamen vt est sub prædeterminatione diuina, qui est sensus diuisus. Tunc subsumo: sed sic est, quod pro nulla differentia temporis potest esse in voluntate productio actus oppositi ad prædeterminationem Dei; ergo hæc prædeterminatio tollit libertatem, & contingentiam. Maior est cōcessa. Minor probatur, quia iam aduersarij asserunt Deum ab æterno prædeterminasse voluntatem creatam ad omnes suos actus; ergo nunquā dabitur instans, in quo possit ponere actum oppositum in esse; ergo nunquam poterit agere liberè, neque dabitur instans, in quo sensus diuisus possit habere locum.

58 Quod si intelligant (vt re vera intelligunt) cum prædeterminatione Dei simul pro eodem nunc posse stare potentiam ad actum oppositum, ita quod sensus diuisus secundum eos sit, quod ille modus, possibilis determinet subiectum, scilicet volūtatem ad actum oppositum, quantum est ex se, etiam stante prædeterminatione Dei, hic modus dicendi implicat repugnantiam; quia licet quantum est ex se, & intrinsecè voluntas sit libera; tamen posita illa prædeterminatione in ipsa voluntate, non est capax formæ oppositæ simul; non ratione impotentiæ internæ voluntatis, sed ratione contradictionis, & implicātiæ earundem formarum in eadem voluntate simul, propter quam in sensu composito propositio est falsa. Stante autem implicantia formarum earum ad inuicem in eadem voluntate, stat implicantia, quod in eadem voluntate posita vna forma sit potentia ad oppositam: quia potentia non est ad contradictoria simul, & ad impossibile; est autem impossibile quod in eadem voluntate illæ duæ formę maneant simul actu; ergo etiam implicat contradictionem, quod posita prædeterminatione diuina in volūtate ad vnum actum pro vno nunc, voluntas creata habeat in se potentiam ad actum oppositū pro illo nunc: quia etsi volūtas habeat potentiam ad vtramque formam, tamen non habet illam ad vtramque simul, sed diuisim tantum: propter quod fit, quod propositio sit falsa in sensu composito, vera in sensu diuiso.

59 Confirmatur ex Concil. Trid. quia sess. 6. cap. 5. & can. 4. definitur, etiam in supernaturalibus actibus, posse liberum arbitrium à Deo motum consentire, & resistere, si velit; ergo hæc prædeterminatio non datur. Respondetur à Ripa eadem quæst. 23. art. 5. dub. 1. c. 7. Concilium loqui in sensu diuiso, non in sensu composito: quam responsionem locis prædictis reieci, sed nunc breuiter sic eam impugno.

Confirmatur ex Cōc. Trid.

Responsio aduersariorum.

Reijcitur.

60 Certum est Concilium non loqui in sensu diuiso, sed in sensu cōposito, dum enim ait, liberum arbitrium posse dissentire, loquitur de potentia, quæ sit reducibilis ad actum verè, & realiter, ita vt posita in actu motione diuina, adhuc simul cum ea possit stare dissensus in voluntate, ita quod motio diuina, & dissensus secundum Concilium non sunt formæ repugnantes in eodem subiecto, & voluntate pro eodem instanti, sed compossibiles. Aduersarij verò volunt, esse incompossibiles, & semper istam esse falsam in sensu composito, mouente Deo, voluntas dissentit, & tamen secundum Concilium, quandoque est vera, alioquin illa potentia esset inanis, & frustra, quia nunquam reduceretur ad actum. Sed aliquis dicet, quare ista est vera in sensu composito; prædestinatus non potest damnari, neque ob hoc dicimus lædi libertatem voluntatis; non admittimus autem istam, voluntas mota à gratia Dei non potest non assentire; & dicimus eam auferre libertatem? Respondetur hoc euenire, quia lata est differentia inter prædestinationem, & motionem factam à gratia: nam cum prædestinatione alicuius ad gloriam non potest stare oppositum, quia tunc voluntas diuina non esset omnipotens: at cum motione gratiæ potest stare dissensus voluntatis, quia Deus secundū legem cōmunem eum mouet per gratiam, non

mouet secundum omnipotentiam suam,& voluntatem beneplaciti,cui resisti non potest, sed voluntate antecedenti, idest quasi effectus, & desiderij,vt voluntas creata cooperatur præbendo adiutorium sufficiens, & ideo potest non impleri. Aduersarij verò putant eos qui conuertuntur moueri voluntate beneplaciti,& vltimata,cui resisti non potest, & ideo appellant illam gratiam , & motionem efficacem:hoc autem est falsum,vt in disput. de auxilijs dicemus 3.latius.

4. Ratio. 61 Quarto. Si voluntas requirit necessariò determinationem physicam , sequitur non solum impediri libertatis vsum, sed etiam potentiam ipsam liberam radicaliter, & funditus euerti. Consequens est falsum , consequentia probatur. Voluntas non potest ex natura sua postulare duas conditiones repugnantes, sed determinari ab aliquo alio ad actum, & liberè determinare se ex se ipsa, ad actum sunt conditiones repugnantes; ergo voluntas non potest vtramque postulare ex propria natura: subiosero, sed sic est, quod per aduersarios voluntas ex natura propria postulat determinari ab alio; ergo ipsa non postulat per se ipsam determinate se: at essentia,& radix libertatis consistit in determinare se ex se ipsa; ergo voluntas essentialiter, & radicaliter, stante hac opinione, non est libera. Et per hoc argumentum reijcitur responsio eorum , quæ est, quod ita voluntas creata determinatur à Deo, vt quoque eodem temporis momento se determinet efficienter, & liberè: hæc enim responsio dicit pugnantia, vel enim voluntas creata determinatur à Deo ad actum aliquem, vt ipsa exeundo in actum, ita sit alligata ad illum actum , vt nullum alium elicere possit, vel non: si non; ergo non est determinata physicè: si sic; ergo non est libera. Præterea ista pugnant,quod ipsa determinetur à Deo ad aliquem actum , & quod ipsa se determinet, sicut repugnat, quod ignis calefaciat lignum, & calefiat à ligno; vel quod Sortes liberè eat in plateam, & quod ducatur ab alio.

5. Ratio. 62 Quinto. Stante hac prædeterminatione non est in nostra potestate velle actu, nisi id, quod vult Deus nos velle actu; quod si hoc ita est , sequitur vlterius nos non liberè, sed ex necessitate simpliciter omittere quicquid omittimus, & ex necessitate velle quicquid volumus, & consequenter hinc fit, nullam carentiam actus, vel volitionem actus alicuius nobis imputari posse ad culpam. Hec vltima consequentia est certissima, quia in necessarijs nec meremur , nec demeremur. Secunda consequentia est euidens. Prima verò probatur,quia nos nihil possumus velle sine hac determinatione: at hæc determinatio non est in nostra potestate, quia non est à nobis,sed à Deo; ergo si Deus adhibet suam determinationem ad vnum actum,non ad alium, nō est in nostra potestate habere illum alium , & non elicere illum , ad quem voluntas à Deo determinatur.

Ripa q.19. art.5. dub. p.cap.10. 63 Respondent vbi supra,non omnem necessitatem antecedentem auferre libertatem nostram,sed eam solum,quæ facit rem esse necessariam absolutè, & simpliciter,& quæ cogit, & est necessitas naturalis. In proposito necessitas præcedens actum voluntatis , non est necessitas absoluta,& simpliciter, nec cogit,quia Deus volt actum voluntatis creatæ euenire liberè, & determinat, vt voluntas creata liberè velit talem actum. Ideo licet necessariò velit talem actum necessitate antecedente, non aufert libertatem,nec contingentiam.

Refellitur. 64 Ego fateor meam tarditatem, nec possum percipere, quomodo concursus Dei antecedentem determinet physicè,& quo ad specificationem,& quo ad exercitium voluntatem creatam ad aliquid volendum , ita vt non expectet, quod ipsa sit volitiua , sed ipse efficaciter prædeterminet eam , vt actum illum velit, ac efficacia talis concursus consistat in vi quadam determinandi voluntatem,& tamen hæc necessitas non tollat libertatem humanam,quæ est contingentia (alias enim in materia de Spiritu sancto dixi , quæ differentia sit inter agere liberè, & agere contingenter. Spiritus sanctus enim secundum Scotum producitur liberè, & non contingenter, sed necessariò,vnde non sunt idem) in proposito autem libertas humana,& contingenter operari,sunt idē; & necesse est saluare contingentiam ad saluandum verè, & realiter libertatem humanam. Ego autem non video , quomodo cum prædeterminatione illa physica maneat talis contingentia in actu voluntatis; neque video, quæ sit maior coactio , quam ita determinare verè, & realiter voluntatem, vt non possit aliud velle, quā id,quod est determinatum. Quod autem dicunt in sensu diuiso posse ad oppositum , non in sensu composito, reiectum est supra. Immò addo, eos etiā ponere necessitatem in sensu diuiso, quia ipsi volunt, quod necessitas proueniens ex determinatione diuinæ voluntatis cadat super voluntatem creatam,non autem præcisè super incompossibilitatem actuum in eadem volūtate , propter quam incompossibilitatem in sensu composito esset vera ista propositio. Voluntas prædeterminata à Deo ad aliquem actum necessariò elicit illum : volunt enim Deum determinare voluntatem creatam ad eliciēdum illum actum. Etenim secundum eos voluntas est,quæ determinatur sic agere, non autem præfiniter solum actus,& ideo destruūt sensum diuisum,& sequitur voluntatem illum actum sic velle necessariò , non solum necessitate consequentię, sed consequentis. Et confirmatur, quia dicunt, hoc auxilium prædeterminans requiri ex parte voluntatis creatæ, vt possit agere , quia dicunt, illam motionem esse complementum vltimum virtutis necessariæ ad agendum. Ita Ripa loco citato,cap.11.§. *Secundo terminum huius applicationis*,&c. vbi etiā vult, illam applicationem non terminari ad actum productum à voluntate, & à Deo; & in hoc reprehendit Suarez , sed ait terminari ad aliquid requisitum in natura ad illos actus efficiendum; ergo prædeterminatio cadit super ipsam potentiam voluntatis, sicut qualitas determinās ipsum ad agendum, vt caliditas determinat ignē ad comburendum , & sic tollit libertatem in sensu diuiso, non solum in sensu composito. Dicunt etiam, illam determinationem esse necessariam, vt voluntas non solum velit,sed vt possit velle,quoniā inquiunt, quod causa secunda quantumcumque perfecta nunquam prodiret in actum,nisi à Deo per hanc prædeterminationem moueretur: negant ergo potentiam proximam ad operandum in ipsa voluntate,& consequentes nunquam in sensu diuiso potest esse libera.

65 Ex his omnibus rationibus dilucidè patet,falsam esse sententiam eorundem auctorum de auxilio efficaci, si enim auxilium efficax esset auxilium , & concursus talis conditionis , quæ determinaret physicè, vt aiunt , voluntatem nostram ad volendum , sequeretur tolli libertatem nostram, vt nunc supra ostensum est , & aliæ rationes superius adductę ea odē efficacitēt impugnant. De auxilio efficaci.

Explicatur vera opinio Scoti, quomodo causa prima concurrat cum causis secundis , tàm in actibus naturalibus, quàm liberis, & supernaturalibus; & rationes in oppositum soluuntur. Caput IIII.

66 EX rationibus adductis cap. præcedenti apertè patet de mente Scoti, causam primam , dum concurrit ad agendum cum causa secunda, non imprimere aliquid quod recipiatur in causa secunda tanquam ratio complens, & perficiens causam secundā in actu primo, & hoc vniuersaliter est verum, tàm de causis secundis necessarijs,quàm de causis secundis liberis.

67 Remanet ergo,vt vera sit posterior opinio,quę asserit, Deum suo concursu generali non influere aliquid prævium internum,vel externum in causas secundas,sed solum influere in effectum eatundem causarum secūdarum eadem actione particulariter , ita vt effectus idem numero

numero omnino eadem actione proueniat partialiter à causa secunda, & simul à prima; hoc tamen discrimine, quod causa prima prius natura, & prius perfectione cõcurrat, quam causa secunda, non autem prius tempore, sed simul. Et hæc procul dubio est opinio Scoti, quæ ex ipso colligitur pluribus in locis, sed præsertim in 4. d. 1. q. 1. in responsione ad vltimum argumentum principale, §. *Ad argumenta principalia*, &c. ibi enim habet hæc verba. *Ex hoc patet, quod causæ primæ in causam secundã propriè dictam quando simul agunt, non est influentia noua, quę sit creatio alicuius inhærentis causæ secundæ, sed influentia ibi est determinatus ordo istarum causarum in agendo effectum communem*. Ecce Scotus ait apertè, influentiam causæ primæ in secundam consistere, *in agendo effectum communem*. Si effectus est communis; ergo partialiter concurrunt. Et eodem lib. 4. d. 13. q. 1. art. 3. §. *De tertio articulo*, &c. circa medium habet hæc verba. *Non credo semper causam secundam quæ vocatur quãdoque instrumentum, recipere motionem specialem à causa prima, sed tantum habere subordinationem aliquam formæ suæ actiuæ ad formam actiuam alterius, per quam subordinationem causa priore exeunte in actum in suo ordine causandi, secunda nata est exire in actum in suo ordine causandi, & sic secunda dicitur mouens mota, non quia recipiat motionem à prima per quam moueat, sed quia in motione sua dependet ab alia prius naturaliter actu mouente*. Hoc idem habet eodem 4. dist. 6. quæst. 5. in corpore, vbi apertè ait, causam secundam propriè dictã differe ab instrumento, quia secundum propriam formã, quam habet in esse quieto, attingit effectum principalis agentis, vt supra cap. 2. ostendimus, argumento secundo ex Scoto confecto, cõtra aduersarios, & eadem 4. d. 43. q. 3. §. *Tertia opinio est*, versus finem, vbi habet hæc verba. *Ergo influentia causæ superioris respectu inferioris nõ est aliquid receptum in causa inferiori, vnde est tantummodo ordo eius in causando ad causam superiorem continuè, quantum est de se coagentem*. Quod etiam asserat, voluntatem creatam non prædeterminari à diuina, neque cõcursum causæ primæ cum causa secunda libera consistere in prædeterminatione aliqua efficaci vera, & vt aiunt, physica, ad agendum, hoc non illud; etiam ex alijs locis eius manifestatur (satis est haberi ex dictis, quod ex hac ratione generali, in quantum est causa secunda non cõpetit ei hæc prædeterminatio:) nam in 2. d. 37. q. vnica, §. *Ad solutionem istorum*, &c. docet quod actus bonus est effectus communis voluntatis diuinæ, & creatæ, ad quem ambę concurrunt tanquam causę partiales; & ait, voluntatem diuinam, quantum est ex se, dare semper rectitudinem actui, & proindè semper fore euenturum actum bonum, si voluntas creata semper cooperaretur diuinæ voluntati; sed quia voluntas creata deficit, hinc non sequi actum bonum: verba autẽ eius sunt hæc, post multa alia. *Ita igitur si ad velle voluntatis creatæ concurrunt duæ voluntates, scilicet voluntas creata, & diuina; potest esse defectus in ipso velle ex defectu alterius causæ; & hoc quia ista causa posset dare rectitudinem actui, quã tenetur dare, & tamen non dat; alia autem licet nõ teneatur eam dare, tamen quantum est ex se daret, si voluntas creata cooperaretur*. Et paulo inferius habet hæc verba. *Propter defectum causæ secundæ, quæ in potestate sua habet concausare causæ primæ, vel non concausare; & si non concausat illi, vt tenetur, non est rectitudo in effectu communi ambarum*. Ex his, & alijs verbis sequentibus apertè conspicitur ex mente Scoti, Deum concurrere cum voluntate nostra, non influendo aliquid præuium in voluntate, sed influendo partialiter in actũ voluntatis creatæ, qui est effectus eius, simul & diuinæ. Et habetur vlterius diuinam voluntatem non prædeterminare voluntatem creatam, sed eam liberam relinquere.

Scotus.

Voluntas creata non prædeterminatur à Deo.

68 Præterea in 2. d. 25. q. 1. ex professo Scotus sustinet, voluntatem esse principium liberum, & à nullo determinari, & ex eius libertate oriri cõtingentiam in actibus, quod patet per totam quęstionem, sed pręsertim in resolutione. §. *Dico ergo ad quæstionem*, &c. Præterea in primo d. p. q. 4. & in disp. de libera productione Spiritus sancti ostendi, quomodo, secundum Scotum, voluntas sit principium essentialiter liberum, quod iuuat nostrum propositum, quia cum Deus eam creauerit principium essentialiter liberum non est conueniens, vt eam postea determinet, & præsertim in hoc statu. Idem apertè habet 3. sent. d. 17. q. vnica in responsione ad primum, & hic locus est notandus: nam ibi ostendit, quod voluntas humana Christi non priuatur dominio respectu suorum actuum plus propter vnionem Verbi, quam si non vniretur ei; quia inquit. *Verbum nullam habet causalitatem in voluntatem Christi, quam non habeat tota Trinitas*. Tunc vlterius soluendo argumentum respondet duplicem esse opinionẽ de dominio voluntatis circa actus suos, de quibus ait se egisse 2. lib. d. scilicet 25. & dist. 37. quarum altera dicit voluntatem esse omnino dominã, & totam causam sui actus, quam opinionem 2. d. 37. nõ sustinuit; altera vero est, quæ tenet, *quod voluntas immediatè causat suum actum, nihilominus etiam Deus causat immediatè cum voluntate*: ita quod voluntas creata est causa partialis, & Deus est causa partialis sed primaria: et hanc opinionem sustinuit in secundo. Sustinendo ergo hanc secundam opinionem respondet, quod voluntas creata in Christo ita liberè dominabatur actui suo, sicut mea voluntas suo actui, & adducẽs rationem habet hæc verba. *Quia Deus non operatur ad operationem illam, nisi voluntate liberè agente, & determinante se ad operandum, & tunc Deus operatur cum ea; licet tamen illic non sit prima libertas, & dominium, sed in voluntate Dei, quæ non habet causam aliam operantem cum ea ad actũ suũ, sed tamen est ibi tanta, quanta potest esse in creatura*. Ecce quod Scotus non ait, voluntatem determinari, vel prædeterminari à Deo, sed voluntatem *se ipsam determinare* ad operandum, & tunc Deus operatur cũ ea; ergo prior est determinatio voluntatis creatæ ad operationem suã operatione Dei ad eandem; quę tamen prioritas nõ est temporis, vel naturæ propriè loquendo, sed est primam determinationem partialem ad actum communem esse à voluntate creata, & Deum ad illam annuere, & cooperari, neque hoc est inconueniens, stante decreto Dei, quod voluntas creata sit libera; non tamen propter hoc prima libertas est in voluntate creata, sed in Deo: quia si Deus operaretur necessariò, vel non se complaceret, vt prima determinatio esset à voluntate creata ipsa non posset se primo determinare: ideò verba illa sunt ponderanda, *voluntate liberè agente, & determinante se ad operandum*. Quod autem ait, primam libertatem esse in voluntate, hoc dicit cont. Thomistas, qui tenent, quod Deus agat necessariò ad extra, & tamen contingentia, & libertas sit in actibus humanis, quia volunt quod prima radix libertatis sit à voluntate nostra, quod est absurdũ, vt ostendimus in 1. sent. disp. de prima radice contingentium. In quarto etiam sent. dist. 49. quæst. 6. §. *dico ergo quod causa*, &c. versiculo *respondeo, quod voluntas*, tenet quod voluntas in Patria erit impeccabilis, non quia Deus determinet voluntatem creatam ad non posse peccare, vel quia ponat in ea aliquam qualitatem creatam ipsam determinantẽ, quia hoc repugnaret libertati voluntatis, sed ait, voluntatem creatam beatam non posse peccare, nec habere cõtingentiam ad peccandum, quia actus voluntatis pendet partialiter à voluntate diuina, quę quia non concurrit in suo ordine ad actum materialem peccati, ideo voluntas creata non potest illum ponere in esse. Ex quo etiam elicitur secũdum Scotum, quod in voluntate creata pro hoc statu non debet poni aliqua prædeterminatio, quia ei auferret contingentiam, sicut illam aufert in beatitudine, quo ad actum peccati.

Locus Scoti notãdus.

69 Verum remanet non parua difficultas declaranda in doctrina Scoti, & absolutè, quomodo cum doctrina allata stent alię propositiones Scoti, & aliorum doctorum,

Quomodo intelligatur causam secundam mouere, nonquam motum mouetur à prima.

ctorum, & sunt veræ, quæ dicunt, causas secundas moue re, quia à prima mouentur, causa enim secunda, secundum omnes est, quæ mota mouet, & desumitur ex Arist. 8. Physicor. tex. 34. & alibi sæpè, & Scotus eam ponit apertè in 1. sent. dist. 2. quæst. 2. §. *Quantum ad primum articulum*, vbi assignat tres cõditiones causarum essentialiter ordinatarum, quarum prima est, quod causa secunda in quantum causat essentialiter, dependet à prima, & eadem quæstione §. *Ostenso esse de proprietatibus*, &c. tertio argumento habet hanc propositionem. Quælibet causa secunda causat in quantum mouetur à prima, & d. 39. §. *Contra ista argutum est d. 2.* &c. & in solutione quæstionis in principio habet idem. Præterea. In his eisdem locis tribus vltimis tenet, radicem primã contingentiæ esse libertatem in diuina voluntate, & vtitur hac ratione. Si Deus ex necessitate naturæ ageret, tolleret omnem cõtingentiam à rebus. Consequens est falsum: consequentia probatur, quia causa secũda mouet, quia mota est à prima: vnde si prima causa ex necessitate moueret, necessariò moueret & secundam: vnde, & hæc necessariò moueretur, & moueret, siuè ageret, & sic omnia necessariò euenirent. Sentit ergo Deum voluntate sua mouere causam secundam ad agendum, quod est contra dicta eius superius: & insuper sequitur de mẽte Scoti, quod Deus moueat, & determinet voluntatem ad agendum, alioquin hæc ratio sua nihil concluderet.

70 Præterea. In secundo Sent. dist. 3. q. 8. E. ad tertiam obiectionem factam contra se, ait, quod mouens motum potest intelligi duobus modis: vno modo, quod recipiat à mouente non moto formam aliquam, qua moueat sicut actum primum: secundo modo, quod recipiat formam vlteriorem, vt actum secundum, qua moueat, vt manus mouet baculum, & baculus motus mouet pillam per illam motionem receptam in se ipso; ergo ex Scoto, causa prima agit in secundã causam, & non præcisè in effectum.

Præterea. In 1. sent. d. 17. E. E. arguit sic. Si persona Spiritus sancti mouet specialiter voluntatem in actionẽ meritoriam, sequitur, quod illa motio est creatio alicuius in ipsa voluntate, & respectu illius voluntas se habet tantum passiuè; ergo ex Scoto causa prima agit in secundam producendo aliquid præuium in eam.

71 Pręterea. In 4. d. 49. q. 6. §. *Dico ergo*, &c. in fine, ait, quod *non est contra naturam voluntatis, quod determinetur à causa superiori*.

Solutio dubij propositi.

Respondeo breuiter, optimè locis citatis Scotum se declarasse, neque esse sibi contrarium. Ait ergo causã secundam mouere à prima, sed istam motionem causæ primę, & influentiam in secundam non esse aliquid absolutum præuium causatum in voluntate creata, vt apertè docet in 4. d. 40. & d. 15. q. 1. art. 3. lib. 4. & locis supra citatis, & sic ille influxus non est qualitas illa præuia, nec intentio, vel per modum intentionis, nec aliquid reale, nec est decretum diuinę voluntatis, vt causa secunda sic, & sic agat, quia illud non datur: quid ergo est illa motio, & influentia? Respondet, nihil aliud est pręter naturam absolutam causarum secũdarum, nisi relatio causę secundę ad primam quod declarat sic. Influentia, & concursus ille nihil aliud est, nisi ordo, & subordinatio causę secundę ad primam, per quam causa priori exeunte in actum in suo ordine causandi, causa secunda nata est exire in actum in suo ordine causandi. Motio ergo & influentia causę primę in secundam non dicit aliquid absolutum de nouo inductum in causam secundam, sed solum denotat naturam absolutam causę secundę esse talem, quod mouente causa prima in suo ordine, ipsa quoque mouet, & agit in suo ordine. Si est causa naturalis naturaliter agit, si est causa secunda libera liberè agit, idest agit si vult, & non agit si non vult; sed de ea specialiter agemus. Nihil ergo absolutum dicit hic concursus primę causę in secundam, sed solum denotat, naturam causarum secundarum esse talis conditionis, vt prima

Influentia causæ primæ in secũdam, quid sit.

mouente, ipsę quoque moueant. Vnde preter naturam absolutam in causis secundis non est aliud, nisi relatio, seù ordo, & habitudo causarum secundarum ad primã, quę significatur per illud nomen causę secundę; causa enim & causatum sunt relatiua, & causalitas secunda nihil aliud significat, nisi relationem, & habitudinem dependentię fundatam in formis absolutis causarum secũdarum ad primam, vt illa mouente, ipsæ quoque moueant. Aptum exemplum mihi videtur illud de conueniente, & non conueniente, (quod explicauimus in 3. d. 15. agentes cũ Scoto de dolore, & tristitia Christi) quod enim aliquid obiectum sit conueniens potentiæ, non est aliquid absolutum in obiecto, vel potentia, quia obiectum ex sua forma naturali dicitur conueniens potẽtię, quando ex sua forma naturali est aptum perficere potẽtiam: è conuerso est disconueniens, quando est aptum destruere potentiam; vnde conuenientia, & disconuenientia in obiectio, & potentia non ponunt aliquid absolutum, sed solam relationem; ita causalitas prima, & causalitas secunda, siuè concursus primæ cum secunda, vel motio secundæ à prima, nihil absolutum dicit, sed solam relationem subordinationis secundæ ad primã, quod illa agente in suo ordine, hæc quoque agat in suo ordine. Et sanè hic modus dicendi est planus, & sine vlla difficultate, vt ex dictis patere potest; & fortasse D. Th. dum p. p. q. 105. art. 5. dixit, Deum operari cum causa secunda, quia applicat quodammodo ad operationes, per illam applicationem, nihil aliud voluit significare, nisi hanc naturalem subordinationem causarum secundarum ad primam, quæ præter naturam absolutam causarum secundarum nihil aliud dicit, nisi relationem illam habitudinis secundarum ad primam.

D. Tho. & Scotus concordes.

72 Obiectio autem illa ex 2. d. 3. q. 8. E. nihil obest, quia verum est, quod aliquando causa prima agit in secundam aliquid præuium inducendo in eam, sed tunc causa secunda non est propriè causa secunda, sed instrumentum primæ, vt supra explicatum est; loquimur autem nunc de causa secunda per se propriè.

Ad secũdã obiectionẽ.

Ad aliam ex distinctione 17. Resp. non facere eum locum ad propositum, quia Scotus ibi arguit cont. Magistrum Sententiarum, qui tenebat, quod persona Spiritus sancti immediatè ageret in voluntatem creatam; ideo stante illo supposito infert, quod si agit in voluntatem, necesse est, vt agat aliquid in ea creãdo, at in propositò non supponimus primam causam agere in secundam, sed est illud, quod vertitur in controuersiam, & nos sustinemus cum Scoto partem negatiuam, vt visum est.

Ad tertiũ.

73 Ad illud ex 4. d. 49. quæst. 6. iam ostensum est facere pro nobis, quia apertè ibi Scotus dicit, quod prima causa non determinat voluntatem creatam, nec ei auffert contingentiam in suo ordine: ait tamen in Patria determinare effectum contingentem prodeuntem, ab vtraque voluntate, scilicet diuina, & humana, & hac ratione posse dici, Deum determinare voluntatem creatam: quia etsi sit causa libera, & contingens in suo ordine, tamen ex contingentia in suo ordine non potest ponere effectum suum contingentem in esse, quia altera causa partialis, quæ est Deus, non concurrit, si autem Deus determinaret voluntatem in suo ordine, vel poneret in ea aliquem habitum ipsam determinantem ad actum secundum, auferret libertatem, & contingentiã eius in suo ordine.

Ad quartũ.

74 Dicta hucusque sunt communia causis secundis, tàm naturalibus, quàm liberis in quantum causæ secundæ sunt. At est specialis difficultas, quomodo causa prima concurrat ad actum voluntatis humanæ ita, quod illam non determinet; reiecimus enim illos duos modos dicendi aduersariorum, nimirum, quod Deus influat in voluntatem humanam aliquam qualitatem, qua determinetur; & alterum nimirum, quod Deus prius determinet actus futuros ipsius voluntatis, quia

Quid dicẽdum de cõcursu causę primę cum causis liberis.

vter-

vtetque modus aufert ab ea libertatem, & contingentiam à re.

Solutio difficultatis.

75 Est ergo dicēdum, quod Deus vult actiones prodeuntes à voluntate nostra, non absolutè, sed sub conditione, idest vult, quod hic actus fiat à voluntate creata, si ipsa voluntas creata voluerit facere illum, & determinat se velle influere, & concurrere ad illum actum, expectando (vt ita dicam) influxum creatum voluntatis, non per aliquod tempus, sed quia non vult prius tempore agere, quam voluntas se determinet, sed simul natura cum illa: non quia non posset Deus alio modo illum effectum efficere, sed quia vult se accommodare ita voluntati nostræ, vt eius libertatem non lędat. Influxus ergo Dei siuè motio voluntatis creatæ à Deo, est ordo voluntatis creatæ ad primam causam, vt ipsa prima causa mouente voluntas creata quoque moueat, si sibi placet; qui tamen concursus, & influxus, vt natura præcedit determinationem, & cōcursum voluntatis creatæ, nihil aliud est, quàm promptitudo concursus Dei, qui semper est paratus si voluntas creata determinet cōcurrere ad illum actū. Quatenus verò influxus Dei actualiter concurrit ad productionem actus voluntatis creatę simul natura, & ipse attingit eundem actum, & effectum cum eum attingit voluntas creata. Concursus ergo diuinæ voluntatis non attingit actum voluntatis creatæ prius actualiter, quàm voluntas creata, sed simul, & non nisi cum voluntate creata, licet concursus Dei sit prior natura, & dignitate. Pro cuius intelligentia obseruandum est, hic non esse cōtradictionem, cum dicimus, Deum prius natura, & simul natura concurrere cum voluntate nostra; nam vt habet Scotus in 2. dist. 37. §. *ad solutionem*. Cum dicimus, Deum prius natura causare, non est imaginandum, quod Deus in vno instanti naturæ priori causet, & causa secunda in altero instanti naturæ posteriori causet: nam in his causis non est ordo prioris & posterioris, vt causant effectum, sed simul in eodem instanti naturæ ambæ causant. Dat exemplum Scotus in diuersis generibus causarum. Nam materia non prius natura materiat, quàm efficiens efficiat, quasi sine contradictione possit esse materiatum, & non effectum, vel è conuerso; sed prioritas naturæ hic est prioritas perfectionis, & sensus est, vna causa prius natura agit altera; idest, perfectius agit altera. Ita in eodem genere causæ diuersæ ordinatæ, licet habeant ordinem secundum perfectius, & imperfectius in causare, non tamen habēt prioritatem naturæ, quæ dicat posse esse sine inuicem respectu tertij; immo sicut in vno instanti naturæ materia materiat, & efficiens efficit, ita duę causæ efficientes in eodem genere ordinatæ in vnico instanti naturæ causant eundem effectum communem, ita quod neutra tunc causat sine altera. Tamen in quantum causa prima, vt Deus, est semper parata ex parte sua agere, etsi actus non sequitur, defectus prouenit ex parte voluntatis creatæ, quę ex parte sua non agit, potest dici prius natura agere, quam voluntas creata. Hac ratione nos dicimus etiam quandoque Deum prius natura agere: & hoc sæpius reperitur apud Scotum, vt in 4. dist. 13. quæst. 1. ar. 3. §. *De tertio articulo*, circa medium, vbi inquit, causam primā prius natura agere quàm secundam, & alibi & sic tollitur contradictio. Hoc autem totum verum est de concursu, quo Deus concurrit in actuali causatione actus voluntatis creatæ, non de actu præcedente, quem Deus se solo producit ad inducendū voluntatem ad faciendum aliquem actum, & ad sibi assentiendum. Et non distinguere de istis actibus, & hoc diuerso concursu est causa obscuritatis, & confusionis in hac materia.

Solutio cōtradictionis apparētis in Scoto.

Quō voluntas creata applicet ad actum.

76 Sed aliquis dicet, quomodo ergo voluntas creata applicatur ad actum à Deo, si Deus nihil præuium agit in voluntatem ipsam, quo illam applicet ad actum? Respondeo, falsum esse, Deum applicare, vel determinare voluntatem ipsam creatam ad actum suum proprium, sed est ipsa voluntas creata, quæ se ipsam applicat, & determinat ad actum. Applicatio enim actualis causæ secundæ ad actum, vt in proposito voluntatis creatæ, nihil aliud est nisi subordinatio eiusdem voluntatis creatæ ad diuinam, quæ est prima causa. Quæ subordinatio vltra formam absolutam ipsius voluntatis, nihil aliud ponit in ea, nisi relationem ordinis & subordinationis causæ secundæ ad primam, vt dictum est nunc supra explicando propositionem illam, causa secunda est quæ mota mouet, in hoc eodē capite. Potest tamen dici, Deum duobus modis applicare voluntatem creatam ad actū: vno modo quatenus semper est paratus ad cōagēdum, & quantum est ex se, quodammodo semper agit: Aliò modo quatenus actibus præcedentibus præuenit congruo modo voluntatem ad operandum, & ad eliciendū actum, quem ipsa vult. In qua præmotione differēter se habet, quando enim vult, voluntatē elicere aliquem actum bonum (neque enim ad actum malum Deus pręmouet voluntatem creatam, vt diximus præcedenti disputatione) non vltimata voluntate, & beneplaciti, sed solum antecedenti, & quantum est ex se vellet, mouet ant lijs sufficientibus quidem & congruis, sed nō tamen ita efficacibus sicut facit cum vult, eam velle aliquid voluntate beneplaciti; & hoc modo communiter, & ordinatia lege eam præmouet; vnde voluntas Dei, & eius prouidentia hoc modo non semper adimpletur, neque hoc ei derogat, vt dictum est disput. præcedenti cap. 4. Cum autē Deus vult voluntate vltimata, & beneplaciti inducere voluntatem creatā ad actum aliquē proponit ei obiectum mediante cognitione intellectus sub tanta ratione boni; & sub tot circunstātijs mouentibus ipsam voluntatem, quod quamuis ipsa resistere possit, non tamen resistit, vel immittit tantum affectum, & amorem in voluntate supra naturaliter, vt est charitas quod liberrissimè se determinat ad actum. Si enim affectus, & amor terrenarum rerum ita inflammat voluntatem, vt præsentato obiecto terreno statim, vt plurimū ad illud diligēdum se determinet, multò magis hoc facit inflammata impulsu diuino. Hoc ergo modo potest dici, Deū applicare voluntatem creatam ad actum. Verum hæc motio non est concursus Dei, quo vt prima causa concurrit ad actus causarū secundarum, sed est actus prouidentiæ Dei particularis: nam iste actus est solius Dei, non ipsius, & voluntatis creatæ simul: quia in actu illo proponendi obiectum volūtati creatæ, voluntas creata non se habet actiuè, sed passiuè tantum; mouetur enim ab obiecto: dum verò mota producit actum circa illud obiectum volitionis, vel nolitionis, tunc actiuè se habet, & ad illum actum tunc concurrit voluntas diuina influxu suo, vt causa prima eo modo quo dictum est.

Hæc est sententia Scoti in 1. sentent. dist. 39. in corpore quęsiti §. *contra solutionem istarum quæstionum*, E, & inde: nam ibi tenet, quod cum decreto diuinæ voluntatis, quo decernit futura contingenter, & omnino esse futura, stat libertas, & contingentia actionum nostræ voluntatis: quæ libertas, & contingentia præsertim ex ipsomet Scoto vbi supra, art. 2. consistit in hoc, quod voluntas, quando elicit actum, potest non elicere: hoc autem fieri non posset, si voluntas diuina absolutè sine accommodatione prædicta ad voluntatem determinaret res futuras prouenientes à nostra voluntate; non maneret enim libera, neque cōtingenter eliceret actum suum quando illum elicit, sed necessariò, vt superius contra oppositas opiniones ostensum est.

77 Idem elicitur ex 2. sent. dist. 37. vt vidimus: & rursus ex 3. dist. 17. quæst. vnica ad primum: & ex alijs locis supra citatis E, & cum Scotus ait in 4. dist. 49. quæst. 6. quod determinatio diuinę voluntatis ne Beati peccent, non aufert libertatem voluntatis creatæ, ibi per libertatem non intelligit libertatem, quæ habet annexam contingentiā, vt est libertas voluntatis creatæ pro statu viæ, sed accipit libertatem propriè, quæ formaliter differt à contingentia, de qua in 1. sent. dixit, Spiritum sanctum

Ad locum ex 4 sent.

liberè,

liberè, & tamen necessariò sperari à Patre, & Filio, ideo non est contrarius sibi.

78 Præterea. Not. est pro intelligentia illius loci ex 4. dist. 49. Scotum arguere ibi contra illam responsionē, quia dixerat non esse contra materiam voluntatis creatæ determinari à causa superiori, hoc modo. Si causa superior determinat voluntatem creatam; ergo voluntas creata in suo ordine causandi determinatur; ergo non est contingens in suo ordine causandi. Respondet deinde, quod propter determinationem voluntatis creatæ in suo ordine non tollitur contingentia, sed adhuc est æqualis contingentia, ac si voluntas creata non esset determinata (quod ideo verum est, quia secūdum Scotum actus, qui ponitur in esse à voluntate diuina determinando humanam, potest poni, & non poni ab ipsa in esse; & sic est æqualiter contingens, ac si ab vtraque contingenter eueniret) tamen, inquit, effectus ille quatenus prouenit à voluntate creata, non habet contingentiam, quia causa superior est iam determinata ad illum actum, & sic determinauit voluntatem creatam: ex quo ei aufertur contingentia. Ex hoc loco elicitur, quod si Deus determinaret pro hoc statu viæ voluntatem creatam ad actum suum, actus eius, vt ab ea progreditur nō esset contingens, quod tamen est falsum, quia in via actus voluntatis, vt ab illa prouenit, debet esse contingens, alioquin nulla esset differentia inter actum Beati, & Viatoris; quod est erroneum.

79 Hic modus non implicat vllam contradictionē, & est valde accommodatus ad concordandum concursum diuinæ voluntatis cum libertate humana, & saluat contingentiam effectuum pendentium ab ea. Est etiam conformis dictis Sacræ scripturæ, vt est illud Eccles. capit. 15. *Reliquit Deus hominem in manu consilij sui*, & Ios. 24. *Apposuit tibi ignem, & aquam, vitam, & mortem elige, tibi datur optio*, & similia. Ex his manifestè apparet, quod Deus offert voluntati nostræ concursum suum ad ōmem actum; si enim ad alterum actum tantum offerret, non relinqueretur vllus locus consilio hominis. Hanc eandem sententiam multi Scolastici docuerunt, vt est videre apud Suarez lib. 1. de concursu Dei cap. 14. in opusculis de auxilijs.

80 Verum aliquis obijciet, vt supra capite primo in vltimis argumentis proposita sententia, hoc modo concursum diuinum includere imperfectionem: esset enim concursus confusus, & incertus; expectaret enim Deus voluntatem creatam, quæ, quid sit volitura, est incertum, cum sit libera. Insuper Dei prouidentia videtur tolli.

Obiectio ex prouidētia Dei.

Solutio.

Respondendum est, dubium illud petere illam difficultatem, quomodo prouidētia Dei se habeat circa res: an præfiniat omnia: an semper impleatur: & an imponat necessitatem rebus, de quibus egimus disput. præcedenti, An prædestinatus possit damnari cap. 4. ibi enim hoc dubium soluimus, & reiecimus responsionem Suarez, Vasquez, & aliorum. Nunc breuiter dicēdum est, quod sequendo imaginationē illam, quod actiones Dei transeant in præteritum, Deus habet scientiam futurorum sub conditione, & illa mediante optimè cognoscit quomodo concursum suum debeat dirigere; & ideo concursus Dei non est incertus, nec confusus, nec prouidentia Dei tollitur. Sed sustinendo, quod prouidentia Dei, & alij actus diuini non transeant in præteritum, est dicendum cum Scoto, Deum habere cognitionē omnium futurorum per præsentiam ipsorum in esse cognito: ideo multo facilius potest sua auxilia, & concursum dirigere, & voluntatem creatam gubernare.

81 Ad illud de prouidentia respondetur Deum habere prouidētiam perfectam, quia ipse omnes actus humanos, quos diximus habere præsentes in esse cognito ordinat, differenter tamen: quia aliquos excellentes per se efficaciter præfinit antecedenter ad consensum voluntatis creatæ, quia sunt radices, à quibus omnes alij actus boni pertinentes ad salutem nostram pendent; alios verò, vt sunt actus communiter viatorum, vult voluntate antecedenti, & quantum est ex se, independenter, ad consensum voluntatis creatæ, & illos adiuuat auxilijs sufficientibus; efficaciter verò non nisi dependenter à consensu voluntatis creatæ: actus malos autem nollet Deus quantum est ex se; permittit tamen, ne tollat libertatem creatæ voluntatis. Prouidentia Dei adimpletur semper, quo ad actus primi generis, nō quo ad actus secundi, & tertij generis, quod non præiudicat diuinæ prouidentię, vt in disput. superiori, An prædestinatus possit damnari cap. 4. explicatum est.

82 Ad rationes pro opinione pręcedenti. Ad primā ex 1. cap. respōdetur, quod assumit falsum, scilicet quod causæ secundæ non sint perfectæ in suo genere, & quod semper ægeant complemento aliquo, vt visum est c. 2. Ad primā.

83 Ad secundam lata est differentia inter causam secundam, & instrumentum, vt patuit 2. sent. dist. 1. in disputatione propria de modo agendi causæ instrumentalis. Pro nunc dico, quod causa secunda habet totā suam perfectionem ad operandum in actu primo in esse quieto; instrumentum verò, vel nullam habet actiuitatem p se respectu effectus agentis principalis, vel si habet actiuitatem non habet illam per formam propriam in esse quieto, sed tantum in fieri, & recipit illam ab agente superiore; ideo ratio non concludit in proposito. Ad secundam.

84 Ad tertiam respondemr, quod in causis naturalibus, & naturaliter agentibus, causa non determinatur ad indiuiduum hoc magis, quàm ad illud ex se, vel ex causa superiori prima, sed vel ex materia, vel ex quantitate signata secundum Thomistas. Sed dicamus quod euenit propter alias causas particulares concurrentes, determinant enim causæ particulares concurrentes ad effectum eundem produci hunc effectum, & non illum, vt ignis generat hunc ignem, & non alium, quia materia, in qua agit, est in hoc loco, vt talis conditionis habet talem approximationem; illud vero aliud indiuiduum ignis non generatur, quia materia eius non est in hoc loco, nō habet talem approximationem, & denique non habet easdem omnes causas proximas concurrentes, sed diuersas. Possumus etiam dicere, Deum non concursu generali cum causis secundis, sed actione prima, qua producit causas secundas, illos effectus naturales determinare. Vnde tales causas secundas naturales producit, vt tales effectus naturales sequantur, & sic sunt determinatæ à Deo secundum suam prouidentiā, neque hoc inconueniens est de effectibus naturalibus. Quantum verò ad causam liberā cuiusmodi est voluntas creata, concedo, illam esse indeterminatam ad effectum indiuiduum, quoniam secundo capite ostensum est, quod est libera quantum ad exercitium actus, & quantum ad specificationem, sed dico, quod à semetipsa determinatur, non ab alio. Ad tertiā.

85 Ad quartam respondetur, quod duplex est indifferentia, passiua, & actiua: indifferentia passiua est aptitudo ad determinari ab alio, vt est indifferentia materiæ primæ ad omnes formas: indifferētia actiua est posse agere multa, sed tamen non cogi ad agendum magis hoc, quam illud, neque cogi ad agendum illud quod agit, sed esse liberam in agendo, & in eliciendo id, quod vult agere. Ratio allata supponit, voluntatem nostram esse indifferentem solum passiuè, non actiuè, at falsum est, voluntatem esse indifferentem solum passiuè, sed necessarium, & de fide est asserere, eam esse indifferentem quoque actiuè. Ad probationem respondetur, quod esse indifferens passiuè, & se determinare, repugnat; sed quod est indifferens actiuè in actu primo nō repugnat, vt se determinet in actu secundo, hoc enim etiam competit Deo, nam Deus est indifferens ad producendum hoc, vel illud, deinde se determinat ad producendum hunc mundum, non illum. Ad aliam probationem negatur causas secundas, & consequēter voluntatem, non esse completam in suo genere. Ad confirmationem negatur Ad quartā.

gatur conſequentia, quia primum liberum eſt liberum per eſſentiam, voluntas creata eſt libera per participationem, & eſt libera, quia Deo placuit creare eam liberam, ideò hoc nihil derogat diuinæ excellentiæ.

Ad quintā. 86 Ad quintam reſp. quod tàm nolle, quàm velle eſt actus poſitiuus ex Scoto in primo Sententiarum de qua re infrà diſp. 12. & vterque eſt actus ſecundus, qui ſupponunt actum primum in quo eſt radix libertatis. Dico ergo quod quādo eſt determinata, eſt determinata, quia iam ſe determinauit ad eliciendum actum velle, poterat tamen, quando ſe determinauit ad eliciendum velle, elicere nolle. Determinatio itaque in actu ſecundo non aufert indifferentiam, & libertatem à voluntate in actu primo iuxta illud, Omne quod eſt, quando eſt, neceſſe eſt eſſe; tamen quando ponebatur in eſſe, poterat non poni, hoc enim verificatur de omni contingenti.

Ad ſextam 87 Ad ſextam patet ex dictis, quod Deo competit determinare ſe per eſſentiam, & non determinari ab alio: at voluntati creatæ competit ſe determinare, & non determinari naturaliter, non per eſſentiam, ſed per participationem.

Ad ſeptimā 88 Ad ſeptimam reſp. quod ibi etiam D. Th. aſſerit, quod finis, & lumen eſt id, quod mouet voluntatem ad exercitium actus, at lumen, licet ſecundum Thomiſtas, determinet voluntatem, & maximè lumen ſupernaturale, vt clara viſio, tamen apud Scotum, neque lumen determinat voluntatem, ſed ipſa circa illud ſe determinat; vnde poſſet, quantum eſt ex ſe, velle, & non velle, vt ſuo loco dictum eſt.

Ad octauā. 89 Ad octauam reſp. intellectum verum illius propoſitionis eſſe, quod diuina virtus eſt virtus omniū cauſarum, quia omnes cauſas ſecūdas adiuuat in ſuis actionibus, vt dictum eſt ſupra.

Ad nonam 90 Ad nonam reſp. vt diximus in Philoſophia naturali Scoti Theoremate illo de motu grauium, & leuiū: quod illa propoſitio Ariſt. 8. Phyſicorum. *Omne quod mouetur ab alio mouetur*, nō verificatur ſemper de actu ſecundo, ſed ſufficit ſi verificatur ſimul de actu primo, & de actu ſecundo; & ideò in propoſito voluntas creata eſt mouens mota, quia quo ad actum primum mouetur, & producitur ab alio, ſcilicet à Deo, licet quo ad actum ſecundum moueat ſe ipſam. Vel dicamus, vt ſupra explicando opinionem Scoti, ſcilicet quod cauſa prima dicitur mouere cauſam ſecundam, quia influit cum ea ad effectum ſuum, & cauſa ſecunda nata eſt agere ad actionem cauſæ primæ, non quia aliquam prædeterminationem, vel præuiam qualitatem recipiat.

Ad decimā 91 Ad decimam. Iam declaratum eſt, quomodo eſt ordo eſſentialis inter cauſam primam, & ſecundam, ſufficit enim quod cauſa prima concurrat cum cauſa ſecunda influendo in illū eundem effectum, abſque eo quod influat in cauſam ſecundam, & in ipſam voluntatem aliquid abſolutum præuium.

Ad vndecimā. & duodecimam. 92 Ad reliqua tertia argumenta de prouidentia, & ex Catechiſmo Romano dictum eſt ſupra hoc cap. ante reſponſionem argumentorum; ſed fuſius diſputatione ne præcedenti cap. 4.

Ad decimā tertiam. 93 Ad illud de Catechiſmo reſpondetur ſecum ferre ſolutionem, dicit enim Deum intima virtute ea quæ mouentur, & agunt ad motum, atque actionem ita impellere, vt quamuis ſecundarum cauſarum efficientiam non impediat, præueniat tamen, &c. Habet ergo ex illa auctoritate Deum impellere, & præuenire voluntatem, ita tamen, vt non impediat ſuam operationem; at ſi poneret aliquid prædeterminans voluntatem ad actum eius, actionem impediret; ergo tale, quod præuium nō eſt ponendum in voluntate, & ſic ratio reflectitur contra eos. Reſpondetur ergo, quod ille impulſus, & illud præuium, quod Cathechiſmus ponit in prima cauſa reſpectu effectus, eſt quid pertinens ad prioritatem dignitatis, & excellentiæ, non ad prioritatem durationis, neque eſt qualitas phyſica, vel quid prædeterminans voluntatem creatam.

De bona, & mala fortuna tàm ſecundum Phyloſophos, quàm ſecundum Theologos. Cap. V.

94 Diſcuſſio huius diſputationis maximè iuuat intelligentiam eorum, quæ ſupra diximus, & eius cognitio eſt per ſe expetibilis propter multa pulchra ſcitu, quæ in ipſa dicuntur. Agit de hac re Scotus ex profeſſo in quol. q. 21. & Thomiſtæ, prima ſecundæ quęſt. 9. art. 6. Et quia Scotus pertractat hanc quęſtionem, & ſecundum Phyloſophos, & pręſertim ſecundum Ariſtotelem, & maximè ſecundum ea, quæ habet, ipſe Ariſt. in libro de bona fortuna ad Alexandrum, qui dicitur fuiſſe Ariſtotelis, & ſecundum Theologos videbimus, quid ſit dicendum ſecundum vtroſque, & ſententia Theologorum confirmabitur.

95 Quantum ergo ad opinionem Ariſt. inquit Scotus, eam poſſe commodè, diuidi in duas partes: prima eſt, an detur fortuna, & quomodo ſit, ſiuè quid ipſa ſit: ſecundo propter quam cauſam ſit. Et re vera in his duobus cap. conſiſtit tota iſta quęſtio, vt ex dicendis patebit. **Opin. Ariſtotelis hēt duas partes** Pro explicatione primæ partis Scotus tractat tria puncta breuiter: primum eſt, an detur fortuna: ſecundum an detur bona fortuna: tertium an aliquis ſit bene fortunatus. **Primum punctū primæ partis.** His enim explicatis patebit, an ſit, & quid ſit, & quomodo ſit fortuna. Pro ſolutione ergo primi puncti ponit Scotus tres Concluſiones. Prima eſt hæc. **1. Concl.** Datur fortuna. Hęc concluſio non eget probatione, ſed ſufficit communis conſenſus omnium, ſaltem plurium; manifeſtum eſt enim quod agenti à propoſito aliquid euenit præter intentionem, & illud dicitur fortuitum, ſiuè effectus fortuitus: illud ergo quod ſic euenit, à fortuna, vt à cauſa euenire dicitur; ergo datur fortuna: ſubiungit autem quod fortuna non eſt cauſa per ſe, ſed per accidens, quia eſt circa ea, quæ rarò eueniunt in actione agentis à propoſito, vt habet Ariſtot. 2. Phyſicorum text. 52. huiuſmodi autem propoſitiones, quæ communi conſenſui hominum conueniunt, non conſueuit Ariſt. alio modo probare niſi ex eodem communi conſenſu, vt patet de diffinitione ſcire, primo Poſteriorum, & ſimilibus.

2. Concl. Secunda concluſio eſt. Falſa eſt poſitio Paganorum, & Gentilium imaginantium, fortunam eſſe quandam Deā, à qua tanquam à cauſa per ſe effectus fortuiti proueniant: neque enim fortuna eſt aliqua cauſa per ſe diſtincta ab intellectu, & voluntate, ſed eſt ipſemet intellectus, & voluntas; ſiuè, quod idem eſt, agens liberum. Probatur breuiter vltra auctoritatem Ariſtot. 2. Phyſicorum loco citato: quia eadem voluntas, quæ reſpectu effectus intenti eſt per ſe cauſa, reſpectu effectus non intenti eſt cauſa per accidens, & dicitur eſſe fortunas; etenim effectus intentus cauſatur à propoſito, & ideò cauſatur voluntariè, & per ſe: non intentus cauſatur inuoluntariè, & præter propoſitum; ideo cauſatur fortuitò. Ex hoc deducit Scotus cum D. Aug. lib. 1. Retractationum cap. 1. malè Catholicos facere, eum attribuunt effectus iſtos fortuitos, ſiuè præter intentionem euenientes fortunæ. Videntur enim conſentire cum Gentilibus, & Paganis, ſed deberent ipſos tribuere prouidentiæ diuinæ ſaltem generaliter, vt infrà videbimus, explicando Theologorum ſententiam.

3. Concl. Tertia concluſio. Fortuna non eſt cauſa totalis reſpectu, effectus fortuiti, ſed partialis. Hæc concluſio declaratur. Dictū eſt, quod fortuna eſt voluntas noſtra libera quando agit aliquid præter intentum: at effectus, qui euenit à voluntate noſtra præter intentum non euenit præcisè ab illa cauſa præter intentionem operante; ſed ſimul euenit ab aliqua alia cauſa ex intentione, & per ſe concurrēte ad productionē illius effectus, & hæc eſt cauſa prima Deus. Hanc concluſionem probat auctoritate Plat. in Thymeo, & D. Auguſt. lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 9.

cap. 9. ergo effectus fortuitus, & casualis dicitur respectu causæ proximæ, non autem respectu causæ primæ, quæ est Deus.

Secundum punctum.

96 Secundũ punctum explicatur vna conclusione, & duplici distinctione; conclusio est ista. Datur bona fortuna. Hæc conclusio quoque est communiter concessa, manifestum est enim, quod alicui agenti à proposito præter intentionem quandoque euenit aliquod bonum; causa autem effectus fortuiti boni dicitur bona fortuna, sicut etiam effectus bonus fortuitus dicitur bona fortuna. Prima distinctio est hæc, Bona fortuna distinguitur in duas species, & diuisio sumitur penes effectus, in quibus est bona fortuna: nam isti effectus sunt in duplici discrimine: quidam enim non sunt in nostra potestate, vel dominio, vt quod quis nobilis nascatur: quidam verò sunt in nostra potestate, vt quod quis intendens vnum, in exequendo adipiscatur aliud non intentum, & tamen bonum, vel si intendit illud, tamen felicius ei illud succedit quàm ipse existimabat: vt cum pictor figuram aliquam pulchriorē facit quàm putabat, in hoc dicitur habere bonam fortunam. Fortuna primo modo accepta est potius casus, quàm fortuna; sed fortuna secundo modo propriè est fortuna, vt patet ex Aristot. 2. Physicorum, text. 61. & circiter. Secunda distinctio bonæ fortunæ est etiam secundum effectus: nam aliquis potest dici benè fortunatus, quia efficit bonum effectum: alius dicitur bene fortunatus, quia vitat malum effectum: primo modo dicitur benè fortunatus per se: secundo modo dicitur benè fortunatus per accidens.

97 Tertium punctum explicat Scotus per vnam distinctionem trimembrem, cuius Primum membrum est. Nullus dicitur benè fortunatus, eo quod semel sibi aliquod bonum accidit. Secundum membrum. Nullus dicitur benè fortunatus præcisè ex hoc, quod sibi semper fortuitò bonum accidit, quia istud non potest fieri sine aliquo speciali miraculo, neque Philosophus diceret, aliquem talem esse bene fortunatum, sicut nec ratio probabilis persuadet hoc euenire sine aliquo speciali miraculo. Tertiũ membrum. Ille dicitur benè fortunatus, cui vt plurimũ benè fortunatè aliquid accidit, quod probat auctoritate Arist. 1. Ethycorum cap. 9. vbi ait. Vna hirundo non facit ver, ita nec vnus actus bonus fortuitus facit hominem benè fortunatum, & hoc pacto aliquis potest dici benè fortunatus, quia vt in pluribus aliquod bonum ei fortuitè accidit. Ex his patet prima pars huius disputationis, quod datur fortuna, & quomodo, & quid sit, & hæc communiter sunt vera, tàm secundum Phylosophos, quàm secundum Theologos, vt explicando opinionem Theologorum dicemus.

Secunda pars à qua causa pendeat effect⁹ fortuitus.

98 Secunda pars principalis huius disputationis est de causa effectus fortuiti, siuè casualis; vnde prouenit, scilicet quod aliquis sit benè, vel malè fortunatus, quod est dictu; vnde effectus bonus fortuitus causetur. In hac parte est discrepantia inter Philosophos, & Theologos. Explicabimus prius opinionem Arist. deinde Theologorũ. Arist. ergo in libello de bona fortuna, & 2. li. magnorũ moralium cap. 8. dicit, causam istam bonæ fortunæ, esse quid intrinsecũ illi, qui dicitur benè fortunatus; & istud dicit esse impetum quendam à natura prouenientem, quo ille absque vlla ratione mouetur ad agendum aliquid, quod sibi cedit in bonum; nimirum, quia aliquid bonum acquirit, vel aliquod malum fugit. An vero secundum Arist. detur aliqua causa externa quoque, postea dicemus. Fundamentum autem Arist. est, quia causa istius boni euentus, vel est ratio, et intellectus, vel natura; non ratio, neque intellectus, quia inquit, si interrogetur benè fortunatus, quare hoc agit, vt quare hic fodiat terram vbi inuenit thesaurum, & non alibi, vbi non est thesaurus, nescit reddere vllam rationem: respondet enim nescio, sed sic facio, quia mihi placet; ergo ratio, vel intellectus nõ est causa illius boni euentus; relinquitur ergo vt talis causa sit natura. Vlterius deinde inquirit Scotus, quid sit istud in natura, & respondit non posse esse aliquid pertinens ad naturam secundum speciem, quia illud vniformiter cuilibet inest, & ita omnes homines essent æquè benè, vel malè fortunati. Relinquitur ergo, quod sit aliqua dispositio pertinens ad esse indiuiduale vniuscuiusque. Hoc autem vel erit ex parte animæ, vel ex parte corporis; at non ex parte animę, quia non potest esse ratio, & intellectus, quia, vt dictum est, tales effectus fiunt sinè ratione, & consilio. Præterea ait ibi Arist. Vbi plurimum de intellectu, ibi parum de fortuna, & è conuerso. Neque potest esse voluntas, quia potest esse similis actus voluntatis in duobus, vel pluribus, nec tamen erit euentus similis in omnibus. Præterea. Secundum Aristotilem omnes animæ humanæ videntur esse æqualis nobilitatis, & perfectionis; etenim si vna anima esset perfectior altera, ea quæ esset nobilior haberet impetum istum, & nobiliorem, quo nobilior esset; sicut brutum nobilius habet nobiliorem extimationem, & nobiliorem instinctum naturalem ad assequendum maius commodum, quàm aliud brutum ignobilius: & tamen secundum Arist. in prædicto libello, hoc est falsum, quia dicit, Vbi est minimus intellectus, ibi plurimum de fortuna; vndè ait, quod talem non expedit consiliari: non ergo hoc conuenit animæ, seù intellectui ex sua perfectione. Relinquitur itaque, quod hęc dispositio sit ex parte corporis, & consequatur complexionem determinatam; anima autem sit causa euentus boni non per se ipsam, sed quia habet nobilius impellens, quàm altera anima; quod nobilius impellens est complexio determinata corporis, sicut nauis malè regibilis melius frequenter nauigat, non propter se, sed quia habet gubernatorem bonum. In corpore ergo ista dispositio est consequens complexionem determinatam.

Animæ humanę omnes secundum Arist. sunt æquales.

99 Verùm hic sunt nonnullæ dubitationes. Prima. Difficile est videre quomodo hæc stent simul, scilicet quod causa, à qua prouenit effectus fortuitus, sit natura, & tamen fortuna sit ipsa ratio, & agens liberum operãs aliquid præter intentionem suam: nam si naturalis impetus est causa talis euentus, euentus ille eueniet naturaliter, non fortuitò, nec casualiter, quia in natura tunc ponetur aliqua dispositio inclinans ad hunc effectum, licet non sit sufficienter motiua; sicut descensus lapidis deorsum naturaliter efficitur à grauitate, non autem fortuitò, nec casu, quia grauitas est naturalis dispositio inclinãs ad talem motum.

Prima obiectio.

100 Præterea. Si iste impetus naturalis, quo volũtas impellitur ad aliquid agẽdum sine ratione, & consilio, est natura, sequitur quod omnia, quæ fiunt ab homine, erunt actiones fortuitæ, & casuales. Cõsequentia probatur, quia primi motus nostri intellectus, & voluntatis fiunt à tali impetu: probatur hoc, quia in actibus humanis consilians non prius consiliatur, nec cõsiderans prius considerat, quia daretur processus in infinitum; ergo primi actus sunt sine consilio, & sine præuia consideratione, nec sunt ex placito, & electione, ergo ex impetu naturali; ergo essent actus fortuiti, si verum est, quod causa actus fortuiti sit impetus naturæ.

Secunda.

101 Tertiò. Fortuna est effectus contingens, consequens effectum agentis à proposito, & liberi: at actus agentis liberi, & à proposito necessariò est circa obiectũ prius sibi ostensum à ratione; ergo effectus fortuitus nõ est à natura, sed à ratione, vel saltem non sine ratione: at impetus ille superius assignatus non est à ratione, sed à natura; ergo causa, quæ est fortuna, non est ille impetus.

Tertia.

102 Quartò. Fortuna, & casus secundum Aristot. 2. Physicorum text. 61. & circiter, in hoc differunt, quia fortuna est in agente à proposito, casus est in agente naturali, & sine ratione; ergo non videtur verum, quod fortuna sit impetus ille naturæ.

Quarta.

103 Non respondet Scotus ad primam, quia illius Ad primã.

solutio

solutio habetur ex solutione quartæ obiectionis, procedunt enim per idem fundamentum, ideo per idem quoque soluuntur.

Ad secundam.

Respondit ad secūdam obiectionem, quæ tangit particularem difficultatem, an scilicet primi motus sint fortuiti, & casuales, an non. Et primò adducit opinionem Henrici quodlib. 6. quæst. 10. qui dicit, primam intellectionem, & primam volitionem esse à Deo, & eam confutat: quia primum velle nostræ voluntatis est à voluntate ipsa; sufficit enim quod voluntas prius natura habeat esse, quia statim in eodem instanti temporis, quo producitur à Deo, potest simul elicere actum secūdum, de qua re egimus in 2. disput. illa. An angeli peccare potuerint in primo instanti.

A quo sint primi motus.

104 Respondit ergo secundum propriam mentem, quod prima intellectio est quidem aliquo modo à fortuna, & à casu, quia prima intellectio non est à ratione ostendente obiectum, sed casu euenit quod primò intellectui tale obiectum præsentetur, de quo postea intellectus elicit intellectionem. Vnde D. August. lib. 3. de libero arbitrio ait, *non est in potestate nostra, quin visis tangamur*, non tamen prima intellectio est omnino à casu, & à fortuna, quia illa est prima, cuius obiectum fortuitus mouet intellectum; & sic prima intellectio habet causam naturalem: tamen est etiam fortuita, quia non est à ratione deliberante; & sic prima intellectio non est imputabilis homini, nisi interpretatiue, quia in potestate hominis fuit facere obiectum fortuitus mouens ex frequenti consideratione. Prima tamen volitio est omnino in nostra potestate, quia habita prima intellectione, voluntas potest assentiri, vel non assentiri, quia voluntas non determinatur ad volendū ab alio, sed à semetipsa, vt diximus disputatione, an volūtas sit nobilior intellectu c. 12. & sequentibus. Ad argumentū itaque conceditur, quod prima intellectio est aliquo modo à fortuna: negatur tamen consequentia, scilicet quod aliæ intellectiones, & volitiones sequentes sint à casu, & à fortuna: quia habita prima intellectione potest quis ratiocinari de agendis, & ita quæ sequuntur illam deliberationē, non erunt fortuita, sed à ratione deliberante.

Ad tertiā.

105 Ad tertiam, quæ apud Scotum est secunda, respondit ipsemet Scotus ex Arist. eodem lib. de bona fortuna, quod velle illud ad quod sequitur effectus bonus, & commodum alicui est ab impetu naturæ, & à ratione. Est à ratione, quia ratio ostendit voluntati obiectum volitum sine qua ostensione voluntas non potest velle obiectum; non est autem à ratione consiliante, & ostendente causam, quare hoc faciat distinctè, sed est ab impetu naturali: quia voluntas non elicit illud velle ex consilio, & discursu rationis eam suadente ex aliqua causa ad illud velle eliciendum, sed elicit illud velle ex impetu naturali. Vnde qui fortuitò aliquod bonum facit nescit reddere rationem, quare illud efficere velit.

Ad 4. & 1.

106 Ad quartam, & primā simul patet solutio ex nūc dictis ad tertiam, nam stant simul, quod casus fortuitus sit à natura, & à voluntate, & à ratione, quia est à voluntate cum ratione sine ab agente libero; quoniam voluntas est, quæ elicit velle, ad quod sequitur cōmodum, & effectus bonus. Ratio vero est, quæ ostendit obiectum volendum, & ideo voluntas, & ratio sunt causa immediata. Et prima est verò à natura, quia ratio non consiliat voluntatem in tali actu, nec voluntas agit ex discursu habito ab intellectu, sed agit ex impetu naturæ.

An secundum Arist. ad effectū fortuitū cōcurrat causa aliqua externa.

107 Ex dictis hucusque habemus secundum Aristot. fortunā esse causam internā, scilicet illum impetum naturalem. At difficultas est, an secundum eundem Arist. ista causa interna sit causa sufficiens, & completa, vel potius vlterius requiratur causa aliqua extrinseca ad producendum effectum fortuitum? Respondit Scotus proculdubio secūdum Arist. vltra causam internam, quam dixit esse naturam, requiri causam externam, quod probat. Primò, quia natura est determinata ad vnum, saltem vnitate eiusdem ordinis, & connexionis; agēs enim naturale, vt homo, vel planta, vel Sol, non producit quemcunque effectum, sed effectus vnius speciei, vel generis, vel saltem vnius ordinis: at effectus fortuiti non sunt alicuius vnius determinatæ speciei, vel generis, vel ordinis, quia nullum habent ordinem, vel cōnexionem cum alijs. Secundò, si fortuna esset natura præcisè, fortuna non esset causa per accidens, sed per se: natura enim est causa determinata per se agēs ex 2. Physic. Tertiò, solus ille impetus naturalis ad aliquē effectum bonū producendum non sufficit ad ponendū illum in actu, sed requiruntur causæ intermediæ cōcausantes. Necesse est ergo, vt adsit aliqua causa externa illas coniungens simul cum impetu naturę, & sic producatur effectus fortuitus.

108 Cum ergo sit certum, requiri aliquam causam externam, est dubium secundum Arist. quænam sit hæc causa, an Cœlum, an Intelligentia aliqua, an Deus ipse immediate mouens, & operans? Respondit Scotus hic posse esse duplicem opinionem secundum duplex fundamentum. Nam vel est sustinendum, quod nullus effectus fortuitus est à voluntate nostra, sed omnis talis est contra nos, & cadit sub efficientia Cœli mediatè, vel immediatè; coniungitur verò effectui volūtatis, scilicet volitioni per accidens, quatenus ipsa illum non intendit, sed aliud, vt dictum est supra, & tamen ille euenit. Vel est dicendum, quod à voluntate nostra quoque est effectus aliquis fortuitus non cadens sub efficientia Cœli. Si sustineamus primum fundamentum, quod videtur probabile, inquit Scotus, causam extrinsecam nullam aliam dari posse nisi Cœlum, vel mouens Cœlum; quia hoc totum est causa extrinseca talis effectus: & sustinendo hunc modum dicendi, cum Aristot. 7. ad Eudemum cap. 18. ait, Deum esse causam effectus fortuiti, est respondendum, verum esse mediatè, non immediatè. Si verò sustineamus secundum fundamentum, est dicendum, causam fortuitam non esse Cœlum, neque Intelligentiā aliquam, sed Deum ipsum immediatè. Probatur, quia aliquid est in homine, ad quod causalitas Cœli non potest se extendere, sicut est volitio, nisi occasionaliter mouendo appetitum sensitiuum, secundum cuius inclinationem apta est voluntas inclinari. Et hoc modo potest aliquis dici bene fortunatus ex benigna quadam Cœli constellatione, & temperamento naturæ; & idem dicendum multo magis secundum priorem modum dicendi. Quod dictum est de Cœlo, dicendū est de alijs Intelligentijs infra primam quæ est Deus ipse. Relinquitur ergo quod causa ista extrinseca sit ipse Deus, etiam secundum Aristotelem.

Duplex modus dicēdi.

Dubitatio.

109 Verum insurgit dubitatio principalis, quia hic secundus modus dicendi non videtur posse admitti in via Aristotelis; quoniam Aristot. non videtur velle aliquid nouum esse immediatè à Deo, vnde 8. Physicor. tex. 15. & 53. & 12. Metheor. videtur asserere, quod principium æternum non possit agere in hæc inferiora nisi mediante Cœlo; ergo secundum eum Deus nihil immediatè agit in hæc inferiora sine Cœlo. Præterea. Dum Aristot. ponit mundi æternitatem, non potest ponere motum esse nouum nisi secundum partes, ita quod totus motus non potuit esse nouus. Et fundamentum huius assertionis suæ videtur esse hoc, quia ponit, Deum esse immutabilem, ideo nullum motum, nec mobile potest immediatè de nouo producere, quia aliter se haberet nūc, quàm prius; ergo hæc secunda opinio videtur falsa.

110 Respondit Scotus, posito, quod Deus sit immutabilis secundum Aristot. vt re vera est, non tamen sequitur eum non posse producere aliquid de nouo: immò hæc duo simul optimè stant, quod probat soluendo rationem fundamentalem nunc supra adductam: nam certum est secundum Aristot. omnes Intelligentias mouentes Orbes esse immutabiles, & æternas, & tamen vnaquęque semper producit nouam, & nouam partem motus. Ratio ergo illa Aristot. qua probat, Deum non

posse producere aliquid nouum immediatè ex illo medio ducente ad incommodū, scilicet quia esset mutabilis, sic nudè accepta non concludit, sed procedit ex alio addito, nimirum isto: quod agens omnino immutabile non potest producere immediatè aliquid nouum alterius, & alterius rationis nulla posita diuersitate in medijs causis actiuis, vel receptiuis; & sic propositio Arist. est vera. Nam si causæ intermediæ actiuæ sint diuersæ dispositionis in agendo, vel passiuæ sint diuersæ dispositionis in recipiendo, potest esse diuersitas in effectu absque eo, quod in prima causa sit mutabilitas, vel nouitas aliquo modo, vt dictum est de intelligentia producente semper nouam, & nouam partem motus propter mutationem, & variationem localem Cœli secundum partes. Est ergo sententia Aristot. in 8. Physic. tex. 15. & alibi, quod agens omnino immutabile non habens causas medias actiuas, vel receptiuas diuersæ rationis, & dispositionis non potest causare aliquod nouum alterius, & alterius rationis; & hac ratione non potest producere nouum mundum, nouam materiam primam, &c. sed si habeat, potest. Ideo 8. Physicor. loco citato rectè dicitur, quod si Deus non ageret mediante Cœlo non posset aliquem effectum nouum producere in hæc inferiora, quia non haberet causas medias diuersæ, & diuersæ rationis, per quas diuersitas, & nouitas in effectibus proueniret.

Resolutio opin. Arist.

111 Ad quæstionē ergo istam respondit Scotus, secundum Aristot. posse sustineri causam effectus fortuiti esse externam, & esse Deum; neque sibi contradicere secundum quod quidam ei imponunt, licet 8. Physicor. teneat, mundum esse æternum: quia vterque modus dicendi adductus est probabilis, & vterque saluat dicta Aristot. & Deum esse immutabilem. Nam si sustineamus primum modum dicendi, scilicet Cœlum esse causam omnis effectus fortuiti, hic non ponit aliquam mutationem in Deo, quia Deus non causat effectus fortuitos de nouo, nisi mediante Cœlo: ideo nouitas adest ratione Cœli, quod est causa media. Si etiam sustineamus secundam viam, scilicet quod Deus immediatè per se producat effectus fortuitos nouos, adhuc Arist. non contradicit sibi: quia certum est, Aristot. secundum principia sua posuisse animam intellectiuam esse à Deo immediatè, vt nos latè ostendimus in Phylosophia naturali, Theoremate 69. cap. 1. & ad hoc potest attingere ratio naturalis cum sit immortalis, vt ibidem diximus ex ipsomet Scoto, & ita Deus secundum Aristot. potest aliquid immediatè producere de nouo absque aliqua mutatione in se ipso. Nam si causæ mediæ, & receptiuę sunt eiusdem rationis, Deus causat effectum eiusdem rationis: si verò causæ mediæ, & receptiuæ sunt diuersæ rationis producit diuersos effectus; sicut Sol soluit glaciem, & coagulat lutum absque sui mutatione: & secundum Arist. hoc corpore organizato Deus necessitate immutabilitatis causat hanc animam, & non prius: quia materia non erat disposita, sicut Sol non causat alium, & aliū radium in aere, & aqua, nisi propter diuersitatem recipientium. Sic in proposito Deus influit vniformiter in quodlibet in quantum potest secundum Aristot. & quia iste est dispositus, ille non; ideo Deus impellit illum ad tale propositum, ad quod sequitur bonum, & commodum: illum autem non impellit, quia non inuenit in eo dispositionem, idest impetum illum naturalem, quem supra explicauimus, & diximus, esse causam internam effectus fortuiti. Et ita Deus absque sui mutatione potest producere effectum fortuitum nouum, licet secundum Arist. non possit producere nouū mundum, vel nouum Cœlum, vel nouum motum secundū totalitatem suam: & ratio est, quia quicquid agit Deus secundum Aristot. agit mediantibus causis secundis, & non dantur causæ secundæ ad producendum nouum mundum, sed bene dantur ad producendos nouos effectus fortuitos; ergo potest istud non illud. Hæc secundum Phylosophum.

Solatio principalis quęstionis secū dum Arist.

Quid dicē dum secun dum Theologos.

112 Secundum Theologos verò, & fidem Catholicam est aliter dicendum. Nam quantū ad primam partem huius disputationis, scilicet an detur futura, & casus siuè effectus fortuitus, est dicendum, quod accipiendo effectum fortuitum, & casualem eo modo, quo accipit Aristot. locis prædictis, absque dubio est dicendum, dari fortunam, & casum, quæ nihil aliud sunt, quàm intellectus ipse, & agens liberum efficiens aliquid præter intentum: hunc autem effectum, & casum in rerum natura dari est experientia certissimum; tamen Christiani in modo loquendi debent se abstinere ab huiusmodi loquutionibus, quia dum tribuimus aliquos effectus fortunæ, & casui, videmur incidere in opinionem Paganorū asserentium, fortunam esse quandam Deam à qua effectus fortuiti, & casuales per se eueniant, quod est erroneum. Et propter hoc D. August. in primo libro retract. cap. 1. forsan se ipsum repræhendit dicens. *Non mihi placet toties appellasse fortunam*, &c. Catholici ergo potius debent talia tribuere prouidentiæ diuinæ saltem generaliter.

Quid sit fortuna secūdum Paganos.

Quę sit causa effectus fortuiti secūdū Theologos.

113 Quantum verò ad secundam partem, scilicet ad causam talium effectuum fortuitorū, primò dicendum est de causa interna, verū detur causa interna illa, quam Phylosophus appellauit impetum naturalem. Et quantum ad hoc respondit Scotus se non inuenire in homine aliquam causam naturalem talium effectuum, & consentiunt Henricus quolib. 6. quęst. 10. Ferrariensis 3. contra Gentiles cap. 92. & alij Recentiores p. 2. quæst. 9. artic. 6. & ratio est in promptu, quia vnus effectus est coniunctus alteri per accidens; vt fossio terræ, & inuentio thesauri, quia fuit per accidens sub terra, eo loco fuisse thesaurum, vbi facta est fossio; ergo nulla causa naturalis, siuè rationalis, siuè animalis, potest esse causa vt tales effectus simul sint, quia tunc non essent per accidens coniuncti, nec fortuitò simul coniungerentur, sed per se; quod destruit rationē, & essentiam effectus fortuiti, & casualis. Vnde bene Picus Mirandulanus lib. 4. contra Astrologos cap. 3. & 4. eos impugnat. Neque enim dicendum est aliquam constellationem esse, quæ impellat hominem ad exeundum domo, eo tempore, quo ruina domus imminet, vt vitet mortem; siquidem ille exitus è domo, & ruina domus per accidens coniunguntur. Verum est quidem ex aliqua causa naturali, & etiam ex aspectu astrorum hominem inclinari ad illum effectū, cui per accidens iungitur iste bonus effectus; at non inclinat eum ad talem effectum, quia ille effectus bonus illi sit iunctus, sed quia illa res talis est secundum se, in quam nihilominus causa illa naturalis inclinaret, etiam si ille euentus per accidens bonus illi non coniungeretur. Et hoc concedunt Scotus quodlib. 21. & 2. sent. dist. 14. quæst. 3. D. Thom. illo cap. 92. 3. lib. contra Gentes, Ferrariensis ibidem, & alij Recentiores. Ideo decipiuntur Astrologi volentes per certas causas inuestigare huiusmodi euentus fortuitos, cum non habeant causas per se, ideo accidentaliter est, quod aliquando eorum prædictiones verificentur.

Picus Mirandulanus rectè cōtra Astrologos

114 Dicendum est ergo, hos effectus fortuitos habere tantum causam externam, & secundum fidem Catholicam illam esse Deum, qui, vt inquit Scotus, habet duplicem prouidentiam: alteram generalem, qua omnes res regit, & gubernat, vel immediatè per se, vel mediatè per angelos bonos, vel malos. Vnde D. Aug. lib. 7. de Ciuit. Dei cap. 30. inquit. *Sic Deus res, quas condidit administrat, vt suos motus eas agere sinat.* Et lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 9. habet hæc verba. *Nos fortuitas causas, vnde & fortuna nomen accepit, non dicimus esse nullas, sed latentes, quas tribuimus Deo, vel quorumlibet spirituum voluntati.* Quæcunque autem agunt spiritus siuè boni, siuè mali, Dei iussu, vel permissione agunt: ideo omnes effectus fortuiti reducendi sunt in Deum, vt in primam causam. Cum ergo aliquis fodit terram, & inuenit thesaurum qui ignorabatur, dicendum est Deum, vel ange-

lum

lum cuſtodem illius,eum induxiſſe motibus occultis ad fodiendam terram in eo loco, vbi erat theſaurus: & hoc idem aliquando ex diuina permiſſione facere Dæmones. Et hæc forſan eſt ratio, propter quam profitentes Aſtrologiam iudiciariam ſæpe incidunt in Magiam. Allecti enim deſiderio cognoſcendi, & inueniendi res occultas,& videntes, ſuis doctrinis falli, recurrunt ad Dæmones,vt eorum auxilio votis ſuis ſatisfaciant; à quibus vt plurimũ decipiuntur,tùm propter diuinum impedimentum,tùm propter eorum malitiam. Dæmon enim eſt Pater mendacij,& inimicus hominis,ideò nihil efficit gratum homini niſi cum magna iactura, & damno incomparabili eiuſdem hominis.

115 Quod autem Deus ſit cauſa omnium iſtorum effectuum fortuitorum probatur ex eo, quia Deus ſecũdum Sacram Scripturam habet prouidentiam omniũ rerum etiam in particulari, & in indiuiduo, (excepto peccato,vt peccatum eſt, vt ſuo loco diximus) vt patet per auctoritates adductas ſupra in hac diſp. cap. 1. contra Durandum. Vnde Molinæ opinio, quod concurſus generalis Dei ſit vniuerſalis tantum, & indeterminatus, ſed determinetur à cauſis ſecundis, eſt opinio Phyloſophorum, vt ſupra diximus,non Theologorum.

Opin. Molinæ falſa eſt.

116 Præter autem prouidentiam iſtam vniuerſalem,habet etiam Deus prouidentiam ſpecialem, inquit Scotus,ex quadam electione, ſecundum quod prouidet cuicunque hominum ſecundum merita præſentia,vel futura,& occulta nobis,tamen ſibi præſentia. Et ſecundò hanc prouidentiam prouidet Deus hominibus ea, quæ pertinent ad ſalutem noſtram; ita enim nos ſuis auxilijs præuenit,& adiuuat, vt ſæpe ex ijs reb. quas nos alio fine quærebamus,exordiatur noſtra iuſtificatio,& ſalus. Ad hanc prouidentiam pertinent ea , quæ docet Sacrũ Concilium Tridentinum ſeſſione 6.cap. de Iuſtificatione. Et cum ait Scotus, ſecundum hanc prouidentiam ſpecialem Deum prouidere vnicuique homini ſecundũ merita,non vult dicere,quod Deus moueatur ex meritis præcedentibus hominum ad eos dirigendum,& pro tuendum illis de auxilijs,& remedijs opportunis ad ſalutem;quia hoc eſt contra naturam prouidentiæ, vt fiat ex meritis aliquibus præcedẽtibus,ſed vult dicere, quod Deus ex ſua ſpeciali prouidentia prouidet vnicuique homini auxilia talia,vt per ipſa poſſit tunc,& pro illo tempore præſenti efficere merita bona, vel alio tempore futuro poſſit illa efficere; & ideo ſæpe immittit alicui tribulationes,vel aliquid ſimile, vt exurgat à peccatis,illuminetur,& faciat bona opera,ſecundum quod rectè dixit Boetius 4.de conſolatione Phyſic., proſa 4. *Aliquando plus proficit aduerſitas, quàm proſperitas.*

Prouidẽtia ſpecialis in Deo.

117 Hæc auxilia autem diuina Deus ita per ſuam prouidentiam diſponit,vt licet aliquibus maiora, vt maioribus in Eccleſia, & aliquibus minora det, prout bona adminiſtratio Eccleſiæ poſtulat; tamen in omnibus ſemper Deus ſeruat iuſtitiam, vt ait Apoſtolus, & docet D. Aug. ad ſimplicianum q.2 in fine, & in Ioannem tractatu 53. & horum rationem reuelabit Deus in alia vita, vt ait D. Aug. lib. de gratia,& libero arbitrio cap. 23. Similiter hæc auxilia ita diſponit,vt omnibus det auxilia ſufficientia, ita vt peccator nullam habeat excuſationẽ, vt habet D. Aug. in prædicto tractatu 53. Neque libertatem noſtram tollit,nec eſt acceptator perſonarum , ſed ſua mirabili prouidentia cuncta ſic adiuuat,& adminiſtrat , vt niſi bonũ agamus,& vitam æternam nobis promiſſam,conſequamur,noſtra tota ſit culpa; neque peccatorum noſtrorum vllam habemus excuſationem,vt dictum eſt in præcedentibus diſputationibus, & adhuc in ſequentibus magis conſtabitur.

Cur Deus det vni maiorem gratiam quàm alteri,manifeſtabitur in alia vita.

*

DISTINCTIO XLI.

Quæſtio Prima.

DISPVTATIO LVIII.

Vtrum Prædeſtinationis detur aliqua cauſa.

Explicatur, quid ſit prædeſtinatio, &c. An ſit actus intellectus, vel voluntatis? Caput I.

1 CIrca diuinam prædeſtinationem ſunt duæ quæſtiones difficiles tractandæ. Prima eſt, Vtrum prædeſtinatus poſſit damnari, & reprobatus poſſit ſaluari. De qua egit Scotus breuiter,ſed dilucidè primo ſent. diſt. 40. quæſtione vnica: ſed de hac ſatis diffusè egimus ſupra, ideò hic nihil dicendum occurrit. Altera eſt quæſtio propoſita, An prædeſtinationis detur aliqua cauſa ex parte prædeſtinati,de qua in præſenti eſt agendum. Quantum autem hæc diſputatio ſit difficilis, nedum parum verſati in ſacris literis,ſed etiam exercitatiſſimi, atque adeò ipſi Patres, & Apoſtolus ipſe, cum clamauit ad Romanos. *O altitudo diuitiarum, ſapientiæ, & ſcientiæ Dei quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius*, nouerunt. Nihilominus,quia eius cognitio eſt maximum principium in Theologia , eius inueſtigatio neceſſaria eſt,& eo magis, quia Scotus de hac re diligẽtiſſimè eſt loquutus. Neque tamen eius opinio ab omnibus rectè intelligitur. Quia autem prolixitas in hac quæſtione cauſat obſcuritatem, ego breuius quàm potero, hanc abſoluam.

2 In primis videndum eſt , quid ſit prædeſtinatio. Quoniam autem à multis vario modo accipitur,& diffinitur,hinc oritur obſcuritas , & difficultas non parua in hac quæſtione. In primis ergo notandũ eſt quoad quid nominis, quod prædeſtinatio, eſt nomen compoſitum ex præ,& deſtino. Deſtino autem aliquando ſignificat, mitto,aliquando, determino;ex quo oritur aliqua varietas in ſignificatione huius nominis: aliqui enim dicunt, quod prædeſtinatio eſt præmiſſio, & tranſmiſſio alicuius rei ad aliquem terminum. Et ſecundum hanc ſignificationem aliqui dicunt,quod prædeſtinatio eſt perductio, & tranſmiſſio creaturæ ad gloriam, facta à Deo. Creatura enim non poteſt finem vltimum conſequi proprijs viribus,ideò neceſſe eſt,vt Deus illam ad eum perducat; hæc perductio,quatenus eſt in mente Dei,eſt prædeſtinatio. Et hũc modum loquendi ſequuntur D.Thomas, Riccardus,& multi ex Recẽtiorib. Alij verò ſequẽtes ſignificationem huius nominis, deſtino, dicũt, quod prædeſtinatio eſt ordinatio, & electio alicuius ad aliquid;& ſic prædeſtinatio diuina eſt ordinatio, ſiuè electio alicuius ad gloriam,vel ad gratiam.

3 Quantum etiam ad diffinitionem eſſentialem prædeſtinationis,variæ opiniones circũferuntur. D. Aug. lib.de prædeſtinatione Sanctorum cap. 10. eam ſic diffinit. *Prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio.* In lib. de bono perſeuerantiæ aſſerit hanc. *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur.* Scotus 1. ſent. diſt. 40.q. vnica ſic eam diffinit. *Prædeſtinatio eſt electio Creaturæ rationalis,vel intellectualis, ad gratiam, & gloriam.* D. Th. p. p. q. 23. art. 1. ſic. *Prædeſtinatio eſt ratio tranſmiſſionis creaturæ rationalis in vitam æternam.* Durandus, Nominales,& alij alias aſſignant. Aliquando etiam reprobatio appellatur prædeſtinatio. Vnde D. Aug. libro de prædeſtinatione ſanctorum cap. 3. vbi oſtendit, quod peccatum præuiſum fuit cauſa ordinationis hominis peccantis ad mortem æternam,habet hæc verba. *Mortis itaque prædeſtinatio ſub conditione fixa, fuit in Deo pro-*

Variæ diffinitiones prædeſtinationis D. Auguſtini.

Diffinitio Scoti.

Diffinitio D. Tho.

Diffinitio Durandi.

pter casus hominis præscientiam. Et Paulò infra, *ergo prædestinatio huiusmodi non absolutè est causa mortis, sed peccatum*, & idem alibi sæpè. Tamen his non obstantibus, ex accommodatione vsus, prædestinatio accipitur in bonam partem, & secundum vsum Theologorum communiorem prædestinatio accipitur pro sola preordinatione eterna Dei, qua constituit creaturis præditis mente exhibere media, quibus in vitam æternam perueniant. Vnde Scotus in 1. sent. dist. 40. q. vnica, inquit, quod prædestinatio propriè sumpta dicit actum diuinæ voluntatis videlicet ordinem electionis per diuinã volũtatem alicuius creaturæ intellectualis, vel rationalis ad gratiam, & gloriã. Ex quibus verbis apertè patet, Scotũ sentire prædestinationẽ esse præordinationem alicuius ad gratiam, & gloriam. Hoc idem sentiunt Thomistę p. p. q. 23. art. 1. licet enim sit disputatio, An prędestinatio sit actus intellectus, vel voluntatis; tamen omnes fatentur concurrere actum vtriusque, scilicet intellectus, & voluntatis, & recentiores accipiunt prędestinationem in hoc sensu.

Scotus.

Thomistę.

An prædestinatio sit actus intellectus, vel voluntatis.

4 Verum, vt magis pateat, quid sit prædestinatio, videndum est, an sit actus intellectus, vel voluntatis. Circa hanc difficultatem verò sunt tres sententiæ. Aliqui asserunt, prędestinationem esse actum intellectus directè, & propriè, & hæc est opinio D. Thomę p. p. quęst. 22. art. 1. ad tertium, & q. 23. art. 1. Alensis citatur etiã in hanc sententiam p. p. quæst. 28. in 1. art. 2. ad secundum, sed eam sententiam Alensis ibi non habet, sed eam, quam infrà dicemus. Durandus in 1. dist. 41. quęst. 1. num. 9. Capreolus in 1. d. 40. q. 1. ar. 1. conclusione prima. Pro hac opinione arguitur sic.

Opinio D. Thomæ.

Durandus Capreolus

1. Ratio. 5 Primò. Prędestinare, est ordinare aliquem in finem; sed ordinatio est operatio intellectus, non voluntatis; ergo.

2. Ratio. Secundò. Prędestinatio est pars diuinę prouidentię subiectiua: est enim species prouidentię; prouidentia autem est pars prudentię; at prudentia est virtus pertinens ad intellectum; ergo.

3. Ratio. 6 Tertiò. Prędestinari est in lib. vitę scribi: liber vitę est intellectus diuinus; ergo prędestinatio est actus diuini intellectus.

4. Ratio. 7 Quartò. D. Augustinus lib. de bono perseuerantię ait. Prędestinatio est pręscientia, & prępara tio beneficiorum Dei, ponitur pręscientia; ergo.

Opi. Scoti. Scotus è contrà 1. sent. dist. 40. quęst. vnica in principio solutionis quæstionis, apertè dicit, prædestinationẽ propriè sumptam esse actum diuinæ voluntatis. D. Bonauentura quoque 1. sent. dist. 40. art. 1. quæst. 2. eandẽ sententiam tradit. Scotus pro hac opinione nullam adducit rationem, sed supponit hanc esse veram ex communi consensu Theologorum, & ex definitione illa prædestinationis ab eo ibi assignata, scilicet quod prędestinatio est ordo electionis per diuinam voluntatem alicuius creaturæ intellectualis, vel rationalis ad gratiã, & gloriam. Quæ diffinitio communiter à Theologis acceptatur, & est D. August. 1. de prædestinatione Sanctorum cap. 10. vbi habet hæc verba. *Inter gratiam porrò, & prædestinationem hoc tantum interest, quod prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia verò iam ipsa donatio*. lib. 6. Hippognosticon, vt supra in hoc cap. dictum est, & alibi habet eandem sententiam. Vnde pro hac sententia sic potest argui.

Diffinitio prędestinationis secundum Scotũ

1. Ratio pro opinio. Scoti. 8 Primò. Prædestinatio est electio, & ordinatio efficax creaturæ rationalis, vel intellectualis ad gratiam, & gloriam; sed electio, & ordinatio est actus voluntatis; ergo prædestinatio est actus voluntatis. Maior patet ex auctoritatibus adductis, & potest confirmari auctoritatibus Sacræ scripturæ; nam ad Ephesios primo dicitur. *Elegit nos in ipso. prædestinauit nos secundum propositum voluntatis suæ*. Et ad Romanos 9. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*. Minor verò patet, quia diligere, & eligere sunt actus voluntatis, non intellectus: intellectus enim non determinat, nec facit decretum; sed solum cognoscit, quid faciendum, & quid non faciendũ: quid bonum, & quid non bonum: iustum, vel non iustum, & denique qualis res sit: voluntas postea est, quæ decernit hoc, vel illud esse faciendum, hoc, vel illo modo.

9 Subiungũt tamen Scotus, & D. Bonauentura locis citatis, quod licet prædestinatio propriè sit actus voluntatis, tamen concomitanter potest dici quoque actus intellectus; quatenus, scilicet actus intellectus concomitatur electionem, quæ est actus voluntatis; neque enim electio illa est sine intellectione Dei concomitante, quia voluntas non fertur, nisi in præcognitum. D. Bonauentura.

10 Et hinc oritur tertia sententia, quæ est media inter istas, & illas conciliat; quæ asserit, quod prædestinatio est actus simul volũtatis, & intellectus; tamen in ista aliqui differunt. Caietanus enim p. par. quæst. 23. art. 1. & Bannes declarant in hunc modum, & dicunt, hanc esse mentem D. Th. ibi, & in quæstione de veritate q. 6. art. 1. Cum dicunt, prædestinationem esse actum intellectus, non intelligunt, quod sit actus ille intellectionis diuinæ, qui præcedit, & disponit (vt ita dicam) actũ voluntatis diuinæ, qui est decretum eligendi media, & finem; sed intelligunt actum diuini intellectus posteriorem, qui subsequitur ad priorem actum intellectus diuini præcedentem actum voluntatis. Vnde volũt, quod diuinus intellectus prius intelligat medium, & finem creaturæ rationalis, deinde voluntas diuina decernat conferre illi creaturę media, & finem efficaciter. Tertiò intellectus diuinus apprehendit vtrumque hunc actũ, scilicet diuini intellectus, & diuinæ voluntatis, & hic tertius actus est ratio, & ordo, qui prædestinatio Dei dicitur. Vnde hæc sunt verba Caietani in eo commentario. *Nos autem, non ordinem excogitatum, sed ordinem statutum in ipsa auctoris mente, prædestinationis nomine significamus*. Sed hic modus dicendi iurè à recentioribus quibusdam reijcitur: quia re vera actus ille tertius in intellectu videtur superfluus; nã si datur talis actus, dicetur imperium, siuè cura rerum agendarum. Hic autem actus non distinguitur à duobus prioribus: nam sufficit præcedens cognitio mediorum, & finis; deinde affectus ipsius voluntatis ad hoc, vt exequatur: ideò superfluè ponitur tertius actus in Deo, qui dicatur prædestinatio. Et licet Deus cognoscat, se cognoscere media necessaria ad finem producendum alicuius creaturæ, & cognoscat quoque, se velle illa media, & illum finem illi creaturæ, & hæc cognitio sit posterior (vt ita dicam) actu voluntatis; non tamen congruè ponitur actus diuersus, & tertius à duobus primis; qui propriè dicatur prædestinatio. Melius ergo dicitur, quod prædestinatio integratur ex vtroque actu, scilicet præcognitione intellectus, & decreto voluntatis tantum, absque vllo actu tertio.

Tertia sententia.

Modus dicendi Caietani reijcitur.

11 Alij autem, vt Ludouicus Molina p. p. q. 23. art. 1. disp. 2. dicit, prædestinationem primò significare actum intellectus, secundò actum voluntatis, & hoc propter rationes in hoc cap. adductas pro opinione D. Th. sed reijcitur per rationes adductas pro opinione Scoti, quæ probant primò, prædestinationem dici de actu voluntatis secundum Sanctos Patres, & scripturam. Molinæ opinio reijcitur.

12 Ideo dicendum est cum Scoto, & communiori opinione Theologorũ, quod prædestinatio est actus intellectus, & voluntatis, sed formaliter, & principaliter est actus voluntatis; concomitanter, & minus principaliter est actus intellectus. Opin. vera

Vltimò, hoc sciendum est, quod hęc contentio est potius de nomine, quàm de re, (vt ait Caietanus in illo cõmentario supracitato) quia certum est secundum omnes, quod ad prædestinationem concurrunt actus intellectus, & voluntatis: & ideò prædestinatio vtrunque includit; quem verò prius, vel posterius non est curandum: tamen quia vsus Doctorum, & Sanctorum est,

quod

quod principaliter tribuatur actui voluntatis: ideo hanc opinionem sequemur, quod prædestinatio est actus voluntatis principaliter, concomitanter intellectus.

Ad primã rationẽ in oppositum

13 Ad rationes in oppositum, ad primam respondetur, quod ordinare propriè est actus voluntatis, non intellectus: intellectus enim solum præcognoscit media, & finem; sed voluntas est, quæ præcipit, & dirigit, & decernit media, & finem, quem vult. Vnde possumus formaliter respondere, quod ordo secundum se est dispositio aliquorum, secundum prius, & posterius. Ista autem dispositio, & ordo duobus modis potest considerari. Vno modo quatenus obijcitur intellectui diuino, & apprehenditur ab illo ante decretum diuinæ voluntatis, & sic ordo ille est indeterminatus, & pertinet ad intellectum, & præscientiam diuinam. Alio modo quatenus statuitur, & decernitur à diuina voluntate, & sic pertinet ad voluntatem, & hoc modo est propriè prædestinatio: postquam enim Deus præuidit finem creaturæ rationalis, & media, quibus illum consequi possit, decernit, & ordinat creaturam illam efficaciter ad illum finem, & ad illa media, & hæc ordinatio est prædestinatio propriè dicta.

Ad secundam rationem.

14 Ad secundam respondetur, quod etiam diuina prouidentia est actus intellectus, & voluntatis, sed principalius voluntatis: quia prouidẽtia est actus diuinæ voluntatis, quo ordinat, & deducit omnia ad suos fines, quem præcedit actus præscientiæ diuini intellectus: prædestinatio autem est species subiectiua prouidentię Dei; quia prouidentia dicitur, quatenus respicit omnes creaturas perducendas in suos fines: quatenus verò in particulari, prouidentia est dispositio creaturæ rationalis ad suum vltimum finem, & ad media, ad illum dicitur prędestinatio. Sicut ergo dictum est de prædestinatione, quod principaliter est actus voluntatis, ita dicendum est de prouidentia, & sic argumentum non est contra nos, sed pro nobis.

Ad tertiã, & quartam rationem.

Ad tertiam, & quartam respondetur, quod concludunt, prædestinationem includere actum intellectus, quod concedimus; sed negatur, quod principaliter sit actus intellectus, vt visum est.

Explicatur titulus quæstionis. Caput Secundum.

15 PRo intelligentia tituli quæstionis, cuius cognitio iuuat multum ad intelligentiam huius materiæ, suppono primò, quod prædestinatio, secundum esse reale nihil aliud est, quàm ipsa voluntas diuina, sicut creatio, incarnatio, iustificatio, & alia huiusmodi, nihil aliud in Deo sunt, quàm ipsemet Deus; quia quicquid est in Deo, est ipsemet Deus: tamen formaliter considerata est relatio Dei ad creaturã, sicut creatio, incarnatio, &c. sunt relationes Dei ad creaturam, quæ ex parte Dei sunt relationes rationis, ex parte creaturæ sunt relationes reales, vt dictum est in 1. dist. 30. In proposito non quæritur, an prædestinationis sit aliqua causa ex parte prædestinati, quatenus prædestinatio est idem, quod diuina voluntas; quia sic esset quærere, an essentiæ diuinæ esset aliqua causa, quod est absurdum, & ridiculum. Quia autem illa relatio rationis, vt creatio, incarnatio, prædestinatio, &c. pendet, & fundatur in diuina voluntate: quæritur, an detur aliqua causa ex parte creaturæ, pp quã hęc relatio rationis insit voluntati diuinę. Et ad hoc communiter ferè omnes Doctores respondent negatiuè, quia Deus non agit aliquid ad extrà, eo quia moueatur ab aliquo obiecto creato ad sic agendum, & volendum, sed quia ei sic placet, & ex propria sua bonitate. Creauit enim mundũ, quia ei placuit, & creauit tot species animalium, &c. non alia de causa, nisi quia sic ei placuit. Ita etiam prædestinat, iustificat, & alia omnia facit, quia sic ei placet. Vnde in hoc sensu D. Thom. p. p. quæst. 23. art. 5. ait. Nullus fuit ita insanæ mentis, qui diceret, merita esse causam prædestinationis, & p. p. q. 19.

D. Thom.

art. 5. adducit rationem, quia Deus vnico actu vult finẽ, & media ad finem; ergo volitio finis non potest esse causa volitionis mediorum ad finem. Consentiunt D. Bonauent. lib. 1. dist. 41. art. 1. quæst. 2. Richardus, & alij ibidem. Subiungunt tamen posse assignari aliquam causam voluntatis diuinæ ratione effectuũ, circa quod etiam est discrepantia. Aliqui enim volunt, Deum velle, vnum esse propter aliud; non tamẽ velle, vnum propter aliud. Sic tenet Caietanus, quem quidam alij sequuntur p. p. q. 19. art. 5. Alij volunt, Deum velle vnum propter aliud, vt velle glorificare aliquem, quia ille operatur bonum, quam Durand. in 1. dist. 41. q. 2. & alij recentiores sequuntur. Alij verò volunt, quod Deus, licet velit, vnam rem esse propter aliam, non tamen vult vnam propter aliam, sed omnia creata vult propter suã bonitatem, quam sequitur Gabriel Vasquez p. p. disput. 82. & citat Alensem, Henricum, Gabrielem Driedonẽ, & alios in eandem sententiam. Omnes ergo isti conueniunt in hoc communi, quod non potest dari aliqua causa actus Dei, sed tantummodo potest dari causa ex parte effectuum Dei; quia vnus effectus Dei potest habere pro causa alium effectum, siuè hoc contingat primo, vel secundo, aut tertio modo, in quibus est dissensio inter Doctores, vt dictum est. Vt Deus creat animam rationalem, vt corpus iam organizatum, & dispositum informet. Ad propositum. In diuina prædestinatione sunt multi effectus, præsertim est volitio gratiæ præuenientis & auxiliorum Dei: est collatio gratię iustificantis: est collatio gloriæ. Isti effectus omnes sic se habent, quod vnus est causa alterius; & sic potest assignari aliqua ratio, & causa actuum diuinæ voluntatis ex parte ipsorum actuum, quatenus, scilicet vnus ordinatur ad alium.

D. Bonau. Richard. Caietan. Durand. Gabr. Vasquez.

16 Pro cuius maiori intelligentia notandũ est quod licet in Deo sit vnus actus, tamen ex parte obiectorum volitorum sunt plures, & sic nos vocamus istos actus plures actus, quia terminantur ad obiecta, siuè volita plura, & diuersa creata. Quoniam autem isti actus sunt ordinati inter se, quæritur, Vtrum vnus actus sit causa alterius, scilicet, an electio ad gloriam sit causa collationis gratiæ, an collatio gratiæ sit causa meritorum? &c. Non est autem difficultas, aliquos istorum actuum pendere ex alijs: nam certum est, quod gloria pendet ex meritis, tanquam ex causa meritoria, & quodammodo effectiua; & merita pendent ex gloria, tanquam ex causa finali; & gratia est causa meritorum effectiua, & merita sunt causa finalis gratiæ; confertur enim gratia propter merita. Disputatio nostra ergo nõ est de quouis horum actuum, sed solum de primo actu prædestinationis, ex quo alij actus pendẽt, propter quod dicuntur effectus illius primi actus, an scilicet ille actus primus habeat aliquam causam meritoriam ex parte prædestinati. Et hoc est illud idem, quod dicere habet D. Thom. p. p. q. 23. art. 5. dum ait: hic quæri, non, an aliquis effectus particularis prędestinationis habeat causam, sed an totus effectus (idest an omnes actus) prædestinationis habeat causam. Nam re vera hoc non est aliud quærere, nisi an primus actus prædestinationis habeat causam; quia de alijs posterioribus iam certum est, quod habent causam; quia pendent à primo. Quæritur ergo, An primus actus diuinæ voluntatis, quem habet circa prædestinatum, habeat causam aliquam meritoriam ex parte ipsius prædestinati? In hoc enim consistit cardo disputationis huius, vt notauit etiam Gabriel Vasquez p. p. summæ disp. 91. cap. 1. in fine.

D. Thom.

17 Verum est hic notandum, vt asserit Scotus 1. dist. 41. q. 1. §. *Potest aliter dici*, &c. & vt notauit etiam Franciscus Suarez p. p. lib. 2. de prędestinatione cap. 1. & cap. 22. quod si diligenter disputatio hæc consideretur, non solum hic quæritur, An detur causa primi effectus prædestinationis, inquantum ordinatur ad alios effectus, sed etiam possumus dicere, quod queritur, An detur aliqua causa actus diuinæ voluntatis, qui est prędestinatio,

Notãdum.

inquantum est actus diuinæ voluntatis. Neque hoc est absurdum, etenim licet nō possit dari aliqua causa realiter influens, & quæ in rigo . causa actus diuinæ voluntatis; quia actus ille diuinæ voluntatis est increatus, immutabilis, & æternus, & ideo nullam habet realem causam temporalem, vt supra diximus in hoc cap. tamē loquendo latius de causa, prout dicit quamcumque rationem, vel conditionem obiectam diuino intellectui, per quam actus diuinæ voluntatis terminatur ad hanc creaturam, vel illam, vt loquitur Scotus; siuè, vt alij loquuntur, quatenus actus ille diuinus transit super obiectum creatū, potest assignari aliqua causa diuini actus; & ideo in proposito, dum quærimus, Vtrum ex parte prædestinati detur aliqua causa ipsius primi actus prædestinationis, est quærere, an ex parte prædestinati detur aliqua ratio, & conditio motiua ipsius diuinæ voluntatis, vt terminet actum suum primum prędestinationis ad Petrum non ad Iudam. Quod autē ex parte rei creatæ detur aliqua causa actus diuini modo prædicto non potest negari: nam respectu reprobationis est euidens: Deus enim quosdam reprobauit propter mala opera. Tenet idem D. Thom. p. p. q. 19. art. 5. ad tertium de effectibus non primis: & ratio est, quia Deus (secundum D. Thomam,) vult vnum effectum in ordine ad alium, vt creare animam propter informationem corporis; ergo informatio corporis est ratio, siuè conditio quędam, propter quam Deus vult creare animam. Hoc etiam sustinetur à Francisco Suarez p. p. lib. 2. de causa prædestinationis, cap. 22. & D. Bonauent. eam apertè sustinet 1. dist. 41. art. 2. quęst. 2. vbi proponit quæstionem sub hoc titulo, Vtrum prædestinatio, & reprobatio habeant in Deo rationem motiuam? & soluendo quæstionem ait, quod hæc quæstio non intelligitur quantum ad voluntatem diuinam, vel eius actum, qui Deus est, sed quantum ad ordinationem volit ad eius voluntatem; & sustinet, dari aliquam rationem congruam, vt infrà dicemus. Cum ergo in proposito quęrimus, An primus actus prędestinationis, qui est causa aliorum, habeat causam, non intelligitur, neque intelligi potest, an habeat aliquem alium effectum pro causa, quia nullus est prior eo, sed quæritur, an detur aliqua causa ex parte prædestinati motiua Dei ad ponendum actum illum in esse in illo homine, vel subiecto.

Duplex acceptio prędestinationis valde notanda.

Duplex sensus quæstionis.

Primus autem actus prædestinationis, secundum D. Thomam, Scotum, & communem opinionem Theologorum, qui diffiniunt, prædestinationem esse præordinationem alicuius ad gratiam, & secundo ad gloriam, est electio, & ordinatio ad gratiam. Quæritur ergo in sensu istorum, An iste actus, quo Deus prædestinat, se daturum in tempore Francisco gratiam, qua posset mereri sibi vitam æternam, habeat aliquam causam meritoriam ex parte ipsius prædestinati. Si enim actus ille habet causam meritoriam ex parte prædestinati, tota prædestinatio eius habet causam meritoriā; sin minus, tota prædestinatio nullam habet causam meritoriam. Secundum alios verò, qui dicunt, prædestinationem esse electionem æternam prædestinati ad gloriam, & deinde ad gratiam in ordine ad gloriam: quæritur, an illa electio ad gloriam pendeat ex aliqua causa ex parte prędestinati, scilicet an ex meritis, vel ex aliqua alia causa; quæ electio est primus actus prędestinationis; primus actus autē in omni opinione dicitur primus effectus prædestinationis; non quia pendeat ex aliquo alio actu prędestinationis, à nullo enim pendet, sed omnes alij pendent ab illo: ideo respectu aliorum est causa non effectus, (quicumque ille sit, an electio ad gratiam, vel electio ad gloriam secundum diuersitatem opinionum) sed dicitur effectus primus in ordine ad diuinam voluntatem. Cum enim omnes illi actus sint effectus diuinæ voluntatis, etiam primus actus dicitur effectus illius.

18 Notanda est ergo differentia inter istas duas acceptiones prædestinationis, quia ex illa oritur magna claritas in hac materia. Pro cuius clariori notitia adhuc obseruandum est, quod in diuina voluntate reperiuntur isti actus, dilectio, electio, & prędestinatio: vt est videre apud D. Thom. p. p. q. 23. art. 4. & supponitur communiter ab alijs Theologis, sed non eodem modo explicantur ab omnibus. Aliqui enim eos sic intelligunt; vt Deus prius aliquem, vt Petrum, absolutè diligat, & ei velit bonum; & hæc est dilectio. Alicui alij vero vt Iudæ non velit bonum, nec eum diligat; & hic actus dicitur odium Dei. Secundò eum, quem diligit, eligat ad gloriam efficaciter, alium verò nequaquam; & hic actus dicitur electio. Tertiò ei, quem eligit, decernet dare gratiam, & media ad consequendum gloriam, alteri nequaquam: & illi actus dicitur prædestinatio, iste verò reprobatio. Et hoc modo exponit D. Thom. hos actus loco citato, & alij eiusdem opinionis. Alij verò aliter intelligūt hos actus: nam non ponunt in Deo dilectionem absolutam, sed volunt, quod dilectio Dei sit idem, quod electio efficax alicuius ad gloriam; & odium Dei sit non electio efficax alicuius ad gloriam: & primum actum dicunt esse prædestinationem, seu primum actum prædestinationis: alterum dicunt esse reprobationem, seu primum actum reprobationis: decretum verò dandi huic media ad gloriam consequendam, & decretū non dandi alteri eadem media, appellant effectū prędestinationis, & reprobationis. Ex his patet, quomodo hæc quæstio duplicem sensum habere potest: nā vel sustinemus, quod prædestinatio sit electio ad gratiam in ordine ad gloriam, vt D. Thomas, Scotus, & alij communiter: & tunc primus actus prædestinationis est decretum dandi gratiam alicui in ordine ad gloriam. Vel sustinemus, quod prædestinatio sit electio ad gloriam, & ad merita in ordine ad gloriam: & tunc primus actus prædestinationis est electio ad gloriam; secundus ad gratiam, & ad merita. Ad propositum, quia diximus, quod quærere, an detur causa prædestinationis, est quærere, an detur causa primi effectus prędestinationis, secūdum primum modum dicendi, sensus quæstionis erit, An dilectionis, siuè electionis alicuius ad gloriam, qui est primus actus prædestinationis, detur aliqua causa ex parte electi, & prædestinati. Secundum alterum modum dicendi, sensus erit, Vtrum decretum dandi gratiam electo per quam gloriam consequatur, qui est primus actus prædestinationis, habeat causam ex parte electi, & prędestinati.

19 Et quia secundum omnes re vera primus actus prædestinationis est dilectio, seu electio ad gloriam, & collatio gratiæ est effectus illius dilectionis, & æterni propositi, propriè loquendo, cum quæritur, an prædestinationis detur causa, est quærere, an dilectionis seu electionis ad gloriam detur causa ex parte prædestinati: & in hoc sensu communiter tractatur. Tamen, quia D. Augustinus accepit prędestinationem in secundo sensu, scilicet pro decreto dandi gratiam ipsi electis; & Scolastici antiqui eum sequentes accipiunt prædestinationem in eodem sensu, vt patet ex diffinitionibus assignatis ab eis, eam tractabimus quoque in hoc sensu. Vbi videbimus, auctoritates dicentes, non dari causam ex parte prędestinati, concludere de prędestinatione accepta pro decreto dandi gratiam, non pro electionē, & proposito dandi gloriam efficaciter. Et quia auctores multi hęc non distinguunt, hinc est, quod materiam hanc confusam reddunt, nec auctoritates Sacræ scripturæ, & D. Aug. rectè explicare possunt. Nos vtrumque sensum tractabimus, & primo accipiendo prædestinationem pro electione ad gloriam.

*

Explicatur opinio eorum, qui dicunt, prædestinationem non fieri ex meritis gratiæ præuisis, accipiendo prædestinationem pro electione ad gloriam æternam. Caput tertium.

20 QVoniam ergo, vt dixi aliqui Theologi accipiũt prædestinationem, in hoc sensu, quod sit propositum æternum, & electio Dei alicuius ad gloriam: alij verò, quod prædestinatio sit præparatio, & decretum dandi alicui gratiam in ordine ad gloriam, & isti duo sensus valde differunt; prius tractabimus quæstionẽ secundum priorem sensum, deinde secundum posteriorẽ.

Opinio asserentiũ electionẽ ad gloriã non esse ex meritis præuisis.

Quantum ergo ad primum multi Theologi sustinẽt, quod electio efficax, qua Deus elegit electos ad gloriã, efficaciter præcesserit quamcumque præuisionem meritorum, & cõsequenter eam non fieri, neque pendere ex meritis præuisis tanquam ex causa meritoria, & impetratoria, sed ex mero beneplacito Dei. In hac sententia re vera citari possunt D. Thomas p. p. quæst. 23. art. 5. in corpore articuli, vbi apertè ait, quòd totus effectus prędestinationis nullam aliam causam habet nisi diuinam voluntatem, quæ est finis, & principium omnium operationum nostrarum voluntatum. Et in responsione ad tertium apertè habet hæc verba. *Sed quare hos elegit, in gloriam, & illos reprobauit, non habet rationem nisi voluntatem diuinam*. Vnde cum electio alicuius ad gloriã sit actus Dei circa creaturam, videtur sequi, quod huius actus nulla sit causa ex parte prædestinati. Et hanc eandem sententiam tenet Scotus in 1. dist. 41. quæst. vnica, exponẽdo propriam sententiam §. *Potest aliter dici*, sed de mente Scoti, infrà clarius disputabimus. In eandem sententiam est Caietanus p. p. quæst. 23. art. 4. nam ipse ibi cum D. Thoma ait, quod disparitas vnius creaturæ ab alia, propter quam vna creatura eligitur, non alia, oritur ex bono volito illi à Deo, non ex aliquo merito creaturæ; & in hoc, ait, distinguitur electio Dei ab electiune creaturæ: nam creatura, quando eligit aliquam aliam creaturam ad aliquod bonum, hoc euenit, quia illam magis diligebat; non poterat autem magis diligere, nisi in creatura essent conditiones magis merentes ad amari, quæ non essent in alia. At in electione diuina res opposito modo se habet: nam ideo Deus eligit vnam creaturam præ alia, quia magis illam diligit, quã aliam: at non magis diligit illam, quia in creatura sit aliquod magis diligibile ex parte creaturæ, quàm in alia, sed quia Deus illi creaturæ magis vult bonum, quã alij creaturæ; & ita illa volitio boni est ratio disparitatis in illis, & causa electionis huius, & non illius. Ex hoc patet, hos auctores nullã ponere causam electionis creaturæ ad gloriam ex parte creaturæ, sed solũ ex parte Dei.

Opinio D. Thomæ.

Opin. Scoti.

Opinio Caietani, et D. Thomæ.

Durandus, Maior, Capreolus, & alij.

Hoc idem de mente D. Thomæ sentit Capreolus p. d. 41. quæst. 1. art. 3. conclusione vltima, in eandem sententiam citantur durandus in 1. d. 41. q. 2. Maior in 1. dist. 40. q. 2. Alensis p. p. q. 28. m. 3. art. 1. & alij omnes citari possunt, qui tenent, prædestinationis nullam dari causam ex parte prædestinati, inter quos est etiam Ambrosius Catherinus libr. 1. de prædestinatione quo ad hoc. Nam licet per prædestinationem ipsi intelligant propriè præordinationem ad gratiam, & gloriam, tamen videntur confundere præordinationem ad gratiam cum præordinatione ad gloriam; immò ipsemet D. Aug. vt infrà videbimus, videtur pro eodem accipere prædestinationem, idest præparationem gratiæ, & electionem ad gloriam. Ideo dimissis auctoribus, qui hanc sententiam tenuerunt, de quibus infrà clarius agemus, rationes pro hac opinione adducẽdæ sunt. Probatur autem hęc opinio, Scriptura, Patribus, & ratione.

1. Auctoritas.

21 Prima auctoritas Sacræ Scripturæ desumitur ex D. Paulo pluribus in locis. Ad Ephesios primo, habet hæc verba. *Elegit nos in ipso*, idest in Christo, *ante mundi constitutionem, vt essemus Sancti*. Notandum est illa particula, *vt essemus Sancti*, nõ enim ait, elegit nos, quia futuri eramus Sancti, sed, vt essemus Sancti. Ergo electio, non est ex præuisione bonorum operum, sed è conuerso, ipsa est causa bonorum operum, quod indicat illa particula, *vt*, & hunc locum sic intelligit, & exagerat D. Aug. lib. de prædestinatione Sanctorum ca. 18. & alibi, vt infrà dicemus.

22 Secundo loco est auctoritas eiusdem Apostoli ad Romanos cap. 9. vbi de duobus fratribus Iacob, & Esau habet hæc verba. *Antequam quicquam boni fecissent, vel mali egissent, ut secundum electionem, propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante, dictum est, quia maior seruiet minori*, &c. Ecce, quod apertè Apostolus ait, propositum Dei secundum electionem manere, non ex operibus, sed ex sola gratia vocantis; ergo propositũ Dei, & electio alicuius ad gloriam, non est ex operibus præuisis, sed ex sola gratia. *2. Auctoritas.*

23 Tertia auctoritas est eiusdem Diui Pauli ad Romanos, 11. cap. quæ simul est auctoritas, & ratio. *Si iam gratia iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia; si autem ex operibus, non iam ex gratia. Quid ergo? quod quærit Isdrael hoc non est consequutus, electio autem consequuta est*. Ex hac auctoritate dupliciter arguitur. Primò, electio ad gloriam est gratia, immò prima gratia omnium; ergo illa non potest esse ex operibus; alioquin, vt infert Apostolus, illa non esset gratia, sed debitum. Secundò, argumentum Apostoli ibi est efficax, ait enim, quod sicut tempore Eliæ, Deus gratuita sua electione elegerat sibi septem millia virorum, qui non flexerant genua ante Baal: sic tempore Christi reliquiæ Israel, idest pauci ex multis Israelitis, qui damnantur, electione Dei sine meritis saluæ factæ sunt (quod probat, quia si iã esset ex meritis, non esset ex gratia). Ideoque id, quod maior pars Israel conabatur adipisci suis meritis, non est consequuta; At electio Dei sine meritis consequuta est finem suum. Ex hac argumentatione cõspicuè cerni videtur, quod electio fiat absque vlla præuisione meritorum. Confirmatur ex auctoritate Apostoli ad Ephesios 1. *Prædestinauit nos in adoptionem*, &c. & inde subiungit. *In quo fortè etiam vocati sumus prædestinati secundũ propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. Ergo non ex meritis pręuisis. Quam valde urget Caterinus, vbi supra. *3. Auctoritas.*

24 Quartò. Est auctoritas Christi in Euangelio Ioãnis cap. 15. vbi Christus Apostolis dixit. *Non vos elegistis me sed ego elegi vos*. Tunc sic arguunt. Si Christus elegisset nos ex præuisione meritorum, potius nos elegeremus ipsum, quàm ipse nos; quia ille, cuius merita eliguntur, potius eligit, quàm eligatur. Quem locum exagerat D. Aug. libr. 1. de prædestinatione Sanctorum, cap. 17. ad probandum, electionem nostram factam fuisse sine meritis, contra Pelagianos. *4. Auctoritas.*

25 Quinta auctoritas, & prima ex Patribus, est D. Aug. qui totis viribus hanc materiam contra Pelagianos tractat, & videtur apertè sentire, electionem ad gloriam idem esse, quod prædestinationem, & omnino electionem ad gloriam nõ esse ex meritis, sed ex mera gratia Dei, in lib. Soliloquij cap. 28. habet hæc verba. *Mundas autem de nobis filijs hominum eos, in quibus tibi complacuit habitare*, &c. quasi dicat, Mundas eos homines, quos iam tibi eligeras sola tua voluntate, vt in eis habitares. *5. Auctoritas, quæ est ex Patrib.*

26 Sexta auctoritas lib. 6. Hippognosticon, paulò post initium. *Diximus nanque de damnabili humani generis massa, Deum præsciuisse misericordia, non meritis, quos electione gratiæ prædestinauit ad vitam*. Item lib. 1. de prædestinatione Sanctorum cap. 17. 18. & 19. ex professo probat, electionem non fuisse factam ex meritis per has auctoritates. *Non vos elegistis me, sed ego elegi vos*, Ioan. 15. *Elegit nos, vt essemus Sancti*, Ephes. 1. & alijs auctoritatibus. Denique omissis alijs multis, est auctoritas D. August. ad Simplicianum, quęst. 2. vbi refellit illos, qui asserunt, discretos fuisse bonos à massa *6. Auctoritas.*

perdi-

perditionis propter opera, contra illud prima ad Cor. 4. *Quis est, qui te discernit?*

Denique, hanc fuisse mentem D. Augustini, patet ex disputatione eiusdem D. Aug. habita cum Massiliensibus, & multis alijs Patribus Græcis; quia illam ei tribuerunt. Neque tamen ipse, vel discipuli eius Prosper, & Hilarius vnquam negauerunt, hanc esse opinionem D. August. sed illam pro viribus tutati sunt. Ergo opinio D. Aug. de electione fuit, quod esset sine præuisione meritorum.

1 Ratio ex Scoto. 27 Probatur eadem opinio rationibus, & Prima est ratio Scoti in 1. d. 41. in principio explicationis suæ opinionis, §. *Potest ergo aliter dici*, &c. Vbi Scotus facit hãc rationem. In quocunque ordinatè volente prior est volitio finis, quàm mediorum ad finem: sed sic est, quod voluntas eligendi homines ad gloriam, est volitio finis; quia gloria est finis meritorum: & volitio meritorum est volitio mediorũ ad finem; ergo sequitur, quod prius Deus vult finem electis, quàm merita; ergo non eligit electos ex præuisione meritorum. Et ratio ista intelligitur de voluntate efficaci, non de voluntate antecedente; quia electio ad gloriam, & ad media ad gloriam, est efficax, non antecedens tantum.

2. Ratio ex alijs. 28 Secundò. Sequeretur, diuinam prouidentiam circa electos, quæ est peculiaris prouidentia, & dicitur proprio nomine, prædestinatio, pẽdere ex voluntate humana, & vt inquit Catherinus, vbi supra quilibet esset vi sui liberi arbitrij, suę prædestinationis fabricator. Hoc autem est absurdum; ergo. Absurditas consequentis patet; quia tunc Deus nõ prouideret de rebus, sicut placet suæ diuinæ sapientiæ, sed secundum quod homines essent volituri; & sic gloria, & gratia, & alia bona, quæ Deus disposuit euenire in mundo, non euenirent; quia Deus ex beneplacito suo illa forè decreuerit, vel eo modo, quo decreuit ex beneplacito suo; sed quia homines illa, & eo modo facere voluerunt. Quæ omnia derogant diuinæ prouidentiæ, & præparationi gratiæ, & mediorum ad finem. Consequentia verò probatur, quia Deus non potuit distinguere prædestinatum à reprobo circa media gratię, antequam preuideret consensum vnius, & dissensum alterius: alia enim media requiruntur ad prędestinatum, vt finem suum consequatur, alia ad reprobum; at ista pręparatio mediorum, cum isto discrimine, est prouidentia Dei particularis, quę communiter, vel saltem à pluribus dicitur prędestinatio: ergo prouidentia Dei penderet à voluntate humana. Sequitur etiam, (& in idem incidit) quod primi effectus prędestinationis, idest prępararionis gratię pręuenientis, detur causa, scilicet ille consensus præuisus. Consequens autem est manifestè falsum, quia prima gratia non est ex meritis, vt patebit ex dicendis, & in materia de gratia.

Confirmatio. 29 Confirmatur, & magis declaratur hæc ratio; quia si Deus prædestinaret homines, & Angelos, ex bono vsu liberi arbitrij præuiso, sequeretur, quod qualem præuidit Deus futurum vsum liberi arbitrij Petri, &c. talem gratiam, & media illis præpararet in tempore, quibus posset operari; ita quod bonus vsus liberi arbitrij futurus esset regula, & mensura auxiliorum, et mediorum cõferendorum ad salutem, Deo ab æternitate. Et hoc est falsum, ergo & antecedens. Consequentia probatur, quia si Deus elegit aliquem ad gloriam, quia videt illũ vsurum benè libero arbitrio, præuidet etiam, quis sit magis operaturus bonum, si maius auxilium habeat; ergo si præuisio boni actus liberi arbitrij, est causa electionis ad gloriam, electio ad tantam gloriam erit ex præuisione vsus liberi arbitrij sic intensi, & sic cooperantis. Illa bona cooperatio intensior, & remissior requirit maiora & minora auxilia gratiæ; ergo præuisio boni vsus liberi arbitrij est regula, & mensura, qua Deus electis confert maiora, vel pauciora auxilia. Consequentis autem falsitas probatur ex scriptura, in qua habemus, quod Deus denegauit aliquibus auxilia, quibus illi benè vsi fuissent, & aliquibus confert auxilia maiora, quos præuidit non benè vsuros. Nam Matthęi cap. 11. habetur. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Betsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent*. Ex hoc loco habetur, quod Deus Tyrijs denegauit auxilia, quibus fuissent conuersi, & ea concessit Corozaim, & Betsaidæ, qui ea spreuerunt. Præterea. Non est dubium, quod si Deus contulisset multis damnatis auxilia illa, quæ contulit Paulo persequenti Ecclesiam, quod illi salui fuissent, & alia multa adduci possent; ergo Deus non decreuit conferre ab æterno auxilia iuxta bonum vsum liberi arbitrij præuisum, sed ex beneplacito suo; ergo neque etiã elegit ad gloriam ex bono vsu liberi arbitrij pręuisi, sed ex beneplacito suo.

30 Tertiò. Est argumentum efficacissimum adductum à D. August. lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 15. Humanitas Christi assumpta fuit à verbo ad vnionem Hypostaticam absque vllis meritis Christi, vt omnes Theologi fatentur: sed assumptio illa fuit prædestinata à Deo, iuxta illud Apostoli ad Romanos cap. 1. *Prædestinatus est filius Dei secundum carnem*, &c. Ergo prædestinatio Christi est lumen præclarissimum prædestinationis Adami, & aliorum Sanctorum, iuxta eundem D. August. ergo prædestinatio Sanctorum, quę in ipsa prædestinatione Christi, qui est Sanctus Sanctorum, maximè claruit, à quo tanquam à capite gratia aliorum prædestinatorum emanauit, est sine vllis meritis præuisis. 3. Ratio.

31 Quartò. Stante hac opinione, sequeretur, initium nostræ salutis esse à nobis, non à Deo. Consequens est heresis Pelagiana. Consequentia verò probatur, quia initium nostræ electionis, & prædestinationis ad gloriam, ad quam omnes alij actus sequuntur, esset ex nostris meritis pręuisis; ergo. 4. Ratio.

Quintò. Stante hac opinione, sequeretur, in æterna electione, & in temporali nostra conuersione, esse aliquid à nobis, quod non esset à Deo, nempè influxum liberi arbitrij bonum in opus, per quem pręuisum eligimur ad gloriam. Consequens est contra illud Ephesiorum 2. *Ipsius factura sumus creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit, vt in ipsis ambulemus*. Et confirmatur, quia bonus vsus liberi arbitrij est donum Dei, iuxta illud Apostoli ad Romanos 11. *Quis prior dedit illi*, &c. adeo quod hic benè vtatur, & non ille, est ex gratia Dei; ergo bonus vsus liberi arbitrij, vt à gratia distinguitur, non est causa prędestinationis. Hoc argumentum coincidit cum argumento Aluarez, quod facit disp. 36. sub hac forma. Bonus vsus liberi arbitrij, etiam vt prouenit à libero arbitrio, est effectus prędestinationis, quia conducit ad vitam ęternam; ergo non est causa prędestinationis. 5. Ratio.

32 Sextò. Sequeretur, dari in iustificatis, & prędestinatis aliquid ab ipsis, quo non iustificatos, & non prędestinatos excederent. Consequens est falsum contra illud ad Corinth. 4. *Quis enim te discernit; quid habes, quod non accepisti; si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* 6. Ratio.

33 Septimò. Hęc assertio videtur ponere, aliquod obiectum creatum mouere diuinam voluntatem, scilicet bonum vsum liberi arbitrij pręuisum, quod est contra omnes Theologos, qui asserunt, quidem ex parte effectuum prędestinationis dari causam, at non asserũt, respectu diuinę voluntatis dari aliquam causam; quia quicquid agit Deus, certum est, quod illud agit ex mero suo beneplacito. 7. Ratio.

34 Octauò. Multi sunt prędestinati, qui iustificantur per gratiam Dei absque vllo bono vsu liberi arbitrij; ergo vsus bonus liberi arbitrij non potest esse causa prędestinationis alicuius. Antecedens probatur in paruulis baptizatis, & statim morientibus; illi enim nullum 8. Ratio.

lum habent bonũ vsum liberi arbitrij; ergo non potuerunt prædestinari ex præuisione boni vsus liberi arbitrij.

9. Ratio. Nonò. Si prædestinatio est ex bono vsu liberi arbitrij, quæro, quis sit ille bonus vsus liberi arbitrij; vel est ille, qui antecedit iustificationem, vel ille, qui sequitur, & est multiplex. Non primus, quia ille etiam potest esse in præscitis, & reprobis, qui non sunt prædestinati: neque secundus, quia, vel ille est determinatus ad certum numerum actuum, scilicet, vel est incertus. Non secundum, quia ratio cuiuslibet rei debet esse determinata, non indeterminata; ergo ratio prædestinationis, quæ ponitur iste bonus vsus liberi arbitrij, debet esse determinata. Non primum, quia non possumus determinare, quis sit iste bonus vsus liberi arbitrij, qui est causa prædestinationis: nam aliquis saluatur, quia in vltimo vitæ suæ conuertitur, & habet actum vnicum bonum: alius per multum tempus permanet in actibus bonis, & saluatur, alter verò in paucioribus, & sic de alijs. Adeo quod actus liberi arbitrij boni, quibus homines saluãtur, sunt indeterminati. Quod si dicas, esse vltimam actum boni vsus liberi arbitrij, ad quem sequitur immediatè gloria. Contrà. Tunc sequeretur, quod gratia non esset effectus prædestinationis, & quod non pertineret ad prædestinationem; sed esset extrà, quod est erroneum, & periculosum, quia sicut Deus prædestinat aliquem ad gloriam, etiam eum prædestinat, & elegit ad gratiam, qua illam gloriam consequatur. Consequentia probatur, quia si quis prædestinatur per præuisionem illius boni vsus, ille bonus vsus non antecedit aliquam gratiã, sed subsequitur, & ad illum statim, & immediatè sequitur gloria; ergo gratia non caderet sub prædestinatione.

10. Ratio. 35 Decimò. Sequeretur, quod gratia iustificans esset debita illi bono vsui præuiso. Consequens est error Pelagianus; ergo. Consequentia probatur, quia bonus vsus liberi arbitrij est dispositio, propter quam illi conferatur gratia: forma autem est debita præuiæ dispositioni, vt patet in naturalibus: & contritioni est debita gratia proportionata illi; ergo bono vsui liberi arbitrij est debita gratia, tanquam forma conueniens illi dispositioni.

11. Ratio. Vndecimò. Hæc sententia, quod electio sit sine meritis, quæ videtur fuisse D. August. esse de fide videtur, & opposita videtur damnata: nam Cęlestinus Papa Epistola prima ad Episcopos Galliæ approbat doctrinam D. August. & reprehendit Massilienses docentes, electionem esse ex meritis. Adducuntur aliæ rationes à Cathecino, & ab alijs, sed vel non militant contra nostram sententiam, vel in his clauduntur.

Probatur, electionem, siuè prædestinationem ad gloriam, factam esse ex meritis præuisis in adultis, & ex parte prædestinati dari aliquam causam. Caput IIII.

36 EX altera parte non pauci Theologi veteres, & recentiores omnibus viribus sustinent, prędestinationem, siuè electionem ad gloriam efficacem, habere aliquam causam veram, & propriam ex parte prædestinati, & illam in adultis esse merita gratiæ, siuè bonum vsum liberi arbitrij ex adiutorio gratiæ præuisum à Deo.

37 Hanc sententiam, licet sit contraria communiori, nihilominus puto esse veram, neque puto, illam esse dissonam à D. August. neque Sanctis Patribus; sed puto, auctores contrariæ sententiæ non rectè intellexisse D. August. sicuti nec multi temporibus D. August. illum intellexerunt, vt infra dicemus, multique auctores non exiguę doctrinę, & sanctitatis antiqui, & recentiores illam amplectuntur, vt infra videbimus.

1. Ratio. Ratio autem, quæ me efficacissimè mouet, & quę etiã à primis temporibus, quo Theologica tractare cæpi, in hanc sententiã me induxit, quam postea inueniens apud Thomam Stapletonem in Anthidotis Apostolicis, in epistola ad Romanos cap. 9. & Gabr. Vasquez p. p. disput. 82. cap. 5. & disput. 89. cap. 9. valde gauisus sum, hęc est. Eo modo Deus ab æterno res ordinauit, & præfiniuit, & ob illas easdem causas euenire decreuit, propter quas in tempore illę eueniunt; sed sic est, quod Deus in tempore iustificat hominem, quia suo libero arbitrio consentit vocationi, & gratiæ à Deo sibi gratis collatæ, & propter iustificationem dat deinde illi gloriam. Ergo quando Deus ab æterno decreuit, & prędestinauit Petro, & alijs electis conferre gloriam, hoc præfiniuit ex hac causa, quia pręuidit, Petrum, & alios electos in tempore benè vsuros esse libero arbitrio, & cooperaturos fuisse gratię diuinę, & auxilijs diuinis. Maior est clara, alioquin da oppositum, aliter, & ob alias causas res in tẽpore euenirent, atque Deus præordinasset ab æterno, quod destruit prouidentiam diuinam, quę se extendit, non solum ad omnia in vniuersali, sed ad quodcumque nimirum in particulari. Vnde Sapient. 7. dicitur. *Sapientiam Dei attingere à fine vsque ad finem fortiter, & disponere omnia suauiter*. Et confirmatur, quia executio rerum debet esse consentanea decreto diuinę prouidentiæ, & hoc maximè circa salutẽ humanã locum habere, non potest negari, cùm prędestinatio sit pars principalis diuinę prouidentię; ergo executio cõsequutionis glorię debet esse conformis decreto diuinę voluntatis, quo hunc, vel illum elegit ad gloriam; & ita dicendum est eo modo, & ea de causa, electos nunc consequi iustificationem in tempore, & consequenter gloriam per illam causam, & media, quę decreuit Deus ab ęterno. Denique hoc apertè dicit D. August. lib. de bono perseuerantię cap. 22. sub illis verbis. *Deus enim qui omnia, quæ prædestinauit, impleuit*, &c. & D. Thom. p. p. in materia de prouidentia, & pręsertim quęst. 23. art. 5. cum ait. *Diuina enim prouidentia producit effectus, per operationes causarum secundarum, vt supra dictum est. Vnde, & id, quod est per liberum arbitrium, est ex prædestinatione*. Minor verò probatur ex materia de iustificatione, ex qua suppono, consensum liberi arbitrij ad illam requiri, quod est de fide; requiritur autem, non vt quędam res mortua quę tantum agatur, & moueatur, & ipsum nihil agat, sed ita concurrit, quod partialiter, licet minus principaliter, cum gratia producit actum meritorium, quo quis iustificatur, vt decreuit Sacrum Cõcilium Tridentinum sess. 6. cap. 5. etiam semper à tota Ecclesia Catholica, & Sanctis Patribus fuit creditum; liberum enim arbitrium ita concurrit ad iustificationis actum, vt *neque homo ipse nihil omninò agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abijcere potest*, quę sunt verba Cõcilij in prędicto loco. Ergo liberum arbitrium ita liberè assentit, quod est in potestate sua assentire, & non assentire, posito auxilio diuino; & assensus ille non efficitur à gratia, sed ab ipso libero arbitrio, alioquin non ageret aliquid liberum arbitrium; sed nihil. Si volumus ergo saluare cõcursum verum liberi arbitrij, vt debemus, debemus dicere, quod licet liberum arbitrium non possit operari bonum sine auxilio diuino præueniente, & cooperante; tamen & ipsum aliquid præstat in operatione bona, quod ex ipso propriè, & verè pendet; hoc est bonus vsus liberi arbitrij, hic est actus meritorius, qui dicitur meritum gratiæ; quia licet sit à libero arbitrio, tamen non est ab ipso nudo, sed simul cum auxilio diuino. Ad propositum ergo. Cum in tempore homo iustificetur ex hoc assensu liberi arbitrij, qui est bonus vsus eius, & per hunc vsum bonum Deus illi conferat gloriã æternam, dicendum est, quod Deus ab æterno, quando elegit Petrum, vel hunc, & hunc ad gloriam (loquor de adultis) decreuit illis efficaciter dare gloriam; quia præuidit, hunc bonum vsum futurum sui liberi arbitrij, quo erat cooperaturus suis diuinis auxilijs.

38 Sed dicent auctores contrariæ sententię, vt colligitur ex Suarez p. p. lib. 1. de essentia prædestinationis Obiectio ex Suarez.

cap. 8.

cap. 8. num. 26. quod Deus ab æterno decreuit prius conferre Petro gloriam, sed decreuit illam ei conferre, vt coronam & præmium; & ideo vult illi dare gloriam propter merita, non quæ præuidet futura, sed quæ ipse potius præparauit: vnde concedunt nostram conclusionem in hoc sensu, quod elegit Deus electos ad gloriã ex meritis, non præuisis, sed præparatis. Dicunt ergo, quod Deus ab æterno decreuit prius cõferre gloriam Petro; deinde decreuit conferre Petro in tempore tantam gratiam, & tot auxilia, & ita efficacia, quod in tempore præfinient, & determinabunt liberum arbitrium, (quam aliqui volunt, esse præmotionem physicam, alij congruam,) vt non possit non assentire. Vnde illi solum iustificantur in tempore, quibus Deus dat huiusmodi auxilia efficacia, quæ liberum arbitrium ita præparant, vt non possit dissentire. Illis verò, quos non elegit ad gloriam, non dat hæc auxilia efficacia; sed auxilia, quæ licèt dicantur sufficientia, tamen non mouent efficaciter liberum arbitrium hominis illius, neque ille conuertitur. Vnde ex ipsa iustificatione deducitur argumentũ in contrarium. Cum enim Deus in tempore det vni auxilia efficacia, & maiora, quàm alteri, propter quæ ille conuertitur, non autem alius, cui talia non dantur, hoc signum est, quod Deus illum elegit ab æterno absolutè, & nõ propter merita præuisa, neque propter futurum bonum vsum, sed ex suo beneplacito mero; siquidem ille bonus vsus, & assensus ille, est à Deo, non à libero arbitrio. Quod autẽ Deus in tempore det vni auxilia ita efficacia, quod ille conuertatur: alteri verò non det illa, quibus cum indeat, non potest conuerti, probamus; quia non distinguitur id, quod est ex gratia ab eo, quod est ex libero arbitrio, vt ait D. Thom. p. p. quæst. 23. art. 5. nos autem distinguimus, dum volumus, quod actus iustificationis ita partialiter sit à libero arbitrio, quod ex illa parte non sit à gratia. Et hoc totum confirmatur efficacissimè ex dictis varijs D. August. contra Pelagianos, vt patet ex auctoritatibus superius adductis, & præsertim de prædestinatione Sanctorum cap. 11. vbi pertractans illud Ezechielis. *Ego faciam, vt faciatis*. Ergo auxilium Dei efficax est tale, vt faciat nos facere; ergo consensus ille arbitrij omninò videtur esse à Deo, & præfiniri, & determinari Physicè à Deo, nedum moraliter, vt faciat, & assentiat. Et eodem lib. cap. 8. *Cum prædicatur Euangelium, quidam credunt, quidam non credunt; sed qui credũt, prædicatore forinsecus sonante intus à Patre audiunt, atque discunt; qui autem non credunt, foris audiunt, intus non audiunt, neque discunt: hoc est illis datur, vt credant, illis non datur*; quia inquit. *Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*: & aliæ huiusmodi auctoritates ibi sunt, quas partim supra cap. 3. adduximus, parum in disputatione de gratia efficaci, & sufficiente.

D. August. de prędestinatione Sãctorũ c. 11.

Cõfutatio obiectionis allatæ.

39 Sed ista responsio non tollit vim argumenti, quoniam licet Deus prius eligat electos, & deinde conferat illis media ad consequendam gloriam, tamen illa media, quantumcumque magna, non sunt efficacia, nisi ex consensu liberi arbitrij; ex quo semper sequitur, electionem ad gloriam Petri ante præuisionem assensus liberi arbitrij, ex motione gratiæ, nunquam esse efficacẽ, quia gratia non tollit liberum arbitrium; ergo electio efficax est post præuisionem boni vsus liberi arbitrij à gratia adiuti. Insuper auctoritates nunc adductæ, & similes non infirmant, quod nos diximus, neque conuincunt, liberum arbitrium non concurrere liberè, & ita liberè, quod dum assentit, non possit non assentire. Vnde ipsemet D. August. cum lib. de prędestinatione Sanctorum, ita extulisset gratiam, vt videretur abstulisse de medio liberum arbitrium, & de hoc accusaretur à multis, fecit alium librum, scilicet de gratia, & libero arbitrio, vbi optimè declarat, concursum gratiæ non tollere concursum liberi arbitrij, neque cum ipse exaltauit gratiam, voluisse deprimere liberum arbitrium, sed solum reprimere temeritatem Pelagianorum, qui non libertatem arbitrij defendebant, sed extollentiam, & superbiam liberi arbitrij adstruebant, vt ait D. August. lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 14. his verbis. *Sed cum fuerint conuicti nõ defensores, sed inflatores & præcipitatores liberi arbitrij*; loquitur enim de Pelagianis, & Semipelagianis. Et eodem libro de gratia, & libero arbitrio cap. 1. habet hæc verba. *Sed quoniam sunt quidam, qui sic gratiã Dei defendunt, vt negent hominis liberũ arbitrium; aut quando gratia defenditur, negari existimẽt liberum arbitrium: hinc aliquid scribere ad vestram charitatem curaui*, &c. Deinde in 2. & 3. cap. eiusdem lib. innumeras adducit auctoritates, ad probandum, dari liberum arbitrium. In initio autẽ quarti capitis eiusdem libri habet hæc verba. *Sed metuendum est, ne ista omnia diuina testimonia, & quæcumque alia sunt, quæ sine dubitatione plurima sunt in defensione liberi arbitrij, sic intelligantur, vt ad vitam piam, & bonam conuersationem, cui merces æterna debetur, adiutorio, & gratiæ Dei locus non relinquatur; vt audeat miser homo, cum benè viuit, & benè operatur, vel potius benè viuere, & benè operari sibi videtur in seipso, non in Domino gloriari, & spem rectè viuendi in seipso ponere, vt sequatur eum maledictum Hieremiæ Prophetæ dicentis. Maledictus homo, qui spem habet in homine*, &c. Eodem lib. cap. 5. habet hæc verba. *Meritum enim quidem fuit in Apostolo Paulo, sed malum, quando persequebatur Ecclesiam*, &c. Et paulò post. *Cum ergo haberet hoc meritum malum, redditum est bonum pro malo in eo, quod secutus adiunxit; sed gratia Dei sum id, quod sum; atque vt ostenderet & liberũ arbitrium, mox addidit, & gratia eius in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboraui: hoc enim liberum hominis arbitrium exhortatur, & alijs quibus dicit: Rogamus, ne in vacuum gratiam Dei suscipiatis, vt quid enim eos rogat, si gratiam sic susceperunt, vt propriam perderent voluntatem?* &c. Et eodem lib. cap. 6. habet hæc verba aduersus Pelagianos. *Si enim merita nostra sic intelligerent, vt et ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia*, &c. Et eodem lib. cap. 9. habet hæc verba. *Non enim quia dixit, Deus est enim qui operatur in nobis, & velle, & operari pro bona voluntate: ideo liberum nostrum arbitrium abstulisse putandus est*, &c. quod probat in sequentibus; & deinde subdit rationem illorum verborum Apostoli sic. *Sed ideo cum timore, & tremore. nè sibi tribuendo quod benè operatur de bonis, tanquam suis extollantur operibus*. Denique eodem lib. cap. 17. habet hæc verba. *Vt ergo velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum cooperatur*, &c.

40 Ex omnibus his locis, & similibus conspicitur, quod D. August. cum extollit gratiam tantum, vt illi tribuat omne opus nostrum, non intendit asserere, quod in nostra iustificatione temporali, gratia quantumcumque efficax, & magna, ita concurrat, vt tollat concursum liberi arbitrij liberum, ita quod ipsum nõ concurrat ex parte sua liberè, & non sit causa cooperans simul cum gratia; quia est impossibile, quod voluntas sit causa cooperans, & ex parte sua non habeat suam propriam causalitatem partialem liberam; sed D. August. vult probare contra Pelagianos, & Semipelagianos, quod liberum arbitrium non potest se solo, non solum incipere velle bonum, (vt dicebant Pelagiani) sed neque proficere in bono sine gratia. Et rursus, quod gratia est causa principalis, & prima nostræ iustificationis, non autem liberum arbitrium, & quod ideo non debemus gloriari in nobis de nostris operibus, licet partialiter ad illa concurramus, quia licet nos cooperemur, tamen prius præuenimur à Deo, q nos excitat, & insuper adiuuat in operatione. Et sic sunt intelligendæ omnes eius auctoritates, cum ait. *Faciam, vt faciatis*, supple bonum; ex Ezechiele. Item illud: *Cum prædicatur Euangelium, vnus credit, alter non credit*, &c. Non vult negare, quod ille conuertatur, quia assentit, & ille, quia non vult assentire, non conuertatur: quia certum est, quod ille conuertitur,

quia

quia gratiæ Dei cooperatur: ille verò non conuertitur, quia illi non cooperatur, sed vult tribuere primatũ gratiæ; quia principalis causa est gratia, non liberum arbitrium: ideo gloria debetur Deo, non libero arbitrio. Et licet Deus det vni maiora auxilia, quàm alteri, non tamen sequitur, quod elegerit illum efficaciter, cui maiora auxilia dedit; quia videmus, aliquos reprobos habere maiora auxilia, quàm nonnullos prædestinatos, vt patet de Iuda, qui fuit Apostolus, & tamen damnatus est. Deinde licet alicui det maiora auxilia, quàm alteri, tamen Deus nunquam efficaciter decreuit illi dare gloriam, neque elegit ad gloriam, donec præuidit, eum consensurum per suum liberum arbitrium; quia homo est semper liber, & quæcunque auxilia dentur homini à Deo, quantumcunque maxima, semper requiritur liberi arbitrij consensus, vt patet de Paulo, qui, & si maxima vocatione fuit vocatus, non tamen iustificatus est sine consensu libero sui liberi arbitrij.

Solutio obiectionis ex D. Tho.

41 Ex quo patet etiam solutio obiectionis D. Thomę: nam distinguere inter liberum arbitrium, & gratiam, potest duobus modis intelligi. Vno modo, quod sit aliquod opus bonum, quod ità proficiscatur à libero arbitrio, quo ad esse suum totale, quod non proueniat à Deo; & hoc modo negamus, nos distinguere inter operationem Dei, & liberi arbitrij; quia dicimus, opus bonum esse à Deo, & a libero arbitrio simul. Alio modo, quod opus illud quo ad partem aliquam sui sit à Deo; & quo ad aliam sit à libero arbitrio; & quod illa pars, quę est à libero arbitrio non sit à Deo, vt sic. Et hoc modo concedimus, nos distinguere inter operationem Dei, & liberi arbitrij, si quidem hoc est necessarium ad saluandum, quod liberum arbitrium liberè cooperetur in opus, vt de fide sustinendum est; & cum D. Aug. & Paulo, vt visum est. Et hoc non est inconueniens, quia quando duę causę partiales concurrunt ad vnum effectum, causalitas, quę prouenit ab vna causa, non prouenit ab altera: Deus, & liberum arbitrium sunt duę causę partiales, vt visum est; ergo consensus liberi arbitrij, quod est opus bonum, est ab ipso libero arbitrio partialiter, sed minus principaliter à Deo etiam partialiter; sed à Deo initialiter, & cooperante: & propter hoc actus consentiendi tribuitur, non libero arbitrio, sed ipsi gratię, & Deo, & dicitur donum Dei, quia Deus est causa principalior ipsius.

Alia ratio principalis.

42 Ex hoc habet euidentiam alia ratio principalis, quę pro hac nostra sententia adduci solet, et est hęc: quia talis voluntas Dei absoluta, siuè electio ad gloriam antecedens pręscientiam meritorum, seù liberę cooperationis inferret necessitatem libero arbitrio, quod repugnat illi. Consequentia patet, quia stante illo decreto, impossibile est, effectum non sequi. Nec valet dicere, quod est necessitas consequentię, non consequentis: nã probatur, quod sit necessitas consequentis, quia ex Anselmo lib. de concordia pręscientię, & prędestinationis, Necessitas ex suppositione est necessitas simpliciter, quã do suppositio est antecedens, & preuenit hominis libertatem, quia tunc non est in potestate eius: si enim antecedens non est in potestate mea, sed est certum, & infallibile, & consequentia est necessaria, etiam consequens est necessarium, & non est in potestate mea.

Obiectio Suarez.

43 Respondēt enim aduersarij, vt Suarez vbi supra, quod hęc ratio habet fundamentum falsum, scilicet quod Deus non possit prędefinire aliquem effectum liberum, & liberè efficiẽdum in tempore, nisi prius Deus videat illum effectum esse futurum. Quod autem hoc fundamentum sit falsum, nititur probare multis exemplis: nam Deus præordinauit, Christum in eodem signo ad esse, & ad gloriam animæ, & corporis; & tamen certum est, quod Christus in tempore non habuit gloriam corporis, nisi ex meritis, & alijs similibus. Sed ego puto, fundamentum illud pro nostra ratione esse verissimum; implicat enim contradictionem, quod Deus velit aliquem effectum esse futurum liberè ab aliqua causa creata, & Deus præfiniat illum absque consensu libero illius rei; implicat enim, quod in tempore Deus præfiniat, me seruare legem liberè, & tamen ex se, sine meo concursu præfiniat, me seruare legem; quod autem de facto in tempore implicat contradictionem, ita in æterna scientia Dei, & Voluntate; ergo illa, quę Deus voluit euenire liberè, non sunt præfinita à Deo efficaciter ante præuisionem concursus liberi arbitrij. Ad exemplum autem adductum de Christo, dictum est in disp. An prędestinatus possit damnari, esse rationem particularem de merito ipsius; erat enim simul viator, & comprehensor ex speciali priuilegio, ideò etiam opera eius fuerunt meritoria ex speciali priuilegio.

44 Ex his colligitur, inconcussam esse rationem istã principalem, quæ breuiter, & faciliter potest formari sic. Ob eas causas Deus homines ad gloriam ab æterno prædestinauit, propter quas in tempore illis dat gloriã; sed sic est, quod causa propter quam in tempore dat hominibus gloriam, est, quia in tempore iustificantur; iustificantur autem adulti, quia liberè vtuntur libero arbitrio, & quia consentiunt gratiæ, & auxilijs diuinis; ergo causa, propter quam Deus ab æterno prædestinat homines adultos ad gloriam, est, quia in tempore benè vsuri sunt libero arbitrio; ergo præuisio boni vsus liberi arbitrij, est causa prædestinationis. Maior, & minor sunt probatæ. *Ratio illa breuiter cõficitur.*

45 Et cum respondetur, quod decreuit Deus ab æterno dare gloriam propter merita quidem, at non præuisa, sed præparata ab ipso. Contrà. Hæc responsio repugnat assertioni, quam sustinent: nam secundum eam Deus absolutè prius decreuit dare Petro gloriam, deinde decreuit dare illi merita tanquam media, per quæ illam consequatur; ergo in illo priori nulla habetur ratio meritorum; ergo falsum est, quod Deus decreuerit dare gloriam Petro ob merita præparata. Pręterea. Ratio stat in suo robore, quia stãte illa opinione, quod Deus absolutè decreuerit dare gloriam Petro, & deindè præparauerit merita, sequitur, quod ab æterno decreuerit dare gloriam Petro per solum suum beneplacitum, nulla habita ratione meritorum: in tempore autem dat de facto gloriam propter merita, & propter iustificationẽ; ergo nõ propter eandem causam decreuit Deus ab ęterno dare gloriam Petro, propter quam in tempore eam actu illi confert. Si quidem ab æterno merè gratis, & sine meritis decreuit dare, in tempore verò dat per merita. Et quod verè propter merita, & non propter decretum æternum det de facto gloriam, patet, quia in Sacra scriptura, & in praxi ecclesiæ habemus, quod gloriam redditur tanquam merces; non ergo per decretum purum gratuitum, sed per decretum diuinum, includens merita.

46 Præterea, cum dicitur. Decreuit Deus ab æterno dare gloriam propter merita non præuisa, sed præparata: quæro, vel merita præparata à Deo sunt causa, propter quam Deus decreuit conferre gloriam Petro, ita quod merita sint conditio, & ratio decernendi dare gloriam Petro, vel intelligitur, quod non sint causa, propter quam Deus decreuit dare gloriam, sed solum sint media ad ponendum in esse decretum illud dandi gloriam Petro: si primo modo, habeo intentum, quia cum merita illa pendeant à bono vsu liberi arbitrij libero, vt supra declaratum est, necessariò sequitur, Deum decreuisse dare gloriam propter bonum vsum liberi arbitrij præuisum: si verò secundo modo intelligitur, vt intelligunt, & intelligere habent, stante illa positione, falsa est illa propositio, Deus decreuit dare gloriam propter merita præparata: probatur, quia media ad consequendũ aliquem finem, vel obiectum, non sunt causa electionis illius finis, & obiecti, at in eo casu merita essent media ipsi Deo ad faciendum, vt Petrus consequatur gloriam; ergo non sunt causa, propter quam Deus elegit dare Petro

tro gloriam. Exemplum. Princeps donauit possessionẽ Petro, vt autem eam actu consequatur facit literas obsignatas de tali donatione: illę literæ sunt medium ad consequendum illam possessionem: si autem quis inferat; ergo sunt causa propter quam Petrus obtinuit illã possessionem à Principe, non valet consequentia: quia Princeps non donauit illam possessionem propter illas literas, sed propter suam liberalitatem; licet illæ literæ fuerint medium ad illam consequendam. Vnde patet, quod si quis diceret, Princeps donauit possessionem Petro propter literas obsignatas, falsum diceret, & propositio esset falsa.

Tandem, cum dicitur. Deus decreuit dare gloriam Petro propter merita à se ipso Deo præparata: quæro, vel intelligitur de meritis præparatis à Deo antecedenter ad liberum arbitrium, vel dependenter à libero arbitrio. Si secundum, habeo intentum, quia tunc præsupponitur præuisio boni vsus liberi arbitrij. Si primo modo, talia merita non dantur, quoniam omne meritum liberè procedit à libero arbitrio: ideo implicat repugnãtiam, Deum præparare merita antecedenter ad liberũ arbitrium, quia ista essent absolutè determinata à Deo, nullo habito consensu voluntario liberi arbitrij, quod repugnat rationi meriti.

Alia ratio pro eadem opinione ex voluntate antecedenti, & consequenti sumpta. Vbi quid sit voluntas signi, & beneplaciti antecedens, & consequens, inefficax, & efficax declaratur.
Cap. Quintum.

Secunda ratio principalis.

47 SEcundò principaliter pro eadem sententia arguitur sic. Omnes Theologi vno ore fatentur, Deũ voluntate sua antecedenti, & primaria voluisse dare omnibus vitam æternam, & salutem, iuxtà illud Apostoli Pauli prima ad Thim. cap. 2. *Deus vult, omnes homines saluos fieri.* Ex quo patet, Deum voluntate antecedenti non distinxisse inter electos, & reprobos, sed ęqualiter cum omnibus se gessisse, & omnibus illis voluisse gloriam, & salutem. At hæc voluntas antecedens præcedit præuisionem meritorum, & peccatorum; ergo volũtas Dei ante præuisionem meritorum est æqualis omnibus. Subsumo. At voluntas ista antecedens gloriæ, & salutis omnium hominum non est efficax: quia illa non impletur, vt patet; ergo electio prędestinatorum ad illam non pertinet. Ergo electio prædestinatorum, pertinet ad voluntatem consequentem, quæ subsequitur pręuisionem meritorum, & consequenter electio ad gloriam est ex præuisione meritorum.

Quid sit voluntas antecedẽs, & cõsequens, signi, & beneplaciti, inefficax, & efficax.

48 Pro declaratione istius rationis breuiter videndũ est, quæ, & qualis sit voluntas Dei antecedens, & consequens, quę sit voluntas signi, & beneplaciti, quę inefficax, & efficax: quorum omnium declaratio est apprimè necessaria toti huic materię de prędestinatione. Pro explicatione igitur istarum voluntatum in Deo, sciendũ est, quod licet in voluntate diuina sit vnicus actus simplicissimus, vt diximus in materia de pręscientia Dei, respectu rerum creatarum, & eodem actu producat effectus contrarios, tamen per nostrum modum intelligendi ponimus in diuina voluntate plures actus, siue plures voluntates: illi enim plures actus distincti appellãtur plures voluntates, qui diuersis actibus nostræ voluntatis respondent; & dimissis actibus omnibus alijs in præsentia tangendo eos, qui faciunt ad rem nostram. Triplex ponitur diuisio voluntatis in Deo ab omnibus Theologis. Prima est. Alia est voluntas signi, & alia est voluntas beneplaciti. Secunda diuisio. Alia est voluntas antecedens, alia est consequens. Tertia. Alia est voluntas inefficax, alia est voluntas efficax. Istæ autem tres diuisiones, vt plurimum videntur coincidere in vnam quantum ad rem, licet quò ad modum loquendi, & significationem verborum habeant aliqualem diuersitatem.

Triplex voluntas in Deo.

Vnde communiter voluntas signi, voluntas antecedens, & voluntas inefficax, pro eadem voluntate sumuntur, et significant voluntatem Dei faciendi aliquid, non absolutè, & efficaciter, & vltimata determinatione, sed quæ, quantum est ex se, vellet illud facere, & habet desideriũ, & complacentiam illius rei. Aliquando tamen etiam habeant diuersam significationem, vt volũtas signi qua Deus præcepit Abrahæ, vt immolaret Isaac: Deus enim voluit oppositum voluntate beneplaciti; sed dedit illud præceptum, quod fuit signum, se velle immolationem Isaac, vt tentaret Abraham, vt habet Scotus in 2. d. 37. in resp. ad primum principale ad oppositum: tamen voluntas signi non semper accipitur in hoc sensu, vt cum dicimus, præcepta Decalogi esse voluntates signi: nam voluntas, qua Deus vult nos facere præcepta, non est voluntas ficta, & simulata, vt tentet nos, & tamen re vera non velit nos facere præcepta, vt contingit de præcepto facto Abrahæ, vt occideret Isaac; sed est vera voluntas, & propriè, vt nunc infra dicam. Voluntas verò beneplaciti, consequens, & efficax accipiuntur etiam pro eodem, & significant voluntatem Dei, qua aliquid vltimata determinatione, & efficaciter, & absolutè vult. Vnde voluntas tribus prioribus modis dicitur voluntas conditionata, tribus posterioribus dicitur voluntas absoluta. Exẽplum est de eo, qui proijcit merces in mare, nè à tempestate mergatur; iste habet duplicem actum voluntatis in se circa proiectionem mercium in mare. Primus est actus, quo nollet proicere merces, si fieri posset, vt vitaret periculum mortis, & ista voluntas, siuè actus voluntatis, est voluntas conditionata: vellet enim non proicere, si posset saluare se, non proiciendo. Hæc ergo voluntas potest dici antecedens, & inefficax, & etiam signi, licet quo ad hoc vltimum, quo ad modum loquendi, non rectè congruat. Sed dummodo conueniamus in sensu, non est curandum de terminis; hæc enim disputatio est potius de nominibus, quàm de rebus. Habet deinde aliam voluntatem, scilicet proijciendi, & hæc dicitur voluntas absoluta beneplaciti, consequens, & efficax. Hæc enim est vltimata determinatio ipsius, & nulla adest cõditio, & efficaciter exequutioni mandatur.

Opin. Scoti de prædictis voluntatibus.

49 Porro, quod voluntas beneplaciti, consequens, & efficax pro eodem accipiantur à Scoto, patet legenti ipsum in 1. dist. 46. quæst. vnica: nam dicit in corpore quęstij, voluntatem beneplaciti semper adimpleri: & in responsione ad primum asserit auctoritatem Apostoli. *Deus vult, omnes homines saluos fieri*, intelligi de voluntate antecedente, non consequente: quia Deus voluntate beneplaciti non vult omnes homines saluos facere; ergo voluntas beneplaciti, & voluntas consequens pro eodem accipiuntur apud Scotum. Voluntas autem efficax est, qua vltimatè Deus aliquid vult, & absolutè, quæ semper adimpletur; ergo hęc voluntas efficax est idem, quod voluntas beneplaciti, & consequẽs apud Scotum. Ex quo infertur, quod ista tria, vel quatuor membra coincidunt in vnum, & consequenter etiam alia tria vel quatuor mẽbra illis respondentia debent coincidere, scilicet voluntas signi, antecedens, & inefficax. Item voluntas conditionata, voluntas secundum quid cum eisdem conueniunt. Voluntas verò simpliciter, & voluntas absoluta similiter coincidunt cum voluntate beneplaciti. Ex quo apparet Vasquez p. p. disp. 83. malè referre Scotum pro opposita sententia: idem enim sentit ipse Vasquez ea disp. quod Scotus; & nos hic expoxuimus.

Vasquez malè citat Scotum.

50 Quod autem voluntas signi antecedens, & inefficax, significent voluntatem illam, qua Deus, quantum est ex se, vellet aliquid, & qua se complacet in illo, licet propter aliquas causas extrinsecas non velit vltimata determinatione illud, probatur. Nam ex D. Thoma p. p. quæst. 19. art. 11. & alijs Theologis multis elicitur, quod voluntas signi non est vera voluntas, sed signum voluntatis diuinæ. Vnde præcepta Dei dicuntur voluntates Dei, nõ simpliciter, sed volũtates signi: quia scilicet sunt

sunt signa, quod Deus velit illud quod per tale præceptum designant: tunc arguo sic. At Deus, quantum est ex se, vellet illud præceptum fieri: neque enim imaginandum est, quod Deus dederit præcepta legis, & quod Deus, quantum est ex se, noluerit illa adimpleri: hoc enim ponit absurditatem, & impietatem in Deo: voluit ergo Deus, illa præcepta fieri, quantum est ex parte sua, & ideò dedit legem, & communiuit eam pœnis, & dat auxilia sufficientia: verum tamen, quod quia obseruatio illorum, pendet quoque ex libero nostro arbitrio, & Deus noluit illud cogere; ideò non decreuit, nec voluit voluntate beneplaciti, & efficaci illa fieri, nisi cõcurrentibus nobis. Voluntas ergo illa signi, & antecedens, & inefficax, quod præcepta obseruentur, est voluntas, qua Deus, quantum est ex parte sua, vult aliquid fieri, & in eo se complacet, & habet desiderium illius.

An voluntas signi, antecedẽs, & inefficax sint verè voluntates in Deo.

Ex quo soluitur aliud dubium, an scilicet illa voluntas signi, & antecedens, & inefficax sit vera voluntas, vel potius non sit vera voluntas, sed fictio voluntatis, & signum tantùm voluntatis, sed non vera voluntas. Vt cum Deus præcepit, quod omnes seruarent legem, quã tamen omnes non seruant, an hæc voluntas, vt lex adimpleatur ab omnibus, quæ explicatur, & signatur per præceptum, sit vera voluntas Dei, an apparens tantùm, & ficta?

Prima ratio pro parte negatiua.

52 Ex vna parte videtur, quod illa voluntas sit apparens, & ficta, vnde D. Tho. p. p. quæst. 19. art. 6. ad primum appellat voluntatem illam antecedentem, qua aliquis aliquid vult, quantum est ex se, sed non absoluè, velleitatem quandam: non voluntatem absolutam; & voluntatem secundum quid, non absoluiè.

2. Ratio.

53 Præterea. Voluntas ista inefficax est imperfecta, & ideò non videtur ponenda in Deo. Antecedens probatur, quia arguit in volente impotentiam: qui enim vult aliquid, quantum est ex se, & tamen non vult illud efficaciter propter aliquam circunstãtiam extrinsecam, videtur esse impotens, nec posse auferre illam circunstantiam, & impedimẽtum; quod si potest auferre illud impedimentum, & non aufert, signum est, quod re vera illud non vult, sed fingit, se velle.

3. Ratio. Gen. c. 22.

54 Præterea. Deus præcepit Abraam, vt filium suum immolaret, Genes. cap. 22. & tamen re vera non habebat voluntatem veram, vt filium suum occideret. Item. Prophetæ multi prædicebant multas pœnas futuras ex parte Dei, quæ tamen postea non eueniebant, nec Deus volebat euenire, ergo.

4. Ratio.

55 Præterea. Deus, in Scriptura dicitur nolle peccatum, & tamen euenit peccatum. Ergo re vera Deus non habet voluntatem veram, quod peccatum non sit, sed est fictio, & voluntas apparens.

Decisio quæstionis.

56 Nihilominus necesse est dicere, quod istæ voluntates, quarum altera Deus vult aliquid ex se, & altera, qua aliquid vult absolute, sunt ponendę in Deo; & quod sunt veræ voluntates, & propriæ, alioquin Sacra scriptura esset mendax, & Deus ipse esset fictus, & deceptor; quæ sunt vitia omninò impossibilia Deo. In Sacra scriptura enim habentur auctoritates diuersæ, quæ non possent conciliari, nisi admittendo huiusmodi duas voluntates: nam auctoritates illę Apostoli ad Thimot. cap. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri*. Matth. 22. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Ad Rom. 2. cap. *Ignorans quoniam benignitas Dei ad pęnitentiam te adducit?* 2. Petri cap. 3. *Non tardat Deus promissum sicut quidam existimant, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire; sed omnes ad pœnitentiam reuerti*. Istæ apertè denotant voluntatem illam, qua Deus vult multa, quantum est ex se, quæ tamen absolutè, & simpliciter nõ vult propter defectum alicuius causæ exterioris. Aliæ autem, vt ad Romanos 9. *Voluntati eius quis resistet?* Et in Psal. 113. *Omnia, quæcunque voluit fecit in cęlo, & in terra;* ostẽdunt voluntatem Dei beneplaciti, & efficacem,

Prima auctoritas pro opin. vera. Secũda auctoritas.

quæ executioni mandat, quod sibi hoc modo placet.

Quod voluntas signi, & antecedens, & inefficax, sit vera voluntas.

Insuper. Ista voluntas, qua Deus vult aliquid, quantum est ex se, est voluntas vera, idest affectus, & complacentia, siuè desiderium verũ, quod talis res sit, probatur

1. Ratio.

Primò. Alioquin non mereretur nomen voluntatis.

2. Ratio.

57 Secundò. Cum Deus mandat præcepta, sequeretur, quod re vera non vellet præcepta illa adimpleri, neque haberet affectũ desiderij, quod illa res fieret, quod est impium, & facere Deum mendacem, scilicet aliud dicentem, & aliud intendentem. Insuper, quod voluntas conditionata, & inefficax sit vera voluntas, & quod sufficiat ad peccatum, ostendimus in materia de angelis in quæstione illa, Vtrum angelus potuerit appetere æqualitatem Dei contra Ferrariensem, & alios, & in 3. dist. 15. quæst. vnica, art. 3. in materia de tristitia Christi in passione, ostendimus, quod voluntas conditionata sufficit ad causandum tristitiam, & quod est vera voluntas, idest affectus, & desiderium rei volitæ, non fictio, & simulatio volitionis, neque enim tunc causaret tristitiam in nobis, neque causasset tristitiam in Christo, vt ibi ostendimus; & hoc auctoritates adductæ ex scriptura manifestant apertè.

58 Ad rationes in oppositum, Respondetur, quod licet voluntas antecedens, & signi in nobis quandoque dicat imperfectionem, vt cum volumus aliquid, quod non possumus consequi per nosmetipsos, vt immortalitatem in hac vita, & similia, propter imperfectionem nostrarum virium: tamen aliqua voluntas inefficax dicit perfectionem, vt cum Rex vult donare aliquid alicui suo seruo, sed vult donare illud tantum ex merito aliquo, & tamen seruus ille non vult operari honestè, vt Rex vult, propter quod non potest dare illi illud donũ, & præmium: hæc voluntas in Principe non arguit imperfectionem, quia non arguit impotentiam in ipso, posset enim dare illi illud donum, si vellet, sed quia requirit aliquam causam externam, quæ est tantum in potestate serui, nec vult illum cogere, licet posset, ideò efficaciter, non dat illi illud donum. Ita in proposito. Voluntas inefficax in Deo, licèt sit vera voluntas, tamẽ non est imperfecta, neque dicit imperfectionem, quia non arguit in illo impotentiam, sed libertatem: vellet enim saluare illos omnes, sed cum tali conditione, quæ quia non adest, illos non saluat.

Ad primã rationẽ ex D. Tho.

59 Ad primam rationem, quæ est D. Th. Respondetur, quod appellat illam voluntatem velleitatem, non quia non sit vera voluntas, sed quia non est vltimatè determinata voluntas: vnde in comparatione ad voluntatem absolutam, & beneplaciti, appellat illam velleitatem; non quia per se, & simpliciter non sit vera volũtas.

Ad secũdã rationem.

Ad secundam patet ex dictis, quod hæc voluntas non arguit imperfectionem in Deo.

Ad tertiam rationem.

Ad tertiam respondent recentiores, quod illud præceptum ad Abraham, & alia similia, quæ non implentur, possunt duobus modis considerari. Vno modo quantum ad rem præceptã. Alio modo quantum ad obligationem. Indicant voluntatem veram quo ad obligationem, non quo ad rem præceptam. Sed hæc responsio non satisfacit: quia præceptum est de re præcepta principaliter, ad quod sequitur postea obligatio, tanquam cõditio consequens: quia enim vt rem pręceptam, ideò obligat subditum ad illam faciendam.

Suarez 1. p. lib. 3. de attributis c. 8 Reijcitur.

Vera solutio.

Possumus ergo dicere, quod res pręcepta duobus modis potest considerari. Vno modo quo ad rem principalem præceptam nudè. Alio modo quo ad circunstantiam aliquam, ipsam concomitantem, quæ est ratio volitionis ipsius: vnde ipsa posita, res principalis est volita; illa ablata res principalis non est volita: & tunc in tali præcepto est duplicitas voluntatis, vt habet Scotus loco citato 2. sent. dist. 37. in respons. ad primum principale: etiam respectu vnius, est volitio: respectu alterius est nolitio. Et hoc contingere potest, quando finis præcepti est consonus rectæ rationi: potest enim tunc quis cogno-

scere, quod illud præceptum sit datum non propter volitum principale, sed propter circunstantiam finis, qua adimpleta, cessat præceptum. Hinc ad argumentum dico, quod præceptum Abrahæ datum de immolando filio, si consideretur quoad ipsam immolationem præcisè, Deus illam non volebat; neque præcepit Abrahæ illam immolationem, quia illam vellet re vera, & propriè: si tamen consideretur hæc immolatio quo ad obedientiam Abrahæ, Deus voluit verè illam, & ideo dedit hoc præceptum de immolando filio Abrahæ, vt Abraham exerceret suam obediētiam; vnde habita obedientia, quæ erat circunstantia concomitans ipsam immolationem, cessauit volitio immolationis. Quod confirmatur ex textu Genesis cap. 22. in principio, qui ait. *Tentauit autem Deus Abraham*; ex quo euidenter apparet, quod licet Deus præceperit Abrahæ, vt immolaret filiū suū Isaac, re vera tamen hoc nolebat, sed dedit illi hoc præceptum, vt periculum faceret de obedientia Abrahæ. Ergo voluntas Dei fuit vera, & propriè respectu obedientię perfectæ Abrahæ: & ideo, vt illam exerceret Abraham, dedit illi hoc præceptum. Idem euenit in alijs præceptis, quæ Deus dat, tentando aliquem, quæ tamen præcepta postea exequutioni non mandantur, neque Deus vult illa exequutioni mandare. Et hoc idem euenit de pęnis prædictis à Prophetis, vt illud Ionæ. *Adhuc quadraginta dies, & Niniues subuertetur*, & alijs Prophetijs, quæ continēt solum comminationem pęnę, qua Prophetæ videntur significasse Deum statuisse pęnam illam, cum tamen re vera in Deo voluntas illa non fuerit; quoniam Deus pronuntiat, & comminatur illas pęnas, non quia velit pœnas, sed quia vult conuersionem, pœnitentiam, vel aliquid aliud, quo ablato, cessat voluntas illius pœnæ.

Quid sit voluntas signi rigorosè, & strictè accepti.

61 Ex quo elicitur, quod si accipiamus voluntatem signi strictè, & in rigore, voluntas signi solum est respectu rei præceptæ, quam re vera Deus non vult, & hæc sic strictè loquendo, non est verè, & propriè voluntas; sed extendendo eam ad rem præceptam, & circunstantias annexas, est vera voluntas, & propriè, vt dictum est, scilicet ratione circunstantiæ annexæ, quam Deus verè, & propriè quantum est ex se, vult, & propter illam illud signum præcepti facit.

Ad quartā rationem.

62 Ad quartam respondetur, quod Deus verè, & propriè, & affectu, ac desiderio non vult peccatū, quantum est ex se: non vult autem peccatum simpliciter, & efficaciter non esse, quia posset illud impedire, sed quia decreuit hominem creare liberum; quia hoc visum est melius diuinæ sapientiæ; ideò non vult impedire actiones illius positiuas, ad quas sequitur peccatum. Quantum ergo est ex se, habet nolitionem peccati pro formali, licet concurrat ad positiuum per suam voluntatem permissiuè, vt in propria disput. dictum est.

Quomodo istæ voluntates conueniant secūdum vsum cōmunem, & quomodo secundum se strictè acceptę distinguantur.

63 Habetur ergo ex dictis, quod voluntas signi antecedens, inefficax (addamus) conditionata, & simplex communiter pro eodem accipiūtur, & significant voluntatem Dei, qua aliquid vult, quantum est ex se. Voluntas verò beneplaciti consequens, efficax, (addamus) voluntas simpliciter, & absolutè pro eodem accipiuntur, & significant voluntatem illam, qua Deus vltimata determinatione, aliquid vult, & illud exequutioni mandat, & semper euenit ex sua infinita potentia.

Quid sit volūtas signi.

64 Si autem in particulari, & strictè hæ voluntates accipiantur, habent aliquam distinctionem: nam voluntas signi propriè, & strictè est signum quo Deus aliquid se velle, significat; sed re vera illud non vult, quæ semper respicit rem principalem præceptam, non autem omnia illam consequentia; quia si nec rem principalem, neque aliquam circunstantiam consequentem vellet, nō esset voluntas, sed fictio, & signum falsum omninò, non verum.

Quid voluntas antecedens, & consequēs.

65 Voluntas verò antecedens, & consequens desumuntur præsertim ex Damasceno in libro contra Manicheos, & Ioanne Chrisostomo Hom. 1. in epistolam ad Ephesios, & ab eis appellantur voluntas primaria, & voluntas secundaria, & vnaquæque explicatur à Damasceno vbi supra his verbis. *Primaria enim voluntas est id, quod quispiam ex seipso vult: Secundaria autem id, quod earum rerum, quæ contingunt causa vult*; & lib. 1. de fide cap. 29. multis verbis vtramque explicat, tādem habet hæc verba. *Ac prius illud antecedens voluntas, seù beneplacitum dicitur ex ipso manans. Secundum autem insequens voluntas, ac permissio à nostro vitio ortum ducens*, &c. Ex quibus habetur, quod voluntas antecedens est, quæ oritur à Deo, nulla habita occasione eorū, quæ accidunt ex rebus ipsis: consequens verò est illa voluntas qua Deus vult aliquid occasione rerum, quæ accidunt. Et stante hac expositione, voluntas antecedens potest dici omnis voluntas, qua Deus vult nobis aliquid ex se sine vlla occasione desumpta à rebus, sinè illa voluntas non adimpleatur, vt hoc, quod omnibus vult gloriā, & salutem, siuè adimpleatur, & sit efficax, vt cum vult alicui gratiam, & illam ei dat: prima enim gratia gratis datur à Deo; ideò in hoc sensu gratia antecedens quandoque est beneplaciti, & efficax, quandoque autē non. Voluntas verò cōsequens est illa, qua Deus vult aliquid occasione accidentium, & ratione cooperationis nostræ voluntatis, & multi recentiores accipiunt voluntatem antecedentem, & cōsequentem in hoc sensu, qui re vera est Damasceni, & D. Ioannis Chrisostomi, quocumque tamen modo accipiatur, semper habet hoc, qd est vera voluntas, & antecedit omnem operationem nostram, & occasionem ex rebus quamcumque, licet quandoque sit efficax, quandoque non.

Epilogus rōnis principalis, qd electio ad gloriam fit ex meritis præuisis.

66 Ex his patet vigor rationis principalis: nam voluntate antecedente Deus non distinxit inter electos, & reprobos, sed æqualiter se habet cum omnibus; quia *Deus vult omnes homines saluos facere*: electio autem ad gloriam huius, & non illius, oritur ex distinctione inter electos, & reprobos. Ergo hæc electio non fit per voluntatem Dei antecedentem omnem occasionem ex rebus, idest ex ipsis electis, & reprobatis, sed subsequitur aliquam occasionem repertam in ipsis electis, & reprobis, hæc in adultis est præuisio meritorum; ergo pręuisio meritorum est causa electionis ad gloriam.

Vis rationis.

Vis ergo rationis consistit in hoc, quod voluntas diuina, quatenus præcedit omnem nostram operationem, & omne illud, quod ex nobis oritur, vel nobis aliquo modo accidit extra voluntatem diuinam, nunquam facit distinctionem aliquam ratione gloriæ, & salutis nostræ, sed gloriam, & salutem omnibus æqualiter desiderat, & vult, quantum est ex se. Ergo quando postea decernit dare efficaciter, & voluntate consequente, vni gloriam, & non alteri, necesse est, quod hoc oriatur ex aliqua occasione reperta ex parte electi, & non reperta ex parte reprobati. Hæc autem occasio in adultis est bonus vsus liberi arbitrij pręuisus, idest cooperatio, & assensus gratiæ diuinæ: quia de facto videmus, Deum homines adultos iustificare, quando assentiunt suo libero arbitrio vocationi gratiæ præcedenti: quæ iustificatio, est vltimum medium, ducens ad gloriam; ergo electio ad gloriam fit ex pręuisione meritorum.

Responsio aduersariorum.

67 Verum huic rationi, quæ meo iudicio est efficacissima, aduersarij respondent, qd vis huius rationis consistit in illa auctoritate. *Deus vult omnes homines saluos facere*. At illa auctoritas non habet illum sensum, quod Deus omninò æqualiter se habeat circa electos, & reprobos ante pręuisionem meritorum ex gratia, vt assumitur in ratione; quod probatur, quia illa auctoritas exponitur varijs modis: nam D. August. in Enchiridion cap. 103. illam particulam *(omnes)* interpretatur de distributione accommodata pro omnibus, qui saluabuntur, ita quod sit sensus. Deus vult, omnes saluos fieri, idest omnes homines, qui saluantur, per Dei voluntatē saluantur. Exemplum. Si quis diceret de aliquo præce-

ptore

ptore docente; hic docet omnes pueros huius Ciuitatis, illa particula (*omnes*) accipitur non abſolutè, prout distribuit pro omnibus pueris illius Ciuitatis; ſed pro distributione accommodata illi rei, de qua eſt loquutio, ſcilicet pro omnibus illis pueris, qui diſcunt; vnde ſenſus eſt, quod omnes illi, qui diſcunt, ab illo præceptore diſcunt.

Secunda expoſitio. In eodem loco habet aliam expoſitionem, vt ly *omnes* diſtribuat, non pro ſingulis hominibus, ſed pro generibus ſingulorum; ita quod ſit ſenſus, quod Deus vult ſaluos facere homines ex omnibus generibus, vt ex diuitibus pauperibus, paruulis, &c. Et has duas expoſitiones aliqui alij Sancti probant.

Tertia expoſitio. Tertiò, eâdem auctoritatem exponit metaphoricè in lib. de correptione, & gratia cap. 15. Deus vult omnes homines ſaluos facere, ideſt Deus facit, vt nos velimus omnes homines ſaluos facere.

Vera expoſitio. 68 Sed re vera iſtę expoſitiones non ſunt conformes literæ Apoſtoli. Vnde ipſemet D. Aug. in eodem loco in vltimis verbis cap. 103. concedit, iſtam auctoritatem poſſe alijs modis intelligi, dummodo ex ea non deducamus, quod aliquid Deus voluerit facere, & quod illud non ſit factum: quia eſt contra illud Pſalmi. *Quæcunque voluit fecit in cælo, & in terra.* Ex quo apparet, quod D. Aug. illam intellexit de voluntate efficaci Dei; & in hoc ſenſu expoſitiones eius allatæ ſunt veræ, & neceſſariæ: at non negat, eam poſſe intelligi quoque de voluntate conditionata. Vnde etiam ipſemet D. Aug. lib. de Spiritu, & litera cap. 33. & in lib. ad articulos ſibi falsò impoſitos art. 2. amplectitur communem expoſitionem, quam verba textus ſimpliciter, ac propriè intellecta indicant, ſcilicet Deum, quãtum eſt ex ſe, velle, ac cupere, vt omnes homines ſalui fiant, ità vt ex parte ſua nemini neget prouidentiam neceſſariam ad ſalutem. Quẽ ſenſum veriſſimum eſſe contendit quoque ipſe Suarez, p. p. lib. 4. de ſupernaturali prouidentia Dei cap. 5. & eam eſſe affirmat expoſitionem Chriſoſtomi, Oecumenij, Theofilatti, Ambroſij, Hieronymi, Proſperi, Athanaſij, & aliorum Patrum Græcorum, & Latinorum, ac ipſius D. Auguſt. locis ſupra citatis, & præſertim lib. cõtra articulos ſibi falsò impoſitos art. 2. qui erat, quod Deus nolit omnes ſaluare, habet hæc verba. *Sinceriſſimè credẽdum eſt, atque profitendum, Deum velle, vt omnes homines ſalui fiant, ſi quidem Apoſtolus, cuius eſt iſta ſententia, ſollicitè præcipit, quod in omnibus Eccleſijs fideliſſimè cuſtoditur, vt Deo pro omnibus hominibus ſupplicetur, &c.*

69 Neque hic eſt ambigendum, an Deus hanc volũtatem habuerit tantum ante lapſum Adæ, & non poſt lapſum Adæ, quoniam certum eſt, quod in vtroque ſigno, & ſtatu, & ſemper Deus habuit hanc voluntatem, quantum erat, & eſt ex ſe. Quod conſpicitur, quia in primo ſigno, & ſtatu naturæ conditæ dedit Deus iuſtitiam originalem Adæ, & in illo omnibus hominibus: in ſecunda etiam ſtatu, hanc fuiſſe voluntatem Dei, colligitur ex illo loco D. Pauli. *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri*; quia loquitur de hominibus vniuerſaliter, & pro omnibus huius ſtatus orare præcipit. Eſt ergo firmiſſimum hoc fundamentum, quod Deus, quantum eſt ex ſe, vult omnes homines ſaluos fieri; ideo in electione ad gloriam efficaci, ipſe non eſt primus, qui diſtinguit, ſed aliquid ex nobis præuiſum, quod in adultis ſaluandis eſt bonus vſus liberi arbitrij præuiſus in aſſentiendo vocationi, & gratiæ.

An hæc voluntas fuerit æqualis erga oẽs. 70 Hic eſt dubium. Vtrum habuerit hanc voluntatem antecedentem æqualem reſpectu omnium, vel inæqualem; & videtur, quod inæqualem habuerit, quia non tribuit æqualia auxilia omnibus, vt videbimus infrà, cum loquemur de electione ad gratiam primam, collatio autem auxiliorum eſt, ſignum voluntatis ſuæ. Hic aliqui dicunt, vtranque partem poſſe defendi, & rem eſſe incertam. Alij dicunt, voluntatem hanc antecedentem Dei fuiſſe æqualem erga omnes, & quod illis omnibus voluit ſummam gloriam. De hac re nolo contendere; puto enim, & ipſe non poſſe efficax ratio pro vlla illarum adduci, tamen mihi probabilior eſt ſecunda opinio; quia auctoritates Sanctorum videntur dicere, Deum eſſe ex ſe promptiſſimum ad dandam quantamcumque gloriam. Comparant enim illam Soli, qui eſt ex ſe æquè paratus illuminare omnes, vt Sanctus Ephren in principio ſuorum operum, & alij; ergo videtur, quod ipſe ſit paratiſſimus dare omnibus ſummam gloriam: tamen conſiderando poſtea ordinem vniuerſi, & ſuæ Eccleſiæ, & futuras voluntates noſtras, & alia accidentia, ſicut diſtinguit electos à reprobis, & maiores à minoribus efficaciter, ſic etiam gradus gloriæ illis determinat inequalitas; ergo omnis eſt in voluntate efficaci, non antecedente.

Suarez lib. 4. de prouid. cap. 2. Gabr. Vaſquez p. p. d. 9. cap. 13.

Hæc autem ratio principalis confirmatur alijs auctoritatibus Sacræ ſcripturæ, quę eundem ſenſum habent, vt illa. *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri*; vt eſt illud Ezechielis 18. & 33. *Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.* Item Apocalipſis 3. *Ecce ſto ad oſtiũ, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego uici, & conſedi cum Patre meo in throno eius.* Et in Euangelio Ioannis cap. 1. *Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum* Oseę 3. *Perditio tua ex te Iſrael eſt, tãtum ex me auxilium tuum.* Ex omnibus his auctoritatibus, & ſimilibus confirmatur, Deum, quantum eſt ex ſe, omnibus hominibus velle gloriam, & omne bonum æqualiter, & in ſummo.

Principalis ratio confirmatur alijs auctoritatibus. Ezechiel. Apocalipſis. Ioan. Oſea.

Ratio autem illa, quæ ſolet adduci in contrarium, quod ſi Deus vellet omnes homines ſaluos facere, omnes verè ſaluaret, quia poteſt, concludit, hanc voluntatem antecedentem non eſſe efficacem; non tamen concludit, non eſſe veram voluntatem, & deſiderium dandi omnibus fœlicitatem.

Ratio contra doctrinam allatã adducitur, & diſſoluitur.

Eadem ſententia alijs rationibus comprobatur. Caput Sextum.

3. Ratio principalis.

71 TErtiò: pro eadem ſententia ſic arguitur. Quandocunque aliquod bonum eſt conferendum alicui in ratione præmij, & non aliter, collator talis boni non poteſt efficaciter decernere dare illi hoc bonum, niſi ex præuiſione meriti; ſed ſic eſt, quod gloria ęterna eſt bonum, quod datur hominibus beatis, & Angelis tantum in præmium, & non aliter; ergo quando Deus efficaciter decreuit in æternitate dare huic gloriam, & illi, neceſſariò hoc decreuit ex præuiſione meritorum illius. At huiuſmodi decretum efficax dandi gloriam alicui, eſt electio æterna, ſiuè prædeſtinatio in ſenſu, quo loquimur; ergo prædeſtinatio, ſiuè electio ad gloriam eſt ex præuiſis meritis. Maior huius argumenti, in qua conſiſtit tota vis, probatur, & declaratur in ſimili in humanis. Si enim aliquis Rex proponeret præmium aliquod benè certantibus, atque hac lege, & conditione, vt nullus illud conſequeretur, niſi qui victor eſſet, certè nunquam decerneret efficaciter illud præmium dare alicui, quantumuis illum præ alijs amaret, niſi prius videret eum victorem fore, atque proinde illud præmiũ ſibi meruiſſe. Hæc enim implicant, quod velit dare illud bonum alicui in ratione præmij, & non expectet victoriam, & meritum; quod ſi ille Rex eſſet præſcius futurorum infallibiliter, & proindè infallibiliter præſciret, talem, vt puta, B, victurum, poſſet quidem tunc decernere efficaciter dare ei illud bonum in pręmium, ſed ex præſcientia victorię. Ita Philoſophandũ eſt de Deo, & ideò minor probatur. Nam Deus propoſuit vitam æternam, & gloriam omnibus, vt brauium iuxtà illud Pauli. *Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit, &c.* Ergo Deus non poteſt decernere efficaciter dare alicui

gloriam, nisi ex præuisione infallibili meritorum, ex gratia, & auxilijs diuinis. Dato ergo, quod Deus desideraret, & vellet alicui plus gloriam, quàm alij, tamen quia illam illi vult in ratione præmij, non potest decernere efficaciter eam illi dare, nisi ex præuisione meritorum. Posset quidem dare illi plura media, & auxilia potiora, quàm alicui alteri, tamen non posset decernere infallibiliter dare ei illud præmium, nisi præuideat, illum benè vsurum illis auxilijs.

Confirmatio. 72 Confirmatur hæc ratio ex D. Aug. lib. de prædestinatione Dei cap. 2. & 3. vbi distinguit duplicem prędestinationem Dei. Alteram alligationis, qua Deus res aliquas decreuit sic euenire, quia sic ei placuit; vt quod Cęlum semper voluatur, terra immobilis maneat, & alia huiusmodi. Alteram remunerationis, vt qua Deus creauit hominem, & prædestinauit, vt si obediens esset, ac à gustu pomi vetiti se abstineret, in vita permaneret. De his duabus prædestinationibus in fine illius cap. tertij habet hæc verba. *Ex præscientia igitur offensionis, prædestinatio emanauit ultionis, sicut ex præscientia uirtutis, prædestinatio fieri solet remunerationis.* Ex his verbis apertè conspicitur, quod sicut prædestinatio ad mortem æternam reproborum est ex pręuisione meritorum malorum, ita prædestinatio ad vitam eternam, quæ est remuneratio, & præmium, est ex præuisione meritorum bonorum. Et hic locus est valdè notandus in doctrina D. Aug. & licet aliqui dicant, eum librum non esse D. August. tamen communiter illi tribuitur, & est, & fuit semper magnæ auctoritatis in Ecclesia Catholica.

4. Ratio. 73 Quartò. Sustinendo hanc sententiam, tribuimus Deo modũ conuenientissimum, & optimum præfiniendi, & decernendi gloriam alicui, quæ illi in pręmium, et coronam, tribuitur à Deo ipso; neque vllam imperfectionem ponimus in Deo; ergo. Antecedens probatur, quia prudentiores homines, cum proponunt dare aliquid alicui in præmium, non decernunt dare illud illi, nisi visis meritis; alioquin quis stolidus esset, si ex se vellet efficaciter illud bonum illi sine præuisione meritorum, & tamen vellet illud illi dare ex meritis illius, & ex consensu, & cooperatione libera illius.

5. Ratio. 74 Quintò. Si Deus eligeret homines ad gloriam absque præuisione meritorum, sequeretur, in diuinis actibus esse mutationem, absque mutatione rerum. Consequens est absurdum; ergo & antecedens. Consequentia probatur, quia dato, quod gloria in tempore conferatur ex meritis, Deus autem ab ęterno decreuerit illi dare gloriam, non ex meritis, sequitur mutatio in diuina voluntate; quia voluit dare illi ab æterno gloriam absolutè absque præuisione meritorum; deindè in tempore vult ei illam dare ex meritis, & non nisi ex meritis; ergo in diuina voluntate caderet mutatio.

6. Ratio. 75 Sextò efficaciter arguitur. Si Deus eligeret homines ad gloriam absque præuisione meritorum bonorũ gratiæ, vt supra explicauimus, sed absolutè, absque vlla tali præuisione, sequeretur in electis, & prædestinatis verè non manere libertatem consequendi, & amittendi beatitudinem. Consequens est falsum; ergo & antecedens. Consequentia probatur, quia nullus potest resistere decreto Dei, & ipsum irritum facere: sed Deus ex sententia opposita elegit electos ad gloriam absque vlla conditione, quam adimplere pendeat ex eorum voluntate; ergo ipsi necessariò consequentur beatitudinem, nec possunt illam amittere: quia aliter facerent decretum Dei nullum, & irritum.

Confirmatur, quia posito tali decreto, vel potest homo non perseuerare in gratia, & damnari, vel non potest non perseuerare. Si secundum, fit vt in eo non maneat indifferentia ad beatitudinem, & miseriam, quæ est libertas, & contingentia humana: quia voluntas tũc necessariò determinatur ad alteram partem, scilicet ad perseuerandum; neque est in potestate eius non perseuerare. Si verò ponatur primum, scilicet quod possit nõ perseuerare, & damnari, ponatur in esse hoc possibile, (si enim non posset poni in esse, non esset possibile, teste Aristotile 1. Prior. cap. 1. vbi ait, quod si illud, quod est possibile esse, ponatur in esse, nullum sequitur impossibile: si enim aliquod impossibile sequeretur, iam illud non esset verè possibile), tunc sequitur, decretum diuinum nullum, & irritum esse, vt ex se euidens est. Falsitas consequentis probatur multipliciter. Primò, quia si electus non haberet libertatem, tunc sequeretur, semel electum ad gloriam non posse facere se vas contumeliæ, propria iniquitate: nam siuè bonus siuè malus, semper erit vas electum in honorem: quia electionem semel factam irritare non potest. Et D. Paulus 2. ad Thim. cap. 2. vult iustum excidere à sua iustitia, & impium posse emendare se à sua impietate. Sed clarius in Apocalipsi ca. 3. *Tene, quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*: at si electus ita haberet in manu sua gloriam, vt illam posset amittere, rectè responderet, illam coronam esse depositã in manu Dei, à qua nullus alius rapere potest. Et Paulus, 1. ad Corinthios cap. 9. ait. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, nè fortè cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar*. Illa particula, *fortè*; denotat libertatem, qua poterat labi, & reprobus fieri. Denique certum est, secundum Scolasticos, prædestinatum in sensu diuiso posse damnari, licet non in sensu composito. Sed aliquis dicet, D. Aug. habet oppositum lib. de correptione, & gratia, cap. 13. Respondetur, quod de mente D. Augustini in solutione rationum, pro aduersarijs loquemur.

76 Nec valet responsio quorundam dicentium, posito illo decreto, hominem spontè saluari, non liberè: quia hæc responsio tollit contingentiam ab actibus humanis, quod est hæreticum, vt diximus in disp. An prædestinatus damnari possit, & in disp. de scientia conditionata. Prima responsio quorundam reijcitur.

Nec aliorum responsio valet, quod stante hoc decreto, voluntas intrinsecè manet libera, sed extrinsecè accedit impedimentum, ne aliter velle possit; quia hoc decretum, cum auferat indifferentiam voluntatis, licet sit extrinsecum, & non influat physicè in voluntatem, tamen tollit contingentiam, & libertatem hic necessariam, vt vbi suprà diximus. Secunda responsio reijcitur.

77 Aliqui denique satisfaciunt dicentes, non sequi ex hac electione, tolli libertatem, nec contingentiam rerum, ex parte nostræ voluntatis, sicut neque ex præscientia Dei certissima tollitur libertas, & contingentia rerum. Contrà. In disp. prædicta diximus, quod decretũ diuinæ voluntatis, quo futura contingentia determinat infallibiliter euenire, non præcedit præscientiam voluntatis conditionatæ creatæ, sed subsequitur: quia enim Deus præuidet, me hoc, vel illud voliturum, ideò decernit, me concurrere ad illos actus; & quia postea videt hoc decretum diuinæ voluntatis suæ, certò scit, futura illa euentura fore. At secundum aduersarios electio, & prædestinatio ad gloriam præcedit actus omnes nostrę voluntatis, & præuisionem ipsorum; & ideò tollit contingentiam, & libertatẽ ab electo, respectu beatitudinis. Tertia responsio reijcitur.

78 Quod si quis adhuc dicat. Præuidet Deus, quid voluntas possit facere, cum tali, & tali vocatione, & ideò decernit dare illi talia, & talia auxilia, quibus assentiet, & ideò illum elegit, & ita hoc decretum sequitur volitionem nostram non præcedit, & sic infert necessitatem sequentem, non antecedentem. Contrà. Vel intelligis, quod præuidet Deus, quid voluntas creata possit velle cum hoc, vel illo auxilio; vel quod ipsa sit de facto volitura: si primum, illa merita non sunt vera merita, per quæ datur gloria, quia re vera illa merita sunt solum possibilia: quomodo etiam reprobi habent merita, & tamen non glorificantur. Si ergo Deus, habita præuisione simplici horum meritorum possibilium, elegit illum ad gloriam, & facit, quod faciat illa merita, electio ista imponit necessitatem antecedentem operationi voluntatis. Alia responsio reijcitur.

luntatis. Si verò intelligis, quòd præuidet, quid de facto sit volitura cum talibus, & talibus auxilijs; & quia præuidet illam hoc, & illud bonum esse volituram, illam elegit. Hoc decretum infert quidem necessitatem, sed subsequentem, quæ non aufert libertatem; sed tunc electio est ex meritis, ex gratia prouenientibus præuisis, & nostra sententia est vera.

7. Ratio.

79 Septimò. Arguitur ex efficacia meritorum. Nam stante opinione aduersariorum, quòd Deus eligat electos sine præuisione meritorum ex gratia, sequitur, ipsa merita nullo modo conferre ad consequendum beatitudinem. Consequens est falsum, & apertè contra Scripturam clamantem. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*. Et multis alijs locis, vbi apertè adstruit, nos consequi vitam æternam ex bonis operibus; ergo. Consequentia probatur; nam ex aduersarijs, Deus ab æterno decreuit conferre Petro gloriam ex pura misericordia, nulla habita ratione meritorum; ergo licet Petrus postea habeat merita, & Deus alio decreto decernat, Petrum habere merita, tamen Deus nō conferret gloriam Petro ex vi meritorum, quia confert gloriam Petro ex vi primi decreti, quod excludit omnino merita: vel si Deus confert Petro gloriam in tempore ex vi meritorum, mutatur voluntatis diuinæ decretum, quia prius decreuerat conferre gloriam ex misericordia, nulla habita ratione meritorum: in secundo verò decreto decernit conferre gloriam Petro ex meritis; & sic mutatur Deus: vel est dicendum, quòd gloria non confertur ex vi meritorum.

Responsio tacita reijcitur.

80 Nec valet dicere, quòd licet Deus eligat homines ad gloriā sine præuisione meritorum, tñ non vult, quòd illam consequantur sine meritis. Aliud enim est loqui de electione ad gloriā, & aliud est loqui de cōsequutione gloriæ. Primum est sine meritis, secundum includit merita; nam, vel illud primum decretum, quo eligit Petrum ad gloriam, est efficax, & potens absque secundo consequi finem suum, vel non: si primum; ergo merita nihil conferunt ad cōsequutionem beatitudinis æternæ: quia etiam ablato secundo illo decreto, quòd illam beatitudinem consequatur per merita, si Deus iam efficaciter decreuerat ex sua liberalitate conferre gloriam, circumscripto illo secundo decreto, Deus illi daret gloriam, ne decretum primum frustraretur. Si verò primum decretum non est efficax, sed includit quoque secundum decretum, vel respectum ad illum, & talem respectum, quòd sine illo respectu nō haberet efficaciam, primū decretum; & iam sequitur, quòd nostra sententia est vera, scilicet quòd Deus in electione efficaci Petri ad gloriam respicit merita futura in æterna sua scientia sibi præsentia, & sic electio ad gloriam est ex præuisione meritorum gratiæ. Et hac ratione tolluntur omnes responsiones, quæ huic argumento solent dari; quæ licet variæ sint quoadmodum explicandi, tamen in re cū superioribus coincidunt, & ideò per rationē hanc confutantur.

Eadem sententia probatur auctoritatibus Sacræ scripturæ, Sanctorum Patrum, Scoti, & multorum Scolasticorum. Caput VII.

81 VNumquemque, electum fuisse ad gloriam ex meritis præuisis, quę ex gratia Dei facturus erat, probatur etiam auctoritatibus, ex triplici capite desumptis. Primò ex Scriptura. Secundò ex Patribus. Tertiò ex Scolasticis non paucis.

1. Auctoritas.

82 Quoad primum. Sit prima auctoritas Matth. cap. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum paratum vobis ab origine mundi*. Deinde reddens rationem, cur debeant accipere præparatum regnum, subiungit. *Esuriui enim, & dedistis mihi manducare*, &c. In quibus verbis, non reddit solum rationem, propter quam debeant accipere regnum, sed propter quam debeant accipere regnum præparatum. Quod est dictu, assignat causam, propter quam illis præparatum fuerit regnum ab æterno; & hæc est, quia esuriuit, & dederunt illi manducare, &c. Et confirmatur, quia si hęc non est ratio, propter quam Deus præparauit illis regnum ab æterno, sed solum propter quam illis confert in tempore beatitudinem; ergo in Deo est mutatio, vel mendacium; quorum vtrumque est blasphemia. Consequentia autem patet, quia Regnum cœlorum erat illis præparatum ab ęterno, & destinatum efficaciter; vel ergo ex meritis futuris pręuisis, & habeo intentum; vel non, & tunc sine illis meritis haberent beatitudinem, & sic mentiretur Christus; si quia illis meritis non cōsequuntur illam beatitudinem; vel mutatus est Deus, quā rationem cap. pręcedenti etiam exaggerauimus.

83 Secundò. Paulus 1. ad Corinthios cap. 2. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. quæ, & quanta præparauit Deus ijs, qui diligunt illum.* Vbi est notanda illa particula (*ijs, qui diligunt illum*) significat enim causam, propter quam Deus præparauit illis tanta bona, ergo dilectio Dei, quod est opus meritorium, est causa præparationis gloriæ, quod confirmatur ex communi modo loquendi. Si enim dicamus, præparauit Rex equum, vel aliquid preciosum ascendētibus muros ciuitatis inimici, certè intelligeret vnusquisque, Regem illum non velle dare illud preciosum, nisi ex meritis in bello; ergo idem dicendum de Deo in proposito. 2. Auctoritas.

84 Tertiò. Est auctoritas Iacobi cap. 2. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo diuites in fide, & hæredes regni, quod promisit Deus diligentibus se?* Vbi illa particula (*elegit diuites in fide*) significat, quod elegit illos, non quia ex proprijs viribus habeant fidem, cum illa sit donum Dei, nec sine gratia habeatur, sed quia habita, gratia Dei cooperantur Deo per fidem. Et licet D. August. lib. 1. de prædestinatione Sanctorum cap. 17. dicat, hic eligere diuites in fide, idem esse, quòd facere diuites in fide: tamen sensus textus hoc non patitur, quia sequeretur etiam, Deum elegisse pauperes in hoc mundo, idest, fecisse pauperes in hoc mundo, quod est absurdum. Sed D. August. quia semper disputabat contra Pelagianos, voluit excludere merita liberi arbitrij puri, ita quod esset sensus. Deus non elegit diuites in fide ex propria virtute, & ex proprijs viribus diuites in fide, sed fecit eos diuites, largiendo gratiam: tamen quia ipsi debebant cooperari, ideò dixit Iacobus, quod elegit diuites in fide, idest, eos, qui quidem diuitias fecerunt sibi cooperántes auxilio diuino. Et ita D. August. excludit merita liberi arbitrij nudi, non merita gratiæ. 3. Auctoritas.

85 Ex Patribus eadem sententia comprobatur. Primo loco adest auctoritas D. Hieronymi in epist. 150. quęst. 10. vbi habet hęc verba. *Non saluat irrationabiliter Deus, & absque iudicij veritate, sed causis præcedentibus, sed quia alij non susceperunt filium Dei, alij verò recipere sua sponte noluerunt.* Et paulo infrà subiungit. *Ex quo ostenditur, non gentes eligi, sed hominum voluntates.* Prima auctoritas ex Patribus ex D. Hieron.

86 Secundò. D. Ambrosius in illa verba ad Rom. 9. *Iacob dilexi*, &c. sic ait. *Præscientiam Dei flagitat in his causis: sciendo enim, quid vnusquisque illorum futurus esset, dixit. Iacob dilexi*, &c. & item. *Vnum elegit præscientia, alterum spreuit*. Et infrà. *Nam neminem damnat, antequam peccet, & nullum coronat, antequam vincat.* Et in illud. *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, &c. inquit. *Istos, quos præsciuit sibi deuotos ipsos elegit ad promissa præmia capienda.* 2. Auctoritas ex D. Ambros.

Adducuntur ab alijs auctoritates Grecorum Patrum super illud ad Romanos 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit*, &c. scilicet Thodoreti, Theophilati, Oecumenij, D. Io. Chrisostomi hom. 16. in epistola ad Romanos. Nihil apertius potest istis auctoritatibus dici. Dicere autem, quod isti Patres errauerint, & senserint cum Pelagianis, & Semipelagianis, vt dicit Vasquez, mihi ingens temeritas videtur. Neque eos puto contraria docuisse D. August. sed omnes concordes esse, vt doctè, & ele- Auctoritates Græcorum Patrū

ganter ostendit Suarez p.p.lib.2. de causis prædestinationis,cap.8. & oos in quarto, agẽdo de merito de congruo disput.15. probauimus. Etenim dum isti Patres dicunt,electionem esse ex meritis prçuisis, non intelligũt merita liberi arbitrij nudi absque gratia,vt volebant Pelagiani, & Semipelagiani, cum alibi isti Sancti dicant, nos non posse aliquid boni facere sine auxilio,& gratia Dei; sed intelligunt de meritis factis cum gratia,& auxilio Dei. D. August. etiam cum ait,electionem esse factã sine meritis,noo intelligit excludere merita,gratia, & auxilio diuino facta; quæ,quia innitũtur auxilio diuino apud D. August. dicuntur dona Dei;& re vera sunt,quia sine gratia haberi oon possunt, sed inteodit excludere merita liberi arbitrij nuda sine gratia,vt infra in solutione obiectionum aduersariorum patebit.

Auctoritates ex D. Aug. pro nostra sententia. 87 Verum quia tota difficultas in præsenti materia est de mente,& opinione D. August. qui planè cum aduersarijs sentire videtur, & astruere, electionem ad gloriam factam esse sine vlla præuisione meritorum, vt patet ex ijs, quæ supra ex eo pro opinione aduersariorum adduximus,& constare videtur ex ijs, quæ habet in lib. de prædestinatione Sanctorum,& in lib. de perseuerantia,& alijs operibus,adducendę sunt aoctoritates D. August. quibus apertè nostram sentenoiam adstruit.

Prima auctoritas ex D. Aug. 88 Primo loco ergo sit auctoritas eius in lib.83. quęstionum,quæst.63. quam adducunt Magister Sent. in 1. dist.41. Scotus ibidẽ, Henricus, & multi alij: in ea enim quæstione D. Aug. non inconsultus, sed ex professo tractat hanc quæstionem, An in iustificatione hominis detur aliqua causa meritoria,& postquam dixit,quod quis obduretur in peccatis, prouenire ex meritis malis, quod quis verò adiuuetur auxilijs gratiæ prouenire ex meritis eorum, quibus auxilia dantur,quod probat exemplo Pharaonis, q̃ obduratus fuit propter sua opera mala, & exemplo populi hebrei, qui fuit adiuuatus propter opera sua bona: contra hanc determinationem facit obiectionem, quam eoam soluit, in qua solutione consistit resolutio clara pro nostra sententia, quam nunc intendimus adducere. Inquit ergo. *Hic fortaßè conturbatos ad illam quæstionem reddis. Cuius vult, miseretur, & quem vult, obdurat, quid adhuc conqueritur? voluntati enim eius,quis resistit?* Hæc est obiectio:& sensus est. Si Deus est, qui obdurat, & dat graoiam, & obdurat quem vult, & dat gratiam cui vult, & ipsius Dei voluntati nemo potest resistere, cur Deus conqueritur, quod homines illi non seruiunt? Et deinde respondet,& soluit dubium, his verbis. *Prorsus cuius vult miseretur, & quem vult indurat,sed hęc voluntas Dei iniusta esse non potest; uenit enim de occultißimis meritis,quia,& ipsi peccatores,cum propter generale peccatum, vnam maßam fecerunt, non tamen nulla est inter eos diuersitas. Præcedit ergo in peccatoribus aliquid,quo,quamuis nondum sint iustificati,digni efficiantur iustificatione. Et item præcedit aliquid in peccatoribus,quo digni sunt obstinatione.* His verbis apertè docet, aliquid pręcedere in peccatore, quod est causa meritoria iustificationis, & aliquid in eo, qui oon iustificatur,quod est causa meritoria obdurationis. Dictum est autem, quod eadem est ratio de prædestinatione ad gloriam, & iustificatione in tempore: vnde,cum apertè D. August. concedat, dari causam meritoriam iustificationis,sequitur etiam,ipsum asserere, dari causam prædestinaoioois ad gloriam, & illam esse merita pręuisa, quæ sunt causa iustificaoionis in tempore.

Prima responsio aduersariorũ. 89 Communiter respondetur cum Magistro in eadem distinctione,quod D. August. hanc auctoritatem videtur retractasse primo libro Retractationum c.23. retractando similem sentẽtiam,quam habuit super epistolam ad Romanos; vbi dixit,Deum elegisse Iacob nõ ex meritis, sed ex fide, quam præuidit habiturum. Illud enim dictum retractat, quia fides non habetur ex viribus proprijs,sed est ipsa quoque donum Dei;ergo videtur etiam retractare hunc locum,in quo dicit, hominẽ iustificari ex occultissimis meritis;quia merita nostra sunt donum Dei,non ex nostris viribus. Sed de auctoritate ex epistola ad Romanos videbimus infrà, explicando vltimam auctoritatem ex D. Agust.

2. Responsio. Dicunt deinde D. August. retractare hanc auctoritatem primo libro Retractationum c.26. dum retractat quædam alia verba eiusdem quæstionis 68. quæ parum post verba superius adducta,habẽtur,& sunt hæc. *Quia etiam,si lenioribus quisque peccatis aut certè quamuis grauioribus,& multis,tamen magno gemitu,& dolore pœnitendi,misericordia Dei dignus fuerit, non ipsius est, qui si relinqueretur, interiret, sed miserentis Dei, qui eius precibus,doloribusque subuenit; parum est enim velle,nisi Deus misereatur, sed Deus non miseretur, qui ad pacem vocat, nisi voluntas præceßerit.* Hæc verba retractans libro 1. cap.26. inquit. *Hoc dictum est post pęnitentiam: nam est misericordia Dei etiam ipsa præueniens voluntatem, quæ si non eßet,non præpararetur voluntas à Domino, & ad eam misericordiam pertinet,& ipsa vocatio,quæ etiam fidem præuenit.* Ex his ergo dicunt, auctoritatem illam esse retractatam.

Reijcitur à Scoto. 90 Cæterum hæc responsio est nulla:& dimissa confutatione responsionis Henrici, quam Scotus iurè confutat, cum Scoto ibidem dico, quod in his verbis non retractat priorem auctoritatem, in qua dixit, iustificationem fieri ex meritis nostris bonis; quoniã, vt inquit Scotus, si D. Aug. voluisset retractare illa priora verba, & iudicasset esse retractanda, nõ incepisset à verbis sequentibus illa verba, sed illa eadem verba retractasset, sicut illa sequentia. Et certè hoc est verissimum; neque enim est dicendum, D. Augustinum illa verba priora non aduertisse, cum parum ante verba retractata sita sint. Sed vlterius ego addo, Diuum Augustinum illa verba posteriora,quę videtur retractare,re vera non retractare,sed declarare, quomodo intelligi debeãt: nam illa verba videntur prima facie fauere Semipelagianis, qui dicebãt,nos incipere,& misericordiã Dei postea nos adiuuare, ne conatus nostri sint irriti, & inanes. Hoc autem videtur D. August. in illis verbis quoque docere, dum ait. *Qui si relinqueretur, interiret, sed miserentis Dei,qui eius precibus,doloribusque subuenit.* Et cum dicit rursus. *Sed Deus non miseretur, qui ad pacem uocat, nisi uoluntas præceßerit:* videtur enim asserere, quod nos incipiamus: quod erroneum,& Pelagianum est. Retractat ergo D. Aug. hęc verba non absolutè, sed quatenus intelligantur,ita vt nos sine auxilio pręueniente Dei incipiamus: sed quantum ad sensum, quem nos intendimus,scilicet, quod post vocationem,& gratiam pręuenientem nos cooperemur ipsi gratiæ vocanti, & sic mereamur iustificationem,non retractãtur,sed approbantur. Et quod hic sit sensus D. Aug. patet, quia retractando illa, dicit. *Hoc dictum est post pœnitentiam, nam est misericordia Dei etiam ipsa præueniens uoluntatem.* Ponderanda sunt illa verba. *Post pęnitentiam.* Sentit ergo D. August. quod homo, habita gratia præueoiente, præcedat deinde ipsam gratiam iustificationis, quæ est gratia habitualis, per sua bona opera, scilicet per dolorem, & pęnitentiã; hic enim dolor est pœnitentia, de qua loquitur D. Aug. cum ait. *Hoc dictum est post pœnitentiam.* Voluntas enim creata post gratiam præuenientem, vel aote qua facit pęoitentiam, idest assentit vocationi, pręcedit infusionem gratiæ habitualis. Et quod hæc fuerit mens D. August. confirmatur adbuc, quia in eadem quęst. 68. parum post verba retractata, postquam ostẽdit, quod nemo potest conuerti ad Deũ nisi sit vocatus à Deo; & quicunque venit ad Deum, ideò venit, quia est vocatus, subiofert hæc verba. *Propterea, & si quisque sibi tribuit, quod uenit vocatus, nõ sibi potest tribuere, quod vocatus est.* Quibus verbis apertè docet, quod etsi homo non possit sibi ascribere, quod propter merita sua sit vocatus, tamẽ potest ascribere sibi, quod vocationi præbuit assensum; neque enim dicit D. August. quod homo

mo

mo malè faciat tribuendo sibi, quod vocatus, veniat.

2. Auctoritas. Ad Rom. 9. Secundo loco est auctoritas D. Aug. in libro primo ad Simplicianum, quæstione secunda ante medium, explicans enim illum locum ad Romanos nono. *Cum nõdum nati essent,* &c. habet hæc verba. *Non ergo secundũ electionem propositũ Dei manet, sed ex proposito, electio: idest, non quia inuenit Deus bona opera in hominibus, quæ eligat, ideo manet propositum iustificationis, Sed quia illud manet, ut iustificet credentes: ideo inuenit opera, quæ iam eligat ad Regnum Cælorum: nam si non esset electio, non essent electi, nec rectè diceretur. Quis accusabit aduersus electos Dei? non tamen electio præcedit iustificationem, sed electionem iustificatio: nemo enim eligitur, nisi iam distans ab illo, qui reijcitur. Vnde quod dictum est,* Ephes. 1. *quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum, nisi præscientia. Hic autem, quod ait, non ex operibus, sed ex uocante dictum est, &c. non electione meritorum, quæ post iustificationem gratia proueniunt, sed ex liberalitate donorum Dei, uoluit intelligi, ne quis de operibus extollatur.* Hæc D. August. in quibus verbis optimè adstruit nostram sententiam. Verum, quia verba ista sunt difficilia, & tota illa quæstio est difficilis, pro intelligentia est notandum, quod secũdum D. August. ibidem, Omnis vera electio præsupponit aliquam distinctionem electi ab eo, qui reijcitur, propter quam distinctionem hic eligitur, alius reijcitur: vndè habet ibi hæc verba. *Quomodo est enim iusta, aut qualiscunque omnino electio, vbi nulla distantia est?* Et paulò infra. *Nemo eligitur nisi distans ab eo, qui non eligitur.* Stante hoc supposito distinguit D. Aug. decretum Dei factum ab æterno in sua diuina præscientia, & ait duplex esse: alterum, quo eos elegit ad gloriã: aliud, quo in tempore decreuit eis dare gratiam, & alia dona, quibus iustificentur, & operentur opera meritoria vitæ æternæ. Primum decretum, quod est, dandi gloriam, ait esse electionem, quia eos elegit ad gloriam, quos prævidit futuros esse conformes voluntati suæ, & erant futuri iustificati; & hanc dicit esse intentionem Apostoli ad Ephes. 1. dum ait, *Elegit nos ante mundi constitutionem.* Secundum verò decretum dandi gratiam in tempore non vult, esse electionem, sed liberalem donationẽ gratiæ, quia primam gratiam non dat ex aliquibus meritis præuisis, sed liberaliter: ideo illa collatio non est propriè electio, quia ille, cui datur prima gratia, non distat suis meritis ab illo, cui non datur prima gratia: quia bona merita habentur post collationem gratiæ, & post iustificationem. Et hoc modo ait, intelligendum esse locum illum D. Pauli ad Rom. cap. 9. *Cum nondum nati essent, aut aliquid boni egissent, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Hæc enim dilectio non fuit electio, sed liberalis donatio suorum donorum; quia Iacob, & Esau ante collationem gratiæ non erant distantes; neque enim vnus erat iustus, alter iniustus; quia iustitia non potest haberi sine gratia, quæ nondum erat data.

91 Sensus ergo D. Aug. in hoc loco, est hic; quòd propositum Dei Rom. 9. iustificandi homines, non manet firmum ex electione; idest, decretum Dei iustificandi electos per gratiam suam, non habet ortum ex meritis aliquibus ipsorum, propter quæ primam gratiam eis conferat, sed potius è conuerso, ex proposito Dei oritur electio: quia enim Deus proposuit iustificare electos, ideò elegit eis dare gratiam in tempore, & elegit opera, quibus iustificentur, nisi enim daret gratiam, ipsi non possent iustificari. Verum quia in bis dictis D. Pauli videtur esse repugnãtia, & videtur sequi ex loco ad Rom. 9. quod electio præcedat iustificationem, quod tamen est absurdum, (dictum est enim, quod omnis electio præsupponit distantiam electi ab eo, qui reijcitur, distãtia autem, & distinctio fit per iustificationem,) subiungit illa verba. *Non tamen electio præcedit iustificationem, sed electionem iustificatio.* Vult enim dicere, quod hæc omnia manent simul, & quod nulla est repugnantia. Ratio est, quia electio diuerso modo considerata potest præcedere, & subsequi iustificationem: si consideretur electio ad gloriam (de qua ad Ephesios loquitur secundum expositionem D. Aug. hoc loco, licet verè ibi loquatur Apostolus de electione ad gratiam, vt infra patebit) hæc subsequitur iustificationem non in actu, & in tempore, sed præuisam ab æterno electorum: quia ad gloriam non eliguntur à Deo, nisi qui præuidentur iustificati: hi enim per iustificationem ipsam differunt à reprobis. In iustificatione autem includitur bonus vsus liberi arbitrij, per quem iusti distant à reprobis: hoc enim secluso, non essent distantes, nec illa esset vera electio. Electio verò, quæ fit dandi gratiam in tempore, (de qua loquitur ad Rom. 9.) præcedit iustificationem, quia gratia gratis datur illi, cui datur, & est donum Dei: vndè hæc collatio gratiæ nõ est propriè electio, sed liberalis donatio: tamen quatenus electio idem est, quod decretum dandi gratiam illi, & non alteri, potest dici electio. Hoc est quod dicit D. Aug. in hoc loco, quod est illud idem, quod nos intendimus.

Idem repetit D. Aug. in eadem epistola propè finem, loquens enim de eo, cui in tempore confert Deus gratiam primam, inquit, quod ibi nulla est electio, & quòd si quis locum illum D. Pauli ad Roman. 11. *Reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt*, non velit intelligere de electione iustificatorum ad gloriam æternam in præscientia Dei, sed de collatione gratiæ primæ in tempore ipsi iustificando, se nescire quænam sit hæc electio, & quod si adest, est occultissima, quam se ignorare fatetur. Verba autem eius hæc sunt. *Quod si electio hic fuit aliqua, vt sic intelligamus quod dictum est, reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt, non vt iustificatorum electio fiat ad vitam æternam, sed vt eligantur, qui iustificentur, certè ita occulta est hæc electio, vt in eadem conspersione nobis prorsus apparere non possit.* Non vult ergo, collationem gratiæ temporalis esse electionem, quia non fit ex meritis præcedentibus, sed benè electionem ad gloriam æternam in æterna præscientia, quia illa fit tantummodo iustificatorum in præscientia Dei, & consequenter fit ex meritis præuisis; illa autem electio ad gloriam est prædestinatio. Cum ergo disputat aduersus Pelagianos, & Semipelagianos, semper contendit, gratiam non dari ex meritis, & non esse electionem, non autem negat, electionem ad gloriam æternam esse ex meritis, & esse electionem propriè.

92 Nec valet responsio quorundam dicentium, D. Aug. hanc auctoritatem, & sententiam retractasse, nam hæc quæstio, & dicta in illa 2. q. in lib. ad Simplicianum, approbantur omnino à D. Aug. in lib. de prædestinatione Sanctorum, vbi oppositam sententiam toto Marte adstruere videtur, & in quo maximè extollit gratiam contra Pelagianos, & Semipelagianos; nam lib. 1. de prædestinatione Sanctorum cap. 4. habet hæc verba. *Nam si retraxissent, inuenissent istam quæstionem secundum veritatem diuinarum scripturarum solutam in p. lib. duorum, quos ad beatæ memoriæ Simplicianum scripsi, Mediolanensis Ecclesiæ Sancti Ambrosij successorem, in ipso exordio Episcopatus mei, nisi fortè non eos nouerunt, quòd si ita est, facite, vt nouerint.* In quibus verbis attestatur in illo p. lib. hanc quæstionem de gratia, & meritis secundum veritatem declarasse, & Pelagianos, siuè Semipelagianos ad illum librum remittit. Quod si in illo lib. aliquid mali dictum esset, non remitteret ad illum, sed illum retractaret in illa parte, quæ maximè ad hanc rem faciebat. Eundem librum approbat lib. de bono perseuerantiæ cap. 20. & alibi sæpè; ergo doctrina tradita ibi est vera, & optimè conciliat omnia dicta D. Aug. & aliorum Sanctorum, vt infrà suo loco postea patebit.

93 Item serm. 7. de verbis Domini secundum Matthæum hom. 10. inquit. *Elegit autem Deus, sicut inquit Apostolus, & secundum gratiam, & secundum illorum* 3. Auctoritas.

iusti-

iustitiam. Ecce ponit hic quoque duplicem electionem: alteram secundum gratiam, quæ est ad primam gratiam: alteram secundum iustitiam, quæ est ad gloriam æternam. Et infrà explicans illud ad Rom. ij. *Reliquiæ secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt*, habet hæc verba. *Ego illos elegi quia vidi mentes eorum de me præsumentes non de se, nec Baal, non sunt mutati. sic sunt, vt à me facti sunt, & tu, qui loqueris, nisi de me præsumeres, vbi esses?* Ecce quòd D. Aug. exaltat gratiam, & tamen ait, electionem esse ex meritis gratiæ, inquit enim. *Sic sunt, sicut à me facti sunt*, idest iusti; & operantur bonum per gratiam, quam eis dedi, & feci iustos. Non ergo D. Aug. negat, electionem ad gloriam fieri ex meritis gratiæ, sed negat, fieri ex meritis liberi arbitrij nudi; neque hanc doctrinam vllibi retractat.

4. Auctoritas. 94 Præterea. Adest locus insignis D. Aug. tom. 4. lib. de vera, & falsa pœnitentia, c. 16. (quem librum, etsi aliqui dubitent esse D. Aug. tñ certum est esse magnę auctoritatis in Ecclesia, cũ in Sacris Canonibus multę auctoritates in materia de pœnitentia ex illo desumantur) vbi egregiè explicat, quomodo Deus velit omnes homines saluare, nec velit peccatum alicuius, & quòd si quis peccat, & damnatur, non est tribuenda culpa Deo. Ex quo liquidò apparet, quæ sit mens D. Aug. de prædestinatione, reprobatione, iustificatione, & obduratione peccatoris. Quod caput volui hic inserere, quia nimis egregiè mentem D. Aug. explicat: qui tamen putatur esse opinionis contrariæ; est autem istud. *Sed dicit, qui non sentit culpam suam, nihil boni possum habere, nisi inspirante gratia, nihil enim sine gratia possum facere. Si ipse itaque me non conseruat, ego, qui ex me nihil possum, quam habeo culpam? Si ego sine eo possem vitare crimen, me sentirem culpabilem: adhuc omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cęlo, fecit & in terra. Quid itaque culpæ in me est, si non vult saluare? Multum inquam licèt enim ad consequi possis sine misericordia illa, quam repellis, potes tamen liberè tenere gratiam, quam retinendo potes, si tamen placeat euitare culpam. Deus enim, qui semel incępit benefacere, nisi quod omnino nostrum est, derelinquimus eius beneficium qui prius est inspirando, cogitur ex necessitate iusta misericordia, neminem prius posse relinquere: non enim fuit relinquere est nisi relinquentem; ideò enim culpa nostra est quia fugimus gratiam, quam possemus habere perpetuam: semper inuita recedit, & nunquam aliquem spontanea deserit. Cui tamen sententiæ non contradicit, sed omnia quæcunque voluit, fecit: creauit enim quicquid voluit, nec plus creauit, quam voluit. Vult tamen in vnoquoque bonum, & in nullo malum. Sed sic vult, vt homo, quem non vult peccare, non desinat esse homo: non tamen vult, ita hominem non peccare, vt eum velit bonem statuere; non enim haberet quem remuneraret, nec cui fulgorem suæ claritatis infunderet, nec quem cohæredem statueret, nec in quo imaginem, & similitudinem suam inueniret. Nec illius, qui totus iustitia est, fuit aliquem sic creare, vt non posset peccare, nisi hoc promereretur in humana libertate. Vult itaque bonos fieri saluo vtriusque esse, vt ipse remaneat Deus, & iste homo. Si enim formaret hominem sine libertate, contra iustitiam faceret, qua Deus est. Si auferret libertatem humana dignitas non remaneret. Voluit itaque, non peccare hominem, scilicèt humanam naturam non amittere. Sic itaque prius est, qui nostram vult salutem, & non est impotens, qui hoc vult, saluo vtriusque iure: iustus enim est Rex cuius ius tueri oportet, præsto semper est gratia, quæ nunquam defuit nisi prius expulsa. Continuè, & necessariò quod suum est inspirat, si est qui recipiat, & expulsa reuertitur per pœnitentiam. Et vt non pereat creatura, quam pietate sua liberam creauit, & ex libertate ditatam in auxilium gratiæ retinendę, quæ semper præcedit omnem creaturam, fecit vt liberè seruiret ad hanc protegendam, ad hanc iam expellendam addidit Angelos, & Sanctos omnes beatos; addiditque omnes in æterna vita collocatos; addidit, & in carne viuos, & totam sanctam Ecclesiam, omnibus, & in omni bono suo succurrentem*, &c. Ex hac auctoritate habes, nos non posse conqueri de Deo, quòd peccamus, nec possumus culpare Deum, eo quia debebat nobis dare gratiam suam, sine qua non possumus non peccare: respondet enim, Deum neminem relinquere, nisi relinquatur prius, & Deum prius incipere benefacere, & fore sequuturum, nisi nos resisteremus; & quòd Deus cogitur neminem prius derelinquere, *iustitia sua misericordia*, ait culpam nostram esse, quia fugimus gratiam, quam, possemus habere perpetuam, *semper inuita recedit, & nunquam aliquem spontanea deserit*. Loquitur autem de gratia, quæ tollit peccatum, & viuificat. Deinde reddit rationem horum omnium, quæ est, quia Deus est iustus, & ideò debuit creare hominem liberũ, vt posset mereri, & demereri; & hoc etiam decuit dignitatem hominis. Deinde inquit, Deum velle hominem facere iustum, & posse facere, sed hoc non velle facere, nisi salua libertate humana; non vult enim, eum cogere, sed tamẽ ipse semper pręsto est sua gratia, & est primus, continuò inspirat, si est qui recipiat; idest, si homo vult assentire.

95 Præterea. D. Augustinus lib. expositionis quarũ- 5. Auctoritas.
dã propositionum Epistolæ ad Rom. qui habetur tom. 4. in fine super illa verba. *Quos vocauit, ipsos & iustificauit*, inquit, non omnes vocatos, esse iustificatos, sed illos tantum, qui sunt vocati secundum propositum Dei. Declarans autem, quid sit illud propositum Dei, habet hæc verba. *Hoc enim propositum ad prædestinationem pertinet, nec prædestinauit aliquem, nisi quem præsciuit crediturum, & sequuturum Sãctorum vocationem, quos & electos dicit.* Multi enim non veniunt, cum vocati fuerint, nemo autem venit, qui vocatus non fuerit. Ecce quod apertè D. Aug. fatetur, prædeterminationẽ Dei, & æternum propositum, habere causam ex parte prædestinati, scilicet consensum liberi arbitrij in bonum, in fidẽ, & sequelam Christi. Hic locus est clarissimus.

96 Præterea hoc confirmatur ex eodem D. August. 6. Auctoritas.
lib. primo Retractationum ca. 23. nàm retractat propositionem illam positam in eodem libro expositionis quarundam propositionum Epistolę ad Rom. quę erat. *Non ergo elegit Deus opera cuiusquam in præscientia, quæ ipse daturus est, sed fidem elegit in præscientia.* Vbi volebat inferre, quod opera bona erant donum Dei, sed fides non erat donum Dei, sed opus nostrum tantum, & procedebat ex viribus nostris nudis, quæ præuisa à Deo erat causa electionis ad gloriam; quam postea retractat, quia non solum bona opera, sed etiam fides ipsa est donum Dei. Retractat eam ergo dicens. *Hoc non dixissem, si sciuissem, etiam fidem inter dona Dei numerari.* Tunc sic arguo. Diuus Augustinus ibi non retractat propositionem nunc recitatam in eodem lib. paulò superius adductam, scilicet illum, *Nec prædestinauit aliquem, nisi quem præsciuit crediturum, & sequuturum Sanctorum vocationem, quos electos dicit*; ergo secundum D. Augustinum, prædestinatio fit ex præuisione boni vsus liberi arbitrij, quo gratiæ vocanti assentit.

97 Quod si quis dicat, eam D. Augustinum retracta- Responsio tacita reijcitur.
re in simul: dum enim retractat, Deum eligere aliquẽ ex præscientia fidei, quam præuidet habiturum, videtur etiam retractare, id quod dixit, Deum prædestinare aliquem ex præscientia bonorum operum, quæ eum præuidet facturum esse. Respondetur, ex hoc argumento sequi, D. Augustinum, eam propositionem retractare in sensu falso, qui est, Deum eligere, & prædestinare aliquem ex præscientia fidei, tanquam operis merè liberi arbitrij, & non operis ex gratia, vt tunc tenebat D. Augustinus: at non sequitur retractare eam in sensu catholico, qui est, quòd Deus prædestinat, & eligit aliquem ex præscientia fidei, vt est opus simul gratiæ, & liberi arbitrij, sicut sunt alia opera bona, eam enim concedit esse veram, sicut concedit, Deum prædestinare ex præ-

scientia

sciemia bonorum operum, cuiusmodi est sequela Sanctorum, &c. quæ simul est ex gratia, & libero arbitrio. Et confirmatur, quia in eodem primo retractationum, cap. 23. postquam dixit, fidem esse donum Dei sicut alia opera bona, subiunxit, fidem, & bona non esse solum ipsius Dei, (quod tamen esset, si à consensum liberi arbitrij non penderent, ita vt eius iuris sit ea facere, vel non facere) sed, & Dei, & liberi arbitrij; & habet hęc verba. *Vtrumque ergo nostrum est propter liberum arbitriũ voluntatis, & vtrumque datum est per Spiritum sanctũ fidei & charitatis.* Et paulò infra. *Vtrumque ipsius est, quia ipse præparat voluntatem, & vtrumque nostrũ quia non fit nisi volentibus nobis.* ergo efficacia diuini auxilij fit à nobis. Si enim velimus assentire iustificamur, si nolumus non iustificamur, nec operamur bonum; & cõsequenter efficacia prædestinationis est ex præscientia consensus liberi arbitrij.

7. Auctoritas. 98 Præterea est expressus locus D. Augustini aliàs adductus in libro de prædestinatione Dei capite 2. & 5. vbi expresè docet prædestinationem ad gloriam habere causam ex parte prædestinati, & simul dari sciẽtiam conditionatam: nam distinguit ibi D. Augustinus duplicem prædestinationem: alteram vocat alligationis, & potentiæ: alteram conditionis, & iustitiæ. Prima prædestinatio est absoluta, ea enim Deus, nulla habita ratione alicuius conditionis, quæ adimpleatur, vel non adimpleatur, aliquid decernit, & prædestinat esse futurum; vt cum Deus prædestinauit, quod cęlum semper volueretur, & similia. Prædestinatio conditionis est, qua Deus prædestinauit, aliquid esse futurum, non absoluiè, sed si talis conditio adimpleatur; & hoc modo prædestinauit hominem ad mortem. Non enim prædestinauit absolutè Adam mori, sed solum sub hac conditione, si inobediens esset: & sic dicit se habere quoque prædestinationem ad gloriam. Verba D. August. sunt hæc lib. prædicto capite 2. *Prædestinationum, aliæ sunt alligationis, aliæ conditionis: istæ sunt iustitiæ, illæ potentiæ. Vt Lucidius fiat, quod dicitur, quæ sunt alligationis, & potentiæ; quæ conditionis, & iustitiæ, demonstretur: Creauit Deus Cęlum, & Terram, Solem, & Lunam, diem, & noctem: prædestinauit insuper, vt Cęlum semper volueretur, terra immobilis circumuoluenti cęlo loco centri haberetur: Sol, & Luna diei noctique præessent; dies, & noctes certis temporibus vicissim succederent. Hæ prędestinationes potentiæ sunt, & alligationis: vnumquodque enim eorum, quæ prędiximus, sit alligatum est, suo operi per prædestinationem Dei, vt ab eo dimoueri non possit. Creauit Deus hominem, & prædestinauit, vt si obediens esset, ac ii gustu vetiti pomi se abstineret, in vita permaneret: si autem inobediens esset, sententiam mortis subiret. Hæc prędestinatio conditionis est, & iustitię: non enim Deus ante casum hominis sic eum per potentiam alligationis prędestinauit mori, vt necesse esset, eum mori. sed sub ea conditione, si peccaret. Quia igitur peccauit, homo, iustũ erat, vt moreretur; si non peccaret, nullo vinculo prędestinationis diuinæ mortis alligaretur.* Hæc D. Augustinus. In fine autem capitis quinti & vltimi eiusdem libri dicit, tàm prędestinationem ad pœnam, quàm ad gloriam esse prędestinationem conditionis, & iustitię, non alligationis, & potentię; & habet hęc verba. *Iam quę sint prędestinationes alligationis quę conditionis, satis, vt reor, dictum est. Sed earum, quæ conditionis sunt, alię ad gloriam, alię ad pœnam. Quos enim Deus suos fidei opere futuros esse pręnouit, hos prędestinauit ad gloriam. Quos absque correctione Diabolicę persuasioni militaturos esse pręsciuit, hos pro certò prędestinauit ad pœnam.* Hæc D. Augustinus, vbi habes, prædestinationem ad gloriam esse ex meritis præuisis, sicut prædestinationem ad mortem æternam, seu reprobationem ęternam, esse ex malis operibus pręuisis. Habes etiam pręscientiam rerum futurarum sub conditione ante vllum decretum absolutum dari in Deo. Habes denique prędestinationem esse actum voluntatis, non intellectus.

99 Pręterea pro hac opinione faciunt omnes auctoritates quas in materia de auxilijs, nimirũ in disp. Viiĩ, sit necessarium asserere, cum qui gratiæ assentit maiori gratia pręueniri esse cap. 4. adduximus. Præsertim autem illa ex tractatu 53. in Ioa. vbi supra verba Isaię cap. 6. *excæcauit oculos eorum*, &c. dicit, Deum pręscium futurorum per Prophetam prędixisse peccatum eorum, non fecisse, & habet hæc verba. *Et ideo si non malum, sed bonum facere voluissent, non prohiberentur, & hoc facturi prauiderentur ab eo qui nouit, quid sit quisque facturus & quid sit ei pro eo opere redditurus.* Et multa alia ibi dixit, ex quibus apertè colligitur, quod Deus eos reprobauit, quos pręuidit non esse cooperaturos suę gratię: eos verò prędestinasse efficaciter ad gloriam, quos pręuidit consensuros gratię, & volituros operari bonũ, quę non adduco, ne sępius idem repetamus. 8. Auctoritas.

100 Ex Scolasticis autem, ego puto in primis eam fuisse D. Bonauenturę 1. Sent. dist. 41. art. 1. quęst. 2. vbi loquens de ęterna Dei electione siuè ęterno proposito negat, dari rationem causalem meritoriam, sed dari rationem congruitatis admittit, & reijcit opinionem illorum, qui dicunt, nullam rationem congruitatis in illa dari, sed voluntatem diuinam esse sibi rationem: neque aliam rationem esse quęrendam quare istum elegit & non illum, nisi quia sibi placuit: ait enim D. Bonauentura. Iam tunc iudicia Dei non dicerentur occulta, sed manifesta, cum quilibet hanc rationem capiat; neque dicerentur mirabilia, sed voluntaria, contra illud Pauli ad Rom. 11. loquentis de hac quęstione. *O altitudo diuitiarum sapientię, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et inuestigabiles vię eius.* Allata opinio probatur auctoritate Scolasticorũ D. Bonau.

101 Eandem sententiam tenet Henricus de Gandauo quolibet 4. quęstione 19. vt refert Scotus in primo dist. 41. quęst. 1. Henricus de Gandauo.

Scotus in illa quęstione aduersus Henricum, opinionem D. Thomę, & hucusque confutatam tenet, asserit enim ibi, quòd loquendo de prędestinatione, nulla datur causa ex parte prędestinati; sed loquendo de reprobatione ait, dari causam ex parte reprobati. Primam partem probat ratione supra capit. 2. adducta, & pręsertim in hanc sententiam descendit, propter auctoritates Diui Augustini in libro, de prędestinatione Sanctorum, quę re vera sunt difficiles. Vndè declarans discrimen inter prędestinationem, & reprobationem posuit hunc ordinem in ęterna mente. In primo signo repręsentantur Petrus, & Iudas, diuinę voluntati ęquales in puris naturalibus: tunc Deus in illo primo instanti vult Petro gloriam, circa Iudam nihil facit. In secundo instanti vult Petro gratiam; circa Iudam nihil habet. In tertio instanti vult Deus vtrumque permittere peccare. In quarto offertur Petrus iustificatus per gratiam; Iudas offertur finaliter peccator; quia non habuit auxilia, quibus resurgeret; & sic puniendus offertur. Opin. Scoti consideratur. Signa posita à Scoto in mẽte diuina, quo ad prędestinationem, & reprobationem.

102 Hęc est sententia Scoti, quam prima facie habet, & omnes ei tribuunt; tamen ipsemet Scotus in fine corporis quęstionis, antequam incipiat soluere argumenta principalia habet hęc verba. *De istis opinionibus omnibus quia Apostolus videtur disputans de ista materia ad Romanos in fine, quasi totum imperscrutabile relinquere. O altitudo (inquiens) diuitiarum, sapiẽtię, & scientię Dei, & quis consiliarius eius fuit: ideò ne scrutando de profundo secundum dictum Magistri cadatur in profundum, eligatur quę magis placet: dum tamen saluetur libertas diuina sine aliqua iniustitia, & alia, quę saluanda sunt circa Deum, vt liberaliter eligentem, & qui aliam opinionem tenuerit, respondeat ad ea, quę tacta sunt contra eam.* Ex his verbis apparet, quod fuit in hac materia dubius, vel problematicus. Verum licet hęc materia sit difficilis propter auctoritates D. Augustini, nihilominus, quia opinio, quam ego hucusque defendi, mihi magis placet, ideò illam explicare, & defendere volui, Scotus suã priorẽ opinionẽ mutat.

non præiudicando alteri opinioni, quæ tot, & tam graues habet sectatores.

Vuilelm. de Rubione. Okam. Gabr. Biel. Thom. Stapletonus. Osorius. Gabr. Vasquez.

103 Hanc eandem sententiam ex antiquioribus sequuti sunt in totum, vel saltē in hac parte, quod electio ad gloriam sit ex meritis præuisis Vuilelmus de Rubione in 1. dist. 41. quæst. 1. art. 1. & 2. conclus. 3. Okam, & Gabriel Biel in eadem dist. 41. quos sequuti sunt postea multi recentiores, vt Thomas Stapletonus in epistola ad Romanos in antidotis Apostolicis, loco vbi supra cap. 9. Osorius lib. 1. de iustitia, Gabriel Vasquez p. p. disput. 89. vbi multos alios citat.

Opinio Okam, Gabrielis Biel, & Catherini reijcitur. Caput Octauum.

104 RAtiones, & auctoritates quattuor præcedentibus capitibus adductæ probant, vniuersaliter sententiam nostram esse veram de omnibus electis ad gloriam, includendo B. Virginem, Apostolos, Patriarchas, & alios electos super omnes alios dilectos, & ideò ex illis reijcitur opinio Okami, Gabrielis Biel in 1. dist. 41. quæst. 1. & Catherini in opusculo de prædestinatione Dei lib. 1. cap. vltimo, & lib. 3. cap. 1. & 2. & lib. 1. & 2. summę doctrinæ eiusdē de prædestinatione, licet Catherinus postea de suo multa alia addiderit, quorum aliquā acriter impugnantur à Petro Soto in opusculis hinc inde conscriptis de hac re, & à Vasquez p. p. disput. 90. qui citat alios, qui vix eum attingunt. Vnde his dimissis hęc videtur esse summa eius opinionis, & suarum propositionum in hac materia. Primò cum Okam, & Biel diuidit homines in tres classes. In prima ponunt quosdam quos appellat eximiè prædestinatos, vt sunt B. V. Apostoli, Patriarchę, & alij huiusmodi, & hos aiunt electos fuisse ad gloriam absque vlla præuisione meritorum, sed ex simplici affectu, & dilectione Dei. Et addunt, hos gratia præuentos ita esse, vt non possint ponere obicem, neque possint peccare, vel in peccatis permanere. In secundo ordine ponunt omnes alios electos, qui saluabuntur, quos asserunt Deum elegisse ex meritis gratiæ præuisis. In tertio ponunt reprobos, qui damnabuntur. Et quia dum in primo ordine ponunt eximiè prædestinatos, & dicunt, eos ita gratia Dei esse præuentos, vt nō possint peccare, vel in peccato perseuerare, videntur tollere de medio liberum arbitrium. Catherinus nititur ostendere, ex hoc non sequi liberi arbitrij destructionē; ex eo præcipuè, quia liberum arbitrium secundum D. August. non eò dicitur liberum, quia possit ad bonum, & ad malum, alioquin inquit, nec in Deo, nec in Angelis, nec in Beatis esset liberum arbitrium: quia ipsi non possunt in aliquod malum. Inquit ergo posse ad malum esse impotentiam, & defectum liberi arbitrij, non essentiam eius. Ponit tamen distinctionem inter liberum arbitrium Beatorum, & Viatorum pœnes hoc, quod liberum arbitrium in Beatis est omnino redditum impeccabile, in prædestinatis verò, & confirmatis potest verè dici esse peccabile ex se, sed quòd propter Dei protectionem, & adminicula multa, prohibetur, ne peccet. Dat exemplum de immortalitate Adæ quantum ad corpus: erat enim nō verè immortalis, sed ex protectione Dei, & per remedia fiebat, nè moretur in eo statu perdurās. Hæc Catherinus cap. vltimo libri de summa doctrinæ, de prædestinatione.

Opinio Okā. & Gab. Biel. Opinio Catherini.

Tres gradus prædestinatorum secūdū hos auctores.

Quod autem ij, qui in primo ordine sunt, non sint electi ad gloriam ex præuisione bonorum operum, probat ijsdem rationibus, quæ suprà adductæ sunt. Secundò, eodem libro cap. 4. eos tantum vult prędestinatos dici, & esse, qui in illo primo ordine reperiuntur, non autem eos, qui in secundo ordine positi sunt, sed debere dici eorum prouidentiam, sortem ipsorum. Tertiò, in lib. 2. de summa doctrinę de prędestinatione conclus. 3. dicit numerum saluandorum, qui ponuntur in secundo ordine, & numerum damnandorum, non esse certum, & definitum pro eo tempore, quo adhuc sunt in via; licet in præscientia, & prouidentia Dei sit certus. Quartò, eodem lib. 2. summæ doctrinæ de prędestinatione c. 4. & prioribus libris, reprehendit D. August. in eo quod dixit, quod nulli hominum queant, nisi prædestinati, salui fieri, qui soli donum illud perseuerantię accipiunt, quo non solum possint, si velint, sed omnino velint, & perseuerent. Et dicit, eum fuisse causam, & occasionem multarum disputationum, quæ non erant necessariæ, & Viris magnis, videlicet Gallię Episcopis fuisse magnū scandalum; cuius rei dicit esse testes Hylarium, & Prosperum in epistolis ad illum. Quintò, eodem secundo libro cap. 5. reprobat assertionem illam, Actus prædestinationis non transit in præteritū: quia, inquit, est contra scripturam, quę vtitur tempore prępterito, vt Apostolus. *Quos prædestinauit, hos vocauit.* Item. *Ante mundi constitutionem elegit nos, vt essemus Sancti.*

105 Hęc opinio Catherini procul dubio non solum est noua, sed omnino falsa. Et quidem quantum ad primam assertionem de triplici ordine hominum, falsum est, alios esse eximiè prædestinatos, & hos sine præuisione meritorum gratiæ; alios verò ex præuisione meritorum gratię: nam ex dictis supra esse eandem rationem non de omnibus electis facilè patere potest: rationes enim superius adductę efficacius concludunt de eximiè dilectis, vt de B. Virg. & alijs magis gratis Deo; & præsertim prima ratio facta 4. cap. nam vel concedunt aduersarij, quod B. Virg. & Sācti alij eximiè grati, vt Apostolus Paulus, consequuti sint gloriam ex meritis, & tanquā coronam suorum laborum, & meritorum, vel non: secundū non dicerent, cum hoc repugnet Sacrę scripturæ, dicente Apostolo. *Bonum certamen certaui, cursum consummaui in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi iustus iudex in illa die.* D. Paulus ergo consequuturum se ait gloriam tanquam coronam iustitiæ; ergo Beatitudo est ei collata ex meritis. Tūc habet vim prima ratio. Res in tempore eodem modo eueniunt, quo ab ęterno fuerunt ordinatę, & dispositæ, alioquin in Dei voluntate esset mutatio, quod est absurdum; ergo si in tempore datur illis gloria ex meritis, in æternitate decreuit, Deus gloriam illis dare ex præuisione meritorum gratiæ. Reijcitur.

1. Ratio.

106 Hoc idem ostendit secunda ratio, quia Deus habet voluntatem antecedentem ęqualem circa omnes, & discretio omnis est in voluntate sequente, quæ pręsupponit pręuisionem meritorum; ergo ante pręuisionem meritorum, non solum non fuit aliquis electus ad tantam gloriam, sed neque omnino ad gloriam. 2. Ratio.

107 Tertia ratio etiam efficaciter hic concludit, vt patet eam applicādo. Quarta magis hic concludit, quia nobilius, & honorabilius est habere aliquod bonum, ex meritis, & propter retributionem, quàm omnino gratis; ergo si cęteri Sancti haberent gloriam ex meritis, eximiè verò dilecti non haberent ex meritis, sed omnino ex gratia, ignobiliori modo consequuti fuissent illi beatitudinem, quàm cęteri inferiores, quod est absurdum. 3. Ratio, & 4.

108 Sexta ratio etiam cap. 6. adducta est efficax in proposito; quia sequeretur, quod isti eximiè prædestinati non essent liberè in consequenda vita ęterna, sed necessariò illam cōsequeretur; neque esset in libertate eorum illam amittere, quod probatum est esse falsum ibi per multas auctoritates. 6. Ratio.

Catherinus respondet huic rationi, cōcedendo, illos eximiè prædestinatos non habere in sua libertate amittere gloriam, sed necessariò illam consequi. Responsio Catherini.

109 Hanc responsionem reijciunt Recentiores multi, vt Gabriel Vasquez p. p. disput. 90. cap. 2. ex Ioanne à Bononia; quia tunc de eximiè prædestinatis non posset dici illud Apocalipsis 3. *Tene quod habes, ne alius accipiat, &c.* Neque Paulus Apostolus, qui secundum Catherinum, erat eximiè prędestinatus, verè potuisset dicere illa verba, *Ne forte cum alijs prędicauerim, ipse repro-* Reijcitur.

bus

bus efficax. Nam si erat impossibile Paulu, damnari, non poterat cum veritate dicere; Ne fortè reprobus efficiar; quia hoc nō potest dici de rebus quas euenire est impossibile. Vnde de Christo non potuisset enunciari illud, Ne fortè reprobus efficieretur.

Ego vlterius addo, quod licet de essentia liberi arbitrij non sit posse declinare ad malum, propter quod concedimus, liberum arbitriũ esse in Beatis, & in Deo perfectissimè, tamen posse declinare à malo ad bonum, & non esse impeccabilem, secundum legem ordinariam est de essentia meriti: quia de lege ordinaria pro hoc statu illi solum possunt mereri, qui possunt demereri; proinde si eximiè prædestinati non potuissent demereri, nō potuissent quoque mereri, quod est contra scripturam, vt patet per auctoritates nunc contra Catherinum adductas. Nec valet differentia ab eo adducta inter beatos, & prædestinatos, quod liberum arbitrium in Beatis est simpliciter impeccabile, prædestinatum verò est impeccabile ex sola Dei protectione; quia etiam liberum arbitrium in Beatis est impeccabile ex decreto solo Dei, & ratione status, vt in 4. dist. 49. cum Scoto patet. Ideò si et prædestinati ex Dei multa protectione, quæ non est sine decreto æterno, & infallibili Dei, non possunt peccare, re vera nulla est differentia inter impeccabilitatē Beatorum, & eximiè prædestinatorum secundum sententiā Catherini; quod est absurdũ, & contra scripturā, quæ de prædestinatis dicit Apocal. 3. *Tene quod habes*, &c. Et contra alias scripturas nunc suprà adductas. Rationes autem adductę à Catherino ad probandum, prædestinationem electorum non esse ex meritis, coincidunt cum adductis suprà, quæ infrà soluuntur.

Differētia inter nostrā opinionē, & opinionem Catherini.

110 Ceterum, quispiam dicet, nos coincidere cū hac opinione Catherini: nam tenemus in disputatione, An prædestinatus possit damnari, Deũ aliquos, vt sunt Maiores in Ecclesia peculiari amore diligere, atque Deum præfinisse actus eorum bonos, qui sunt principia, & causæ aliorum actuum bonorum, sine qui ordinātur ad salutem aliorum, vt consensum B. Virg. in Incarnatione, & huiusmodi. Respondetur nullo modo nos conuenire cum hac opinione, vt ostendimus prædicta disput. cap. 4. Primò enim nō dicimus, omnes actus Maiorum in Ecclesia esse præfinitos ante cōsensum liberi arbitrij, sed solum aliquos excellentes, à quibus alij actus boni fidelium pendent. Alios verò actus communes dicimus non esse præfinitos, & proindè eos posse peccare, nisi sint confirmati in gratia. Catherinus verò vult hos Maiores, seu eximiè prædestinatos, esse omnino impeccabile. Secundò dicimus, Deum mouere voluntatem ad actus illos excellentes congruo modo, & proindè non auferre eis libertatem, propter quam causam sunt meritorij; alia tamen diuersa ratione ab actibus meritorijs secundum legem ordinariam, vt ibi diximus. Denique quoad alios actus non excellentes habent maiorem gratiam, quàm alij.

Secunda assertio Catherini reijcitur.

Redeundo nunc ad Catherinum. Quod secundo loco asserit nimirum, eos tantum esse, & dici prædestinatos, qui in primo ordine reponuntur, est contra communem opinionem Doctorum; quia secundum modum communem loquendi Sacræ scripturæ, & Patrum, duo ordines tantum statuuntur, scilicet electorum seu prædestinatorum, & reproborum; ergo sub electis, & prædestinatis veniunt ij etiam, qui in secunda classe saluabuntur. Quod maximè confirmatur ex Euangelio Matth. 25. vbi dicitur, Christum Dominum in iudicio esse positurum oues à dextris, & hædos à sinistris; & deindè dicturum his, qui à dextris sunt *Venite benedicti Patris mei*, &c. Et reddit rationem. *Esuriui enim* &c. Hoc autem competit maximè hominibus secundi generis, qui potuerunt secundum Catherinum finaliter peccare, & non peccauerint: non ponitur autem alius ordo saluandorum; ergo in hac serie ponendi sunt quoque prædestinati: hi enim iusti, & benedicti maximè sunt. Et ecclesia in oratione secreta pro viuis, & defunctis orat, *Vt omnium fidelium nomina liber beatæ prædestinationis ascripta retineat*; ergo ex sensu ecclesiæ, omnes, qui saluantur, sunt scripti in libro beatæ prædestinationis; ergo omnes, qui saluantur, prędestinati sunt.

3. Assertio Catherini defenditur.

111 Quod ait tertio loco de incertitudine numeri saluandorum, & damnandorum, reprehenditur immeritò ab aliquibus: quia non dixit, numerum illorum esse incertum ex parte scientiæ diuinæ, immò ex hac parte dixit, esse certissimum, sed dixit, esse incertum in ordine ad ipsos, & ad tempus, quo existunt in via; quia vnusquisque potest saluari, & damnari; & hoc certum est; nam secundum omnes, scientia Dei non ponit necessitatem in rebus; immò nos ostendimus in disputatione, An prędestinatus possit damnari, cum Scoto, prædestinatū posse in vltimo articulo vitę damnari, quia & tunc potest non prędestinari; & reprobus potest saluari, quia pro tunc potest non reprobari.

4. Assertio reijcitur.

112 Quantum verò ad id, quod quarto loco contra D. August. asserit, turpiter errat, tùm quia doctrina D. August. de prędestinatione semper in magna veneratione habita est apud Catholicos, & sunt pręclara testimonia Cœlestini Primi Papæ contra Massilienses, vt patet ex epistola prima eius ad Episcopos Galliæ: tùm quia licet doctrina D. August. de prędestinatione sit difficilis, tamen rectè intellecta nullum affert scandalum, vt patet ex his quæ suprà hac disput. ex ipso adduximus, & disputatione de auxilijs dicemus, disput. illa, An qui cōuertitur semper maiori gratia pręueniatur, quam qui non conuertitur moueatur. Auctoritates autem D. Aug. adductę explicantur in eadem disputatione.

5. Assertio Catherini reijcitur.

113 Id verò quod asserit quinto loco, scilicet actum prædestinationis, non transire in pręteritum, est omninò falsum, vt prædicta disput. An prædestinatus posset damnari ex Scoto fusè explicauimus, & auctoritatibus illis satisfactum est, & alijs.

Quid eximiè prædestinati, seu maiores habeant super alios.

114 Sed hic mouet dubium Gabriel Vasquez, quid concessum est eximiè prędestinatis, siuè Maioribus, vel confirmatis in gratia, vt fuit B. Virgo, & alij, quod non fuerit concessum alijs prędestinatis? Et respondet, quod nullus prędestinatus, excepto Christo, habuit necessitatem &c. antecedentem perseuerandi in gratia, & hoc idem dicit de confirmatis in gratia, vt de B. Virgine, sed solum ait, quod habuerunt necessitatem consequentem non peccandi; & quod hæc necessitas illis reuelata fuit: hoc est illud, qđ pręalijs illis fuit concessum. Fundamentum est, quia necessitas antecedens tollit libertatem arbitrij, & ideò opera facta postea à sic eximiè prędestinatis, & confirmatis in gratia, non essent meritoria vitæ ęternæ; quia ad meritum requiritur hęc conditio necessariò, quod liberum arbitrium nostrum liberè concurrat, ita quòd sit in potestate eius operari, & non operari illud bonum.

Reijcitur responsio allata.

115 Verum hęc solutio si intelligatur de eximiè prędestinatis tantum, sed non confirmatis in gratia, & de actibus communibus eorundem, nō autem de actibus excellentibus, à quibus alij vt à principijs pendent, vt diximus in disput. An prędestinatus possit damnari cap. 4. est vera; quia isti, cum sint viatores puri, debent habere libertatem simul, & contingentiam, vt possint velle, & non velle bonum: quia in hac libertate cum contingentia stat ratio meriti; & hæc requiritur pro præsenti statu ad meritum, secundum legem ordinariam Dei. At loquendo de prædestinatis eximiè, idest cōfirmatis in gratia, vt fuit B. Virgo, profectò pugnant simul, quod sint confirmati in gratia, à qua nō possint excidere, & quod tamen liberè, idest contingenter, & non necessariò perseuerent in bono. Si enim est impossibile, quod illi excidant à gratia; ergo, quod perseuerent in gratia, est necessarium; quia ad impossibile sequitur necesse esse, ex Arist. 2. Perihermenias in tractatu de modalibus. Valet enim hæc consequentia. Est impossibile, sortem non

currere;

currere; ergo necesse est, fortem currere. Hæc ergo necessitas, licet sit extrinseca, tollit contingentiam, & libertatem, vt ipsemet Gabriel Vasquez, Suarez, & alij dicũt in materia de concordia liberi arbitrij, & scientiæ diuinæ contra alios Scolasticos. Nam Caluinus, & alij hæretici concedunt libertatem intrinsecam in nobis, quæ dicitur libertas à coactione ad operandum bonum, sed negant adesse libertatem extrinsecam, & contingentiam, quæ tamen requiritur, quia hæc libertas est, quę facit opus verè meritorium, vt suo loco diximus. Hæc autem necessitas, quæ est in confirmatis, est extrinseca, & tollit contingentiam, & hanc libertatem. Reuelatio autem facta à Deo alicui de sua salute nuda, sine aliquo decreto, quod debeat perseuerare, non facit ipsum esse confirmatum in gratia, & non posse excidere à perseuerantia in gratia.

Differẽtia inter confirmatũ in gratia, & prędestinatũ.

116 Mihi ergo dicẽdum videtur, quod qui sunt confirmati in gratia extrinsecè, scilicet à voluntate diuina, coniuncti sunt Deo quo ad affectionem iustitiæ perfectissimè, vt sunt Beati in Patria; & propter hoc non possunt peccare, & tollitur ab eis contingentia quantum ad posse peccare, vt dicit Scotus in 3. dist. 18. de Beatis, & de Christo. Neque hoc est inconueniens, quia qui sunt confirmati in gratia, habent speciale priuilegium, neque cadunt sub lege ordinaria, & communi aliorũ prędestinatorum viatorum, quorum status requirit, quod habeant vtramque libertatem, scilicet à coactione, & à necessitate extrinseca, vt docet fides, & sana Theologia contra hæreticos, vt suprà in materia de præscientia, & concordia liberi arbitrij cum voluntatis diuinæ decreto, diximus.

117 Et cum dicitur, quòd tunc non possent mereri: Respondeo secundum principia Scoti de merito, vt suprà dictum est, quòd principalis ratio meriti consistit in acceptatione diuina. Potuit ergo Deus velle acceptare operationes confirmatorum in gratia pro meritorijs, sicut voluit acceptare operationes Christi pro meritorijs, licet Christus esset Beatus, & non posset peccare. Ratio autem est, quia adest aliqua congruitas, quòd operationes bonæ confirmatorũ in gratia acceptentur pro meritorijs, quia ipsi non sunt coniuncti Deo quo ad affectionem commodi, sed patiuntur, & dolorem, & tristitiam in operando bonum, & sustinendo malum, vt fecit etiam Christus: Ideò rationabiliter Deus potest acceptare eorum operationes bonas pro meritorijs. Hanc rẽ in materia de merito Christi in tertio tractamus. Non est ergo par ratio de confirmatis, & puris viatoribus prędestinatis, quia illi sunt partim extra viam, & participãt statum patriæ; sed isti sunt omninò in via, & nihil participant de statu patriæ. Neque ab hac sententia discrepant præcipui Scolastici, tenentes, Beatæ Virgini in prima Sanctificatione, datum fuisse, vt non peccaret, in secunda verò, scilicet in Conceptione filij, additum illi fuisse, vt non posset peccare. Sic tenet D. Thomas 3. p. q. 27. art. 4. ad primum. Sed clarius in 3. sent. d. 3. q. 1. art. 2. D. Bonau. dist. 3. art. 1. quæst. 1. Alensis 3. p. quęst. 9. m. 3. art. 2. §. 2. Ergo si Beata virgo non potuit peccare, non habuit libertatem excidendi à gratia. Hoc etiam innuit Scotus in 1. dist. 40. vbi ait, quòd prædestinatus potest damnari in sensu diuiso. Adducit rationẽ, quia non est confirmatus in gratia; ergo ex Scoto, qui est confirmatus in gratia, non potest peccare, nec damnari.

D. Thom. *D. Bonau.* *Alensis.* *Scotus.*

Differunt ergo, aliquem esse prædestinatum, & aliquem esse confirmatum in gratia. Confirmatus non potest vllo modo peccare, prædestinatus verò, sed non confirmatus, peccare quidem potest, & damnari, vt dictum est.

Non datur aliqua ratio ex parte prędestinati, accipiendo prædestinationem pro electione ad gratiam primam, etiam secundum Scotum, & veritatem.
Caput Nonum.

118 Vidimus, asserendum esse, dari aliquam causã meritoriam ex parte prędestinati, accipiendo prędestinationem pro electione alicuius ad gloriã ęternam. Verum quia, vt diximus suprà in hac disp. ca. 1. & 2. communiter prędestinatio accipitur à plurib. Scolasticis pro electione ęterna alicuius ad gratiam in ordine ad gloriam; & longè aliomodo est respondendum, accipiendo prędestinationem, hoc secundo modo, quàm primo. Ideò quid sit dicendum de hac re, breuiter est explicandum.

119 Notandum est autem in primis, hanc quęstionẽ coincidere cum illa, An detur aliqua causa primę gratię ex parte hominis vocati. De qua fuit tota contentio inter D. Augustinum, ac Catholicos ex vna parte, & Pelagianos, & Semipelagianos ex alia parte: nam (vt superius dictum est) eo modo res temporaliter eueniunt, quomodo ordinatę fuerunt à Deo in ęternitate; quo fit, vt si Deus in tempore det suam primam gratiam gratis absquè vllo merito illius, cui datur, etiã ab ęterno Deus decreuerit dare ei illam primam gratiam absque vllo merito: si autem in tempore Deus dat alicui primam gratiam ex meritis eius, sequitur necessariò in æternitate Deum decreuisse dare illi gratiam, siuè elegisse illum ad gratiam illam primam ex meritis illius præuisis. Ex hoc ergo conspicitur, quòd eadem est quæstio quærere, An detur aliqua causa prædestinationis ex parte prædestinati, accipiendo prædestinationem in hoc secũdo sensu, & quærere, An detur aliqua causa vocationis, siuè collationis primæ gratiæ ex parte vocati. Notanter autem dixi, primæ gratiæ, quia principalis difficultas est de prima gratia, de primis auxilijs datis à Deo homini ad iustificationem. Alij enim volunt, quod homo possit per vires proprij liberi arbitrij disponere se ad recipiendam gratiam, & facere bonum absque vllo auxilio, & gratia præueniente Dei. Alij, & hæc est catholica sententia, volunt, quòd homo ex se nullum possit, non solum facere, sed neque incipere bonum, sed gratia Dei sit prior, deinde nos, si volumus, subsequimur operando bonum ab illa excitati, & promoti. Cum autem hic quęritur, An detur aliqua causa prędestinationis, est sermo, non de finali, sed meritoria.

An detur aliqua causa primæ gratiæ.

120 Hic sunt tres opiniones. Prima est Hæreticorũ; reliquæ duæ sunt Catholicorum; sed vltima est verior, vt postea videbimus. Pelagius ergo, & Cælestius eius socius circa gratiam Dei, qua homo iustificatur, grauiter errauerunt. Primò absolutè negauerunt gratiam Dei, tàm habitualem, qua homo formaliter iustificatur, quæ à D. Augustino appellatur gratia remissionis peccatorum, quàm auxilia diuina, quibus præparamur, & disponimur ad iustificationem, quæ à Theologis, & à Cõcilio Tridentino dicuntur gratia præueniens, & cooperans, siuè coadiuuans, de quibus agemus in materia de auxilijs, edenda, & dixerunt hominem solis naturæ viribus, absque vlla gratia, præter quam creationis, prædicationis, & præcepti, posse seruare totam legem, iustificari, in iustitia vsque ad mortem perseuerare, & gloriã consequi. Et quoniam videbant in Scriptura, gratiam requiri ad iustificationem, & operandum meritoriè. Respondebant, gratiam Dei, idest auxilium diuinum, esse quidem vtile ad iustificationem, & vt facilius operemur bonum, non tamen esse necessarium absolutè. Et insuper quando Deus hanc gratiam dat hominibus, illam dare intuitu meritorum liberi arbitrij. Hanc fuisse hæresim Pelagij colligimus ex epistolis D. Augustini pluribus, & ex eius libris contra Pelagianos, cum quibus acerrimè disputauit, sed præsertim ex epistola. 90. 95. & 105.

Heresis Pelagij, & Semipelagianorum.

Proce-

Heresis Semipelagianorum.

121 Procedente autem disputatione D. August. contra Pelagianos, quibus ostendit, gratiam Dei esse necessariam absolutè, quidam recesserunt à Pelagio in duobus primis dictis, & retinuerunt tantum tertium, sed diuerso modo à Pelagio. Dixerunt enim, gratiam Dei, tàm habitualē, quàm auxilia Dei præuenientia, & subsequentia, ac adiuuantia, ad iustificationem requiri, & concurrere ad iustificationem; & sic recesserunt à primo dicto Pelagij. Dixerunt etiam, gratiam, & auxilia diuina, non solum concurrere, & vtilia esse ad iustificationem, & operandum bonum, sed etiam esse simpliciter necessaria, ita quòd sine illis sit impossibile operari bonum, & hominem iustificari: tamen dixerunt, hæc auxilia, & gratiam nobis conferri à Deo non gratuitò, & ex mera sua liberalitate, sed ex meritis nostris liberi arbitrij; putabant enim in nobis esse quædam initia ex nostro proprio labore, absque gratia Dei per Christū, quibus inciperemus operari bonum; deinde Deus vidēs hæc initia, ipse largiebatur gratiam, & sua auxilia, vt possemus proficere, & iustificari; sine illis enim dicebant, conatus, & labores nostros esse irritos, & inanes; vnde hæc erat eorum communis propositio. Labori humano subiungitur gratia: conatus nostri (hoc est ex nostris viribus) irriti sunt, nisi gratia Dei adiuuentur, & promoueantur. Isti fuerunt Masilienses, & alij Episcopi, in Gallia, qui ab Hilario dicuntur de reliquijs Pelagianorum, & vulgo Semipelagiani dicuntur: quia ex Hæresi Pelagij solum vltimum dictum retinuerunt, in quo etiam discrepauerunt: quia Pelagius dicebat, initia illa ex libero arbitrio nudo esse merita de condigno gratiæ, & auxiliorum Dei; sed isti Semipelagiani dicebant, esse solum merita de congruo, quædam initia, & exordia, & conatus, qui nisi gratia Dei adiuuarentur, erant irriti. Cum ergo isti sic loquerentur de gratia in tempore collata, eodē modo loquuti sunt de prędestinatione, prout est electio æterna Dei hominum ad gratiam, & gloriā. Nam Pelagius, qui nullam agnoscebat gratiam ad consequendum gloriam, dixit Deum prędestinasse homines ad gloriam ex meritis condignis liberi arbitrij puris, & homines illos, quibus in tempore conferebat gratiam (eo modo, quo Pelagius agnoscebat gratiam, scilicet publicationem Euangelij, &c.) Ex meritis condignis puris liberi arbitrij prædestinasse ad eandem gratiam in tempore, & ad gloriam. Semipelagiani verò dixerunt, Deum ab ęterno prędestinasse homines ad gratiā in tempore, & ad gloriam ex meritis liberi arbitrij puris, non tamen condignis, sed tantum congruis. Vndè Diuus August. in omnibus suis operibus contendit, gratiam, non solum concurrere ad operandum bonum, & iustificationem, sed necessariò, & simpliciter concurrere. Et non solum hoc (quod procedit contra Pelagianos) sed etiam gratiam, & auxilium diuinum pręcedere, & incipere, & liberum arbitrium subsequi, quod procedit contra Semipelagianos. Hoc autem secundū maximè docet in libris de prędestinatione Sanctorum, & de gratia, & libero arbitrio, prefertim cap. 5. & 6. cuius verba adducemus disp. de auxilijs.

Heresis Pelagij de paruulis.

122 Quoad paruulos, errauerunt etiam Pelagius, & & Semipelagiani, sed differenter. Nam Pelagius negauit, paruulos nasci in peccato originali; subiunxit tamē, illos ægere Baptismo ad hoc, vt possent consequi gloriā æternam, sine Baptismo enim (dicebat ipse) habuissent quandam vitam fęlicem quidem, non tamen habuissent visionem beatificam. Et hoc colligitur ex Concilio Mileuitano, & Arausicano secundo, & ex Diuo Augustino lib. de peccatorum meritis, & remissione cap. 18. & 20. de qua re Scotus in 4. distinct. 4. quæstio. 1. sed breuiter.

Heresis Semipelagianorum de paruulis.

123 Semipelagiani verò dixerunt, paruulis, qui in infantili ætate decesserunt, concessum, aut negatum fuisse Baptismum, quo saluarentur, vel sine quo damnarentur propter opera bona, vel mala, quæ si vixissent, facturi erant; sunt tamen qui contendunt, hunc errorem fuisse quoque Pelagij. Sed quicquid sit de hac re, qui in istū errorem inciderunt, ex eo in illum inciderunt, quia dicebant, hómines prædestinatos fuisse ad gratiam, & gloriam ex meritis præuisis liberi arbitrij, quæ in vita erāt facturi. Cum autem hoc non posset verificari de paruulis, qui in infantili ætate, non percepto Baptismo, moriuntur, quia nulla habebant merita futura, confugerunt ad hoc, vt dicerent, Deum præsciuisse, quæ opera essent facturi illi paruuli, si superuixissent; & ideo propter illa opera bona eis concessisse Baptismum; illis verò, quos præuidebat, si vixissent, non facturos esse opera bona, sed potius mala, non concessisse, vt cum Baptismo morerentur.

Error Pelagij vbi damnatur.

124 Error Pelagij de paruulis, quod attinet ad peccatum originale, scilicet quod in peccato originali non nascantur, damnatus est in Concilio Mileuitano, can. 2. & Arausicano 2. can. 2. & nouissimè in Concilio Tridentino sess. 5. Sententia verò Semipelagianorum de paruulis, existimatur error manifestus à D. Aug. lib. 1. de prædestinatione Sanctorum cap. 12. & 13. & libr. de bono perseuerantiæ capitul. 9. & 10. & epistola 105. & 106.

125 Error Pelagij de adultis, damnatur in Concilio Mileuitano can. 3. 4. & 5. Error verò Semipelagianorum de adultis, damnatur in Cōcilio Arausicano 2. can. 6. nam tempore Pelagij iste error nondum erat manifestus; ideo de illo non fit mentio in Concilijs Mileuitano, & Arausicano primo, sed in secundo Arausicano, quòd propter hunc errorem damnandum, fuit congregatum.

Quosdam Patres cōsensisse Semipelagianis aiunt nonnulli.

Dimissis erroribus circa paruulos, & dimissa hæresi Pelagianorum, sunt, qui censeant, multos Patres, & Scolasticos sensisse cū Semipelagianis, vt Gabriel Vasquez p. p. disp. 91. cap. 8. & 9. ex Sixto Senensi, Osorio, & alijs, & præsertim D. Ioannem Chrisostomum homilia 42. in Genesim, & homiliā 17. in Ioannem, & homilia 12. in epistola ad Hebręos, Gregorium Nazianzenum, item Cyrillum, Clementem Alexandrinum, Damascenum. Etiam ex Latinis D. Ambrosium: Hieronymum, & alios. Ex Scolasticis, Gabriel Vasquez p. p. disp. 91. dicit, Scotum in 4. dist. 14. quæst. 2. §. *de secundo*, &c. in hac sententia fuisse, & hoc accepit ex Soto in lib. de natura, & gratia, vt diximus in materia de iustificatione in 4. Item Caietanum in opusculis tomo primo tractatu 4. quæst. 1. Durandum, Richardum in 2. dist. 28. Gabrielem 2. dist. 27. & omnes illos, qui tenent illam propositionem, *Facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiam*, veram esse de viribus naturæ, idest facienti, quod in se est viribus naturæ, Deus non denegat gratiam, quam sic intelligunt multi ex Recentioribus.

Defenduntur Patres ab hoc errore.

126 Verum, quòd isti Sancti Patres non consenserint Massiliensibus, & Semipelagianis ostendimus, & in quarto agendo de pœnitentia disput. 15. quæ est de merito de congruo, & fusè probant multi ex Recentioribus, præsertim Franciscus Suarez lib. 2. de causa prædestinationis, cap. 8. & equidem ego in eadem sententia sum; neque enim mihi persuadere possum, quod D. August. ita enixè oppugnasset Semipelagianos, & contendisset, primam gratiam, nō ex nobis, sed ex ipso Deo gratis nobis dari, si cognouisset, hoc aduersari Sanctis Patribus, & Græcis; & præsertim quia epistola 106. circa finem absolutè ait, Catholicam Ecclesiam semper tenuisse doctrinam, quam ipse defendebat, scilicet quod prima gratia gratis à Deo conceditur. Quod verò spectat ad Sanctos Patres, qui pręcesserunt tempora Pelagij, & D. August. cum quibus, occasione hæresis Pelagij, hæc materia optimè fuit discussa, non est mirum, quod ipsi hanc quæstionem nō adamussim explicauerint, immò; & sæpè multa verba protulerint ambigua; vt sunt verba D. Io. Chrisostomi: nam, vt ait Franciscus Suarez vbi suprà, Sancti Patres imitabantur modum loquendi

Scripturæ; scriptura autem ita loquitur, vt aliquando gratiæ omnia tribuat, vt patet in omnibus auctoritatibus, quas pro se D. August. adducit: interdum ita loquitur, vt videatur Deus initium boni operis postulare a libero arbitrio, vt sunt, illud Esaiæ 30. *Expectat Dominus, vt misereatur vestri.* Et Regum 3. *Præparate corda vestra Domino.* Et Psal. 118. *Præueni in maturitate, & clamaui.* Et illud. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos,* & multa similia, quæ etiam Concil. Trid. affert sess. 6. tamen istę auctoritates secundi generis non inferunt, exordium nostræ salutis, & prędestinationis esse à nobis, sed solum nos admonent nostræ libertatis, vt docet Sacrum Concilium Tridentinum ibidem. Ita Sancti Patres cum dicunt, præuenire Deum; Deum nos expectare, &c. non volunt inferre, exordium nostræ salutis esse ex nobis, & ex viribus puri liberi arbitrij, ita quod Deus nobis postea gratiam conferat intuitu illorum bonorum nostrorum liberi arbitrij, factorum sine gratia Dei per Christum. Et hoc est illud, quod ait ipsemet D. August. lib. de prædestinatione Sanctorum c. 14. vbi habet hęc verba. *Quid opus est, vt eorum scrutemur opuscula, qui prius quàm hæc hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili quæstione versari. quod proculdubio facerent, si respondere talibus cogerentur. Vnde factum est, vt de gratia Dei quid sentirent, breuiter, & transitoriè attingerent.* Et confirmatur: quia alibi ijti Sancti Patres apertè docent, gratiam Dei nos præuenire. Basilius hom. 22. de humilitate, ait. *Nihil tibi relictum est ò homo, de quo gloriari possis.* Et infrà. *Tibi non innotuit Deus per tuam iustitiam, sed tu illi per suam bonitatem.* Cyrillus Hierosolimitanus Cathechesi prima. *Nè speras gratiam, quia gratis datur.* Et D. Io. Chrisostomus, qui præsertim Semipelagianis fauisse videtur, homilia 12. in primam ad Corinthios in illa verba. *Quid habes, quod non accepisti?* ait. *Acceptum habes, non hoc, vel illud, sed omnia, quæ habes; non enim hæc rectè facta tua sunt, sed diuinæ gratiæ; etiam si fidem dicas, ea extitit ex vocatione.* Et hom. 38. egregiè ostendit, quomodo fides, & petitio Chananeę à gratia initium habuerit. Marcus Eremita etiam in libro de Paradiso, & lege spirituali egregiè declarat suam intentionem de gratia ferè in principio, prout refert Suarez, his verbis. *Primo omnium certò scimus, Deum totius boni esse auctorem, principij, tùm medij, tùm finis,* quod rectè per octo capita sequentia explanat, & cap. 40. *Omnis virtutis initium Deus est.* Et cap. 47. *Omne bonum proficiscitur a Deo pro nutu dispensante.* Et homil. 27. in Genesim versus finem egregiè declarat, quomodo per diuinam gratiam fides hominibus suadeatur; & cum proposuisset multa impedimenta, subdit hæc verba. *Tranquilla gratia substulit hæc omnia.*

Ideò, cum ait hom. 17. in Ioannem, Deum suis beneficijs nos non præuenire, sed à nobis incipiendum esse; & hom. 12. in epistolam ad Hebreos, ait, nos eligere primùm, quæ bona sunt, & tunc Deum introducere, quę sua sunt, est interpretandus cum Sixto Senensi, eum loqui, non de gratia prępueniente, sed iustificante: neque enim Deus, postquam vocauit nos, donat gratiam iustificantem, quæ est habitualis, & alia sua dona, nisi nos nostro libero arbitrio consentiamus gratię pręuenienti; sed si assentimus, tunc dat gratiam sanctificantem, & reliqua dona; neque enim Deus vult inuitos nos saluare, & nobis dare sua dona: vnde Chrisostomus ibidem subiungit hęc verba. *Non antecedit nostras voluntates, nè lædatur arbitrium; cum autem nos elegerimus, tunc nobis multam affert auxiliationem.* Quę verba optimè ostendunt, Chrisostomum loqui ad modum loquendi scripturarum, & consequenter iuxtà expositionem Sacri Concilij Tridentini, illis auctoritatibus nos admonere nostræ libertatis in assentiendo, non autem innuere, initium nostrarum operationum esse ex nobis, cum oppositum alibi docuisset, vt diximus. Et hoc modo explicandæ sunt auctoritates aliorũ Sanctorum Patrum, vt Hieronymi dialogo tertio cõtra Pelagianos, vbi habet hæc verba difficiliora. *Nostrum sit rogare, illius tribuere, nostrum incipere, illius perficere,* cum doceat alibi, initium omnis boni esse ex gratia Dei. Nec obest, quòd Cassianus Dux Massiliensium, discipulus Chrisostomi tũc intellexisset Chrisostomum, neque hanc hæresim defendisset, quoniam, vt diximus, D. Chrisostomus hanc materiam de gratia non tractauit exactè, quia non aderat hæresis Pelagianorum, neque de hac re Cassianus cum Chrisostomo fortasse habuit exactam disputationem, sed solum fuit instructus à D. Chrisostomo transitoriè, prout res expostulabat. Cum autem quæstio ista cępit exagitari, & loca Chrisostomi sint difficilia, & sentẽtia D. August. videretur illi dura, ipse deuenit in eam sententiam, & putabat, se sequi doctrinam D. Io. Chrisostomi. Si ergo Io. Chrisostomus tractasset hanc quæstionem, post exortam hæresim Pelagij, concluderet hoc argumentum, sed cum D. Chrisostomus præcesserit, nihil officit.

Scotus defenditur ab hæresi Semipelagiaoorum.

127 Quò ad Scolasticos verò, fusè ostendi in 4. dist. 14. quæst. 2. explicando mentem Scoti, circa materiam contritionis, & attritionis, falsò ei ascribi errorem Semipelagianorum. De Caietano verò, & alijs ibidem disseruimus. Pro nunc satis sit, quod ego puto, eos errare, qui asserunt, illam propositionem esse veram. *Facienti, quod in se est viribus naturæ Deus non denegat gratiam,* quia, vt dicam infrà, ad omne opus bonum requiritur auxilium diuinum, quod ab alijs appellatur auxilium speciale supranaturale, à Scoto auxilium commune, siuè influentia generalis.

Prima sentẽtia catholicorũ, Alexandri de Ales, Henrici, & aliorum.

128 Dimissis ergo Hæręticis, Catholici sunt in duplici discrimine. Quidam dicunt, Deum in tempore dare primam gratiam aliquibus, quia præuidit illos benè vsuros gratia; & sic merita bona præuisa sunt causa electionis ad primam gratiam, non quidem causa meritoria propria, sed causa congruitatis; & sic prædestinatio, quatenus est electio prædestinati ad gratiam, habet causam ex parte rei. Hæc sententia est Alexandri de Ales p. p. q. 28. m. 3. ar. 3. licèt videatur eam reuocare 3. p. q. 61. m. 5. art. 2. & 3. sed si benè consideretur Alexander non est sibi contrarius, & potest redigi ad bonum sensum. Et eiusdem videtur esse Albertus in 1. dist. 41. art. 3. Alij parum ab istis dissentientes, dixerunt, bonũ vsum liberi arbitrij prępuisum, esse causam sine qua non, siuè conditionem, sine qua non, vt Henricus quolib. 4. q. 19. & Recentiores aliqui, quorum quidem opinio distat à Semipelagianis, & Pelagianis; quia isti, licet dicãt, primam gratiã dari ex meritis præuisis, siuè ex bono vsu præuiso liberi arbitrij, non dicunt tamen, illum bonum vsum fore sine gratia, & auxilio Dei; neque ponunt merita illa, siuè illã congruitatem esse ex libero arbitrio puro, sed ex gratia. Dicunt enim quod quia Deus videt, quod si cõferat auxilium tale Petro, Petrus operabitur bonum, ideò Deus Petro confert istam primam gratiam, vt possit operari bonum. Pelagiani verò, & Semipelagiani non admittebant bonum vsum liberi arbitrij ex gratia, sed bonum vsum liberi arbitrij sine gratia. At isti Scolastici dicunt, bonum vsum cum gratia, siuè bonum vsum gratiæ, esse rationem prædestinationis, idest, assensum liberi arbitrij ad gratiam præuenientem, esse rationem prædestinationis.

Fundamentum huius opinionis.

129 Pro hac sententia arguitur. Quia non obest, quòd aliquis Rex det equum militi propter bonũ vsum, quem sperat ex milite. Hanc sententiam in similì tenet Magister sent. in 2. dist. 5. vbi tenet, Angelos meruisse beatitudinem per opera sequentia beatitudinem. Hanc rationem, & sententiam impugnant ibi Scotus, & alij, vt diximus in 2. sent. dist. illa, quæst. 1. disput. An angeli meruerint sibi beatitudinem, quia tunc gratia, non esset gratia, quia esset ex meritis, vt ait ibi Scotus. Nec valet dicere, esset ex meritis gratiæ, quia prima gratia, &

Magister sent. Reijcitur.

gratia

gratia simpliciter, & propriè nullum habet meritum, nec gratiæ, nec liberi arbitrij pura: & ideò hęc sententia, licet non sit heretica, tamen est falsa, & contra principia Theologica communia. Ex hoc ruit fundamentum Alexandri, quia supponit, quod gratia possit haberi ex meritis, quod est falsum.

Alia sententia Catholicorum, sed vera.

130 Alia est sententia catholica, & communior plurium Scholasticorum, & Patrum, & præsertim D. Augustini in operibus contra Pelagianos, & Semipelagianos, scilicet quod prædestinatio, siuè electio hominum ad primam gratiam, & ad auxilium diuinum, nullam habeat causam ex parte prædestinati, non solum meritoriam de condigno, sed nec de cōgruo, aut sine qua nō, sed sit omnino liberalis, & gratuita. Quam sententiam tradunt D. Thomas p. p. quæst. 23. art. 5. & prima secundæ quæst. 109. art. 6. Gregorius de Arimino 1. sent. dist. 41. quæst. 1. & Thomistæ ferè omnes. Driedo in opusculo de concordia liberi arbitrij, & prædestinationis p. p. cap. 3. & Alij. Nec dissentiunt D. Bonauentura in 4. dist. 15. p. p. art. 1. quæst. 5. iuxta ea, quæ suprà diximus de eius mente circa prædestinationem; quia nunquam dixit, primæ gratiæ dari aliquam causam, sed solum gratiæ iustificationis. Eiusdem sententiæ esse Scotum ostendimus in quarto dist. 14. agendo de contritione; quicquid dicant Vasquez, Suto, & alij aduersarij ibidem citati, pro nunc hæc ratio sufficiat. Idem ordo seruatur in æterna electione ad gratiam, qui in tēporali collatione gratiæ seruatur: at Deus in tempore confert suam primam gratiam sine vllis meritis nostris, vt apertè concedunt omnes Theologi, & fatetur Scotus præsertim in 2. dist. 5. quęst. 1. in confutatione opinionis Magistri sententiarum; ergo æterna electio ad gratiā, quam nunc appellamus prædestinationem, non est ex aliquibus meritis præuisis, neque etiam de congruo ex parte prędestinati. Eandem sententiam tenet Scotus in 3. dist. 19. §. *Contra hunc modum.* Vbi ait, Christum meruisse omnibus primam gratiam; ergo ex Scoto illa non confertur nobis ex meritis nostris præuisis.

D Thom.
Gregor. de Arimino.
Driedo.
S. Bonau.
Scotus.

131 Ceterum, hic etiam animaduertendum puto, quòd gratia est duplex. Alia est sufficiens, alia verò est plusquam sufficiens, quam possumus appellare efficacē; non quia prædeterminet Physicè, vel moraliter, vt in disputatione de auxilijs edēda, dicam; sed quia est adeò vehemens, vt infallibiliter impellat liberum arbitrium ad assentiendum, licèt possit resistere potentia vera, & reducibili ad actū. Licet ergo nō detur causa collationis gratiæ ex parte prędestinati, tñ videtur dari aliqua causa licet occultissima, cur Deus huic det maiorē gratiā, quā alteri. Et hęc est quęstio illa, quæ communiter quæritur, Cur Deus non dat omnibus reprobis gratiam adeò vehementem, vt etiam illi saluentur: si enim Deus vellet dare eis talem gratiam, qua ei resistere nō valerent, nulli dubium est, eam posse dare; cur ergo eam non datur? Respondēdum itaque puto, dari aliquam causam propter quam Deus dat electis gratiam plusquam sufficientem, non autem reprobis, sed eam non esse aliquid ex parte prędestinati, vel reprobati, tamen adesse aliquam causam rationabilem, sed occultam.

Notabile valde obseruandum pro alia solutione huius quæstionis.

132 Hanc partem, scilicet quod detur aliqua causa collationis huiusmodi gratiæ electis, non autem reprobis, probo auctoritate expressa D. August. lib. 1. ad Simplicianum quęst. 2. in fine vbi habet hæc verba. *Sit igitur hoc fixum atque immobile in mente sobria pietate, atque stabili fide, quòd nulla est iniquitas apud Deum, atque ita tenacissimè firmissimeq; credatur idipsum, quod Deus, cuius vult, miseretur & quem vult, obdurat, hoc est cuius vult miseretur, & cuius vult non miseretur, alicuius occulto atque ab humano modulo inuestigabilis æquitatis, quæ in ipsis rebus humanis terrenisque contractibus animaduertenda est,* &c. Dicit ergo, collationem gratię efficacis non esse voluntariam, & sine vlla ratione, sed ex æquitate procedere, quia apud Deum non est iniquitas; & deinde dicit, hanc æquitatem esse, quia Deus nulli est debitor suæ gratię, ideò eam potest dare cui vult absque iniustitia: sicut in contractibus humanis creditor potest exigere debitum ab vno debitore, non ab alio, sed illud ei dimittere absque vlla iniustitia.

133 Sed deindè arguit cōtra se, quia dum Deus non dat illam gratiam, videtur obdurare peccatores, & esse causa peccatorum. Respondit quod Deus non est causa peccatorum, quia neminem impellit ad peccādum: misericordiam autem, & gratiam non dat ijs, propter occultissima iudicia. Verba eius sunt. *Eorum autem non miseretur, quibus misericordiam non esse prabendam æquitate occultissima, & ab humanis sensibus remotissima, iudicat, inscrutabilia enim sunt iudicia eius, et inuestigabiles via eius.* Et tractatu sexto in Ioan. inquit. *Sic enim excecat, sic obdurat Deus deserendo, & non adiuuando, quod occulto iudicio facere potest, iniquo non potest. Hoc omnino pietas religiosorum inconcussum debet, inuiolatumque seruare sicut Apostolus dicit cum eandem ipsam tractaret difficilimam quæstionem. Quid ergo dices (inquit) nunquid iniquitas est apud Deum? absit. Si ergo absit vt iniquitas sit apud Deum, siuè quando adiuuat, misericorditer facit, siuè quando non adiuuat, iustè facit, quia omnia non temeritate, sed iudicio facit. Porrò si iudicia Sanctorum iusta sunt, quantò magis iustificantis, & sanctificantis Dei? iusta ergo sunt, sed occulta.* Et multa ibi similia persequitur, ex quibus arbitror ego, auctoritates D. Pauli, Sacræ Scripturæ, & D. August. asserentes, nullam esse causam collationis gratiæ. Primò, esse intelligendas ex parte illius, cui confertur gratia, non autem eo quia absolutè nulla detur causa diuersitatis huius collationis reprobis, & electis. Secundò puto omnes illas auctoritates. *Non est volentis nec currentis, sed miserentis Dei*, &c. Et *antequam quicquam boni fecissent, vel mali*, &c. intelligi debere non de quęstione communiter tractata. An prædestinationis ad gloriam detur aliqua causa ex parte prædestinati: nec de quæstione à Recentioribus exagitata. An gratia prędeterminet Physicè, vel moraliter liberum arbitrium, vt dicam in disputatione de auxilijs; sed puto propriè pertinere ad has duas quæstiones. Prima: Cur Deus non dat omnibus, etiam reprobis, tantam gratiam, vt omnes saluentur. Secunda est. An illis, quibus eā dat, det ex proprijs meritis. Per illas enim auctoritates optimè satisfit his duabus quęstionibus. Respondetur enim ad primam. Quia sibi non placuit. Non placuit autem propter occulta iudicia. Ad secundam verò, respondetur absolutè negatiuè, scilicet quod nō dat gratiam propter aliqua merita eius, cui datur, sed ex sua misericordia, & aliqua iusta, sed occulta causa.

134 Nunc redeundo ad opinionem cōmunem, hæc probatur pluribus auctoritatibus Sacræ Scripturæ, quas adducit, & explicat latè D. August. in libris de prædestinatione Sanctorum, de gratia, de libero arbitrio, de bono perseuerantię, & alibi.

Sententiæ communis prosecutio.

135 Primò. 1. Corinthiorum 4. habetur vbi D. Paulus habet hęc verba. *O homo, quis est qui te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Quem locum D. Aug. latissimè tractat 1. de prędestin. Sanctorum cap. 4. & 5.

136 Item in epistola ad Romanos cap. 9. *Dicis itaque mihi, quid adhuc queritur? voluntati enim eius, quis resistit? O homo tu quis es, qui respondeas Deo, nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in cōtumeliam?* Isaias cap. 65. inquit. *Inuentus sum à non quęrentibus me.*

137 Ad Romanos cap. 9. *Antequam quidquam boni, vel mali egissent, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Et infra. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est: Maior seruiet minori.* Et denique omnes auctoritates adductæ superius in hac disputatione concludunt pro

hac sententia, vt patebit in Responsione ad illas.

Ratio ex D. Paulo. 138 Vltimò confirmatur hęc sententia ratione, & auctoritate D. Pauli ad Galatas 2. & 3. & ad Romanos 3. & 4. Sed maximè cap. 11. vbi habet hęc verba. *Si autem gratia iam non ex operibus, alioquin gratia non esset gratia.* Si gratia prima, qua primò mouemur ad iustificationem, daretur ex operibus, vel ex aliquibus congruitatibus ex parte prędestinati, iam illa gratia non esset gratia, sed pręmium: quia illa gratia esset debita illi, cui datur propter illa sua bona opera. At natura, & essentia gratię siuè auxilijs diuini, quod gratia dicitur, & est propriè, & verè, vt omnino ab ipso donatore gratis detur; ergo est impossibile, quod prędestinatio accepta pro electione ad primam gratiam fiat ex meritis prędestinati. Multę alię rationes adesse possent, sed hę sunt fundamentum aliarum omnium.

Rationes pro Semipelagianis adducūtur, & soluuntur. 139 Obiectiones autem pro Pelagianis, & Semipelagianis facilè soluuntur, sunt autem pręsertim hę. Primò si Deus non confert gratiam alicui intuitu alicuius boni motus eius, sed pro vt placet ipsi Deo; ergo Deus infert vim libero arbitrio. Consequētia probatur: quia

1. Ratio. non erit in nostra potestate fieri gratos Deo, & iustificari, sed solum in voluntate Dei. Falsitas consequentis, est euidens.

Solutio. 140 Respondetur. Libertatem arbitrij nostri non cōsistere in posse operare bonum opus antè gratiæ collationem, sed in assentire, & dissentire, vt docet Conciliū Tridentinum sess. 6. cap. 5. vbi ait exordium iustificationis incipere à Deo, nos verò liberè eidem assentire, & dissentire; & sic non tollitur ratio meriti ab opere: nec Deus est acceptor personarum, nec regit per modū Tirannidis, quia scilicet semper est in libertate liberi arbitrij assentire, & dissentire. Neque sequitur, non esse in potestate hominis, se saluare, & non saluare, quia in potestate cuiuslibet hominis est assentire, & dissentire, cum quilibet homo habeat liberum arbitrium. An verò det alicui maiorem gratiam, per quam saluetur, & alteri minorem, per quam non saluatur est alia quęstio, de qua in propria disputatione in materia de gratia, & auxilijs diuinis dicemus.

2. Ratio adducitur, & soluitur. Secundò. Frustra fieret oratio, vt Deus nobis det suā gratiam, hoc est absurdum; ergo frustra etiam homines corripecentur, aut hortantur ad bonum: quia gratia non esset in potestate illorum. Quam obiectionem latè Diuus Augustinus tractat in libr. de correptione, & gratia.

Solutio. 141 Respondetur. Non valere consequentiam, quia oratione nostra non possumus quidem nobis mereri primam gratiam, quia oratio ipsa est ex gratia Dei; sed valet ad merendum gratiam habitualem, vel aliquam gratiam secundam, vt perseuerantiam, vel aliquod aliud bonum. Quo ad alios verò potest esse causa meritoria, & impetratoria primæ gratiæ; & tunc illa prima gratia illi, cui impetratur, non impetratur ex meritis suis proprijs, sed ex meritis alterius, quæ merita sunt gratia respectu illius, cui gratia confertur: nam fuit gratia, & fauor Dei, quod iste oraret pro illo, cuius oratione ille conuersus fuerit, vt oratio Stephani pro Paulo: ita quòd gratia Pauli prima, fuit secunda respectu gratiæ Stephani. Non est autem inconueniens, secundam gratiam cadere sub merito, vt dictum est agendo de merito de congruentia 4. Similiter exhortatio, & correptio non est frustra, quia omnibus Deus dat auxilia sufficientia, quibus possint assentire, vt dicam in materia de auxilijs. Præterea ipsa correptio sæpè est auxilium ipsi, & medium, quo vtitur Deus ad iustificandum aliquem, & ad aperiendum illi aures.

3 Ratio soluitur. 142 Tertiò. Videtur sequi, q̃ si Deus ex seipso cōfert gratiam, & prædestinat hominem ad gratiam, cum prædestinet hunc, & non illum, vt Petrum, & nō Iudam, q̃ Deus prædestinet aliquos ad malum; nec omnes habere vnde saluentur; quod est damnatum in Cōcilio Valentino sub Lothario Imperatore cap. 3. & Arausicano secundo can. 25. quod argumentum obijciebant D. Aug. Massilienses, vt patet in lib. de articulis D. Aug. falsò adscriptis art. 11.

143 Respondetur vt suprà, Deum omnibus dare verè sufficientia auxilia, vnde omnes possunt saluari. An verò aliquãdo Deus destituat aliquos homines propter sua peccata in aliquo tempore auxilio sufficienti, est quęstio grauis, de qua infrà, cum de reprobatione agetur. Certum est, quod omnibus Deus dat auxilia verè sufficientia, quibus saluari possunt; quod si postea aliquis illa despicit ita altè, vt Deus in posterum illum derelinquat, est aliud negotium (licet sententia affirmans, Deum quamminuncunque grauem peccatorem non derelinquere auxilijs necessarijs, sit verior sententia, vt infrà videbimus.) Non ergo sequitur, Deum hunc prædestinare, & alium reprobare quantum est ex se, & ratione gratiæ præuenientis, quia omnibus sufficientem gratiā dat, licet alteri prædestinet gratiam magis efficacem, alteri minus: quia, vt infrà dicam in materia de istis auxilijs, & gratijs, quod gratia sit efficax huic, & non illi, oritur quoque ex libero arbitrio. Vndè nota, hoc argumentum habere vim contra illos, qui distinguūt gratiam efficacem à sufficienti, tanquam duo diuersa genera gratiæ, quorum vnum sit efficax ex propria natura, alterum sufficiens de propria natura, sed quod nunquã habeat effectum, de qua re longo sermone in propria disputatione, Vtrum duo in æquali gratia constituti, vnus possit saluari, & alius damnari, quæ est propriè materia de auxilijs. Solutio.

Rationibus tertio capite adductis satisfit, prius adhuc magis explicata mente D. August. & quibusdam eius auctoritatibus. Caput Decimum.

144 QVoniam hæc nostra sententia magis confirmatur ex solutione obiectionum in contrariū & præsertim ex declaratione auctoritatum adductarū in oppositum, ex mentis D. August. qui totus est in hac disputatione, licet superius declarauerimus, quænam ipsius mens fuerit; tamen nunc breuiter est aperiendum quid ipse senserit: perspecta enim mente D. August. etiā patebit sensus auctoritatum Sacræ Scripturæ, quas ipse tantum exagerat, & ponderat, quæ aduersarijs fauere videntur.

145 Notandum est ergo in primis, vt suprà dictum est, quod D. Augustinus non confundit electionem ad vitam æternam cum prædestinatione, sed illas distinguit. Duplex est enim electio. Altera est ad vitam æternam; & hæc nunquam appellatur prædestinatio à D. August. & secundum ipsum fit ex meritis, vt suprà cap. 7. diximus. Altera est electio ad primam gratiam, mediante qua electus consequitur vitam æternam; & hæc appellatur à D. Aug. electio gratiæ, siuè prædestinatio ad gratiam. Vnde lib. 1. de prædestinatione Sanctorū cap. 10. ait. *Inter gratiam porrò, & prædestinationem hoc tantum interest, quod prædestinatio est gratiæ præparatio, (scilicet in præscientia Dei) gratia verò est ipsa donatio.* Quando ergo legimus in D. August. homines esse prædestinatos ex meritis, & operibus, & apud alios Patres, intelligendum est de operibus, non ex puro libero arbitrio, sed de meritis gratiæ & de electione, & prędestinatione ad gloriam. Quando verò legimus, homines esse electos, & prædestinatos gratis, & sine meritis, intelligendum est de electione, & prædestinatione ad gratiam, non ad gloriam. Quod magis ostenditur ponderando quasdam auctoritates eius, quæ aduersarijs maximè fauere videntur.

146 Prima auctoritas fit ex lib. 2. de bono perseuerantiæ cap. 14. vbi loquens de Tyrijs, & Sydonijs habet hæc verba. *Sed quoniam, vt crederent, non erat eis datum, etiam vndè crederent, est negatum: ex quo apparet habere* 1. Auctoritas quæ videtur cōtra nobis.

quosdam

quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant; & tamen si Dei altiori iudicio à perditionis massa non sunt gratiæ prædestinationis discreti: nec ipsa eis adhibentur, vel diuina dicta, vel facta, per quæ possent credere, si audirent vtique talia, vel viderent. Dicit ergo apertè D. Augustinus, quod aliqui habent naturale ingenium acutum ita, quod possent credere, si dicta, vel facta congrua, per quæ possent credere, illis præstarentur à Deo; attamen Deus hæc dicta, & facta illis non præstat, quia non sunt discreti à massa perditionis prędestinatione gratię. Ex hoc infertur, prædestinatis auxilia congrua dari, quia iam Deus ab æterno voluntate efficaci decreuerat electis dare gloriam æternam; adeò quòd collatio gratiæ in tempore est propter decretum efficax dandi gloriam illis electis.

Solutio. Respondetur quod solutio est facillima; nã D. Augustinus ibi loquitur de prędestinatione, seù decreto dandi gratiam non dandi gloriã: nam priusquã Deus actu conferat gratiam in tempore, decreuit ab æterno illam gratiam conferre illis gratis, & illa fuit prædestinatio. Vnde notanter apposuit illud verbum. *A perditionis massa non sunt gratiæ prædestinatione discreti.* Non dicit, gloriæ prædestinatione, sed gratiæ. Non sequitur autem ex hoc, quod Deus ab æterno decreuerit dare in tempore gratiam, quia Deus prius efficaciter decreuerit dare gloriam illis quibus dat illam gratiam; neque hoc habetur ibi à D. Aug. solum habetur ibi, quod etsi aliqui habeant ingenium aptum ad faciendum bonũ, tamen si Deus ab æterno non prædestinauit dare illis gratiam in tempore, qua hæc opera bona efficiant, illa non efficient.

2. Auctoritas. 147 Secundus locus sit ex lib. de correptione, & gratia cap. 7. Vbi postquam ostendit, electionem factam esse ante opera, habet hæc verba. *Horum si quisquam perit, fallitur Deus, sed nemo eorum perit: quia non fallitur Deus.* Et paulò infra. *Illos ergo elegit ad obtinendũ regnum suum.* Ergo videtur, quod D. Augustinus asserat, electionem ad gloriam esse prædestinationem, quæ est sine meritis.

Solutio. Respondendum est, vt suprà, quod loquitur de electione ad gratiam, ad quam homines sine meritis eliguntur, non de electione ad gloriam: nã supra in eodem cap. manifestè se declarat loqui de electione ad gratiam; paulò enim ante eodem cap. dixerat. *Profectò electi sunt per electionem, vt dictum est, gratię, non præcedentium meritorum suorum; quia gratia est illis omne meritum.* Et superius dixerat. *Qui elegit eos in filio suo ante constitutionem Mundi per electionem gratiæ: Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia.* Ex his patet, quod non loquitur de electione ad gloriam: quia non negaret, illam ex meritis gratię dari, nec diceret si ex operibus gratia, iam non est gratia. Eligit ergo Deus electos ad gratiam gratis; ad gloriam vero, mediante gratia, & meritis per illam acquisitis.

3. Auctoritas. 148 Tertius locus adductus à Suarez lib. 2. de causis prædestinationis, cap. 23. est D. August. lib. de bono perseuerantiæ cap. 9. ponit duos homines vocatos vocatione congrua ad fidem, & sanctitatem æqualem pro aliquo tempore, quorum vnus perseuerat, & saluatur, alter verò nequaquam, & damnatur. Quærit deinde D. Aug. causam primam, & radicem huius euentus disparis: & respondet in hæc verba. *Quoniam non erant alia quadam discretione discreti, scilicet à massa perditionis.* Quæro quæ sit ista discretio: non opus bonum, scilicet consensus vnius, & non alterius, quia sic potuisset facilè respondere D. August. quod fuit bonus vsus liberi arbitrij. Præterea supponimus, quod isti duo sint ęquales in operibus ante lapsum alterius; ergo non fuerunt causa huius discriminis opera bona, vel mala, sed quædam alia occulta discretio, & prædestinatio Dei, scilicet quia Deus hunc elegerat ad gloriam, non illum: vnde subdit. *Quod vnus fuit vocatus secundum propositum, non verò alius.* Et confirmatur, quia per illum propositum Dei non potest intelligere D. Augustinus propositum dandi gratiam, quia in hoc erant æquales; ergo intelligit, quia non erat electus ab æterno ad gloriam; & sic decretum gloriæ efficax præcedit electionem ad gratiam, & est causa electionis, & prædestinationis ad gratiam; ergo ex D. Aug. electio, & prędestinatio non est solum ad gratiam, sed primò ad gloriam.

149 Respondetur, vt suprà, quod loquitur de electione, & prædestinatione ad gratiam, non ad gloriam. Et cum ait Suarez, quod isti erant æquales in vocatione, Concedo, quod erant ęquales in prima vocatione, & in alijs fauoribus, & gratijs vsque ad perseuerantiam in vno, & peccatum in alio, sed tunc discreti sunt; quia, qui habuit perseuerantiam, habuit maiorem gratiam, quã alter, qui non habuit perseuerantiam; & sic non fuerunt æquales in tota vita in gratia; ergo erant discreti in prædestinatione ad gratiam, licet non essent discreti in prima vocatione, & in prima gratia. Et hoc est propositum Dei, secundum quod dicit D. Aug. qui perseuerauit, fuit vocatus; qui verò non perseuerauit, non fuit vocatus. Neque D. August. potest negare, quod ille, qui perseuerat vsque in finem, non habeat vitam ęternam, quia cõsensit suo libero arbitrio, quo poterat dissentire, alioquin tolleret liberi arbitrij concursum, quod alienissimum esse ab eius mente suprà ostendimus. — Solutio.

150 Ad omnes auctoritates Sacræ Scripturæ, quę ab aduersarijs adducuntur, in quibus consistit tota difficultas, possumus vnica responsione respondere: tamen deinde vnicuique satisfaciemus. Responsio autem vniuersalis est, quod loquuntur de electione, & prædestinatione ad gratiam, non de electione, & prædestinatione efficaci ad gloriam. Et hic est vera est sensus germanus vniuscuiusque illarum, vt patet legenti textum; & sic à Patribus intelliguntur. Est aliqua difficultas de illa ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso*, &c. Sed infra eam de electione ad gratiam loqui, clarè ostendemus. Ad omnes ergo auctoritates D. Pauli dicimus, quod directè textus inspiciatur, patet, ipsum intendere semper extollere gratiam super opera liberi arbitrij nudi, & ideò D. Augustinus istis frequenter vtitur, & inculcat contra Pelagianos, quia illi negabant gratiam; ergo non sunt extorquendæ ad electionem ad gloriam. — Ad omnes auctoritate Sacræ scripturæ p. d uersarijs.

151 Sed Franciscus Suarez p. p. libro primo de essentia prædestinationis cap. 8. num. 34. & 37. contra hãc responsionem sic arguit. Auctoritates Sacræ Scripturæ quibus auctoritates D. August. innituntur, loquuntur de gratia perfecta, & consumata; at gratia perfecta, & consumata est gloria; ergo. — Prima obiectio Suarez.

Secundò, si loquuntur de electione ad gratiam, vel loquuntur de electione ad gratiam quamcumque temporalem; at hoc dici non potest, quia hæc non habet semper adnexam prædestinationem infallibiliter, quam D. Paulus adnectit. Vel loquuntur de electione ad Sanctitatem cum perseuerantia finali: at de illa est eadem ratio, ac de gloria; quia sicuti gloria in tempore confertur ex meritis, ita gratia perseuerantiæ comparatur ex meritis de congruo, vel de condigno; ergo si gloria est prædestinata ex meritis, etiam gratia, quod est contra nos. Reliquitur ergo quod intelligantur de electione ad gloriam. — Secunda obiectio.

152 Respondetur, quod auctoritates illæ loquuntur de prima gratia: prima autem gratia, & plusquam sufficiens non est gloria, licèt ad eam sequatur gloria: non sequitur autem ad eam infallibiliter ex ipsa sola gratia, sed ex consensu quoque omnino libero liberi arbitrij. Vndè licèt ex consequenti electio ad gratiam sit electio quoque ad gloriam, non tamen electio eadem ratione, & eodem modo cadit super gratiam, & gloriam; quia super gratiam cadit absolutè, & immediatè, super gloriã autem cadit propter gratiam, & merita per ipsam facta. Et cum subiungit Suarez, quod illæ auctoritates debent — Responsio ad primã.

Aliæ obiectiones ex Suarez diluuntur.

intelligi de perfectè electis, qui sunt electi quo ad gratiam, & gloriam, quia communiter electi in Sacra scriptura dicuntur, qui electi sunt ad gratiam simul, & gloriam, iuxtà illud Pauli ad Rom. cap. 9. *Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam*. Et Matth. 24. *Vt in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi*, & similia. Respondetur hanc obiectionem procedere ex falsa eius opinione de gratia efficaci. Imaginatur enim cum alijs eiusdem opinionis, quod Deus ab æterno aliquos efficaciter absolutè sine vlla relatione ad merita elegerit ad gloriam, & propter hoc decreuerit in tempore dare illis certam gratiam efficacem, qua facerent bonum infallibiliter, & sic gloriã consequerentur: alios verò non elegisse ad gloriam, sed absolutè reprobasse; & proinde decreuisse non dare illis illam gratiam efficacem, quam decreuit dare electis, & quam asserit esse necessariam simpliciter ad salutem acquirendam; & hac ratione vult, Sacram scripturam in his auctoritatibus intelligere de huiusmodi electione absoluta ad gloriam. Sed hæc opinio est falsa, quia sequeretur, peccata reproborum habere excusationem, quod est erroneum; vndè propter hanc, & alias rationes eam confutabimus in dispu. de auxilijs. Respondetur ergo verum esse, sacram Scripturam per electos intelligere electos perfectos, scilicet electos ad gratiam, & gloriam: non tamen sequitur, quod electi eodem modo electi sint ad gratiam, & gloriam. Nam ad gratiam proculdubio sine vllis meritis electi sunt, verum ad gloriam, non nisi ex meritis præuisis. Vndè imaginandum esse dicimus, Deum ab æterno quantum est ex se, velle omnes homines gloriam consequi, & proinde omnibus dat auxilia verè sufficientia ad eam cõsequendam, ita quòd, si omnes non saluantur, nullam habeat excusationem. Verum, quia decreuit hanc gloriã conferre secundum legem ordinariam per modum brauij, & per merita, dicimus, Deum neminem eligere efficaci, & vltimata voluntate ad ipsam, nisi ex præuisis meritis: (& hoc in adultis) ideò licèt Deus eligat omnes ad gratiã, & aliquos ad maximam gratiam, vel maiorem, vel minorem, prout diuinæ Sapientiæ videtur, gratis tamen nunquam eos eligit ad gloriam efficaciter nisi præsuppositis meritis, quæ partialiter à libero arbitrio pendẽt. Et sic patet, quomodo electis eligantur gratis ad gratiã, non autem ad gloriam. Et sic auctoritates Sacræ Scripturæ, cum dicunt, aliquos esse electos gratis, loquuntur de electione ad gratiam, non de electione ad gloriã: quia cum de hac loquantur expressè requirunt merita, vt illud Pauli. *Cursum consumaui, fidem seruaui, in reliqua reposita est mihi corona iustitiæ*, &c. Et illud Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei possidete regnum*, &c. *Esuriui enim*, &c. Sed ad vnamquamq; auctoritatem in particulari dicemus. Per hoc satisfit primæ rationi. — 2. ad Tim. cap. 4.

153 Ad secundam dicitur, quod prima gratia non cadit sub merito, sed aliæ gratiæ ex illa manantes, vt perseuerantia, & alia dona, quæ dicuntur gratiæ ex gratia. Ideò non sequitur, quod sit eadem ratio de prædestinatione ad gratiam, & ad gloriam: nec sequitur, quod si prædestinatio ad gloriam sit ex meritis, quod etiam prædestinatio ad gratiam primam de qua loquimur, sit ex meritis. Nunc ad auctoritates in particulari respondeamus.

154 Ad illud primo D. Pauli ad Ephesios. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, &c. dicimus, quod loquitur de electione ad gratiam: finis enim electionis ad gratiã est sanctificatio, & iustificatio; & sic rectè probat, quòd Deus non elegit nos ex meritis nostris nudis, quibus iam essemus Sancti, sed elegit ad gratiã, qua euaderemus Sancti. Si autem exponatur hæc auctoritas de electione ad gloriam, facit sensum incongruum, & contra communem modum loquẽdi: erit enim hic sensus. Elegit nos, vt essemus Sancti, quia iam daturus est nobis gloriam; siuè elegit, & iustificauit nos, quia est nobis daturus gloriam. At magis congruus sensus est iste. Elegit nos, vt euaderemus Sancti, & iusti, vt postea nobis sic Sanctis, & iustificatis, det gloriam. Vnde licèt D. August. aliquando intellexerit hunc locum de electione ad gloriam: tamen sæpius intellexit de electione ad gratiã, & præsertim primo libro de prædestinatione Sanctorũ cap. 19. Nam eo loco in principio capitis approbat responsionem eorũ, qui dicebãt Pelagianos conuinci hac auctoritate D. Pauli, qui Pelagiani asserebant, acceptis præceptis à Deo per nosmetipsos fieri Sanctos, & immaculatos; at D. Paulus non dicit Deũ elegisse nos, quia nos per nosmetipsos futuros tales esse præsciuerit, sed dixit. *Vt essemus tales per ipsam electionem gratiæ suæ, qua gratificauit nos in dilecto filio suo*. Pondera illa verba *per ipsam electionem gratiæ suæ*. Intelligit ergo D. Augustinus hunc locum de electione ad gratiam, & hic est sensus literalis verus.

155 Quod si velimus intelligere hunc locum de electione ad gloriam, vt intellexit idem D. August. lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. vt vidimus suprà cap. 7. necesse est cum eodem D. August. ibidem dicere, quod illud dictum est à D. Paulo secundum præscientiam meritorum gratiæ futurorum in æterna mente Dei. Quia electio præsupponit distantiam electi à non electo, vt ibi probauit D. Augustinus, distantia autem fit per iustificationem, iustificatio autem fit per merita; vndè à primo ad vltimum, electio ad gloriam fit per merita præscita à Deo; & tunc sensus auctoritatis erit hic. Elegit nos Deus ante mundi constitutionem ad gloriam in ipso Christo, idest in virtute gratiæ, & meritorum fundatorũ in eius gratia, quam gratiam ordinauit, vt meritis fundatis in illa essemus Sancti. Hæc est expositio, quæ competit his verbis secundum D. Augustinum intelligendo eam de electione ad gloriam; sed proprius sensus est intelligere eam de electione ad gratiam, vt vidimus.

156 Ad secundam auctoritatem ex cap. 9. ad Rom. Respondetur quod Apostolus ibi loquitur de electione ad gratiam plusquam sufficientem, & vult dicere, quod Deus elegit dare gratiam efficacem, idest plusquam sufficientem, ipsi Iacob, non autem Esau, (intelligitur enim hæc auctoritas cõparatiuè, cum dixit *Iacob dilexi. Esau odio habui*. Non enim vult dicere, quod non dilexerit quoque Esau, sed quod non dilexit tantum, quantum Iacob) sed solum sufficientem ante discussionem aliquam operum, quæ illi facturi erant, vt exponit D. August. ad Simplicianum quæst. 2. & sic hæc auctoritas nihil facit contra nos. Quare autem Deus voluerit dare ex se ipso maiorem gratiam Iacob quàm Esau, est alia quæstio, de qua disserimus in materia de gratia efficaci, & sufficienti, & 1. disput. cap. 1. in fine. — Ad secundam auctoritatem.

157 Ad tertiam supra c. 7. Ostendimus ex D. Aug. in ea Epistola ad Romanos esse sermonem de electione ad gratiam; & ideò asserere, illam esse sine meritis, non de electione ad gloriam. — Ad tertiam auctoritatẽ

Ad primum argumentum. Respondetur, quod gloria potest dici gratia dignitate, quia est finis omnis gratiæ; at propriè loquendo, non est gratia; quia gratia est fauor, & auxilium, seù medium ad ipsam gloriam consequendam datam à Deo pro hoc statu. Ad secundum patet per idem: loquitur enim de electione ad gratiam, & non ad gloriam.

Ad illud Ephesiorum primo patet ex dictis nunc suprà ad primam auctoritatem: loquitur enim de electione ad gratiam; si tamen quis vult illum intelligere de electione ad gloriam debet exponi modo ibi explicato secundum mentem D. Aug.

158 Ad quartam, quæ est Ioannis 15. loquitur de electione ad gratiam Apostolatus, vt patet ex sensu literali; & consequenter non potest extendi ad electionem ad gloriam, sed ad gratiam, si extendatur ad alios homines, quàm ad Apostolos, vt seruetur debita, & intenta proportio sensus textus. — Ad quartã auctoritatẽ

Ad

Ad quintā auctoritatē.

159 Ad quintam, quæ est ex D. August. Respondetur, iam superfluè declaratum, & probatum esse, D. Augustinum semper intellexisse de electione ad gratiam, non ad gloriam, quando dixit, electionem esse sine operibus; & quando dixit, esse ex operibus; dixit ex operibus, & meritis gratiæ, non liberi arbitrij; & quando excludebat merita, semper excludere intendebat merita puri liberi arbitrij, non merita gratiæ.

Ad sextam auctoritatē.

160 Ad sextam apertè patet, quòd loquitur de electione ad gratiam, non ad gloriam; inquit enim, quod Deus æterna sua præscientia præcognouit, quos ipse Deus misericordia, non ex meritis motus, electione gratiæ prædestinauerit ad vitam, idest quos elegerit ad gratiam, & per illam ad vitam, suffragantibus, scilicet meritis bonis, quod nos libentissimè concedimus, & non est contra nos: quia fatemur, Deum eligere, & prædestinare homines ad gratiam in ordine ad gloriam. Per idem respondetur ad alias auctoritates, & ad id, quod dicitur de disputatione inter Massilienses, & D. Augustinum, semper enim loquuntur de electione ad gratiam, non ad gloriam.

Ad primā rationē pro aduersarijs desumptā ex Scoto.

161 Ad primā rationē, quę est Scoti, vidit ipse Scotus non esse efficacem, & posse solui; Vnde in vltimis verbis illius quæstionis, antequàm soluat argumenta principalia, & pro opinione opposita, inquit; *& qui tenet alteram opinionem, respondeat ad ea, quæ tacta sunt contra illa.* Scotus autem in hac materia est problematicus, vt suprà diximus, & vtramque partem iudicat esse sustentabilem. Respondetur ergo ad hanc rationem, quod illa propositio maior. Prior est volitio finis, quàm mediorum ad finem, potest intelligi duobus modis. Vno modo potest intelligi de volitione absoluta finis, vt cum quis vult finem absque vlla alia conditione extrinseca, & pendentia ab aliquo alio. Alio modo de volitione conditionata; vt cum quis vult finem, sed hac conditione, vt faciat quis hoc, vel illud: & sic Rex vult præmium suo militi, & filio, quod tamen præmium non vult dare sine merito. Vult ergo illi præmium voluntate complacentiæ, & desiderij, non tamen absolutè: media verò, quibus hoc præmium consequi potest, efficaciter potest illi velle: Vnde hic est ordo. Primò vult finem, & præmium filio suo voluntate complacentiæ, & conditionata. Secundò vult efficaciter media, quibus illud præmium consequi possit. Tertiò si præuideat, quod per ea media tale præmium est consecuturus, vult tertio loco illi efficaciter pręmium, & finem. Propositio illa maior est vera de volitione absoluta, non de conditionata. At in proposito Deus non vult alicui gloriam voluntate absoluta, sed voluntate conditionata, scilicet si illam meruerit: quia illam vult conferre tanquam brauium, & præmium, non tanquam simplex donum; ideò ante præuisionem meritorum, Deus non vult alicui gloriam voluntate efficaci, sed voluntate complacentiæ; post præuisionem meritorum verò vult gloriam illi efficaciter; & sic præuisio mediorum præcedit voluntatem efficacem dandi gloriam, quæ est prædestinatio. Vnde seruatur idem ordo, qui supra. Primò Deus vult electo gloriam voluntate complacentiæ, scilicet si ille operabitur bonum. Secundò vult illi media efficaciter, quibus possit velle illud præmium. Tertiò quia præuidet, quod illis medijs benè est vsurus infallibiliter, vult illi efficaciter præmium, & gloriam.

Obiectio.

162 Quod si quis dicat: Videmus, quod Deus alicui confert maiora auxilia, quàm alteri. Ergo signum est, quod magis vult illi gloriam, quàm alteri. Ergo videtur, quòd decreuerit prius, efficaciter dare gloriam illi, cui dat maiora auxilia, & nō illi, cui dat minora auxilia.

1. Responsio.

163 Respondetur primò, hoc argumentum ad summum concludere, Deum maiori desiderio velle vni gloriam, quàm alteri, non tamen velle illi gloriam efficaciter sine meritis. Exempli gratia. Aliquis proponit præmium certantibus multis, inter illos autem magis diligit vnum, quàm alterum, & vellet magis amatum præmium obtinere, quàm minus amatum, tamen efficaciter non decernit dare illi præmium, nisi præsciat, illum facturum talia merita, vt alios superet. Ita Deus licet alicui vellet magis gloriam, quàm alteri, illi tamen efficaciter non decernit dare gloriam, nisi præuisis meritis.

2. Responsio.

164 Possumus etiam dicere, & melius, quod Deus voluntate illa antecedente, vt diximus cap. quinto, vult omnibus hominibus æqualiter gloriam, nec facit vllam discretionem, tamen postea in conferendo gratiam facit discrimen: quia vni maiorem, alteri minorem gratiam confert, & sic discretio est in collatione gratiæ. Ratio autem, propter quam vni maiorem gratiam, alteri minorem conferat, est inscrutabilis, licet non desit ratio: Vnde D. Aug. lib. primo, de prædestinatione Sanctorum cap. 14. explicans illud sapientiæ. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius;* inquit. *Cur autem hic tenuerit casurum iustum, quem priusquàm caderet, hinc posset auferre, iustissima omnino, sed inscrutabilia sunt iudicia eius.* Et lib. de bono perseuerantiæ cap. 11. in fine loquens de gratia perseuerantiæ ait. *Cur autem illis potius, quàm illis detur, quis cognouit sensum Domini? quis inscrutabilia scrutari valeat? quis inuestigabilia vestigare?* & alibi sæpè idem habet, sed hoc pertinet ad materiam de gratia efficaci, & sufficienti.

Cur Deus vni dat maiorem gratiam, quàm alteri.

165 Quod si quis dicat, voluntatem dandi maiorem gratiam vni, quàm alteri, esse sine ratione, nisi procedat ex maiori voluntate dandi gloriam. Respōdetur, quod hæc obiectio procedit etiam contra aduersarios: dicam enim eis. Ergo & voluntas Dei dandi gloriam magis vni, quàm alteri ex eadem perditionis massa, & omninò æqualibus, est sine ratione. Respondetur ergo ex D. August. vbi suprà, quod hoc habet rationem in diuina præscientia, sed sensus Domini, & iudicia eius sunt imperscrutabilia.

Alia obiectio.

156 Iterum arguitur: Propter vnumquodque tale, & illud magis; sed Deus vult homini gratiam propter gloriam; ergo magis vult gloriam, quàm gratiam. Respondetur, argumentum concludere, Deum voluntate antecedente prius velle gloriam, quàm media: quia enim illi, quantum est ex se, vult gloriam, ideò dat media, quibus hanc gloriam consequi possit; non concludit verò, quod prius voluntate efficaci velit gloriam, quàm media, vt supra dictum est; sicut qui vult, filium suum fieri doctorem voluntate antecedente, scilicet quantum est ex se, vult prius, filium esse doctorem, quàm ipse prouideat de magistro; sed voluntate efficaci prius vult illi magistrum, tanquam medium, quàm velit doctoratum: quia doctoratus pendet, ex voluntate filij, non sua; & ideò non potest velle illud efficaciter, & absolutè, nisi concurrente filio: media autem, quia pendent ab ipso patre, illa potest velle efficaciter sine alio concurrente extrinseco.

Solutio.

Ad secundam rationem principalem.

167 Ad secundam rationem principalem dicimus, quod consequens esset inconueniens, si diceremus, totam prouidentiam Dei pendere ex voluntate humana, sed quod aliquis effectus in particulari diuinæ prouidētiæ, vt perductio hominum ad gloriam, pendeat aliquo modo ex hominum voluntate, non est inconueniens: quoniam ipse se complacuit creare creaturas liberas, & posuit in sua potestate consequi vltimum suum finem, vel non consequi; sicuti non pręiudicat prouidentiæ alicuius Regis, quod in suo Regno aliqui tantum obtineāt dignitatem Senatoriam ex tali, & tali merito, quod secundum leges Regis est medium ad illam dignitatem consequendam. Sic non est inconueniens, quod hoc modo quilibet sit vi sui liberi arbitrij suæ prædestinationis fabricator; quòd Caterinus putabat esse ita magnū inconueniens. Quomodo autem prouidentia Dei non lædatur ex hac nostra positione ostendimus in disput. An prędestinatus possit damnari, & de concursu causæ primæ cum secundis, ostendimus enim Deum præfinite

ex se

ex se aliquos actus excellentes, qui sint radices aliorum actuum bonorum; deinde quo ad alios actus disponere gratiam, & auxilia sua, vt omnes boni sint sine violentia liberi arbitrij, licet quo ad hos diuina prouidentia non semper adimpleatur.

Cum verò inferebatur in confirmatione, sequentem discretionem maioris, & minoris auxilijs non pendere tunc ex beneplacito Dei, sed ex assensu diuerso nostri liberi arbitrij. Respondetur negando consequentiam, quia Deus in sua præscientia præuidit quidē quid vnusquisque libero suo arbitrio sit facturus cum tali, & tali auxilio, attamen Deus pro sua voluntate decreuit conferre huic tantum auxilium, scilicet valde efficax, illi verò non, quare in hoc decreto dicimus, Deum non respexisse bonum vsum liberi arbitrij huius, vel illius. Vnde dicit D. Augustinus lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. in fine. Non est impotens Deus, quin possit tribuere tantum auxilium, & inuenire modum conuertendi quancumque voluntatem quantumcumque peruersam, si voluisset; ergo potuisset reprobis dare auxilia talia, & tanti valoris, quod eos conuertisset; sed noluit. Decreuit ergo distribuere dona sua gratiæ, prout sibi placuit. Adest tamen ratio aliqua, vt supra dicebamus, propter quam huic dedit auxilia maiora, illi verò non. Vnde D. Augustinus, vbi nunc suprà, dicit, Iudicia Dei esse inscrutabilia, & lib. 6. Hyppognosticon circa initium vtitur his verbis. *Omnia ergo quæ superius diximus, vel dicemus in claustro horum trium nobis abscondita, nunc latent, quæ solis clauibus iudicij, & misericordiæ Dei tunc reserabuntur, vt sciantur, quando in aduentu Domini illuminabuntur abscondita tenebrarum, & reuelabuntur consilia cordium, vt sit laus vnicuique a Deo, vel pœna.* Ait ergo causam dari, & in altera vita illam fore manifestandam à Deo. Et per hoc patet solutio etiam ad confirmationem pro illa secunda ratione.

Ad confirmationem pro illa secunda ratione.

Ad tertiam rationem.

168 Ad tertiam rationem. Respondetur, D. Augustinum ibi loqui de electione, & prædestinatione ad gratiam vnionis, & ad alia dona supernaturalia collata ipsi Christo, non de prædestinatione ad gloriam. Et licet gloria Christi non fuerit illi collata ex meritis, sed gratis, tamen nō est par ratio de Christo, & nobis; quia aliam legem seruauit cum Christo, ac faciat cum nobis. Christum enim elegit, vt esset Caput hominum, & pro nobis moreretur; ideò voluit illi Deus speciali priuilegio conferre simul gratiam, & gloriam absque meritis: at nobis Deus confert gloriam ex meritis. D. Aug. ergo non loquitur de prædestinatione Christi ad gloriam, quia illa nō est similis nostræ; sicut neque cōsequutio gloriæ in Christo, & in nobis est similis. Vnde argumentū eius à simili de Christo, & nostra prædestinatione non concluderet, quia deficeret similitudo. Loquitur ergo de prædestinatione ad gratiam, quia in hoc sumus similes; quia sicut Deus voluit Christū dare gratiam summam, & sine meritis, ita nobis, qui per Christum iustificamur, voluit dare sua auxilia per ipsius Christi merita, non per nostra. Vnde aperte D. Augustinus lib. illo de prædestinatione Sanctorum capit. 15. se loqui de prædestinatione gratiæ ostendit his verbis in principio cap. 15. positis. *Est etiam præclarissimum lumen prædestinationis, & gratiæ ipse saluator mediator Dei, & hominum*, &c. nota illa verba (*prædestinationis, & gratiæ*) idest electionis ad gratiam, & collationis gratiæ.

Ad quartā rationem.

169 Ad quartam. Negatur consequentia. Ad probationem dico primò falsum supponere, quod initium nostræ salutis sit electio ad gloriam: dicimus enim initium esse electionem ad gratiam, vt dictum est. Deinde dato quod electio ad gloriam esset initium, non sequeretur, nos cōsentire cum Pelagianis, vel Semipelagianis: quia non dicimus, fieri ex meritis puri liberi arbitrij, sed ex meritis gratiæ, vt declaratum est, quod Semipelagiani non admittebant.

Ad quintā rationem.

170 Ad quintam. Negatur falsitas cōsequentis: nam requiritur concursus partialis liberi arbitrij ad nostram iustificationem cum adultis; neque hoc Apostolus, vel D. August. vel vllus catholicus negat, nec negare potest. Auctoritates ergo illæ probant, liberum arbitrium nudum non posse se solo operari bonum, sed egere gratia Dei; & propter hoc opera bona liberi arbitrij dicuntur dona Dei, quia sine gratia Dei, quę principaliter concurrit, non haberentur.

Et cum dicitur ab Aluarez, quod bonus vsus liberi arbitrij, in quantum prouenit à libero arbitrio, est effectus prædestinationis, quia auxilium diuinum intimè concurrit cum causa secunda: vndè si diuinus concursus pręscindatur, liberum arbitrium ex parte sua nihil potest. Respond. hanc obiectionem procedere ex falsa suppositione, quod liberum arbitrium non habeat suam partialem causalitatem ex se. Concurrit enim partialiter, vt dictum est in disputatione de concursu causæ primæ cum secundis: pręscindendo autem concursum causæ primæ, non sequitur effectus, nec actio, quia cum pendeat à duabus causis partialibus, altera deficiente nihil sequitur. Cum verò dicitur quod bonus vsus est effectus prædestinationis. Respond. si intelligatur esse effectum prædestinationis, ita quòd prædeterminetur Physicè, vel moraliter ex decreto prædestinationis, est falsum; si verò intelligatur, esse effectum prædestinationis, quia sine diuina gratia præueniente, & cooperante partialiter nihil potest, conceditur, & sic nihil est contra nos.

Ad sextam rationem.

Ad sextam. Respondetur, quod vel loquitur de prædestinatis ad gratiam, vel ad gloriam. Primo modo nullum est discrimen, & negamus consequentiā. Secundo modo conceditur, esse discrimen, & nullum est inconueniens: quia loquitur Apostolus de discretione quo ad gratiam, non quo ad gloriam.

Ad septimam rationem.

Ad septimam. Respōdetur, quod diuina voluntas potest duobus modis considerari, vt dictum est in 2. cap. huius disputationis: Vel absolutè, & sic non habet causam motiuam: vel quatenus refertur ad creaturam, & illius actus transit super obiecta creata, & sic non est inconueniens dicere, voluntatem diuinam moueri à re creata, sicut ponimus in Deo relationem creationis nouam, incarnationis, &c.

Ad octauā rationem. Quid dicēdū de paruulis prædestinatione.

171 Ad octauam. Respondetur, non esse parem rationem de paruulis, & adultis: paruuli enim non consequuntur gloriam ex meritis, sed ex sola gratia Dei: at adulti obtinent gloriam, tanquam brauium, & pręmiū. Ideò illi non possunt pręedestinari ad gloriam ex meritis gratiæ præuisis, cum nulla merita sint habituri; absurdū est enim dicere, quod prædestinentur propter merita, quæ præuidentur habituros esse si superuixissent, vt supra ostendimus. Prædestinantur ergo pueri ad gloriam ex præscientia iustificationis, quam in tempore sunt habituri: propter quid verò Deus iustificet hunc paruulū, & non alium, sunt inscrutabilia iudicia eius; est tamen aliqua causa, sed occulta, vt diximus.

Ad nonam rationem.

172 Ad nonam. Varij vario modo respondent. Dico ego, omnes actus, quibus consentit gratiæ, & iustificatur, & operatur bona opera, quibus gloriam suā auget, & remuneratur in gloria vsque ad vltimum consensum, quo perseuerat in gratia, ad quem statim sequitur gloria, esse causam electionis siuè prædestinationis ad gloriam. Ille tamen vltimus actus, quo iustificatur, & perseuerat, est ille pręcipuum, quo vltimatè acquirit salutem, & gloriam, licet & alij præcedentes concurrant; si in illis opera viua fecit, quæ in pęnitentia, & iustificatione reuiuiscunt, & augent gloriam. Nec obest, quod in varijs hominibus isti actus varientur, quoniam in præscientia Dei sunt omnes actus vniuscuiusque, & sic Deus prædestinat homines saluandos ex consensibus ad gratiam præuisis. Et cum obijcitur, quod tunc sequeretur, gratiā non esse effectum prædestinationis. Respondetur concedendo, quod gratia non est effectus diuinæ prædestinationis, accipiendo prædestinationem pro ele-

ctione

ctione ad gloriam; quia talis electio non præcedit collationem gratiæ, ex qua merita præuisa fiunt à prædestinato; sed gratia est effectus electionis ad gratiam: nam primò Deus elegit homines ad gratiam, & hæc est prædestinatio ad gratiam: deinde in tempore illi confert gratiam; collatio ergo gratiæ cadit sub prædestinatione.

Ad decimã rationem.

173 Ad decimam. Respondetur, gratiam iustificãtē esse debitam bono vsui facto ex auxilio gratiæ, non facto ex solis viribus naturæ: quia solis viribus naturę non potest haberi bonus vsus liberi arbitrij, vt dictum est, hoc autem non est consentire Pelagianis, vel Semipelagianis, vt suprà dictum est: loquimur enim de meritis gratiæ, non puri liberi arbitrij.

Ad vndecimam rationem.

174 Ad vndecimam. Iam declaratũ est suprà, quod discrimen sit inter nostram sententiam, & Massilienses: nam illi ponebant, electionem ad gratiam esse ex meritis puri liberi arbitrij: nos autem diximus, electionem ad gratiam, quæ communiter à D. August. & Patribus, dicitur prædestinatio, factã ex mero beneplacito Dei. Deus enim incipit, & cooperatur, nos subsequimur: Semipelagiani autem dicebant, nos incipere, Deum subsequi. Electionem etiam ad gloriam, nos dicimus esse factam ex meritis gratiæ præuisis, non ex meritis liberi arbitrij nudi; ergo damnatio Cęlestini, & Ecclesię contra Pelagianos, vel Semipelagianos non procedit contra nostram sententiam, immò sententia nostra est maximè conformis doctrinæ D. August. & Sanctorum Patrum, vt suprà ostensum est.

DISPVTATIO LIX.

Vtrum Reprobationis detur aliqua causa ex parte reprobati.

Explicantur aliorum sententiæ, & reijciuntur. Caput Primum.

1 Licet ex dictis in præcedenti disputatione facilè patere possit, quid sit dicendum ad hanc difficultatem; solutio enim vnius habet annexam solutionem alterius: tamen vt magis distinctè hæc materia percipiatur, breuiter hæc quæstio est discutienda. Suppono autem, vt dictum est in præcedenti disputatione, cap. primo, quod sicut prædestinatio est actus voluntatis propriè, concomitanter autem est actus intellectus, ita reprobatio propriè est actus voluntatis, concomitanter est actus intellectus quoque, ex quo habetur diffinitio reprobationis, quæ potest esse talis. Reprobatio est actus diuinæ voluntatis, quo alicui non vult gloriam, sed pęnam æternam condignam. Decretum autem hoc diuinæ voluntatis non conferendi alicui gloriam, non fit sine iudicio diuini intellectus, quia voluntas non fertur, nisi in præcognitum; & propter hoc dicimus, quod est actus intellectus concomitanter. Cum autem quærimus, Vtrum reprobationis detur aliqua causa, est intelligendum istud quæsitum eo modo, quo explicuimus præcedenti disp. cap. 2. de prædestinationis causa: quærimus enim, An actus diuinæ voluntatis, quatenus fertur in reprobatum, habeat aliquam causam ex parte ipsius reprobati, propter quam fertur in illud subiectum, & non in aliud; & hæc causa potest dici etiam causa motiua diuinæ voluntatis, vt diximus ibidem, non actus diuinæ voluntatis in se, quia ille non habet causam, cum sit ipsemet Deus, sed quatenus refertur ad hoc, vel illud subiectum. Nam quatenus terminatur ad illud, potest habere rationem aliquam, vel conditionem aliquam in obiecto intueri, propter quam vult hunc, & non illum prædestinare, vel reprobare.

Reprobatio est actus intellectus.

Diffinitio reprobationis.

Opinio D. Th. et sectatorũ, Dur. & Gregorij

2 His suppositis circa hoc quæsitum, prima opinio est D. Thomæ p. p. q. 23. art. 3. ad tertium, quam sequuntur Caietanus, Ferrariensis 3. contra gentiles cap. 161. Durandus in 1. dist. 41. quæst. 2. num. 14. Gregorius eadem dist. quæst. 1. art. 2. Conc. 4. & 5. Bannes p. p. quæst. 23. art. 3. dist. 3. concl. vltima, & expressè Aluarez disp. 110. num. 7. & per totam. Et multi alij ex Recentioribus, qui asserunt, nullam dari causam reprobationis ex parte reprobati. Hæc autem sententia non eodem modo explicatur ab omnibus: aliqui enim volunt absolutè, omnem causam reprobationis esse diuinam voluntatem, ita quòd sicut prædestinationis non datur aliqua causa ex parte prædestinati, sed Deus prędestinat eos, quos vult; ita etiam reprobet, quos vult; & denique volunt, Deum in eodem signo, quo aliquos gratis prædestinat, alios reprobare; & sic seruari volunt eundem ordinem in reprobatione, ac in prædestinatione.

Bannes.

Cuius sententiæ videtur esse Bannes. Alij asserunt in communi, dari causam reprobationis, & illud esse peccatum, siuè originale, siuè actuale, vt infrà videbimus; tamen in particulari dicunt, nullam dari causam reprobationis ex parte reprobati, propter quam hic reprobetur, ille verò non reprobetur.

Opinio Hęreticorum.

3 Priorem opinionem libenter amplectuntur Hæretici nostrorum temporum. Caluinus in annotationib. in cap. 9. Epistolæ ad Romanos, & sequaces, teste Stapletono cap. 9. Epistolę ad Romanos versu 20. Rursus in hac opinione sunt diuersi alij modi ipsam explicandi: quidam enim hoc intelligunt de omnium hominũ reprobatione: alij de quibusdam tantum, specialiter reprobatis: alij hoc intelligunt non ante peccatum Adæ, sed post peccatum Adæ, quas non est opus in particulari explicare: quia cum conueniant in communi assertione, & illa sit falsa, etiam modi particulares erunt reijciẽdi. Conueniunt ergo omnes auctores istius sententiæ, quod reprobationis non detur aliqua causa ex parte reprobati, sed omnis causa reprobationis sit ipsa voluntas diuina. Fundamentum principale est illud dictum Apostoli ad Romanos 9. *Antequam quicquam boni fecissent vel mali egissent*, &c. Et infrà. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*. At ibi, per amorem intelligitur prædestinatio, & per odium reprobatio; vterque autem actus est actus absolutus diuinæ voluntatis; ergo, sicut amor infert prædestinationem efficacem; ita odium infert reprobationem efficacem: at actus amoris est sine meritis vllis prædestinati; ergo & actus reprobationis est sine vllis meritis malis ex parte reprobati, & consequenter tota causa reprobationis est ex parte Dei.

Prima auctoritas.

Secũda auctoritas.

4 Confirmatur ex verbis alijs D. Pauli in eodem ca. *Dicit enim Scriptura Pharaoni. In hoc ipso excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam*. Et infrà. *Ergo cuius vult, miseretur, & quem vult, indurat*. Et infra. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo. nunquid dicit figmentum ei, qui finxit, quid me fecisti sic? an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, & aliud in contumeliam? Quod si Deus volẽs ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ aptata in interitum, vt ostendat diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ pręparauit in gloriam*, &c. Ex his auctoritatibus colligitur, quod Deus sicut voluit ex se dare prædestinatis gloriam ad ostensionem gratiæ suæ, ita voluit non dare alijs, scilicet reprobatis ad ostensionem potentiæ suæ in illis, vel ad ostensionem gratię in alijs, quæ in comparatione ad reprobatos relucet. Ex quo deducitur efficax argumentum, quod Deus in eodem signo, quo aliquos prædestinauit, alios reprobauerit; & quod signum illud sit in, quo prædestinauit, & reprobauit, antequam præuideret merita, vel demerita alicuius, & in quo omnes homines repręsentabantur illi omnino æquales.

Tertia auctoritas.

Tertiò. Est auctoritas Sapientię 12. sub his verbis. *Neque Rex, neque Tirrannus in conspectu tuo inquirent de ijs, quos perdidisti: cum ergo sis iustus, iustè omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnas, & exterum æstimas à tua virtute.*

5 Eandem doctrinam videtur docuisse passim D. Augu-

Probat̃ eadē opinio ex D. Aug. Augustinus in lib. de prædestinatione, & gratia, præsertim cap. 15. & 16. & lib. de prædestinatione Sanctorum, & de bono perseuerantiæ, & alibi. Ratione etiam probatur sic.

1. Ratio. 6 Primò. Res eo modo eueniũt in tẽpore, quo Deus illas præordinauit ab æterno: sed sic est, quod homo in tẽpore non est causa primi effectus reprobationis. s. permissionis primę peccati, vel negationis auxilij necessarij ad nõ peccandũ; ergo neque ab ęterno Deus reprobauit illum hominem propter præuisionem peccati prouenientis ab homine. Maior est superiori disputatione probata. Minor verò est euidens: quia ante primum peccatum hominis, nullum erat peccatum, propter quod homo ille esset dignus reprobari. Ergo cum Deus permisit primò illum hominem peccare, hoc non fecit propter aliquam causam demeritoriam hominis, sed propter suum beneplacitum: qui sic voluit illum permittere peccare; alium verò noluit permittere. At prima illa permissio peccati est à solo Deo; ergo & alia peccata, per quæ homo postea punitur, & reprobatur, non sunt ab homine, nisi per permissionem Dei: Deus autem est causa primæ permissionis absque vllo demerito hominis reprobati; ergo reprobatio non habet causam ex parte reprobati.

2. Ratio. 7 Secũdo. Si ex parte reprobati daretur causa reprobationis, sequeretur, quòd esset in potestate hominis reprobari, & non reprobari; sed consequens est falsum; ergo. Consequentia probatur, quia inter reprobum, & prædestinatum non datur medium; ergo si est in potestate sua non reprobari, erit in potestate sua prædestinari. Falsitas verò consequentis supponitur vt patens, de qua infrà tractabimus.

Reijcitur. 8 Contra hanc sententiam faciunt omnes rationes, quas præcedenti disputatione adduximus, ad probandum, prædestinationem, idest electionem ad gloriam fieri ex meritis præuisis, non ex simplici beneplacito Dei; & præsertim prima, quam possumus sic repetere.

1. Ratio. Res eo modo eueniunt, quo Deus decreuit illas euenire: at in tempore, reprobi saltem adulti damnantur propter eorum mala opera; ergo reprobantur ab æterno propter eorum mala opera. Et confirmatur, quia si mala opera non essent causa reprobationis per se, nihil conferrent ad reprobationem, sed reprobatio haberet vim ex decreto Dei tantum, vel si conferrent, per accidens essent causa reprobationis, scilicet instrumentũ assequutionis effectus reprobationis, quod est absurdũ, & contra auctoritates Scripturæ.

2. Ratio. 9 Secunda ratio etiam est efficax, quia Deus vult, omnes homines saluos fieri; neque Deus prius est vltor, quàm homo sit peccator.

3. Ratio. Tertiò. Tolleretur reprobis libertas saluandi se. Et aliæ rationes sequentes idem ostendunt. Vnde Scotus

Ratio efficax ex Scoto. in 1. dist. 41. quæst. 1. §. *Potest aliter dici*, dicit apertè, quod reprobationis datur aliqua causa ex parte rei, propter quam reprobatio terminatur ad hoc obiectum, nõ ad illud, quod probat: quia damnatio non videtur bona, nisi quia iusta. Vnde D. Augustinus 11. super Genesim cap. 14. *Non prius Deus est vltor, quam aliquis sit peccator*, videtur enim esse crudelitatis, punire aliquem, nõ præexistente in eo culpa. Ergo non prius Deus vult reprobare aliquem, quàm præuideat eius peccatum finale. Hanc sententiam tenet Stapletonus in epistolam ad

Tho. Stapletonus. Romanos capit. 9. versu 20. & 30. multi Recentiores eam defendunt, vt Franciscus Suarez lib. 5. de re-

Franciscus Suarez. probatione capitul. 3. & multos alios citat, quos ego ommitto.

1. Auctoritas. 10 Probatur auctoritatibus etiam Sapientiæ primo. *Deus mortem non fecit, nec delectatur in perditione viuentium.* Pauli prima ad Timotheum cap. 2. *Hoc enim bonum est, & acceptum coram saluatore nostro Deo, qui vult, omnes homines saluos fieri.* Ezechielis 18. *Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat.* Oseæ 3. *Perditio tua ex te Israel est.* Et ex alijs auctoritatibus superiori disp. adductis cap. 5.

Præterea. Efficacissima est auctoritas D. August. lib. de vera, & falsa pœnitentia cap. 16. adducta præcedenti disputatione cap. 7. vbi apertè probat, peccatorem non posse reijcere causam sui peccati in Deum; quia Deus omnibus dat suam gratiam, & nemo peccat, nisi quia reijcit ex libertate sua gratiam efficacem, quæ nunquam recedit ab homine. Et certè illud caput est efficacissimum, & tollit omnem dubitationem.

Propter has rationes, alij distinguunt de duplici reprobatione, scilicet negatiua, siuè permissiua, & punitiua, siuè positiua; & asserunt reprobationis punitiuæ, & positiuę dari causam, ratio est, quia Deus nunquã aliquẽ punit, nisi propter peccatum. Et de hac concludunt auctoritates superius adductæ. Quo ad negatiuam verò asserunt nullam dari causam ex parte reprobati, sed totam pendere ex Deo: quia primæ permissionis casus in peccatum nulla potest dari causa ex parte hominis. Et hanc doctrinam desumunt ipsi ex Scoto in loco citato, vbi hunc ordinẽ in mente diuina prædestinationis, & reprobationis assignat. §. *Contra istud, Petrus, & Iudas*, &c. Deus in primo instanti siuè signo, in quo cogitauit de salute hominum, & damnatione, habuit Petrum, & Iudam sibi præsentes in puris naturalibus, & æquales; ac in illo primo signo vult Petro gloriam, circa Iudam verò nullum actum positiuum habet, sed habet tantum actum negatiuum gloriæ ipsi Iudæ. In secundo signo vult Petro gratiam, circa Iudam verò nullum actum positiuum adhuc habet, sed tantum negatiuum. In tertio instanti vult permittere, Petrum esse de massa perditionis propter peccatum siuè originale, siuè actuale, quodcunque illud sit, de quo infrà. In eodem signo, & instanti vult permittere, Iudam eodem modo esse de massa perditionis; & hic est primus actus positiuus vniformis circa Petrum, & Iudam. Differunt verò in hoc, quia ex illo actu permissionis peccati Iudæ & Petri, sequitur istud verum esse futurum, Iudas erit finaliter peccator, Petrus verò nequaquam; quod sequitur ex illis primis actibus negatiuis circa Iudam: ex eo enim quod Deus ordinauit non eligere Iudam ad gloriam, nec dare illi gratiam in tempore, sequitur, quod Iudas damnabitur, Petrus verò, quia Deus eum elegit ad gratiam, & gloriã, saluabitur. In quarto instanti offertur Iudas, vt peccator finaliter, & tunc Deus vult ipsum punire, Petrus verò offertur, vt iustificatus, & Deus vult illi dare gloriam.

Opin. Scoti, & multorum aliorũ

11 Hanc opinionem Scoti multi Thomistæ, & alij sequuntur, quia temperat quodammodo sententiam nunc superius adductam, quæ dicebat, Deum homines reprobasse ante præuisionem meritorum malorum: nam tolerabilius est asserere, Deum primis duobus instantibus negatiuè se gerere circa reprobos, quàm dicere, quod se habeat positiuè, & quod illos punire decreuerit pœna æterna, propter rationes superius adductas contra illam opinionem: Vnde respondent, auctoritates, & rationes illas concludere de reprobatione positiua, non de negatiua siuè permissiua.

12 Hanc sententiam Scoti impugnant Recentiores nonnulli, vt Gabriel Vasquez p. p. disp. 95. cap. 2. & alij, quo ad illa duo prima signa, in quibus voluntas Dei se habuit negatiuè: nam in primo signo, si loquamur de voluntate antecedenti, & complacentiæ, est falsum, quod Deus omnibus non voluerit gloriam, & beatitudinem, propter rationes nunc adductas suprà contra præcedentem opinionem: loquendo verò de instanti secundo, quo Petro vult gratiam, & Iudæ non vult gratiam, actus ille est positiuus, & est efficax, quia actus ille, quo permittit, Iudam peccare, & non dat gratiam, est actus efficax, quo non vult illi dare gratiam; ergo non est actus purè negatiuus.

Impugnatio quorundã opinionis Scoti.

13 Sed istæ obiectiones non valent quidquam: nam in pri-

Soluitur obiectio al data.

in primo signo Scotus non loquitur de voluntate antecedenti, & complacentiæ, sed semper loquitur in eo signo, & alijs, de voluntate efficaci, quod enim Deus velit voluntate antecedenti, omnes homines saluos fieri, tenet ipsemet Scotus in eadē quæstione, vbi ait, quod crudelitatis esset, si Deus vellet, aliquos damnari sine culpa. Ergo ante præuisionem culpæ, Deus, quantum est ex se, vellet, omnes homines saluos fieri: & alibi habet hoc idem. Quod verò pertinet ad actum permissionis, dico, quòd Scotus dist. 47. primi libri declarat, quomodo actus ille, quo voluit Iudæ gratiam efficacem, sed permisit peccare, sit negatiuus, dicens, quòd si consideretur ipsa nolitio gratiæ efficacis, est negatiuus: quia actus ille directè à voluntate procedens, est negatiuus actus, nolo Iudæ gratiam; tamen cum isto actu negatiuo est alius actus concomitans, qui est affirmatiuus, & est volitio illius nolitionis collationis gratiæ, qui à Scoto appellatur actus reflexus: & quo ad hunc actum reflexum, verum est, quòd est actus positiuus; & sic obiectiones istæ non valent quidquam contra Scotum, sustinendo illam opinionem.

Priorem sententiam Scotus iudicauit dubiam.

14 Verùm, quia, vt dixi, Scotus hac in re est problematicus, & illam priorem sententiam iudicat dubiam, potest hæc reprobatio negatiua, & permissiua impugnari per rationes adductas nunc suprà. Nam si circa reprobos habet illam reprobationem negatiuam, circa

1. Ratio.

electos verò nequaquam, prius Deus est vltor, quàm homo sit peccator: subtrahere enim auxilium, sine quo quis non potest operari bonum, est ipsum punire antequam peccet, & videtur esse crudelitatis, nec congruere cum bonitate diuina, neque cum illis sententijs, *Deus vult omnes homines saluos facere*, &c. Nec valet dicere, Deus non tenetur dare gratiam suam alicui, nam tenetur esse misericordem, nec negare necessaria auxilia creaturæ, alioquin creatura non esset culpanda, quia nō haberet necessaria. Insuper, efficacitas dānationis nō esset ex malo opere, siuè ex consensu nostro in malū, sed ex defectu Dei, scilicet ex decreto diuinæ volūtatis, quæ determinauit, illi non dare gloriam, nec media ad gloriam consequendam; & consequenter peccata in tempore nostro non essent causa efficax damnationis, sed media, quibus Deus ad illum finem damnationis illorum reproborum vteretur, quod est horrendum.

2. Ratio.

Immò sequeretur quid peius, scilicet, quòd Deus esset causa peccati, & culpæ reproborum: nam certum est, quòd homo sine auxilio Dei non potest vitare peccata mortalia actualia. Si ergo Deus decreuit non dare illis auxilium suæ gratiæ efficax, siuè congruum, vt Recentiores loquuntur, quod solum potest hominem iustificare, sequitur, quòd Deus sit causa culpæ sequentis actualis in adultis, scilicet quia non dat illis necessaria auxilia: Nā dicere, quòd dat illis sufficientem gratiam, sed non congruam, nihil est, vt dicam in materia de gratia: gratia enim illa sufficiens eo modo, quo isti dicunt, re vera, & de facto non est sufficiens, sed solum de nomine, vt in eadem propria disp. dixi.

3. Ratio.

15 Præterea. Videtur imponi reprobatis necessitas suæ damnationis, & esse impossibile, eos saluari, ac omnem libertatem, qua possint saluari, ab eis tolli, quod est absurdum; sicut esse absurdum demonstrauimus præcedenti disp. prædestinato esse impositam necessitatem suæ salutis, & non posse damnari. Denique omnes rationes superiori disput. cap. 5. 6. & 7. adductæ, hic etiam concludunt.

Concilium Valentinū.

16 Pro eadem sententia est auctoritas Concilij Valentini sub Lothario Imperatore cap. 3. vbi sic habetur. *Fideliterque fatemur, prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem, in electione tamen saluandorum, misericordiam Dei præcedere meritum bonum, in damnatione verò periturorum, meritum malum præcedere iustum iudicium Dei.*

D. August.

17 Præterea. D. Augustinus, qui videtur fauere aduersarijs tantopere, semper cum loquitur de punitione reproborum appellat iustam, & prouenire ex iusto iudicio Dei. Ergo oritur ex nostra culpa; quod non esset, nisi esset ex peccatis præuisis. Præsertim autem lib. 6. Hippognosticon paulò post initium habet hæc verba. *Quia verò iustus, & misericors Deus, præsciusque futurorum, ex hac damnabili massa, non personarum acceptione, sed iudicio æquitatis suæ, quos præscit, misericordia gratuita præparat, idest prædestinat ad æternam vitam, cæteros autem pœna punit, quos ideò punit, quia quid essent futuri, præsciuit; non tamen ipse fecit puniendos, vel prędestinauit.* Et paulò post de paruulis, & adultis addit. *Tenenda est inconcussa huius disputationis regula, quæ diuinis testimonijs claruit, peccatores in malis proprijs, antequam essent in mundo, præscitos esse tantum, non prædestinatos; pœnam autem esse eis prædestinatam, secundum quod præsciti sunt; paruulos quoque non prædestinatæ pœnæ esse obnoxios, qui præsciti sunt, non proprijs voluntatibus, nisi tantum in Adæ peccato, quod traxerunt nascentes, & in hoc manentes, soluerunt tempus vitæ præsentis.* Ex hac authoritate conspicitur, quòd Deus non fecit homines, vt damnarentur, sed quia præuidit, illos malè operaturos, decreuit illis dare pœnam, & hoc de adultis. De paruulis verò, ait, quòd illos destinauit ad pœnam æternam, non sensus, sed carentiæ visionis Dei, non propter eorum voluntates malas, idest propter eorum peccata, sed propter peccatum primi parentis Adæ. Causa autem, propter quam Deus permiserit, paruulos mori in peccato originali, est occulta; & hæc est illa, quæ pertinet ad secreta, & occulta iudicia Dei. Scimus cum D. Augustino, quod hoc factum est iusto iudicio Dei, & quod adest aliqua causa, quā Deus in die iudicij reuelabit, & nunc nota sunt soli ipsi Deo, nec voluit reuelare.

18 Denique hæc opinio euidentissimè repugnat diuo Augustino in sermone 88. de tempore, qui est sermo primus feriæ quartæ post tertiam dominicam quadragesimæ super illa verba, *Indurauit dominus cor Pharaonis.* Sic enim loquitur. *Qui de hac re immundissimi Manichei sacrilego furore Scripturam veteris testamenti reprehendere solent, rogo vos fratres carissimi, diligenter attendite, quia etsi non quantum debemus certè vel quantum possumus, breuiter volumus charitati vestræ suggerere, qualiter obdurationem illam debeatis accipere. Primò hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra, quia nunquam prius Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur. Cum enim semel, & secundò, tertiò, vnusquisque, & grauia peccata commiserit, expectat tamen illum Deus, sicut per Prophetam dicit, vt conuertatur, & viuat.* Et infrà. *Ista enim testimonia scripturarum ideò charitati vestræ insinuare volui, vt intelligatis, quia & obduratio non Dei potentia compellente perficitur, sed Dei remissione, vel indulgentia generatur. Ac sic Pharaonem non diuina potentia, sed diuina patientia credenda est obdurasse. Denique quoties eum Dei plaga percussit, afflictus pœnituit: at vbi ei remissio diuina indulgentiam dedit, iterum se in superbiam elatus erexit. Hoc ergo diffinitissimè credite fratres, & hoc intelligite, quia quoties Dominus dixit, Ego indurabo cor Pharaonis, non aliud intelligi voluit, nisi, Ego, inquit, suspendo plagas meas, & flagella, vnde eum per indulgentiam meam, contra me obdurari permitto.* Similia habet infrà. *Quare autem Deus noster non omnes ita misericorditer flagellat, vt nullum contra se, obdurari permittat, aut illorum iniquitati, qui obdurari merentur, adscribendum est: aut ad inscrutabilia Dei iudicia referendum, quæ plerunque sunt occulta, nunquam tamen iniusta.* Ista verba sunt adeò clara, & cathegorica, vt non egeant expositione. Alia multa in eodem sermone tradit D. August. quæ mirificè opinionem aduersariorum, vt impiā, & tanquam contra fidelitatem Dei, damnant.

19 Hæc eadem sententia probatur per rationes, & aucto-

auctoritates, quibus in disputatione, Vtrum, prędestinatus possit damnari, positum, scilicet esse in potestate cuiusque prædestinationem, & reprobationem suam, loquendo de adultis.

Fundamentum aduersariorũ impugnatur.

20 Preterea argumentor contra fundamentum aduersariorum. Si Deus reprobat homines absque vlla causa ex parte ipsorum, sequitur, Deum hoc facere ad manifestandam suam gloriam potentiam, & iustitiam; hoc autem est maximum inconueniens: nam, vt ait Sanctus Fulgentius libro primo ad Monimum cap. 22. *Iustitia iusta non erit, si puniendum reum non inuenisse, sed fecisse dicatur: quin potius maior erit iniustitia si lapso Deus tribuat pœnam, quem stantem prædestinasse dicitur ad ruinam.* Et D. August. lib. 3. confessionum cap. 2. dicit, Maleuolam beneuolentiam omnino futurã (quod esse non potest) si quis miserum aliquem esse velit, vt ei misereatur. Multò magis esset iniustus Deus si faceret reprobas, vt in eis gloriam suam, & potentiam ostenderet; & præsertim cum non desint plurimæ viæ Deo manifestandi gloriam suam, etiam si homines non peccassent.

21 Tandem. Si Deus reprobauit homines absque vllo suo demerito, sed ex mero suo beneplacito noluit dare illis gratiam completam, qua verè possent potentia reducibili ad actum operari bonum finaliter, sequitur, Deum ex se præfiniuisse efficaciter eorum peccata, & esse causam ipsorum, quæ duo sunt falsa, vt in propria disputatione, An Deus sit causa peccati, dixi. Dicendum est ergo reprobationem habere causam ex parte reprobati in adultis.

Explicatur opinio vera, & rationibus in oppositum satisfit. Caput Secundum.

Opinio auctoris.

22 Propter has rationes mihi placet opinio illorum Theologorum, qui asserunt, reprobationis æternæ, idest determinationis illius ad pęnam ęternã, damni, & sensus in adultis, dari causam ex parte reprobati, & quod illa sit peccatum actuale adultorum; reprobationem verò negatiuam, vel permissiuam, nullam dari arbitror, sed in eodem signo, quo Deus Petrum prædestinauit, in eodem Iudam reprobasse, illum propter merita gratiæ præuisa, istum propter merita mala præuisa. De paruulis verò, puto, dari aliquam causam, sed illam etiam occultam, & notam Deo, solum secundum regulam suæ diuinæ prouidentiæ, quam nobis reuelare noluit, nisi in generali, quæ est ad ostendendum diuitias suæ gloriæ in electis, & potẽtiam suam in reprobis; quę causa generalis est etiã communis ipsis adultis; sed causa particularis, propter quam hic paruulus saluatur per baptismum, alter verò non saluatur, est, quia ei non confertur baptismus, datur, sed illa est occulta; quia iudicia Dei abyssus multa.

D. Aug. li. de gratia, & libero arbitrio c. 23

Responsio formalis ad quæstionẽ.

Formaliter ergo ad quæstionem respondetur, quod reprobatio potest accipi duobus modis: vno modo pro decreto dandi alicui pœnam æternam: alio modo pro decreto non dandi reprobis gratiam tantum vehementem, qua illos ita pręparet, vt efficaciter saluentur; quod Deum posse facere, clarum est. Accipiendo reprobationem primo modo, datur causa in adultis, vt dictum est; & illa est præuisio peccatorum. Accipiendo reprobationem secundo modo, nulla datur causa ex parte reprobati; datur tamen aliqua ratio in diuiná prouidẽtia, propter quam Deus complacet sibi magis dare huic gratiam efficacem, quàm illi, licet omnibus det gratiã sufficientem, quæ est merè sufficiens, vt in materia de gratia abundanter dico. Pro hac sententia possunt citari omnes doctores Scolastici, quos adduximus in præcedenti disp. cap. 7. Scotus, Henricus, Gabriel, Oxam, & alij. Hæc autem sententia magis confirmatur ex solutione rationum in oppositum.

23 Quare autem omnibus non dederit Deus gratiã efficacem, ac non fecerit Deus, vt omnes homines saluẽtur, quod certum est fuisse possibile Deo. Respondeo hoc dubium esse idem cum illo, quo quæritur, propter quam causam Deus permisit fieri malum in mundo: ad quod à diuersis Patribus diuersæ afferuntur causæ: possumus tamen ad propositam difficultatem assignare responsionem D. Pauli, & August. ad Romanos. 9. scilicet vt ostenderet misericordiam, & potentiam suam, simul & iustitiam: iustitia autem maximè apparet in condemnatione malorum; ex hoc enim voluit dare gloriã, quibus dat, in præmium, & brauiũ vt illam acquirerẽt, quia vidit, hoc magis decere diuinam iustitiam, & maiestatem; & ideò voluit relinquere hominem in manu consilij sui, positis adiutorijs sufficientibus, vt homo aliquo merito suo quoque illam consequeretur; facto autem hoc decreto, noluit violentare volũtates humanas; & ideò permisit reprobos operari malum, & iustè damnari. Ratio ergo fundamentalis est, vt ostendat iustitiam suam, quam ostendere non potuisset, si homines sine suis meritis voluisset beare. De paruulis verò est occultum iudicium Dei, de quo nos nihil certum hábemus vt dictum est suprà. Sed hæc est ratio generalis; tamen datur aliqua causa occulta iusta, quæ in die iudicij manifestabitur.

Propter quid Deus nõ fecit, vt omnes homines saluentur.

24 Ad rationes in oppositum: ad primam auctoritatem, quæ est de Iacob, & Esau Respondetur, quod ibi non loquitur de electione ad gloriam, nec de reprobatione à gloria, & prædestinatione ad pęnam, vt pręcedenti disputatione visum est, sed de electione ad gratiã, & de non collatione, siuè reprobatione gratię, vt ibi expositum est: quia & prædestinatio accepta pro electione ad gloriam, & reprobatio à beatitudine, est ex meritis præuisis. Vbi est etiam notandum, quod ibi per odium, cum dicitur, Esau odio habui, non intelligitur odium propriè, quia Deus nihil odit eorum, quæ fecit; & propter hoc non intelligi debet, quod Deus omnino derelinquerit Esau absque gratia sua, & noluerit illi dare gratiam sufficientem, qua posset saluari, quia Esau fuit adultus, adultis autem omnibus dat sufficientem gratiam, vt infrà dicam in proprio quæstio; sed debet intelligi odisse, pro minus dilexisse: qui enim aliquod donum alteri non concedit, vel minus donum concedit, & maius denegat, videtur se habere ad modum odientis: Deus ergo Iacob dilexit, quia illi contulit gratiã magnam: Esau odio habuit, quia minorẽ gratiam, sed tamen sufficientem, cõtulit. Quare verò Esau minorẽ, Iacob maiorem contulerit non possumus assignare causã, nisi diuinam sapientiam, quæ hoc iustum, & bonum iudicauit; in die autem iudicij hoc Deus nobis reuelabit, vt dictum est superiori disp. ex D. Aug. contextus autem Apostoli explicatur latè in disputatione de gratia efficaci, & sufficienti.

Ad primã rationẽ pro aduersarijs, quæ est auctoritas.

25 Ad confirmationem ex alijs verbis D. Pauli ibidem, eodem modo respondetur, quòd loquitur de reprobatione à gratia, eo modo, quo dictum est, non de reprobatione a gloria. Nec intelligit de reprobatione à tota gratia, & omni gratia, sed à gratia illa vehementi, quæ dicitur plusquam sufficiens, siuè efficax. Quod testantur illa verba Apostoli. *Sustinuit in multa patientia, vasa iræ aptata in interitum.* Et ad Romanos 2. vbi ait. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras, quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit, secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ.* In quibus, & alijs multis locis ostendit D. Paulus, Deum reprobos expectare in multa patientia, & reprobos se sua causa damnare contra voluntatem, & desiderium Dei, qui illos allicit, & expectat, & adiuuat. Ergo Deus reprobis dat gratiam sufficientem, qua possint verè, & completè se saluare; & illos non deserit, sed deseritur ab illis. Ergo non habet illos odio, ita quòd omnino illis deneget gratiam, & auxilia necessaria ad salutem:

Ad confirmationem.

vt etiam

vt etiam in materia de gratia efficaci, & sufficienti dicemus.

Ad tertiam auctoritaté.

26 Ad tertiam, respondetur, quòd Lyranus explicat illum locum de iustis, qui, cum nullum supplicium mereantur, affliguntur à Deo. Alij verò alias expositiones adducunt, vide eas, quarum nulla est contra nos.

Ad primã rationem.

27 Ad primam rationem, respondetur, permissioné cadendi in peccatum, esse effectum reprobationis à gratia efficaci, non effectum reprobationis à gloria: ratio autem, propter quam Deus aliquem reprobet à gratia, & quomodo reprobet à gratia, dictum est nunc suprà. Præterea, dico, quòd etiam permissionis cadendi in primum peccatum in adultis habet causam ex parte reprobi, & peccatoris, accipiendo actum reprobationis, non in se, sed quatenus transit in obiectum, scilicet reprobũ; sed illa non est peccatum aliquod præcedens, sed est actualis difformitas voluntatis peccatoris, qui gratiæ Dei præuenienti assentire non vult, sed ab illa dissentire, & peccare. Ratio autem, propter quam Deus permittat peccatum, suprà est assignata.

Ad secũdã rationem.

28 Ad secundam. Concedo consequentiam, & nego falsitatem consequentis: dico enim, quòd est in potestate reprobati, & predestinati, prædestinari, & reprobari, loquendo de adultis, non de paruulis; de quibus est occultum iudicium Dei, vt in disputatione sexagesimasecunda dicam.

DISPVTATIO LX.

Vtrum, qui gratiæ præuenienti assentit, maiori gratia semper moueatur, quam qui non assentit.

Ordo disputationis statuitur, & rationes communes eorum, qui dicunt, gratiam in eo, qui assentit, semper esse maiorem, proponuntur.

Cap. Primum.

1 IN hac disputatione consistit magna pars difficultatis, quæ agitatur in materia concursus auxiliorum Dei cum libero arbitrio ad opus pium, & bonum, ac Deo acceptum, de quo recentiores multa fusè disputant, de quibus, si dabitur, ipse quoque alias tractabo; nunc hæc sufficiat ad maiorem dilucidationem opinionis, quam puto Scoti in hac materia.

Cæterę enim quæstiones, quæ in hac materia examinantur: vt de scientia, quam vocant conditionatam: de concursu primæ causæ cum secundis: de prædestinatione, & reprobatione, ideò tractantur, quia sunt necessariæ ad aliquem punctum huius disputationis declarandum, vel ad aliquod argumentum dissoluendum, ideò hæc est diligenter, sed breuius ac fieri poterit, pertractanda; prolixitas enim in hac materia, sicut in alijs, obscuritatem, & nauseam parit: ideò necessaria tantummodo, & quæ punctum difficultatum occurrentium tangunt, afferam. Notandum est autem pro intelligentia tituli quæstionis, quòd, vt patebit ex dicendis, idem est quærere, An gratia in eo, qui assentit, sit semper maior, quam in eo, qui non assentit, & quærere, Vnde gratia habeat suam efficaciam: communiter enim dicimus, gratiam efficacem esse eam, qua quis assentit, sufficientem verò, qua quis non assentit, licet possit assentire. Totus labor ergo est in declarando, Vnde gratia habeat suam efficacitatem, An scilicet hanc habeat, quia ipsa semper est maior, quàm sufficiens, quæ est gratia illius, qui non conuertitur, vel aliundè, idest ex assensu liberi arbitrij.

Duo capita opinionũ.

2 Hic sunt duo capita opinionum, quorum quodlibet subdiuiditur postea in diuersas, & oppositas sententias, vt est videre apud Suarez in opusculis præsertim li. 3. & Vasquez p. p. disputatione 98. Bannes p. p. quęst. 23. art. 3. Aluarez, Lessium, & alios, vt infrà suis locis dicitur. Primum est eorum, qui dicunt, gratiam in eo, qui assentit, semper esse maiorem in se, prout prouenit à Deo præcisè, nulla habita ratione liberi arbitrij, & hac ratione dici efficacem, quia ipsa ex se facit liberum arbitrium assentire. Aliud caput opinionum est, gratiam non semper esse maiorem in eo, qui assentit, quam in eo, qui non assentit; sed quandoque esse æqualem, atque aliquando ex duobus æquali auxilio præuentis, vnum assentire, & alium dissentire; & proindè efficaciã gratiæ prouenire ex consensu liberi arbitrij. Prioré sententiam communiter docent Thomistæ recentiores, disputantes de auxilijs, & etiam eorum aduersarij Vasquez, Suarez, & alij, licet postea inter se dissentiant valdè in declarando, quomodo sit maior, & in quo consistat efficacia gratiæ. Secundam opinionem tenent multi ex veteribus, & recentioribus Theologis, vt postea videbimus.

3 Prior opinio diuiditur deindè in duas partes. Aliqui enim dicunt, quòd gratia in eo, qui assentit, est maior, quàm in eo, qui non assentit, quia illa prædeterminat realiter, & verè liberum arbitrium ad actualem cõsensum, ita quod est impossibile, quòd, stante auxilio illo, liberum arbitrium actu dissentiat; & dicunt, efficacitatem gratiæ consistere in hac prędeterminatione physica, qui modus postea etiam vario modo explicatur, vt videbimus: & hanc sententiam sequuntur Thomistæ totis viribus. Prima opinio diuiditur in duas partes oppositas.

4 Alij dicunt, gratiam in eo, qui assentit, esse maiorem, quia illa gratia prædeterminat liberum arbitrium moraliter ad assensum; est enim gratia congrua, idest data loco, & tempore, & alijs circumstantijs, quas præuidit Deus, quod si adsint, ille assentiet, si non adsint, dissentiet: & ita dicunt, efficaciã gratiæ consistere in prædeterminatione illa congrua; & hanc sententiam sequuntur Suarez, Vasquez, & alij eorum sectatores. Opin. Thomistarum.

5 Posterior etiam opinio principalis eorum, qui negant, semper esse maiorem in eo, qui assentit, quàm in eo, qui non assentit, diuersis modis explicatur, de quibus dicemus, nostram sententiam apetiendo. Vt autem ordinatè procedamus. Primùm adducam fundamenta, quibus Thomistæ, & Vasquez, Suarez & alij concorditer sustinent, gratiam in eo, qui assentit, semper esse maiorem. Secundò adducam opinionem particularem Thomistarum, qua sustinent, esse maiorem, quia prædeterminat liberum arbitrium Physicè. Tertiò eam rejciã. Quartò eorum fundamentis satisfaciam. Quintò explicabo opinioné asserentium, esse maiorem propter prædeterminationem moralem, & illam reijciam. Sextò ponam opinionem meam, quam puto esse Scoti, & veram. Vltimò satisfaciam rationibus communibus probantibus, semper esse maiorem in eo, qui assentit, quàm in eo, qui non assentit. Quòd ergo gratia in eo, qui assentit, semper sit maior, probatur, & primo sic. Opin. Vasquez, Suarez, & sectatorum. Ordo dicendorum.

6 Primò. Est auctoritas pro hac opinione desumpta ex D. Ioan. cap. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Ex quo loco colligitur, quòd illius, qui credit in Christum peculiari modo, voluntas disponitur, & mouetur à Deo; trahere enim est modus peculiaris mouendi, & sic trahere aliquem, est speciali modo mouere aliquem. Hoc modo etiam intelligit D. August. hunc locum in libro contra duas epistolas Pelagianorum cap. 3. Cõfirmatur, quia eo loco Christus Dominus reprehendit Phariseos, quòd non crederent sibi, sed murmurarent, eo quod dixerat, quòd ipse erat panis de cęlo descendẽs, & protulit illa verba. *Nolite murmurare inuicẽ; nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum.* Et paulò infrà eodem capite. *Sciebat qui essent non credentes & dicebat. Propterea dixi, non potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Tunc sic. Illi Pharisei, quos reprehendit Christus Dominus, sufficienti auxilio non carebant, aliter immeritò redarguerentur, & tamen caruerunt aliquo speciali dono, quod 1. Ratio q gratia sit maior semper in eo, qui assentit. Confirmatur.

indicat Christus per tractionem, & per illa verba. *Nisi fuerit ei datum à Patre meo*. Ergo gratia, quæ facit credentes actu, includit speciale donum supra gratiam sufficientem, quod dicitur gratia efficax, & à toto genere est diuersa à gratia sufficiente, & est semper maior illa.

Ioan. 10. Et rursus Ioannis 10. *Ego cognosco oues meas, & cognoscunt me mea, & nemo rapiet eas de manu mea, & do eis vitam æternam.* Et rursus. *Qui filij Dei sunt, spiritu Dei aguntur.* Ergo qui saluantur, habent gratiam specialem prædestinationis, & protectionis. Vnde D. August. tractatu 48. in Ioannem, super illa verba. *Propterea non auditis, quia ex Deo non estis*, inquit. *Quomodo ergo istis dixit non estis ex ouibus meis, quia videbat eos ad sempiternum interitum prædestinatos, non ad vitam æternam sui sanguinis pretio comparatos.*

6. Ratio. 7 Secundò. Est auctoritas D. Pauli ad Rom. *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei.* Et Matth. 11. *Confiteor tibi Pater quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, Ita pater quoniam sic placitum fuit ante te.* Tunc sic arguitur, si non esset maior gratia in eo, qui assentit, quàm in eo, qui non assentit, frustrà admiraretur Paulus, quia tunc cessaret omnis ratio admirationis; posset enim quis dicere, hic conuertitur, quia vult, ille non conuertitur, quia non vult. Miratur ergo Paulus, quare Deus huic maiorem gratiã donet, quàm alteri. In secunda etiam auctoritate habetur quod paruuli, & pusilli habent maiora, & plura dona, quàm sapientes mundi; illi sunt iusti, qui conuertuntur; isti sunt reprobi, qui non conuertuntur; ergo maior est gratia in ijs, qui conuertuntur, quàm in his, qui non conuertuntur.

3. Ratio. 8 Tertiò. Paulus ad Rom. 9. inquit. *Cuius vult miseretur quem vult indurat.* Porrò hæc auctoritas videtur ita clara, vt nihil magis, nisi enim maiori gratia vnum præuenisset, quàm alium, non diceret Paulus; Deum vnius misereri, alterum verò indurare: illius enim, cui maiorem gratiam donat, Deus misereri dicitur, illum verò, cui dat minorem gratiam, indurare dicitur; & hãc esse huius loci interpretationem, confirmat D. August. lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. circa medium, vbi habet hæc verba, loquendo de ijs, qui vocantur à Deo, sed actu non conuertuntur. *Si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare quomodo illis aptum esset, vt & mouerentur, & intelligerent, & sequerentur.* Et paucis interiectis. *Cuius autem miseretur sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuant.*

4. Ratio. 9 Quartò. Paulus ibidem. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Quæ auctoritas in eundem sensum tendit.

5. Ratio. 10 Quintò. Est auctoritas Baruch 3. cap. *Non hos elegit Deus, neque viam disciplinæ inuenerunt, propterea perierunt; & quia non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam.* Item scriptura dicit. *Deum indurare.* Paulus Romanos 9. *Deus quem vult, indurat*, quod à cunctis exponitur per subtractionem gratiæ efficacis. Item Paulo prædicante dicitur Deum *aperuisse cor Lidiæ purpurariæ*, quæ credidit, cæteris non credentibus; ergo illa præuenta est auxilio efficaci, cæteri minimè; ergo datur auxilium efficax, quod est genus auxilij semper maius sufficienti, quo qui saluantur, semper saluantur. Confirmatur illo Ioannis. *Omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, uenit ad me.* At certum est non omnes hoc modo audire; ergo non omnibus datur gratia efficax.

6. Ratio. 11 Sextò. Ex Patribus eadem sententia probatur, & primò ex D. August. patet quòd huius sententiæ fuit, vt videre est in eius expositione super auctoritates sacræ Scripturæ nunc suprà adductas: sed eius insignis locus est in libro de prædestinatione Sanctorum, cap. 6. vbi sic ait. *Multi audiunt verba veritatis, sed alij credunt, alij contradicunt; volunt ergo isti, nolunt illi, quis hoc ignorat? sed cum alijs præparetur voluntas, alijs non præparetur, discernendum est quid veniat de misericordia, quid de iudicio.* Hæc auctoritas est multum clara, ait enim, hos conuerti, quia eorum voluntas præparatur à Deo, illorum verò nequaquam; ergo maiori gratia præuenitur ille, qui assentit, quàm ille, qui non assentit: hanc vrget Bannes p.p. quæst. 23. art. 3. dub. 3. conc. 10. & dicit, scribendam esse in corde.

12 Septimò. D. August. libro de Correptione & Gratia, distinguit gratiam in sufficientem, & efficacem, his verbis. *Et tanto amplius scilicet adiutorium datur per Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, vt non solum adsit, sine quo permanere nõ possumus, etiam si velemus, verum etiam tantum, ac tale sit, vt velimus.* Ergo ex D. August. datur quædam gratia, sine qua non possumus permanere, & operari bonum, etiam si velimus, & hęc est sufficiens præueniens; sed datur alia, quę est tanta, ac talis, vt qui illam habet, velit, ac permaneat: hęc est gratia efficax, quæ necessariò est maior priori, vt patet clarissimè. Et lib. de Bono perseuerantiæ cap. 10. habet hæc verba. *Quoniam vt crederent, non erat datum eis, & vnde crederent, negatum est.* cap. 8. inquit. *Ex duobus itaque paruulis originali peccato pariter obstrictis, cur ille assumatur, & ille relinquatur, & ex duobus ætate iam grandibus impijs, cur iste ita vocetur, vt vocantem sequatur, ille autem non vocetur, aut non ita vocetur, vt vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei. Ex duobus autem pijs, cur huic donetur perseuerantia vsque in finem, alli autem non donetur, inscrutabilia sunt iudicia Dei.* Hæc D. August. Alia adducunt Bannes loco citato, & cæteri multi, sed per idem soluuntur, ideò ommitto. 7. Ratio.

13 Octauò. Cœlestinus in epistola prima ad Episcopos Galliæ cap. 7. ait. Neminem etiam baptizatum non esse idoneum ad superandas Diaboli insidias, & extinguendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianũ adiutorium perseuerantiam hanc conuersationis acceperit; ergo datur speciale adiutorium, & gratia. 8. Ratio.

14 Nonò. D. August. accusabatur à Semipelagianis, quia distinguebat gratiam præuenientem in sufficientem, & efficacem, & volebat quosdam habere efficacẽ, quosdam verò sufficientem, & addebat, illos saluari tantum, qui habebant gratiam efficacem. Vnde arguebant ipsi contra D. August. quod stante doctrina Augustini præcludebatur via omni correptioni, & comminationi, & desperationem quandam inducat. Hanc verò fuisse sententiam Massiliensium, & Semipelagianorum, colligitur ex epistola D. Hilarij in Epistolis ad Augustinum, quæ habetur ante librum de prædestinatione Sanctorum, qua refert murmurationes Massiliensium, aduersus doctrinam D. Augustini de duplici gratia nunc dicta: at sententia Semipelagianorum est confutata, & illa D. Augustini est approbata; ergo de fide est asserere, gratiam efficacem esse necessariam, siue gratiam in eo, qui assentit, esse maiorem, quàm in eo, qui non assentit. 9. Ratio.

15 Decimò. Est auctoritas D. Tho. p. 2. quæst. 112. art. 4. vbi D. Th. quærens, an gratia habitualis sit maior in vno, quàm in alio, respondit, esse quidem maiorem, & assignat pro causa variam dispositionem liberi arbitrij vniuscuiusque, sed subdit, quòd hæc non est prima causa, sed dispensatio diuersa donorum Dei, quibus voluntatem vnius præparat, non autem alterius. 10. Ratio.

16 Vndecimò. Vasquez p. p. disp. 98. cap. 6. pro hac opinione sic arguit. Primò supponit, quòd Deus cognoscit omnia futura sub conditione; cognoscit enim quid ego sim facturus cras tali hora, si tali vocatione vocabor, vel tali, stante hoc fundamento sic arguit. Illud est maius beneficium, & gratia, quæ alicui maiorem vtilitatem affert; sed gratia efficax, sine qua quis assentit, licet in se quandoque sit remissior, tamen maiorem vtilitatem affert illi, cui datur, quàm alia, licèt sit intensior ei, qui nõ assentit; ergo gratia in eo, qui assentit est maior, quàm in eo, qui non assentit. Et confirmatur, quia Deus 11. Ratio.

præui-

præuidens, quòd Petrus cum tali gratia conuertetur, quia tali tempore congruo, & est in tali diſpoſitione, quòd aſſentiet, Deus eam illi tunc elargitur, & ſic conuertitur, alteri verò, qui non conuertitur, largitur etiam Deus gratiam, ſed in tẽpore & in tali circunſtantia, qua ſcit, quòd ille non conuertetur; ergo licèt hæc gratia ſit in ſe æqualis, tamen eſt maior in eo, qui cõuertitur, ratione circunſtantiæ, cum qua illi datur, quàm in eo, qui non aſſenſit. Ex hoc ergo habetur, eſſe maiorem gratiam abſolutè eam, qua quis aſſentit, quia licèt auxilium in ſe ſit ęquale, tamen, quia Deus largitur tali tempore, & tali circunſtantia, qua Deus ſcit illum aſſenſurum, alteri verò illam gratiam affert tali tempore, ac tali circunſtantia, qua cognoſcit, illum non aſſenſurum, licèt poſſet, ſi vellet: ideò Deus dicitur facere maiorem miſericordiam cum illo, qui conuertitur, & gratiam eſſe maiorẽ in illo, quia illi eſt congrua, quàm in illo, qui non aſſenſit, quia gratia talis illi non eſt congrua.

1. Ratio. 17 Soto lib. 2. de Natura, & Gratia c. 3. adducit tres rationes pro auxilio ſpeciali. Prima eſt. Diſponere ſe ad accipiendam gratiã, eſt conuertere ſe ad Deum, ſed conuerſio ad Deum à ſacra Scriptura tribuitur ipſi Deo pręuenienti nos, iuxtà illud. *Deus virtutum conuerte nos*, &c.

2. Ratio. Secunda diſpoſitio ſufficiens, quam certò, & infallibiliter ſequitur gratia, eſt inchoatio quædam iuſtificationis, at Paulus adimit nobis inchoationẽ iuſtificationis, dum ait. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis*, vbi nomine cogitationis, ſignificat primã diſpoſitionem, & initium motus, qui eſt iuſtificatio.

3. Ratio. 18 Tertia. Paulus Romanorum 9. nos comparat luto, quod eſt, quo à figulo efformatur vas, vel in honorẽ, vel in contumeliam: at lutum non ſolum efformatur à figulo, ſed ab eodem molefit, & apparatur, ac diſponitur; non ergo tantum Deus iuſtificat hominem, ſed etiã diſponit ipſum ad iuſtificationem. Adducit etiam D. Auguſt. lib. 3. Hyppognoſticon, vbi expreſsè ait, quòd liberum arbitrium neque incipere poteſt, neque reſpicere bonum ſine gratia Dei; & multas alias auctoritates ad idem confirmandum, quas breuitatis cauſa ommitto. Iſtæ ſunt potiores rationes, quæ adducuntur ab his, qui dicunt, maiorem gratiam eſſe in eo, qui aſſentit, quàm in eo, qui non aſſentit.

Primus modus explicandi allatam ſententiam.
Caput Secundum.

Varij modi exponẽdi allatam ſentẽtiam.

1 VErùm, vt ſuprà dixi, non conſentiunt omnes, qui tenent, gratiam eſſe maiorem in vno, quàm in alio, quantum ad declarationem, quomodo ſit maior; ſecundum enim varias opiniones, & explicationes auxilij, ſiuè gratiæ efficacis, vario modo etiã explicant, quomodo gratia ſit maior in illo, qui conuertitur, & dicitur gratia efficax, quàm in illo, qui non conuertitur, & dicitur gratia ſufficiens.

Vaſquez. Gabriel Vaſquez p. p. diſput. 98. adducit tres modos, qui videntur eſſe eorum Theologorũ recentiorum, qui ponunt, gratiam Dei prædeterminare Phyſicè liberum arbitrium; ipſe verò ponit quartum modum, quem ipſe ſequitur,

Suarez. & Suarez in opuſculo de auxilijs, & alij, qui ponunt prædeterminationem moralem, paucis exceptis, de quo cap. 5.

Opinio allata vario modo explicata.

Primus modus dicendi.

Aliqui ergo ex auctoribus priorem ſequentes viam, dicunt, quòd illa gratia eſt maior gratia ſufficiente in ſe abſolutè, ita quòd hæc gratia maior, quæ efficax dicitur, eſt, quæ requiritur ad iuſtificationem, & ſi homo illam non haberet, dato etiã quòd haberet gratiam illam, quæ dicitur ſufficiens, non poſſet aſſentire vocationi. Obſerua autem quòd aliqui non vtuntur hoc modo loquendi, *Non poſſet aſſentire*, ſed dicunt, *non aſſentiret*; quia eſt incompoſſibilis conſenſus cum ſola gratia ſufficiẽti. Deinde addunt, quòd hæc gratia efficax ita mouet liberum arbitrium ad aſſentiendum, vt diſſentire non poſſit. Vbi iterum obſerua quod aliqui non vtuntur hoc modo loquendi, *Non poſſit aſſentire*, immò dicunt, poſſe diſſentire, ſed vtuntur hoc modo loquęndi: cum gratia efficaci eſt incompoſſibilis diſſenſus. Hæc duplici ratione eſt maior ea gratia, qua quis aſſentit, quæ efficax dicitur, quàm ea, qua quis non aſſentit, quæ ſufficiens appellatur. Adeò quod hæc opinio duo dicit. Primum, quòd nemo auxilio ſufficienti tãtum adiutus poteſt actu aſſentire, ſed neceſſe eſt, quòd illi addatur auxilium efficax. Secundum, quòd habito auxilio efficaci non poteſt homo non aſſentire. Et hæc videtur eſſe opinio Bannes apertè p. p. quæſt. 23. art. 3. circa ſextam, & ſeptimam concluſionem, argumento quinto contrà Iauellum, & in reſponſione ad ſeptimum Iauelli, & art. 3. dub. 3. & concluſ. 10. ſolutione ad ſextum, & eadem p. p. quęſt. 14. art. 13. ad 1. 2. & 3. & q. 19. art. 8. & quæſt. 22. art. 4. Ripę p. p. quæſt. 19. art. 8. dub. 1. & quęſt. 23. art. 5. Medinę p. 2. q. 109. art. 10. in fine.

Secundus modus dicendi.

2 Secundus modus explicandi eſt quorundam, qui dicunt, gratiam eſſe maiorem non ſolum quia eſt maior excitatio ex parte intellectus, & voluntatis, ſed quia hæc excitatio habet ſecum quandam applicationem efficacem intellectus, & voluntatis ad bonum, vt voluntas nõ poſſit ab illo diſſentire; & hanc opinionem eſſe etiam Scoti nonnulli dixerunt, vt eſt videre apud Suarez libro de auxilijs cap. 5. in fine, & cap. 13. quam etiam ipſe Suarez confutat; ſed re vera falſiſſimum eſt, Scotum fuiſſe huius opinionis, vt diximus diſput. 53. de radice contingentium, & infrà magis patebit.

Terti⁹ modus dicendi.

3 Tertius modus eſt quorundam, qui dicunt, hanc gratiam efficacem non eſſe maiorem, quia ſit maior excitatio ex parte intellectus, & voluntatis, quia ſic tenent eſſe æqualem in vtroque, tàm in eo, qui aſſentit, quàm in eo, qui diſſentit, ſed gratia in eo, qui aſſentit, eſt maior, quia Deus decreuit cooperari cum gratia in eo, qui aſſentit, cum eo verò, qui non aſſentit, Deus non decreuit cooperari: & ideò ex parte diuini decreti ſunt inæquales iſtæ gratiæ.

Quart⁹ modus dicendi.

4 Cæterùm recentiores Thomiſtę, vt Aluarez varijs in locis, & alij quidam videntur iſtos tres modos in vnũ complecti; dicunt enim, gratiam, qua quis conuertitur, eſſe maiorem gratia, qua quis non conuertitur propter oẽs cauſas adductas ab his tribus modis dicendi ſimul.

1. Aſſertio diſp 79. 18. & 19.

Etenim primò dicunt, quòd gratia ſufficiẽs eſt ſufficiens quidem abſolutè, & ſimpliciter, ſed in ſuo genere tantũ, non abſolutè, & completè omnino, ita quod illa poſita, ſtatim neceſſariò ſequatur effectus: poſita enim gratia ſufficienti tantum, non ſequitur effectus. Dant exemplum. Homo per potentiam viſiuam dicitur poſſe videre ſimpliciter, & abſolutè quantum eſt ex parte potentiæ viſiuæ, per quam ſit in actu primo ad vidẽdum: non requiritur enim, vt ſuper addatur ei aliqua alia potentia tribuens ei poſſe videre in actu primo; non tamen habet abſolutè omnia, quæ requiruntur ad hoc, vt exeat in actum ſecundum videndi, multa enim alia requiruntur. Ita gratia ſufficiens eſt verè ſufficiens in ſuo genere, & facit voluntatem potentem, & ſufficientem in actu primo, tamen non eſt completè ſufficiens, vt ponat operationem actu in eſſe; gratia verò efficax eſt ſufficiens abſolutè, & completè, ita quod nihil ei deficit: ideò non ſolum facit, vt voluntas creata poſſit facere bonum, ſed facit, vt faciat bonum actu. Et apertè aſſerunt, hæc duo eſſe compoſſibilia, ſcilicet, vt præter auxilium ſufficiens, quod tribuit poſſe, ſit abſolutè neceſſarium aliud præueniens auxilium, ſcilicet gratia efficax tribuens actualiter operari piè.

2. Aſſertio diſp 85.

Secundò, negant liberum arbitrium eſſe cauſam partialem operis pij, & iuſtificationis, ſed aiunt, gratiam efficacem eſſe cauſam totalem.

3. Aſſertio diſp. 92.

Tertiò, addunt liberum arbitrium motum à Deo efficaciter actu diſſentire, eſſe incompoſſibile.

4. Aſſertio diſp. 73.

Et denique dicunt, liberum arbitrium nõ poſſe reſiſtere efficaci auxilio Dei.

5. Aſſertio habetur diſput. 21.

Quartò, hæc gratia efficax præueniens diſtinguitur à ſufficiente. Quintò, tenent inſuper, Deum ab ęterno, efficaci decreto ſuo non ſolum prædeſtinaſſe omnes cauſas liberas, &

contingentes ad suos effectus in particulari absque præscientia media, sed ēt in tempore, motione, & auxilio efficaci præuio Physicè, idest verè, & realiter applicare voluntatem creatā, vt faciat infallibiliter suum effectum.

6. Assertio disput. 22. & 73. Sextò, addunt, gratiam efficacem, quatenus est instrumentum Dei, & à solo Deo prouenit, habere quandam virtutem sibi propriam ad efficiendum, vt liberum arbitrium operetur, quam non habet gratia sufficiens.

7. Assertio disput. 23. concl. 3. & sequentib. Septimò, cum his omnibus asserunt, quòd stante auxilio efficaci, licèt sit incompossibile, quòd actu dissentiat, tamen liberum arbitrium potest dissentire; dicunt enim, quòd auxilium efficax, & actualis dissensus in opus bonum, sunt incompossibilia; tamen auxilium efficax, & potentia ad dissentiendū, manent simul. Quę quomodo cohæreant, videbimus in confutatione huius opinionis.

8. Assertio disput. 23. concl. 5. 5 Octauò. Si quęratur, quomodo cum hoc auxilio efficaci manet libertas nostra, Respondent, manere hoc modo, quia quando Deus mouet efficaciter voluntatē, facit vt liberè velit, & assentiat in opus, ad quod ipsam mouet; ideò efficacia prędestinationis, & prouidentię, & auxilij efficacis, non tollit libertatē, sed seruat.

9. Assertio ibid. nu. 30 & disp. 18. num. 23. & alibi. Nonò, & rursus libertatem seruari, aiunt, quia licet actualis dissensus sit incōpossibilis cum auxilio efficaci, tamē potentia dissentiendi manet cum auxilio efficaci, ideò manet libertas.

10. Assertio disp. 118. Decimò, quòd si quis dicat, non videtur intelligibilis hæc concordia auxilij efficacis cum libero arbitrio in hunc modum declarata. Respondent, hanc concordiam solo lumine naturali non posse cognosci, ideò esse captiuandum intellectum, & retinendam esse doctrinam antiquam D. August. & D. Tho. qui posuerunt, prædestinationem, & prouidētiam præfinire efficaciter actus liberos, & tamen cum hac præfinitione dixerunt stare libertatem nostram, quia Deus suauiter mouet voluntatem, ita vt licèt eam prædeterminet ad actum aliquem, facit tamen, vt ipsa seipsam determinet ad illum actum; quæ opinio est D. Thomæ 1. par. quæst. 19. art. 8. & quæst. 22. art. 4. & aliorum multorum ex antiquis.

6 Pro hac opinione in speciali sunt rationes multæ, sed istæ videntur esse principales, quæ ex diuersis materijs, quæ ad hanc habent ordinem, deducuntur.

1. Ratio. Prima. Nisi admittamus auxilium efficax modo suprà explicato, hoc est prædeterminans liberum arbitrium nostrum modo prædicto, incidimus in hæresim Pelagianam; ergo. Antecedens probatur. Hæresis Pelagij habuit quatuor status. In primo negauit omne auxilium supernaturale, tàm sufficiens, quàm efficax, vt dicebat, sufficere puras vires naturæ. In secundo statu admisit adiutorium gratiæ, sed dixit, illud esse externum, scilicet legem Dei, doctrinam Euangelicam, & exemplum Christi. Dicebat tamen non esse simpliciter necessarium, sed vt facilius pręcepta Dei obseruaremus. In tertio statu admisit gratiam interiorem ad posse, quę est sufficiens, sed negauit efficacem, qua Deus facit vt velimus, & in hoc faciunt vint Thomistæ, quod probant, quia dum D. August. exaltabat gratiam aduersus eos, dicebat, gratiam dari, quæ facit, vt faciamus: at ipsi Pelagiani contrà arguebant. Si talis gratia admitteretur, admitteretur fatum, quod probant ex D. August. lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 5. vbi ait respondens illis. *Nec sub nomine gratiæ fatum asserimus, quia nullis meritis hominum, Dei gratiam dicimus antecedi.*

Auctoritas ex lib. de gratia Christi. Et lib. de gratia Christi cap. 5. referens sententiam Pelagij, ait, eam esse, vt nullo indigeamus eius auxilio, & habet hæc verba. *Et ideò Deus non adiuuet vt velimus, nō adiuuet vt agamus, sed tantummodo adiuuet, vt velle, & agere valeamus.* Dixit etiam, gratiam sufficientem, quæ est ad posse, non esse simpliciter necessariam, sed solum vtilem. In quarto statu cum Cœlestio dixit, gratiam sufficientem internam ad posse, esse necessariam, sed non ad incipere, sed solum ad perficere: semper negauit gratiam, qua velimus, quæ est efficax. Si ergo negemus nos gratiam efficacem, quæ prædeterminet liberum arbitrium, consentimus Pelagianis.

7 Confirmatur, quia Pelagiani quoque dicebant, Deum operari in nobis velle quantum ex ipso est, sed ei consentire, & dissentire ita nostrum esse, vt si velimus, fiat, si autem nolimus, vt operatio Dei nobis nihil prosit, efficimus: hæc autem est sententia nostra; ergo incidit in hæresim Pelagianam. Antecedens probatur ex D. August. Epistola 107. ad Vitalem paulò post principium, vbi ait. *Operatur quippè ille, dicis, quantum in ipso est, vt velimus, cum nota sūt eius eloquia; sed si eis acquiescere nolumus nos, vt operatio eius nihil in nobis possit, efficimus, quæ si dicis, profectò nostris orationibus contradicis.* Confirmatio prima.

8 Confirmatur adhuc, quia dicendo, quòd liberum arbitrium facit gratiam efficacem, incidimus in Pelagianum quoddam dictum, quo asserebant, dari causam prædestinationis ex parte nostra, & illam esse merita præuisa. Consequentia probatur, quia tunc sequeretur, quòd Deus homines prædestinaret ad gloriam, ex eo, quòd præuidit eos suo libero arbitrio consensuros gratiæ. Quòd autem Pelagiani assererent, merita nostra præstinationis nostræ causam esse, probant ex D. Aug. libro de Prædestinatione SS. cap. 18. vbi ait. *Elegit ergo* (supple ait Pelagianus) *antequam essent prædestinans filios, quos futuros Sanctos, immaculatosque præsciuit, vtique ipse non fecit sed illos futuros præuidit.* Confirmatio secūda.

9 Secunda ratio. Faustus Regiensis, & Cassianus, qui dicti sunt de reliquijs Pelagianorum, dixerunt, gratiam Dei ad incipiendum, & perficiendum, esse necessariam, & primatum esse tribuendum gratiæ, aliquid tamen labori humano quoque, vt scilicet obediat, petat, &c. & Deum expectare liberum arbitrium, vt patet ex eorum scriptis, præsertim ex Fausto lib. p. de libero arbitrio cap. 1. & ex Sancto Augustino lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 1. vbi hanc opinionem tribuit Semipelagianis. Dixerunt etiam, Deum prædestinare ex præscientia boni vsus liberi arbitrij. Modo hæc eadem videtur esse opinio eorum, qui negant, gratiam efficacem prędeterminare liberum arbitrium; dicunt enim gratiam Dei incipere, & coadiuuare, tamen assentire, esse liberi arbitrij, & sic non dant totum Deo, sed aliquid libero arbitrio; quod est contra D. Augustinum in Enchiridion cap. 32. vbi exponens illud D. Pauli. *Non est volentis nec currentis*, &c. ait, totum esse tribuendum Deo. Verba autem eius sunt. *Restat, vt propterea rectè dictum sit, Non est volentis, neque currentis sed miserentis Dei, ut totum Deo detur, qui hominis uoluntatem bonam, & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.* quam vrget Bannes p. p. q. 23. a. 3. dubio 3. conc. vltima dicunt etiam, Deum eos prædestinare, quos scientia media præuidit consensuros gratiæ, & sic idem dicere videntur quod Semipelagiani; sed Semipelagianorum sententia est damnata; ergo hæc Catholicorum opinio non videtur approbanda. Quòd Pelagianum sit dicere, Deum expectare nostrum consensum, probant ex Concilio Arausicano can. 4. *Si quis, ut à peccato purgemur, uoluntatem nostram Deum expectare contendat*, &c. & paulò infrà. *Resistit Spiritui Sancto per Salomonem dicentem, Præparatur uoluntas à Domino.* 2. Ratio.

10 Tertiò. Nisi dicamus, Deum auxilio suo prædeterminare realiter voluntatem ipsam ad actum, non possumus declarare illas auctoritates; *Deus facit, ut faciamus, facit, ut uelimus.* Nam si dicamus, Deum influere in actum voluntatis, & non in ipsam voluntatem, ipsam applicando ad actum efficaciter, etiam si Deus influat ad actum, poterit voluntas non influere, vel casu concurret, & sic Deus nunquam poterit facere, vt faciat, quod velit. 3. Ratio.

11 Quartò. Ex sententia D. Augustini, Gratia efficax in hoc differt à sufficienti, vt ex propria virtute, quatenus est instrumentum Dei, faciat, vt assentiamus; ergo est ma- 4. Ratio.

est maior sufficienti. Antecedens probatur ex Epistola D. Augustini 107. ad Vitalem, vbi habet hæc verba. *Quomodo dicis, quod te audio dicere, ut rectè credamus in Deum, & Euangelio assentiamus, non esse donum Dei, sed hoc nobis esse à nobis idest ex propria uoluntate, quam nobis in nostro corde non operatus est ipse.* Et post multa similia verba subdit. *Si hæc dicis, nostris orationibus contradicis.* Ex hoc loco deducunt, Pelagianos negasse gratiam illam, qua facit nos assentire, & D. Augustinum in hoc loco adstruere, dari gratiam efficacem talem, quæ prædeterminet liberum arbitrium, & faciat eum assentire. Rursus, gratia efficax mutat voluntatem de vno in aliud, & facit illam ex nolente volentem, vnde D. Augustinus pluribus in locis hoc dicit, sed præcipuè lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 20. vbi ait. *Deus cor Regis occultissima, & efficacissima potestate conuertit, transtulit ab indignatione ad lenitatem, hoc est de uoluntate lædendi ad uoluntatem faciendi, secundum illud Apostoli, Deus est enim, qui operatur in uobis, & uelle.* Similia habet in alijs locis, & lib. de prædestinatione 55. cap. 11. & libro de gratia, & libero arbitrio cap. 16. vbi D. Augustinus apertè ait, Deum facere Phisicè, vt faciamus bonum, & adducit auctoritates scripturæ superius adductas.

5. Ratio. 12 Quintò. Auxilium efficax est complectè sufficiens: sed auxilium sufficiens est sufficiens solum in suo genere absolutè, quia aliquid aliud requiritur præter ipsum ad producendum actus; ergo.

6. Ratio. 13 Sextò. D. Augustinus sæpè dicit, totum bonum opus esse tribuendum Deo, nihil nobis; ergo gratia efficax est, quæ prædeterminat. Antecedens patet in Enchiridion capit. 32. tomo 2. & libro de prædestinatione 55. cap. 2. Et confirmatur ratione, quia si Deus, & liberum arbitrium essent duę causæ partiales, sequeretur, quod virtus Dei esset imperfecta; quia indigeret virtute alterius ad aliquem effectum producendum. Præterea nulla causa partialis recipit ab alia causa partiali secum causante virtutem propriam causandi: at liberum arbitrium, habet à gratia Dei efficienter, vt operetur, & efficiat bonum; ergo gratia efficax est causa totalis efficiens operis sui. Quod si quis respondeat arbitrium nostrum pendere à Deo in operando, tamquam à partiali causa, & magis principali operante, quia sine auxilio, & causalitate Dei non potest haberi, & fieri opus bonum, tamen in sua causalitate, quæ consistit in assentire, & dissen tire, pendere à se ipso, & hac ratione opus bonum esse ipsius merentis.

Argumētū in quo aduersarij magnam vim faciunt. 14 Contrà, inquiunt. Etiam illud assentire gratiæ vocanti, est ens, & ens reale; at omne ens reale pendet à prima causa quoque: nullum enim ens reale poni in esse potest sine concursu Dei; ergo illud assentire quoque est à Deo: & sic totum est à Deo, nihil à solo libero arbitrio, vt in hoc argumento audio fieri maximā vim.

7. Ratio. 15 Septimò. D. Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum post medium, exponens illud dictū Pauli ad Romin. 8. *Non est volentis, nec currentis, sed Dei miserentis,* inquit. *Si propterea solum dictum est non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia voluntas sola non sufficit, vt iustè, pièque viuamus; nisi adiuuemur misericordia Dei: potest & hoc modo dici; igitur non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur. at illud manifestum est frustra nos velle, nisi Deus misereatur; illud autem nescio quomodo dicatur frustra Deum misereri, nisi nos velimus: si enim Deus miseretur, etiam nos volumus, ad eamdem quippè misericordiā Dei pertinet vt velimus, Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & operari pro bona voluntate.*

8. Ratio. 16 Octauò. Voluntas creata non potest dici prima radix, & causa suæ determinationis negatiuæ, quia scilicet non habeat aliam causam priorem se efficientem, à qua concursus causæ eiusdem, quo effectum illum producit, dependeat. Probatur, quia alioquin voluntas non pēderet à Deo, sed esset omnino Domina sui actus.

17 Nonò. Efficacia auxilij diuini est virtus intrinseca ipsi auxilio, vt à Deo prouenit, qua permouet liberū arbitrium ad assentiendum, iuxta illud D. August. libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit, vt faciamus, qui dixit faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis.* Ergo hoc auxilium prædeterminat liberum arbitrium. 9. Ratio.

18 Decimò. Anima Christi erat physicè prædeterminata ad bonum: quia peccare non poterat, & Beata Virgo in ijs, quæ pertinebant ad redemptionem nostram saltem, alioquin si voluntas Virginis nō fuisset sic prædeterminata ad sic operādum, potuisset per eius dissensum impediri misterium Incarnationis. Idem confirmatur ex Conuersione Pauli, quæ fuit facta in instanti, & miraculosè. Idem patet de dono perseuerantiæ, & confirmationis in gratia, hæc enim dona prædeterminant liberum arbitrium in gratia. Ex his deducitur, non esse inconueniens tale auxilium poni cum libertate arbitrij. 10. Ratio.

19 Vndecimò. Prouidentia diuina, & prædestinatio est certa, & infallibilis quantum ad executionem effectus intenti; ergo media, & auxilia efficacia, quibus hæc infallibilitas nititur, habet virtutem physicè prædeterminandi voluntatem ad consensum; alioquin si assecutio finis penderet à libertate humana, posset diuina prouidentia falli, quod est falsum. 11. Ratio.

20 Duodecimò. Sacra Scriptura dicit, quod voluntas creata non potest resistere Dei voluntati efficaci: at nisi Deus auxilio efficaci prædeterminaret voluntatem, posset resistere; ergo. Maior probatur Gen. 10. *Num Dei possumus resistere voluntati?* Et D. Augustinus lib. de correptione, & gratia, cap. 14. ait. *Cui volenti saluum facere, nullum hominum resistit arbitrium,* &c. 12. Ratio.

21 Tertiodecimò. Bonus vsus liberi arbitrij, quo Deo vocāti consentit, nō procedit effectiuè à sola, & innata eius libertate, sed necessariò reducēdus est ad Deū tamquam in causam priorem operantem per auxilium efficax; ergo. Antecedens probatur, quia tunc homo posset dicere, se discernere ab alijs per fidem suam, per suum consensum: hoc autem est contra D. Augustinum libro de prædestinatione 55. cap. 5. tomo 7. vbi ex Paulo, ait, Deum esse, qui discernit hominem ab alio per sua dona. Confirmatur, quia Apostolus prima ad cor. 4. *Quid habes, quod non accepisti; si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* At si homo excitatus à gratia haberet in se potestatem assentiendi, posset gloriari, & dicere quod ipse habeat à se, quod assensum præberet gratiæ vocanti, & sic haberet aliquid à se, quod non haberet à Deo. 13. Ratio.

22 Quartodecimò. Perseuerantia est proprium donum omnium Prædestinatorum, & saluandorum, sed illud est speciale donum, quod non habent reprobi; ergo qui saluantur, habent maius donum. Maior, quod sit donum commune omnium, probatur, quia D. Augustinus, & Concilium Tridentinum non faciunt differentiam inter Apostolos, & eximiè prædestinatos, & alios prædestinatos: nam. D. Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 12. dicit, perseuerantiam datam esse infirmitati humanæ post peccatum, quæ non data fuit Adæ in statu innocentiæ. Dicendo autem quod data est infirmitati humanæ, videtur includere omnes prædestinatos. Præterea; si illud donum datum esset tantum Apostoli, & non alijs prædestinatis, possent isti gloriari, quod habuissent perseuerantiam ex proprio libero arbitrio, non ex Deo. Quod si dicas, duplex est perseuerantia: alia quæ est donum speciale: alia quæ ex gratia cooperante, & libero arbitrio habetur.. Contrà. Concilium, & Sanctus Augustinus non cognoscunt hanc duplicem perseuerantiam, sed illam solum, quæ est donū spe- 14. Ratio.

ſpeciale, qua quis perſeuerat, vſque in finē; omnis enim talis perſeuerantia eſt donum Dei ſpeciale.

15. Ratio. 23 Quintodecimò. D. Auguſt. lib. de prędeſtinatione 55. cap. 5. exponēs illum locum Apoſtoli. *Quis enim te diſcernit?* ait. *Gratia diſcernit bonos à malis, non quæ communis eſt bonis, & malis*; ergo boni habent ſpecialem gratiam, quam non habent mali, & qui non conuertuntur.

16. Ratio. 24 Sextodecimò. Reprobatio non habet cauſam ex parte reprobati, & fit per actum abſolutum Dei, quo Deus ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrij vult nō admittere reprobos in Regnum Dei; ergo reprobi nō ſolum carent illo magno beneficio Dei, ſcilicet actu illo poſitiuo electionis ad vitam ęternam, ſed habēt actum poſitiuum ita præiudicialem ſibi, quod ordinantur ad carentiam vitæ æternæ; ergo ſine dubio maior eſt gratia eius, qui conuertitur, quam illius, qui non conuertitur. Antecedens probatur ex illo Rom. 9. *Cuius vult miſeretur, & quem vult, indurat.* Et. *An non habet poteſtatem figulus ex eadem maſſa*, &c. Et ex illo. *Antequam boni, vel mali egiſſent, ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret*, &c. *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Vbi dicitur expreſsè, quod Eſau non eſt reprobatus ex operibus malis, ſicut nec Iacob eſt prædeſtinatus ex operibus bonis.

17. Ratio. 25 Decimoſeptimò. Deus ab æterno decreuit abſolutè, & antecedenter ad mala opera præuiſa non dare auxilia gratiæ ijs, qui in tempore eam non recipiūt.

18. Ratio. 26 Decimooctauò. Liberum arbitrium in actuali vſu dominij, quod ſuper ſuos actus habet depēdet à Deo tamquam à domino abſoluto prædeterminante ante præſcientiam futuræ cooperationis quid in particulari ſit acturū liberum arbitrium creatum, ita quòd deliberatio, & determinatio ad alteram partem cadit ſub prędeliberatione diuina, & pendet ab ea in genere cauſæ efficientis; ergo non eſt in poteſtate liberi arbitrij facere auxilium Dei ſibi efficax, & operari bonum. Antecedens probatur per rationes probantes, Deum efficaci ſuo concurſu phyſicè prædeterminare omnes cauſas ſecundas etiam liberas; & probatur Prouerb. 21. *Cor Regis in manu Dei ſicut diuiſiones Aquarum, quocunque uoluerit, uertet illud.*

19. Ratio. 27 Decimononò. Ex eo, quia difficilis eſt intellectu opinio de prædeſtinatione phyſica, & facilis altera opinio, quæ negat, hanc prædeterminationem, non debemus hanc ſequi, quia eſt contraria doctrinæ D. Auguſt. & D. Thomæ, & principijs fidei, & quæ ſunt de fide lumine naturali non poſſunt ſciri; concordia vſus liberi arbitrij cum prædeſtinatione, prouidentia, auxilio efficaci eſt de fide; ideo debet credi, & captiuandus eſt intellectus.

20. Ratio. 28 Vigeſimò. D. Thomas fuit huius opinionis; at D. Thomæ doctrina eſt approbata. Primò, voce ipſius Chriſti dicentis et *Benè ſcripſiſti de me Thoma.* Deinde Innocentius VI. in quodam ſermone de Laudibus D. Thomæ, qui incipit. *Et ecce pluſquam Salamon hic.* Ait. *Quod qui tenuit doctrinam D. Thomæ nunquam inuentus eſt a ueritate deuiaſſe; & qui eam impugnauerit ſemper fuit de ueritate ſuſpectus.* Vrbanus VI. in bulla ad vniuerſitatem Toloſanam iniungit, vt ſequantur *Doctrinam D. Thomę tanquam ueridicam, & catholicam.* Adducuntur aliæ auctoritates ex bullis Ioannis, XXII. in eius canonizatione, Pij V. & Clementis VIII. ſed iſta ſunt potiora.

Allata opinio reijcitur. Cap. Tertium.

1 ADuerſus allatam opinionem multi ex Recentioribus efficaciter inſurgunt, & præſertim inculcant duo, quæ ex illa ſequi videntur. Primum, quòd Deus eſſet auctor peccati. Secundum quòd libertas voluntatis noſtræ auferatur. Ego de hac materia cum omni reuerentia de vtraque opinione agens explicabo, quid ſecundum Scotum, & meam ſententiam iudicem dicendum. Et quidem an ad opinionem allatam ſequatur, Deum eſſe cauſam peccati dict in propria diſputatione, An Deus ſit cauſa peccati cap. 5. pro nunc, allata ſententia propter infraſcriptas rationes mihi nunquam placere potuit.

2 Allata opinio apertè repugnat multis Concilijs, præſertim Concilio Senenſi prouinciali celebrato anno 1518. decreto 15. de libero arbitrio, vbi habentur hęc verba. *Nec tamen tanta gratiæ neceſſitas libero præiudicat arbitrio.* Et infrà. *Nec denique tale ſit trahentis Dei adiutorium, cui reſiſti non poſſit.* Quo in loco Concilium apertè loquitur de auxilio præueniente, quo quis conuertitur de facto, quod appellatur efficax; loquitur enim de homine, qui aperit cor ſuum Deo per conſenſum, & inquit, quod hęc tractio, hic motus non eſt talis cui reſiſti non poſſit; & paulò infra explicans naturam huius tractionis ait. *Trahit quidem Deus, ſed in eius odorem currimus, non ui, non unco raptamur.* Ergo poteſt homo ſemper diſſentire, etiam poſito hoc auxilio efficaci, & licet hoc Concilium ſit prouinciale, eſt tamen magnæ auctoritatis, & tota eius doctrina videtur confirmata in Concilio Tridentino. 1. Ratio.

3 Secundò. In Concil. Tridentino, ſeſſione 6. cap. 5. apertè eadem aſſertio reijcitur: nam loquens de modo quo voluntas noſtra diuinæ vocationi, & inſpirationi reſpondet, & aſſentit, habet hæc verba. *Neque homo ipſe nihil omnino agat inſpirationem illam recipiens, quippè qui illam abijcere poteſt.* Hic autem Concilium loquitur de gratia præueniente, qua quis conuertitur; ergo contra Concilium eſt aſſerere, liberum arbitrium non poſſe abijcere gratiam efficacem, ſiuè auxilium illud peculiare, quo quis conuertitur, ſi velit. 2. Ratio.

4 His duobus Concilijs variæ reſponſiones afferri ſolent. Prima eſt quorundam aſſerentium, hæc Concilia loqui de Gratia ſufficienti, non de Gratia efficaci. Certum eſt autem, liberum arbitrium noſtrum poſſe reſiſtere gratiæ ſufficienti, quia (inquiunt) illa tribuit potentiam aſſentiendi tantum, non autem tribuit, vt actu liberum arbitrium ponat aſſenſum in eſſe; ideò ſtant ſimul gratia ſufficiens, & actualis diſſenſus. Cæterum hęc reſponſio, etiam ab ipſis Thomiſtis, refellitur, quia Concilia, & præſertim Tridentinum, loquuntur de auxilio, quod habet homo in inſtanti iuſtificationis, & quod facit hominem conuerti ad Deum, & iuſtificari actu, & denique loquuntur de eo auxilio, quo quis de facto aſſentit; patet autem ſecundū eos, hoc eſſe auxiliū efficax. 1. Reſponſio aduerſariorum.

5 Secunda ergo reſponſio, & communior eſt, quòd Concilia loquuntur de auxilio efficaci, ſed in ſenſu diuiſo, non in ſenſu compoſito. Concedunt autem liberum arbitrium in ſenſu diuiſo poſſe actu diſſentire auxilio efficaci, ſed negant in ſenſu compoſito, eidem poſſe diſſentire. Et quia doctrina de ſenſu compoſito, & ſenſu diuiſo eſt aliqualiter difficilis, hæc reſponſio quoque eſt difficilis, tamen eam declarant ſic. 2. Reſponſio aduerſariorum Bánes p. p. q. 23. artic. 3. dub. 3. cōc. 10.

Propoſitio modalis de poſſibili eſt duplex, alia eſt diuiſa, alia eſt compoſita, id eſt alia eſt intelligenda in ſenſu diuiſo, alia eſt intelligenda in ſenſu compoſito. Diuiſa eſt illa, in qua modus ponitur inter partes dicti, vt, Sortem poſſibile eſt currere. Compoſita eſt, in qua totum dictum eſt ſubiectum, modus eſt prædicatum; vt ſi dicamus, Sortem currere eſt poſſibile. Inquiunt ergo, quando propoſitio modalis eſt diuiſa, debet intelligi in ſenſu diuiſo; quando eſt compoſita, debet intelligi in ſenſu compoſito. Ad propoſitum, propoſitiones allatæ ex Concilijs, non ſunt modales compoſitæ, ſed diuiſæ: nā in his modus non prædicatur de dicto, ſed contraponitur dicto: nam hæc eſt propoſitio Concilij Tridentini. *Liberum arbitrium motum à Deo, & excitatum, poſſe diſſentire, ſi velit.* Ecce quod modus, qui eſt, poſſe, ponitur inter partes dicti, quarum prima eſt. *Liberum arbitrium* Quid ſit ſenſus compoſitus, & diuiſus ſecundum Thomiſtas

trium motum à Deo: altera est, *dissentire, si velit*. Si autē propositio iaceret sic. *Liberum arbitrium motum à Deo, dissentire, si velit, potest*, esset propositio modalis composita, & deberet intelligi in sensu composito, quia eius sensus est compositus. Bannes confirmat hanc responsionem, quia in sensu composito homo non potest resistere voluntati efficaci Dei, iuxta illud Apostoli, Voluntati eius quis resistit?

3. Responsio. 6 Tertiam responsionem etiam adiūgunt, quòd hæc propositio potest intelligi quoque in sensu composito, & est vera, sed est distinguendum; vel enim fit compositio auxilij efficacis cum potentia ad oppositum, scilicet cum potentia ad dissentiendum; vel fit compositio auxilij efficacis cum actu secundo liberi arbitrij oppósito, scilicet cum actuali dissensu: primo modo est vera, quia stante auxilio efficaci prędeterminante liberum arbitrium ad assentiendum, adhuc stat in eo potentia ad dissentiendum: si verò intelligatur secundo modo, est falsa, quia auxilium efficax, & actualis dissensus repugnant esse in eodem subiecto. Quæ omnia probantur à simili: nam cum dicimus, Christus Dominus, stante præcepto diuino necessariò adimplebat pręcepta Dei, & tamen liberè, & Beata Virgo confirmata necessariò adimplebat præcepta Dei, & tamen liberè istæ propositiones sunt veræ; at hæc necessitas cum libertate, non alio modo saluantur, quàm cum distinctione de sensu cōposito, & sensu diuiso. Similiter libertas creaturarum, cum præscientia Dei, & cum prædestinatione non saluatur alio modo secundum omnes, nisi cum hac distinctione; cum enim dicimus, Petrus præscitus à Deo esse peccaturum, necessariò peccabit, dicimus esse verum in sensu composito, non in sensu diuiso; & sic saluamus libertatem cum necessitate. Hoc eodem modo saluatur, necessitatem conditionatam, necessitatem consequentem, & infallibilitatem euentus non auferre libertatē, sed simul manere in libertate, & contingentia.

Reijcitur. Pro confutatione istarum responsionum, & pro intelligentia eorum, quæ dicenda sunt, videndum est, quid importent isti termini, sensus diuisus, & sensus compositus; declaratio autem debet sumi ex Arist. 1. Periherm. ca. de futuris contingentibus in fine. Theologi enim, & Philosophi, ac Logici doctrinam de propositione vera, & falsa in sensu diuiso, vel composito ex Arist. ipso desumunt, vel desumere habent, ad hoc vt in terminis conueniant, & simul disputare possint: si enim vnus intelligit vnum terminum vno modo, & alius alio modo, nō erit possibile simul loqui, nec disputare. Rem hanc explicat Scotus in primo dist. 40. ego Aristotelem à quo Scotus accepit eam, explicabo.

Quid sit sēsus diuisus, & compositus secūdū veritatem.

Ex Scoto 1. Sēt. dist. 40. & ex Aristotele.

Arist. itaque loco citato, postquam probauit dari in rerum natura contingentiam, facit quasi obiectionem quandam contra se, quæ est hæc. Quod contingenter dicitur fieri, quando est, necessariò est; ergo non videtur fieri contingenter, sed necessariò. Exempli gratia. Sortes currit contingēter, tamen dum currit, necessariò currit. Probatur assumptum; quia omne quod est, quando est, necesse est esse; ergo dū Sortes currit, non potest non currere; ergo necessariò currit. Respondet inde Arist. distinguendo, quòd duplex est necessitas; alia secūdum quid, & ex suppositione: alia est simpliciter. Hęc necessitas, *omne quod est, quando est, necessè est esse*, est necessitas secundū quid, nō simpliciter; illa enim est necessitas simpliciter, in qua effectus prouenit à causa naturaliter, & necessariò causante, vt ignis calefacit: in allata propositione verò, currere, fit à causa causante liberè, & contingenter; posset enim currere, & non currere.

Probat deinde, quòd in ea propositione sit necessitas secundum quid, non simpliciter: quia hæc propositio, *omne quod est, quando est, necessè est esse*, fundatur in illa maxima, duo contradictoria non possunt verificari simul, & semel de eodē subiecto, nihil enim potest simul esse, & non esse; neque aliquid potest simul esse futurū, & non esse futurum; neque enim potest Sortes simul currere, & nō currere; neque bellum nauale simul cras erit, & non erit, quia sunt contradictoria. Quando ergo alterum contradictoriorum cōtingens ponitur in esse, vt istud, Sortes currit, est necessarium, non simpliciter, sed contingens; est tamen necessarium secundum quid: quia dum illud est positum in esse, eius contradictorium nō potest poni in esse; & ideò est necessarium non simpliciter, sed secundum quid.

Sed iterum contra se quasi arguit Aristot. Ista propositio est vera, Necessè est, sortem currere, vel non currere; & ista, necessè est eras fore, vel non fore bellum nauale; ergo tàm præsentia, quàm futura necessariò eueniunt. Respondet Aristot. quòd vnaquęque istarum propositionum est vera, *non tamen, diuisione facta, est vera*, assignat rationem, quia non est necessè, quod cras committatur bellū nauale, neque est necessè, quod cras non cōmittatur bellum nauale; neque est necessè, quod Sortes currat, neque est necessè, quod non currat; sed vtrumque est contingens. Vult ergo dicere Arist. quòd ista propositio, Necessè est eras fore, vel nō fore bellum nauale, est vera, & necessaria in sensu composito, & quatenus est propositio hippotetica coniuncta simul per illam disiunctiuam, vel; non quia id, quod enunciatur per illas duas propositiones sit necessariū, sed quia duo contradictoria non possunt simul verificari, neque inter illa datur medium, ideò alterum illorum semper est verum, & alterū falsum; & propter hoc propositio cum illa disiunctiua, vel, est verissima; fore autem; & non fore cras bellum nauale, sunt contradictoria, ideò non possunt eodem tempore esse simul: tamen vtrumque, scilicet eras fore bellum nauale, vel non fore, est contingens, non necessarium. Ex hoc loco desumitur, quid sit sensus compositus, & diuisus: nam ista propositio, Necessè est eras fore, vel non fore bellum nauale, in sensu composito, est vera; in sensu diuiso, est falsa; vt dicit Arist. & patet. At hic conspicitur quod allata propositio est vera, quatenus componit simul duas propositiones cathegoricas per particulam illam disiunctiuā, vel, & fiunt vna propositio hippotetica. Est verò falsa quatenus illæ duæ propositiones cathegoricæ diuisim sumuntur, neque coniunguntur per illam particulam, vel, & sunt duę propositiones cathegoricæ absolutè. Ad propositum ex hoc sequitur, quòd secundum Arist. illa propositio est composita, seù habet sensum cōpositionis, in qua duæ cathegoricę accipiuntur, vt vna propositio hippotetica conflata ex duabus cathegoricis coniunctis simul per aliquam particulam, siuè illa sit copulatiua, vel disiunctiua, vel conditionalis; est verò diuisa, quando illæ duæ propositiones cathegoricæ accipiuntur non vt vna hippotetica, sed vt duæ cathegoricæ diuisæ, & separatæ.

Ex hoc loco etiam patet, quæ sit necessitas, quæ est in propositione vera in sensu composito, non enim est necessitas simpliciter, quæ est illa, quæ prouenit à causa causante necessariò, sed est necessitas secundum quid, quæ prouenit, quia duo contradictoria non possunt simul inesse eidem subiecto: & hinc fit, quod propositio contingens vera, & necessaria in sensu composito est contingens simpliciter, & potest esse falsa in sensu diuiso. Ex his habetur & sensum compositum, & diuisum propriè habere locum solum in propositionibus cōtingentibus, non in necessarijs; necessariæ enim sunt simpliciter necessariæ, at contingentes, licèt simpliciter sint contingentes, tamen aliquando sunt necessariæ secundum quid, scilicet cum accipiuntur in sensu composito in aliqua, alia, vt dictum est.

Ex his duo Corollaria deducuntur. Primum, quod omnis propositio, cui competit sensus compositus, & diuisus constat ex duabus propositionibus cathegoricis de eodem subiecto, quæ coniunctæ simul faciunt vnā propositionem hippoteticā resolubilem in duas cathegoricas. Exemplum in propositione allata ab Aristot. Cras

erit bellum natale, vel cras non erit bellum natale: hæc propositio est hippotetica, & constat ex duabus cathegoricis de eodem subiecto, quarum prima est. Cras erit bellum natale: altera est. Cras non erit bellum natale: quæ coniunguntur per illam particulam, vel; subiectum est, cras, prædicata diuersa sunt, bellum natale, quia licèt bellum natale sit vnum prædicatum, tamen quia in prima propositione affirmatur de subiecto, Cras, & in secunda negatur de eadem, Cras, gerit vicem duorum diuersorum prædicatorum: sic ergo coniunctæ istę duæ propositiones per particulam, vel, sunt vna propositio hippotetica composita, & vt sic composita intelligitur, habet sensum compositum: verum quia potest resolui, seu diuidi in duas cathegoricas, quarum prima est. Cras erit bellum naturale: secunda est. Cras non erit bellum natale, vt sic diuisa concipitur, habet sensum diuisum: & sic ista propositio diuerso modo considerata est vera, & falsa, necessaria, & contingens; in sensu composito, idest vt est vna propositio hippotetica, in qua duę illę cathegoricæ per particulam, vel, est necessariò vera, in secundo sensu scilicet diuiso, non est necessaria, neque necessariò vera, vel falsa, sed potest esse vera, vel falsa, quia vtraque est contingens.

Secundum corollarium, quod maximè ad rem nostram facit, est, quod necessitas, quæ est in propositione ratione sensus compositi, nó est necessitas simpliciter, & absoluta, sed ex suppositione, & secundum quid. Ratio est, quia causa producens effectum, quæ assumitur in tali propositione, causat contingenter, non necessariò. Exemplum. Sortes currens, non potest non currere, est necessaria in sensu composito, sed est necessitas ex suppositione, scilicet, quia duo contradictoria non possunt inesse simul eidem subiecto, tamen absolutè est contingens, quia Sortes liberè, vt contingenter currit, tamen facta suppositione, quòd currat, est impossibile, quòd pro illo tunc non currat, & sic necessariò currit.

Ex hoc facilè deprehenditur deceptio, quæ est in responsionibus aduersariorum, dum inuoluunt sensum diuisum, & sensum compositum: & primò patet, falsam esse secundam responsionem, nimirum, propositionem illam Concilij Tridentini, liberum arbitrium nostrum motum à Deo, & excitatum, posse dissentire, si velit, esse modalem, diuisam, non compositam, siuè esse veram in sensu diuiso, non composito. Nam patet quòd est vna propositio modalis quidē, sed hippotetica, quia est composita ex duabus cathegoricis de eodem subiecto, quarum vna est absoluta, altera est modalis. Prima est hæc. Liberum arbitrium nostrum mouetur, & excitatur à Deo. Altera est. Liberum arbitrium dissentire potest, quæ est cathegorica modalis; ibi enim, potest, idem sonat, ac possibile est, vt sensus sit, possibile est, liberum arbitrium moueri à Deo, & ipsum dissentire. Verissimum est ergo quòd est propositio modalis quidem, sed composita: ideò habet sensum compositum, & significat, quòd hæ duæ formę simul possunt inesse libero arbitrio, scilicet, quòd liberum arbitrium moueatur, & exciteтur à Deo, & quòd simul dissentiat.

Confirmatur, quia si intelligatur vt diuisa, non habet sensum, qui faciat ad propositum Concilij: nam est resoluenda in illas duas propositiones disiunctim, quarũ prima est. Liberum arbitrium excitatur, & mouetur à Deo; (supple auxilio efficaci.) Secunda est liberum arbitrium potest dissentire: sic autem diuisim sensus eorum non facit ad propositum Concilij, vt patet: quia Concilium non disputat ibi, An liberum arbitrium possit assentire, vel dissentire absolutè, & diuisim; sed quærit, An simul, & coniunctim stet, quòd dum liberum arbitrium mouetur simul possit dissentire, ita quod hæ duæ formę stent simul in libero arbitrio, nimirum, Motus auxilij efficacis, & dissensus eiusdem liberi arbitrij; & determinat, partem affirmatiuam esse veram. Ideo prorsus vanum est dicere, illam propositionem esse diuisam, siuè intelligi in sensu diuiso, non in sensu composito.

Ex his etiam patet id, quod aiunt, propositionem illam liberum arbitrium nostrum motum à Deo, & excitatum posse dissentire si velit, esse diuisam, quia modus interponitur dicto; esse prorsus vanum: parum enim interest, siuè modus prædicetur, siuè subijciatur, siuè interponatur; nam istę sunt æquipolentes, & idem valent ridentem, flere, est possibile; & ridentem, possibile est, flere; & possibile est, flentem ridere; vt patet. Falsum etiam illud est, quod aiunt, propositionem istam, *Prædestinatus potest damnari.* non esse compositam, sed diuisam: nam in primis probo ex eorum doctrina, esse compositam; in hac enim propositione componuntur duæ formæ simul in eodem subiecto, scilicet, Prędestinatio, & Damnatio, & enũciatur, possibile esse, damnationem manere in eodem subiecto simul cum prædestinatione, quod quia est falsum, ideò illa propositio in sensu composito, quem præsefert, est falsa. Confirmatur adhuc, quia hæc propositio potest intelligi in sensu diuiso; ergo potest diuidi: non posset autem diuidi in duas propositiones, nisi ex illis confecta esset, propositiones autem ex quibus componitur sunt. Hic homo est prædestinatus; &, Hic homo potest damnari. Diuisa autem sic, est vera: quia secunda istarum propositionum separatim sumpta à prima, potest esse vera: nimirum, quòd homo ille, qui est prędestinatus, damnetur: si enim non esset prædestinatus, posset damnari.

Præterea, probo, quod ex opinione aduersariorum sequatur propositionem illam, liberum arbitrium motum auxilio efficaci necessariò assentit, esse veram non solum in sensu composito, sed etiam in sensu diuiso, & quod ponant necessitatem non solum sensus compositi, sed etiam sensus diuisi; vndè secundum eos erit necessaria in vtroque sensu. Probo autem sic. Necessitas, quę est in sensu composito, est necessitas ex soppositione, & secundum quid, non necessitas absoluta. Vbi est notandum diligenter, vt suprà diximus (quia hic est punctus, in quo fit deceptio) quòd necessitas ex suppositione, quę est in sensu composito, est necessitas proueniens, non quia causa efficiens effectum, necessariò efficiat illum, ita quòd causa sit prædeterminata ad illum efficiendũ, vel illum naturaliter efficiat, itaquòd ex illa prædeterminatione, vel naturalitate eueniat impossibilitas ponēdi inesse effectum oppositum, sed quia pro vno instanti ponit in actu vnum contradictoriorum, ideò pro illo instanti simul non potest ponere in actu alterum cōtradictorium oppositum: quia duo contradictoria non possunt simul esse in eodem subiecto. Hoc patet exemplis assignatis suprà, vt cum dicimus. *Sortes currens, necessariò currit, vel. Sortes currens, non potest stare.* (istæ enim duæ sunt æquipollentes) sunt veræ in sensu composito. At hæc necessitas est necessitas ex suppositione, quia scilicet posita hac affirmatione, quòd Sortes currat, non potest simul in illo subiecto pro eodem instanti inesse negatio illi opposita, *Sortes non currit*; tamen simpliciter illa propositio, *Sortes currit*, est contingens, & vtraque potest esse vera diuisim, *Sortes currit*, & *Sortes non currit*: quia Sortes se habet contingenter ad currere, ideò potest currere, & non currere; at si Sortes esset ab aliqua causa physicè, & realiter determinatus ad currendum, itaquòd cum illa causa eum prædeterminã te ad cursum, esset incompossibile, non currere, illa propositio, *Sortes necessariò currit*, esset necessaria, non solum ex suppositione, sed absolutè, & simpliciter, & nó solum in sensu composito, sed etiam in sensu diuiso. Ad propositum, cum aiunt aduersarij, quod liberum arbitrium motum auxilio efficaci necessariò assentit (siuè, quod idem est, non potest stare cum auxilio efficaci actualis dissensus,) ponunt non solum necessitatem, quę stat cum sensu composito, & necessitatem ex suppositione, sed ponunt necessitatem simpliciter, & absolutam, quæ spectat ad sensum diuisum; quia ista propositio, liberum a. Ratio.

berum

berum arbitrium motum auxilio efficaci, necessariò actualiter assentit, secundùm aduersarios est necessaria, non solum, quia dum liberum arbitrium motum assentit, necessariò assentit, eo quia, omne quod est, quando est, necesse est esse, sed quia ipsum liberum arbitrium prædeterminatur, & mouetur realiter, & physicè ad actualem illum assensum; ergo hæc est necessitas simpliciter, & absoluta, sicut illa, si Sortes vi moueretur ab Angelo ad aliquem locum, necessariò, & coactè, quantum est ex parte sui, non autem liberè moueretur ad illum locum. Ex hoc ergo patet, quòd hæc prædeterminatio physica non ponit necessitatem sensus compositi, sed necessitatem simpliciter, & absolutam, & quæ ad sensum diuisum spectat.

3. Respõsio reijcitur. Quod etiam dicunt in tertia responsione. Si fiat compositio auxilij efficacis cum potentia ad actum oppositum, scilicet ad dissensum, esse veram, si verò fiat compositio auxilij efficacis cum actuali dissensu, esse falsam; ex eodem fundamento probatur, includere contradictionem: nàm ad contradictoria non datur potentia aliqua; stante autem prædeterminatione ab auxilio efficaci liberi arbitrij ad assentire, non potest manere in eodem libero arbitrio potentia ad dissentiendum, quia daretur potentia ad ponendum actum contradictorium simul cum suo contradictorio, quod est impossibile. Declaratur in simili. Sortes prædeterminatus, & inductus ad currendum pro tali nunc, ita vt pro tali nunc sit impossibile vt non currat, non habet potentiã ad actum oppositum, scilicet ad non currendum pro illo nunc: quia si maneret talis potentia, sequeretur, non esse impossibile, poni simul duo contradictoria in eodem subiecto. Verum est quidem, quòd Sortes currens pro nunc A. habet simul potentiam ad non currendum, sed non pro eodem nunc A. sed benè pro alio nunc successiuè, vt pro B. vel pro C. sequenti, quia hæc est falsissima, Sortes currens pro hoc nunc A. habet simul potẽtiam ad non currendum pro hoc eodem nunc A. Verũ est quòd in eo instanti, quo posuit in actu currere, poterat ponere in esse non currere; siuè poterat non currere quia in potentia eius erat currere, & non currere, & nõdum ad alteram partem se determinauerat: at posito in esse currere, non habet amplius potentiam ad non currendum pro illo nunc: quia tunc haberet potentiam ad ponendum duo cõtradictoria simul esse, scilicet Sortem simul currere, & non currere pro eodem nũc, quod est impossibile. Hoc totum egregiè declaratur à Scoto 1. dist. 39. §. *Quantum ad primum*, versiculo, *Ex isto secundo*, vbi habet hæc verba. *Sed si etiam accipiamus propositionem de possibili vnientem extrema pro eodem instanti, puta istam, Voluntas non volens aliquid pro A. potest velle illud pro A. adhuc ista est distinguenda secundum compositionem, & diuisionem, & in sensu compositionis est falsa, scilicet quòd sit possibilis, quòd ipsa sit simul volens pro A. & non volens pro A. Sensus verò diuisionis est verus, scilicet vt significetur, quòd illi voluntati, cui inest velle pro A. possit inesse non velle pro A. sed nõ sic simul stabit, scilicet istud non velle, quia tunc illud velle non inesset.* Vide ibi Scotum, & pondera verba antecedentia, & sequentia.

Quod verò aiunt, Christum Dominum, stante præcepto diuino, necessariò adimpleuisse præceptum mortis, & similia, & tamen liberè, & B. Virginem, & alios confirmatos in gratia, necessariò, & tamen liberè adimpleuisse, & adimplere præcepta Dei. Respondetur, non esse parem rationẽ. Et in primis de Christo Domino: nã ille simul erat Viator, & Comprehensor, & ideò perfectissimè iunctus Deo, quo ad affectionem iustitiæ, propter quod non poterat peccare, nec transgredi præceptũ Dei; & hac in re se habebat, vt modo Beati in Patria, qui etsi liberi sint, non tamen possunt peccare: quia Deus decreuit non concurrere cum eis ad actum peccati, vt diximus in 3. sent. disp. 44. cum Scoto. Ideò habent libertatem, sed non contingentiam ad actum malum. Idem dicendum est de Beata Virgine, & de confirmatis in gratia: isti enim habent libertatem, quia liberè, & ex pleno dominio eliciunt actus suos, sed non habent contingentiam ad actus malos, quia extrinsecus à Deo impediuntur non concurrendo cum eis, nec permittendo. At hæc libertas non sufficit viatoribus de lege communi, sed debemus saluare libertatem cum contingentia, itaquod nec extrinsecè impediantur ad actũ eliciendum, ideò alio modo erat liber Christus ad efficiẽdum opera redemptionis, & Confirmati in gratia, ac nos Viatores puri. Cur autem opera Christi accepta sint pro meritorijs, etiam si non posset peccare, non autem opera Beatorum, diximus in tertio, loco citato: & nota, quòd hæc est vera libertas, & non tantum actio spontanea, vt alio loco diximus, scilicet disputatione de nobilitate voluntatis, in materia de pœnitentia.

Quod insuper aiunt, præscientiam infallibilem, & prouidentiam Dei cum libertate humana per distinctionem de sensu composito, & sensu diuiso, saluare, est verum, sed non in sensu intellecto ab ipsis: non enim necessitas sensus compositi est necessitas simpliciter, & absoluta, itaquod, id, quod est necessarium in sensu composito, sit impossibile aliter se habere, vt ipsi accipiunt, sed est necessitas secundum quid, vt dictum est, scilicet, quia duo contradictoria non possunt verificari de eodẽ simul, & semel; & ideò dum ponitur vnum contradictorium, non potest simul poni alterum. Vnde verissimũ est dicere, istam propositionem, Deus scit Petrum peccaturum in A. ergo Petrus necessariò, siuè infallibiliter peccabit pro A. esse veram in sensu composito, quia stante præscientia Dei, Petrus non potest non peccare, non quia Petrus sit prædestinatus ad peccandum pro A. ita vt non sit in potestate sua non peccare, etiam stante præscientia Dei, sed quia non possunt manere simul, præscientia in Deo peccati Petri, & non peccati Petri. Non possunt autem stare simul, quia inuoluit hanc contradictionem, quòd Deus præsciat, Petrum peccaturum esse pro A. & non præsciat, Petrum peccaturũ pro A. Quòd autem hæc contradictio sequatur declaratur sic. Iam ex hypotesi supponimus, quòd Deus præsciat, Petrum peccaturum pro A. si autem simul deinde ponamus, Petrum non peccare pro A. tacitè supponimus, quòd Deus non præsciat, Petrum peccaturum pro A. nam certum est quòd scit res eo modo, quo sunt futuræ, nec fallitur; ergo si Petrus non peccabit pro A. Deus non potest præscire, quòd Petrus sit peccaturus pro A. & sic sequeretur, quòd Deus præsciret, Petrum esse peccaturum pro A. & non præsciret Petrum peccaturũ esse pro A. quod implicat repugnantiam, & contradictionem. Idem dicendum est de prædestinatione: nam ista est vera in sensu composito, prædestinatus necessariò saluatur; est autẽ vera, non quia prædestinatio prædeterminet, prædestinatum saluari necessariò, quia prædestinatus liberè, & contingenter saluatur, & potest damnari; sed est vera, quia implicat repugnantiam, & cõtradictionem, quòd prædestinatus sit prædestinatus, & non saluetur: sequeretur enim, quòd esset prædestinatus, & non esset prædestinatus. Consequentia hæc probatur eodem modo, quo de præscientia: nam certum est, quòd Deus prædestinat solum eos, qui saluabuntur: ideò dicendo, quòd prædestinatus non saluatur, tacitè dicitur, quòd Deus eum non prædestinauit; si ergo prædestinatus non saluaretur, necessariò sequeretur, quòd prædestinatus esset prædestinatus, & non esset prædestinatus; quod implicat contradictionem.

Vnde autem scientia Dei habeat certitudinem, dictũ est in primo disp. vltima; eam enim habet ex eo, quòd res sunt diuino intellectui præsentes in esse cognito. Cõtingentia verò, & libertas nostra seruatur: quia decretũ illud diuinæ voluntatis, quo decernit, res futuras esse infallibiliter, præsupponit scientiam conditionatam,

scilicet,

scilicet, quid sit voluntas factura, nec transit in præteritum, vt disputatione, An prædestinatus possit damnari, diximus.

Ad auctoritatem ex D. Paulo, Voluntati eius quis resistit. Respōdetur, quòd illa est vera de voluntate efficaci, & vltimata, non de voluntate conditionata, & antecedenti; voluntas autem, qua Deus vult electos saluare, est voluntas conditionata, vt ex dictis patet.

2. Ratio principalis.

Secundò principaliter. Asserere auxilium efficax, aut decretum diuinæ voluntatis prædeterminare liberū arbitrium ad opus bonum absolutè, & ante præscientiā quid liberum arbitrium sit voliturum, videtur esse sententiam hæreticorum, Lutheri, & Caluini: nam Caluinus, vt refert Albertus Pighius, & alij contra Hæreticos scribentes in libro 2. Institutionum cap. 3. hęc habet verba. *Mouet Deus liberum arbitrium nostrum, non vt multis sæculis creditum est, vt postea sit nostræ electionis, motioni Dei, aut obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter efficiendo.* Ecce, Hæretici non negant, Deum agere liberè cum determinat voluntatem nostram ad actum bonum; neque negant, homines habere plenum, atque perfectum iudicium rationis, cum aliquid eligūt; sed dicunt, spontè, & voluntariè illud eligere, tamen adiungunt decreto, & prædeterminatione diuina omnia fieri, neque liberum arbitrium et posse resistere: Deus enim, inquiunt, ita disponit res, & liberum arbitrium, vt omnino velit quicquid sibi placet; & hinc deducunt, omnia, quæ fiunt in mundo, tàm bona, quàm mala, à Deo efficaciter fieri, & consequenter dicunt, liberum arbitrium esse titulum sine re, vel rem de solo titulo. Si ergo nos asseramus, liberum arbitriū ita determinari à Deo, vt non agat, nisi id, ad quod Deus eum determinat, licet dicamus, liberum arbitrium, spontè, & cum pleno iudicio rationis se determinare ad illud efficiendum, & hac ratione hominem esse liberum quo ad rem; hæc sententia non videtur distare à sententia Hæreticorum. Hæc ratio semper mihi visa est efficacissima.

Responsio aduersariorum.

Huic argumento respondent, Hæreticos non in omnibus dissentire à Catholicis, vt clarū est, & ideò in præsenti, Caluinum, & alios Hæreticos non in omnibus dissentire à Catholicis, & præsertim non dissentire in hac propositione. Deus æterno decreto suæ voluntatis, cui nulla creatura resistere potest, prædeterminauit omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, & gratia sua efficaciter flectit, & mouet eandem voluntatem, vt tales actus infallibiliter operetur: quia hæc propositio est Catholica, & est D. August. libro de Bono perseuerantiæ cap. 6. dicentis. *Nihil fit, nisi quod aut ipse facit, aut fieri permittit; potens ergo est, & a malo in bonum flectere voluntates, & in lapsum pronas conuertere, ac dirigere in sibi placitum, cui non frustrà dicitur. Deus tu conuersus viuificabis nos.*

Auctoritas D. August.

Sed aiunt, Hæreticos dissentire in hoc, quòd ex hoc verò antecedente: Deus ab ęterno decreuit, quid velit, & quid non velit fieri, Hæretici deducunt hanc consequentiam; ergo nulla potest esse in homine libertas arbitrij, quam probant, quia secundum scripturas nullus potest resistere diuinæ voluntati: at auctores Catholici admittentes illud antecedens, negant consequentiā, & dicunt cum illo antecedente stare hoc consequens, Homo motus à Deo, efficaciter, & liberè obsequitur Deo. Rursus errant Caluinus, & alij, quia non solum negant possibilitatem actus oppositi cum efficaci auxilio, sed etiam negant, in libero arbitrio esse potentiam ad actum oppositum, vt dissensum; at Catholici isti auctores dicunt, quod etsi nō sint compossibiles simul gratia efficax, & actualis dissensus, tamen sunt compossibiles simul, auxilium efficax, & potentia ad dissentiendū.

Reijcitur.

Cæterùm hæc responsio non valet: & primo quidem falsum esse videtur, Caluinum, & alios hæreticos errasse circa consequentiam, non autem circa antecedens, quoniam consequentia videtur, esse necessaria: ideò si antecedens est verum, non videtur consequentia posse negari. Quòd autem consequentia sit vera, & necessaria, probatur, formando sillogismum in forma. Argumentum Caluini est Entimema, in quo tacetur maior: ait enim, Deus ab æterno decreuit efficaciter sua voluntate, quid velit, & quid non velit fieri; ergo nulla esse potest libertas in homine: subiungatur modo maior sic. Quandocunque causa superior omnipotens, & cui ab inferiori resisti non potest, determinat causam inferiorem liberam efficaciter, & absolutè ad aliquid faciendum, non est in libertate causæ inferioris illud facere, vel non facere: sed sic est, quod Deus ab æterno decreuit efficaciter, & absolutè quicquid vult fieri à voluntate humana, (quæ est causa inferior) vel non fieri; ergo non est in potestate, & libertate voluntatis creatæ illud facere, vel non facere: Maior est euidens ex terminis ipsis: Minor est antecedens, quod Caluinus, & aduersarij concedunt esse verum: Conclusio est consequentia Caluini, vt patet, sillogismus autem est in forma. Cum ergo conclusio sit falsa, necesse est quod altera præmissarum sit falsa, nō maior vt patet, quia sequeretur, quòd causa inferior posset resistere, & frustrare superiorem omnipotentem, & efficacem; ergo dicendum est, quòd minor est falsa, quæ est illud antecedens concessum ab aduersarijs, & Hæreticis, & dicendum est, quòd Deus non decreuit quicquid vult fieri, vel nō fieri, sed id quod præuidet liberum arbitrium humanum esse voliturum; & ideò decreuit se cum illo concurrere, & illud efficaciter ponere in esse, & proinde libertas voluntati creatæ, & contingentia rebus non adimitur per decretū illud.

Sed respondent cum illo antecedente, Deus decreuit infallibiliter fieri à voluntate humana quicquid vult, & efficaciter, verè, & physicè, prędeterminat illam ad hoc, & non illud volendum, stare, quòd voluntas humana liberè illud velit, licet hæc concordia, & simultas naturaliter non sit nota, sed debet credi: quia antecedens est scripturæ, & Sanctorum Patrum, & consequentia similiter. Alia respōsio.

Contrà. Illud, quod implicat contradictionem, non est obiectum fidei, quia scimus, quòd Deus non potest facere, quæ implicant contradictionem, nec quod implicat contradictionem est possibile: at hæc concordia, & simultas libertatis creatæ cum illo decreto ęfficaci, & auxilio efficaci prædeterminante, implicat contradictionem; ergo non solum non est notum lumine naturali, sed non est credibile, neque est obiectum fidei. Quòd autem ista concordia, & simultas implicet contradictionem, patet ex illa maiori nunc facta superius, quia, si quando causa superior omnipotens, & cui resisti non potest, determinat causam inferiorem ad aliquid faciendum, esset in potestate voluntatis inferioris, resistere, & non resistere, sequeretur, quòd ista causa superior, quæ supponitur omnipotens, non esset omnipotens, & ei resisti posset, quod est contradictio. Est ergo adinueniendus modus cōciliandi, qui non implicet repugnantiam, & contradictionem. Reijcitur.

Alia responsio, quæ est, hos Doctores Catholicos distare ab Hæreticis, quia Hæretici non solùm negant, posse simul componi auxilium efficax prædeterminās, & actualem dissensum liberi arbitrij, sed etiam negant, simul posse esse auxilium efficax, &c. & potentiam ad dissentiendum, at Catholici dicunt, simul posse manere auxilium efficax, & potentiam ad dissentiendum, licet actualis dissensus non possit manere, ex eodem fundamento impugnatur: nàm implicat contradictionem, quòd in voluntate creata, prædeterminata, & mota efficaciter ad aliquem actum pium, stet libertas absoluta, & vera ad ponendum in actu dissensum, & negationem operis illius: nàm licet, quantum est ex intrinseco principio voluntatis hoc posset, tamen absolutè non posset, quia ab extrinseco esset determinata ad assensum in pium opus; ergo nō habet potentiam veram, & realem ad dissensum, vt suprà dictum est. Alia respōsio impugnatur.

Ad

Ad auctoritatem D. August.

Ad illud verò ex D. Augustino libro de Bono Perseuerantiæ cap. 6. respondetur, verum esse Deum posse voluntatem flectere a malo ad bonum, & hoc dupliciter. Vno modo prædeterminando voluntatem ad bonum concurrendo solum ad bonum, non ad malum: sed hoc efficit solum in Beatis, & confirmatis in gratia. Alio modo non prædeterminando, sed suauiter alliciendo internis inspirationibus, & alijs medijs, quibus voluntas creata, etsi sit libera, & non prædeterminata, tamen nescit dissentire, sed accensa nimio amore ipsa currit in obseruationem præceptorum Dei, & hoc modo vtitur Deus cum peccatoribus, quos iustificat via communi iuxtà dictum Concilij Senonensis suprà allatum.

Præterea. Ex illa auctoritate non habetur hæc propositio, quòd Deus prædeterminet, & præfiniat ex se omnes actus liberos, qui in tempore fiunt, & quòd efficaciter flectat voluntatem ad faciendum omnes actus bonos, vt ipsi dicunt, immò est contra eos, quia disertè ex hac auctoritate habetur, quòd Deus ipse aliqua facit, & aliqua permittit: at illa, quæ permittuntur à Deo, præsertim sunt actus contingentes, qui proueniunt à voluntate creata: quæ autem Deus permittit, non vult voluntate efficaci, sed ea præcisè vult, quia voluntas creata illa vult, vt de se patet; licet differentia sit inter opera pia, & peccata, quia peccata præcisè vult permissiuè, opera verò pia vult affectu, & quantum est ex se, vnde illa promouet, non tamen absolutè illa vult, nec facit sine nobis, sed solũ illa vult volũtate conditionata, scilicet si nos illa volumus secundum legem communem.

3. Ratio principalis

Tertia ratio principalis. Opinio allata inducit homines in quandam desperationem: si enim Deus decreto immutabili decreuit hunc dare gratiam efficacem, & prædeterminare suum liberum arbitrium ad bonum opus, non autem illi, & prædestinauit hunc, non illum, absolutè, absque præuisione boni, vel mali vsus liberi arbitrij, gratia præueniente tamen adiuti, dicet quis, si de salute mea, vel damnatione iam definitum est, siuè malè, siue benè agam, non opus est, vt laborem: nam denique ero talis, qualem me Deus futurum esse decreuit, & ita in torporem, & segnitiem conuertetur.

Responsio

Respondent, quòd adiutus efficaci gratia, proculdubio iustificatur, & qui non mouetur efficaciter, non iustificatur, neque saluabitur: tamen non debent desperare, neque diligentiam remittere in exequendis bonis operibus: quia Deus decreuit saluare prędestinatos per bona opera, quæ sunt etiam prædestinata, & præordinata à Deo. Et confirmant hoc ex D. Augustino libro de Bono Perseuerantiæ cap. 15. vbi respondet ad hoc argumentum factum contra se, illud ita procedere contra pręscientiam sicut contra efficaciam gratiæ, & contra prædestinationem: at contra præscientiam nihil valet; ergo neque contra efficaciam gratiæ. Verba autem D. Augustini sunt hæc loco citato. *Nam si quis populo prædicaret sic, siuè nunc rectè viuatis, siuè malè, tales vos eritis postea, quales vos Deus futuros esse præsciuit, vel boni, si bonos, vel mali, si malos.* Et propter hanc prędicationem aliqui in torporem, & segnitiem post peccata irent, non propter hoc negandum esset, pręscientiam Dei modo prędicto se habere: ita cũ quis dicit populo. *Ita se habet definita sententia Dei de prædestinatione, vt alij ex vobis de infidelitate accepta obediendi voluntate veneritis ad fidem, &c. Cæteri verò, qui in peccatorum delectatione remoramini, ideò nondum surrexistis, quia nec dum vos miserantis gratia adiutorium erexit; Veruntamen si qui estis nondum vocati, quos gratia sua prædestinauerit eligendos accipietis tandem gratiam, qua velitis, & sitis electi, & si qui obeditis si prædestinati estis reijciendi, subtrahentur obediendi vires, vt obedire cessetis.* Non propter hoc negandum est, gratiæ efficaciam, & prædestinationem eo modo se habere, quo dictum est.

Reijcitur.

Hæc responsio non soluit argumentum, sed illud auget: nam si iam Deus prædeterminauit quid sit facturum meum liberum arbitrium, & de salute mea prædestinauit efficaciter quicquid sibi placuit absque præuisione boni, vel mali vsus liberi arbitrij adulti, proculdubio non pendet hæc salus ex meis operibus bonis, vel malis, ideò parum refert, vt laborem hoc, vel illud facere bonum; immò si Deus prędestinauit, & prædeterminauit me facere opera bona, quibus Beatitudinem consequar, & Iudæ non prædeterminauit opera bona, quibus saluetur, proculdubio frustrà laborat Iudas, vt bonum operetur, & frustrà laboro ego, vt faciam bonum: nam ita gratia, & prædestinatio obtinebunt suum finem, siuè laborem, siuè non; & sic argumentum manet confirmatum.

Ad D. Augustinum.

Quod verò adducunt ex D. August. mirificè refellit aduersariorum sententiam, & cõfirmat nostram. Nam D. August. ibi supponit, præscientiam Dei, prædestinationem, ac efficaciam gratiæ eodem modo se habere circa nostrum liberum arbitrium; at præscientia Dei nõ prædeterminat liberum arbitrium: licèt enim Deus sit certus quòd Iudas damnabitur, & Petrus saluabitur, tamen præscientia sua non est causa, nec prædeterminat Iudam ad malum, & Petrum ad bonum, nec præfinit opera eorum, sed solum præuidet quid illi sint volituri: & præuidet decretum diuinæ voluntatis condescensiuum ad illas operationes, & hac de causa, ait, quòd si quis audiens prædicare, quòd vnusquisque finaliter erit, qualem Deus eum præsciuit, incidat in negligentiam, & torporem, nõ propter hoc est neganda præscientia Dei; ratio est, quia Dei præscientia, licèt sit certa, tamen non est causa, vt ille talis, vel talis sit futurus, sed opera eius bona, vel mala: ideò nemo habet occasionem ex certitudine scientiæ Dei incidendi in torporem, & negligentiam. Ita ad propositum ait: si quis audiens prædicare, quòd vnusquisque saluabitur, qui habebit gratiam, & est prædestinatus incidit in torporem, non propter hoc est neganda gratia Dei, & prędestinatio: quia illa sola, licèt sit certa, non est causa, vt vnusquisque sit talis, sed concurrit voluntas liberi arbitrij: ideò nemo propter certitudinem prædestinationis, & collationem gratiæ habet occasionem incidendi in negligentiam. Ex hoc loco ergo habemus, quòd sicut præscientia Dei nõ prædeterminat opera bona, vel mala, neque est causa illorum, ita Gratia, Prędestinatio, vel Reprobatio non prędeterminant opera bona, vel mala, neque ipsa sola sunt causa totalis illorum. Ex quo sequitur, quòd non debet quis incidere in torporem, licèt audiat, quòd qui habet gratiam, & est prædestinatus, saluabitur, qui verò non, damnabitur; sed debet laborare, quia ad hæc requiruntur opera nostra, quæ sunt in potestate cuiusque; hęc autem si erunt bona, saluabimur, si mala, damnabimur.

Notandum est insuper, quòd D. August. loco citato de Bono Perseuerantiæ cap. 15. loquitur de prædestinatione ad gratiam, non ad gloriam: clarum est autem, quòd Deus confert, & diuidit gratiam suam creaturæ rationali magis, & minus, vt sibi placet, & dat gratiam plus quàm sufficientem quibus vult, & eam nõ dat quibus non placet: & ij, quibus dat gratiam plusquam sufficientem, certissimè surgunt à peccato: & ij, quibus plusquam sufficientem nõ dat, & sufficientem spernunt, non conuertuntur. Et ideò sensus verborum prædictorum D. August. est, quòd ij, quos decreuerit conuertere per gratiam suam, certò conuertentur: ij verò, quos non vult conuertere per gratiam plusquàm sufficientem, & sufficientem despiciunt, non conuertentur. At ex hoc non datur occasio incidendi in torporem, nec in desperationem, quia ex hoc non sequitur, quòd Deus non det tantam gratiam omnibus, quanta est necessaria ad surgendũ à peccato, & operandũ bonum, licèt non det omnibus, & semper gratiam plusquàm sufficientem, qua certissimè surgant, & operentur bonum, sed ijs, quibus placet tantum: sufficit enim quòd det omnibus tantam

gratiam,

gratiam, quòd peccatum non habeat excusationem: neque sequitur, quòd aliquibus dei gratiam efficacem quandam simpliciter necessariam, & prædeterminantem Physicè voluntatē, alijs verò eam deneget, & quòd ab æterno prædeterminauerit aliquos absolutè conuertere, & alios non, quia sic peccatum reproborum haberet excusationem, & iniustè damnarentur.

Ex hoc sequitur, nostram sententiam confirmari ex responsione illa communi, quæ solet afferri huic argumento, quæ est, quòd etsi aduersariorum opinio sit vera, non tamen debet prædicari populo ex S. Augustini hoc loco admonitione: quia offendit aures pusillorum. Dicere enim (vt aliquos prædicando dixisse audiui) si es prædestinatus, etiā si 30. annos cū Scotio vixeris, tādem gratiam efficacem dabit tibi Deus, & saluaberis. Si autē sis reprobatus, etiam si 50. annos in deserto pœnitētiam egeris, in extremo vitæ Deus non dabit tibi gratiam efficacem, nec saluaberis. Quod apertè ex aduersariorum sententia sequitur, pias aures offendit. Ex hac responsione inquam, confirmatur nostra sententia: quia veritas nulli nocet, neque prædicatio eius sincera potest offendere pias aures: at prædicatio talis opinionis offendit pias aures; ergo signum est, eam esse contra cōmunem sententiam Catholicorum, & falsam. Huiusmodi enim sunt propositiones pias aures offendentes, & ideò communiter damnātur. Quòd autem hęc admonitio habeatur ex D. Aug. hoc loco, falsum esse ostensum est.

Præterea notandum est, D. Augustinum ibi, & in toto illo libro, immò in omnibus libris contra Pelagianos, vt sæpissimè testatur expresse contendere, probare gratiam Dei non dari ex nostris meritis, vndè loco citato habet hæc verba, quæ in sequentibus repetit semper, *Dei gratia, idest, quæ non secundum merita nostra datur, sed merè gratis à Deo*, adeò quòd vult, quòd illa gratia, qua quis conuertitur, & qua Deus facit, vt velimus bonum, & prędestinatio ad gratiā non sit nobis data à Deo propter merita præcedentia ipsam gratiam, vt volebant Pelagiani, vel Semipelagiani, contra quos ibi disputat, sed est data, & facta gratis. Non negat autem prædestinationem ad gloriam factam esse ex meritis gratię, vt in disputatione de prædestinatione ex ipso longo sermone ostendimus, neque dicit, gratiam, qua facit, vt velimus, & nos conuertit Deus ad se, prædeterminare liberum arbitrium physicè ad opus pium, vt sit incompossibilis cum ipsa actualis dissensus, sed ait suauiter nos conuertere, & scire vias omnes, quibus nos conuertere valeat; & in lib. 1. ad Simplicianum q. 2. circa medium, quem librum approbat eodem libro de Bono perseuerantiæ cap. 20. dicitque ibi, hanc quæstionem de gratia, antequam heresis Pelagianorum exurgeret, se dissoluisse, exponens illud Apostoli ad Corint. 9. Non est volentis, neque currentis &c. ait. *Opus est ergo velle, & currere, non enim frustrà dicitur, Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; & Sic currite, vt comprehendatis.* Et paulò infrà. *Aliter enim Deus præstat vt velimus, aliter vt voluerimus; vt velimus enim, & suum esse voluit, & nostrū, suum vocando, nostrum sequendo; quòd autem voluerimus, solus præstat, idest posse benè agere, & semper beatè viuere.* Ecce quod *nostrum esse* dicit quoque *vt velimus*, non incipiendo, quia debet præcedere gratia Dei, sed sequendo; ergo nostrum est sequi, & est in potestate nostra verè, & realiter actus obsequendi, & resistendi. Verum est quidem, aliquando Deum nos tam intensa vocatione vocare, quod ei nullo modo resistemus; & de hac vocatione eximia loquitur sæpè D. August. Hanc habuit Paulus, & multi alij; sed non asserit, Deum semper, & ordinariè omnes sic vocare: multos enim sufficienti auxilio vocat tantum, quod quia non est multum intensum, liberum arbitrium resistit. Etiam illi, quos eximiè vocat, possent resistere quantum est ex se, sed sic sunt adeò congruenter vocati, vt ait ibidem ad Simplicianū paulò infra locum citatum, vt omnino consentiant, & flectant se in consensum, & hac ratione subiungit, dictū illud Apostoli. *Non currentis est, neque volentis* &c. etiā pati aliam expositionem, scilicet conuersionem, & pium opus esse miserentis Dei, non solum, quia sine eius vocatione non possumus operari bonum, sed quia facit, vt voluntas vocata faciat; at si Deus non posset facere, nos facere, & voluntas nostra posset obsistere, sequeretur, quòd Deus non posset misereri, nisi voluntas assentiret, & sic posset dici, non solum esse miserentis Dei, sed etiam voluntatis volentis, quod videtur potentiæ Dei repugnare; ideò hoc est intelligendum de vocatione nō ordinaria, sed de illa vehementi, qua Deus absolutè aliquem conuertit, vt de eximijs Sanctis dictum est: non autem hoc verum est de omnibus, quia alter sensus illorum verborum, scilicet quòd intelligatur tantum de vocatione sufficienti, non esset verus, quem tamen D. August. approbauit, & confirmauit auctoritate Lucæ 10. *Et in Terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Et Apostoli. *Sic currite, vt comprehendatis.*

4. Ratio principalis. Quartò ergo principaliter arguo auctoritate D. Aug. lib. 2. ad Simplicianum, quę mirabiliter conuincit, possibile esse cum gratia efficaci manere dissensum; hæc sunt verba eius. *Quid est ergo quod sequitur, igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei? an quia nec velle possumus, nisi vocati, & nihil valet velle nostrum, nisi ut perficiamus adiuuet Deus? opus est ergo velle, & currere, non enim frustrà dicitur, Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; &, Sic currite ut comprahendatis: nō tamen volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, ut quod volumus adipiscamur, & quo volumus, perueniamus. Noluit ergo Esau, & non cucurrit, sed etsi voluisset, & cucurrisset, Dei adiutorio peruenisset: qui etiā ei velle, & currere vocando præstaret, nisi vocatione contempta, reprobus fieret, aliter enim Deus præstat, ut velimus, aliter præstat, quod voluerimus: ut velimus enim, & suum esse voluit, & nostrum suum vocando, nostrum sequendo: quod autem voluerimus, solus præstat, idest posse benè agere, & semper benè uiuere.* Ex hoc sic argumentor. Gratia efficax secundum aduersarios, est, qua actu velimus: at D. August. ait, *ut velimus enim, & suum esse voluit, & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo:* ergo actus ille, quo Deus facit, vt velimus, est etiam noster: at esse nostrum est idem, quod esse possibile non poni in esse, quia enim est nostrum, possemus non velle, & sic actus ille posset non poni in esse, etiam auxilio efficaci posito in esse.

Pręterea. Ecce quòd apertè exponit pro tanto dici, opus bonum non esse volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, quia non solum non possumus velle, nisi gratia vocati; nec velle ipsum gratia Dei habitum, aliquid valet nisi Deus adiuuet, vt perficiamus: tamen subiungit opus est velle, & currere, alioquin, nisi velimus, & curramus, non perueniremus; sicut nec Esau peruenit, quia noluit currere, nec velle. Hæc ergo auctoritas, quam pro se ipsis adducūt, mirificè fauet nobis, & illis aduersatur.

5. Ratio principalis. Quintò. Verùm, quia tota difficultas in hac re est auctoritas D. August. adduco auctoritates eius expressas, quibus asserit cum gratia efficaci esse possibilem actualem dissensum, libro de Gratia, & libero arbitrio ad Valentinum cap. 1. ait. *Sed quoniam sunt quidam, qui sic gratiam Dei defendunt, ut negent liberū arbitrium, aut quando gratia Dei defenditur, negari existiment liberum arbitrium, hinc aliquid scribere curaui* &c. Deinde cap. 2. adducit innumeras auctoritates ex Sacra Scriptura, quibus probatur hominis liberum arbitrium, quæ apud ipsum videri possunt, præsertim autem adducit has Apostolus 1. ad Corint. 7. *Quod vult, faciat, non peccat si nubat, qui autem statuit in corde suo, non habens necessitatem, potestatem autem habens suę voluntatis.* Ecce Apostolus dicit, hominem in opus pium, quod actu facit, (quod non fit actu sine gratia efficaci) non habere *necessitatem*, sed habere *potestatem* suę voluntatis; ergo cū

voluntas

voluntas moueatur à gratia efficaci non habet necessitatem assentiēdi, sed est in libera potestate sua assentire: at si esset impossibilis assensus in sensu composito, vt isti dicunt, ibi esset necessitas, non potestas voluntatis. Item adducitur illud ex 1. ad Cor. 9. *Si volens hoc facio, mercedem habeo*, & suprà in principio illius cap. dixerat, quòd præcepta diuina homini non prodessent, nisi haberet liberum arbitrium. Sed cap. 5. apertè hoc explicat his verbis, loquens de D. Paulo. *Cum igitur haberet hoc meritum malum*, scilicet Apostolus, *redditum est bonum pro malo in eo quod sequutus adiunxit: Sed gratia Dei sum id, quod sum; atque vt ostēderet & liberum arbitrium, mox addidit, & gratia eius in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboraui; hoc enim liberum arbitriū hominis exhortatur, & in alijs, quibus dicit: Rogamus, ne in vacuū gratiam Dei recipiatis; vt quid enim eos rogat, si gratiam sic susceperunt, vt propriam perderent voluntatem, tamen ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse, cōtinuò, cum dixisset, Gratia eius in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboraui, subiunxit, atque ait, Non ego autem, sed gratia Dei mecum: ac per hoc, nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed Dei gratia cum illo*. Ecce non dicit quòd totum sit ex gratia, vt aduersarij dicunt, sed partim ex gratia, partim liberi arbitrij.

Gratia, & liberum arbitriū causæ partiales operis pij.

Vbi est notandum, quòd dum dicimus, Deum, & voluntatem nostram esse causas partiales operis boni, non intelligimus, vt falsò aliqui putant, quòd vna pars operis boni sit à Deo, & altera pars à voluntate creata, hæc enim expositio est nimis insipida; neque enim cum duo trahunt nauim, alter trahit vnam partē, & alter aliam, sed vterque totam nauim trahit, vnusquisque tamen secundum suam vim, quæ vnitæ simul faciunt vnum tractum, & vnam causam totalem; ita Deus non efficit vnam partem operis pij, & voluntas creata alteram, sed vterque agit in suo genere, & est totalis causa in suo genere, quæ tamen vnitæ faciunt vnam integram causam: quia nec gratia sola, nec voluntas creata sola, efficit opus bonum, sed vtraque simul. Exemplum de duobus trahentibus nauim, differt in hoc solummodo, quòd duo trahentes nauim sunt in eodem ordine, & genere, sed gratia, & voluntas sunt in diuersis ordinibus; omnes tamen sunt totales in suo genere; in ordine tamen ad effectum sunt partiales & ambæ simul faciunt vnam causam totalem, vt dictum est.

Et vlterius. Si gratia prædeterminaret liberum arbitrium, ita vt esset impossibilis dissensus, sola gratia, non autem cum libero arbitrio, concurreret; nec Apostolus posset gloriari, quod gratiam Dei in vanum non recepit, & quòd plus alijs laborauit, quia illud, *nō recipere in vacuum*, non fuisset suum, sed Dei: itaque ego non video quomodo verificari possit hęc propositio, quòd nec sola gratia, nec solum liberū arbitrium, sed gratia cum libero arbitrio, efficiat opus bonum, si cum gratia efficaci est impossibilis actualis dissensus liberi arbitrij, si autem dicamus, gratiam vocare, & adiuuare, & liberum arbitrium suo assensu libero simul cum auxilio Dei cooperās, perficere opus, optimè saluamus, ab vtroque, magis tamen à Deo, opus pium prouenire.

Quō intelligatur totum tribuēdum esse Deū secundum D. Augustinum.

Et proindè est hic notandum, quòd dum D. August. ait, totum tribuēdum esse gratiæ Dei, vt in Enchyridion cap. 32. quem locum exaggerat Bannes p. p. q. 23. art. 3. dub. 3. conclusione vltima, non vult asserere, quòd re vera gratia sit causa totalis operis boni, itaquòd prædeterminet liberum arbitrium, ab ipso verò partialiter non fiat, quoniam hic oppositum docet, sed vult dicere, nos non debere tribuere aliquam laudem nobis in opere bono, sed totam laudem ipsi Deo. Hinc est, quòd non vtitur D. August. his verbis, totum est à Deo, sed totum detur Deo; verba enim eius sunt hæc. *Non est volentis, nec currentis, sed miserentis Dei, vt totū Deo detur*. Quòd verò hæc sit mens D. August. patet ex verbis in principio illius cap. in quibus ostendit, se velle reprehendere extollentiam libertatis arbitrij. Verba sunt hæc. *Iterum ne quisque, etsi non de operibus de ipso glorietur libero arbitrio voluntatis, tanquàm ab ipso incipiat meritum, cui tanquàm debitum reddatur præmium benè operandi ipsa libertas, audiat eumdem gratiæ præconem dicentem* &c. Vult ergo D. August. quòd etsi bonum opus partim sit à Deo, & partim à libertate nostra, tamen totū attribuendum sit Deo, ac tota gloria eidem danda, tùm quia ipse est causa principalis, tùm quia præparat, & preuenit, & coadiuuat voluntatem. Quod confirmatur. Nam idem D. August. primò asserit, proculdubio hominem adultum non posse credere, sperare, nec peruenire ad palmam gloriæ, nisi velit: verba eius sunt. *Cum proculdubio, si homo eius ætatis est, vt ratione iam vtatur, non possit credere, sperare, diligere, nisi uelit, nec peruenire ad palmam supernæ uocationis Dei, nisi uoluntate concurrente*. Deindè subiungit, *Si ergo uerum est hoc, quòd bonum opus etiam pendet à uoluntate humana, quomodo uerificatur dictum Apostoli. Non uolentis, nec currentis, sed miserentis est Dei?* in quo tribuit opus pium Deo: & respondet, quòd si quis dicat, verificari, quia Deus partialiter quoque concurrit, & ideò nisi Deus adiuuet, homo non faceret opus pium: Contra, inquit D. August. à pari posset libertas humana dicere non miserentis, sed currentis, & volentis est hominis; *quia id misericordia sola Dei non implet*, ideò respondet ex mente propria, dictum Pauli hoc modo intelligi, quia etsi opus pium non sit à solo homine, nec à solo Deo, sed ab vtroque, tamen quia voluntas humana pręparatur, & disponitur à Deo, hinc totum opus pium debet dari Deo, & eidem tribui tota gloria; nec liberum arbitrium posse gloriari, quoniam ipsum nec incipit, nec perficit, sed est Deus, qui incipit præparando, & perficit adiuuando. Non ergo negat, liberum arbitrium esse causam partialem, immò hoc affirmat, sed solùm negat, hominem posse, & debere gloriari de opere bono, tanquàm de opere proprio: quia etsi sit suum, est tamen donum Dei: ideò non sequitur, quòd sicuti Paulus ait, non est volentis, sed miserentis Dei, ita libertas humana possit dicere, non est miserentis Dei, sed humanę libertatis; & sic gloriari de opere bono, tanquàm de suo opere proprio pręcisè, vel principaliter, quia longe plura cōfert Deus ad opus bonum quàm homo, ideò non est par ratio. Et confirmatur, quia D. August. ibi intendit probare cōtra Pelagianos; quòd liberum arbitrium non incipit opus bonum, vt patet ex illis verbis, *tanquàm ab ipso incipiat meritum*.

Præterea, libro eodem, cap. 2. adducit auctoritatem Apostoli prima ad Timoth 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est*. Ex hoc apertè deducitur, gratiam efficacem facere esse liberi arbitrij, hoc est cōsequi suum effectum operis pij: si enim Timotheus negligat gratiam, opus bonum non facit: si autem non negligat, opus pium efficit. Quòd autem sit in potestate Timothei negligere, & non negligere gratiam, conuincitur, quoniam Apostolus non hortaretur ad non negligendum, si non esset in potestate eius eam negligere.

Et confirmatur auctoritate ibi adducta ad Philemonem, *Nec bonū tuum uult ex necessitate esse, sed ex uoluntate*. Ecce quid aufert necessitatem ab opere bono; ergo non est necessariū opus bonum. Apostolus enim hic, & 1. ad Corint. 7. vt suprà, negat necessitatem, quam isti admittunt, scilicet necessitatē absolutam, & simpliciter, non necessitatem secundum quid, de qua suprà primo argumento; & hoc potest esse argumentum principale.

Sextò. Tandem hoc confirmo explicando mentem D. Augustini, qua aduersus Pelagianos, & eorum reliquias nititur ostendere necessitatem gratiæ. Mens ergo D. Augustini est ostendere, gratiam non dari ex meritis nostris, itaquòd merita nostra præcedant vel in re, vel in præscientia Dei, & gratia illa sequatur; & quòd vita æterna non datur propter merita liberi arbitrij nuda, & facta sine gratia; sed quod vita æterna datur pro- 6. Ratio principalis

pter merita nostra facta auxilio gratiæ; & quòd gratia ipsa non solū est necessaria, vt incipiamus, sed etiam vt nobiscum cooperetur, alioquin si nos deserat, liberum arbitrium non poterit aliquod bonum efficere, sed cadet. Non autem vult quòd gratia detur, vt ipsa prædeterminet liberum arbitrium, vt faciat; atque ipsa sit tota causa operis pij, vt volunt aduersarij. Quòd autē hæc sit mens D. Augustini, probatur libro eodem de gratia, & libero arbitrio, cap. 4. postquam multis auctoritatibus probauit, dari liberum arbitrium, inquit. *Sed metuēdum est, ne ista omnia diuina testimonia, & quæcunque alia sunt, quæ sine dubitatione plura sunt in defensione liberi arbitrij, sic intelligantur, vt ad vitam piam, & bonā conuersationem, cui merces æterna debetur, adiutorio gratiæ Dei locus non relinquatur, & audeat miser homo quando benè viuit, in se ipso, non in Domino gloriari.* &c. Ecce quòd D. Augustinus non negat, liberum arbitrium habere vim resistendi gratię Dei, nec dicit, amittere suam indifferentiam actiuam cum aduenit gratia, sed intendit, non esse extollendum liberum arbitrium tantum, vt negetur, gratiam Dei esse necessariam, vt faciebāt Pelagiani. Sed clarius eodem libro cap. 5. habet hæc verba. *Cum dicit Deus, Conuertimini ad me, & conuertar ad vos: vnum horum videtur esse nostræ voluntatis, idest: ut conuertamur ad Deum, alterum verò ipsius gratiæ, idest, ut etiam ipse conuertatur ad nos, ubi possunt putare Pelagiani suam obtinere sententiam, qua dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari.* Ecce quòd ait, hæresim Pelagianam fuisse, gratiam secundū merita nostra dari: & paulò post, cum adduxisset multas auctoritates pro libero arbitrio, habet hæc verba. *Sed illi, qui dicunt, gratiā Dei secundum merita nostra dari, illa testimonia sic accipiunt, ut dicant, meritum nostrum in eo esse, quòd sumus cum Deo, eius autem gratiam secundum hoc meritum dari, ut sit & ipse nobiscum. Item, meritum nostrum in eo esse, quòd quærimus eum, & secundum hoc meritum, dari eius gratiam, ut inueniamus eam.* Et paulò infrà. *Et omnino laborant quantum possunt, ostendere, gratiam Dei secundum merita nostra dari, hoc est, gratiam non esse gratiam.*

Ex his lucidissimè patet, Hæresim Pelagianam fuisse, gratiam non præcedere, nec præuenire liberum arbitrium, sed subsequi, quam hæresim confutat in sequentibus multis auctoritatibus, præsertim Apostoli secunda ad cor. 15. vbi ostendit, quòd Paulo nō habenti vllum bonum meritum, Deus dedit ita magnam gratiam, vt statim iustificaretur, vndè ait. *Non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, sed gratia Dei sum id, quod sum*: hac enim auctoritate apertissimè patet, quòd gratia Dei præcedit merita nostra. Deindè subiungit D. Augustinus. *Atque ut ostenderet, & liberum arbitrium, mox addidit, & gratia eius in me uacua non fuit.* Et paulò infrà inquit. *Non solum gratiā, nec solum liberum arbitrium, sed vtrumque bonum opus efficere*, vt suprà adducendo eius verba, patet. Ex his omnibus conspicitur, intentionem D. Augustini esse, ostendere, gratiam Dei non dari secundum merita nostra, sed gratiam præuenire, & nos adiuuare ad pium opus, quæ gratia est auxilium operans, & cooperans. Vndè infrà cap. 6. ait. *His, & talibus testimonijs diuinis probatur, gratiam Dei non secundum merita nostra dari.* Et paulò infrà. *Sed planè cum data fuerit, incipiunt esse etiam bona merita nostra, per illam tamen: nam si illam subtraxerit, cadet homo, non erectus, sed præcipitatus libero arbitrio.*

Ex his adhuc magis conspicitur, intentionem D. Augustini esse probare, quòd merita sine gratia Dei nihil valent, & quòd non possumus illa facere sine gratia, sed illam simul cum libero arbitrio efficere eadem; non autem intentionem ėius esse, asserere, gratiam esse causam totalem meriti, neque esse gratiam prædeterminare liberum arbitrium, atque ei auferre causalitatem liberam partialem, vt volunt aduersarij.

Quod tandem confirmatur alijs verbis sequentibus in eodem cap. 6. *Si enim merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia; quoniam verò merita humana sic prædicant, ut ea ex semetipso hominem habere dicant, prorsus certissimè respondet Apostolus, Quis enim te discernit? quid habes quod non accepisti?* &c. Conspicuum est ergo, Hęresim Pelagianam, vel Semipelagianam fuisse, vt homo nudo libero arbitrio possit opus pium operari, & meritorium sine gratia Dei; intentio verò D. Augustini est probare, merita bona sine gratia Dei præueniēte, & coadiuuante, nō posse fieri, & ideò esse dona Dei, non quia gratia Dei sola illa efficiat, sed quia gratia est causa principalis, liberū verò arbitrium minus principalis, partialis tamen, non negat merita habere ex libero arbitrio, ita vt non sit in optione sua assentire, & dissentire, quia in hoc non redarguit Pelagianos, sed redarguit, quòd à solo arbitrio, vel ab illo primò illa procedant. Concedit ergo, illa esse à libero arbitrio, & quidem liberè, & cum omni indifferentia, alioquin, vt dicebat suprà eodem libro cap. 2. in initio, Diuina præcepta nō prodessent homini, nisi esset liber, & in sua optione esset obseruare, vel non obseruare, quia in hoc consistit virtus, & meritum: si autem homo esset determinatus ad alteram partem, nullum haberet meritum, quia in his, neque mererentur, neque demererentur.

Hanc eamdem sententiam esse D. Augustini confirmatur ex libro de gratia Christi aduersus Pelagium, & Celestium cap. 47. vbi clarè manifestat, quænam sit gratia, quam Pelagius debet confiteri, vt in communionem Catholicorum recipi possit; & quomodo gratia se habeat ad liberum arbitrium; totum autem Caput illud, hic posui ad literam, quia apertè manifestat sententiam D. Aug. in hac materia. Inquit ergo. *Sed quia ista quæstio, vbi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, vt quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur: quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri, potest Pelagius ita se latebris obscuritatis inuoluere, vt etiam ijs, quæ à Sancto Ambrosio conscripta posuimus, consentire se dicat, & ea se quoque sentire proclamet, semperque sensisse, atque ita singula conetur exponere, vt etiam eius sententię conuenire credantur. Quapropter quātum attinet ad istam de diuina gratia, & adiutorio quæstionem, tria ista, quæ apertissimè distinxit, attendite; posse, velle, esse, idest, possibilitatem, volūtatem, & actionem; si ergo consenserit nobis non solum possibilitatem in homine, etiam si nec velit, nec agat benè, sed ipsam quoque voluntatem, & actionem, idest, ut benè velimus, & benè agamus, quæ non sunt in homine, nisi quando benè vult, & benè agit, si, ut dixi, consenserit, etiam ipsam voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, ut sine illo adiutorio nihil benè velimus, & agamus, eamque esse gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra iustitia iustos facit, ut ea sit uera nostra iustitia quæ nobis ab illo est, nihil de adiutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controuersiæ relinquatur.* Hæc D. Aug. Pōderanda sunt verba illa. *Si, vt dixi, consenserit, etiam ipsā voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, ut sine illo adiutorio nihil benè velimus, & agamus, eamque esse gratiam Dei, &c. nihil de adiutorio gratię Dei, quantum arbitror, inter nos controuersiæ relinquetur.* Ecce non dicit, Pelagium debere fateri gratiam, quæ faciat totum, sed gratiam, quæ adiuuet: at qui adiuuat aliquem non facit totum, sed partialiter partialitate causæ, nō partialitate effectus, cōcurrit; ergo dum Deus adiuuat gratia sua per Christum voluntatem nostram, idest ipsam volitionem, & actionem volendi bonum, non facit totum, sed partim ipse, partim liberum arbitrium, licèt Deus ipse principalius concurrat.

Ex libr. de gratia Christi.

Præterea, libro de spiritu, & litera cap. 34. hanc nostram

Ex libr. de spiritu, & litera.

stram sententiam expresse tradit: nàm cum in principio cap. 32. proposuisset questionem illam, Vtrum volũtas illa, qua credimus, etiam ipsa donum Dei sit, in principio cap. 34. respondendo ad obiectionem quandam ibi factam, quòd peccatum videtur tribuendum esse Deo, quia illud facimus per voluntatem, quam accepimus à Deo, iuxtà illud. *Quid habes, quod non accepisti?* Habet hæc verba. *Attendat, & videat non ideò tantum istam voluntatem diuino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est, verum etiam quòd visorum suasionibus agit Deus, vt uelimus, & vt credamus, siuè intrinsecus per Euangelicas exhortationes, vbi, & mandata legis aliquid agunt, si ad hoc admonent hominem infirmitatis suæ, vt ad gratiam iustificantem credendo confugiat, siuè intrinsecus, vbi nemo habet in potestate quid ei ueniat in mentem; sed consentire, uel dissentire propria uoluntatis est. His ergo modis quando Deus agit cum anima rationali vt ei credat, neque enim credere potest quolibet arbitrio, si nulla sit suasio, uel uocatio, cui credat profectò, & ipsum uelle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius præuenit nos: consentire autem uocationi Dei, uel ab ea dissentire, sicut dixi propriè uoluntatis est, quæ res non solum non infirmat quod dictum est, quid enim habes, quod non accepisti? verum etiam confirmat: accipere quippè, & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiẽdo, ut per hoc quod habeat, & quid accipiat, Dei est: accipere autem, & habere, utique accipientis, & habentis est.* Illa verba sunt ponderanda. *Quæ res non solum non infirmat, quod dictum est, quid enim habes, quod non accepisti, uerum etiam confirmat.* Docet enim, quod illa verba Apostoli. *Quid habes, quod non accepisti*, non sunt ita accipienda, quod opus bonum non sit quoque partialiter à libero arbitrio. Subiungit deindè, quod huic det talem, ac tantam gratiam Deus, vt eius voluntas suadeatur, alteri verò, etsi non deneget verè sufficientem, tamẽ non det maiorem, ita vt suadeatur, quod tamen posset facere, & videt per sufficientem eum non fore se conuersurum, ascribendum esse, non iniquitati, quia apud Deũ iniquitas non est, sed altitudini iudiciorum Dei. Hanc verò esse sententiam D. Augustini confirmabitur magis ex responsione ad auctoritates eius, quas isti pro se adducunt.

7. Ratio principalis. Septimò. Contra illam opinionem faciunt omnes auctoritates, quibus dicitur, impium habere in potestate sua iustificari: ex hoc enim sequitur, ipsum posse facere gratiam suam esse efficacem; quæ adducũtur ad probandum, reprobationis primam causam esse ex nobis, non ex Deo, quibus addere possumus ex eodem libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 2. D. August. verba illa. *Nemo causetur in corde suo, sed sibi imputet quisque cum peccat, neque cum aliquid secundum Deum operatur, aduenit hoc à propria uoluntate; quando enim uolẽs facit, tunc dicendum est opus bonum tunc speranda est boni operis merces ab eo, de quo dictum est, qui reddet unicuique secundum opera sua.* Ecce quod dicit, bonum opus non esse alienum à voluntate nostra; ergo ab illa pendet, non vt est instrumentum passiuum, & mortuũ, sed vt est actiua, & libera, hæc enim est eius actiuitas: & paulò superius eodem capite. *Quid illud quòd tam multis locis mandata sua omnia custodiri, & fieri iubet Deus quomodo iubet, si non est liberum arbitrium? quid beatus ille, de quo Psalmus dicit, quòd in lege Domini fuit uoluntas eius, nonne satis indicat uoluntate sua hominem in lege Dei consistere?* Et nota quod hic *uoluntate sua*, est idem quòd volitione, sua voluntate enim accipitur ibi pro actu secundo, non pro actu primo; ex quo deducitur, quod volitio bona est actus voluntatis, vt voluntas est, & ideò est actus ab ea liberè proueniens, non à sola gratia. Item Ioannis 11. *Noli uinci à malo, sed uince in bono malum*, & similia, quæ adducere superuacaneum esset. Item eodem libro cap. 9. habet hæc verba. *Non*

Ex lib. de gratia, & libero arbitrio.

enim quia dixit, Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & operari pro bona voluntate, ideò liberum arbitrium abstulisse putandus est, quòd si ita esset nõ superius dixisset, Cum timore, & tremore vestrã ipsorum salutem operamini; quando enim iubetur, vt operetur liberum arbitriũ conuenitur, sed ideò cum timore, & tremore, ne sibi tribuẽdo, quod benè operantur, de bonis támquam suis extollantur operibus. Ecce quod ait, gratiam efficacem, quæ est illa, quæ in nobis operatur velle, & perficere, non auferre liberum arbitrium; cum autem ait, non auferre liberum arbitrium, non est intelligendũ, quòd loquatur de potentia liberi arbitrij nuda, sed de actu secundo liberi arbitrij, vel de potentia in ordine ad actum secundũ, potentia enim liberi arbitrij datur propter actum secundũ quod si aufert actum secundum, frustrà ponitur hęc potentia liberi arbitrij.

Octauò. Enixè ego sustineo, D. Thomam malè intelligi ab istis suis sectatoribus, sicut, & D. August. malè ab illis intelligitur, vt ostensum est: nàm D. Th. non ponit, immò disertis verbis negat, concursum diuini auxilij prædeterminare physicè volũtatem nostram, apertè enim D. Thomas p. 2. quæst. 10. art. 4. tractat in forma hoc quæsitum, Vtrum voluntas de necessitate moueatur à Deo: respondetque negatiuè, & adducit rationem in argumento ad oppositum, quæ est desumpta ex Ecclesiastico c. 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eũ in manu consilij sui.* Ex quo subiungit. *Non ergo ex necessitate mouet voluntatem eius.* Deinde in corpore art. ex D. Dionisio de diuinis nominibus cap. 4. inquit, quòd prouidentia diuina non corrumpit, sed seruat ordinem rerum, & habet deindè hæc verba. *Vnde omnia mouet secundum eorum conditionem, ita quòd ex causis necessarijs per motionem diuinam sequuntur effectus ex necessitate; ex causis autem contingentibus, sequuntur effectus contingenter. Quia igitur voluntas est actiuum principium non determinatum ad vnum sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam mouet, quòd non ex necessitate ad vnum determinat, sed remanet motus eius contingens, & non necessarius, nisi in his, ad quę naturaliter mouetur.* Ponderanda sunt verba illa. *Sic Deus illam mouet, quòd non ex necessitate ad vnum determinat, sed remanet motus eius contingens, & non necessarius, nisi in his, ad quæ naturaliter mouetur.* Ecce quod D. Thomas apertè ait, Deum non determinare voluntatem ad vnum: attamen aduersarij dicunt, Deum suo concursu prædeterminare voluntatem ad actum vnum certum, scilicet ad tale opus, ex quo sequitur eam necessariò illud efficere; Diuus Thomas autem dicit, quod non ex necessitate Deus eam determinat ad vnum; certum est enim, quòd opus pium non est de numero eorum operum, quæ à voluntate proueniunt naturaliter, sed liberè, & contingenter; ergo Deus non determinat voluntatem creatam ad determinatum vnum actum.

8. Ratio principalis.

D. Th. germana opinio.

Aluarez disput. 13. cõclu. 3.

Responsio aduersariorum. Nec valet responsio aduersariorum dicentium sensum D. Thomæ esse, non qòòd Deus non determinet voluntatem ad illud opus bonum, sed quòd non determinat voluntatem ad faciendum illud opus bonum necessitate, sed determinat, vt faciat illud opus liberè; hæc enim glosa destruit textum: nàm dicit D. Thomas verbis superioribus, quę suprà adduximus, *quòd voluntas est actiuum principium, non determinatum ad vnum sed indifferenter ad multa se habens*, & quod ideò Deus, qui per suam prouidentiam non corrumpit naturas rerum, monẽdo eam, *non determinat ad unum sed remanet motus eius contingens, & nõ necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter mouetur.* Libertas ergo, quam ponit in voluntate, & per quam distinguitur à necessitate est indeterminatio ad actum, adeoquod pro tanto est libera, & non necessaria, quia non est determinata ad vnum. Et certè si Deus determinaret voluntatem ad opus bonum, etiã si determinaret vt illud faceret liberè, iam voluntas non

maneret indeterminata ad multa, sed D. Thomas vult quòd remaneat indeterminata ad multa, quia sic est ex sua natura indeterminata, & Deus per prouidentiam suam non vult corrumpere naturam voluntatis. Ab alijs adducuntur alia loca D. Tho. sed hic mihi est euidentissimus.

9. Ratio principalis Nonò. Est hoc argumentum, quod mihi præ alijs efficacissimum videtur. Si gratia efficax ita prædeterminat liberum arbitrium, vt cum illo sit impossibilis dissensus, & insuper hæc gratia necessariò requiritur ad actualem consensum, & sine illa est impossibilis absolutè actualis consensus, & ideò qui illam non habent, non habent omnia requisita ad ponendum actualem consensum in actu, sequitur, peccatum habere excusationē; consequens est impium, & contra D. Aug. tractatu 53. in Ioannem, cuius verba infrà cap. 5. ratione 11. adducentur. Ergo non est dicendum, auxilium efficax prædeterminare physicè voluntatem, & illud non omnes habere, sed illos tantum, qui saluantur: quia reprobi haberent excusationem. Antecedens est aduersariorum; consequentia est euidens, qui enim non habet à Deo necessaria ad aliquid faciendum, non tenetur illud facere, quia nemo ad impossibile obligatur.

10 Ratio principalis Decimò. Sequeretur Deum reprobis impossibilia præcepisse: consequens est blasphemia, dicente D. Hieronymo. *Si quis dicat, Deum impossibilia præcepisse, anathema sit*. Consequentia probatur, quia Deus reprobis præcepit obseruationem legis, &c. & tamen non dat illis gratiam efficacē, sine qua eis est impossibilis eiusdem obseruantia, & victoria tentationum; ergo.

11. Ratio principalis Opin. Scoti. Vndecimò. Potest confirmari auctoritate Scoti, qui est Doctor classicus, & principalis, ipse enim tenet, voluntatem à nullo principio extrinseco determinari ad actum suum, tàm primum, quàm sequentes, sed ex semetipsa se determinare, & esse indifferentem, vt ostendimus ex quodlib. 21. in disputatione, Vtrum voluntas sit nobilior intellectu cap. 9. 12. & sequentibus. Ex hoc enim principio non rectè intellecto oritur tota hæc longa contentio: ideò plenè de illo in assignata disputatione egimus. (Vide plura in disput. de concursu c. 4.)

Præterea. Scotus in 1. dist. 46. ad primum principale respondet, quòd illa auctoritas D. Pauli, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, licèt posset exponi pro distributione accomodata pro omnibus, qui salui fient, tamen inquit, quòd multò melius posset exponi de voluntate antecedente, sic, id est, Deus vult omnes homines saluare, quantum est ex se, pro quanto dedit eis dona naturalia, & leges rectas, & adiutoria communia, sufficientia ad salutem, sicut de Rege statuente bonas leges, & præfigente Ministros ad custodiam ipsarum, posset dici, quòd vult omnes subditos suos pacificè viuere.

Præterea. Scotus in 1. dist. 40. disputans, An prædestinatus possit damnari, vbi optimè assignat concordiā diuinæ prædestinationis, & prouidentiæ cum libertate humana, quam iam tetigimus in 1. dist. 39. disputatione de cognitione futurorum contingentium, & quam infrà fusius tractabimus. Respondet ad quæsitum dupliciter: primo secundum rem: secundo secundum Logicam; respondendo secundum rem, ait, quod ille, qui est prædestinatus potest damnari, & adducit rationem, quæ est, *Quia voluntas prædestinati propter prædestinationem non est confirmata in gratia, & ita prædestinatus potest peccare, & ita pari ratione in peccato stare finaliter, & sic damnari*. Itaque ex Scoto habemus, quòd differentia inter prædestinationem, & confirmationem, est hæc, quod cōfirmatio determinat voluntatem ad opus bonum, hinc confirmatus non potest peccare, nec consequenter damnari; prædestinatio verò non determinat voluntatem ad opus bonum, sed relinquit eam liberam, & indifferentem, si quidem prædestinatus potest esse finaliter peccator, & damnari, eadem aūt est ratio gratiæ efficacis, & decreti diuinę prædestinationis secundū aduersarios; ergo sicut prædestinatio non prædeterminat verè, & physicè liberum arbitrium, ita nec auxilium efficax: vndè cum dicitur, prædestinatus non potest damnari, quæ est vera in sensu composito, est intelligenda, (vt ait ibidem Scotus respondendo ad hoc quæsitum secundum Logicam) hoc modo, scilicet quòd aliquis homo, vt est sub hac determinatione prædestinatus, non potest damnari, quod est verum: nam si hoc verum non esset, sequeretur, quòd Deus prædestinaret aliquem ad gloriam, & tamen cum illa prædestinatione staret oppositum in illa persona prædestinata: hoc autem est impossibile, quia tunc Deus falleretur; vndè sicut non potest fieri, quòd Deus sciat, Petrum currum esse in plateā, & tamen oppositum stet cum illa scientia, quia Deus falleretur, nec tamen scientia Dei determinat rem, nec ponit necessitatem in illa; ita est impossibile, quòd cum diuina prædestinatione alicuius ad gloriam stet oppositū, scilicet damnatio æterna, & finalis impęnitentia, quia sequeretur, Deum falli, & duo contradictoria verificarentur de eodem. Hæc tamen incompossibilitas prædestinationis, & finalis impęnitentiæ in eodē subiecto non prouenit, quia prædestinatio determinet prædestinati voluntatem ad bonum opus, quia prædestinatus, vt diximus, potest finaliter esse peccator, & damnari, sed quia, esse electum ad gloriam à Deo, quod est esse prædestinatum, & finaliter esse peccatorem, sunt formæ incompossibiles, & contradictoriæ: ideò in eodem subiecto simul esse nequeunt. Ex hoc sequitur, quòd cum homo liberè operetur bonum, & malum, ipse sit causa suę prædestinationis, & reprobationis, non totalis, nec partialis principalis, sed partialis minus principalis; & quòd cum actus prædestinationis non transeat in præteritum, tunc homo prædestinetur cum operatur bonum, & reprobetur cum agit malum; ideò in vltimo instanti vitæ (vt ait Scotus) sicut potest esse prædestinatus, ita potest non esse prædestinatus: si est finaliter peccator, non est prædestinatus: si non est finaliter peccator, est prædestinatus. Deus enim non prædestinat eum, quem scit futurum esse finaliter impęnitentem, nec reprobat finaliter pœnitentem. Et hoc conuincitur per rationem Scoti factam ad oppositum, quæ est, Si prædestinatus nō posset damnari, non esset solicitandum de obseruatione præceptorum, & consiliorum Dei, quia qualitercumque quis operaretur, si esset prædestinatus, saluaretur, si nō esset prædestinatus, damnaretur, quod est omnino destruere legem Christi. In doctrina ergo Scoti, nec prædestinatio, nec prouidētia, nec gratia efficax determinant liberum arbitrium, sed relinquunt illud indifferens. Idem innuit expressè Scotus in 2. sent. dist. 7. quæst. vnica litera N. nam ibi dixerat, quod causa obstinationis Dęmonum est decretum diuinæ voluntatis nō conferendi gratiam; ergo videtur eodem modo Deus esse causa obstinationis Viatoris, quem finaliter non pęnitebit: nàm etiam hoic non disposuit dare gratiam finalem, qua conuertatur. Respondet Scotus, non esse parem rationem, quia non adest lex vniuersalis Dei, quòd tali peccatori Viatori non det gratiam, immò lex vniuersalis est in oppositum, scilicet, quòd cuicumque Viatori det gratiā suam, vsque ad instans vltimum viæ: de damnatis autem est lex vniuersalis, quod illis amplius non det gratiam, qua pęniteant. Ecce quod Scotus non vult, decretum diuinæ volūtatis esse causam obdurationis absolutè, & efficaciter secundum legem ordinariam, sed voluntatem creatam: siquidem Deus lege vniuersali lata, decreuit dare omnibus verè sufficientem gratiam donec sunt in via.

Hæc sententia confirmatur ex dictis in præcedentibus disput. dist. 40. & 41.

*

Rationes pro superiori sententia soluuntur, & eadem opinio ex ijs magis reijcitur. Cap. IIII.

NVnc satisfaciēdum est rationibus aduersariorum, & in hoc consistit elucidatio, & confirmatio nostræ opinionis. Quod facit difficultatem in hac materia, est intelligere rectè auctoritates D. August. qui etsi videatur fauere opinioni aduersariorum, tamen re vera non est illius sententiæ, vt patet ex dictis nunc superiori capite, sed quia disputabat aduersus Pelegianos negantes gratiam Dei, adeò gratiam exaltauit, vt videatur destruxisse liberum arbitrium, quod tamen non est verum, vt suprà ex eo ostendimus ex cap. 1. libri de gratia, & libero arbitrio. Cum itaque D. August. non sit sibi contrarius exponendus est per se ipsum, & verba eius sunt ponderanda. Hæc autem maxima præ oculis habenda est, quòd D. August. in hoc damnat Pelagianos, quia negabant gratiam gratis nobis dari à Deo, sed dicebant nobis dari ex meritis puri liberi arbitrij, ac liberum arbitrium non ægere gratia Dei, quæ ipsum adiuuet, sed posse ex semetipso operari bonum, atque cum gratia homini confertur à Deo, conferri propter bonū, quod iam fecerat, vel præuidebatur facturus suis solis viribus, quòd suprà ostendimus esse falsum, & magis confirmatur respondendo ad rationes in particulari.

Ad primā rationem. Ad primam ergo negamus, Pelagium concessisse gratiam, & auxilium Dei præueniens quo possimus efficere opus pium, & D. August. contendere contra eum, & sectatores, vt confiteantur gratiam, qua velimus in sensu aduersariorum, idest, quæ prædeterminet liberum arbitrium, ita vt sit incompossibilis dissensus cum illa, & negamus, hunc fuisse statum tertium hæresis Pelagianę. Ad probationem primam ex D. August. lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 5. dico, quòd Pelagiani ideò dicebant, gratiam, quam dicit D. August. esse necessariam, esse fatum, quia D. August. vult, quòd gratia Dei præcedat opus pium, non subsequatur: ex hoc enim ipsi inferebant, sed malè; ergo liberum arbitrium tollitur: quia putabant, quòd si liberum arbitrium ex se solum non posset facere opus pium, sed ægeret adiutorio Dei, non sit amplius liberum, & operetur liberè, sed necessariò: quod tamen est falsum, vt ibidem in sequentibus latè ostendit D. Augustinus. Quòd autem hæc fuerit mens Pelagianorum elicitur ex verbis D. August. in eodem loco, quæ sunt. *Ex his eorum uerbis intellexi, ob hoc, illos uel putare uel putari uelle fatum nos asserere sub nomine gratiæ, quia gratiam Dei non secundum nostra merita dari dicimus, sed secundum ipsius misericordissimam uoluntatē, qui dixit, Miserebor, cuius miserebor* &c. Ecce non dicit, eos putare D. August. admittere fatum, quia dicat esse necessariam gratiam, qua velimus, sed quia dicebat, gratiam Dei non secundum merita nostra dari: hæc autem multum differunt.

Ad auctoritatē ex lib. de gratia Christi. Ad aliam verò auctoritatem ex libro de gratia Christi cap. 5. Respondeo, quod duplex est posse velle, & posse agere opus pium. Primum est posse remotum, nimirum posse, siuè possibilitas puri liberi arbitrij. Aliud est posse proximum, quod est posse liberi arbitrij auxilio diuino adiuti. Pelagius concessit primum, & illud appellauit gratiam, & gratuitam voluntatem Dei, quæ nobis illud concessit, appellauit gratiam, vt patet ex verbis eius præcedentibus: sed posse secundum, quod est posse proximum ad exeundum in opus pium, & habet annexum adiutorium Dei, quod nos concedimus, negauit; quæ omnia patent ex verbis D. August. eodem libro cap. 5. quæ sunt. *Scire quippè debemus quòd nec voluntatem nostram, nec actionem diuino adiuuari credit auxilio, sed solum possibilitatem voluntatis, atque operis, quam solam in his tribus nos habere affirmat ex Deo, tanquàm hoc sit infirmum, quod ipse Deus posuit in natura; cætera verò duo, quæ nostra esse voluit ita sint firma, & fortia, & sibi sufficientia, ut nullo indigeant eius auxilio; & ideò non adiuuat, ut uelimus, non adiuuat ut agamus, sed tantummodo adiuuat, vt velle, & agere valeamus.* Ecce quòd apertè D. Augustinus ait, Pelagium negasse, gratiā Dei adiuuare volūtatem, & operationem nostram bonam, sed dicebat, voluntatem ipsam ex se ipsa esse sufficientissimam: dicebat enim Pelagius, quòd naturæ humanæ infirmitas erat, quod non poterat per semetipsam habere possibilitatem faciendi bonum, idest liberum arbitrium, & ideò opus erat Deum id illi dare; sed eo habito, & habita lege, dicebat nō esse aliud amplius necessarium, sed esse ex se sufficientissimum ad faciēdum opus omne bonum: & sic dicebat, velle bonum, & operationem bonam esse ex viribus nostris puris, nec inniti alij gratiæ, nisi creationis, & collationis liberi arbitrij: hoc posse est illud, quod concedebat Pelagius, sed D. August. ostēdit esse necessarium aliud posse, scilicet proximum, quo actu velimus, & operemur bonum, quod innititur gratiæ. Falsum est ergo, Pelagium concessisse gratiam sufficientem, præuenientem, qua proximè possimus operari bonum; & cōfirmatur alijs verbis sequentibus eiusdem cap. in quibus apertè D. August. ostendit, quod illud posse, quod Pelagius concedebat ex gratia, erat posse purum naturale liberi arbitrij; verba autem sunt hęc. *Non ait* (loquitur de Apostolo) *Deus est enim qui operatur in nobis posse tanquam ipsi iam velle, & operari per se ipsos habeāt, nec in his duobus adiutorio eius indigeant; sed ait, Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere*, certum est quod illud posse, de quo hic loquitur D. August. non est posse proximū, quia illud est à Deo; ergo est posse remotum, quod declarant illa verba *tanquam ipsi iam velle, & operari per se ipsos habeant*. Cum ergo D. August. ait, gratiam Dei facere vt velimus, non vult dicere, quòd gratia Dei prædeterminet ita liberum arbitrium, vt incompossibilis sit dissensus; sed vult dicere, quod sine adiutorio Dei, non habemus actum, quo velimus, sed eius adiutorio nos præueniente, & concurrente principaliter ad actum illum; partialiter tamen, ita vt etiam liberum arbitrium liberè concurrat, & actus sit non solius Dei, nec solius liberi arbitrij, sed vtriusque, qui tribuitur tamen Deo, quia est causa principalior, & est initium, & ne insflemur.

Ad primā cōfirmationem. Ad primam confirmationem respondetur, quòd Pelagiani alio modo dicebāt, Deum operari in nobis velle quantum ex ipso est; & aliter Catholici: Pelagiani dicebant, Deum operari velle in nobis, quantum ex ipso est, cum nobis notificat suam legem, & præcepta: hæc erat gratia, quam ipsi concedebant, & sic interpretabantur dictum Apostoli, Deus operatur in nobis velle, nec volebant, Deum vltrà publicationem legis, adiutorio, & auxilio diuino adiuuare liberum arbitrium ipsum præueniendo, & secum cooperando ad bonum opus: at nos Catholici cum D. Augus. dicimus, hanc assertionem repugnare doctrinæ Catholicæ, quia vltrà publicationem legis, quæ non est propriè gratia, Deus adiuuat gratia sua liberum arbitrium ipsum præueniendo, & secum cooperādo ad bonum opus; ergo quàm maximè distat hæresis Pelagianorum à nostra sententia. Quòd autem illa, quæ explicata est, sit mens Pelagianorum, patet ex verbis illis adductis. *Cùm nota fiunt eloquia eius*. Ecce qualem gratiam admittebant Pelagiani, scilicet publicationem legis Dei.

Ad secundam confirmationem. Ad secundam confirmationem, Respondetur, nostram prædestinationem esse ex meritis præuisis, contingere duobus modis; vno modo, quod fit ex meritis puri liberi arbitrij præuisis, & factis sine gratia: alio modo ex meritis gratiæ siuè ex meritis gratia diuina factis: primū asserere est Pelagianum: secundum est Catholicum. Illam autem fuisse hæresim Pelagianam nō solum ex alijs dictis D. Augustini suprà allatis patet, sed etiam ex ipsis verbis in argumento allatis conspicitur: nàm dicit D. August. quòd ait Pelagianus, Deum ele-

gisse, quos futuros Sanctos immaculatos præsciuit. *Vtique non fecit, sed illos futuros præsciuit.* Ecce quod Pelagianus negat, Deum facere Sanctos, sed vult Sanctos ex proprijs viribus esse Sanctos, non fieri Sanctos auxilio Dei, & à Deo prædestinari, quia præuidentur futuri Sancti, & immaculati proprijs viribus.

Ad secundam rationem principalem.

Ad secundam rationem, quæ videtur esse magni momēti aduersus nostram opinionem ex ipsomet textu D. August. facilis est responsio. Dico ergo, Faustum Regiensem, & Cassianum non errasse in hoc, quod dixerunt, gratiam esse necessariam ad incipiendum, & proficiendum, & primatum habere: neque in hoc errauerunt, quod dixerunt liberum etiam arbitrium aliquid operari, scilicet obedire, petere, &c. & Deum expectare liberi arbitrij assensum antequam infundat gratiam iustificantem, neque in hoc reprehenduntur à D. Aug. sed laudantur loco citato libro de prædestinatione SS. cap. 1. his verbis. *Peruenerunt autem isti fratres nostri pro quibus*, &c. Et paulò infrà. *Peruenerunt etiam, vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque vt ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. Retenta ergo ista, in quæ peruenerunt, plurimum eos à Pelagianorum errore discernunt.* Subiungit deindè, illud in quo adhùc isti cum Pelagianis consentiebāt, & est, quod putabant, fidem nostram, & credere in Christum, non esse donum Dei, sed ea proprijs viribus liberi arbitrij acquiri; hoc est, quod retinebant de reliquijs Pelagianorum. Vnde D. Augustinus eodem libro cap. 4 postquā multis probauit, fidem esse donum Dei, & commemorat se aliàs tenuisse fidem non esse Donum Dei, subiungit hæc verba. *In qua sententia istos fratres nostros esse nunc video, quia non sicut legere libros meos, ita etiam in eis curauerunt proficere mecum.* Non ergo reprehendit Semipelagianos, quia asseruerint, liberum arbitriū aliquid in opere bono efficere, & Deum expectare suum assensum, antequam impium iustificet; sed quia putabant fidem proprijs viribus naturæ sine gratia Dei acquiri.

Ad illud ex Enchiridiō

Ad illud ex Enchiridion cap. 23. dictum est superiori capite ratione quinta in fine. Ad aliud verò, quod aiunt, Semipelagianos dixisse Deum prædestinare ex bono vsu liberi arbitrij præuiso: respondetur, vt superiori responsione dictum est, quod Semipelagiani dicebant, homines prædestinari ea præuisione boni vsus liberi arbitrij ex puris viribus naturæ, non ex adiutorio gratiæ. Nos verò dicimus, homines prædestinari ex bono vsu liberi arbitrij, & auxilio gratiæ. Eodem modo ad Concilium Arausicanum, damnat enim eos, qui dicunt, Deum non incipere, sed expectare, vt liberum arbitrium incipiat opus bonum, deinde ipsum sequi; hoc autem est omnino erroneum, nec à nobis asseritur, vt toties dictum est.

Ad Concilium Arausicanum.

Ad tertiam rationem.

Ad tertiā rationem, respondetur, Deum optimè scire ea media, quæ apta sunt mouere voluntatem nostrā, & illa scite adhibere ita suauiter, vt moueat voluntatē, vt tamen ipsa liberè cooperetur; si enim trahit sua quēque voluptas, & tamen libertatem non aufert, multò magis impulsus diuinus potest hominem trahere absque eo quòd eius voluntati vim inferat, & prædeterminet, ita vt impossibile sit, dissentire, & hoc modo facit, vt velimus. Quomodo autem causa prima moueat secundam liberam, explicatum est in disputatione de concursu causæ primæ cum causa secunda; motus enim ille causæ primæ in secundam non est aliqua qualitas, vel aliquid aliud receptum in causa secunda à prima, sed ordo essentialis causæ secundæ, vt est forma absoluta ad primam, quæ naturaliter insitum habet, vt mouente prima causa ad aliquem effectum, ipsa quoque moueat, & concurrat ad eumdem effectum: hæc autem subordinatio nō ponit in causa libera necessitatem, vt facit in causa naturali, sed solum inclinationem, & propensionem, vndè, si concurrere non vult cum causa prima, potest non concurrere, tamen sicut motio suscipit magis, & minus, ita propensio inserta causæ liberæ magis, & minus impellit voluntatem ad cooperandum. Vt exempli gratia: appetitus naturalis voluntatis præsentato obiecto delectabili, magis, & minus mouetur, secundum quod obiectum magis, & minus est potens, & sic magis, & minus inducit voluntatem ad fugam, & prosecutionem obiecti: ita motio diuina, prout est magis, & minus vehemens, mouet voluntatem ad cooperandum: nam homo ipse in primis cogitationibus, & motibus, non semper mouetur à casu, vt docet Scotus in quolib. 21. sed à Deo per diuinam suam prouidentiam, qua quandoque disponit res, vt tale obiectum primò præsentetur, & moueat voluntatem; & hoc est maximè verum in actibus supernaturalibus; hoc enim modo immittit bonas cogitationes prius, ne dum natura, sed tempore, quam voluntas aliquid velit: ita tamen semper se gerit, vt suauiter moueat, & nunquam prædeterminat, vt sit impossibile dissentire: sed tamen tanta suauitate, licet ita vehementer, quandoque mouet, vt voluntas ab illo sinat se moueri, & præbere assensum: nunquam tamen actus bonus ponitur in esse, nisi cum voluntas creata præbet assensum; & hac ratione dicimus, Deum expectare nostrum consensum; & cum ab æterno determinat concurrere ad actus bonos supernaturales, nunquā facit hāc determinationem efficaciter, & infallibiliter, nisi quia præuidet voluntatem etiam illi auxilio assensum fore præbiturum. Auctoritates ergo illæ, quæ dicunt, *Deus facit, ut velimus, Deus facit, ut faciamus*, intelliguntur sic, quod Deus est primus, qui suo adiutorio nostram voluntatem præuenit, & adiuuat, vt velit, quod si non esset præuenta, & præparata hoc adiutorio Dei, nunquam vellet, nec faceret opus pium. Et hac ratione merita nostra dicuntur dona Dei, non quia Deus prædeterminet liberum arbitrium, ita vt sit impossibile ipsum dissentire; sed quia Deus est prima, & principalis causa illorum bonorum operum. Et cum dicitur, posset voluntas non assentire, & sic Deus frustraretur, nec posset facere, vt faciat. Respondetur, quòd Deus nunquam determinat absolutè, vt falso supponunt arguentes, quòd voluntas creata faciat hoc, vel illud opus bonum, nisi præsupposito concursu voluntatis creatæ; si tamen vellet, posset, sed tunc destrueret libertatem voluntatis creatæ, & tolleret contingentiam, vt diximus in disputatione de radice contingentiū: facit tamen quod vult, seruata libertate, eam suauiter mouendo, vt dictū est. Quod si quis dicat; ergo si Deus vltimata voluntate, & beneplaciti vellet voluntatem creatam aliquid facere absolutè, quod voluntas creata nollet, facere non posset, quod est contra plures auctoritates D. August. dicentis, *Deum mutare voluntates, ut ex nolentibus volentes fiant*, libro de correptione, & gratia cap. 11. 12. 14. & 17. Respondetur hoc Deum facere per gratiam plusquam sufficientem, cui, etsi volūtas creata resistere possit, non tamen resistit, sed sinit se moueri ob nimiam congruentiam; hic enim est motus congruus, qui non tollit libertatem, vt diximus, agendo de concursu causæ primæ cum secundis.

Merita nostra, quomodo sunt dona Dei.

Ad quartā rationem.

Ad quartam negatur antecedens. Ad probationem ex D. Augustino Epist. 107. ad Vitalem, dico, ex verbis illis (vt superius in solutione secundæ rationis dictum est) non elici, D. Augustinum velle adstruere gratiam efficacem, quæ prædeterminet liberum arbitrium, vt falsò aduersarij putant, neque de hoc fuisse contentionem inter Pelagianos, & D. August. sed contentionem esse de gratia præueniente, quam Pelagiani negabant, & dicebant, cum nos facimus opus pium, hoc nobis inesse à nobis, non auxilio Dei, sed ex puris nostris viribus; quod iam falsum esse D. August. ibi, & in omnibus libris contendit contra Pelagianos. Quod autem hic sit verus sensus illius loci, patet ex verbis ad-

ductis, & ex sequentibus, & antecedentibus illius Epistolæ.

7 Ad aliud, cum dicitur, Gratia efficax mutat voluntatem; & ad auctoritates ex primo libro contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 20. & similia. Respondetur Deum gratia sua præueniente mutare cor Regis suauiter mouendo, suadendo interius per illuminationem Spiritus Sancti citrà præiudicium libertatis humanæ, ideò non prædeterminat, ita vt sit impossibile dissentire; sed tantum mouet vehementer, ita quòd voluntas se sinit mouere, & assentit, quia sibi placet.

Ad quintã. 8 Ad quintam negatur, quòd auxilium sufficiens nõ sit complete sufficiens, & quod præter ipsum necessariò requiratur auxilium aliud, quod dicatur efficax; hoc enim superius contra aduersarios est improbatum, & infrà cap. sequenti adhuc confutabitur.

Ad sextam 9 Ad sextam, respondetur, quòd etsi aliquando D. August. dicat totum bonum opus esse à Deo, aliquando etiam dixit, bonum opus non esse solius Dei, neque solius hominis, sed vtriusque, vt ostendimus suprà ratione quinta contra aduersarios ex libro de gratia, & libero arbitrio cap. 5. ideò cum dicit, totum opus bonum esse Dei, non vult excludere liberum arbitrium, sed vult laudem tribui Deo, non homini; hoc dicit, ne homo glorietur, licèt partialiter concurrat, quia Deus est, qui incipit, & perficit, & sine ipso homo nihil efficeret: est enim Deus causa principalis; solet autem opus semper tribui principali agenti, & vires præbenti, & præmouenti.

Ad primã confirmationem. 10 Ad rationem, respondetur, non ex hoc sequi, virtutem Dei esse imperfectam: quia quòd expectet consensum voluntatis, non facit ex indigentia concursus humani, sed ex sua libertate, vt voluntas humana habeat aliquid meriti; nisi enim in optione sua esset assentire, & dissentire, homo non mereretur dum assentit.

Ad secundam cõfirmationẽ. Ad aliam rationem dico, quod liberum arbitrium non accipit à gratia vim propriam partialem assentiendi, sed illam habet ex creatione Dei: dicitur accipere adiutorium à Deo ad opus bonum, quia ipsum cum sola sua actiuitate partiali, quam habet ex proprijs viribus non sufficit, ideò requiritur gratia Dei, vt altera causa partialis concurrens magis principaliter ad opus boni. Ideò cum dicitur, liberum arbitrium accipit virtutem operandi bonum à Deo, hoc non intelligitur de propria virtute partiali, sed de gratia Dei superaddita cum qua est adæquatum, & perfectum principium in actu primo ad actu eliciendum opus bonum.

Ad replicã contra responsionem allatam. 11 Et per hoc patet, quod responsio ibi allata est vera, & replica contra eam, & si magnificatur ab aduersarijs, nullius momenti est: nam vel nos volumus concedere libero arbitrio aliquam causalitatem actiuam, & humanam ad actum bonum, vel non: quòd non; non potest à Catholicis dici, qui tenent liberum arbitrium non esse rem de nomine, neque quid emortuum, & veluti inanime quoddam concurrere; concedẽdo ergo libero arbitrio aliquam causalitatem humanam, & liberam, qua possit assentire, & dissentire, vt ait Concilium Tridentinum, necesse est dicere, quòd illa causalitas est, ipsum assentire operi bono: omnes enim causæ secundæ in causalitatibus suorum effectuum habent propriam causalitatem, quæ est diuersa à causalitate primæ, & pendet ex vi propriæ formæ: alia enim est causalitas, quam habet ignis in combustione ligni, quàm causalitas quam habet prima causa Deus in eadem combustione; neque ignis in illa combustione accipit tunc vim, & causalitatem propriam in agendo à Deo, sed illam accepit in sua creatione: habet solum tunc causalitatem in actu secundo, sine qua nõ posset exire in actionem propriam, & comburere lignum. Sicut ergo masculus, & fœmina secundum opinionem, quòd ambo actiuè concurrant ad generationem, tanquàm duæ causæ partiales concurrunt non in eodem genere, sed in diuersis, & vnus non accipit causalitatem in actu primo ab alio, sed vterque habet propriam causalitatem in actu primo, & tamen vnus sine altero non potest exire in actum suum secundum, & mulier dicitur perfici à viro: ita Deus, & liberum arbitrium sunt duæ causæ partiales distinctæ vnaquæque in suo genere, itaquòd liberum arbitrium non pendet à Deo, quo ad actum primum, nisi in creatione, & conseruatione; quo ad actum secundum verò, & operari, seù quo ad influxum in effectum, dependet ab ipso tanquàm à causa partiali magis principali influente, vt fœmina à viro in conceptione: nam sine auxilio Dei vocante, & adiuuante ipsum liberum arbitrium non potest efficere aliquod opus bonum.

12 Ad septimam dictum est suprà ratione tertia, & quarta, nam illa auctoritas D. Pauli 1. ad Corint. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*, patitur duas expositiones. Prima est, quòd opus bonum non est currentis, & volentis, sed miserentis Dei: quia homo ex se ipso non potest facere opus bonum, sine auxilio Dei; non tamen auxilium Dei solum sufficit, sed opus est, hominem currere, & velle, alioquin frustrà diceretur: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, &, *sic currite vt comprehendatis*. Et hæc est prima expositio D. August. Secunda expositio est, quòd opus pium, est Dei miserentis, quia aliquando Deus sua gratia ita intensè, & plusquàm sufficienti, vocat, vt voluntas inflammata vocatione diuina, etsi potest resistere, non tamen resistit, sed sinit se moueri, & trahi à suauitate interna Spiritus Sancti; hoc contingit in vocationibus quibusdam eximijs, non semper, & ordinariè, & hæc est secunda expositio, quam ibi affert D. Augustinus, quæ non destruit primam, vt ibi diximus, neque adstruit prædeterminationem Physicam, cum qua sit impossibilis dissensus liberi arbitrij. Ad septimam. Luc. 10.

Ad octauã. 13 Ad octauam, respõdetur, quod voluntatem creatam non esse dominã omnino sui actus, potest contingere dupliciter. Vno modo, quia ipsa quo ad suam partem non sit omnino domina assennendi, & dissentiendi auxilio vocanti; & in hoc sensu est falsum, eam non esse dominam omnino sui actus, immò est maximè domina, in hoc enim consistit meritum suum: neque in hoc pendet à Deo, nisi vt alia entia creata, quia ipsa est causa partialis cum Deo: causæ autem partiales non dependent ab inuicem in sua causalitate, & hoc est, quod ait D. August. opus pium non esse solius Dei, neque solius hominis, sed vtriusque. Secundo modo potest dici non esse domina sui actus, quia ipsa non est causa totalis, & sola sui actus, sed partialis, & minus principalis: si enim Deus non concurrat præueniendo, & cooperando, non potest actum suum ponere in esse; & hac ratione non est omnino domina sui actus, vt diximus in 1. disput. 54. & disput. An Deus sit causa peccati.

Ad nonã. 14 Ad nonam, respondetur, quòd efficacia auxilij diuini, quandoque est virtus intrinseca quidem ipsi auxilio, sed non prædeterminans, ita vt actus oppositus sit impossibilis, sed impulsio, & tractio suauis, adeò tamen intensa, vt voluntas nesciat non assentire; aliquando tamen efficacia etiam in auxilio diuino est consecutio effectus, ad quem datur, & tunc efficacia auxilij diuini est à voluntate creata. Ad auctoritatem D. Augustini, iam pluries dictum est, cum dicit, Deum facere, vt faciamus intelligere, nos ex nobismetipsis non posse facere, nec velle, sed Deum facere, vt faciamus, quia præuenit nos gratia sua, & eadem adiuuat nos facere, & sic facit nos facere: non autem quia prædeterminat, ita vt auferat possibilitatem actus oppositi.

Ad decimam. 15 Ad decimam, respondetur, vt superius prima ratione contra aduersarios dictum est, scilicet quòd non est par ratio de Christo Domino, B. Virgine, ac confirmatis in gratia: quia in his fatemur, liberum arbitrium prædeterminatum esse ad actus pios præceptorum, & non posse deficere, quia non possunt peccare, ideò in his

non

non est contingentia, licet sit libertas. Vnde Christus Dominus non est purus Viator, sed Viator simul, & Comprehensor; & B. Virgo, & alij confirmati in gratia sunt Viatores priuilegiati, non autem sunt Viatores secundũ legem ordinariam; at nos loquimur nunc de Viatoribus secundum legem ordinariam, in his enim debemus seruare non solum libertatem, sed etiam contingentiã, & indifferentiam actiuam agendi, & non agendi actualiter. Ad illud D. Pauli dicimus fuisse vocationem eximiam, & valdè intensam, non tamen prædeterminauit liberum arbitrium; vndè cum dixisset ei Dominus, *Saule, Saule cur me persequeris? durum est tibi contra stimulũ calcitrare.* Respondit. *Domine quid me vis facere?* Ecce quod non prædeterminauit liberum arbitrium Pauli, sed terrore nimio ipsum, perterrefecit, & hoc timore ab eius voluntate extraxit consensum in fidem Christi. Ad illud de Bono perseuerantiæ dicetur infrà in responsione ad decimamquartam.

Ad vndecimam.

16 Ad vndecimam patet ex dictis suprà disputatione, An prædestinatus possit damnari. Respondetur tamen, quòd diuina prouidentia, & diuina prædestinatio habent infallibilitatem ex decreto diuinæ voluntatis, quod decretum non transit in præteritum, & supponit scientiam conditionatam eorum, quæ voluntas est volitura cum auxilijs diuinis: habent etiam infallibilitatẽ ex præsentia rerum in esse cognito, ideò stat certitudo, & infallibilitas executionis effectus intenti simul cum contingentia, & libertate, vt in disp. de certitudine sciẽtiæ Dei in 1. Sent. diximus. Quod si quis dicat, Prouidentia, & prædestinatio non pendent à libero arbitrio nostro, sed sunt causa, vt prædestinatus rectè agat, est enim prædestinatio secundum D. August. de Bono perseuerantiæ cap. 14. Præordinatio beneficiorum Dei, quibus prædestinati certissimè liberantur, ne peccent & promouentur, vt rectè viuant, iuxta illud. *Quos prædestinauit, hos vocauit, & iustificauit*, hoc beneficium autem est gratia, & medium efficax nullo modo pendens à libero arbitrio. Respondetur, hoc esse verum de prædestinatione ad gratiam, & de hac loquitur D. August. At falsum est, prædestinationem ad gloriam non pendere ex præscientia boni vsus liberi arbitrij, ideò quos Deus prçuidit benè vsuros gratia, & donis suis, hos prædestinat ad gloriam, in tempore autem liberaliter, & non quia præuidit benè vsuros gratia, dat illis ipsam gratiam, qua liberentur à peccatis, & rectè agant; ex hoc autem non habetur, quòd prædestinatis det gratiã prædeterminantem physicè eorum liberum arbitrium, quam non dat non prædestinatis.

Ad duodecimam.

17 Ad duodecimam, respondetur, auctoritates illas concludere, voluntatem creatam non posse resistere quidem voluntati diuinę efficaci, & beneplaciti, cum Deus sit omnipotens, ideò potest facere quicquid vult; etsi voluntas creata se illi opponat, non potest illam impedire: & rursus si velit efficaciter voluntatem creatam aliquid efficere, ipsa non potest resistere, cum ne dum illam suauiter inducere possit ad actum, sed etiam possit eam destruere. Etiã concedimus, posse eam prædeterminare ad aliquem actum, vt dictum est in disp. 53. cap. 4. num. 43. sed negamus regulariter, & cõtinuò in omnibus actibus bonis sic eam prædeterminare; id solum concedimus in eximijs quibusdam vocationibus: regulariter autem stat ad ostium, pulsat, & si aperimus ei per consensum, nos iustificat: regulariter non concurrit ad actus nostræ voluntatis beneplaciti, & absoluta de facto eos ponendo in esse, sed voluntate conditionata, scilicet accedente consensu nostro: ideò oramus Deum, vt efficaciter, & non solum sufficienter, moueat, & assistat voluntati nostræ, vt faciat opus pium. Nec tamen opinio nostra coincidit cum opinione Catherini, vt eadem disputatione dictum est.

Ad decimã tertiam.

18 Ad decimamtertiam, respondetur, bonum vsum liberi arbitrij reduci in Deum tãquam in primam causam suo auxilio præmouentem, & adiuuantem, non autem tanquam in causam elicientem effectiuè consensũ: actus enim consentiendi effectiuè, verè, & propriè est ab ipso libero arbitrio, hic enim est concursus eius partialis ad opus piũ; est verò à Deo dispositiuè, quia Deus suo auxilio præmouet, & adiuuat liberum arbitrium ad eliciendum opus pium. Ad D. Aug. respondetur, quòd non negat, hominem liberè assentiendo se discernere ab impio, sed negat, hominem prius se discernere, quàm Deus suo auxilio eum præueniat, vt dicebant Pelagiani.

Ad confirmationem.

Ad confirmationem, respondetur, nos nihil habere, in quo nos gloriari possimus, posse intelligi dupliciter. Vno modo in initio operationis bonæ, & sic cõcedimus nos nihil habere, in quo possimus gloriari, quia totũ totum est à Deo, non à nobis; & sic intelligitur auctoritas, & procedit contra Pelagianos, qui dicebant, initium benè operandi esse ex nobis. Alio modo post vocationem, & excitationem gratiæ, & sic cum assentimus possimus gloriari quod assentiuerimus; & sic gloriabatur D. Paulus cum dicebat, Gratia Dei in me vacua non fuit; & hortabatur alios dicendo. *Videte fratres, ne gratiam Dei in vacuum recipiatis.* Non debemus tamen gloriari, neque re vera possumus superbire, quod assentiamus, & faciamus opus bonum, quia nisi Deus nos prçueniret sua gratia, nos non possemus assentire, neque facere opus bonum, ac nosmetipsos discernere ab his, qui non operantur bonum, & ideò ore D. Paulus ait. *Quid habes quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

Ad decimã quartam.

19 Ad decimamquartam. Negatur maior, nimirũ perseuerantiam esse proprium donum prædestinatorum omnium: est enim speciale donum, non autem cõmune. Quod probatur ex eo, quia perseuerantia, de qua loquitur D. August. & de qua loquitur Concilium Tridentinum, est illa, secundum quã scriptum est. *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit*; hæc autem secundum D. Th. 2. 2. quæst. 137. art. 1. est perseuerantia actualis in fide, spe, & charitate, vsque ad finem vitę & dicit diuturnitatem temporis in actu istarum virtutum; virtus enim perseuerantiæ consistit in insistere diù alicui bono difficili. Ex hoc elicitur, quòd persistere in actu charitatis per vnum quadrantem horæ, non est propriè perseuerantia, quia non habet diuturnitatem tẽporis, sed requiritur aliquod spacium temporis, in quo persistat in actu difficili: at non est necesse, vt quicumque saluatur diù persistat in actu charitatis, vt per menses, vel annos, vt faciunt aliqui Sancti, quibus Deus dat hoc speciale donum perseuerantię in charitate, qui nunquam peccant mortaliter, sed semper faciunt opera meritoria, quibus thesaurus Ecclesiæ repletur: quia contingere potest, quod quis in extremo vitæ suæ pœniteat peccatorum suorum, & consequatur remissionem illorum, & statim perfecto actu pœnitentiæ absque mora vlla moriatur: hic saluabitur, & tamen nullam diuturnitatem habebit in gratia, sed statim accepta gratia decedit è vita. Præterea. Statim habita gratia per actum pœnitentiæ, potest contingere, quod non insistat actui alicui virtutis, sed vel nullam habeat tentationem, circa quam laboret, vt vincat; potest etiam non cogitare de aliquo actu virtutis, & ita per horam viuere post actum pęnitentiæ, deinde mori, hic non potest dici habere perseuerantiam, quia in illa hora non insistit circa aliquod difficile ad vincendum; perseuerantia autem propriè requirit diuturnitatem temporis circa bonum difficile; ergo hic saluabitur absque dono perseuerantiæ. Perseuerantia ergo est duratio in charitate per aliquod tempus, in quo multas tentationes superet, & actus virtuosos exerceat, quæ per dies, menses, & annos quibusdam electis ex speciali priuilegio datur, vt suprà diximus, non autem omnibus. Quod autem Sacrum Concilium Tridentinum loquatur de perseuerantia, quæ importat diuturnitatem temporis hominis in gratia, patet ex verbis

eius

eius ſeſſ.6.can.22. quæ ſunt. *Si quis dixerit, iuſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum ea non poſſe, anathema ſit.* Vult ergo Concilium quod ſi quis v. g. in anno ætatis ſuæ 25. iuſtificetur, non poſſit ad extremum vitæ ſuæ, quæ e. g. ſit 50. annorum perſeuerare ſine auxilio ſpeciali Dei; non eſt autem neceſſarium ad hoc vt ille ſaluetur, toto illo vitæ curſu permaneat in gratia, ſed poteſt cõtingere, quod verſus finem vitæ ſuæ peccet; & tamen ſi ſtatim pœnitentiam agat, & recepta gratia moriatur, ſaluabitur; neque tamen in iuſtificatione accepta perſeuerabit.

Ad decimã quintam.

20 Ad decimamquintam, reſpondetur, ibi D. Aug. per gratiam communem, quæ datur bonis, & malis, intelligere dona naturalia, & ait, abſurdum eſſe exiſtimare, quòd cum D. Paulus ait. *Quid enim habes, quod non accepiſti?* &c. intelligere hoc dictum de donis naturalibus, quæ ſunt cõmunia omnibus; ſed ait, debere intelligi de gratia data electis, & præcipuè Chriſtianis primitiuæ Eccleſiæ, quos ibi Apoſtolus reprehendit, quia gloriabantur de donis gratiæ, vt de fide in Chriſtum, & huiuſmodi: adeoquod ſenſus D. Aug. non eſt, quòd Deus det gratiam quandam ſpecialem electis prædeterminãtem liberum arbitrium, quam non det alijs non electis, & per hanc diſcernatur electus à reprobo, ſed intentio eius eſt oſtendere, quòd gratia, qua Chriſtiani, tàm boni, quàm reprobi diſtinguuntur ab infidelibus, non ſunt dona naturalia, ſed ſupernaturalia, ſcilicet, fides, ſpes, charitas: iſta enim dona ſupernaturalia, aliquando etiam dantur reprobis, licèt finaliter in illis non permaneant; & hæc ad intentionem D. Auguſt. & ad auctoritatem in ſe.

Ad rationem autẽ abſolutè quæ formari poſſet, Deus per ſua dona ſpecialia diſcernit electos à reprobis, dat enim illis vehementiorem gratiam, & adiutorium, quàm reprobis; ergo Deus eſt, qui diſcernit. Reſpondetur, proculdubio ſæpe Deum diſcernere electos à reprobis, quia maiorem gratiam dat electis, quàm reprobis, ſed negamus, ſemper, & regulariter hoc Deum facere: immò ſæpè reprobis Deus dat maiora auxilia, quàm electis: & ſi reprobi nolunt credere, nec operari bonum, non eſt, quia illis auxilium neceſſariũ deficiat; ſed quia nolunt, vt ait D. Aug. tractatu 53. in Ioannem, his verbis, vbi loquitur de Iudeis, qui noluerunt credere in Chriſtum, alijs credentibus. *Quare autem non poterant,* ſupple, credere, *ſi à me quæratur, cito reſpondeo, quia nolebant: malam quippè eorum voluntatem præuidit Deus, & per Prophetam prænunciauit ille, cui futura abſcondi non poſſunt*, vt magis patebit ex ſolutione argumenti ſequentis.

Ad decimã ſextam.

21 Ad decimamſextam, reſpondetur, omnino falſum eſſe, Reprobationem non habere cauſam ex parte reprobati; immò ſuſtinemus hoc aſſertum omnino eſſe impium in diſputatione de reprobationis cauſa: & ex hoc maximè conuincitur, falſam eſſe hanc opinionem, cum ad eam ſequatur hoc magnum incõueniens, quòd reprobationis prima cauſa ſit ex parte Dei: excæcatio enim, & obduratio in malo, in qua moritur reprobus, prouenit ex malis meritis reproborum ex D. Auguſtino tractatu 53. in Ioannem, vbi ſuper illa verba Prophetæ Iſaiæ 6. *Excæcauit oculos eorum, vt non videant*, &c. inquit *etiam hoc eorum voluntatem meruiſſe, Reſpondeo, ſic enim excæcat, & obdurat Deus deſerendo, & non adiuuando, quòd occulto iudicio facere poteſt, iniquo non poteſt.*

Reprobatio hẽt cauſam proximã ex parte reprobati.

22 Ad auctoritatem autem illã Apoſtoli Romanorum 9.&c. infrà reſpondetur ſoluendo rationes eorum, qui ponunt gratiam efficacem moraliter prædeterminantem; ſunt enim communes vtrique iſtarum opinionum, quæ aſſerunt, gratiam in eo, qui conuertitur, ſemper eſſe maiorem, quàm in eo, qui non conuertitur. Pro nunc dico, Apoſtolum intelligere in illis auctoritatibus, quòd Deus gratiam ſuam dedit Iacob non Eſau, non propter eorum merita, vel demerita, ſed ex ſua mera benignitate; quod eſt veriſſimum, & ad hoc adducuntur à D. Auguſt. contra Pelagianos. Rurſus habetur, quòd cum Deus aliquibus dat gratiam pluſquam ſufficiẽtem, qua omnino ſaluentur, vt fecit Iacob, & alijs, hoc non facit ex vllis eorum meritis; & cum eam non dat reprobis, quod tamen facere poſſet, ſed ſolum dat ſufficientẽ, & tantam, vt eorum peccatũ non habeat excuſationem, hoc non prouenit ex eorũ demeritis, ſed ex beneplacito Dei; quod tamen eſt iuſtum, quia apud Deum nõ eſt iniquitas, ait Paulus, ſed eſt occultũ, quia *Iudicia Dei abyſſus multa.* Illi tamen conqueri de Deo iuſtè nõ poſſunt, quia dedit eis gratiam, adeò ſufficientem, quòd potuiſſent ſaluari, ſi voluiſſent.

23 Ad decimamſeptimam, reſpondetur, falſum eſſe, Deum ab æterno decreuiſſe abſolutè non dare auxilia gratiæ ijs, quibus non dat antecedenter ad mala opera: dicimus enim nos hoc aliquando decreuiſſe, quia præuidit eos illa demerituros fuiſſe prauis operibus. Pręterea, negamus Deum non dare omnibus, etiam reprobis, auxilia ſufficientia, vt diximus ex D. Aug. in ſolutione præcedentis rationis, & ſuprà propria diſputatione. Ad decimã ſeptimam.

24 Ad decimamoctauam negatur, Deum prędeterminare quid in particulari liberum arbitrium ſit acturum ante præuiſionem cooperationis liberi arbitrij: nã vt ſupra ratione prima, & alijs oſtendimus, tunc auferret libertatem voluntati creatæ, quod eſt abſurdum: ſed hoc clarius explicatum eſt, & fuſius in diſputatione de concurſu primæ cauſæ cum ſecundis liberis. Ad auctoritatem illam Prouerb. reſpondetur, illam concludere, Deum poſſe ſuauiter vertere voluntatem quocumque voluerit, quia ſcit omnes vias, quibus voluntas ad aliquid faciendum ſinit ſe diſponere: tamen negatur hoc regulariter facere ſine præuiſa cooperatione liberi arbitrij Regis. Ad decimã octauam.

25 Ad decimamnonam negatur, noſtram opinionem eſſe contrariam principijs fidei, & doctrinæ D. Auguſt. vt ſuprà oſtendimus. De D. Th. dicam ſoluendo ſequentem rationem. Quod verò ait, Quæ ſunt de fide non poſſe ſciri lumine naturali, eſt vniuerſaliter falſum: nàm licet de quampluribus articulis fidei non poſſimus habere aliquam rationem demonſtratiuam, & neceſſariam, tamen de aliquibus poſſimus habere aliquas rationes: vel demonſtratiuas, vt de vnitate Dei: vel ſaltẽ probabiles, vt de aliquibus alijs, de quorum numero eſt præſens articulus, de concordia liberi arbitrij cum gratia Dei. In hoc autem videtur poſitum munus Theologi Scholaſtici, qui ſecundum rationem ſimul cum auctoritate procedit, vt declaret, articulos fidei non implicare contradictionem, vt fit de myſterio incarnationis, Trinitatis, Euchariſtiæ, &c. Ideò etiam in præſenti articulo, qui maximè pertinet ad ſalutem noſtram, debet laborare, vt declaret, illum non implicare contradictionem, & debet illum explicare eo modo, quo intellectus quieſcat, ſi poteſt abſque vlla falſitate: hoc autem optimè fit ſuſtinendo noſtram opinionem; ergo illa eſt approbanda. Ad decimã nonam.

26 Ad vigeſimam, reſpondeo. Primò, D. Th. nõ fuiſſe illius opinionis, ſed noſtræ, vt oſtendi ſuprà ca. præcedenti ratione octaua. Secundò, dato quòd D. Thomas oppoſitum aſſeruerit, dico, doctrinam quidem D. Th. eſſe mirabilem, pręſertim enim ipſe copioſius de omnibus rebus diſſerit, quàm quiuis alius Theologus, & hac cauſa maximam vtilitatem præbet Eccleſiæ, & præſertim in moralibus, de quibus nullus alius ita copiosè diſſerit. Prætérea. In nullam hæreſim vnquam lapſus eſt, ſed doctrinam catholicam docuit, & propter hoc meruit Encomia, quæ Summi Pontifices de ipſo protulerũt, atque ipſe Dominus Chriſtus, dum ei dixit, Benè de me Thoma ſcripſiſti. Non tamen prædicti Pontifices voluerunt decernere, totam doctrinam D. Th. continere veritatem ipſam, atque ipſum in nullo erraſſe; & eum, Ad vigeſimam.

qui

qui in aliqua re ei est contrarius, esse suspectum de hæresi, vel de veritate, alioquin sequeretur quãdoque communiorem opinionem Theologorum, quasi etiam Ecclesia sequitur, esse suspectam de hæresi, vt omnes sustinentes, Beatam Virginem conceptam fuisse sine peccato originali, quod est erroneum, quod ostendere sufficiat in vna sola assertione reliquas omittendo.

D. Thom. 3. p. quæst. 78. art. 3. ait, quòd omnia illa verba formæ consecrationis calicis, *Hic est calix sanguinis mei, noui, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum,* sunt de substantia, & essentia formæ, itaquòd si aliquod illorum verborum omittatur nihil fit; tamen opinio communior Theologorum est, quod non omnia illa verba sint de essentia consecrationis, & maximè illę particulæ *æterni & mysterium fidei*, quia istæ particulę non habentur in forma, qua vtuntur Græci, & tamen Ecclesia Latina nunquam dixit, Græcos non consecrare; neque Ecclesia Romana de hoc Ecclesiam Græcam reprehendit, quod tamen fecisset, si in hoc errasset, vt fecit in Dogmate de Spiritu Sancto, de Primatu Pontificis Romani, & alijs, in quibus errant. Quod autem in forma Ecclesiæ Græcorum omnes illæ particulæ non habeantur, patet ex forma Græcorum, quam ex missa D. Basilij Durandus in 4. dist. 8. quæst. 2. num. 16. adducit; & Suarez ex D. Iacobo, & D. Ioan. Chrisostomo in 3. p. disput. 60. sect. prima, quæ est hæc. *Bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissioné peccatorum.* Vbi apparet, quòd forma Græcorum non habet illa verba *æterni*, nec illa *mysterium fidei*, nec illa *calix*, quæ tamen omnia sunt in nostra forma; & D. Tho. ait esse de essentia: illa autem forma approbata est in sexta Synodo can. 32. in canonibus qui habentur paulò post sextam Synodum; intercedunt enim Concilium Toletanum 12. & 13. & deinde sequuntur isti canones. Sed quidquid sit de illis canonibus, est enim dubium, an sint legitimi, hæc forma approbatur dist. 1. de consecratione cap. *Iacobus*. Respondet Capreolus, quòd Deus dispensauit cum illis Ecclesijs: sed hæc responsio est sine fundamento, neque enim vlibi apparet hæc dispensatio. Ex qua magis reijcitur responsio Paludani, qui asserit, illas Ecclesias non conficere: hoc enim est maximum absurdum; primò enim ille canon D. Chrisost. non approbatus nec confirmatus esset dist. 1. de consecratione cap. *Iacobus*.

Responsio Capreoli, & Paludani reijcitur

Præterea. Aliquando Ecclesia Romana Græcam reprehendisset, sicut reprehendit de articulo processionis Spiritus sancti, & alijs. At in Concilio Florentino nihil de hac re dicitur, vt patet ex literis Sanctæ vnionis Eugenij. Est ergo dicendum, quod Summi Pontifices aliqua dixerunt vt priuati Doctores, non autem vt ex cathedra, vt Innocentius VI. qui illa verba protulit in sermone quodam de laudibus eius. Et si qua alia dixerunt commendando D. Thom. hoc dixerunt non definiendo, nec aliter sentientibus, aliquam notam inurendo. Oraculum autem illud Crucifixi debere intelligi de tota doctrina D. Th. non est vllibi ab Ecclesia, idest à Summo Pontifice cum Concilio generali, vel particulari definitum; tunc enim esset de fide. & ideò non debet vniuersaliter, & de quacumque assertione D. Th. intelligi.

Secundus modus explicandi priorem opinionem adducitur, & reijcitur. Caput V.

Opio. Vasquez, Suarez. & aliorum.

1 VIdentes ergo nonnulli alij Theologi, non posse sustineri gratiam, in eo qui assentit, esse maiorem ea, qua quis non assentit, eò quia prædeterminet physicè liberum arbitrium, dixerunt, esse maiorem eo, quia est congrua ei, cui datur, illa verò, qua quis non assentit, non est congrua: præuidet enim, inquiunt, Deus scientia conditionata quale auxilium, & qualis vocatio congruat Petro, vt consentiat illi tali tempore, & quale

Gratia maior, quia congrua.

non sit illi congruum, vt consentiat, ideò cum vult efficaciter saluare Petrum, dat ei auxilium adeò congruum illi, quòd Petrus assentiet; ei verò quem non vult efficaciter conuertere, dat auxilium, quod quidem in se quandoque erit maius, idest intensius, quam auxiliũ datum Petro; sed quia non est congruũ illi, quia non est datum loco & tempore, & alijs circunstantijs cõgruis, hinc est, quòd ille non conuertitur. Hanc tamen opinionem explicat Vasquez p. p. disput. 98. cap. 6. per tres conclusiones, quarum prima est. Gratia in eo, qui assentit, est maior, quam in eo, qui non assentit: quia motus, quo intellectus, & voluntas illius mouetur habet aliquid, quo potest dici maior gratia, maius beneficiũ, maius auxilium, quàm motus, quo mouetur intellectus, & voluntas illius, qui non assentit: hæc autem sunt quædam circunstantiæ, quæ talem motum concomitantur. Exemplum. Præuidet Deus quid Sortes sit facturus tali tempore, si tali motu, & auxilio excitetur; quid verò sit facturus Petrus si eodem tempore tali motu excitetur, immò, & maiori. Videt ergo, quod Sortes est taliter dispositus, quòd assentiet, Petrus verò non assentiet; Deus vtrique in illo tempore largitur illud auxilium, Sortes conuertitur, Petrus non, hoc auxilium ex se fuit æquale in vtroque, tamen absolutè auxilium istud in Sorte est maior gratia, & maius beneficium, quia habet circunstantiam illam annexam, quod datum fuit Sorti in tempore, quo Deus videbat Sortem debere assentire: auxiliũ verò illud in Petro est minor gratia, quia datum fuit illi a Deo in tempore, quo Deus sciebat ipsum non debere assentire. Sic ergo patet, quomodo gratia, qua quis assentit, semper est maior gratia, quàm ea, qua quis non assentit, non solum quia est quandoque intensior motus, sed quia congruo tempore datur, quo ille assentit: vndè ab Aug. appellatur congrua vocatio.

Vasquez.

1. Conclusio.

2 Secunda Conclusio est, quòd posita tali vocatione efficaci, voluntas ita consentit, quòd semper potest dissentire; propter hanc conclusionem dissentit ab opinione Thomistarum.

2. Conclusio.

3 Tertia Conclusio. Ista gratia peculiaris congrua, & maior, quæ efficax dicitur, est aliquo modo necessaria, vt conuertamur. Hanc tertiam conclusionem sic declarat, quòd intelligit talem gratiam esse necessariam necessitate consequente, non antecedente, siuè esse necessariam, non ex parte causæ, sed ex suppositione effectus: de quibus terminis infrà in examine huius opinionis erit declaratio, ita quòd rectè colligitur hoc modo. Si aliquis vocanti gratiæ consentit, necessariò sequitur, illum à Deo fuisse vocatum vocatione congrua, siuè hac maiori gratia: posito ergo effectu, quod aliquis consentiat, sequitur necessariò, ipsum habuisse gratiam illam maiorem, & efficacem: hæc ergo necessitas est necessitas consequens, qua rectè inferimus, esse impossibile, quòd aliquis consentiat, & non fuerit hac maiori gratia vocatus: non est autem necessitas antecedens, & causæ, ita quòd antequam iste assentiat, nulla alia gratia reperiatur, qua possit assentire, nisi illa peculiaris, & proindè hæc antecedenter, & in ratione causæ sit necessaria ad hoc, vt quis assentiat, quia sic antecedenter sufficit gratia præueniens sufficiens. In hanc eandem sententiam apertè inclinare videtur Suarez in opusculo de auxilijs lib. 3. c. 14. & 20. & alij eandem viam sequentes de prædeterminatione morali. Pro hac opinione sunt omnes rationes, & auctoritates adductæ primo cap. Insuper faciunt rationes adductæ pro opinione Thomistarum, nunc supra confutatæ; dicunt enim, illas non concludere gratiam efficacem prædeterminare physicè liberum arbitrium, sed solum prædeterminare moraliter, & gratiam efficacem esse efficacem, quia est congrua.

3. Conclusio.

Suarez.

Fundamenta huius opinionis.

4 Prædictus modus exponendi, quomodo sit maior gratia in eo, qui assentit, non incidit in absurda adducta contra præcedentem opinionem; asserit enim in secunda conclusione, quòd licet gratia efficax, qua quis assentit,

Opinio allata reijcitur.

tit, sit maior gratia sufficienti, qua quis non assentit, tamen non est talis conditionis, quòd liberum arbitrium eam abijcere, & respuere non possit, immò in sua libertate ait, esse, illam abijcere, & respuere, & illi assentire. Solum ergo contra hanc opinionem probandum est, esse falsum illud, in quo ambę istæ opiniones conueniunt, quòd scilicet gratia, qua quis assentit, semper sit maior absolutè, & ordinariè, quàm gratia, qua quis non assentit, & quòd talis gratia sit semper necessaria, quod asserunt in tertia conclusione.

1. Ratio.

5 Prima ratio sit hæc. Si gratia, qua quis assentit, est maior semper gratia, qua quis non assentit, & hæc maioritas gratiæ, & auxilij, est ex parte ipsius gratiæ, quia scilicet sit intensior, vel ex parte Dei, vtputa, quia sit collata cōgruo tempore &c. vt dicit hæc opinio, sequitur, quòd gratia sufficiens non est sufficiens, & quòd homo adiutus gratia sufficienti tantum non possit conuerti; Consequens est falsum, quia tunc gratia sufficiens, non esset sufficiens; ergo &c. Consequentia facilè deducitur sic. Quandocunque ad productionem alicuius effectus requiritur in causa cū producente determinata perfectio, & requiruntur determinatæ conditiones, causa deficiēs secundum aliquem gradum ab illa perfectione, & deficiens in aliqua conditione requisita, dicitur esse insufficiens ad producēdum illum effectum; sed sic est, quòd ad hunc actum, assentire vocationi requiritur in gratia, quæ est altera causa concurrens, determinata perfectio, & determinatæ conditiones, quæ sunt in gratia efficaci, non autem in gratia sufficienti; ergo gratia sufficiens non est sufficiens causa iustificationis. Maior est euidēs. Minor probatur, quia in gratia efficaci, qua quis conuertitur, est semper maior excitatio ex parte intellectus, & voluntatis, vel saltem, secundum aduersarios, semper est conditio aliqua, qua hæc gratia congruit illi, cui datur, & qua hic de facto assentit: hæc autem congruentia, vel conditio non est in gratia, qua quis non assentit, & propter hoc non assētit; ergo gratia sufficiens secundū rem, & verè non est sufficiens, sed solum secundum nomen: & proindè vana est illa distinctio in gratiam sufficientem, & efficacem: & falsum est asserere, hominem cum gratia sufficienti posse assentire, & conuerti, quia gratia, qua excitatur, non est illius perfectionis, nec habet illas conditiones, quas habet gratia, qua quis de facto conuertitur, sed est vilior, & minor illa, ideò est insufficiens, quia non est congrua.

Responsio tacita reijcitur.

6 Sed aliquis forsan respondebit huic rationi, quòd gratia, qua quis conuerti potest, non requirit omnē perfectionem necessariò, vel illas conditiones, quas habet gratia efficax, sed gratia sufficiens, licèt sit minus intensa, nec habeat omnes conditiones gratiæ efficacis, tamen habet omnia requisita ad hoc, vt aliquis per eam possit conuerti.

7 Contrà. Quæro, propter quid in gratia efficaci ponitur illa maioritas, & illę cōditiones, vt sit congrua &c. certè ponunt illas ad hoc, vt infallibiliter sequatur effectus conuersionis: vndè in hoc differt gratia efficax à sufficienti, quòd ad efficacem infallibiliter sequitur effectus, sed ad sufficientem nunquam: tunc quæro; vel ista maioritas perfectionis, & illæ conditiones, ponuntur in gratia efficaci, quia gratia illa sine illis non esset potens completè conuertere hominem, vel non, sed alia de causa: si primum, ergo gratia sufficiens, quæ caret illa intensione, & illis perfectionibus, non est sufficiens: si secundum, ergo superflua est illa maioratio, & illæ conditiones, vtputa congruitas vocationis, quia gratia sine illa maioratione habet eandem virtutē, & vim ad suum finem obtinendum, scilicet, peccatoris conuersionem: & sic frustrà ponitur esse maior gratia efficax, qua quis cōuertitur, quàm sufficiens, qua nemo conuertitur. Breuiter igitur frustrà videtur poni gratiam, qua quis conuertitur, esse maiorem gratia, qua quis non conuertitur, nisi ponatur esse maior, vt possit efficere opus conuersionis, quod non potest efficere gratia illa minor, qua quis non conuertitur, & tunc sequitur, gratiam minorem esse insufficientem.

Confirmatio.

8 Confirmatur. Quando sunt aliquę duę causæ eiusdem ordinis, ad quarum vnam sequitur effectus, ad alteram verò non sequitur effectus, & nullum adest impedimentū extrinsecum, hoc euenit, quia causa, ad quam non sequitur effectus, non est sufficiens, nec valens producere effectum illum, sicut altera causa. Exemplum. Rusticus vnico ictu securis percutit plantam, sed illam non incidit; alter verò rusticus vnico ictu alteram omninò similem, vel eandem scindit, & eodem instrumento: si quis quærat, quare secatio sequitur ad hunc secundum ictum, non ad primū, cum nullum sit impedimentum extrinsecus? Respondendum est certè, quia secundus ictus habet intensionem, & virtutem requisitam; primus ictus verò fuit insufficiens, nec habuit virtutem requisitam. Ita ad propositum, ad gratiam efficacem sequitur conuersio semper, ad sufficientem verò nunquam, & tamen cętera sunt paria, dempta gratia; ergo signum est, quòd gratia efficax est potens, & sufficiens causa conuersionis; gratia verò, qua quis non conuertitur, quæ dicitur sufficiens, non est sufficiens, nec causa habens requisita ad producendum conuersionem, sed est insufficiens.

2. Ratio principalis

9 Secundò principaliter. Est communior sententia, & isti doctores admittūt, quòd quilibet gratiæ sufficienti potest respondere, sicut & gratiæ efficaci, tunc sic. Ergo in potestate nostra est facere quamlibet vocationem congruam, & efficacem: & consequenter gratia, qua quis assentit, non est maior in se illa, qua quis non assentit, sed fit maior, & minor ab electione nostra; illa enim, cui quis assentit, est maior, cui verò non, est minor, quia non assentit.

Responsio aduersariorum.

10 Huic argumento respondet Vasquez p.p. disput. 98. c. 8. & alij, nos posse loqui de vocatione, & gratia excitante secludendo scientiam Dei, vel includendo scientiam Dei: si primo modo, nulli dubium est, quòd quilibet potest facere vocationem suam congruam, & assentire, & dissentire tàm gratiæ sufficienti, quàm efficaci, sicut fore rem, & non fore, est in potestate liberi arbitrij; sed includendo scientiam Dei, qua Deus scit, quæ gratia sit effectum habitura, & quæ non, dicit, non esse in potestate nostra facere hanc vocationem cōgruam, & illam non; hoc enim esset facere, quòd futurum, quatenus supponitur esse futurū, nō sit futurum: & hęc est distinctio, quam semper præ manibus habet Vasquez, quòd duplex est possibilitas, & necessitas, antecedēs, & sequens; possibilitate antecedenti vnusquisque potest assentire gratiæ, & vocationi cuicunque, sed possibilitate sequenti, solum gratię efficaci.

Reijcitur.

11 Verùm hæc responsio nō tollit difficultatem, sed potius descendit in opinionem nostram: ex hac enim responsione habetur, quòd liberum arbitrium, quātum est ex se, & ex virtute propria, quatenus est causa concurrens ad iustificationem, ante ipsam iustificationem potest facere vocationem quamcunque sibi congruam, & assentire, & dissentire: in quantum verò consideratur, vt subest scientiæ diuinæ, qua Deus cognoscit res futuras, veluti si essent præsentes, non potest sic in sensu composito non assentire illi gratiæ, cui assentit: quia iam supponitur, assentire huic, & non illi, & esse deductum ad actum, omne autem quod est, quādo est, necesse est esse: tamen non sequitur, quòd vt antecedit in se ipsum assensum etiam in sensu composito, non possit non assentire, & dissentire illi gratiæ, cui assentit: si enim non posset facere gratiam sufficientem sibi congruā & efficacem, non haberet possibilitatem antecedentem, quæ seruat libertatem arbitrij, sed haberet necessitatem antecedentem, non sequentem, quod ipsi nolunt: vndè; licet distinctio de necessitate, & possibilitate antecedēti, & sequenti sit bona, tamen in proposito aduersarijs non suffragatur,

tur, sed potius eos conuincit. Sufficit ergo nobis, quòd antecedenter, idest, voluntas antequam se determinet, possit cuicunque gratiæ assentire, vel dissentire: tunc enim sequitur, quòd respectu ipsius voluntatis non est semper, & de lege ordinaria vna gratia maior altera: nec semper aliquid est in vna gratia, propter quod possit dici maior altera; & hoc est, quod nos intendimus. Quando verò voluntas est determinata, & actu assentit vni gratiæ, alteri verò dissentit, concedo, quòd gratia, qua quis assentit, potest dici maior; & sic illa, quæ fuit sufficiens, non est efficax, nec efficax est sufficiens, & est aliqua differentia inter ipsas, propter quam vna potest dici maior altera; sed hæc maioritas non prouenit tunc ex parte gratiæ præuenientis, sed ex ipsa voluntate, quæ fecit illam gratiam sibi efficacem, & consequenter maiorem. Vndè breuiter possumus dicere, quòd est maior altera non in ratione gratiæ in se, sed ratione voluntatis, quæ illam gratiam, & auxilium acceptauit. Hoc modo etiam intelligitur illud dictum, cum communi auxilio sufficienti quemlibet posse saluari possibilitate antecedenti, & ex parte causæ, sed neminem de facto saluari: quia auxilium sufficiens non efficax, est illud auxilium, quod Deus cognoscit effectum non habiturum: est enim ac si dicatur, quòd quilibet cum quacunque gratia præuenienti potest saluari, & vna non est semper magis apta saluare hominem, quàm alia, sed quandoque ambæ æqualiter inducunt ad salutem: tamen homo nulla gratia præuenienti saluatur, nisi illa, cui assentit, & quam ipse facit sibi efficacem, hæc enim sola habet effectũ, & ideò hæc sola dicitur congrua, & efficax.

3. Ratio principalis 12 Tertiò. Auxilium sufficiens secundum aliquos istorum auctorum non est aliqua natura, & entitas peculiaris, aut mensura auxilij determinata, quæ ex se dicatur omnibus sufficiens; neque auxilium efficax est alia aliqua entitas, & natura, & mensura auxilij specie diuersa, quæ sit efficax; sed illud est auxilium sufficiens, cui liberum arbitrium assentire potest, & non assentire, & auxilium efficax est illud auxilium, cui assentit; ergo ex parte ipsius auxilij præuenientis non est differentia inter ipsa, sed talis differentia est ex parte voluntatis, quæ vnum facit efficax, aliud verò nequaquam. Quòd si gratia efficax, qua quis assentit, semper esset in se maior gratia sufficienti, qua nunquam quis assentit, essent ex se diuersæ naturæ, & species auxiliorum antequancunque operationem voluntatis, & intellectus, vt dicebant Thomistæ.

4. Ratio principalis 13 Quartò. Vel hæc gratia maior, quæ efficax dicitur, est necessaria adhoc vt quis conuertatur, vel non: si est necessaria; ergo sufficiens perse est inualida, & vocare illam sufficientem est contradictio aperta: si verò nõ est necessaria; ergò siuè adsit, siuè non adsit, dummodo adsit gratia sufficiens, sequetur conuersio, & iustificatio, si liberum arbitrium voluerit: immò vlterius, quòd homo per gratiam efficacem conuertatur, erit per accidens, non perse, quia illa non necessariò requiritur, vndè est accidentale quando adest.

Responsio Vasquez. 14 Respondet Vasquez loco citato, quòd est necessaria necessitate consequenti, non antecedenti; idest (vt ibi ipse exponit, & toties dictum est) est necessaria illa necessitate, qua dicimus, omne quod est, quando est, nõ potest non esse. Hæc responsio non tollit argumentum, vt dicebamus suprà, quoniam nemo dubitat, gratiam

Reijcitur. efficacem esse hoc modo necessariam: difficultas est de necessitate antecedente. Vndè, licet gratia efficax sit necessaria necessitate consequenti, non colligitur propter hoc, ipsam necessariò debere adesse, & concurrere in quacunque conuersione, sed stat, quòd accidẽtaliter concurrat, & tamen necessitate consequenti erit necessaria: supposito enim quòd adsit, necessariò aderit, quia omne, quod est, quando est, necesse est esse: at non colligitur, quòd necessariò semper adesse debeat.

5. Ratio principalis 15 Quintò. Arguitur communiter, vt suprà contra Thomistas. Frustrà tunc fierent comminationes, & reprehensiones, si enim aliqua gratia, qua quis conuertitur, est maior ex parte gratiæ, & Dei donantis, quã illa, qua quis non conuertitur, & hoc est verum semper lege ordinaria, & in quacunque conuersione, & sine illa conuersio haberi non potest, frustrà moneretur homo, vt conuertatur, nisi enim haberet illam maiorem, seu congruam gratiam, non posset conuerti. Videtur etiam magna iniuria irrogari misericordiæ Dei, de qua tot Encomia habentur in Sacra Scriptura. Dum etiam dicunt isti ex D. Aug. quòd Deus sciret, si vellet, vocare eos, qui non conuertuntur, vocatione, quæ congruit illis, & tempore, quo infallibiliter conuerterentur, videtur magnum absurdum: mirum est enim aliquo tempore Deum videre, quòd si Iudas tunc haberet gratiã præuenientem, assentiret, & tunc illam ei non tribuere, sed tribuere postea altero tempore, quo præscit eum nõ esse illam acceptaturum; sic enim videretur Deus illudere homines hac sua gratia, & magna iniuria irrogaretur Dei misericordiæ.

16 Sed respondent, quòd non dicunt, per gratiam sufficientem non posse conuerti homines, sed quòd de facto non conuertuntur. At contra rectè arguitur, quòd hæc gratia esset frustrà, quia potentia est frustrà, quæ nunquam reducitur ad actum, quando defectus prouenit ex potentia: at hæc gratia sufficiens nunquam reducitur ad actum, quia per illam nullus conuertitur, & defectus prouenit ex ipsa, quia non est congrua; ergo est frustrà. Vbi notandum est, quòd sensus istius propositionis; Frustrà est illa potentia, quæ nunquam reducitur ad actum, est hic, vt patet ex Phylosophia. Illa potentia, quæ non reducitur ad actum, non est verè potentia, sed falsò, & abusiuè dicitur potẽtia. Exemplum. Si quis diceretur habere potentiam generandi, & tamen nunquam, licèt attentaret, generaret, & defectus proueniret ex ipso, non ex alijs causis concurrentibus ad generationem, posset dici, non verè, sed falsò habere potentiam generandi: si enim haberet verè, & realiter potentiam generandi, actu generaret aliquando, dùm attentaret, & essent alia requisita. Ita in proposito; cum gratia sufficiens nunquam aliquem conuertat actu, & de facto licèt hoc semper attentet, signum est quòd non est verè, & realiter gratia sufficiens, sed abusiuè; sequitur ergo clarè, quòd si de facto nunquam quis conuertitur cum gratia sufficiente, quòd gratia sufficiens abusiuè dicitur gratia sufficiens, non verè, & realiter. Dictum autem illud D. Aug. intelligitur de gratia plusquam sufficienti: manifestum est enim, quòd si Deus vellet, posset omnes reprobos saluare, quia posset eos vocare adeò vehementi vocatione, quòd non resisterent: tamen ex hoc non sequitur, quòd Deus non vocet eos vocatione adeò sufficienti, quòd si vellent, non possent conuerti, vt diximus cap. 3. hac eadem disputatione.

Responsio tacita reijcitur.

Frustrà est illa potentia, quæ nõ reducit ad actum, quo modo intelligitur.

17 Sextò. Adsunt multæ auctoritates contra eos, vt illa; *Deus vult omnes homines saluos fieri*: quæ etsi ab Augustino alicubi intelligatur de voluntate beneplaciti, & consequente, itaquòd interpretatus sit eam de aliquibus ex singulis generibus, non de omnibus: tamen cõmuniter secundum Sanctos Patres, intelligitur, & est vera de voluntate antecedenti: itaquòd sensus est, quòd Deus, quantum est ex se, vult omnes homines saluos fieri. Item in Euangelio Matthei 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*. Item exodi 34. *Dominator Domine Deus Misericors, & clemens, patiens, & multæ miserationes, ac verax, qui custodis misericordiam in millia*. Et Dauid. *Magnificata est vsque ad cœlos misericordia tua*. Item Ezechielis cap. 18. & 33. *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat*. Et Apoc. capite 3. *Ego sto ad ostium, & pulso si quis mihi aperuerit, intrabo, & cœnabo cum illo*. Isaiæ 5. *Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ, & nõ feci*? Et cap. 65. *Expandi tota die manus meas ad populum incredulum*.

6. Ratio principalis ex auctoritatibus.

lum. Ioannis 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum.* & aliæ innumeræ auctoritates, quas non est opus adducere. At si Deus cum in æterna sua scientia præuideat quodnam sit congruum auxilium Iudæ, & non congruum, largiatur autē auxilium non congruum Iudę, congruum verò auferat, certè prædictæ auctoritates non verificarentur de Deo, sed oppositæ. Non enim Deus esset misericors, ita vt misericordia eius se extenderet in millia, sed in paucos electos; nō fecisset omne, quod debuit vineæ suæ, quia non dedisset auxilium congruum; non expandisset manus ad populum incredulum, sed retraxisset negando ei auxiliū congruum, & efficax; non illuminaret omnem hominem venientem in hunc mundum, sed aliquos tantum electos; non reficeret omnes, qui onerati sunt peccatis, & laborant, sed paucos; & denique non staret ad ostium expectando nostrum consensum, & dispositionem, sed nollet prorsus nos conuertere, quia non pręberet nobis auxilium conueniens, & congruum, & consequenter neque etiam verè sufficiens.

18 Adhuc alij arguunt sic. In Deuteronomio habētur hæc verba. *Mandatum, quod ego pręcipio tibi hodie nō suprà te est, neque procul positum, vel in Cælo situm, vt possis dicere, Quis nostrum valet ad cælum ascendere, vt deferat illud ad nos, vt audiamus, atque opere compleamus?* Et Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 11. *Nemo temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce vtatur Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia: nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis & adiuuat vt possis.* At si requiritur gratia quædam efficax, congrua, quam Deus ex decreto suo dat ijs tantum, quibus sibi placet, certè illis, qui eam non habent, est impossibile seruare præceptum quod est suprà eum, & in cęlo, idest non est in potestate sua.

7. Ratio principalis 19 Septimò. Ex D. Aug. 12. de Ciuit. Dei cap. 6. vbi habet hæc verba. *Si enim aliqui duo æqualiter affecti in animo, & corpore videant vnius corporis pulchritudinē, qua visa vnus eorum ad illicitè fruendum moueatur alter in voluntate pudica perseueret stabilis, quid putas esse causam?* Et cum multas causas, quas aliquis assignare potuisset, ipse D. Aug. attulisset, illis reiectis ex propria mēte sic respondet. *Quid aliud apparet, nisi vnum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere?*

8. Ratio principalis 20 Octauò. Item libro de prædestinatione, & gratia 15. vbi de Nabucdonosor, & Pharaone inquit. *Quātum ad naturam, ambo homines erant: quantum ad conditiones, ambo Reges: quantum ad causam, ambo captiuum populum Dei possidentes: quantum ad pœnam, ambo flagellis clementer admoniti; quid ergo fecit fines eorum esse diuersos, nisi quòd vnus monitum Dei sentiens in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit: alter libero arbitrio contra misericordissimam veritatem pugnauit?* Hęc D. Aug. Ex quibus patet, nullam aliàm causam assignare diuersi effectus, quàm libertatem arbitrij.

9. Ratio principalis 21 Nonò. Confirmatur alijs auctoritatibus clarissimis eiusdem D. Aug. quem aduersarij pro se ipsis esse tantum gloriantur: nàm tractatu 26. in Ioan. non vnico verbo, sed diffusè hanc doctrinā tradit: nàm super illa verba. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me traxerit eum,* post multā explicationem, habet hęc verba. *Quare illum trahat, & illū non trahat noli velle iudicare si nō vis errare, semel accipe, & intellige nō traheris, ora vt traheris.* Aduersarij adducunt priora verba, sed tacēt illa, *non traheris, ora vt traheris.* In quibus manifestè apparet, eum, qui non trahitur, habere tantum auxilium diuinum, vt possit facere, idest orare vt Deus eū trahat: hoc est auxilio plusquam sufficienti vocet, & inducat ad bonum. Et ibidē paulò infrà ostendens, quod ex eo, quod Deus trahit homines ad se, non propter hoc cogit eos, sed ita trahit, vt possint resistere, subiungit hęc verba. *Porrò si Poetæ licuit dicere, trahit sua quemque voluptas non necessitas, sed voluptas, non obligatio sed delectatio; quanto fortius nos dicere debemus trahi hominē ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iustitia, delectatur sempiterna vita quod totum Christus est.* Quicunque ergo vult delectari Deo facit auxilium suum sufficiens efficax, & facit se à Deo trahi.

22 Decimò. Item in Manuali cap. 16. dicit adoptionem Regni Cœlorum positam esse in potestate nostra, & habet hæc verba. *Hæc secura mente cogitemus hæc toto desiderio desideremus, vt ad ea citò peruenire valeamus; si quæras quomodo istud fieri potest, vel quibus meritis, quibusvè auxilijs, audi. Res ista posita est in potestate facientis, quoniam regnum Cælorum vim patitur.* 10. Ratio principalis

23 Vndecimò. Item tractatu 53. in Ioan. super illa verba. *Cum tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum,* vbi adducit verba Isaiæ cap. 6. *Excæcauit oculos eorum,* &c. dicit Deum præscium futurorum per Prophetam prædixisse peccatum eorum, non fecisse, & habet hæc verba. *Et ideò si non malum, sed bonum facere voluissent non prohiberentur, & hoc facturi præuiderētur ab eo, qui nouit quid sit quisque facturus & quid sit ei pro eo opere redditurus.* Adducit deinde alium locum Isaiæ exaggeratum à D. Paulo. *Quod quærebat Israel non est consecutus electio autem consecuta est. cæteri verò excæcati sunt,* &c. Et respondet his verbis. *Non poterant credere, quia hoc Isaias Propheta prædixit: hoc autem Isaias prædixit, quia Deus hoc futurum esse præsciuit: quare autem non poterant, si à me quæratur, ita respondeo: quia nolebant; malam quippè eorum voluntatem præuidit Deus, & per Prophetam prænunciauit:* deindè arguens contra hoc, quia scriptura assignat aliam rationem, scilicet quia Deus excæcauit cor eorum, subiungit hæc verba. *Etiam hoc eorum voluntatem meruisse respondeo, sic enim excæcat, sic obdurat deserendo, & adiuuando, quod occulto iuditio facere potest, non iniquo, hoc omnino pietas religiosorum inconcussum habet.* Et paulò infrà dicit, quæstionem istam esse difficilem, hoc tamen esse seruandum in ea, Vt non ita quis defendat liberum arbitrium, vt audeat tollere orationem, qua præcamur Deum, ne nos inducas in tentationem, idest vt neget nos ægere diuino auxilio: deindè nemo debet ita libertatem negare, vt excuset peccatum. Verba autē eius sunt. *Si quis autem istam quæstionem liquidius, & melius noscit se posse, & confidit exponere, absit vt non sim paratior discere, quam docere tantum ne audeat quisquā liberum arbitrium sic defendere, vt nobis orationem, qua dicimus, ne nos inferas in tentationem, conetur auferre. Rursus, ne quisquam neget voluntatis arbitrium, & audeat excusare peccatum: sed audiamus Dominum & præcipientem & opitulantem & iubentem quid facere debeamus, & adiuuantem, ut implere possimus: nàm, & quosdam nimia suæ voluntatis fiducia extulit in superbiam, & quosdam nimia suæ voluntatis diffidentia deiecit in negligentiam. Illi dicunt, ut quid rogamus Deum, ne vincamur tentatione, quod in nostra est potestate? Isti dicunt, ut quid conamur benè uiuere, quod in Dei est potestate? ò Deus, ò pater qui es in cęlis, ne nos inferas in quamlibet illarum tentationum, sed libera nos à malo. Audiamus Dominum dicentem, Rogaui pro te Petre, ne deficiat fides tua: nec sic existimemus fidem nostram esse in libero arbitrio, ut diuino non egeat adiutorio, audiamus, & Euangelistam dicentem, Dedit eis potestatem filios Dei fieri, ne omnino existimemus in nostra potestate non esse quod credimus. Verumtamen in utroque illius beneficium cognoscamus, nam & agendæ sunt gratiæ, quia data est potestas, & orandum, ne succumbat infirmitas.* Hæc auctoritas mirabiliter conuincit; quia si ad iustificationem est necessarium auxilium efficax, & illud à Deo datur electis tantum, sequitur apertè peccatum reproborum esse excusatū, quia non habuerunt auxilium necessarium ad vitandum peccatum, quod est impia blasphemia.

11. Ratio principalis

Scientia conditionata hic cōceditur à D. August.

Regula D. Aug. seruāda in materia de auxilijs diuinis.

12. Ratio principalis 24 Duodecimò. Item D. August. libro expositionis quarundam propositionum Epistolę D. Pauli ad Rom. quę habetur Tomo quarto in fine super illa verba, *Quos vocauit ipsos, & iustificauit*, inquit, Non omnes vocatos iustificatos esse, sed illos tantùm qui sunt vocati secundum propositum Dei. Declarans autem quid sit istud propositum Dei, habet hæc verba. *Hoc enim propositum ad præscientiam, & prædestinationem pertinet, nec prædestinauit aliquem nisi quem præsciuit crediturum, & secuturum esse Sanctorum vocationem, quos electos dicit; multi enim non ueniunt cum uocati fuerint, nemo autem uenit, qui uocatus non fuerit*. Ecce quod apertè D. Aug. fatetur prędestinationem Dei, & æternum propositum, habere causam ex parte prædestinati, scilicet bonum consensum liberi arbitrij in vocationē, & auxilium Dei. Ex quo clarissimè deducitur efficaciam prædestinationis ad gloriam, & efficaciam gratiæ pendere à libero arbitrio; idest, quòd auxilium, & prædestinatio Dei habeat effectum pendere ex nobis.

Locus obseruandus.

13. Ratio. 25 Tertiodecimò. Item ex D. Hieronymo in Epistola 150 quæst. 11. qui explicans illud ad Corint. *Alijs odor vitæ in vitam*, ait. *Ideò odor noster, qui per se bonus est, virtute eorum & vitio, qui suscipiunt, siuè non suscipiunt in vitam transit, & mortem*: at si ex peculiari aliqua gratia prouenirret, prædicationem Pauli aliquibus esse odorem vitæ, & ex defectu illius alijs esse odorem mortis, diuersitatem illam non virtuti, & vitio eorum tribueret, sed gratiæ peculiari, & negationi illius.

Responsio aduersariorum. 26 At hic sunt variæ responsiones, sed præsertim, quòd D. August. in alijs libris, postea non contentus hac determinatione, vltimò definiuit, causam vltimam diuersitatis effectus non esse voluntatem, sed pręparationem voluntatis factam per gratiam.

Reijcitur. Contrà. Tunc se retractaret D. August. at non se retractat, vt ostendi in disput. de Prædestinatione cap. 7. auctor. 4. ergo est exponendus D. August. & concordandus; concordatur autem optimè, dicendo, gratiam esse necessariam, & esse primā causam operis boni: tamen voluntatē suo assensu, & cooperatione illam ordinariè facere sibi efficacem; & sic saluamus gratiam, & concursum liberi arbitrij absq; vlla difficultate, & obscuritate.

14 Ratio principalis 27 Quod denique confirmatur efficacissimè auctoritate D. Petri 2. cap. 1. *Fratres satagite, vt certam faciatis vocationem vestram* &c. Ergo gratia, siuè vocatio fit à nobis certa, & efficax; quæ auctoritas licèt exponatur à D. Tho. ita vt illud verbum *certam*, non significet firmam, & stabilem, sed compertā, & notam, vt sensus sit, Satagite, vt per opera bona vestra, de vestra salute certiores reddamini, quantum humana coniectura patitur; & Oecumenius, & Beda intelligant de manifestatione apud alios, vt sensus sit, Nos satagere debere, vt per opera bona nostra certos alios faciamus nostræ vocationis. Tamen obuius, & clarus sensus est, vt ibi *certam* significet, stabilem & firmam, vt sensus sit, Nos satagare debere, vt per bona opera nostra, faciamus vocationem Dei non esse inanem, & vacuam, sed esse stabilem, & firmam, iuxtà illud Apostoli. *Gratia Dei in me vacua non fuit* &c. Quem sensum verum esse non est dubium, consensus enim noster est causa partialis nostrę iustificationis, & hanc expositionem approbat ipse Vasquez p. p. disput. 93. cap. 3.

Alię rationes contra prædictam opinionē. 28 Contra eandem opinionem faciunt rationes adductæ contra præcedentem opinionem, præsertim autem secunda, quinta, & sexta. Denique argumenta, quæ probant, primā causam reprobationis non esse ex Deo, sed ex nobis, hanc eandem opinionem impugnant: si enim requiritur ad opus bonum gratia congrua, & hāc Deus nō dat omnibus, sed quibus placet, patet, quòd reprobationis prima causa est Deus, hoc autē est falsum, vt in disput. de reprobationis causa dicimus.

29 Præterea. Certum est, in potestate hominis esse, dùm est in hac vita, & in statu viæ posse facere bonum, & malum: at si ad faciendum opus bonum requiritur gratia specialis, quæ prædeterminet liberum arbitrium physicè, vel moraliter, & hanc Deus dat solū aliquibus, non omnibus hominibus saltem adultis, sequitur, minimè esse in potestate hominis facere bonum. Antecedens autem est de fide, & confirmatur ex illo Io. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri* &c. & ex Concilio Trident. sess. 6. can. 6. *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, &c. anathema sit*. Dum autem dicit in potestate hominis esse, facere vias suas malas, intelligit quoque, esse in potestate sua cum gratia Dei facere eas vias bonas; si enim non haberet potestatē ad vtrumque oppositum, non diceretur alterum oppositum esse in potestate sua. Præterea. Concilium Trident. sess. 6. cap. 13. habet hæc verba. *Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debēt, Deus enim nisi illius gratiæ defuerint, sicut cępit opus bonum, ita perficiet operans velle, & perficere*. At si necessaria est gratia prædeterminans, vel congrua, quam Deus decreuit dare solum paucis, scilicet electis, quomodo omnes possunt habere firmam spem in Dei auxilio?

Exponitur sententia probabilior ex mentè Scoti, reiectis duobus alijs modis dicendi. Caput VI.

1 Propter rationes adductas in præcedenti cap. mihi videtur verior aliorum sententia, qui asserunt, æqualem quandoque esse gratiam in illo, qui assentit, & in illo, qui non assentit, & proindè ex duobus in æquali gratia constitutis, vnum quandoque assentire, & alium non assentire, & licet quandoque Deus maiorem gratiam vni concedat, quàm alteri, non tamen hoc euenire semper nec ordinariè: tamen auctores, qui hanc opinionem defendunt, non eodem modo ipsam explicant.

2 Sunt ergo quidam, qui asserunt, quòd respondere Deo vocanti, non tantum est à libero arbitrio, sed etiam à gratia; tamen prima origo & causa determinationis ad consensum est voluntas creata, ad quam Deus se accommodans gratia sua cooperatur. Hanc opinionem nonnulli seuerius notant, quàm par sit, dicunt enim, esse Semipelagianam, eo quod concedit, prius nostram voluntatem se determinare, quàm Deus cooperetur. Verum etsi hæc opinio non sit approbanda, tamen re vera (vt notauit etiam Vasquez) non est insimulanda talis erroris, quoniam quàm maximè distat à Semipelagianorum errore: nàm Semipelagiani dicebant, initium bonorum operum esse ex nobis sine gratia vlla, vt superius visum est: at ista opinio concedit, initium esse ex gratia præueniente, & ait quod habita gratia præueniente liberum arbitrium se determinat ad assentiendum, & tunc Deus cooperatur. Solum ergo hæc opinio mihi videtur falsa in hoc, quod ponit liberum arbitrium in aliquo momento priori natura operari, quàm Deus secum cooperetur, quod tamen falsum est, vt latè probat Scotus in 2. sent. dist. 37. vbi quærit, An Deus sit causa peccati? in corpore, determinat enim ibi, quòd ad operādum concurrunt duæ causæ, scilicet Deus, vt voluntas creata, & quod Deus est, qui dat rectitudinem actui antecedenter, & sic semper daret rectitudinem cuilibet actui etiā consequenter, si homo respōderet, & cooperaretur; non ergo prius natura homo dat rectitudinem actui, & operatur bonum, quàm Deus cooperetur: quomodo autem nos differamus ab his auctoribus patebit infrà explicando tertium modum. Primus modus dicēdi. Reijcitur.

3 Secundus modus explicandi hanc opinionem est quorundam, qui non solum volunt, volūtatem creatam esse primā causam, & originem determinationis liberæ; sed volunt ètiam liberum consensum ab illa solum prodire, adeò quod isti Doctores volunt, gratiam solum esse necessariam ad pręueniendum, & excitandum liberum arbitrium, non autem ad cooperandum illi ad bonum. Secundus modus dicendi.

Verum

4 Verum hæc opinio nullo modo est approbanda, quia negat gratiam Dei nobiscum cooperari, quod est falsum, vt ostendit Scotus 2. sent. dist. 37. loco nunc suprà citato, vbi probat, voluntatem nostram non esse dominam omnino sui actus, sed Deum cum illa cooperari; sed hoc dimisso, aperiè hæc sententia reijcitur à Sacris Concilijs: nàm in Concilio Arausicano cap. 9. dicitur. *Quoties bonum operamur. Deus in nobis, atque nobiscum operatur, vt operemur*. Præterea. Communiter à Theologis diuiditur gratia in operantem, & cooperantem; operans est præueniens, cooperans est auxilium gratiæ, quo concomitatur nostram operationem voluntatis, & deducitur ex illo D. Pauli ad Philip. 2. *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere*. Et ex Ezechielis 36. *Faciam, vt in iustificationibus meis ambuletis*. Multa alia argumenta habes apud Gabrielem Vasquez disput. 98. cap. 5. & alios.

Reijcitur.

Tertius modus dicēdi.

5 Tertius modus explicandi hãc opinionem, qui est verus meo iudicio, est quorundam, qui dicunt consensum voluntatis simul esse à gratia, & à libero arbitrio nõ solum tempore, sed etiam causalitate. Tamen ex parte gratiæ excitantis, & præuenientis, reprobum aliquando esse æqualem cum præ destinato, nec semper peculiare beneficium recipere. Hæc sententia mihi videtur vera, & rationes pro ea superius adductas nos cogere; asserere enim semper & ordinariè gratiam, qua quis conuertitur, esse maiorem, nũquam ęqualem, & ex duobus in æquali gratia constitutis, vnum nunquam conuerti, & alterum conuerti, videtur nõ nihil misericordiæ Dei, quæ amplissima prædicatur, derogare. Portò aliquando gratiam, qua quis conuertitur, esse maiorem non dubito, vt contingit in Paulo, Magdalena, & alijs; sed quòd semper & ordinariè sit maior, rationes superius adductę me retrahunt. Vbi est notandum, hanc nostram opinionē non coincidere cum opinione Catherini de prædestinatione, sed esse longè diuersam, vt in disput. An prædestinatus possit damnari, ostendimus.

Notādum.

Quid dicendũ quò ad modum mouendi.

6 Quantum verò ad modum mouendi, dicendũ est, quòd auxilium sufficiens mouet quidem liberum arbitrium præueniendo, dum Deus sine nobis aliquid efficit in nobis, vt immittendo bonas cogitationes, & inspirationes congruas, qui est motus moralis, & etiam cooperando, & adiuuando physicè, idest verè, & realiter influendo in actum bonum partialiter cum libero arbitrio, sed non prædeterminando liberum arbitrium efficaciter, & absolutè, vt Thomistæ dicunt, sed tantum adiuuando, vt expositum est suprà, modo conuenienti notissimo ipsi Deo, de quo non est multum curãdum: nàm vt inquit Cęlestinus Papa epist. 1. satis est ad fidem Catholicam fateri nos nihil boni posse nisi auxilio diuino præuenti, & adiuti fuerimus: an verò hoc, vel illo modo relinquitur Scholis disputandum. Vndè hic motus auxilij diuini partim est moralis, partim physicus, sed tamen diuerso modo se habens, ac auctores duarum opinionum præcedentium dicant: neque enim negamus Deum auxilio suo mouere nos physicè, & moraliter, sed negamus contra primam opinionem, ita nos mouere physicè, vt predeterminet omnino volũtatem nostram, & quòd electorum tantum voluntates sic moueat, & contra secundam, negamus, auxilium diuinum mouere moraliter congruè solum electos, & non alios, vt dictum est.

Discrimen hui⁹ opinionis à duobus præcedentibus.

Primũ dubium.

Secundum dubium.

Contradictio apparens.

7 Verum adhuc non quiescit animus, quia dicere, quòd Deus prius natura agat ad actum bonum, & deinde expectet voluntatem creatam, videtur pugnantia. Deinde actus ille consentiendi creatæ voluntatis est actus positiuus; ergo ille quoque est à Deo prius natura quàm à creatura; ergo semper omnis actus est à Deo prius, quàm à voluntate creata; ergo nõ expectat Deus voluntatem creatam, sed ipse est, qui primò determinat omnes actus efficaciter ex se.

8 Respondetur ad primum. Deum prius natura agere volũtate creata, intelligi potest dupliciter. Vno modo propriè, itaquod Deus in vno instanti naturæ causet, & creata voluntas non causet; & hoc modo negatur, vt docet Scotus in 2. dist. 37. §. *ad solutionem*, vt in disputatione de concursu causæ primæ cum causa secunda cap. 4. diximus. Alio modo impropriè, & sic, Deum prius natura agere est, Deum esse paratum ad ponendum in esse actum liberum voluntatis creatæ, si ipsa coagat; & hoc modo concedimus, Deũ prius natura agere: adeò quod Deus semper quantum est ex se, quasi agit, & influit in actum, sed non sequitur actio, quia deficit ei altera causa, scilicet voluntas creata, sine qua actus non potest habere esse. Prius ergo natura agit, Deus hoc secundo modo, sed tamen simul natura, & tempore priori modo; & sic non pugnant quòd Deus agat prius natura, & tamen expectet voluntatem creatam: immò hoc est necessariũ, stante decreto Dei, quòd voluntas creata sit libera in suis actionibus.

Ad primũ dubium.

Quod egregiè docuit, & exemplo pulchrè declarauit D. Io. Chrisostomus hom. in Psal. 50. super illa verba, *Laua me ab iniquitate mea*: nàm loquens de misericordia Dei, inquit. *Prouocat nos & dicit, da & tu aliquid; ut puta mille scelera perpetrasti habes onera delictorum, nolo alleuiare pondus, da & tu manum tuam, non quia tui egeo, sed quia volo & te aliquid conferre ad tuam utilitatem*. Et D. Cyprianus Epist. 50. quæ est ad Cornelium fratrem super illa verba Ioan. 6. *Numquid & vos vultis abire*, inquit, *seruans scilicet legem, qua homo libertati sua restitutus, & in arbitrio proprio constitutus sibimetipsi, vel mortē appetit, vel salutem*. D. August. in Manuali cap. 16. idem habet, quam auctoritatem suprà adduximus, & idem elicitur ex alijs auctoritatibus adductis cap. præcedenti.

9 Ad secundum dubium respondetur, quòd actus ipse assensus, & determinatio volendi est quidem ens reale, sed vt dictum est contra Durandum in disput. de concursu primę causæ cum secundis, actus ipse pendet à duabus causis partialibus diuersorum ordinum; sicut generatio prolis pendet à patre, & matre, quę sunt causæ diuersorum ordinum: tamen causalitas vnius non pendet à causalitate alterius: causalitas enim mulieris non pendet à causalitate viri, necè conuerso, sed vnaquæque est ex se causa in suo ordine. Ita in proposito, causalitas causæ secundæ, quæ est actus secundus, scilicet assensus, seù determinatio volendi, & assentiendi, nõ pendet à causalitate primę causæ, sed à causa ipsa secunda, qa causalitas primæ causæ qua concurrit ad causandum actum secundum voluntatis creatæ, est diuersa causalitas à causalitate ipsius causę, secundę, quoad ipsum actum secundum; & hoc est necessarium fateri, sustinẽdo, causas secundas habere proprias causalitates distinctas à causalitate primæ; alioquin tolleremus à causis secundis proprium concursum cum concursu causæ primæ, quod est contra omnem Philosophiam, & Theologiã; & in hac re multum decipiuntur aduersarij.

Ad secundum dubiũ

10 Ex dictis patet in quibus hæc opinio nostra dissentiat ab alijs. Dissentit enim quàm maximè ab Hæreticis Pelagianis, & Semipelagianis. quia nedum concedit, gratiam per Christum esse necessariam ad faciendũ opus pium, sed etiam ipsam præuenire liberum arbitriũ simul cooperari, & magis principaliter ad idem opus. Dissentit etiam à nonnullis Catholicis, qui etsi fateantur, gratiam Dei præuenire liberum arbitrium, ac initium actus boni, vt fidei, & operis pij, esse à Deo per gratiam præuenientem: tamen cum hoc asserunt vocationem, & excitationem internam multum pendere à libero arbitrio, ac bono vsu eius; quæ est sententia Molinæ in libro de concordia, præsertim disputatione 9. & 10. vt diximus disput. An detur meritum de congruo: hæc enim opinio est à nobis reiecta: quia plus nimio videtur accedere ad Hæresim Semipelagianam. Asserimus ergo nos gratiam præuenientem, & auxilia Dei ad

In quibus hæc opinio dissẽtiat ab alijs.

incoandum opus bonum nullo modo pendere à bono vsu liberi arbitrij, sed merè liberaliter donari à Deo ante quamcunque vel minimam operationem bonam, etiam præuisam liberi arbitrij; neque bona moralia, vt naturalia sunt, esse dispositiones ad gratiam; sed ea, quę bona sunt, vt illa, quæ ordinantur ad finem supernaturalē pendere quoque ex gratia Dei præueniente, vt dicemus infrà disp. An ad opera bona moralia requiratur gratia specialis. Differimus deindè à Thomistis, quia negamus, gratiam illam præuenientem, qua quis conuertitur prædeterminare physicè liberum arbitrium; itaut dissensus sit incompossibilis cum illa. Differimus etiam à Vasquez, Suarez, & sectatoribus atq; alijs, qui in hoc cum illis conueniunt quia negamus, gratiam efficacem congruam dari electis solum, & non alijs, vt suprà dictū est. Asserimus ergo gratiam Dei præuenientem esse initium bonorum operum, atque Deum illam congruè dare omnibus; & licet aliquando vni intensiorem, quā alteri det, tamen omnibus dare tantam, quanta re vera sufficit, vt actu operetur bonum; itaquod peccatum nullam habeat excusationem.

Scoti opinio.

11 Ego puto, Scotum fuisse huius opinionis; licet enim nullibi apertè de hac re locutus sit, tamen in reportatis libro 2. dist. 7. quæst. 1. in corpore quæst. videtur hanc opinionem innuere, dùm inquit, tenendum esse quartam viam, scilicet, *quod si sint duo æqualiter dispositi utrique Deus æqualiter assistit coagēdo secundum generalem influentiam, & tunc unus mouetur effectiuè in Deum à libero arbitrio, alter non*, &c. Neque enim negat ibi gratiam præuenientem per Christum, sed negat ipsam specialiter conferri vni, & non alteri, vt patet ex superius dictis: quia inquit, esset acceptio personarum apud Deum. Neque negat, propter hoc aliquando maiorē vni conferri, quàm alteri, sed negat regulariter, & semper esse maiorem in vno quàm in alio. Præterea, vt suprà vidimus in materia de pœnitentia tenet hominem cum communi influentia, idest cum gratia præueniente generali, posse iustificari; ideò videtur negare expressè aliquam gratiam particularem, & peculiarem ordinariè prædeterminantem; vt diximus in disputatione, An auxilium speciale sit necessarium ad iustificationē. Eandem sententiam nō obscurè tradit 1. Sent. dist. 17. in solutione primæ quæstionis §. *Sed tunc est ulterius dubium*, &c. versu, *Ad primum dico*, & versu, *Et primum exemplum esset omnino*, &c. vbi enim inter alia exempla maximè commendat exemplum D. Aug. quòd gratia se habet ad liberum arbitrium, vt sessor ad æquum; & ait, quod si æquus esset liber, & posset pro sua libertate sessorem deijcere, vel præter eius directionem in terminum alium se mouere, exemplum esset idem, vel simile. Verba Scoti sunt hæc. *Et primum exemplum esset omnino idem, vel simile; Si equus esset liber, & sessor per modum naturæ esset dirigens equum ad certum terminum: tunc magis placere posset, & hoc alicui ordinatè volenti cursus equi ex hoc, quod est secundum inclinationem naturalem ipsius sessoris ad certum terminum, quàm ex hoc, quod equus vi sua motiua velociter curreret: tunc etiam posset equus ex sua libertate sessorem deijcere, vel præter eius directionē in aliū terminū se mouere, & in primo quidem fieret equus omnino non acceptabilis, quia non haberet sessorem, pp quem acceptaretur à tali uoluntate. In secunda licet equus talis esset acceptabilis, nō tamen cursus eius acceptaretur, quia non esset secundū directionem sessoris*. Licet aūt ibi loquatur de gratia habituali, & de actu meritorio, qui elicitur ab homine iustificato: tamen idem intelligit de cōcursu auxilij diuini: actus enim meritorius producitur à libero arbitrio, ne dum mediante gratia habituali, sed etiam mediante auxilio diuino, vt docet ibidem Scotus, & nos diximus, agendo de contritione, & opere meritorio, & fusius in materia de pęnitentia. Habemus ergo ex hoc loco, Scotum sustinere, voluntatem motam à gratia, & auxilio Dei, tamquam à sessore posse abijcere illam, vel ei non parere: non ergo prædeterminatur ab illa physicè, sed est in potestate sua facere illam sibi efficacem, idest obtinere suum effectum.

D. Thomę Sententia.

12 Hoc idem videtur esse sentiendū de D. Th. quia loquens de gratia pręueniente, & auxilio, quo nos Deus adiuuat in iustificatione nunquam vsus est hoc nomine, *speciale auxilium*, vt disp. 14. de pœnitentia notauimus: sed solum dixit, esse necessarium auxilium Dei; neque apud alios Scholasticos antiquos habetur mētio de hoc auxilio speciali, sed tantummodo de auxilio Dei.

D. Bonau. Sententia.

13 D. Bonauentura 4. Sent. dist. 15. part. 1. art. 1. quæst. 5. asserit gratiam præuenientem esse necessariā ad iustificationem: sed nullum verbum facit de gratia speciali, sed ait absolutè esse necessariam gratiam præuenientem ad hoc, vt quis iustificetur: neque 2. dist. 28. art. 1. docet oppositum, vt multi putant; quia ibi dicit quidem, liberum arbitrium non posse se disponere ad gratiam gratum faciente ex puris viribus naturalibus, sed ęgere aliqua gratia gratis data, & per gratiam gratis datam exponit se intelligere aliquod donum superadditum viribus naturalibus, quodcumque illud sit. At hæc gratia gratis data, non est auxilium illud speciale Gregorij Ariminensis, & aliorum prædeterminans physicè, vel congruum datum ijs, qui saluantur tantum, & non alijs: sed est gratia præueniens per prouidentiam particularem Dei omnibus hominibus, saltem adultis, collata, vt se ad gratiam gratum facientem disponere, & efficere opera bona pietatis possint, vt expositum est prædicta disput. Idem dicunt cęteri Doctores citati disput. Vtrum detur meritum de congruo, in materia de pœnitentia.

Conc. Tridentinum.

14 Etiam Sacrum Concilium Tridentinum, sess. illa 6. vbi difusè loquitur de gratia præueniente, nunquā appellat ipsam gratiam præuenientem, gratiam specialem, sed absolutè gratiam; si autem in iustificatione quacunque peccatoris semper, & ordinariè esset necessaria specialis gratia, Concilium hoc declarasset sicuti declarauit, quòd omnis qui perseuerat, habet speciale donū, quod est perseuerantia. Sicut ergo Concilium appellat perseuerantiam speciale donum, quia est re vera speciale donum, ita appellasset gratiam præuenientem speciale donum, si esset speciale donum datum electis tantum, & non omnibus; immò cum auxilium præueniens omnibus donetur, est donum commune, vt superius sępè probatum est. Eandem sententiam tenēt ex professo Melchior cano libro 12. de locis cap. 12. ad 7. Ricardus art. de iustificatione pagina 5. citati à Medina 1. 2. quæst. 113. art. 3. in fine. Sotus in 4. dist. 15. quæst. 1. art. 1. Stapletonus in Epist. ad Romanos cap. 9. per totum.

Opin. Melchioris Cano, Ricar. Soto, Tho. Stapletoni

Rationes aliæ pro hac sententia.

15 Pro hac opinione sunt rationes superius cap. pręcedenti adductæ; & præter illas est auctoritas Sapientiæ 11. quæ dicit. *Misereris omnium Domine, & nihil odisti eorum, quæ fecisti*, sed misericordia accipitur in Sacra Scriptura pro gratia, quæ peccatores iustificat, vt colligitur ex D. August. libro 1. ad Simplicianum quæst. secunda, vt etiam sustinet Vasquez p. p. disp. 98. capit. quarto, sed hac vtitur in omnibus; ergo vni non dat gratiam maiorem, qua ille conuertatur, alter verò non conuertatur, sed dat omnibus gratiam, qua re vera conuertantur si velint. Item. *Deus, cui proprium est misereri semper, & parcere*. Item. *Nolo mortem peccatoris*. Item Apostolus 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari suprà id quod*, &c. Ergo quicunque tentatur habet omne auxilium necessarium ad vincendum tentationem, & si vincitur, eius est culpa. Licet ergo in gratia Dei sit disparitas, vel propter ordinem Ecclesiæ, vel ex speciale beneplacito Dei: tamen omnes, etiam reprobi, habent gratiam congruam, & adeò sufficientem, vt verè, & actu sit compossibilis assensus liberi arbitrij cum illa.

Hanc

Aliæ auctoritates pro eadem Sententia.

16 Hanc eandem sententiam possumus expressè confirmare alijs auctoritatibus D. Aug. nàm libro de vera & falsa pœnitentia cap. 16. multa dicit in confirmationem huius sententiæ, quas in disputatione, An prædestinationis detur causa capit. 7. cum multis alijs adduximus: libet nunc hæc verba tantum referre. *Idcirco enim culpa nostra est, quia fugimus gratiam, quam possumus habere perpetuam; semper inuita recedit, & nunquam aliquem spontanea deserit: cui tamen sententiæ non contradicit, sed omnia, quæcumque voluit, fecit, creauit enim quicquid voluit, nec plus creauit, quàm voluit, vult tamen in vnoquoque bonum, & in nullo malum, sed sic vult, vt homo, quem non vult peccare, non desinat esse homo: non tamen vult ita hominem non peccare, vt eum velit Bouem statuere*, &c. Et paulò infrà. *Prestò semper est gratia, quæ nunquàm defuit, nisi prius expulsa; continuè, & necessariò quod suum est inspirat, si est qui recipiat, & expulsa reuertitur per pœnitentiam*. Ecce apertè ait, gratiam suam Deum continuò inspirare, si est, qui recipiat, ait, culpam nostram esse, quia fugimus gratiam, quam possemus habere perpetuam; ergo Deus omnibus largitur, etiam Reprobis, gratiam verè congruam, & talem, qua verè possent peruenire ad actum, & habentem omnes conditiones requisitas ex parte Dei ad conuersionē; itaquod ex parte gratiæ nullus est defectus: dicit etiam quòd inspirat quod suū est, si est qui recipiat: nec recedit nisi expulsa; ergo gratia expectat nostrum consensum.

17 Præterea. In sermonibus de tempore sermone 89. qui est primus fer. 4. post tertiam Dominicam in Quadragesima, super illa verba, Indurauit cor Pharaonis, sic inquit. *Primò hoc fideliter, & firmiter credat dilectio uestra, quia nunquam prius deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur, cum enim, & semel, & secundò, & tertiò vnusquisque, & grauia peccata commiserit, expectat tamen illum Deus, sicut per Prophetam dicit, ut conuertatur, & uiuat*. Ecce quod ait, cum vnusquisque peccat, quòd Deus eum expectat: & adducit auctoritatem Ezechielis cap. 18. & 33. vbi dicit. *Viuo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius à uia sua, & uiuat*.

18 Ex hoc loco habemus duo. Primum quòd Deus expectat peccatorem vt conuertatur, idest vt consentiat suæ vocationi. Secundum quòd non dat solum gratiam suam, & auxilium electis, sed vnicuique, & omnibus, qui peccant; ergo non est dicendum, quòd aliquibus certis det gratiam congruam, & non omnibus; & in hoc sensu dicere, Deum nos expectare non repugnat D. Aug. & veritati catholicæ, sed dicere, quòd Deus expectat vt incipiamus, hoc repugnat D. Aug. & veritati.

Præterea. In enarratione secunda in psal. 32. inquit. *Nec se excuset qui audire non uult, ne quasi non sit quod ab illo exigitur, idipsum enim exigitur quod noluit accipere, cum daretur; aliud est enim non posse accipere, aliud est nolle: illic excusatio necessitatis est, hic reatus voluntatis*. At si ei, qui non assentit, daretur gratia incongrua, nec omnino completa, profectò haberet excusationem; & paulò infrà inquit. *Vbi iam Euangelium non prædicatur? Vbi sermo Domini tacet? Vbi salus restat? opus est, vt velis accipere, plena sunt horrea: hæc ipsa plenitudo, et abundantia non te venientem expectauerunt, sed ad dormientem venerunt*, &c. Ecce, quod ait, oportere nos velle, quia Deus est paratus, & non expectat nos, vt accedamus ad eum, sed ipse præuenit nos.

19 Præterea. Libro 2. de peccatorum meritis, & remissione, cum primis quatuor capitibus docuisset, præcepta Dei non esse impossibilia, quia Deus dat, quod non possumus, & adiuuat, quod possumus, in fine capitis quinti habet hæc verba. *Nec ideò tamen de hac re solis votis agendum est, vt non subinferatur ad benè viuendum etiam nostræ efficacia voluntatis. Adiutor noster enim Deus dicitur, nec adiuuari potest, nisi qui spontè aliquid conatur; quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis, in quorum natura rationem, nec uoluntatem condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis*. In hoc loco habes, requiri cum gratia Dei efficaciam quoque voluntatis creatæ.

20 Vbi nota, quòd cum dicit D. Aug. Deum aliquē non adiuuare, vel non dare ei suam gratiam, non est ita intelligendus, quòd alicui neget gratiam congruam, & completè sufficientem; sed est intelligendus de gratia plusquam sufficienti, vt sæpius supra dictum est: habes etiam præcepta non esse impossibilia, quia Deus dat, quod nos non possumus, quòd repetit libro de natura, & Gratia cap. 43. his verbis. *Non igitur Deus impossibilia præcipit, sed in iubendo admonet, & facere quod possis, & petere, quod non possis*. At præcepta dantur quoque reprobis, at si ad illa obseruanda requiritur gratia cōgrua, & efficax, & Deus eam illis non dat, proculdubio præcepta illis sunt impossibilia, quod est absurdum. Notandū.

21 Præterea. Sermone 15. de verbis Apostoli, habet ista verba. *Qui ergo fecit te sinè te, non iustificabit te sinè te; ergo fecit nescientem, iustificat uolentem*. Libro de natura, & gratia pluribus in locis, dicit non solum voluntatem operari bonum, tamen sine ipsa voluntate neminem iustificari posse, & cap. 27. super illa verba Apostoli, Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & operari pro bona voluntate inquit. *Quare ergo cum timore, & tremore, & non potius cum securitate, si Deus operatur? nisi quia propter voluntatem nostram, sine qua benè non possumus operari, citò potest subripere animo humano, vt quod bene operatur, suum tantum existimet, & dicat in abundantia sua, non mouebor in æternum: ideò qui in voluntate sua præstiterat decori suo virtutem, auertit paululū faciem suam, vt qui hoc dixerat, fieret conturbatus, quoniam ipse est ille tremor lauandus doloribus*. Ecce quòd ait, sinè nostra voluntate nos non posse operari bonum, licet Deus sit, qui operatur in nobis velle, & operari. Et eodem libro cap. 23. loquens de his, qui à peccatis vocantur, ait, *Donec dicatur eis si dicto obaudiant, surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*.

22 Tandem. Libro 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 18. declarat optimè, quomodo intelligat, quòd Deus operatur in nobis velle, & perficere: & quòd voluntas præparatur à Domino his verbis. *Non enim est homo bonus, si nolit, sed gratia Dei etiam ad hoc adiuuatur, ut uelit, quoniam non innaniter scriptum est; Deus est enim, qui operatur in nobis uelle, & operari pro bona uoluntate, & præparatur uoluntas à Domino*, similia vbique habet. Ex quibus patet, quòd cum D. August. ait voluntatem hominis præparari à Deo, non vult inferre, quòd gratia totum operetur, vt dicunt aduersarij, sed quòd adiuuat partialiter, & magis principaliter concurrit, sed voluntas hominis quoque partialiter concurrit, itaquod si ipsa nolit, nihil fit; tamen tota gloria tribuenda est Deo, & nihil nobis, quia nisi Deus inciperet, & promoueret, nos nihil possemus; & hoc modo est intelligendum illud in Enchyridion, & alijs locis, cum dicit, totum esse tribuendum Deo: aliud est enim, totam gloriam tribuere Deo, & aliud est, tribuere totam operationem Deo: primum admittit D. August. non secundum.

Rationes Primo Capite adductæ soluuntur.
Caput Septimum.

1 Illud, quod facit maiorem difficultatem in hac materia, est auctoritas D. Aug. quæ est maxima in omnibus rebus, sed presertim in materia de Gratia, de qua acerrimam habuit cum Pelagianis, & Semipelagianis, contentionem, & proindè maximè fuit versatus in ea: D. Aug. autem videtur apertè velle, quod maior sit gratia in illo, qui actu iustificatur, quàm in illo, qui actu non assentit, nec iustificatur, vt videtur colligi ex aucto-

ritatibus soperius adductis in hac disputatione cap. 1. tamen reuera ego non puto, D. Aug. fuisse huius sententiæ, neque enim hoc vertebatur in controuersia inter D. Aug. & Pelagianos, siuè Semipelagianos; sed satis erat D. Aug. ostendere contra Semipelagianos, & Pelagianos, esse necessariam gratiam, & eam esse initium nostrorum bonorum operum, vt etiam ostendit Gabriel Vasquez parte prima disput. 98. capit. 5. & 6. ex Fansto Regiensi, & alijs; sed quia ipsi Pelagiani, & Semipelagiani dicebant, liberum arbitrium nostrum non esse liberum, si egeat auxilio præuenienti Dei, & gratia ipsius, ideò D. Aug. contra eos sæpè dicit, quòd etsi liberum arbitrium nostrum sit liberum, non tamen per gratiam violentatur, & ad hoc exprimendum sæpè dicit, quòd si Deus vellet misereri eorum, qui malum operãtur, sciret vtique illos tali auxilio, & gratia vocare, quòd vocantem non respuerent, licet possent, vocaret enim eo modo, quo scit illis congruere, & quomodo illis est aptũ moueri, vt assentiant, & tunc illi liberè assentirent, nec violaretur eorum libertas, nec cogerentur, sed blandè inducerentur ad assentiendum voluntati Dei, vt etiã homines inducunt alios ad assentiendum sibi. Non vult ergo D. Aug. per hunc modum loquendi inferre, quòd illi, qui iustificantur, semper habeant peculiare donum, & peculiarem gratiam, quę sit maior gratia, quàm gratia illius, qui non conuertitur: quia, vt dictum est, hoc facit iniuriam misericordiæ diuinæ; sed voluit innuere, & ostendere, quòd gratia non aufert libertatem ab arbitrio; licet enim Deus moueat aliquem, ac trahat sua gratia ad aliquod opus, non propter hoc vim infert, sed trahit suauiter. Vndè si vellet etiam misereri eorum, qui operantur malum, idest, vltrà gratiam sufficientem quam eis largitur, & eam respuunt, vellet etiam intensissimo auxilio eos vocare, vt videtur fecisse in Paulo, adhuc non inferret vim: quia Deus nouit omnes modos, qui congruunt voluntati nostræ, vt ipsa liberè assentiat, & sic eos Deus liberè traheret; non ergo gratia infert vim libero arbitrio. Hoc modo puto, posse exponi D. Aug. multas auctoritates, quibus videtur velle, esse auxilium maius ex parte illius, qui conuertitur, quàm illius, qui non conuertitur.

Secundum notabile.

3 Notanda est secunda distinctio, quam suprà sæpè præmisimus, quòd auxiliũ Dei est duplex. Aliud, quod est sufficiens, quo vnusquisque saluari potest, si velit, & hoc omnibus datur, alioqnin peccatum haberet excusationem, quod est impium dicere. Aliud est auxilium maius auxilio sufficienti, quod est tale, vt illo aliquis de facto conuertatur, licet posset resistere, & non conuerti, & hoc auxilio multi conuertuntur. Hoc enim auxilium continuò petit Ecclesia à Deo, cum orat Deum, vt conuertat fideles, & faciat, nos facere voluntatem suam: & hoc potest dici auxilium efficax, sed hoc non est necessarium omnibus; neque est dicendum, quòd omnes, qui saluantur, semper hoc auxilio saluentur.

Distinctio notanda.

Vndè vt clarè, & distinctè satisfacere possimus multis auctoritatibus, notanda est hæc distinctio: auxilium efficax est duplex; aliud, quod consequitur finem suum, & ita quodcunque auxilium, quo quis conuertitur, dicitur efficax, & hoc modo auxilium sufficiens, quando eo aliquis conuertitur, dicitur efficax; aliud est auxilium, quod est plusquam sufficiens, quo Deus vtitur, vt fuit vocatio D. Pauli, & multorum aliorum, & hoc est auxiliũ, quod continuò Ecclesia petit, vt suprà diximus, & nos continuo petere debemus; sed hoc non est necessarium semper, vt vnusquisque saluetur, vt suprà ostendimus. Ad propositum, multę auctoritates D. Aug. intelliguntur de hoc auxilio, vt est illa ex libro de Bono perseuerantiæ cap. 10. & cap. 6. suprà adducta ex Bannes. (Qui vt crederent, non erat datum eis, & vndè crederent negatum est eis.) Non enim vult D. Aug. dicere, quòd aliquibus omnino negatum sit auxilium, quibus credere possent, vt est auxilium sufficiens, sed quia negatum est auxilium istud maius sufficienti, quo omnino conuertantur. Idem dicendum est de alijs auctoritatibus similib. quibus aliæ expositiones accomodari non possunt. Auxilium autem istud maius nõ tenetur dare, sufficit enim ad hoc quòd peccatum non habeat excusationem, quòd det auxilium sufficiens. Quòd autem illud auxilium efficax det huic, & non illi, hos saluet, & non illos, cum possit, sunt iudicia inscrutabilia, tamen iusta: quia apud Deum non est iniquitas, ait Paulus, vt suprà diximus.

Tertiũ notabile.

4 Notandum est tertiò, quod in hac materia de auxilijs potest esse duplex quæstio. Altera, An is, qui conuertitur, & saluatur, habeat semper maius auxilium, quã qui non conuertitur, neque saluatur; seù, An prædestinatis det solum auxilium efficax, non autem reprobis, quæ est quæstio excitata, & tractata hic à Scholasticis, & de qua hic hucusque locuti sumus. Altera ab omnibus mota, & omnes turbans, est, cur Deus non saluat omnes homines, etiam reprobos, cum proculdubio possit: potuisset enim proculdubio saluare Iudam, & alios damnatos, si voluisset: cur ergo illos quoque non saluat, cur illis nũ dat auxilium adeò efficax, vt ẽt ipsi saluẽtur? Ad propositum illę auctoritates Sacræ Scripturæ, *Nemo potest uenire ad me, nisi Pater meus traxerit eum; Non est uolentis, nec currẽtis, sed miserentis Dei; Antequam quidquam boni aut mali egissent. Iacob dilexi, Esau autem odio habui*, & similes Sanctorum Patrum, maximè D. August. possunt duplici modo intelligi. Vno modo, vt Sacra Scriptura, & Sancti intelligant soluere quæstionẽ primam hic motam, vt sensus sit, quòd qui saluatur, seù quòd prędestinatus maiorem gratiam semper habeat, quàm qui non saluatur, nec est prædestinatus; & in hoc sensu intelligitur communiter à Thomistis, & alijs, sed hic sensus est falsus, vt contra vtramque opinionem Thomistarũ, & Vasquez, Suarez, & aliorum ostendimus, quia peccatum haberet excusationem. Alio modo, quòd per illas auctoritates Sacra Scriptura intẽdat soluere secundam quæstionem, scilicet; cur omnes non saluet, cum possit etiam reprobos, & sensus earum est, quòd saluat eos, qui sibi placent, trahit quos vult; nemo potest saluari, nisi ille qui placuerit Deo, & hic est sensus obuius Pauli, *Potestatem habet figulus faciendi alia uasa in honorem, alia in contumeliam.* Et hic sensus est verus, nec ponit in Deo aliquam iniustitiam, quia licèt non saluet omnes, tamen omnibus dat tantam gratiam, vt omnes saluari possint, licet vni maiorem, quàm alteri: at si intelligerentur in primo sensu, esset iniustitia in Deo. Nõ est ergo sensus quòd Deus det vni gratiã efficacem prædeterminãtem physicè, vel moraliter voluntatem, alteri non, & tamen illa sit necessaria ad salutem; sed sensus est, quòd etsi posset Deus eos saluare, tamen solum saluat illos de facto, quos vult, dando nedum eis auxilium sofficiens verè, sed si opus sit, plusquam sufficiens, omnibus tamen dat sufficientem gratiam, itaquod si non saluantur, nullam habent excusationem, nec Deus est culpandus. Et hæc est doctrina D. Aug. Epist. 1. ad Simplicianum quæst. 2. apertè. Quæstio enim mota, quæ valde turbabat B. Simplicianum, sicuti turbat omnes, erat: cur scilicet Deus alterius miseretur, & alterius non, hunc trahit, & non aliũ, vt ait Scriptura, & non saluat omnes, D. August. autem eam modo prædicto soluit, scilicet, quod nõ ideò Deus misereri dicatur, cuius vult, nec ideò dicitur, *Non est uolentis, neque currentis, sed miserentis Dei*, quia liberum arbitrium illius, cuius miseretur, non concurrat ex parte sua liberè, itaquod possit non concurrere, & ab ipso non pendeat consensus; quia, vt ibi ait D. August. frustrà diceretur. *Et in terra pax hominibus bonæ uoluntatis: &, Sic currite, ut comprehendatis.* Neque, quia liberum arbitrium illius, cuius non miseretur, non moueatur ab auxilio Dei, ita vt si vellet, non possit, & non sit sui iuris assentire, & non assentire: quia paulò infrà, ait. *Noluit ergo Esau, & non cucurrit, sed etsi uoluisset, & cucurrisset, Dei adiutorio peruenisset, qui etiã uelle, &*

curre-

currere uocando præstaret, nisi uocatione cõtempta reprobus fieret; aliter enim Deus præstat, ut uelimus, aliter præstat, quòd noluerimus: ut uelimus enim, & suum esse uoluit, & nostrum, suum uocando, nostrum sequendo: quòd autem noluerimus, solus præstat, idest, posse benè uiuere, & semper beatè uiuere. Idest, solus dedit nobis principia merendi, scilicet gratiam, & voluntatem, sed actum ipsum bonum merendi non voluit solus dare, sed voluit, ipsum prouenire, & ab ipso, & à nobis.

5 Solutio ergo est ista, per illas auctoritates Apostolũ satisfacere quæstioni, Cur Deus nõ saluat omnes, etiam reprobos cum possit, non antẽ intendit ibi soluere quæstionem nostram, & determinare, quòd Deus electis solis dei gratiam efficacem, quæ sit necessaria actu ad salutem, eam verò reprobis deneget. Vndè sensus est. Non miseretur omnium, neque saluat reprobos, quos procul dubio posset saluare, potuisset etiam Esau ita mouere, vt non respueret voluntatem, quia suæ diuinitati non placet. Cur autem ei non placeat, nõ potest assignari aliqua causa in particulari, tamen nos non debemus iudicare Deum: certissimum est enim hoc fecisse propter aliquam iustam causam, quia apud Deum iniquitas non est, aiunt Apostolus, & D. August. ibidem; quæ autem illa sit, non potest sciri in particulari, solum in vniuersali possumus dicere, vt ostendat suam misericordiam, & iustitiam simul.

6 Longè autem diuersæ sunt istę duę quęstiones. Cur Deus non saluat omnes homines, cum posset, si vellet? & ista. An solis electis dei auxilia efficacia, non reprobis; quæ est quæstio, quam nunc tractamus. Nam ad primã quæstionem possumus respondere vt suprà, absque ullo absurdo, & iniustitia Deum quidem posse omnes homines saluare, tamen noluisse, quia suę prudentię visum est melius esse quibusdam dare auxilia, quibus omnino saluentur, quæ efficacia appellare possumus, quibusdam verò dare tantum sufficientia, vt sic appareat misericordia Dei, & iustitia. At secundam quæstionem, quæ est ea, quam præ manibus habemus, non possumus saluarè per hanc responsionem; si enim dicamus, Deum dare electis gratiam efficacem, quæ est necessaria ad salutem, quia sibi placet, reprobis autem non dare, quia sibi non placet, facimus peccatum reproborum excusatum, & ponimus in Deo iniustitiam, quia punit peccatum non puniendum.

Responsio formalis, & gñralis ad omnes auctoritates.

7 Et sic ad auctoritates formaliter respõdetur, quòd non est sermo de Collatione efficacis, vel non efficacis gratiæ prædestinatis, vel reprobatis, sed de voluntate vltimata saluandi hos, & non illos: istæ autem duæ quæstiones non sunt eædem, quia in prima esset iniustitia, in secunda nequaquam, vt dictum est; & per hanc distinctionem absque vlla difficultate satisfit prædictis auctoritatibus difficilioribus: tamen intelligendo eas de auxilio gratiæ, possumus ad eas respondere per allatas distinctiones, vt patebit in sequentibus, & præsertim per hanc, quòd intelliguntur non absolutè, sed comparatiuè, idest, cum dicit. *Iacob dilexi, Esau odio habui*. Non vult dicere, quòd absolutè habuerit odio Esau, itaquod non dederit ei auxilium sufficiens, & omnino completum, & cum omnibus requisitis ad faciendum bonum, sed quia in comparatione ad auxilium datum Iacob, quod fuit plusquàm sufficiens, videtur nullum auxilium dedisse, & odio absolutè habere Esau. Dedi exemplum de patre habente duos filios, quorum vnum particulari affectione diligit, & alterum non ita, tunc enim solemus dicere, patrem diligere vnum, & alterum odio habere, hoc enim sic intelligitur, non quòd re vera vtrumque nõ amet, sed quia vnum in comparatione alterius amare videtur, alterum odio habere.

Ad rationes in oppositum.

Ad primã.

8 Ad primam auctoritatem in oppositum, respondetur, per illam haberi solum, quòd nemo potest conuerti ad Deum, nisi Deus auxilietur illi, & cum sua gratia sufficienti, vel plusquam sufficienti præueniat, & disponat: at verò ex hoc non habetur, quòd gratia, & auxilium istud debeat esse aliquod speciale auxilium maius auxilio collato alteri, qui non conuertitur.

Sed aliquis dicet. D. August. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 3. interpretatur hunc locum hoc modo. *Ille quippè trahitur ad Christum, cui datur, vt credat in Christum*; ergo ille, qui credit, habet aliquod peculiare donum, quod non habet ille, qui non conuertitur. Respondetur, quòd per hanc auctoritatem non habetur, quòd qui trahitur, habeat peculiare donum, sed solum, quòd ipsum trahi est donum Dei: an verò sit peculiare, vel commune, non habetur ex eo loco.

Sed aliquis dicet. D. August. in eodem libro cap. 19. exponens eundem locum habet hæc verba. *Trahitur ergo miris modis, vt velit ab illo, qui nouit intus in ipsis hominum cordibus operari, non vt homines (quod fieri non potest) nolentes credant, sed vt volentes ex nolentibus fiant.* Modo hæc verba indicant D. August. velle, quòd Deus miris modis, idest, specialibus donis disponat homines, qui credunt, ad credendum; ergo datur speciale donum in ijs, qui assentiunt. Respondetur, quòd in hoc locõ D. Aug. non astruit, eum, qui assentit, habere peculiare dodum gratiæ, sed eum, qui assentit, liberè assentire, etiam si auxilietur ei Deus, contra id, quod dicebant Pelagiani, auxilium Dei inferre vim libero arbitrio. Ait ergo D. August. quòd Deus, qui nouit corda hominum, scit homines vocare miris modis, quibus non violententur, & cogantur velle, sed quibus ipsi liberè mutent voluntatem, & ex nolentibus volentes fiant: auxilium enim, & gratia Dei non vnco trahit, sed suauiter, ita vt homo excitatus illo, liberè se disponat ad iustitiam, & iustificationem.

Ad confirmationem.

9 Ad Confirmationem, respondetur, in primis retorquendo auctoritatem contra aduersarios. Ipsi dicunt, quòd gratia sufficiens dat tantum posse, non autem actum, gratia verò efficax dat actum: at gratia, de qua allata auctoritate loquitur Christus Dominus, dat posse, inquit enim, *Nemo potest uenire ad me*; ergo gratia, de qua est sermo, eo loco non est gratia efficax, sed sufficiens: concedunt enim aduersarij, quòd gratia sufficiens dat posse, sed negant dare velle, & actum, hoc enim esse munus gratiæ efficacis volunt. Præterea. Si illi Iudei, non habebant gratiam, & donum illud speciale à Patre, quod erat necessarium ad credendum Christo, erãt excusandi, & immeritò à Christo Domino redarguti fuissent: at hoc non est dicendum; ergo non est dicendum, quòd illis defuerit aliquod speciale donum necessarium ad credendum: secundum aduersarios autem, & veritatem, habebant gratiam pręuenientem sufficientem; ergo illa non differt à gratia efficaci quantum ad substantiam, & entitatem, sed solum quantum ad effectum, quia in illis non consequebatur suum effectũ propter obstinationem voluntatis Iudeorum: & sic colligitur, quòd gratia sufficiens, & efficax substantia sunt idem, differunt solum pęnes effectum: quando enim consequitur effectum, dicitur efficax, quando non, dicitur inefficax, sed sufficiens.

10 Est ergo dicendum, vt suprà, quòd ex illa auctoritate habetur solum, credere in Deum, & conuerti ad ipsum, esse donum Dei: an verò sit speciale donum distinctum à gratia sufficienti, & sit semper maius in eo, qui finem assequitur, quàm in illo, qui non assequitur nequaquam, solum concedi potest eo loco haberi, quòd non omnes quocumque dono, & gratia conuertuntur, sed aliqui ægent maiori vocatione, quàm alij propter eorum obstinationem voluntatis. Vndè ad propositam auctoritatem respondendo dicitur, quòd Christus Dominus reprehendit eos ex eorum superbia, & simul docet, eos viribus humanis non posse percipere opera Dei supernaturalia, cuiusmodi erat mysterium, quod tunc prædicabat, scilicet, de sacramento Altaris, adducens ad hoc probandum, auctoritatem Scripturarum, est scriptum in

Pro-

Propheti, *Et erunt docti à Deo*, vbi manifestat quod percipere arcana Dei, est donũ Dei, & quod si ipsi non intelligebant illud mysteriũ, hoc proueniebat quia non habebant donum Dei, vel si habebant donum sufficiẽs ad intelligendum, tamen non habebant donum plusquam sufficiens, quo omnino intelligerent, & crederẽt: sæpè enim multis, vt maximè fuerunt Iudei, habuerunt dona sufficientia ad credendum Christo Domino. & tamen noluerunt: noluit autem Dominus dare plusquã sufficientia omnibus, vt omnino actu crederẽt, quia non tenebatur ex iustitia: satis enim erat dare sufficientia, & propter alias occultas causas, quas nos ignoramus, & D. Paulus repositas esse in abysso sapientię diuinæ dixit. Sensus ergo istorum verborum Christi Domini est, ac si diceret; Iudei, nolite murmurare inter vos de doctrina tradita vobis, quòd sum panis de cęlo descendens, &c. quia ex vobismetipsis nõ potestis hæc secreta percipere, sed opus est auxilio, & dono supernaturali, & sæpè non quodcumque donum supernaturale valet ad hoc, vt donum datum vobis, sed opus est auxilio, & dono plusquã sufficienti, vt quis mysteria hæc credat.

11 Ad aliam auctoritatem ex Io. cap. 10. & sequentem, dico, quòd loquitur de prædestinatis, qui sequuntur Dei vocationem, & certò saluabuntur, sed non sequitur, quòd saluẽtur, quia auxilio illo speciali efficaci peculiari moueantur, sed quia gratię sufficienti assentiunt, & illa Regi, & Duci se sinũt, & propter hoc oues Dei sunt, & prædestinati ad vitam æternam; vt in disput. de prædestinatione diximus.

Ad secundam.

12 Ad secundam respondeo, & reflecto argumentũ contra aduersarios: nàm si ideò hic conuertitur, quia habet maiorem gratiam, quàm ille, qui non conuertitur nõ deberet mirari Paulus, quia possemus dicere statim: hic saluatur quia habet efficacẽ gratiam, ille verò non, quia non habet efficacem gratiam; & sic cessaret admiratio. Rursus, vt ait D. Bonauent. in primo sentẽtiarum vbi suprà, si esset verum, quod dicunt aduersarij, iudicia Dei non essent incomprehensibilia, & abyssus, sed essent voluntaria, quia saluarentur ij, quos vellet Deus absolutè: sed dicendo, vt nos dicimus, iudicia Dei sunt incõprehensibilia: quia cum Deus velit, omnes homines saluos fieri, neque creet creaturas vt damnentur, tamen non omnes saluantur; & licet in adultis possit assignari ratio ex parte ipsorum, scilicet quia operãtur, vel nõ operantur bonum; tamen pueri decedentes sine baptismo, non saluantur, nec ex parte ipsorum scimus assignare causam, & tamen cum voluntas Dei sit ratio nobilissima, dicendum est, ibi esse aliquam causam particularẽ, quam ignoramus, tamen illam Deus optimè nouit, & propterea Paulus appellat iudicia Dei incomprehensibilia, quia facta sunt cum ratione, & causa, sed illã creatura inuestigare nescit: vndè in iudicio manifestabit omnia iudicia sua iusta esse, iuxtà illud. *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum*, & in hoc cõsistit admiratio. Ad secundam auctoritatem, respondetur, quòd ibi loquitur de ijs, qui iam iustificati sunt, & sunt in gratia; illis enim Deus dat particularia dona, quæ non dat peccatoribus ipsis.

Ad tertiã, & quartam

13 Ad tertiam, & quartã, quæ videntur difficiles, & pęnè concludere pro aduersarijs, cũ quibus etiam possumus aliam auctoritatem adiungere eiusdem tenoris ex eodem Paulo ad Rom. cap. 9. *Cum nondum nati essent, nec quicquam boni, uel mali egissent, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex uocante dictum est ei, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est Iacob dilexi, Esau autem odio habui*. Respondeo, quòd si intueamur sensum, & mentem Apostoli in illo cap. clarum est, quòd ex his auctoritatibus non habetur, gratiam, qua quis assentit, semper esse maiorem gratia præueniente, qua quis non assentit, sed solum habetur, quòd cum Deus dat nobis auxilium suæ gratiæ, non dat illud ex meritis nostris, neque ex debito, sed

Expositio epistola ad Rom. magna ex parte.

ex mera sua liberalitate, & nullis pręcedentibus nostris meritis. Hoc solum habetur ex illis auctoritatibus, nihil amplius, quod ostenditur sic. Conquerebantur aliqui Iudei quòd ita pauci ex Iudeis fidẽ Christi acceptarent, vndè putabant promissiones olim factas à Deo Abrahæ, & semini suo, esse irritas, & nullas, & sic Deum non obseruare, quod promiserat. D. Paulus hãc prauam opinionem ex eorum cordibus euertere nititur, ideò ostendit, quòd promissiones illæ firmæ manent, quia illę non fuerunt factæ semini Abrahæ secundum carnem, sed semini Abrahæ secundum spiritum; idest, factę fuerunt non illis, qui carnaliter ex Abraham geniti sunt, (nàm, & Ismael ex Abraham carnaliter fuit genitus, nec tamẽ fuit filius promissionis) sed illis, qui fide, & operibus propagabãtur ex Abraham, vt Iacob, Natanael, & alij, qui viuebant spiritualiter, vt Pater eorum Abraham. Verum, quia hæc responsio nõ expectabatur à Iudeis, eam Apostolus veram esse probat.

Primò, quia Isaac natus est Abrahæ in senectute sua, & sic natus est nõ ex virtute naturali, sed ex gratia: Isaac autem fuit Patriarcha, & in illo promissiones verificantur. Ecce ergo, quòd promissiones factæ fuerunt semini Abrahæ, non secundum carnem, alioquin Ismaeli, & alijs filijs debebant obseruari, sed seruantur in Isaac, qui per gratiam Dei est natus; ergo signum est, quòd hę promissiones factæ sunt filijs Abrahæ secundum spiritum, idest, qui viuebant rectè in fide, & operibus, vt Abraham. Et quoniã potuissent aliqui respondere, quòd ideò Isaac habitus fuit filius Abrahæ, & habuit promissiones, Ismael verò non, quia Isaac natus est ex Sara, quæ erat libera, Ismael verò ex Agar, quæ erat ancilla, & ideò hoc discrimen prouenire non ex gratia Dei, sed ex parte naturę carnalis ipsorum, D. Paulus adducit exẽplum de Iacob, & Esau, qui ex eadem matre eodem cõcubitu nati sunt, & proindè ex se erant æquales quantũ ad carnem: vlterius erant æquales quantum ad operationes, quia nondum nati erant, nec aliquid boni, vel mali egerant, attamen vnus eligitur, alter verò reprobatur. Signum est ergo, quod non ex natura, nec ex operibus eorum, sed ex vocante, idest ex gratuita Dei voluntate, dictum est ei, scilicet Rebeccę, maior seruiet minori, idest, Populus natus ex maiori, scilicet Esau, seruiet minori, idest Populo nato ex Iacob: neque enim legitur, quod Esau vnquam seruierit Iacob, sed solum posteri eius. Et in hunc sensum locutus est Propheta Malachias dùm dixit. *Iacob dilexi, & Esau odio habui*; & sic promissiones Dei permanserunt in filijs Abrahæ, nec excedunt; & hoc quantum ad historiæ literam.

Sed quia hęc litera scripturæ Malachiæ haud dubiè habet sensum allegoricum, scilicet de spirituali dilectione Iacob, & reiectione Esau, hunc sensum, dimissa historia, prosequitur Apostolus, & altius hanc distinctionem considerat, & ostendit, Deum ex suo beneplacito, non ex meritis, alios diligere, & alios odio habere, alijs misereri, & alios indurare: & quia hęc videbatur quibusdam iniquitas apud Deum, scilicet quòd Deus nulla habita consideratione operum, vel alia aliqua ratione ex parte ipsorum, sed ex sola volũtate, & electione Dei, alios diligeret, alios odio haberet, D. P. non statim soluit hanc difficultatem, sed magis auget adducens auctoritatem Moisis, *Miserebor, cuius miserebor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor*; & concludit. *Igitur non est uolentis, neque currentis, sed Dei miserentis*. Et iterum. *Cuius uult miseretur, quem uult indurat*. Denique respondet ad difficultatem dupliciter. Primò quòd homo, qui est figmentum Dei, non debet contendere cum suo factore, nec operum eius rationem exigere, & adducit exemplum de figulo: potest enim Deus sine iniuria auxilia sua, & dona alteri dare, & alteri negare; sicut & figulus absque iniuria potest ex eadem massa alia vasa formare in honorem, alia in contumeliam: quia est omnino Dominus sui, nec cuiquam est obligatus;

tis; omnia ergo dona eius liberaliter dantur, non ex aliquo debito.

14 Secunda responsio est, quòd propter hoc non debemus accusare Deum iniustitiæ, si respiciamus quomodo se gerit circa reprobos, neque enim statim illos perdit, nec statim exardet in peccatores, sed patienter eos expectat ad pœnitentiam multis naturæ, & gratiæ beneficijs, illis collatis, qui tamen omnibus illis abutuntur, ex quo paret, quòd Deus etiam reprobis dat quandoque maxima auxilia, & maiora, quam electis, & tamen ipsi indurant se, vt euenit de Pharaone, & multis alijs. Vndè ait Apostolus, quòd Deus *expectat ad pœnitentiam patienter*: nam maxima est patientia Dei, qui peccatores quandoq; tot auxilijs vocat, nec tamen conuerti vellent, vt Pharao, qui tot correptionibus, & vocationibus Dei spretis, voluit obstinatus manere, & se ad interitum aptare. Vnde D. Aug. 15. de prædestinatione, & gratia dixit. *Nam misericordissimam Dei voluntatem libero suo arbitrio Pharao pugnauit.* Vide Stapletonum super hunc locum.

15 Quantum verò ad iustos attinet, subiungit Paulus, quòd reprobi non debent conqueri, quia in his iustis Deus voluit ostẽdere diuitias misericordiæ suæ. Hęc est breuiter tota disputatio Pauli, in qua pro principali conclusione habet, quòd Deus largitur dona suæ gratiæ huic, & non illi, non quia hic illud donum, & auxilium promeruerit, ille verò non, sed quia sic sibi placuit: propter hoc dicit, quòd, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* D. Paulus ergo hic loquitur de prædestinatione, & electione ad gratiã, & negat, ipsa opera esse causam meritoriam collationis auxiliorum Dei; & hanc eandem fuisse sententiam D. Aug. latè ostendit Thomas Stapletonus in eum locum contra Caluinum.

16 Ex hoc ad propositum nostrum colligo, quòd ex his auctoritatibus non habetur, quòd semper maior gratia sit illa, qua quis conuertitur, quàm illa, qua quis non conuertitur, sed solum, quòd Deus gratis hæc sua dona largitur. Vnde D. Aug. aduersus Pelagianos sæpè has auctoritates inculcat ad ostendendum, quòd gratia nõ datur nobis à Deo ex præcedentibus meritis, sed merè liberaliter, non ex debito: at multum distant hæ duæ propositiones, Gratia præueniens nobis datur gratis, &, Gratia, qua quis conuertitur, semper est maior gratia, qua quis non conuertitur: prima habetur ex auctoritatibus allegatis, nõ secunda, quã eliciunt aduersarij. Sẽsus ergo illius auctoritatis, *Deus, cuius vult, miseretur, & quẽ vult, indurat*, est quod Deus illius, cuius miseretur, non ex debito, sed ex mera liberalitate miseretur; & ideò nõ est ex debito currentis, neque volentis sed ex mera liberalitate Dei miserentis. Nõ vult ergo dicere, quòd Deus sit talis conditionis, quòd vnius misereatur, & ideò illi maiora, & peculiaria auxilia donet, & alterũ despiciat, quia alibi, vt Sapientiæ 11. dicitur. *Misereris omnium Domine, & nihil odisti eorum quæ fecisti.* Si ergo Deus miseretur omnium, non miseretur vnius, vel alterius, alios despiciendo, sic enim aliquos odiret eorum, quos fecit; & Ecclesia canit in quadam oratione, *Deus cui propriũ est misereri semper, & parcere.* Et alibi sæpè. Quippè cõcedo, quòd aliquibus eximiè electis, vt Iacob Deus dedit peculiaria dona, & hos dicitur dilexisse; alijs nõ sed solum sufficientia & hos dicitur odisse; sed nego quod hoc faciat semper; itaquod qui conuertitur habeat semper maiorem gratiam, quàm qui non conuertitur.

Ad quintũ. 17 Ad quintũ respondetur, quòd loquitur de reprobis quos Deus deserit nec elegit, non quia illis non det aliquando æqualem gratiam cum aliquibus prędestinatis, sed quia illa abutuntur: ideò indigni fiunt alijs donis, quibus à malo ad bonum declinent, & rectè viuunt. Potest etiam dici, ibi esse sermonem de Gratia plusquã sufficienti, quam Deus non dat omnibus: at ex hoc nõ sequitur, quod reprobi non habeant aliquando æqualem gratiam cum electis, sed semper minorem. Ad illud quod ait Apostolus, *Esau odio habui*, vbi videtur negare reprobis gratiam, qua conuertantur, præter dicta superius, habes solutionem infrà ad sextum.

18 Ad sextum respondetur, verum esse quidem D. Aug. asserere, quod ex multis audientibus verbũ Dei, vnus conuertitur, & alter nõ conuertitur, quia vnus vult & alter non vult, sed hic vult, quia eius voluntas prępa-ratur sibi à Deo per sua auxilia gratiæ, & alter non vult, quia illi non præparatur voluntas, vt contingit in obduratis; sed ex hoc nõ habetur, quòd ille, qui assentit, semper habeat maiorem gratiam quàm ille, qui non assentit: sed habetur quòd ille, qui assentit, habet gratiam, qui verò non assentit, nõ habet gratiam; vbi videtur negare in illo, qui non assentit, non solum gratiam minorem, sed prorsus omnem gratiam; & forsam D. Aug. putauit illis obduratis Deum subtrahere omnem gratiam, ne dum maiorem, quam efficacem appellant, sed etiã minorem, quam sufficientem vocant, vt ostendimus in materia de pęnitentia, in disputatione illa, An auxilium speciale requiratur ad iustificationem; sed sustinendo, Deum nunquam denegare auxilia sufficientia cuicunque, & quantumcunque obdurato, possumus dicere. — Ad sextum

Quomodo itelligatur, Deum obdurare peccatorem.

Primò quòd vtique Deus præparat voluntatem æqualiter quantum est ex se, tamen tantum illi, qui vult conuertere se, Deus dicitur præparare voluntatem, quia de facto assentit, quod esse non poterat, nisi habuisset gratiam. Quia ergo gratia in hoc fuisse apertè manifestatur, ideò dicitur habere gratiam, illi verò, qui non assẽtit de facto, nec conuertitur, dicitur Deus non pręparasse voluntatem, quia gratia in ipso non apparet.

Secunda responsio. Secundò, possumus dicere, quòd licet vtrique præparetur voluntas æqualiter, tamen semper effectus in bonum tribuitur gratiæ, conuersio enim tribuitur Deo, non libero arbitrio, vt volebant Pelagiani; & ideò D. Aug. inquit quòd ille, qui vult, habet voluntatem pręparatam; quia non ex proprijs viribus vult, sed adiutus gratia; effectus verè in malum tribuitur libero arbitrio totus, & ideò, qui non vult, ex se ipso nõ vult, non ex defectu gratiæ, ideò hoc prouenit ex iudicio, sicut conuersio prouenit ex misericordia; & propter hoc dicitur non habere præparatam voluntatem per gratiam, vt alter.

Tertia responsio. Tertiò possumus dicere, dato quòd in aliquibus contingat, vt qui assentit habeat maiorem gratiam, quàm qui non assentit: tamen hoc non est verum vniuersaliter: & hoc est, quod nos cõtendimus, & hoc modo possumus satisfacere multis huiusmodi auctoritatibus.

Quarta responsio. Tandem, possumus respondere per distinctionem assignatam in principio huius capitis, notabili secundo, quòd auxilium est duplex, scilicet sufficiens, & plusquã sufficiens, siuè efficax eo modo, quo exposuimus, quòd vnus conuertitur, & alter non conuertitur, quia vni pręparatur voluntas per auxilium plusquam sufficiens, alter verò non conuertitur, non quia illi non præparetur omnino voluntas; quia eius peccatum haberet excusationem, sed quia non præparatur auxilio illo plusquam sufficienti (quod efficax dici posse, dixi) vt omnino actu, & de facto conuertatur: & hæc responsio quietat animum, quia saluatur misericordia, & iustitia in Deo; misericordia, quia sua dona dare potest, cui placet, nec vlli tenetur: iustitia, quia omnibus dat sufficientia, ideò nõ est culpandus. Vndè formaliter ad auctoritates respõdetur, quòd intelliguntur comparatiuè, non absolutè, vt dictum est notabili tertio huius cap. nec secundum legem communem, sed specialem.

Ad septimum. Ad septimum respondetur, quòd illæ auctoritates reprehendunt Semipelagianos, qui dicebant gratiã Dei esse necessariam, vt conatus nostri non sint irriti: dicebant ergo esse necessariam tantum, vt illa permanere, & proficere possemus; at D. Aug. vult quid amplius, scilicet vt gratia sit principium, quo velimus, idest quo incipiamus & proficiamus.

Ad aliam ex libro de Bono perseuerantiæ, dictum est su-

est suprà in hoc cap. notabili secundo, & patet ex dictis ad præcedentem tertia responsione, & quarta; loquitur enim ibi de gratia plusquam sufficienti quam quare det vni, & non alteri, pertinet ad iudicia Dei occulta.

Ad octauū. Ad octauum probat, esse necessariam gratiam, & diuinum auxilium ad operandum bonum, & vitandum malum, sed non probat esse semper maius in vno, quàm in altero. Concedit et, eos, qui perseuerant, habere speciale donum, quod est perseuerantia: verum ex hoc nō sequitur, in iustificatione illum, qui conuertitur, semper habere maiorem gratiam eo, qui non conuertitur, sunt enim dona diuersa.

Ad nonum 20 Ad nonum dico, quòd Semipelagiani volebant, Deum partiri, & distribuere gratiam suam secundum merita liberi arbitrij tanquam ex debito. Ita quod præuisio boni, vel mali vsus liberi arbitrij nudi esset ratio, & causa, propter quam Deus daret suam gratiam, vel illam negaret; vndè licet faterentur, sine gratia actualiter nos non posse incipere, nec perficere opus bonum, tamen volebant, quòd gratia daretur à Deo ex debito, scilicet ratione boni, vel mali vsus nudi præuisi, & secundum maiorem, vel minorem dispositionem illius maiorem, & minorem gratiam daret. Et hoc est, quod elicitur ex illa epistola D. Hilarij, scilicet hanc fuisse mentem Semipelagianorum, vt gratia Dei secundum merita nostra daretur. Et hoc est diligenter obseruandum, quia hic est vnus punctus principalis inter D. Aug. & Semipelagianos, vt suprà sæpè dictū est: nimirū, quòd gratia Dei detur secundum merita nostra, siuè ex debito, quia scilicet Deus præuideat bonum motum liberi arbitrij vnius, & non alterius, & intuitu illius det gratiā illi, non alteri, vel maiorem illi, & minorem alteri. Et quia Semipelagiani errabant in hoc, ideò negabant distinctionem de gratia sufficienti, & efficaci accipiendo gratiam efficacem pro plusquàm sufficiēti, quæ verè est gratia efficax secundum D. Aug. distinctio enim illa in hoc sensu negabatur à Semipelagianis non in sensu aduersariorum, quem nec D. Aug. nec Semipelagiani vnquam intendebant neque poterant percipere, quòd Deus ex mero beneplacito suo, & gratis det gratiam maiorem vni, qua certo conuertatur, non alteri, sed solum tantam, quāta re vera sufficiat, si peccator velit, ita quod ex parte gratiæ nullus sit defectus; in quo manifestè errabant, & D. Aug. efficacissimè probat, dari hanc distinctionem gratiæ ex mero beneplacito Dei. D. Aug. ergo confutat eos, & probat gratiam suam, & sua auxilia Deū diffundere pro libito, & ex mera gratia, non ex vllo debito: ideò si dat gratiam Petro, non dat illi eam ex merito vllo præuiso, quo esset debitor Deus, sed ex mera liberalitate; non tamen D. Aug. excludit merita gratiæ ab electione hominum ad gloriam, sed eorum præscientiam includit. Aliud est enim loqui de electione, seù prædestinatione ad gratiam, & aliud loqui de prædestinatione ad gloriam: prima est sine meritis, quia si illa esset ex meritis, esset ex meritis puri, & nudi liberi arbitrij, non ex meritis gratiæ, & sic re vera gratia non esset gratia, vt in materia de prædestinatione diximus.

Ad decimū 21 Ad decimum respondetur, quòd D. Th. ibi loquitur de gradibus in Ecclesia, in qua alij sunt maiores, alij sunt minores, ideò maiores habent maiorem gratiam; non quia se magis disponant, sed quia Deus illis maiora auxilia gratiæ donat, sinè quibus non possent esse maiores in Ecclesia: alij verò sunt minores, quia etiā Deus minora auxilia donat, vt consurgat pulchritudo, & perfectio in Ecclesia ex diuersis gradibus: at ex hoc non sequitur, quod semper ille, qui assentit, habeat maiorem gratiam, quàm ille, qui non assentit, neque hoc elicitur ex doctrina D. Thomæ.

Ad vndecimum, 22 Ad vndecimum respondetur, gratiam esse maiorē in eo, qui assentit, quàm in illo, qui nō assentit, potest intelligi duobus modis. Vno modo, quòd sit maior circumscripta cooperatione liberi arbitrij, sed solum pensata ex parte gratiæ, & ex parte Dei donantis, & hoc modo nego, semper esse maiorem gratiam, & maius beneficiū in eo, qui assentit, quā in eo, qui non assentit. Alio modo potest accipi gratia in se cum omnibus circunstātijs Dei donantis simul cum concursu liberi arbitrij illi assentientis, & hoc modo cōcedo, quòd gratia, qua quis assentit, est maior, quia est efficax: sed hæc maioritas, & efficacia prouenit ex libero arbitrio, quod illā sibi facit efficacem. Cum verò ait, quòd Deus dat gratiam vni tempore congruo, & gratiam congruam, alteri verò nequaquam, hoc est falsum, & magnam iniuriam misericordiæ Dei facit, de qua prædicatur, quòd Deus miseretur omnium. Vndè mirum est, quod si Deus cognoscat aliquem cum tali auxilio, & tali tempore accessurū ad pœnitentiam, Deus illi auxilium hoc congruum deneget, & aliud incongruū largiatur. Ad D. Aug. dico, quod dicit, iustos conuerti auxilio congruo, vt intelligant Pelagiani, Deum non cogere voluntatem nostrā, vt impiè blasphemabant, sed suauiter, & congruo modo liberum arbitrium ad consensum deducere.

23 Ad rationes adductas à Soto, dico, quòd illæ concludunt, Deum incipere, & nos subsequi non autem vllam esse ex nobis dispositionem præuenientem gratiā; sed esse necessariam gratiam præuenientem, & auxiliū Dei, quod nobis gratis sine vllis meritis nostris datur. An verò sit maior ista gratia præueniens in vno, quàm in altero semper, de hoc nec verbum quidem facit; illud concedimus, non hoc secundum, quod in disputatione tractamus. Ad rationes Soti.

DISPVTATIO LXI.

Vtrum homo in statu naturæ corruptæ, sine auxilio speciali Dei, possit facere opus moraliter bonum, implere præcepta, & vitare omnes tentationes.

Rationes dicentium, ad opus moraliter bonum, requiri speciale auxilium. Caput Primum.

1 Licet ex dictis facilè haberi possit, quid sit respondendum ad hanc quæstionem, tamen quoniam fusè tractatur à Recentioribus; & magis manifesta fient ea, quæ suprà diximus de auxilio Dei, quo nobiscum concurrit ad opera bona: ideò breuius, ac potero, illam explicare decreui, & eò magis, quia mens Scoti magis declarabitur. Licèt autē hæc tria diuersis quæsitis à Theologis tractentur; tamē quia ex eodem fundamento dissoluuntur, ea simul pertracto; seruare enim præceptum Dei, quantum ad substantiam operis, & vitare tentationem, sunt opera moraliter bona, & sub primo membro continentur. Notandum est autem hic, per auxilium speciale, nos intelligere illud auxilium, quod ipsi appellant efficax, & ab aliquibus dicitur prædeterminare physicè nostrum liberum arbitrium, ab alijs moraliter, & dicitus auxilium congruum, de quo in superioribus disputationibus egimus.

2 Hic ergo sunt duæ extremæ opiniones. Aliqui sustinent partem negatiuam, & in hanc sententiam citatur Alexander Alensis 3. p. quæst. 69. m. 1. art. 2. sed Alexander ibi non loquitur de auxilio Dei ad opera moralia, sed de fide, quæ est alia materia diuersa. Hanc verò partē ex professo tenet, & prius adinuenit Gregorius de Arimino 2. Sent. dist. 26. 27. 28. quem postea secuti sunt plures, vt Capreolus in eodem 2. dist. 28. quæst. 1. art. 1. & ex Recentioribus multi, quos citat, & sequitur Vasquez p. 2. disp. 190. licèt ipse nitatur media quadam via incedere, vt videbimus. Opinio asserentiū, necessariū esse auxilium speciale.

3 Alij ex aduerso sustinent oppositum, nimirum, hominem sine auxilio isto speciali, & gratia efficaci, quæ dicitur etiam gratia per Christum, posse facere opus perfe- Opinio asserentium, non esse necessariū auxilium speciale.

perfectè moraliter bonum, & cum omnibus circunstantijs implere præcepta, & vitare tentationes, non meritoriè, sed quo ad substantiam actus; in hoc enim sensu loquimur, quia clarum est, ad opus meritorium requiri auxilium præueniens, & gratiam habitualem; & hanc sequuntur apertè D. Bonauent. 2. sent. dist. 28. art. 2. q. 3. & 2. Caietan. & Medina 1. 2. quæst. 109. art. 2. Soto de natura, & gratia lib. 1. cap. 20. & multi, licèt nō eodem modo hanc sententiam declarent, vt videbimus. Quid verò in hac re S. Thomas sentiat, non est apertè clarum; vndè auctores vtriusque sectæ eum in suam sententiā pertrahere conantur. Caietanus, Medina, & Soto eum pro seipsis habere volunt; Capreolus, Vasquez, & alij eum sibi quoque fauere apertè contendunt. Quæ etiam sit opinio Scoti, non est ita clarum. Gregorius, Soto, Vasquez, & alij asserunt, ipsum negare auxilium speciale ad opera supernaturalia, & multò magis negare ad opera naturalia. Cæterum infrà eius mentem declarabimus.

Quid senserit Diuus Tho. difficile.

De opinione Scoti q d alij dicant.

Auctoritates pro prima opinione.

4 Pro prima opinione adducuntur innumeræ ferè auctoritates, & variæ rationes; ego pręcipuas adducam. In primis, omnes auctoritates Sacræ Scripturæ, quę adducuntur ab his auctoribus, & ab alijs ad probandum, dari auxilium efficax, quod maius sit semper in illo, qui conuertitur, quàm in illo, qui nō conuertitur, etiam adducuntur pro necessitate talis auxilij ad opera moralia, vt sunt illa Ioan. 16. *Sine me nihil potestis facere.* Paulus Corint. 4. *Quid habes quod non accepisti.* Et infrà. *Non sumus sufficiētes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et iterum 2. Corint. 3. *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Ex his arguitur. Ergo nihil habemus ex nobis, nihil sine Christo facere possumus, neque etiam cogitare; Deus operatur in nobis velle, & perficere. At nullum opus moraliter bonum potest esse sine cogitatione, & velle; ergo nullum opus moraliter bonum fieri potest fine auxilio speciali Dei. Addunt illud Ephes. 2. *Ipsius enim factura sumus creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt ambulemus in ipsis.*

Secunda ratio ex Concilijs petita.

5 Secundò adducunt auctoritates ex Concilijs, & Pontificum Decretis: primò in Concilio Palestino fuit oblata Pelagio hæc retractatio. *Vt fateatur, gratiā Dei, & adiutorium etiam ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra*, quam retractationem refert D. August. epist. 106. & 107. Præterea, in Concilio Arausicano can. 9. ita diffinitum est. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, & nobiscum operatur, vt operemur*, & can. 20. *Multa bona fiunt in homine, quæ non facit homo; nulla bona verò facit homo, quæ non facit Deus, vt faciat homo.* Ad quod confirmandum adducitur illud Io. 15. *Sine me nihil potestis facere*, & multa alia similia adduci possent. Ex Pontificum decretis multa adducūtur: sufficiat auctoritas Cęlestini Papę in prima sua epist. ad Episcopos Galliæ cap. 9. vbi habet hęc verba. *Quòd ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, vt sancta cogitatio pium consilium. omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit: quia per illud aliquid possumus sine quo nihil possumus.* vbi non solum merita, sed omne bonum voluntatis, in Deum refert. Quod si aliquod opus morale bonum possemus operari, nō omnis motus voluntatis esset referendus in Deum, & ascribendus diuinæ gratiæ.

3. Ratio ex Patribus.

6 Tertiò. Adsunt innumera testimonia Patrum: primò D. Cyprianus apud D. August. lib. 2. retractationum c. 1. *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil est.* Item epist. 47. D. August. habet hæc verba. *Legimus eis*, scilicet Pelagianis, *vt eos conuinceremus librum Beatissimi Cypriani de oratione dominica, & ostendimus, quemadmodum docuerit omnia, quæ ad mores nostros pertinent, quibus rectè viuimus, à Patre nostro, qui in Cęlis est, esse poscenda ne de libero prǽsumentes arbitrio à diuina gratia excidamus.* Præterea sermone 13. de verbis Apostoli. *Cum dico tibi sine adiutorio Dei nihil agis, nihil boni dico; nam ad male agendum habes sine adiutorio Dei liberam voluntatem.* Alias breuitatis causa ommitto, quæ eundem sensum habent, & à recentioribus maxima diligentia referuntur.

7 At respondēt auctores contrariæ sententiæ responsione generali ad omnes has auctoritates Patrum, & Conciliorum, Patres hic loqui de auxilio Dei generali, nō de auxilio speciali; quod probant auctoritate D. Hieronymi in epistola ad Ctesiphontem aduersus Pelagiū, vbi probans, necessarium esse auxilium Dei, dat exemplum eorum operum, quæ sine speciali auxilio, sed cum solo concursu generali fieri possunt, vt est temperare calamum, pumice illum terrere, ipsum manu ad scribendum aptare, & huiusmodi.

Responsio ad has auctoritates.

8 Contrà, arguit Vasquez vbi suprà: quia Pelagius nunquam negauit auxilium generale, & Sancti Patres arguentes aduersus eum, non exposcunt ab eo, vt fateatur auxilium generale, sed vt fateatur auxilium per Christum, quod est auxilium speciale, & efficax. Ad Hieronymum dicunt, eum ibi loqui de auxilio speciali; atque tale auxilium per Christum requiri ad illa opera enumeta ta, vt temperare calamum &c.

Reijcitur ab aduersarijs.

9 Quartò arguunt rationibus, quę ferè omnes desumuntur ex Gregorio de Arimino loco citato: prima autem sit hæc, quæ reputatur principalis, & ab omnibus adducitur, licet diuerso modo formetur à diuersis, & apud eum sit valde prolixa. Opus moraliter bonum requirit, vt non solum sit circa debitam materiam, & sit bonum in genere, sed etiam, vt habeat circunstantias bonas, & præsertim circunstantiam finis; debet enim fieri quando, & quantum, & gratia cuius oportet, vt habet Aristotiles 2. Ethicorum cap. 4. At circunstantia finis in operibus moralibus est, vt fiant propter amorem Dei; ergo opus, quod non fit propter Deum, non est mortaliter bonum: subsumo; sed ex viribus puris naturæ, sine auxilio speciali Dei, non possumus diligere Deum propter se. Ergo nullus homo ex puris viribus naturæ sine speciali auxilio Dei, potest facere opus moraliter bonum. Maior primi syllogismi est probata, & communiter concessa. Minor supponitur vera à Gregorio ex cōmuni consensu Theologorum: finis enim vltimus nostrorum operum, & actionum videtur esse Deus, in quem omnes actiones nostras dirigere debemus. Vasquez tamen 1. 2. disp. 191. cap. 1. eam probat ex ipso Gregorio in eadem q. 1. ar. 1. conclus. 2. sed Gregorius in ea 2. conclus. de hac re nihil agit: secunda enim conclusio eius est hæc. Nullus homo, sine speciali Dei auxilio, potest cognoscere quid volendum, vel agendum de rebus moralibus, quæ, vt patet, est diuersa ab hac. Deum non posse diligi propter se viribus naturæ. Rationes tamen sunt hæ, quia solus Deus est propter se diligendus; ergo, si quid creatum ametur propter se, & non referatur in Deum, tanquam in finem, actus ille erit vitiosus: quia carebit proprio fine. Confirmatur, quoniam si actus virtutis potest diligi propter se, etiam multa alia bona honesta creata possent diligi propter se, scilicet fama, honor, diuitię, & huiusmodi: at hoc est falsum, quia est peccatum diligere hæc bona propter se, & non propter Deum: quia esset frui vtendis, quod est maxima peruersitas. Et confirmatur auctoritate D. August. 19. de Ciuitate Dei cap. 25. vbi sic ait. *Nam licet à quibusdam tunc verè atque honestè putentur esse virtutes cum referuntur ad seipsas; nec propter aliud expetuntur etiam tunc inflatæ, ac superba sunt: & ideò non virtutes, sed vitia iudicandæ sunt.* Assumptum verò in subsyllogismo, scilicet, quòd non possimus ex viribus naturæ diligere Deum propter se, excluso speciali auxilio, probat multis auctoritatibus Sanctorum, præsertim D. Aug. qui lib. 5. contra Iulianum sic ait. *Quando Deo donante ex vera uniuntur fidei ipse Deus adest & menti illuminandæ, & concupiscentiæ superandæ, & molestię perferendæ: Hoc enim totum*

4. Ratio.

Vasquez.

tum rectè fit, quando fit propter ipsum, idest quando gratis amatur; qualis amor ipse nobis esse non potest, nisi ex ipso. Præterea, in epistola ad Vitalem, inquit. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.* Adducit alias auctoritates multas, quas ego ommitto, quia eundem sensum habent.

Confirmatur. 10 Confirmatur ratione, quia homo ex puris naturalibus non potest sufficienter cognoscere quid sit agendum, & quid volendum circa res morales, vt fini bonæ; ergo non potest agere aliquod bonum morale sine auxilio Dei. Antecedens probatur, quia si habet hanc cognitionem, hoc euenit, vel quia homo pro damnatione culpæ Adam non incurrit ignorantiam agendorum, vel à tali pœna ipse absque gratia potest surgere. Vtrumque est falsum; ergo, falsitas quo ad vtranque partem probatur per multas auctoritates D. August. sed præsertim primo retractionum cap. 9. vbi ait, quòd ad miseriam iustæ damnationis pertinet ignorantia, & difficultas, quas patitur homo omnis ab exordio natiuitatis suæ, nec ab illo malo quisquam, nisi gratia Dei, liberatur.

5. Ratio. 11 Quintò principaliter. Si sine auxilio speciali posset homo facere opus bonum moraliter, sequeretur, vanum esse, nos orare Deum, vt nos adiuuaret ad hęc opera facienda. Consequens est contra praxim Ecclesiæ, & destrueret totum Christianismũ. Consequentia est euidens, quia in vanum à Deo petitur, quod nos ipsi viribus nostris præstare possumus, frustrà etiam gratias ageremus Deo de operibus bonis moraliter factis.

6. Ratio. 12 Sextò. Sequeretur, hominem posse sine auxilio Dei vitare omnes tentationes. Consequens est falsum. Consequentia probatur, quoniam tentatus posset elicere actum oppositum tentationi, & bonum moraliter, & sic vitare tentationem. Falsitas consequentis probatur, quia Pelagius in Concilio Palestino coactus fuit anathematizare hanc propositionem. Victoriam tentationũ, nobis, non ex Dei adiutorio esse, sed ex libero arbitrio; ergo solæ vires liberi arbitrij non possunt vitare tentationes. Vndè in quotidiana oratione petimus à Deo, Et ne nos inducas in tentationem.

7. Ratio. 13 Septimò. Posset homo adimplere præcepta diuina. Consequens est falsum. Consequẽtia probatur, quia adimpletio præcepti est opus moraliter bonum. Falsitas consequentis patet, quia Pelagius in Concilio Palestino compulsus fuit confiteri, gratiam Dei ad singulos actus dari, & oppositum huius tanquàm erroneum reuocare, vt recitat D. Aug. ad Paulinum Nolanum. Præterea. Cęlestinus Papa, & Concilium Mileuitanum diffiniunt, necessarium esse ad quodcunq; peccatum vitandum auxilium gratiæ Dei.

8. Ratio. 14 Octauò. In Philosophis, & alijs, qui natura duce viuebant, non potuerunt esse veræ virtutes, vt ait D. August. 19. de Ciuitate Dei cap. 25. cuius verba adduximus hoc cap. ratione quarta. Ergo ex viribus naturæ non potuerũt habere actus virtutis bonos, & moraliter rectos.

9. Ratio. 15 Nonò. Sequeretur, hominem posse se disponere ad iustificationem, & ad primam gratiam. Consequens est damnatum in pluribus Concilijs, & præsertim Tridentino vltimo sess. 6. cap. 6. vt vidimus suprà disput. de merito de congruo. Consequentia probatur, quia moraliter operãti bonum, & facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiam suam.

10. Ratio. 16 Decimò. Sequeretur, Deum eodem auxilio concurrere nobiscum ad opus bonum moralis virtutis acquisitæ, quo concurrit ad opera mala. Consequens est absurdum, vt patet. Consequentia probatur, quoniam Deus concurrit ad opera vitiosa, etiam suo auxilio generali.

Vasquez quas rationes vrgeat. Inter has rationes Vasquez loco citato, & multi ex Recẽtioribus maximè vrgent quintam, sextam, & nonam. Aliæ rationes adducuntur infrà c. 3. in fine ex Vasquez, quæ cap. vltimo cum istis dissoluentur.

Allata sententia refellitur. Caput II.

2 AVctores superius citati pro opposita sententia, contra hanc opinionem validissimè arguunt, & eam esse falsam, vt mihi videtur, efficacissimè concludunt: nonnullæ harum desumuntur ex Scoto in 2. sent. dist. 7. quæst. 1. vbi probat, quòd dęmones possunt velle aliquod bonum morale: si enim hoc possunt dęmones, multo magis homines viatores, qui non sunt in statu ita infęlici, sicut damnati; eas autem ibi adduximus, & efficaciam earum ostendimus. Quo autem ad homines viatores, de quibus est præsens disputatio, primò adducemus auctoritates, deindè rationes; in auctoritatibus enim est præcipuè vis huius disputationis. Scotus.

3 Prima ergo auctoritas sit simul Sacræ Scripturę, & D. Aug. eam interpretantis: Paulus ad Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt.* Ecce D. Paulus ait, infideles naturaliter facere opera legis: at opera legis sunt bona moraliter, & fiunt naturaliter; ergo nõ ex auxilio speciali, & supernaturali, vt Gregor. & alij volunt. Et cõfirmatur ex auctoritate D. Aug. lib. de spiritu, & litera cap. 27. & 28. qui interpretãs hęc verba, non ait, absolutè intelligi de gentibus conuersis ad fidem, vt vult Vasquez disput. illa 190. cap. 1. 17. & 15. sed licet propendat multum in hanc sententiam, attamen etiam admittit, posse intelligi de gentibus permanentibus in infidelitate, & impietate sua; & subiungit, quod etiam si hoc modo intelligantur, tamen non obstant intento suo ibi, quod erat ostendere, nouum testamentum à veteri differre: illa autem auctoritas videtur astruere oppositum, vt ibi. Prima auctoritas ex D. Paulo ad Rom. 2. Auctoritas ex D. Aug. lib. de spiritu, & litera c. 27. & 28.

Latè D. August. tractat. Quod autem D. August. ibi asserat, illa verba intelligi posse de gentibus non conuersis (contra Vasquez loco citato, qui omnino hanc expositionem non vult admittere) patet, quia D. August. ibi habet hæc verba. *Si autem hi, qui naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habẽdi in numero eorum, quos Christi iustificat gratia, sed in eorũ potius, quorum etiã impiorũ nec Deum verũ veraciter, iustèque colentium, quædam tamen facta, vel legimus, vel nouimus, vel audimus, quæ secundum iustitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam meritò rectèque laudamus, quanquam si discutiatur quo fine fiunt, vix inueniuntur, quæ iustitiæ debitam laudem, defensionemvè mereantur.* In his verbis apertè ostendit D. August. illam auctoritatem Apostoli posse intelligi de gentibus nondum conuersis: neque hanc expositionem reijcit; sed declarat, quomodo sit verũ, huiusmodi infideles, qui in impietate viuunt, & naturaliter posse facere quędam, quæ secundũ iustitię regulam non solum non possunt vituperari, sed debent laudari: & ratio est hæc, quam statim subiungit in initio cap. 28. sic. *Quia in humana anima non usque adeò imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea uelut lineamenta extrema remanserint: undè meritò dici possit, etiam in ipsa impietate uita sua facere aliqua legis, uel sapere: si hoc est, quod dictum est, quia gentes, quæ legem non habent, hoc est legem Dei, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, & quia huiusmodi homines sibi lex sunt, & scriptum opus legis habent in cordibus suis, idest non omnino deletum est, quod ibi per imaginem Dei, cum crearentur, impressum est; etiam sic illa differentia non perturbabitur, qua distat à vetere testamentũ nouum,* &c. Ratio ergo ex D. August. propter quam homines infideles existentes in sua infidelitate, & impietate possunt naturaliter operari aliqua opera secundum iustitiæ regulam, non vituperabilia, sed bona, est, quia imago Dei in anima non est omnino detrita; quam postea ibidem ait, per gratiam Dei renouari, non tamen ait, vt vult Vasquez, illos infideles facere hæc opera bona, postquam animæ imago per gratiam est renouata, sed antequam renouetur; ait enim. *Undè possit etiam in ipsa impietate*

uita

vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere. Vult ergo D. August. ipsos infideles in sua impietate permanentes, antequam gratia sint renouati, posse facere aliqua opera bona; quoniam imago Dei per peccatum non est omnino deleta in illis, licet sit multum deformata. (Vbi videtur illud idem asserere, quod Dionysius de dæmonibus dixit, scilicet naturalia per peccatum in illis esse vulnerata, sed tamen integra permansisse,) licet ergo primam expositionem hic, & 4. lib. contra Iulianum cap. 3. & alibi approbet, tamen hanc secundam non damnat, sed probabilem putat, & docet quomodo intelligi debeat; & sic clarissimè patet, eum sensisse, infideles naturaliter potuisse facere opera bona moralia; ergo non requiritur necessariò, ex mente eius, auxilium speciale. Patet etiam, quòd D. August. ibi interpretatur, naturaliter, vt contra distinguitur à gratia, quoniam inquit, naturam postea renouari per gratiam; ergo quando infidelis permanet in impietate, & est destitutus gratia, & operatur bonũ, non operatur ex gratia, quia illa est destitutus; ergo per puram naturã cum auxilio generali. Et certè hic est germanus sensus D. August. ibi. Missos facio alios Sanctos Patres, qui eodem modo hanc auctoritatem intelligũt, quia sufficit D. August. super quem aduersarij faciunt totam vim. Multa alia subiungit D. August. ibi, quæ hoc idem clarissimè ostendunt: nam paulò infrà in eodem cap. 28. asserens, naturam humanam propter peccatum deformatam renouari per gratiam Christi, habet hæc verba. *A cuius*, scilicet Christi, *gratia alieni sunt illi, de quibus agimus qui secundum illum modum, de quo superius satis diximus naturaliter quæ legis sunt faciũt. Quid eis proderunt excusantes cogitationes in die qua iudicabit Deus occulta hominum, nisi fortè vt mitius puniantur? Sicut enim non impediunt à vita æterna iustum peccata venialia sine quibus hæc vita non ducitur sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur*. Ecce ait, opera ista, sine gratia Dei facta, non esse omnino supernacanea, licèt non promereantur vitam æternam; sed ad illud prodesse, vt mitius puniantur. Et rursus confirmat, vitam impijssimi difficilè inueniri sine aliquibus operibus bonis. Ergo clarissimè D. August. sustinet, hominem destitutum gratia Dei per vires naturæ, & auxilium generale posse facere opera bona: hoc non potest intelligi de operibus bonis meritorijs, neque de disponentibus ad iustificationem, quia loquitur de eo impio, qui permanet in impietate sua; ergo intelligi de moralibus. Vbi est notandum, quòd licet sensus c. 27. perficiatur per verba sequentia cap. 18. tamen non sequitur, quod ille sensus sit imperfectus, & non ad mentem D. Aug. vt vult Vasquez loco citato c. 17. nam hæc vltima verba addducta ex eodem c. 28. ostendũt clarissimè D. Aug. illud dixisse ex propria mente: quod confirmatur, quia statim subiungit hæc verba. *Veruntamen sicut in Regno Dei stella à stella in gloria differunt Sancti; sic & in damnationem pœnæ sempiternæ tolerabilius erit Sodomæ, quã alteri Ciuitati; & erunt quidã duplo amplius quibusdã gehennæ filij: ita nec illud in iudicio Dei vacabit, quod in ipsa impietate damnabili, magis alius alio, minusvè peccauerit*. Hæc autem verba non dicent aduersarij, non dici à D. Aug. secundũ propriam mentem, quia sententia in illis explicata est certissima: at hæc cõfirmant expositionẽ nostram, & verba præcedentia; ergo illa quoque dixit secundum propriam mentem. Et consequenter ẽt patet, illã particulam *(vix)* positã in vltimis verbis c. 27. habere maximã vim pro nostra opinione: ex illa enim denotatur, quòd quamuis plura opera infidelium sint mala, aliqua tamen, quamuis pauca, esse bona.

Tertia auctoritas.

4 Confirmatur auctoritate D. Pauli ad Rom. 1. vbi ait, Phylosophos esse inexcusabiles; *Quoniã cum Deum cognouissent non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt*. Vbi videtur D. Paulus condẽnare Phylosophos ex eo, qđ cum viribus naturæ, absque speciali auxilio, sed communi influentia Deum cognouerint, non tamen eum glorificauerunt; ergo supponit quòd sicut viribus naturæ eum cognouerunt, ita potuerunt eum glorificare, & colere; ergo ex viribus naturæ potuerunt aliquod opus morale bonum facere. Hoc testimoniũ confirmat opinionẽ Scoti, quòd homo viribus naturalibus possit diligere Deum super omnia, quam infrà explicabimus.

Quarta auctoritas.

5 Præterea. Christus Dominus ait. *Si diligitis eos, qui vos diligunt quam mercedem habebitis? nam etiam Ethnici hoc faciunt*. Item, *Si salutaueritis fratres vestros, quam mercedem habebitis?* At isti sunt actus virtutis amicitiæ, qui moraliter sunt boni; ergo.

Quinta auctoritas.

6 His accedit auctoritas D. August. lib. 3. Hypognosticon non longe à principio, vbi dicit, in nobis esse liberum arbitrium quo possimus, *in operibus vitæ præsentis, tàm bonis, quàm malis, bonis dico quæ de bonis naturæ oriuntur, idest velle laborare in agro, velle manducare & bibere velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, velle vxorem ducere, pecora nutrire, artem discere, diuersarum rerum bonarum, velle quicquid ad præsentem vitam pertinet*. At nulli dubium est, hæc opera omnia posse esse bona, & mala moraliter; possunt enim fieri propter bonum finem, & malum, & tamen concedit, illa posse fieri a nobis, & non dicit malè fieri; ergo intelligit benè; ergo erit opus moraliter bonum, & præsertim cum secundum aliquos, non detur opus medium, quod neque sit malum, nec bonum; sed indifferens.

Responsio Vasquez.

7 Respondet Vasquez, hunc librum non esse Augustini, sed quicquid sit de hoc, sufficit quòd est auctoris probati. Respondet deinde, auctorem illum velle, vt homo suo libero arbitrio sine Deo possit facere non opera, quæ pertinent ad virtutem moralem, (vndè nullum opus virtutis enumerauit) sed solum ea, quæ pertinent ad aliquod commodum nostrum.

Reijcitur.

8 Sed hæc responsio est nulla: quia licet illa opera enumerata nõ sint opera aliqua virtutis, possunt tamen benè, & malè agi; concedit autem à nobis benè fieri posse; ergo erunt bona moraliter. Præterea vtitur illa clausula generali, posse velle quicquid ad præsentem vitam pertinet: at actus iustitiæ pertinẽt ad præsentem vitam, sine enim actibus iustitiæ vita humana non posset conseruari, nec homines vita ciuili viuere: iustitia autem est virtus moralis; ergo.

Auxilium generale astruitur.

9 Verba autem illa, quæ subiungit hic auctor Hypognosticon loco citato post verba superius adducta, quæ sunt hæc. *Quæ omnia*, scilicet hactenus enarrata, *non sine gubernaculo diuino subsistũt; immò ex ipso, & per ipsum sunt, vel esse cœperunt. De malis verò quæ peccata sunt, vt velle homicidium, colere idolum, &c.* inquit, *sed ista non pertinent ad substantiam vitæ præsentis, quia non sunt à Deo, &c.* ostendunt, quòd auxilium Dei concurrit ad illa opera superius enarrata; sed illud non est auxiliũ speciale adinuentum à Gregorio, & alijs, sed auxilium generale, non creationis, sed prouidentiæ, de quo nos in præcedentibus disputationibus disseruimus: ideò nostræ opinioni infrà explicandæ maximè fauent.

6. Ratio.

10 Præterea arguitur ratione. Illud potest natura humana viribus naturalibus absque auxilio speciali, quod dicitur gratia efficax, quod est proportionatum viribus naturalibus. Sed opus moraliter bonum est huiusmodi; ergo. Maior est euidens. Minor probatur; nisi opus morale bonum esset proportionatum viribus naturalibus, sequeretur, naturam humanam per peccatum non esse vulneratam, sed extinctam; si quidem nullum opus bonum posset efficere.

Responsio Vasquez.

11 Respondet Vasquez cap. 17. opus morale esse accommodatum, & proportionatum viribus naturæ, neque eas excedere, non tamen sequi, quòd natura absque auxilio gratiæ illud possit efficere: quoniam natura non requirit auxilium gratiæ ad faciendum opus morale bonum, eo quia hoc opus excedat vires naturæ, sed quia

nequit homo operari bonū sine cogitatione boni: quòd autem applicetur ad cogitationem boni potius, quàm mali, gratiæ Dei est. Quod ostendit eadem disput. c. 12. & disput. 189. c. 15. quia liberum arbitrium vi suæ creationis, & conseruationis non inclinatur potius in cogitationem bonæ operationis, quàm malæ; sed Deus ipse sua prouidēnia, qua cuncta disponit, est, qui immittit cogitationem vnamquamque homini: ideò quòd aliquis habeat cogitationem ita vehementem, & congruam, quod impellat liberum arbitrium ad opus bonum, est beneficium, & gratia specialis; posset enim non immittere cogitationem ita congruam, & sic non operaretur opus moraliter bonum.

Reijcitur. 12 Cæterum hæc responsio nullius est momēti: quoniam concedimus quidem, Deum suo auxilio prouidentiæ gubernare omnia, & concurrere cum actionibus voluntatis creatæ, & secundarum causarum, sed illud est auxilium generale, non speciale: vndè falsum est, Deum se solo immittere cogitationem bonam; & sic specialiter se solo mouere intellectum hominis semper, & secundum viam ordinariam, siuè per aliquid ordinis naturalis, siuè per aliquid ordinis supernaturalis; potest enim prouenire, immò de facto prouenit à libertate liberi arbitrij: vndè sic argumentor. Licèt obiectum necessariò debeat mouere prius ipsum intellectū, antequam voluntas impetret cogitationem illius, tamen non potest intellectus se postea applicare cogitationi illius obiecti, nisi voluntas illud præcipiat: potest enim voluntas pro hoc statu auertere cogitationem intellectus à quocumque obiecto, & applicare illum alteri obiecto, quoniam voluntas est libera, neque determinatur, nec necessitatur ab aliquo obiecto; & eadem ratione, salua sua libertate, non potest Deus determinare voluntatem ad hanc cogitationem, vel illam, sed potest solum suggerere obiectum intellectui in prima intellectione, & motu: at quòd intellectus postea maneat in illa cogitatione, est in libertate voluntatis. Deinde stante cogitatione obiecti boni, est in potestate voluntatis illud obiectum prosequi, vel fugere, & illam cogitationem amplecti, vel non amplecti; ergo illa cogitatio non est causa per se, vt voluntas faciat opus bonū, vel malum, sed tantum per accidens, & occasionaliter. Vndè cum opus morale bonum non excedat vires naturæ creatæ, ipsa poterit cum communi concursu causæ primæ illud opus bonum efficere; & sic non est necessarium auxilium speciale, siuè gratia efficax prædeterminans voluntatem physicè, vel moraliter, siuè quæ sit congrua. Pluribus rationibus etiam disput. superioribus reiecimus illam gratiā efficacem cōgruam.

13 Verùm, quoniam ista responsio est maximum fundamentum Vasquez, notandum est, vt diximus disput. illa, An voluntas sit nobilior intellectu, cap. 13. in resp. ad 13. in materia de pœnitentia, ex Scoto quodlib. 21. falsum esse, primam cogitationem boni nobis inesse semper à Deo: nam vt habet Scotus ibi vers. *Respōdeo, prima ratio*, &c. contra Henricum, prima cogitatio non est à Deo sicut nec prima volitio, sed prima volitio est ab ipsa voluntate determinante se, vt eadem disput. c. 12. latè ostendimus, & prima intellectio est aliquo modo à casu, & aliquo modo à natura: est à casu, quia accidentaliter euenit, quòd tale obiectum primò obijciatur intellectui, & non aliud: vnde D. August. citatus ibi à Scoto lib. 3. de libero arbitrio, inquit, non est in potestate nostra quin visis tangamur; ergo non est in potestate nostra in primis motibus moueri ab hoc, & non ab illo obiecto; tamen non sunt semper casuales prima intellectio, & primi motus, sed etiam aliquādo à natura: nam obiectum fortius mouens secundum phantasmata magis impressa, est id, quod primò mouet intellectum, & sic prima intellectio habet causam naturalem motiuam in nobis, quæ, quia non est in potestate nostra, nec est à ratione deliberante, non imputatur nobis absolutè: subiungit tamen Scotus, quòd interpretatiuè nobis est imputabilis, quia in potestate hominis fuit facere obiectum fortius mouens ex frequentata consideratione alicuius obiecti boni, ex qua fortius imprimatur phantasma obiecti boni, non mali in memoria, quod deindè fortius moueat, & prius quàm aliud: vndè experiēa videmus, quòd dum sæpè de aliqua re cogitamus, statim cum à somno surgimus, illa in mentem venit; & ideò, qui in bonis cogitationibus exercentur, bonas cogitationes, & bonos primos motus, vt plurimum, primò habent, & qui in malis malos.

14 Ex hoc sequitur, quòd etsi aliquando Deus per gratiam specialem ex sua prouidēnia particulari immittat alicui aliquam bonam cogitationem, & vehementem propter aliquod opus bonum, quod debet esse principium aliorum bonorum, tamen non semper, & regulariter hoc facit, sed solum concurrit generali suo concursu, & prouidentia cum causis secundis, & ita obiectū, quod naturaliter fortius mouet, vel de quo quis habuit vehementiorem cogitationem, primò mouet: habita autem illa motione adhuc voluntas est libera ad assentiendum, vel non assentiendum. Non ergo ex hoc cap. est necessarium auxilium speciale ad faciendum opus bonum morale, sed potest habere bonam cogitationem, sine eo: quia falsum est, bonam cogitationem posse prouenire à solo Deo speciali auxilio, & prouidentia: nam potest prouenire ex aliqua prædictarum causarū: alioquin si prima cogitatio esset mala, etiā illa esset à Deo; quoniam secundum aduersarium intellectus non est magis determinatus ad bonum, quàm ad malum; sed à Deo determinatur per immissionē cogitationum, quod est absurdum, vt patet. Denique habita cogitatione prima bona, vel mala, cogitationes sequentes sunt in potestate nostra, vt diximus in eadem disp. caput. 12. & indè ideò hoc fundamentum Vasquez est omnino falsum.

15 Sed replicat loco citato, hanc responsionem auferre prouidentiam Dei, & fauere Atheistis, qui dicunt, omnia casu euenire; dixit enim Scotus, quòd primi motus fiunt aliquando à casu: sed hæc obiectio est nulla, quia, vt diximus disput. An prædestinatus possit damnari cap. 4. non est necesse, quòd Deus antecedenter præfiniat omnes actus, & omnes res voluntate efficaci, & beneplaciti, sed sufficit, quòd definiat eas voluntate, vel efficaci, vel permissiua, & non antecedenter, sed concomitanter ad causas secundas, hoc enim optimè saluat diuinam prouidentiam: ideò non est necesse, quòd præfiniat omnes primos motus antecedenter ad causas secundas, sed sufficit, quòd concomitanter cum illis eos determinet. Propter hoc diximus cum Scoto, obiectum aliquod casu primò mouere intellectum, non quia sine concursu generali prouidentiæ diuinę moueat, sed quia non concurrit prouidentia, & auxilio speciali, nec prius quàm causa secunda, sed quia simul cum causis secundis operantibus secundum earum ordinem, & cursum naturalem generali prouidētia concurrit, vt facit ad monstra, & huiusmodi. Casus enim fortuitus secundum fidē est à Deo vt ab exteriori principio, at non est necesse, vt sit ab eo secundum prouidentiam particularem, sed sufficit, quòd reducatur ad eum secundum prouidentiam vniuersalem.

16 Præterea, sequeretur, naturam humanam esse magis imperfectam quàm quæcumque alia natura creata irrationalis, & inanimata; immò videretur esse figmentum diaboli. Consequentia probatur, quia ex proprijs viribus non posset facere, nisi malum, nullum autē bonum, nō solū supernaturale, sed nec naturale, & ordinis inferioris: cæteræ autem creaturæ ex viribus suis naturalibus cum influentia generali possunt efficere bonum opus sibi proportionatum; ergo. Quòd si quis dicat, Natura humana post peccatum est corrupta. Contrà. Natura humana non differt à seipsa in statu innocentię, nisi quia tunc natura creata in se habebat negationem gratiæ, nunc autem habet priuationem illius: at hæc differen- 7. Ratio.

differentia non minuit vires naturæ; ergo, ſi pro illo ſtatu potuit facere aliquod opus bonum ſine auxilio, etiam nunc.

Reſponſio Vaſquez.

17 Reſpondet Vaſquez, neque pro hoc ſtatu, neque pro ſtatu innocentiæ naturam humanam potuiſſe efficere aliquod opus bonum morale ex proprijs viribus; ſed indiguiſſe ſemper auxilio ſpeciali, & congrua cogitatione, & vocatione, hanc tamen indigentiam non prouenire ex imperfectione eius, ſed quia, vt ait diſp. 193. cap. 3. natura rationalis humana, & Angelica propter magnã ſuam dignitatem eſt capax gratiæ, & diuini beneficij, & ſubditur diuinæ prouidentiæ, vt ab illa gubernetur.

Reijcitur.

18 Contrà. Hæc indigentia gratiæ, & auxilij ſpecialis, eſt indigentia naturalis ex Vaſquez: adeo quod natura ex propria conditione eſt ſic effecta à Deo, vt nõ poſſit operari bonum abſque auxilio ſpeciali Dei; ergo qui non operantur bonum moraliter, ſunt excuſati, licet habeant gratiam ſufficientem: quia naturalibus non meremur, neque demeremur: ſed natura humana ex proprijs viribus non poteſt operari bonum, ſed requiritur auxilium ſpeciale; ergo ille, cui hoc auxilium deficit, nõ poteſt operari bonum, Deus autem illud auxilium ſpeciale non dat omnibus; ergo illi excuſantur, ſi non operantur bonum; & ille defectus non eſt ex culpa propria ſed ex defectu naturæ creatæ à Deo ſub hac lege; ergo ille eſt excuſatus. Conſequens autem hoc deſtruit fidẽ Chriſtianam, & impijſſimum eſt; ergo hoc auxilium ſpeciale poſitum ab his, non eſt neceſſarium.

8. Ratio.

19 Præterea. Infidelis poteſt ex naturali cõpaſſione facere eleemoſinam pauperi, nullo alio fine, niſi quia opus ipſum in ſe ſibi videtur bonũ, poteſt cognoſcere, bonum eſſe, parentes amare, & illos honorare, quia iudicat eſſe bonum opus in ſe. At hæc opera ſunt bona moraliter; ergo homo ex puris viribus naturalibus poteſt operari bonum moraliter. Maior patet, & conceditur à Gregorio Ariminenſi. Minor verò probatur: quia ſi illa opera non eſſent bona moraliter, hoc eſſet præſertim propter rationem primam Gregorij, ſcilicet quia non referuntur in Deum, vt in vltimum finem. At hæc ratio non valet, quia ad hoc, vt opus ſit moraliter bonum, ſufficit, quod fiat propter honeſtatem virtutis, nec opponetur aliqua circunſtantia mala: habebit enim omnes conditiones requiſitas, quas Ariſtoteles 2. Ethicorum cap. 4. aſſignat, nempè vt quis operetur, ſciens, eligens, & propter ipſum. Non eſt ergo neceſſarium, vt referatur in Deum, vt in finem vltimum. Præterea. Cum opus non vitiatur malo fine, & eſt conformis rectæ rationi, eſt etiam conformis diuinæ rationi, & ordinatur ex ſe in Deum, licet operans actu illud in Deum non referat.

Reſponſio Vaſquez.

20 Reſpondet Vaſquez vbi ſupra, non propter rationem Gregorij, quam etiam ipſe confutat: quia ſcilicet, ad opus morale requiratur, vt ordinetur in Deum tanquam in finem, ſe aſſerere, hominem non poſſe operari bonum aliquod morale, ſed quia propter ſuam dignitatem æget auxilio, & motione diuina: vndè negaret, infidelem poſſe facere hæc bona ſine auxilio ſpeciali Dei.

Reijcitur.

21 Sed ſuperiori ratione hoc fundamentũ Vaſquez reiecimus. Præterea. Certè maximæ indignitatis, & imperfectionis eſt, quod natura humana non habeat omnia requiſita ad faciendum opera ſibi connaturalia, vt ad ſubueniendum pauperem ad honorandum patrẽ, ac illi in ſuis neceſſitatibus obſequendi; ignis autem ad comburendum, & aqua ad madefaciendum habeat omnia requiſita, & auxilium Dei generale paratum, & poſſit operari opera conuenientia ſuæ naturę, & ſpeciei. Neque ego vnquam puto, aliquis dicet, hoc eſſe perfectionis in natura humana, & præſertim quia Deus non omnibus dat hoc auxilium ſpeciale, ſed certis hominibus ſecundum doctrinam aduerſariorum.

9. Ratio.

22 Inſuper. Homo iure naturali tenetur operari bonum; ergo facultate naturali poterit hoc præſtare. Conſequentia probatur, quia alioquin natura obligaret ad impoſſibile: non enim dediſſet ſufficientia principia. Dices, Præſto eſt Deus ſuo auxilio ſpeciali. Contrà, hoc nõ dat omnibus, nec vult dare, & hoc quia Deo non placet; ergo illi qui carent illo, obligantur ad impoſſibile. Dices, Habent ſufficientem gratiã. Iam hoc ſupra pluries eſt impugnatum: quia eſſet auxilium ſufficiens de nomine, non de re: reuera enim non ſufficit, quia iam ſtatutum eſt, hominem ſola gratia, & auxilio efficaci operari poſſe bonum.

10. Ratio. Quinta, & ſexta ratio aduerſariorum ducuntur ad oppoſitum.

23 Decimò. Ego adduco ad oppoſitum principales rationes aduerſariorũ, & eas, quas magis vrget Vaſquez. Rationes autem eorum præcipuæ ſunt quinta, & ſexta, nimirum, quia vtile eſt orare, & poſtulare gratiã Dei ad vincendum tentationes, & operandum bonũ, vt patet per D. Aug. multis in locis contra Pelagianos. Fruſtra autẽ poſtulamus à Deo, quod eſt in virtute noſtra: Secundò gratias agere debemus de ſingulis operibus bonis; ergo non facta ſunt viribus noſtris, ſed auxilio ſpeciali Dei; eas autẽ reflecto ſic contra aduerſarios. Oramus, vt Deus nobis det abundantiam panis, & vini, in oratione enim dominica, Panem noſtrum quotidianũ petimus: item gratias agimus de conſeruatione in vita, quod dat nobis pluuiam, dat ſerenitatem, dat proſperum iter: de huiuſmodi enim rebus Eccleſia in Miſſis habet proprias orationes: tunc ſic argumentor; ergo ad producendum panem, & vinum, ad pluuiam faciendã, ad ſerenitatem, & cætera huiuſmodi, requiritur ſpeciale auxilium, & gratia per Chriſtum: at hoc dicere eſt omninò abſurdum, quia gratia hæc per Chriſtum ex D. Aug. prout Vaſquez ipſe tradit diſp. 188. cap. 2. eſt illa, ad quam nobis promerendam mortuus eſt Chriſtus. At Chriſtus non eſt mortuus ad impetrandum nobis ſerenitatem, vel pluuiam, vel abundantiam panis, & vini; ergo abſurdum eſt omne id, quod per orationem petitur, procedere ab auxilio particulari per Chriſtũ, & qđ ad omne illud, de quo gratias agimus Deo requiratur auxilium ſpeciale: auxilium enim per Chriſtum concurrit cum operibus humanis ad bonum ſupernaturale, non autem cum operibus cauſarum inanimatarum. Immò gratias agere debemus Deo de conſeruatione in vita, de proſperitate filiorum, de actionibus naturalibus proſperè factis; vt de bona dormitione, de ſcientijs humanis perceptis, de actionibus publicis rectè geſtis; ex quibus nobis comparamus honorem aliquem mundanum, vel vtilitatem, & tamen non arbitror, aduerſarios dicturos ad omnia hæc requiri gratiam ſpecialem, & efficacem per Chriſtum, ſed ſolum auxilium generale.

Modus dicendi proprius Vaſquez impugnatur.

24 Sed fortaſſe quis reſpondebit cum Vaſquez allata diſp. cap. 12. & diſp. præcedenti cap. 16. Duplex eſſe auxilium, & gratiam per Chriſtum. Aliud ſupernaturale, ſiuè ordinis ſupernaturalis, quod datur à Deo ad faciendum opera virtutum infuſarum, vt fidei, ſpei, charitatis, & ſi quæ alia ſunt. Aliud verò eſt naturale, ſiuè ordinis naturalis, ſcilicet, quo Deus diſponit ita cauſas naturales, vt nos adiuuent ad obeundum aliquod opus, quod ſuapiè natura eſt ordinis naturalis; dicitur tamen auxilium peculiare, quia gratis nobis datur à Deo, & ex miſericordia, & eſt diſtinctum à dono creationis: & ſi Deus non daret, non faceret iniuriam nobis; & ita his cauſis remouet nos à peccatis, quæ ſciebat nos eſſe perpetraturos: ita ad propoſitas actiones diceret, concurrere auxilium hoc ſpeciale, ſed ordinis naturalis.

Reijcitur.

25 Contra hanc reſponſionem, & modum dicendi valent rationes adductæ: hoc enim duplex auxilium, licet ponatur duplicis generis, tamen conuenit in hoc, quod eſt auxilium ſpeciale, & per Chriſtum, & efficax, & congruum: ratio autẽ facta impugnat, dari aliquod auxilium ſpeciale huiuſmodi, ſiuè ſit ordinis naturalis, ſiuè ſupernaturalis: quia, vt dictum eſt, Chriſtus non eſt mortuus, vt promereatur nobis pluuiam, vel ſereni-

tatem, vel bonum iter, vel huiusmodi, & tamen de his omnibus orationes facimus ad Deum, & ipsi gratias agimus de impetratis. Præterea. Parum prodest illa distinctio de auxilio speciali ordinis naturalis, vel supernaturalis: cum enim Deus speciali modo determinat, & adiuuat aliquem ad aliquod opus faciendum, siuè illum adiuuet mediantibus causis naturalibus, siuè supernaturalibus, nihil refert: huiusmodi autem gratiam efficacem, siuè congruam, siuè prædeterminantem physicè reiecimus superioribus disputationibus quo ad actus supernaturales: multo magis autem est reicienda quo ad actus bonos morales, de quibus est sermo in præsenti.

11. Ratio. Ratio nona aduersariorum ducitur ad oppositum.

26 Vndecimò. Denique rationem nonam, in qua multam vim facit Vasquez duco ad oppositum sic. Si omnia opera bona moralia sunt facta ex speciali auxilio gratiæ per Christum, sunt dispositiones congruæ ad iustificationem, & gratiam gratum facientem; ergo quicunque facit opus morale bonum, erit dispositus de cōgruo ad iustificationem, & ad gratiam gratum facientem; ergo quilibet faciens huiusmodi opera, deberet iustificari. Consequens tamen est falsum, neque enim infidelis faciens eleemosinam, vt pauperi subueniat, vel faciens actum iustitiæ, vel temperantiæ, vt abstinendo à cibo, & potu, vel Venere immoderatè, est dispositus ad gratiam iustificantem. Prima consequentia probatur: quia Vasquez arguebat; si homines possent viribus naturalibus absque auxilio gratiæ facere opus bonum morale, sequeretur, eos ex viribus naturalibus absque auxilio speciali se posse disponere ad gratiā; ergo benè sequitur, quòd quicunque facit opus bonum, moraliter se disponat ad gratiam iustificantem, & gratum facientem. Alia consequentia quoque patet. Existente dispositione sufficiēti, & merito de congruo Deus largitur gratiam gratum faciētem: ad perfectam enim dispositionem sequitur introductio formæ, & in materia de iustificatione certum est, habita vocatione, & cōsensu voluntatis, Deum immittere gratiam gratum facientem, & iustificantem quia ille assensus gratiæ vocāti est sufficiens dispositio ad iustificationem. Et confirmatur sua probatione: quia faciēti, quod in se est, Deus non denegat gratiam; sed faciendo opus morale bonū, facit, quod in se est; ergo deberet iustificari.

27 Præterea. Absurdum est etiam, hominem faciētem opus moraliter bonum, esse dispositum ad iustificationem: quia dispositio, quæ requiritur ad iustificationem est ea, quam Concilium Tridentinum docet: nimirum, vt homo diuina gratia excitatus liberè moueatur in Deum, credendo præsertim à Deo impium iustificari per gratiam Christi, atque intelligens, se esse peccatorem, vtiliter concutitur ad misericordiam Dei, conuertendo se, atque fidens Deum sibi propitiū, mouetur aduersus peccata per pœnitentiam, quam ante baptismū agere oportet, ac proponit suscipere baptismum, inchoare nouam vitam, & seruare diuina mandata: hanc dispositionē sequitur postea ipsa iustificatio. Ecce qualis sit dispositio ad iustificationē; non ergo facere aliquod opus bonum morale est dispositio sufficiēs ad iustificationē, sed requiritur motus in Deum, & detestatio peccatorū.

Hominem, posse diligere Deum super omnia, non tamen secundum omnes conditiones requisitas, & facere alia opera moraliter bona absque auxilio speciali, est opinio Scoti, & vera. Cap. Tertium.

Opin. Scoti.

1 QVantum ergo ad propositas difficultates, nulli dubium est, hanc posteriorem opinionem esse veriorem; vndè licèt Scotus eām apertè non tractauerit tamen non est dubium, eum conuenire cum auctoribus huius secundæ sententiæ, qui asserunt, hominem ex puris naturalibus absque auxilio gratię speciali, sed cum communi influentia, posse efficere opus morale bonum, & secundum omnem circunstantiam perfectum. Hanc sententiam tenet in 2. Sent. dist. 7. quęst. vnica artic. vltimo de Dęmonibus, ait enim eos posse habere actum moraliter bonum ex puris naturalibus. Et 3. Sent. dist. 27. quæst. 1. art. 3. tenet, hominē ex puris naturalibus posse diligere Deum super omnia, qui est actus moraliter optimus. Et 2. dist. 28. tenet, quòd liberum arbitrium potest vitare peccata mortalia: hæc autem vitatio peccatorum est opus moraliter bonum; ergo ex puris naturalibus potest homo secundum Scotum facere opus moraliter bonum.

2 Verùm notandum est, quod, vt superiorib. disputationib. vidimus, nō datur hoc auxiliū speciale efficax inuentū à Greg. quod sit secundum substantiam distinctū ab auxilio generali, neque illud auxilium generale est auxilium creationis, vel conseruationis, vt putant aduersarij, sed diximus, esse auxilium diuinæ prouidentię, quo Deus, vt causa prima, concurrit cum omnibus causis secundis, vt suos effectus producere valeāt: diximus autem, solum dici posse speciale auxilium, quatenus in exordio iustificationis, & ad opera supernaturalia, speciali illo modo Deus adiuuat creaturam rationalem, illam scilicet præueniendo, & mouendo siuè ipsam excitando medio aliquo ordinis naturalis, vel supernaturalis, non curo, vt diximus in disp. An sit necessarium auxilium speciale ad iustificationem. Modo ad propositū, secundum Scotum, hoc auxilium generale est influentia generalis, quæ concurrit ad opera omnia moralia cum voluntate nostra, neque in his efficiendis modo speciali & peculiari se habet, vt euenit in iustificatione, & operibus meritorijs; ideò iure cum Scoto dicere possumus, cum puris viribus naturalibus, exclusa gratia habituali, & cum influentia ista communi, hominem posse facere opus moraliter bonum.

D.Th. Sententia. Disp. 14. de pœnitentia

3 In hanc sententiam descendere quoque D. Thomam in 1. 2. quæst. 109. art. 2. ostendimus suprà in disp. eadem, Vtrum ad iustificationem requiratur auxilium speciale? ostendimus enim D. Thomam nunquam vti hoc nomine auxilij specialis; sed solum dicere, esse necessarium concursum Dei, tanquam primi mouentis, concursus autem Dei ad res, tanquam primi mouentis, est concursus generalis, non specialis.

Opin. Scoti, quibus rationibus probetur.

4 Quod autem hæc opinio, quo ad actus moraliter bonos, sit vera, probatur per rationes superiori capite adductas, quę enim reijciunt opinionem oppositam, nostram confirmant.

An homo ex virib. naturę cum cōmuni influētia possit diligere Deum super omnia.

Verum, præter prædictas rationes, in speciali probatur: quia homo non solum in statu naturæ integræ, sed etiam in statu naturæ lapsæ potest diligere Deum super omnia absque speciali auxilio gratiæ; sed ex communi influentia Dei etiam absq; eo quod speciali modo Deus illa influentia concurrat ad hunc actum, vt præueniendo voluntatem, vel intellectum, vel aliquo alio modo particulari, vt facit in iustificatione. Hæc autem assertio est Scoti in 3. dist. 27. quæst. 1. art. 3. vbi apertè hoc dicit de natura in statu naturæ integræ; sed & de natura corrupta etiam idem asserit in eodem ar. §. *De primo dico*, versiculo, *Dico igitur, quod illud præceptum extensiuè, & intensiuè secundum viam prædictam potest impleri in via*, &c. Et 2. d. 28. §. *Ad quęstionem*, versu, *De hoc in 4.*

Quid sit diligere Deū super omnia.

5 Antequam autem probemus hanc assertionem, oportet declarare, quid sit diligere Deum super omnia; nullus est autem Doctor, qui melius hoc declaret, quā Scotus, quem communior sententia sequitur: ait ergo in 3. Sent. dist. 27. quæst. 1. art. 3. §. *De primo dico*, &c. quòd illud super omnia potest intelligi duobus modis, scilicet extensiuè, & intensiuè. Extensiuè est plus diligere Deum, quàm omnia alia, & citius velle, omnia alia non esse, quàm Deum non esse, & de hoc membro nulla est difficultas inter Theologos: quia omnes communiter concedunt, quòd nihil aliud à Deo, nec omnia simul sunt æquè appreciandæ, sicut Deus; sed Deus ipse

in ma-

in maiori precio est habendus, quàm quæcunque alia res,& omnes aliæ res creatæ simul; & pro maiori malo reputandum est damnum peccati,& offensa Dei, quàm quodcunque aliud malum; & hic actus diligendi Deũ super omnia includit saltem implicitè actualem voluntatem obseruandi omnia præcepta Dei, & vitandi omnia peccata, vt patet; qui enim vellet facere aliquod peccatum, in quo est offensa Dei, non diligeret Deum, super omnia.& hoc est, quod dicitur in Euangelio Io. 14. *Qui diligit me, mandata mea seruat*. Intensiuè verò diligere Deum super omnia, est velle maiori affectu esse benè ipsi Deo, quam alicui alteri.

Opinio Adriani. Verum in hoc membro est difficultas, scilicet quomodo intelligatur illud, ex maiori affectu. Aliqui dixerũt, significare totum conatum ipsius voluntatis in detestando peccatum,& in diligendo Deum: quæ opinio tribuitur Adriano in 4. quæst. 2. de Sacramento Pęnitentię.

Reijcitur. 6 Sed hæc sententia reijcitur communiter, & præsertim ratione Scoti in eodem loco in fine: hoc enim præceptum Deuteronomij. *Diliges Dominum Deum tuũ*, &c. quantum ad omnes conditiones eius, quæ exponũtur per illas additiones ex toto corde,& ex tota anima, &c. non potest adimpleri in hoc statu: quia non potest in hac vita esse tanta recollectio virium, vt amotis impedimentis, possit voluntas toto conatu ferri, quanto posset, si vires essent vnitæ,& non essent impeditæ. Vndè D. Aug.& Anselmus citati a Magistro Sent. illa dist. 27. in hoc sensu, dicunt, hoc præceptum non posse impleri in via, neque esse præceptum: nam pronitas viriũ inferiorum pro statu isto impedit superiores ab actibus perfectis. Quod si Adrianus intelligat de toto conatu possibili haberi pro hoc statu, etiam est falsa: tum quia hoc esset difficillimum: tum quia dolor de peccatis in contritione habet quandam latitudinem, neque consistit in indiuisibili; licet ignoremus, quantum se extendat hæc latitudo, vt docet Scotus in 4. in materia de cõtritione, de qua te ibi egimus.

Alij dicunt, quòd diligere Deum super omnia intensiuè, est diligere Deum intensiori modo, quàm res alias omnes. Fundamentum est, quia quod intensius diligimus, magis volumus esse, quam id quòd non ita intẽsè diligimus: adiungunt tamen, amorem esse intensiorem, posse intelligi duobus modis; vel quo ad feruorẽ, vel quo ad teneritudinem, vel quo ad firmitatem; siuè vt alij dicunt, vel quo ad partem sensitiuam, vel quo ad partem intellectiuam: intelligunt debere esse intensiorem quo ad firmitatem,& secundum partem intellectiuam, non quo ad teneritudinem,& partem sensitiuam; & hæc opinio fuit Varronis, vt citat margo Scoti, atque in ea citantur D. Bonau. in 4. dist. 16. art. 1. quæst. 1. Alexander 4. p. quæst. 17. membro 2. art. 1. §. 2. & 5. & multi alij ex Recentioribus. Dant exemplum de matre diligente filiũ intensius quo ad teneritatẽ, quàm pater, non tamen firmius: quia pater se exponeret maiori periculo pro filio, quàm mater; & exemplum de muliere diligente tenerius catellum, quàm filium, non tamen firmius, quia magis nollet esse mortẽ filij, quàm catelli.

Reijcitur. 7 Scotus hanc opinionem reijcit, quia solum illud magis diligitur, quod firmius diligitur: illud enim intẽsius,& verius diligo, cui minus volo accidere malum,& pro cuius bono saluãdo magis me expono periculis, hic enim est actus voluntatis, ille autem actus teneritudinis non est actus voluntatis, & appetitus naturalis, sed passio sensitiuę virtutis. Vndè, vt ait Scotus, multi solidiores in amore Dei non sentiunt dulcedinem in actu dilectionis; quidam alij verò minus diligentes Deum, sentiunt dulcedinem aliquam in actu eorum dilectionis; quia Deus illam passionem dulcedinis retribuit, qua paruulos allicit,& nutrit, ne deficiant in via. Multi alij modi adducuntur, vel posse adduci ostenditur à Recentioribus, qui facilè reijciuntur.

Opin. Scoti. 8 Ideò breuiter cum Scoto dicendum est, quòd diligere Deum super omnia intensiuè est velle magis esse Deum,& bonum Dei, quàm quæcunque alia, & omnes res simul, & magis malum est nolle, Deum esse, & velle malum Dei, quàm non esse cuiuscunque rei, & malum quodcũque alterius rei, & omnium rerum creatarum simul, vt declaratum est nunc suprà explicando quid sit firmius diligere Deum; hoc autem patet intelligi de amore amicitiæ, cum enim volo aliquid magis esse, quàm quæcunque alia res, etiam quàm vita mea, vel bonum meum non diligo illud amore concupiscentiæ, sed amore amicitiæ. Vndè cum hoc modo intelligatur esse dilectio Dei super omnia intensiuè, patet, hunc amorem esse amorem amicitiæ, non concupiscentiæ.

9 His præmissis ad propositam difficultatem est triplex modus dicendi. Aliqui enim omnino negant, hominem ex puris viribus naturalibus, idest sine auxilio speciali,& efficaci, posse hominem diligere Deum super omnia absolutè absque vlla distinctione,& huius sententiæ sunt Gregorius Ariminensis,& alij auctores superius citati 1. cap. pro prima opinione, & eam enixè sequitur Vasquez p. 2. quæst. 194. cap. 4. Fundamenta eius sũt omnia illa, quæ adduximus 1. cap. ad probandum hominem non posse viribus naturalibus facere aliquod opus bonum moraliter: si enim ibi concluderent, multo magis concluderent de hoc actu nobilissimo,& præstãtissimo, quorum aliqua infrà nunc breuiter tangemus, & dissoluemus postea cap. vltimo. Ad propositam qõnẽ est triplex modus dicendi. 1. Opinio, quę est Gregorij de Arimino, Vasquez, & aliorum.

10 Alij sunt in alio extremo, dicunt enim ex viribus naturalibus puris, scilicet secluso illo auxilio speciali efficaci Gregorij, & aliorum, hominem posse diligere Deum super omnia in vtroque statu, scilicet naturæ, integræ,& naturæ corruptæ, & hæc opinio est Scoti, quã infrà explicabimus. 2. Opinio, quę est Scoti.

11 Alij, vt Soto lib. 1. de natura, & gratia cap. 21. Medina 1.2. quæst. 109. art. 3. & alij multi, quos citat Vasquez 1.2. disp. 194. mediare videntur inter has extremas opiniones: nam primò distinguunt dilectionẽ Dei super omnia in dilectionem naturalem, & in dilectionem supernaturalem. Dilectio naturalis est dilectio, qua diligimus Deũ, vt est finis naturalis hominis, siuè vt est finis, & principium naturæ. Dilectio supernaturalis est dilectio Dei, quatenus est finis supernaturalis hominis, siuè quatenus est obiectum nostræ beatitudinis, & quatenus est vnus, & trinus, quatenus est redẽptor,& huiusmodi, dilectionem Dei super omnia supernaturalem dicunt esse meritoriam vitæ æternæ, quia est perfecta amicitia Dei, & oritur hic actus, quantum ad substantiam suam, à potentia rationali,& gratia gratum faciente: dilectio verò naturalis non est meritoria vitæ æternæ, neque procedit ex gratia gratum faciente. 3. Opinio, quę est multorum Thomistarum.

Hæc autem dilectio naturalis est duplex. Alia imperfecta, siuè obiectiua, quæ explicatur hac oratione, volo in omnibus placere Deo; sed hæc volitio est inefficax,& sine effectu; & secũdũ alios explicatur hac oratione, vellẽ placere Deo. Perfecta verò,& efficax est, quæ non solũ continet simplicem affectum complacentię erga Deũ, sed executionem, & obseruationem omnium præceptorum Dei.

12 Tunc loquendo de dilectione Dei super omnia. Primo modo apertè dicunt, non posse hominem sine auxilio speciali diligere Deum super omnia, neque in statu naturæ corruptæ, neque in statu naturæ integræ, quam assertionem probant multis rationibus, & auctoritatibus, quas ommitto: quia licèt illa distinctio, quod Deus possit dici finis naturalis, & supernaturalis, non probetur à Scoto, vt suis locis dictum est: tamen ea admissa, prout in præsenti declaratur, in hac conclusione nulla est controuersia nobiscum: nam, vt diximus cum Scoto in disp. de causis concurrentibus ad actum meritorium, non solum requiritur gratia habitualis, sed auxilium Dei cooperans potentiæ creatæ, & simul habitui infuso. 1. Assertio Thomistarum. 3. Sent. distinct. 18.

2. Assertio.

13 Secundò. Dicunt, loquendo de dilectione naturali imperfecta, & inefficaci, nos posse diligere Deum super omnia sine auxilio speciali, quam probant: quia hunc actum inefficacem possumus habere circa parentes, & amicos; ergo multo magis circa Deum, ad quem, tanquam ad bonum vniuersale, inclinamur naturaliter, neque in hac assertione est difficultas, vel controuersia vlla.

3. Assertio.

14 Tertiò. Asserunt, loquendo de dilectione Dei naturali, efficaci, & perfecta, Adam in statu innocentię potuisse diligere Deum sine auxilio speciali; at hominem in statu naturæ corruptæ nequaquam. In prima parte huius assertionis non est controuersia nobiscum, eam enim apertè concedit Scotus in 3. dist. 27. art. 3. non solum de homine, sed etiam de Angelo, vt ibi videre est.

Tota difficultas est. An homo ĩ natura corrupta possit diligere Deũ super omnia.

Sed tota difficultas est circa secundam partem; quia Scotus, vt nunc suprà dicebamus, tenet, hominem in statu naturæ corruptæ potuisse adimplere præceptum hoc; vndè videtur aduersari huic assertioni.

Fundamentum Thomistarum.

15 Fundamenta aduersariorum sunt illa eadem, quæ adducta sunt supra ad probandum, hominem non posse efficere aliquod opus moraliter bonum: hic enim magis concludere videntur. Probatur autem specialiter à Medina, & Soto: quia dilectio Dei super omnia continet obseruantiam omnium mandatorum Dei, hanc autem non potest præstare homo sine auxilio speciali Dei, licèt enim possit aliquod præceptum in particulari obseruare vna vice, vel duabus, non tamen omnia, & semper: ideò neque potest diligere Deum super omnia. Adducit etiam auctoritates ex D. August. qui in epistola ad Vitalem ait. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum peccati granditate perdidimus.* Et in lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 18. condemnat tanquam Pelagianum asserentem, dilectionem Dei non esse donum eius his verbis. *Vndè est in hominibus charitas Dei, & proximi, nisi ex ipso Deo? nam si non ex Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani, si autem ex Deo, vicimus Pelagianos;* & subdit verba Ioan. 4. *Charissimi mei, diligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo est.*

Conciliantur Thomistæ cũ Scoto in hac assertione.

16 Cæterum, neque in hac parte assertionis ego puto inter Thomistas, & Scotum esse discrimen quantum ad rem, sed solum quo ad modum loquendi, quoniam isti viri dum dicunt, hominem non posse viribus naturalibus sine auxilio speciali diligere Deum super omnia perfecta dilectione naturali, per dilectionem perfectã intelligunt, non solum actum simplicem dilectionis Dei super omnia, sed etiam obseruationem omnium mandatorum Dei toto tempore vitæ huius: intelligendo autem sic dilectionem Dei super omnia, etiam Scotus consentiet cum eis; quia licèt ipse sustineat, hominem sine auxilio speciali posse habere aliquem actum dilectionis Dei super omnia, & pro illo tunc velle obseruare omnia præcepta Dei, atque in illo ei displicere, & dolere de offensis, nõ tamẽ tenet, quod semper, & pro tota vita sua quotiescumque se obtulerit occasio, possit illud adimplere, atq; in tota vita seruare omnia præcepta Dei, & nunquàm peccare mortaliter, vt nunc videbimus; & ideò in hoc conueniunt. Quòd autem ista sit intentio horum auctorum, patet ex ratione eorum nunc suprà adducta pro hac secunda parte conclusionis. Quod etiam sustineant, hominem in statu naturę corruptę posse aliquando habere aliquem actum dilectionis Dei super omnia, patet præsertim ex Medina loco citato, conclusione quarta de dilectione naturali, & in probatione quintæ conclusionis, ait, superioribus conclusionibus tũ docuisse, quod qñ se offert speciale præceptum dilectionis naturalis, potest aliquando homo illud implere ex viribus naturæ, non tamen omnia præcepta legis potest implere per totam vitam. Sunt ergo in re concordes, discrepant solum quo ad modum explicandi.

Opi. Scoti explicatur.

17 Ex Scoti ergo doctrina respõdendo ad hoc quæsitũ, dico, quod dilectio Dei super omnia, & alia opera moralia bona possunt tribus modis cõsiderari. Vno modo quatenus sunt actus meritorij, & tunc proueniunt non solum à libero arbitrio, sed etiam à gratia habituali, & ab auxilio gratiæ, non solum quo ad esse meritorium, sed etiam quo ad substantiam actus. Hanc assertionem habet apertè Scotus in 1. dist. 17. quæst. 2. §. *sed tunc est vlterius dubiũ,* vers. *Ad primum dico,* &c. & hoc idem habet in 4. dist. 14. & 2. dist. 28. vt in 3. Sentent. quæstione de causis concurrentibus ad actum meritorium diximus. 1. Assertio.

Alio modo dilectio Dei super omnia, & alia opera bona moralia possunt considerari quantum ad substantiam actus nudam; & tunc est altera assertio ad mẽtem Scoti: Homo non solum in statu naturæ integræ, sed corruptæ potest diligere Deum super omnia intensiuè, & extensiuè; sed non quantũ ad omnes cõditiones, quę exponuntur per illas particulas additas in toto corde, &c. Et idem dicẽdum est de alijs operibus bonis moraliter. Hæc assertio habet tres partes. Prima est, quod homo in statu naturæ integræ potuit diligere Deum super omnia quo ad substantiam actus. Secunda, quod idem potuit in statu naturæ corruptæ; & hoc idem intelligitur de alijs operibus bonis moraliter, quæ sunt minus perfectę. Tertia, quod non potuit tamẽ diligere Deum super omnia quantum ad particulas illas additas *in toto corde* &c. 2. Assertio.

Hæc tertia pars patet ex dictis suprà in hoc cap. explicando, quid sit diligere Deum super omnia, quæ non oportet repetere. Prima pars verò, & secunda habentur expressè à Scoto in 3. dist. 27. quæst. 1. art. 3. & 2. & dist. 28. §. *ad quæst.* versic. *de hoc in 4. dist.* 16. vbi asserit, quòd non solum voluntas sine auxilio speciali potest implere hoc præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum,* &c. sed ait, de facto hoc aliquando implere; inquit enim, *Quandocunque autem voluntas actum huius præcepti exequitur, licet informis, & disponit se de congruo ad gratiam gratificantem, cui oblata, vel resistet, & peccabit mortaliter, vel consentiet, & iustificabitur.*

Pro dilucidatione autem huius loci, & aliorum, & totius mentis Scoti in hac materia ponitur tertia assertio, quæ est. Dilectio Dei, & cætera opera moraliter bona, tertio modo possunt considerari quatenus sunt dispositiones ad iustificationem, & gratiam habitualem, atque vt ordinantur in Deũ, & hoc modo considerata nõ possunt elici ab homine ex nudis viribus naturalibus, sed solum auxilio Dei; siuè illud dicatur auxilium generale, sed sub speciali ratione ordinans ad vltimum finem, qui est Deus, vt nos diximus disput. 14. de pœnitentia; siuè vocetur auxilium speciale, dummodo non intelligatur in sensu Gregorij Ariminensis, vt eadem disputatione, & infrà dicetur. 3. Assertio.

Hæc tertia conclusio patet ex ijs, quæ diximus prædicta disput. 14. in materia de pœnitentia, & alia, in qua disputamus, vtrum meritum de congruo detur, & infrà cap. 5. num. 10. & ex hac conclusione habetur responsio ad omnes auctoritates, & rationes aduersariorum, vt patebit infrà cap. 5. nu. 10. & tota difficultas in hac materia dissoluitur. Nunc ad declarationem secundæ assertionis est redeundum.

18 Notandum est ergo circa secundam Conclusionem, quòd licet Scotus dicat, hominẽ ex puris naturalibus posse adimplere hoc præceptum modo explicato, non tamen vult Scotus, quod pro tota vita, & semper, vel diù possit adimplere absolutè; quod ostendo, quia ibidem statim subiungit hæc verba. *Hæc igitur opinio non ponit partem negatiuam, quasi propter impotentiam liberi arbitrij absolutè: sed inquantum ipsum comparatur ad Deum, liberaliter gratiam offerentem libero arbitrio, aliqualiter tamen disposito;* quæ verba sunt difficilia, ita vt aliqui dicant, non posse colligi, quis sit sensus Scoti, alij verò vario modo illum exponant: tamen hic videtur esse sensus eorum, quod ipse non tenet partem negatiuam in illa quæstione, quæ erat, hominem non posse

Vult Scotus, hominem posse adimplere hoc præceptum, non tamen semper, & pro tota hac vita.

vitare

Quæ sit vera ratio, ꝑpter quam liberum arbitriũ non posset vitare oĩa peccata, & sẽper facere opus bonũ moraliter.

vitare omnia peccata mortalia, sine gratia cum alijs Theologis, hac ratione, nimirum; quia liberum arbitrium sit absolutè impotens ad vitandum omnia peccata toto tempore vitæ suæ, vt alij Doctores dicunt; sed propter aliam rationem, quam nunc infrà dicam: nàm hæc ratio est falsa, nisi melius declaretur, quod probat Scotus ibidem contra Henricum asserentem, posse hominem vitare singula peccata, non tamen omnia, in qua conueniunt Medina art. 2. illius quæstionis 109. & multi alij, hac ratione. Si in hoc tempore potest homo cauere ab hoc peccato mortali, & ab illo, & similiter de tempore consequente, & sic de semper; ergo simul potest cauere omne peccatum mortale, & toto tempore vitæ suæ. Antecedens est concessum. Consequentia probatur, quia voluntas non potest habere plures actus simul, sed vnicum tantum; ergo dum vitat vnum peccatum, non potest committere aliud simul. Si itaque pro quolibet tempore potest vitare quodcunque peccatum particulare sibi oblatum, sequitur, eam posse vitare omnia toto tempore vitę. Quod dictũ est de vitando quodlibet peccatum, dicendum est etiam de diligẽdo Deum super omnia: si enim quotiescunque sibi offertur, occasio diligendi Deum, & faciendi bonum opus morale, potest illud facere sine auxilio speciali; ergo semper, & in tota vita; ergo falsum est, liberum arbitrium esse absolutè impotens ad seruandum omnia præcepta, & ad semper operandum opus bonum moraliter.

Ratio propter quam Scotus sustinent cõmunẽ sententiam.

19 Quæ ergo est ratio, propter quã Scotus tenet partem negatiuam illius quæstionis, quæ est communis? est hæc: quia licet liberum arbitriũ absolutè posset, tamen relictum sibi, nisi Deus vltrà influxum generalem det auxilium speciale, & suam gratiam habitualem, quæ & ipsa vltrà id, quod facit actum moraliter bonum esse meritorium, etiam influit ad substantiam actus moraliter boni, rarissimè operabitur bonum opus moraliter, quia inclinatur vehementer ad malum, & de facili sequitur vim sensitiuam, quæ inclinat ad malum. Vndè Deus, qui videt ęgentiam liberi arbitrij, liberaliter suam gratiam offert. Quia ergo liberum arbitrium non habet in potestate sua hanc gratiam Dei, quæ ipsum adiuuat, dicitur impotens ad operandum semper bonũ moraliter, & ad vitanda omnia peccata, & hoc est illud, qđ intendit in illis verbis. *Hæc igitur opinio, non ponit partem negatiuam, &c.* quæ suprà adduximus. Hanc esse opinionem Scoti deduco etiam, quia in 2. Sent. dist. 7. tenet, dęmones posse habere aliquem actum rectum, & moraliter bonum ex puris naturalibus, tamen inquit, credibile esse, eos nunquam actu elicere aliquem actũ bonum moraliter perfectè propter ingentem eorum malitiam, propter quam semper apponunt aliquam circunstanũ deformẽ. Ita homines, etsi absolutè possint operari bonum moraliter, tamen propter corruptionẽ naturæ, & inclinationem ad malum nõ efficiunt huiusmodi actus moraliter bonos; sed sinunt se duci saltem, vt plurimum, ad actus malos.

Opinionẽ allatã Scoti esse probatur.

D. Tho. inclinat in eã dem sententiam.

20 D. Thomas idem insinuat 1. 2. quæst. 109. art. 8. dicens, quòd homo in peccato mortali existens, diù manere sine peccato non potest. Et per hoc patet ad primã obiectionem Soto, & Medinæ; ad auctoritatem autem D. August. clarum est loqui de dilectione meritoria vitæ æternæ, ea enim est, quæ prouenit ex habitu charitatis, & à Deo immittitur nobis, vel loquitur de dilectione Dei fructuosa, quæ est via ad gratiam iustificantem quã dixi non posse haberi sine gratia speciali; non loquitur autem de dilectione naturali Dei super omnia.

Ad primã obiectionẽ Soto, & Medinæ.

Hominẽ ex viribus naturæ posse diligere Deũ super omnia probatur.

Quod ergo homo quandoque possit ex solis viribus naturæ habere hunc actum dilectionis Dei super omnia, probat Scotus in tertio, præsertim duabus rationibus, quarum prima est.

1. Ratio.

21 Ratio naturalis ostendit naturæ intellectuali esse aliquid summè diligẽdum, & illud esse summũ bonum; ergo voluntas ex puris naturalibus potest illud sic super omnia diligere. Antecedens, quo ad primam partem, probatur, quia in omnibus actibus, & obiectis essentialiter ordinatis est aliquid supremum; ergo in actibus dilectionis est aliquod obiectum supremum, & aliquis actus dilectionis supremus. Quo ad secundam partem, probatur: quia ratio naturalis non ostendit, nec dictat aliquid aliud esse volendum summè, nisi bonum infinitum. Hoc probatur: quia naturalis ratio non potest dictare, & inclinare in oppositum illius, quod dictat charitas; charitas autem infusa dictat, & inclinat voluntatem ad diligendum Deum super omnia, & nihil aliud; ergo ratio naturalis idem ostendit, & dictat. Cõsequentia verò probatur: quia nihil potest intellectus rectè dictare naturaliter, in quod non possit voluntas naturalis naturaliter tendere, aliàs voluntas esset naturaliter mala, vel saltem non libera ad tendendum in quodlibet secundum illam rationem boni, secundum quam ostenditur sibi ab intellectu, quod est absurdum.

22 Respondet Vasquez disput. 194. cap. 5. & disput. 195. cap. 4. Primò falsum esse, rationem naturalem dictare, Deum esse amandum super omnia, quoniam nullus Phylosophus gentilis hoc dixit vnquam, & Aristot. negauit inter Deum, & homines esse amicitiam, quia inter illos non cadit familiaritas: nec minus aliquis Phylosophus docuit, dolendum esse de peccatis propter Deum summè dilectũ, sed hæc est perfectio fidei Christianæ, & reuelationis. Secundò respondet, dato, quòd ratione naturali ostenderetur, Deum esse diligendum super omnia, adhùc esset necessarium auxilium speciale, quoniam licet intellectus haberet illam cognitionẽ, tamen quia indiget applicatione, vt potius hoc, quàm illud ita cogitet, vt cogitatio moueat affectum, ideò eget auxilio speciali Dei applicare ipsum intellectũ ad hanc, & illam cogitationem aptam mouere voluntatem ad diligendum Deum super omnia.

Responsio Vasquez.

23 Neutra responsio est alicuius momenti; negat enim maiorem, & adducit instantias contra illam: at illam probauit Scotus, neque ad probationem aliquid dicit: probauit autem Scotus, quo ad vtramque partem, quia scilicet, si ratio naturalis hoc non dictaret, charitas infusa, & ratio naturalis opponerẽtur, quod non est dicendum: quia ratio, & lex naturalis est recta in nobis; ergo dictat illud, quod dictat charitas esse diligendum. Insuper, ratio naturalis dictat in obiectis diligendis essentialiter ordinatis esse aliquod supremum bonum; ergo dictat illud esse diligendum super omnia.

Reijcitur.

24 Ad obiectiones respondetur, Aristot. 8. Ethicor. cap. 7. non negare, Deos amari ab hominibus amore amicitiæ, idest propter se; sed negat, inter Deos, & homines esse veram amicitiam: quia Aristot. ibi ait, perfectam amicitiam constare in æqualitate inter personas: vndè quanto personæ sunt magis æquales, tanto inter eas est perfectior amicitia, quanto verò minus personæ sunt æquales, tanto minus etiam in illis est amicitia: vndè personæ, quæ maximè distant inter se, non habent amicitiam. Dat exemplum de Rege, & subditis; de Dijs, & hominibus: licèt enim inter hos sit mutuus amor, quia tamen non adest æqualitas personarum, ideò non est amicitia, & sic patet huius amoris esse vestigium inter Phylosophos gentiles.

Ad primã obiectionẽ inter Deos & homines nõ est amicitia secundum Arist.

Quantum ad aliam obiectionem fateor, gẽtiles non nouisse, Deum esse diligendum super omnia quo ad omnes circunstantias inclusas in illa dilectione propter se, scilicet quòd sit dolendum de peccatis propter Deũ, &c. quia istæ includuntur implicitè in illo, non explicitè: dolere autem de peccatis explicitè propter Deum habet rationem propriã virtutis pęnitentiæ: ideò est alius actus à dilectione Dei: ideò non sequitur, quòd qui diligit Deum, & habet hunc actum dolendi de peccatis implicitè, debeat illum habere etiam explicitè.

Ad secundam obiectionem.

Secunda responsio, superius cap. 2. reiecta est ratione sexta, ideò hic non est immorandum.

Secunda responsio reijcitur.

Secunda

2. Ratio. 25 Secunda ratio Scoti ibidē. Phylosophus 9. Ethicorum cap. 9. & 3. Ethicorum cap. 3. vult, quòd fortis politicus secundum rectam rationem debet se morti exponere pro bono Reipublicæ: tunc sic. At secundum rectam rationem magis est diligendum bonum diuinum, quàm bonum alicuius particularis; ergo secundū rectam rationem quilibet debet velle magis se non esse, quàm non esse Deum: hoc autem est diligere Deum super omnia; ergo naturaliter possumus diligere Deum super omnia. Huic argumento nihil dicit Vasquez, quia illud alio modo, & ex alio medio format, cui non multum innitor, neque adducitur à Scoto, & ideò illud ommitto.

3. Ratio. Tertiò. Arguit persuasione Theologica Scotus. Si nullus posset ex viribus naturalibus diligere Deum super omnia, sequeretur, quòd qui se inueniret pronum ad talem actum, posset scire se esse in charitate: Consequentia probatur, quia sine charitate non esset talis pronitas. Consequens autem est falsum, vt patet; ergo dicendum est, ex viribus naturalibus hunc actum haberi posse.

4. Ratio. 26 Quartò. Adducit Vasquez argumentum aliud ex Scoto in 1. dist. 17. quæst. 2. §. *Ad primam quæstionem*, & est secunda ratio, quam Scotus ibi facit pro opinione Magistri, & est hæc. Si ostenderetur bonum supernaturale voluntati creatæ in puris naturalibus, volūtas illud sufficienter diligeret; ergo voluntas in puris naturalibus absque aliquo supernaturali auxilio posset diligere Deum super omnia. Consequentia est euidens. Antecedens verò probatur, quia minus bonum ostensum voluntati nudæ absque habitu supernaturali potest diligi; ergo multo magis maius bonum posset ab illa diligi, si sibi ostendatur. Et licet hoc argumentum faciat Scotus ibi pro Magistri opinione, quam postea non tenet, tamen in solutione illius sustinet, voluntatem in puris naturalibus, sine habitu charitatis, posse habere actū circa obiectum istud sibi ostensum, etiam clare contra Henricum: quod etiam probauit efficaciter in eodem 1. dist. 1. quæst. 4. art. 4. vt eodem loco nos diximus.

Responsio Vasquez. 27 Respondet Vasquez vbi suprà ex suo fundamento, quòd in tali casu voluntas quidem diligeret Deum, sed in tali dilectione deberemus agnoscere congruam cogitationem intellectus, quæ esset ex auxilio speciali, siuè supernaturali, siuè naturali: & ideò illud antecedēs est falsum, excludendo omnino auxilium speciale supernaturale, & naturale; vt superius ex ipso diximus.

Reijcitur. 28 At hæc responsio superius reiecta est, & per hoc argumentum impugnatur apertè: nam facta illa ostensione à Deo sui ipsius, habet obiectum sufficienter sibi approximatum, & ostensum, & obiectum est magis conueniens, quam obiectum minus bonum, & illa est principium elicitiuum actus circa illud obiectum ex propria natura; ergo si potest sine speciali auxilio diligere obiectum minus bonum, multo magis poterit diligere obiectum magis bonum, & sibi conuenientius absque auxilio supernaturali. Requiritur quidem auxilium generale prouidentiæ Dei, quo cuncta gubernat, & quo tanquam causa prima concurrit cum causis secundis; sed auxilium istud speciale, & prouidentiæ specialis nequaquam. Firma ergo manet ista assertio Scoti, hominem sine auxilio speciali posse diligere Deum super omnia, q. est actus moralis bonus, licet nō sit actus meritorius.

1. Ratio cōtra allatam sentētiā Scoti, ex Vasquez. 29 Tamen contra hanc assertionem Scoti vltra rationes illas generales, quæ probant, nullum opus morale bonū posse fieri sine auxilio Dei, adhuc his arguitur. Primò ex Vasquez 1. 2. disp. 194. cap. 4. Ad nullū opus veræ religionis, & pietatis liberum arbitrium nostrum nudum valet ex D. August. testimonijs superius adductis, sed requiritur auxilium gratię per Christum: at nullus negabat, dilectionem Dei super omnia, siuè naturalis sit, siuè supernaturalis, esse actum pietatis, & religionis; ergo. Minor probatur, tùm quia D. Aug. epistola 29. inquit. *Pietas est cultus Dei, qui pręcipuè diligendo exhibetur*, tùm quia, si opus religionis, vt votum, sacrificium laus, &c. quæ sunt opera pietatis, requirunt auxilium speciale, multò magis dilectio Dei.

30 Secundò. Si aliquo opere bono moraliter possumus initium, & occasionem tribuere Deo, vt ipse ex gratitudine nobis retribuat dona sūę gratiæ, multo magis id præstare poterit dilectio Dei super omnia: quia hic actus est excellentissimus, & summè conciliat Deū nobis: sed antecedens est Pelagianum; ergo. 2. Ratio.

Tertiò. Detestatio peccatorum propter Deum summè dilectum est donum Dei ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. & sess. 6. cap. 5. & etiam vt extenditur ad detestationem peccatorum propter turpitudinem peccati, & pœnam gehennæ est donum Dei: quia vtiliter hoc timore concutitur homo, excitante diuina gratia; ergo multo magis ipsa dilectio Dei, ex qua talis detestatio oritur, est donum Dei. Multa alia adduci possent, sed istæ sunt rationes potiores. At istę rationes infrà soluentur, solutis rationibus adductis primo capit. ab aduersarijs. 3. Ratio.

Rationes istæ soluuntur in hoc cap. vltimo.

Quid senserit Scotus de potestate vitandi peccata omnia. Caput Quartum.

1 EX eisdem fundamentis dissoluitur alia quæstio, An homo possit vitare omnia peccata sine gratia. Antequàm verò quæstionem hanc enodemus, notandum est, hic esse disputationem de gratia habituali, siuè gratum faciente, & iustificante, quæ inhęret animę nostræ, non de auxilio gratiæ præueniente, qua excitamur, & disponimur ad recipiendum huiusmodi granā habitualem: de gratia enim habituali fuit principalis disputatio inter Catholicos, & Pelagianos, Pelagianis illam negantibus, & Catholicis, præsertim D. Aug. illā dari apertissimè ex scriptura contendentibus: licet enim etiam de auxilio præuenienti quoque fuerit controuersia, illa potius fuit cum Semipelagianis, quam cum Pelagianis: tamen principalis fuit de gratia habituali, & hæc est communis mens Scholasticorum antiquorum, cum disputant de necessitate gratiæ contra Pelagium, vt patet ex Scoto 2. Sent. dist. 28. §. *Hic dicitur, quod propter verba Augustini, quæ adducit cōtra Pelagianos, non potest caueri ab omni peccato sine gratia; sed hoc diuersimodè ponitur*, &c. Sanctus Thomas etiam 1. 2. quæst. 109. art. 4. intelligit auctoritatem D. Aug. libr. de correptione, & gratia, de gratia habituali, & in argumento ad oppositum dicit ex D. August. lib. de hæresibus, pertinere ad hæresim Pelagianorum, vt credant hominem sine gratia posse facere omnia mandata diuina. In illo autem articulo determinat, hominem in statu naturæ corruptæ non posse implere omnia mandata diuina sine gratia sanante, quæ est gratia habitualis, & iustificans. Idem est videre apud D. Bonauenturam in 2. dist. 28. art. 1. quæst. 3. & per totam illam distinctionem, & alios Scholasticos antiquiores.

An homo possit vitare oīa peccata sine gratia.

Disputatio īter Catholicos, & Pelagianos fuit non solū de auxilio gratiæ, sed pricipaliter de necessitate gratiæ habitualis.

2 Vnde miror Soto in 4. dist. 14. art. 5. Gabrielem Vasquez 1. 2. disp. 194. cap. 3. & alios, sed pręsertim Vasquez cum nouerit Scholasticos antiquiores hoc modo intellexisse disputationem Catholicorum cum Pelagianis, audeat eos omnes ignorantiæ huius disputationis, & historiarum reprehendere: inquit enim, nunquam fuisse controuersiam inter Pelagium, & Catholicos de necessitate gratiæ habitualis, sed solum de necessitate auxilij gratiæ, quod ipse vult esse efficax: quod probare nititur, præsertim ex epistola 105. D. August. aliquantulum à principio, vbi cum meminisset retractationis subdolæ, quam fecerat Pelagius in Concilio Palestino, admonet deinceps, vt rectè consideretur, quàm gratiam Pelagius confiteatur; & subiungit hæc verba. *Possunt quidem*, scilicet Pelagiani, *dicere, remissionem peccatorum esse gratiam, quæ nullis præcedentibus meritis datur*: Cēsura Soto, & Vasquez.

datur: quid enim habere possunt boni meriti peccatores? & respondet; sed neque ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat &c. Ecce, quòd ait, gratiam remissionis peccatorum, quæ est gratia habitualis, esse ex meritis; contra Pelagianos autem disputat de gratia, quæ est omninò sine vllis meritis, huiusmodi est solum auxilium gratiæ, non gratia habitualis.

Reijcitur Vasquez.

3 Cęterum. Vana est hæc opinio Vasquez, quoniam in eadem epistola D. August. aperiens ipsi Sixto, quæ sit gratia, quam ipsi, & Sedes Apostolica contendunt, Pelagium debere confiteri, habet hæc verba. *Ea est enim, scilicet gratia, qua iustificatur impius, idest fit iustus, qui prius erat impius.* Et epist. 95. in principio, loquens de gratia, quã confiteri debebat Pelagius, inquit, *cum confiteri debere, sine dubio gratiam, qua iustificamur ab iniquitate, & qua saluamur ab infirmitate, non qua creati sumus cum propria voluntate.* Et paulò infrà loquens de eadem retractatione subdolè facta, inquit. *Nam si intellexissent illi Episcopi iam illum dicere gratiam, quam etiã cum impijs habemus, cum quibus homines sumus, negare verò eam, qua Christiani, & filij Dei sumus, quis eum patienter Catholicorum Sacerdotum non dicimus, audiret, sed ante oculos suos ferret?* Et multa alia similia habes: at gratia, qua Christiani, & filij Dei sumus, est gratia habitualis, & hæc est sola propria iustis, non communis nobis cum impijs. At auxilium gratiæ non facit formaliter nos filios Dei, nec Christianos, nec separat ab impijs, nisi causaliter, & originariuè. Gratia verò habitualis nobis inhærens est, qua formaliter iustificamur, & sumus filij Dei, vt patet ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. Auctoritas autem illa adducta à Vasquez probat, non solum gratiam gratificantem esse donum Dei, & eam Pelagiũ debere fateri; sed etiam adiutorium ad incipiẽdum bona opera, quæ est gratia præueniens, quod nos non negamus. Et confirmatur, quia gratia præueniens, & hoc adiutorium non semper facit vocatum, & adiutum, esse filium Dei, neque iustificat; quia quandoque vocatus resistit, & sic non iustificatur: datur etiam fidelibus, & infidelibus, quia gratia præueniente, & adiutorio sufficienti, omnes adiutos vocat, vt suprà diximus, vel saltem multos qui postea non iustificantur; ergo de illo solo non loquitur, sed principaliter de gratia habituali, quę intrinsecus *subministratione Spiritus Sancti, & occulta misericordia dat incrementum*, vt habet eadem epistola 105. paulò post.

4 Tandem confirmatur, quia D. August. non solum contendebat aduersus Pelagianos, hominem iustificari ex gratia, sed etiam opera meritoria vitæ æternæ esse ex gratia; ergo disputabat quoque de gratia habituali, quia hac præsertim intuitinr opus meritorium. Antecedens probatur, quoniam epist. 105. quæ est ad Sixtum, dicit, vitam æternam, quæ cõfertur ex meritis, esse gratiã, quia merita præcedentia, quibus illa redditur, non sunt ex sufficiẽtia nostra, sed ex gratia Dei: & ideò est gratia ex gratia; verba aũt eius sunt. *Vndè & ipsa vita æterna, quæ vtique in fine sine fine habebitur; & ideò meritis præcedentibus redditur; tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupantur*, &c. Ex his conspicitur, eum non solum loqui de operibus disponentibus ad iustificationem, sed de operibus meritorijs vitæ æternæ, quæ, dicebat Pelagius, prodire ex solo libero arbitrio: D. August. autem, & Catholici dicunt, prouenire ex gratia; proueniunt autem nõ solum ex auxilio Dei, sed etiam ex gratia habituali secundum omnes; ergo D. August. aduersus Pelagianos disputauit quoque de necessitate gratiæ habitualis.

Responsio Scoti ad ꝓpositã quæstionem.

5 Hoc ergo supposito, respondet Scotus ad propositam quæstionem, hominem sine gratia habituali non posse vitare omnia peccata, posse duobus modis intelligi. Vno modo vt vitare peccatum mortale sit surgere à peccato mortali, & in hoc sensu nulli dubium est, quòd homo non potest vitare peccatum vllum mortale sine gratia habituali, quia sola gratia habitualis sanat hominem. Alio modo vt vitare peccata, sit non committere peccata, & tunc respondet Scotus quoque negatiuè, quæ conclusio est communis alijs pluribus Theologis, præsertim D. Tho. 1. 2. quæst. 109. art. 8. Henrico, D. Bonau. & alijs grauioribus: vndè miror, Medinam prima secundæ loco citato, & quosdam alios Recentiores tribuere Scoto, vt asserat, hominem sine gratia posse vitare omnia peccata mortalia: nam licèt Scotus sit obscurus in prædicta quæstione, tamen in fine illius apertè se declarat illis verbis superiori cap. adductis. *Hæc igitur opinio non ponit partem negatiuam, quasi propter impotentiam liberi arbitrij absolutè*, &c. Manifestè enim ostendit, se contradicere Henrico, D. Bonauent. & alijs non in conclusione illa, quæ est negatiua, sed in modo, quo illam ipsi declarant, & in rationibus, vt suprà dicebamus de operibus moralibus: idem est enim vitare peccatum, & facere opus moraliter bonũ; explicant. n. eam sic, Aiunt, hominem sine gratia posse vitare singula peccata, non tamen omnia: hic autem modus dicendi implicat repugnãtiam, quia si potest vitare singula peccata, cum non possit voluntas simul, & semel plures actus elicere, sed vnicum tantum: dum vitat vnum peccatum, non potest facere aliud: potest autem per ipsos vitare singula; ergo omnia; ergo hic modus dicendi implicat repugnantiam.

Alius modus dicẽdi reijcitur.

6 Alij dicunt, (qui tamen isti sint, non est manifestũ, margo Scoti hanc opinionem tribuit D. Tho. & Henrico, sed illi hanc opinionem non habent locis ibi citatis) quod liberum arbitrium potest cõsiderari in duplici statu, vel ante tẽpus deliberationis, vel post tempus deliberationis. Primo modo nõ potest peccare mortaliter, sed solum venialiter: nam actus peccati debet esse ex deliberatione perfecta, & ex debita animaduersione circa actum; hæc autem deliberatio requirit certum tempus: vndè magis rudis requirit maius tempus, subtilior autẽ ingenio requirit minus tempus. Cum ergo consensus voluntatis in actum peccati, si fiat ante hoc tempus, nõ possit prouenire ex deliberatione perfecta, sed ex primis motibus, erit tantum peccatum veniale. In secundo statu verò potest considerari adhùc dupliciter. Vno modo post tempus deliberationis transactum, & post ipsam deliberationem simul, & hoc pacto, ait, posse vitare omne peccatum: quia tunc potest discernere, quod est peccatum mortale, & illud vitare, & similiter quodcumque aliud peccatum committendũ: quia adest completum iudicium, & cognitio peccati. Alio modo potest considerari quatenus est post tempus deliberationis, sed non post deliberationem; potest enim cõtingere, quod transeat tempus, in quo completè deliberare potest, & tamẽ non deliberet, & tunc, ait, hæc opinio, liberum arbitriũ non posse vitare peccatum, quoniam dùm non deliberat in illo tempore rectè, præstat consensum peccato interpretatiuè; & illud peccatum excæcat intellectum, ita vt non possit amplius rectè deliberare; & sic non poterit non peccare: quia vbi deest recta deliberatio, & adest excæcatio, non potest esse actus bonus, sed necessariò adest peccatum. Hunc esse huius opinionis sensum collegi partim ex hac quæstione, partim ex reportatis eadem dist. & quæstione.

Confutatio eiusdem ex Scoto.

7 Eam cõfutat Scotus, quia similiter ex ipsa sequitur, liberum arbitrium posse simpliciter vitare omne peccatum, quod est oppositum conclusionis, quam illa opinio intendit probare; ratio autem Scoti est hæc. Completo eo tempore, quo deliberatio debebat fieri, & non est facta, vel liberum arbitrium potest deliberare de peccato A. non committendo, & tunc actu non peccabit, & poterit non peccare; completa etiam illa deliberatione per se potest cauere peccatum illud A. & pro illo tunc omne aliud; ergo simpliciter potest vitare omne peccatum. Vel pro illo tempore nõ potest deliberare de vitan

do pec-

do peccato A. & tunc sequeretur, cum pro illo tunc non habere vsum rationis, quod est absurdum. Quòd si quis respondeat: transacto illo tempore, licèt possit liberum arbitrium deliberare circa peccatum A. tamen non potest deliberare rectè, scilicet de vitando peccato, quia est excæcatum. Contra arguit Scotus; videtur hoc esse absurdum, quoniam vnum peccatum mortale intemperantiæ non facit aliquem intemperatum generali intemperantia: quia vna hirundo non facit ver, nec vnus actus virtuosus, vel vitiosus facit hominem virtuosum, vel vitiosum generaliter, neque per consequens excæcatum generaliter circa omnia principia operabilium; ergo potest habere rectam deliberationem de multis, de quibus tenatur, non obstante, quòd sit in vno peccato mortali. Præterea. Vitia non sunt ita connexa, vt vnum peccatum excæcet circa omnia principia operabilium ad benè agendum: non enim vnum peccatum deprauat appetitum circa omnes alios actus virtutis, immò cum vno peccato potest manere virtus acquisita contraria illi peccato; quia vnum peccatum mortale non corrumpit totum habitum virtutis acquisitæ, non sic de virtute infusa. Ex his concludit Scotus contra hanc opinionem, quòd stante ea, liberum arbitrium existens in peccato mortali potest simpliciter vitare omnia peccata: nam ex dictis liberum arbitrium ante tempus deliberationis non potest peccare nisi venialiter, in tempore verò præcedente deliberationem potest deliberare rectè, potest etiam nõ peccare consensu interpretatiuo: quia potest non sinere transire illud tempus, & rectè deliberare, transacto etiã tempore deliberationis, sed non facta deliberatione potest vitare peccatum, & tandem facta deliberatione potest vitare peccatum quodcumque; ergo simpliciter liberum arbitrium, etiam in peccato mortali, potest vitare omne peccatum, & consequenter sine gratia.

Opinio D. Bonauent. 8 Alij, vt D. Bonauent. in 2. dist. 28. art. 1. q. 3. conuenientes in eadem conclusione generali, nimirum, quod existens in peccato mortali, siuè quòd homo ex puris naturalibus sine gratia habituali, non potest vitare omnia peccata, illam probant, & declarant in hunc modum. Manens in peccato mortali potest quidem seruare præcepta Dei; quantum ad substantiam actus, siuè quãtum ad explicationem eorum, non tamen quantum ad intentionem mandãtis, quæ est, vt seruentur in gratia, qui autem est in peccato mortali non potest illa seruare in gratia, & consequenter neque quãtum ad intentionem mandantis, & sic non potest vitare omnia peccata; quia non seruare mandata, est peccare; quod autem intentio Dei mandantis illa præcepta obseruari, sit, vt obseruentur in gratia, probatur: quia ideò mandauit illa præcepta, vt qui seruaret ea, mereretur vitam æternam, at nullum opus bonum meretur vitam æternã, nisi fiat in gratia; ergo intentio Dei fuit, vt in gratia habituali obseruarentur.

Reijcitur. 9 Hunc modum dicendi reijcit Scotus. Primò. Quia 1. Ratio. si Deus intendisset obligare quemlibet ad seruandum hæc præcepta in gratia, quicumque faceret opus præcepti, non existens in gratia, sed in peccato mortali peccaret mortaliter, quod est maximum absurdum, & non videtur aliud, quàm peruertere omnes, qui semel commisertunt peccatum mortale, vt nullum aliud opus bonũ ex genere, ad quod tamen tenentur, faciant, nec peccẽt; & sic, qui semel peccauit mortaliter, non deberet abstinere ab homicidio, à blasphemia, non deberet custodire Sabbatum, honorare parentes, & huiusmodi; quia semper peccaret mortaliter nouo peccato, quòd est nimis horrendum.

2. Ratio. 10 Secundò. Aliquis existens in charitate potest facere aliquod opus præcepti, non motus ex charitate, sed ex pietate, & mansuetudine naturali, vel ex alio honesto motiuo, non referendo illud opus actualiter ad finem vltimum, qui est Deus ipse; ita quod illud opus esset bonum ex genere moraliter, & adimpleret præceptum, ad quod tenetur: at si præceptum obligaret ad obseruandum illud ex charitate, sequeretur, huiusmodi hominem non adimplere præceptum, immò amittere gratiã per hoc opus, & peccare mortaliter, quod est absurdum euidens. Adducit alios modos dicendi in reportatis, quos breuitatis causa ommitto.

11 Reiectis aliorum opinionibus ergo, Scotus tenet conclusionem negatiuam, quæ est. Homo sine gratia habituali, non potest seruare totam legem, & semper, (possumus addere, nec diù) siuè vitare omnia peccata; quòd hęc sit opinio Scoti patet ex verbis eius in fine illius quęstionis adductis superiori capite. *Hæc igitur opinio non tenet partem negatiuam*, &c. sed quæ sit ratio eius, propter quam tenet hanc conclusionem, nõ est ita clarum: vndè Andreas Vega ait, non posse percipi, quæ sit mens Scoti. Ego tamen dico ex mente eius posse assignari duplicem rationem. Prima est, causam veritatis conclusionis negatiuæ non esse impotentiam liberi arbitrij absolutè, vt alij velle videntur, quia contra duas priores opiniones ostensum est liberũ arbitrium habere potentiam absolutè vitandi quodlibet peccatum, & consequenter omnia, vt deductum est; sed causam veritatis conclusionis esse impotentiam eius secundum quid: hanc insinuat Scotus, dum ait, liberum arbitrium non posse vitare omnia peccata, non *quasi propter impotentiam liberi arbitrij absolutè, sed in quantum ipsum comparatur ad Deum liberaliter gratiam suam offerentem*. Si ergo nõ potest seruare totam legem propter suam impotentiam absolutè, & tamen non potest; ergo est aliqua impotentia eius secundum quid, quæ potest dici esse eandem, quam assignat D. Thom. p. 2. quæst. 109. art. 8. scilicet, quia peccatum mortale est pondus, quod aggrauat liberum arbitrium, & inclinat ad peccatum aliud, & aliud: vndè D. Gregorius ait. *Peccatum, quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit*. Insuper, quia tunc ratio hominis non est totaliter subiecta Deo: ideò in illa contingunt motus inordinati, & præsertim quia liberum arbitrium est maximè connexum virtutibus sensitiuis, & facillimè sequitur id, quod dictat sensus, contemnendo rectum dictamen rationis. Vndè Deus decreuit iustificatis dare habitum gratiæ, qui est talis conditionis, vt inclinet, & impellat ad opus bonum; dicemus enim infrà, gratiam habitualem concurrere non solum ad actum, quatenus est meritorius, sed etiam ad substantiam actus: vndè cum illo careat, non diù permanebit, quin peccet; & hic modus dicendi est communis Thomistis, & alijs multis Theologis.

Modus dicẽdi Scoti.

12 Alio modo possumus dicere, quòd liberum arbitrium existens in peccato mortali non potest vitare omnia peccata, nõ quia sit impotens absolutè, sed quia oblata occasione seruandi præceptum aliquod, adiutum gratia præueniente, vel illud transgredietur, & peccabit nouo peccato, vel illud seruabit, & se disponet de congruo ad gratiam iustificantem; & tunc Deus non patietur, illud permanere sine gratia, sed statim iustificabitur: vndè non poterit diù permanere in peccato, & seruare omnia mandata, quia iustificaretur; cito Deus enim libero arbitrio aliqualiter disposito, statim dat gratiam iustificantem. Hanc esse mentem Scoti, ac etiam Henrici, ait Vasquez, & eam ipse sequitur dispu. 196. cap. 3. Et reuera mihi videtur esse multum conformis verbis Scoti; ait tamen Vasquez, se differre à Scoto, quia Scotus, & Henricus potant, liberum arbitrium posse se disponere de congruo ad gratiam habitualem ex viribus solis naturæ, quod est Pelagianum; sed superioribus disputationibus exposuimus, & probauimus, meritũ congruum positum à Scoto esse meritum gratiæ, non liberi arbitrij: tametsi Scotus auxilium diuinum præueniens appellet influentiam generalem. Vbi nota, quòd, vt elicitur ex reportatis dist. 7. quæst. 1. vbi quæstionem de exordio iustificationis viatoris clarius tractat, quàm alibi gratiam præuenientẽ appellat pro tanto influentiam genera-

Alius modus dicẽdi.

Vasquez.

Locus clarus Scoti de exordio iustificationis ĩ reportatis d. 7.

generalem, quia ille motus liberi arbitrij factus ex adiutorio Dei, non est motus factus ex gratia habituali, neque meritorius; & propter hoc appellat ipsum bonum moraliter tantum, & negat specialem motum, siuè auxilium illud speciale positum à Gregorio, & alijs, quo qui iustificatur, specialiter moueatur: non autem negat gratiam præuenientem, quia hæc omnibus viatoribus adultis datur, siuè iustificentur, siuè non, vt dictum est suprà.

Prædicta cõclusio & intelligitur de auxilio gratiæ præuenientis.

13 Notandum est autem, quòd hæc conclusio, etsi intelligatur de gratia habituali, tamen potest etiam intelligi de auxilio gratiæ præuenientis: etsi enim liberũ arbitrium possit vitare aliqua peccata, & facere opera aliqua moralia auxilio generali, tamen non potest vitare illas tentationes, & peccata, & facere opera illa bona, quæ disponunt ad iustificationem, & ad receptionem gratiæ habitualis; nisi Deus hoc auxilio generali, quo, vt prima causa cõcurrit ad opus iustificationis, speciali modo moueat, & adiuuet liberum arbitrium, quo nomine, & munere tantum potest auxilium illud generale dici speciale, vt diximus in materia de pœnitentia disp. 14.

Alia sũ opinionem esse Scoti probatur.

14 Quòd autem Scotus hanc communem conclusionem sustineat, scilicet, liberum arbitrium absque gratia habituali, & auxilio illo speciali non posse vitare omnia peccata, non propter impotentiam liberi arbitrij absolutè, sed propter illam impotentiam secundum quid, confirmatur ex ratione, quam facit Scotus in illa dist. 28. §. *Contra hoc arguitur*, &c. vbi arguit contra conclusionem ipsam (& hoc argumentum fortasse fuit in causa, vt Medina, & alij putauerint, Scotum non conuenire in conclusione ista) sic. Peccatum mortale non fit, nisi in transgrediendo præceptum Dei; sed secundum Hieronymum, qui dicit, impossibilia præcepisse Deum, anathema sit. At si homo in peccato ex puris naturalibus non posset seruare præceptum Dei, Deus præcepisset impossibilia ei; ergo.

Solutio quorũdam.

15 Huic argumento assignat Scotus vnam responsionem, quæ est, quòd existenti in peccato, possibile est seruare omnia præcepta, & vitare omnia peccata: quia potest se disponere, & præparare ad gratiam habitualem, qua habita postea poterit seruare præcepta diuina; quòd si non se præpararet, hæc impræparatio imputaretur sibi in peccatum.

Reijcitur à Scoto.

16 Hanc solutionem reijcit ipsemet Scotus ibidem versu, *Per idem argumentum*, &c. nam ponamus casum, quòd existens in peccato mortali non disponat se ad gratiam, tunc oblata occasione faciẽdi aliquod opus præcepti, & bonum ex genere, non poterit se seruare à culpa, & à peccato nouo: quia si illud adimplet, cum sit in peccato mortali, per te peccat iterum peccato mortali; si etiam non implet, peccat per transgressionem præcepti: falsum est autem, quòd homo non possit se præseruare à culpa, quia omne peccatum est voluntarium. Si ergo dicas, quòd tunc etiam quando non se disposuit ad grãtiã, potest se seruare à nouo peccato, sequitur argumentum prius factum, scilicet non esse impossibile, hominem seruare præcepta Dei sine gratia. Liberum ergo arbitrium non habet impossibilitatem, & impotẽtiam absolutè ad vitanda omnia peccata, sed secundum quid, vt suprà diximus: quia æget gratia habituali, quæ ipsum adiuuet, tùm ad substantiam actus, tùm ad esse meritorium. Hoc est illud idem, quod ait D. Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 4. ad secundum, dum inquit, Illud, quod possumus cum auxilio diuino, non esse nobis omnino impossibile, secundum illud Phylosophi 3. Ethicorum. Quæ per amicos possumus, aliqualiter possumus; videtur enim velle, quòd licet liberum arbitrium sit aliqualiter impotens, non tamen sit absolutè impotens, sed tantum, secundum quid. Eget etiam auxilio gratiæ mouente ipsum ad opus bonum, & ad vitandum peccatum, quod, vt diximus, secundum substantiam est auxilium generale; sed ad opus iustificationis habet peculiarem modum, propter quem potest dici auxilium speciale, vt supra ex posuimus. At ad opera supernaturalia, siuè ad opus iustificationis, & ad alta, quæ ordinantur ad vitam æternam, habet simpliciter impotentiam: quia requiritur auxilium diuinum præueniens; & cum magis particulari modo mouens, ac faciat secundum legem, & modum generalem, vt disp. illa 14. diximus.

Rationibus aduersariorum primo, & tertio cap. adductis, satisfit. *Caput Quintum.*

1 Reliquum est, vt rationibus aduersariorum satisfaciamus. Non desunt autem variæ responsiones ad tres primas auctoritates, omnibus tamen omissis, eam afferam, quæ mihi vera videtur, & ex dictis in superioribus disputationibus facilè colligi potest. Et quia tota vis aduersariorum est in auctoritatibus Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & Sanctorum Patrum præsertim D. Aug. contra Pelagianos, vt illis satisfaciamus, reuocandum est in memoriam illud, quod diximus disp. illa, Vtrum ad iustificationem requiratur auxilium speciale, & disp. sequentibus: quòd auxilium Dei, quo nos adiuuat ad opera moralia, & etiam supernaturalia, & dicitur auxilium gratiæ, non est auxilium speciale substantia distinctum ab auxilio, & influentia generali, qua Deus gubernat, regit, & administrat per suam prouidentiam cunctas creaturas, sed est idem; dicitur autem prouidentia particularis, & auxilium speciale, & auxilium gratiæ per Christum, quatenus speciali modo concurrit ad opera supernaturalia, scilicet iustificationis nostræ, & ad opera meritoria, per Christum enim meruimus, vt Deus nos præueniret sine nobis, mouendo ad credendum, & ad operandum, sicut conuenit ad iustificationẽ.

Ad tres priores rationes ex auctoritatibus.

2 His sic stantibus, ad omnes auctoritates adductas tribus primis rationibus possumus respõdere, quòd illæ loquuntur de auxilio generali Dei, non de auxilio speciali: quia illud non datur, vt superioribus disputationibus latè probauimus: putant enim ipsi, illas auctoritates debere intelligi de illo auxilio speciali physicè, vel moraliter determinante voluntatem ad bonum, quod omnibus non datur, sed solum electis, & prædestinatis; hoc autem nullo modo dari superius probauimus; & de hoc Scotus loquitur, dũ negat in 2. Sent. & in Reportatis dist. 7. quæst. 1. & in 4. in iustificato, specialẽ motũ, & admittit solum influentiam generalem communẽ, quæ secundum ipsum est gratia præueniens, quæ omnibus saltem adultis datur.

Ad tres primas auctoritates.

3 Tamen conformando nostrum modum loquendi cum modo dicẽdi Recentiorũ, possumus distinguere auxiliũ hoc generale Dei, in auxiliũ generale, & auxiliũ speciale. Auxilium generale erit hoc auxilium consideratum secundum suum concursum vniformem, quem habet vt causa prima cum omnibus rebus creatis. Auxilium speciale erit, quatenus speciali quodam modo concurrit cum homine ad opera supernaturalia; & sic auxilium necessarium ad opera omnia causarum secundarum appellabimus auxilium generale; auxilium verò necessarium ad opera supernaturalia appellabimus auxilium speciale per Christum. Sed istud auxilium speciale per Christum adhuc duobus modis potest accipi, vt disp. illa 14. de pœnitentia diximus. Vno modo pro gratia sufficienti, quæ omnibus saltem Adultis datur. Alio modo pro gratia illa speciali efficaci, vel congrua physicè, vel moraliter prædeterminante, quam adstruere nituntur Vasquez, & alij, & de hac non loquimur, cũ concedimus ad opera supernaturalia dari gratiam specialem, sed loquimur de gratia speciali primo modo dicta, idest de gratia sufficienti: & cum negamus, ad opera moralia bona requiri auxilium speciale, de vtroq; intelligimus, vt patet ex dictis; & tunc ad auctoritates adductas tribus primis argumentis respondetur, quòd illæ auctoritates loquuntur de auxilio speciali per Christum

stum,& de operibus supernaturalibus, scilicet de omnibus operibus, quæ ordinantur ad vitam æternam consequendam, vel ad illam disponunt, aut aliquo modo habeot relationem, vt sunt motus ad iustificationem, ipsa iustificatio, & opera meritoria vitæ æternæ facta à iustificato; itaquod sensus est, esse necessarium auxiliũ gratiæ per Christum ad faciendum opera bona, quæ habent relationem ad vitam æternam, & beatitudinẽ. Quæ responsio in substantia est eadem, quam afferunt Caietanus, Medina in 1. 2. quæst. 109. art. 2. Soto lib. de natura,& gratia, & alij, quæ etiam confirmatur hac efficacissima ratione ab omnibus adducta: quia Christus non est mortuus, vt possimus efficere bona moralia purè, quæ licet non sint peccata, sed bona humana, tamen non habent relationem ad vitam æternam, neque ad illam ordinantur: considerata enim opera moralia præcisè, vt habent bonitatem omnem moris, non prosunt ad vitam æternam, sed necesse est, vt operans actu, vel habitu, illa referat in Deum verum; vt ergo carent hac relatione, non iuuant ad vitam æternam, sed Christus mortuus est, vt possimus consequi vitam æternam. Ideò auxilium gratiæ, quod nobis meruit Christus, est illud auxilium, quo nos promouet, & adiuuat ad vitam æternam consequendam, vt suprà cap. 2. ratione 10. & alijs diximus; & de hoc loquuti sunt Sancti Patres, & Concilia aduersus Pelagianos, & Semipelagianos.

Responsio allata confirmatur efficaci ratione.

Obiectiones ex Vasquez cõtra allatam solutionem.

4 Cæterum, Vasquez aduersus hanc responsionem insurgit disp. illa 190. c. 8. & 9. multipliciter; & primò sic. Aut nullum opus moraliter bonum ex genere, & ex circunstantia pertinet ad vitam æternam, vel ad iustificationem, non habet ordinem, aut aliquod pertinet: si nullum omnino, sequitur, solum opera illa pertinere ad vitam æternam, & fieri per Christum, quæ suapte natura sunt ordinis supernaturalis, nempè sola opera virtutum infusarum, vt credere, sperare, diligere, & similia, si aliæ dantur virtutes infusæ; non autem opera moralia quantumcunque perfecta acquisita: vnde neque de his, neque de victoria tentationum obtenta solum ex fine virtutis esset gratias agendum Deo. Consequens est absurdum, vt patet, & conceditur. Consequentia verò probatur: quia non fierent ex auxilio speciali, neque ex speciali beneficio Dei, sed ex proprijs viribus liberi arbitrij: de eo autem, quod nobis non donatur, non tenemur gratias agere: si verò dicat, solum opera moralia egregia fieri ope gratiæ, non autem opera moralia exilia. Contrà. Omnia opera moralia proueniunt ex eodẽ fine virtutis moralis acquisitæ; ergo est par ratio de omnibus. Quòd si quis dicat, in hoc differre, quia egregia opera moralia sunt impetratoria vitæ æternæ, non exigua. Contrà. Sæpè sæpius neque opera egregia impetrant iustificationem. Deindè omnibus operibus moralibus, etiam exiguis, Deus potest retribuere aliquod beneficium, & iustificationem ipsam.

2. Ratio.

5 Secundò. Sequitur, quodcunque votum, & cultum religiosum erga verum Deum, factum ex solo fine honesto moralis virtutis, naturali lumine nobis notum, non esse opus gratiæ. Consequens est contra Concilium Arausicanum secundum can. 11. vbi, omne, quod Deo rectè vouemus, Dei gratiæ adscribit. Confirmatur, quia hoc est opus veræ pietatis: at opus veræ pietatis ex sententia D. Aug. fieri non potest sine gratia speciali. Consequentia est euidens; quia votum est opus religionis, Religio acquisita est virtus moralis; insuper pietas est virtus moralis acquisita; ergo.

3. Ratio.

6 Tertiò. Sequeretur, posse adimpleri omnia præcepta Decalogi, & vitari omnes tentationes, etiam graues sine auxilio gratiæ. Consequens est falsum, vt supponitur: quia, hominem posse implere mandata omnia, & posse vitare omnia peccata, & superare omnes tentationes, videtur esse Pelagiana heresis. Consequentia verò probatur: quia opera illa mandatorum sunt opera moralia. Possent ergo impleri ex fine honesto, & sic non esset necessaria gratia per Christum.

4. Ratio.

7 Quartò. Patres, & Concilia frustrà dicerent, hominem sine gratia nihil posse, nisi peccatum: nam opus morale, non est propriè nihil, neque peccatum, sed est aliquid bonum, licet non pertineat ad vitam æternam. Similiter Concilium Arausicanum secundum, can. 22. frustrà dixisset, liberum arbitrium nihil habere ex se sine gratia, nisi mendacium, & iniustitiam: vndè cum Cõcilium hoc modo loquatur, sequitur etiam, D. August. hoc modo loquutum fuisse. Præterea, multa loca D. Aug. adducit, sed hic sufficiat. In epistola ad Hilarium, quæ est 89. dicit D. Aug. Arbitrium destitutum gratia Dei nullo modo habiturum iustitiæ soliditatem; sed *inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum tumorem*. At hoc nimis absurdè dixisset, si arbitrium sine gratia Dei posset facere opus moraliter bonum: posset enim arbitrium habere aliquem affectum humilitatis ex fine solum honesto virtutis moralis, aut opus aliud huiusmodi: nemo autem auderet huiusmodi opus cum D. August. appellare inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum tumorem.

Auctoritas D. Aug.

5. Ratio.

8 Quintò. Est communis sententia Patrum, nos sine auxilio gratiæ nihil posse cogitare, velle, aut perficere, quod ad veram iustitiam, pietatem, aut ad Deum, & ad æternam vitam spectet: sed sic est, quòd opus moraliter bonum ex fine, & omni circunstantia est huiusmodi; ergo. Maior conceditur, sed etiam probatur. D. Aug. lib. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 5. habet hæc verba. *Liberum arbitrium dicimus ad benè pieque viuendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adiuta*. Et lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 2. ait. *Quod attinet ad pietatem, & religionem non sumus sufficientes cogitare aliquid quasi ex nobis, & nemo sufficit sibi ad incipiendum*, &c. Et lib. de gratia Christi cap. 26. & cap. 27. dicit. Nihil, quod ad pietatem, veramque iustitiam pertineat, sine auxilio gratiæ fieri posse. Minor probatur multis auctoritatibus Sanctorum Patrum, sed sufficiat hæc ex D. Aug. 4. de Ciu. Dei cap. 23. & alibi sæpè. *Pietas est verax cultus veri Dei*. 10. de Ciuitate Dei cap. 1. habet hæc verba. *More autem vulgi hoc nomen in operibus misericordiæ frequẽtatur; quod ideò arbitror euenisse, quia hæc fieri præcipuè Deus mandauit, eoque sibi, vel pro sacrificijs, vel præ sacrificijs placere testatur*. Ergo ex D. Aug. opera misericordiæ pertinent ad pietatem, tanquàm cultum ipsius Dei. Præterea. Isaiæ 1. ait Deus. *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam*, & deinde promittit illis remissionem peccatorum his verbis, *Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, quasi nix dealbabuntur*, &c. Ex his verbis habetur, quòd opera moralia, qualia sunt illa subuenire pupillo, viduam defendere, & similia, pertinent ad veram pietatem, & iustitiam; sunt opera etiam Decalogi, atque impetrant veniam peccatorum; ergo opera moralia bona perfectè non possunt fieri sine auxilio speciali gratiæ. Confirmatur, quia quælibet opera bona, quæ secundum normam virtutis fiunt, dicenda sunt iusta, & sancta opera; ergo ad veram pietatem pertinent.

6. Ratio.

9 Sextò. Apud D. August. opera nostra omnia reducuntur ad duas classes, vel sunt opera vitæ æternæ, vel opera huius vitæ. At opera moralia bona perfectè non sunt opera huius vitæ in schola D. August. ergo sunt vitæ æternæ. Maior est clara. Minor probatur. Maxentius in confessione fidei inquit. *Liberum arbitrium ad nihil aliud valere credimus, nisi ad discernenda tantum carnalia, siuè secularia, quæ non apud Deum, sed apud homines, possunt fortassis videri gloriosa; ea verò, quæ pertinent ad*

vitam

vitam æternam, nec cogitare, nec velle, nec perficere posse, nisi per infusionem, & inspirationem intrinsecam Spiritus Sancti. Ergo si opus morale perfectè bonum non pertinet ad vitam æternam, sed præsentem, erit appellandum opus carnale, & seculare, quod nullus dicet. Item. Prosper in lib. contra collatorem cap. 19. de homine primo post peccatum, ac proinde de tota eius posteritate fecit. *Quid ei remansit, nisi quod ad temporalem pertinet vitã, quæ tota est damnationis, & pœnæ?* At quis dicet, opera bona moralia esse opera damnationis, & pœnæ? Multa alia eiusdem generis adducit testimonia; quę cum idem asserant, ommitto.

Solutio generalis ad omnes rationes adductas.

10 Omnes istę obiectiones vnica distinctione soluuntur, quæ suprà tacta est. Notandum est ergò, quòd opera bona moraliter à Sanctis Patribus, & communiter à Concilijs quandoque dicuntur bona, & opera vitæ æternæ, quandoque opera humana, & nullius valoris: hoc autẽ prouenit, quia opera moralia possunt duobus modis considerari. Vno modo quatenus ordinantur ad vitam æternam ab ipso operãte actu, vel habitu. Alio modo quatenus non ordinantur ad vitam æternam, neque actu, neque habitu. Exemplũ primi. Si quis faciat eleemosynam, subueniat egeno, &c. quia hoc præcipit Deus, & vt his operibus consequatur gratiam Dei, & tandem vitam æternam. Exemplum secundi, vt si infidelis perseuerans in sua infidelitate, nec volens credere fidei Christianæ, subueniat ægeno, defendat viduam, &c. quia iudicat, hæc esse opera in se bona, & conformia rectæ rationi naturali, quod enim infidelis possit facere huiusmodi opus morale bonum, etiam Vasquez fatetur: quia non requiritur ad opus morale bonum, vt fiat propter Deum, vt putauit Gregorius, sicut infrà dicemus. Opus ergo morale bonum, sine relatione ad Deum, potest dici bonum naturale; opus verò morale bonum relatum ad Deum potest dici opus supernaturale bonum, vt habeamus distinctionem breuem, & commodam ad respondendum. Hæc distinctio potest probari per auctoritates D. August. adductas quarta ratione principali cap. 1. pro aduersarijs in probatione minoris, & assumpta, vbi D. August. ait. Opera virtutis tunc solum esse bona, quando fiunt propter Deum: hæc distinctio sumitur ex Scoto in 4. dist. 14. quæst. 2. in responsione ad vltimũ principale. Tunc generaliter ad omnes auctoritates Sanctorum Patrum, asserentium, opera moralia esse bona, respondetur, eos pro tanto ea appellare opera bona, pro quanto fiunt in ordine ad vitam æternã, vel ad iustificationem consequendam: quando verò appellant ea opera huius vitæ, & esse nihil, tunc considerantur, vt fiunt sine hac relatione ad Deum, licet enim in se sic sint opera bona moraliter, & propter hoc non sint peccata; tamen quia non ordinantur ad iustificationem, neque ad vitam æternam appellantur opera humana, & nihil; immò non est incoueniens ea appellare mala opera, quatenus sunt priuata hoc bene, scilicet relatione ad vitam æternam, quæ ipsis dat maximam bonitatem: vndè possunt dici mala nõ positiuè, eo quia habeant aliquam circumstantiam deformem, sed priuatiuè; quia scilicet, priuata sunt magno bono, quod est relatio hæc ad Deum: tamen ad vnamquamque rationem sigillatim respondeamus.

Distinctio breuis.

Ad primã rationẽ solutio specialis.

11 Ad primam ergo respondetur, opera moralia bona considerata in esse puro morali non pertinere ad vitam æternam; sed secundo modo tantum; vndè nego consequentiam. Ad probationem dico, quòd opera moralia facta in relatione ad iustificationem, & ad vitam æternam fiunt, & auxilio generali præueniente Dei, sed speciali modo mouente, vt contingit in exordio iustificationis, & ne hoc sæpius repetamus in sequentibus, illud appellabo auxilium speciale, quia licèt quò ad substantiam sit idem quod generale auxilium, tamen quia speciali modo concurrit ad iustificationem, illud speciale appellabo. Ad rationem verò contra hoc; quia de operibus moralibus purè, & carentibus hac relatione ad vitam æternam, non essent agendæ gratiæ Deo, &c. Respondeo, hoc nihil esse: quia nos debemus gratias agere Deo non solum de ijs, quæ speciali Dei auxilio facimus, vt sunt opera iustificationem impetrantia, & opera meritoria; sed etiam de ijs, quæ ex communi influentia facimus, & etiã eorum quę proueniunt à Deo ratione creationis, conseruationis, & gubernationis: quia homo tenetur Deo non solum propter beneficium redemptionis, sed propter beneficium conseruationis, & gubernationis; inter hæc autem, quæ ad gubernationem rectam humanam requiruntur, enumerari debent opera moralia bona purè. Ergo de illis Deo gratias agere debemus, non quia illa fecerimus auxilio speciali, sed auxilio generali, vt dictum est; hæc enim omnia habemus ex beneficio Dei, non particulari, sed generali, & communi cum alijs rebus creatis.

12 Ad secundam, respondetur per idem, votum, & cultum quemcunque factum erga Deum, vt præcisè est opus bonum morale, sed non habet relationem ad vitam æternam, nec ad iustificationem, nec esse opus gratiæ, vt esset in infideli, vel in aliquo fideli, qui illud opus faceret, quia videret esse bonum, tamen non intenderet illo consequi iustificationem, neque vitam æternam actu, vel habitu; difficile tamen est inuenire huiusmodi opus in fideli aliquo, & illud non ordinare actu, vel habitu ad vitam æternam. Concilium autem Arausicanum non loquitur de his operibus, prout sunt bona præcisè moraliter, & excludunt relationem actualem, & habitualem ad vitam æternam, sed de voto, & cultu includente huiusmodi relationem. Ad secundam rationem.

13 Ad tertiam, iam dictum est præcedenti cap. Consequentiam non valere; quia licèt possit vitare singula peccata, & singulas tentationes, quatenus sunt opera moralia bona præcisè, & consequenter absolutè posset omnia præcepta moralia sic implere: tamen secundũ quid est impotens, scilicet propter inclinationem, quam habet ad malum, & propter coniunctionem ad vim sensitiuam, quæ inclinat ad operandum contra rectam rationem. Præterea. Ad solutionem argumenti sufficit, quòd non possit sine speciali auxilio adimplere præcepta, & vitare tentationes, quatenus sunt opera disponentia ad iustificationem, & habentia ordinem ad vitam æternam; hoc autem nos asserimus; sed negamus, tantum requiri auxilium speciale ad illa opera, vt sunt præcisè opera moralia naturalia excludentia omnino relationem ad vitam æternam. Ad tertiam rationem.

14 Ad quartam, iam dictum est, Sanctos Patres, & Concilia sæpius appellare opera bona etiam moralia, quæ tamen nullum habent ordinem ad vitam æternã, esse opera vana, nihil valere, non esse opera iustitiæ, sed iniustitiæ; quia illud opus solum est verè bonum, & pertinet ad veram iustitiam, quod ordinatur ad salutem, & ad vitam æternam; omnis enim actus virtutis priuatus relatione in verum Deum, potest dici peccatum, & malum priuatiuè; quia priuatur vera ratione bonitatis, quę est relatio in Deum verum. Præterea. Etsi liberum arbitrium possit aliquod opus bonum moraliter facere, tamen rarò facit, sed semper sequitur appetitum, & sensum; & ideò aiunt, quòd liberum arbitrium sine auxilio Dei gratiæ, non habet nisi superbiam, iniustitiam, & peccatum. Ad quartã rationem.

15 Per idem ad quintam, auctoritates enim adductæ ad probandam maiorem, confirmant nostram sententiam, nimirum secundum Patres, & Sanctos, illa esse opera bona tantum, & iustitiæ, quæ pertinent ad veram iustitiam, & pietatem; illa autem est vera iustitia, & pietas, quę facit homines iustos apud Deum, nõ apud homines. Ergo opera moralia facta cum relatione ad Deum, sunt verè iusta, & pia, & bona, non exclusa illa relatione. Negatur ergo minor; ad probationem dico, probari tantum, illa opera esse bona materialiter, & po- Ad quintã rationem.

sitiuè, siuè ex genere, & ideò esse materiam idoneam præceptorum Dei, sed non probat, illa esse bona formaliter, & absolutè bonitate vera, & supernaturali, quæ est bonitas apud Deum. Sunt ergo bona positiuè, sed mala negatiuè, & ideò non sunt absolutè bona: & ideò nego, illa, vt sic sine relatione ad vitam æternam esse dispositiones ad vitam æternam.

Ad sextam rationem. 16 Ad sextam respondetur, per illam confirmari nostram sententiam, quoniam illa opera moralia præcisè sic cõsiderata sine relatione ad Deum, sunt opera huius vitæ pertinentia ad viuere naturaliter, & ad viuere ciuiliter benè: & ideò possunt dici opera secularia, carnalia, & opera damnationis negatiuè, non positiuè, idest non quia habeant aliquam circunstantiam inducentem mortem, & damnationem, sed quia non habent circunstantiam tollentem pœnam, & damnationem, quam possent habere, & hoc clarissimum est. Sunt enim quidam infideles obstinati, & hæretici, qui tamen aliqua opera moralia præclara faciunt, non quia illa credant sibi prodesse ad vitam æternam; sed faciunt illa, quia secũdum lumen naturæ cognoscunt esse opus in se bonum: & licèt sit verisimile, illa semper ordinare ad malum finem, vt etiam dęmones faciunt; tamen non est impossibile, vt aliquando careant fine malo, sed faciant illa propter finem ipsum virtutis.

Ad quartã rõnẽ principalem ex primo cap. 17 Ad quartam rationem principalem adductam primo cap. quæ est Gregorij Ariminensis, negatur illa minor propositio, scilicet, quod finis moralis virtutis acquisitæ, vt præcisè est habitus bonus naturalis, sit, vt opus ordinetur in Deum, & propter amorem Dei fiat: eam enim omnes recentiores negant, & iure, quia verum est quidem, omne opus bonum moraliter debere referri in finem debitum, sed dicimus, hunc finem debitum esse ipsum bonum virtutis: qui enim facit actum continentiæ, quia in se est actus bonus, & honestus, dat actui illi debitum finem, & hæc est intentio Arist. 2. Ethicor. c. 4. vbi ait, Tunc agens agere iustè ea, quę sunt in virtutibus, *si se habens agat primo quidẽ si sciens, deindè si eligens propter ipsa, tertiò si firmo animo ac immutabili agat:* pondera illa verba, *Deindè si eligens propter ipsa*. Non ergo alius finis requiritur in tantum moraliter bono, nisi honestas ipsius operis, scilicet vt fiat: quia est opus honestum. Non est ergo opus necessariò, vt referatur in Deum saltem explicitè ab ipso agente; satis est, quòd implicitè, & natura sua feratur in Deum: hoc enim ipso, quòd opus bonum fit propter se, quia bonum, implicitè refertur ad Deum, & sic propter Deum fit.

Ad primã probationẽ 18 Ad probationes illius minoris: ad primã respondetur, falsum esse, solum Deum esse amandum propter se; ostensum est enim, quòd etiam bonum virtutis est amandum propter se; verum est quidem, Deum solum esse amandum summè propter se, reliqua verò, quę propter se amantur, non sunt summè amanda propter se. Vel dicamus iuxta primam responsionem, Deum solum esse amandum propter se explicitè, & implicitè, at bonũ virtutis esse amandum solum explicitè propter se, implicitè autem, & vltimatè propter Deum.

Ad primã cõfirmationem. 19 Ad primam confirmationem, respondetur, non esse parem rationem de bono honesto, siuè virtutis, & alijs bonis, nimirum vtili, & delectabili: in appetitu enim honesti non potest esse error, vt sæpè natura implicitè tendit in Deum: at bonum vtile, & commodi nõ sæpè natura tendit in Deum; potest enim in illis bonis esse error, & peccatum: ideò non valet consequentia: bonum honestum, siuè virtutis, amatur propter se; ergo bonum vtile, & delectabile est amandum propter se. Fama autem, diuitiæ, & huiusmodi pertinent ad bonum commodi, & delectabilis. Et cum ait, si diligimus bonum virtutis propter se, cum sit res creata, fruimur vtendis, quod est maxima peruersio, secundum D. Augustinum. Respondetur, quòd illa fruitio non est propriè, & rigorosè fruitio, sed rigorosè est vsus, quia vltimatè, & implicitè terminatur ille amor in Deum, vt dictum est.

Ad secundam confirmationem 20 Ad aliam confirmationem ex D. August. iam dictum est, enim pro tanto virtutes non relatas ad Deum, vitia appellare: quia non prosunt ad vitam æternam, & sic sunt vitia, & mala priuatiuè: quia carent relatione ad Deum, quæ daret illi omnem perfectionem debitam; vult enim solum illa opera virtutis esse bona, quæ fiunt ex charitate: quia habent oẽm perfectionem moralem, naturalẽ, & supernaturalem. Etiam dixit, esse vitia, cum propter se amantur, quia Stoici, & alij in virtutis bonum amabant propter se, vt putarent in illis esse vltimam fœlicitatem, non autem in Deo, & in hoc sensu sunt vitia: at nos non dicimus appeti propter se, quia sint vltimum bonum, sed quia bonum virtutis explicitè propter se est appetibile, licèt non sit summè appetibile; datur enim Deus ipse, qui est summè diligibilis.

Ad secundam probationem assumpti. 21 Ad aliam probationem assumpti, licèt non sit necessarium respondere propter solutionem argumenti: quia iam negatum est, opus morale bonum ordinari in Deum dilectum propter se explicitè: quia tamen iam supra ostendimus, hominem posse diligere Deum super omnia sine auxilio speciali. Respondetur auctoritates illas D. August. procedere de amore, ex charitate prouenientẽ, & ordinata ad vitam ęternã, non de amore prouenientẽ ex viribus naturæ, & ex dictamine rectæ rationis: perdidimus enim gratiam, & dona supernaturalia per peccatũ Adæ, & ideò non possumus diligere Deum dilectione, quæ nos ad vitam æternam, vel præparet, vel inducat, nisi Deus ipse suo auxilio speciali modo moueat, & adiuuet, & per hoc patet ad omnes auctoritates similes.

Ad vltimã cõfirmationem. 22 Ad vltimam confirmationem, negatur, intellectum ex viribus naturæ non habere tantam cognitionem, quanta requiritur ad cognoscendum, quæ requiruntur ad bonitatem operis moralis: nam Aristot. illam habuit, & docuit, vt patet ex dictis suprà ad quartum. Ad probationem ex D. August. dicimus, eum non velle dicere, quod per peccatum homo amiserit omnem cognitionem naturalem recti operis agendi: quia sic non esset vitiata, & vulnerata natura, sed esset omnino destructa. Voluit ergo dicere, quòd per peccatum Adæ intellectus noster amisit limpiditatem, & certissimam cognitionem, & magnam ignorantiam contraxit, non omnimam ignorationem.

Ad quintã rõnẽ principalem. 23 Ad quintam rationem principalem, illa confirmat nostram opinionem, & potest reflecti contra aduersarios, vt ostendimus secundo cap. ratione decima. Respondetur ergo, nos indigere auxilio Dei generali conseruationis, & gubernationis, & hoc titulo sumus debitores Deo: ideò debemus eum rogare, ne illo nos deserat: vndè in oratione dominica petimus panem nostrũ quotidianum; nec tamen arbitror, Vasquez dicturum illud nobis dari speciali illo auxilio, & gratia efficaci, nec de consequutione huiusmodi beneficij conseruationis vitæ, & fructuum terræ, & similibus, nos debere Deo gratias agere.

Ad sextam rationem. 24 Ad sextam iam dictũ est, nos posse implere præcepta, & vitare tentationes quo ad substantiam actus, & consequenter liberum arbitrium non esse impotens absolutè, non tamen posse secundum quid propter debilitatem eius, & inclinationem, ac motiua ad malum. Ad probationem ex D. August. contra Pelagium, respondetur, Pelagium, & D. August. loquutos fuisse de superatione tentationis, ac opere bono, non quoad substantiam actus præcisè, sed quò ad esse meritorium vitæ æternæ. Vel dicamus, & magis confirmat sententiam nostram, quod D. August. loquebatur de auxilio generali Dei, non de auxilio speciali; Pelagius enim non negabat solum auxilium speciale, sed negabat quoque auxilium generale Dei prouidentiæ concurrere ad singulas operationes nostras, quod confirmatur ex probatione adducta,

adducta,

adducta, ex oratione dominicali dum dicimus. *Et ne nos inducas in tentationem:* nàm in hac oratione nō imploramus auxilium speciale Dei ad superandas tentationes, sed auxilium generale, sicut in illa petitione. *Panē nostrum quotidianum da nobis*.

Argumentum efficax contra aduersarios.

25 Immò ex oratione illa dominicali habemus argumentum magnum pro nostra opinione de auxilio generali: quia credibile est, quod in illa oratione petamus, & imploremus auxilium idem diuinum semper; sed modo proportionato rebus petitis. At certum est in illis petitionibus enumerari petitionem fructuum terræ, & conseruationis huius vitæ, quę explicatur illis verbis. *Panē nostrum quotidianum da nobis*. Ergo, & in alijs petitionibus, cum dicimus. *Sanctificetur nomen tuū, adueniat regnum tuum*, &c. etiam imploramus auxilium generale, sed tamen vt cōcurrat eo modo, quo exigit natura operis. At sanctificatio Dei in Cælo, & in terra, & consecutio regni Cælestis requirit auxilium generale Dei, sed concurrente modo speciali, explicato supra in exordio iustificationis, scilicet vt nos Deus prçueniat sine nobis; ergo opus necessarium ad opus morale simpliciter non requirit auxilium speciale Dei, neque generale modo speciali concurrente.

Ad septimam rationem.

26 Per idem ad septimam negatur enim falsitas cōsequentis; ad probationem dicimus, quod loquebantur de obseruatione præceptorum Dei, non quo ad substātiam operis, & vt præcisè sunt opera moralis virtutis, sed vt sunt opera meritoria vitæ æternæ, vel ad vitam æternam habent aliquam relationem, in quo sensu cōcedimus, Deum speciali modo concurrere auxilio suo generali, vt dictum est.

Ad octauā rationem.

27 Ad octauam dictum est iam suprà, D. August. solum appellare veras virtutes eas, quæ fundatæ sunt in charitate, & ordinantur ad Deum, non vt manent præcisè in esse bono morali operis.

Ad nonam rationem.

Ad nonam negatur consequentia, quia ad hoc, vt opus morale sit dispositio ad gratiam, & iustificationem, requiritur relatio ad Deum: opus autem morale, vt morale, non includit hanc relationem, vt dictum est cap. 2. ratione 11. & cap. 5. in principio, & tribus sequentibus solutionibus.

Ad decimā rationem.

Ad decimam, respondetur, concedendo, Deum eodem auxilio generali concurrere ad opera bona, & mala; tamen ad opera bona ordinata ad vitam æternam, concurrere speciali modo, vt dictum est; sed ad alia omnia opera eodem modo.

Ad primū ex 3. ca. de dilectione Dei sup oīa ex Vasquez

28 Ad primum argumentum ex 3. cap. contra opinionem Scoti de dilectione Dei super omnia viribus naturæ, respondetur, opus dilectionis Dei super omnia in se, absque relatione ad Deum ipsum, nimirum, vt hoc actu consequatur vitam æternam, non esse opus religionis, nec pietatis verè, sicut neque alia opera bona moralia; sed esse tantum bonum materialiter, & positiuè; esse verò malam priuatiuè, idest non esse bonam completè formaliter, vt diximus in solutione trium primarū rationum 1. cap. & etiam in solutione quartæ rationis; idem dicēdum de voto, sacrificio, & huiusmodi quatenus fiunt sine relatione ad Deum: vndè qui faciunt hęc opera religionis, & diligunt Deum, vel ordinant illam dilectionem, & opera in Deum, secundum rectam fidē, vel reuelatam, vt Christiani Catholici, vel insenam in cordibus suis, vt in ijs, qui de fide Christi nihil audiuerunt, sed solum habent legem naturæ in cordibus suis, & operantur secundum dictamen illius; vel non ordinant hæc opera in Deum, vt ab illo consequantur gratiam, sed solum, quia sunt opera bona in se. Primo modo fiunt auxilio Dei generali speciali modo mouente. Secundo modo nequaquam. Præterea. Non est par ratio de dilectione Dei super omnia, & de votis, ac sacrificijs, quia ista includunt relationem ad illum, cui offeruntur, siuè benè, siuè malè offerantur. At dilectio Dei super omnia non includit necessariò relationē ad Deū, scilicet, vt fiat propter amorē Dei, & vt placeat Deo explicitè, sed tantum implicitè; ideò sicut alia opera virtutis moralis possunt fieri propter se, ita, & hæc dilectio Dei, quia ratio naturalis iudicat esse in se opus bonum.

Ad secūdā rationem.

29 Ad secundam, negatur, nos asserere, aliquod opus factum ex viribus puris naturæ disponere Deum ad tribuendum nobis gratiam suam, vt diximus disp. de merito congruo.

Ad tertiam rationem.

30 Ad tertiam, respondetur, dilectionem Dei super omnia includere detestationem peccatorum, &c. sed implicitè: non est autem necesse, quòd qui diligit Deū super omnia, habeat explicitè hanc detestationem: potest enim ex simplici motu luminis naturalis, considerans Deum essa primam causam, & summum bonum, diligere illum sic propter se absque vlla alia cogitatione de suis peccatis, quibus ipsum offendit: quia potest contingere, vt ignoret, se eum offendisse, vt patet de puro Phylosopho. Dico ergo, quod Concilium, & ratio ex Concilio deducta, loquitur de dilectione Dei supernaturali, & christiana, quæ explicitè continet detestationē peccatorum, & ordinatur in Deum dilectum explicitè.

Resolutio, & cōclusio dictorum.

Nos autem loquimur de dilectione Dei super omnia in se, vt explicitè excludit omnes istas circunstantias, qualem potuit habere purus Phylosophus, qui nullam cognitionem fidei reuelatæ habuit: propter hoc Scotus suprà dixit, posse nos ex puris viribus naturæ diligere Deum super omnia, sed non quantum ad omnes conditiones inclusas in illo præcepto. Illa autem conditio, scilicet detestatio peccatorum, &c. est inclusa in illo precepto: ideò quo ad hanc, & similia non tenet, nos posse diligere Deum super omnia ex viribus naturæ, vt capite tertio exposuimus.

DISPVTATIO LXII.

Vtrum prædestinatio, & reprobatio sit in potestate nostra, & auxilia sufficientia omnibus donentur?

Prædestinatio, & reprobatio est in potestate nostra aliquo modo. Caput Primum.

An prædestinatio sit in potestate nostra.

1 EX dictis, facilis est solutio illius dubij, Vtrum in potestate hominis sit sua prædestinatio, & reprobatio? Ad quod breuiter respondetur, per distinctionem: vel enim intelligitur, quod tota prædestinatio, siuè omnes actus concurrentes ad prædestinationem, de quibus diximus disputatione de prędestinatione cap. 2. sint in potestate nostra: & in hoc sensu non possumus dicere esse in nostra potestate prędestinari, & non prædestinari: ratio est, quia inter actus, siuè effectus prædestinationis est collatio gratiæ primę, siuè gratiæ præuenientis, quæ procedit omnino ex mera liberalitate Dei, absque vllis nostris meritis præcedētibus, neque de condigno, neque de congruo, vt agendo de iustificatione, & contritione contra Pelagianos, & Semipellagianos diximus; & consequenter neque ęterna electio ad gratiam est in potestate nostra. Non ergo tota prædestinatio, idest omnes effectus, & actus eius sunt in potestate nostra. Neque rationes, quæ ab aliquibus pro opposita opinione adducuntur concludunt; vt infrà videbimus. Alio modo potest intelligi, vt non tota prædestinatio, neque omnes effectus eius, sed complementum, & efficacia prædestinationis sit in potestate nostra, & tunc dico, quod prædestinatio est in potestate nostra. Probatur, quia licet in potestate nostra non sit, vt Deus nobis det gratiam, & auxilium suum, tamen in potestate nostra est, vt postquam nos vocauit, & nobis contulit gratiam, illi nos assentiamus, & faciamus eam nobis efficacem, idest consequi effectum suū; nimirum iustificationem, vt suprà toties diximus. Si enim nos non assentiamus, vocatio, & prædestinatio est

M 2 nulla.

nulla. Prædestinatio ergo ipsa, quæ est electio efficax ad gloriam æternam,& ad iustificationem in tempore, pendet ex potestate nostra, & à voluntate creata, non tanquam à causa, sine qua non: sed à causa partiali per se,& propriè illam efficienti. Accipiendo autem prædestinationem pro electione,& collatione primæ gratiæ, vt multi accipiunt, prædestinatio non est in nostra potestate vllo modo, quia illa collatio gratiæ est omnino gratuita; & oppositum asserere,est incidere in Pelagianorum,& Semipelagianorum hæresim. Et quia communior est acceptio nominis prædestinationis pro electione ad gloriam æternam,potest absolutè dici, nostrā prædestinationem pendere ex nobis. Prędestinationē enim ad gratiam illam efficacem physicè, vel moraliter, ac de congruo determinantem nostram voluntatē, in qua sola prædestinationem consistere dicunt Suarez & alij ex vna parte,& Thomistę multi ex alia parte,reijcietur in materia de auxilijs: atque hanc sententiam hoc modo declaratam complectitur Vasquez p.p.disp. 92. cap. 2. Et hæc est sententia Scoti, quam innuit in 1. dist. 40. vbi tenet, prædestinatum posse damnari in sensu diuiso, licèt non in sensu composito, vt suprà declarauimus: adducit enim præsertim hanc rationem, quia voluntas prædestinati propter prædestinationem, non est confirmata in gratia:& ita potest peccare, & in peccato finaliter permanere,& sic iustè damnari;ergo videtur esse in potestate hominis prædestinari, & reprobari; siquidem, qui est prædestinatus, potest damnari. Vnde è conuerso reprobatus, cum habeat semper gratiam præuenientem sufficientem paratā poterit saluari.

Prædestinatio ipsa pendet ex nobis.

Hanc sententiā amplectitur Scotus.

1. Ratio.

2 Probatur autem hæc assertio, quo ad hanc secundam partem,præsertim auctoritate D. Petri epistola 2. cap. 1. vbi habet hęc verba. *Quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera vestra certam vestram vocationem,& electionem faciatis*. Quæ auctoritas non probat, omnes effectus, siuè actus prædestinationis esse in nostra potestate, vt malè aliqui assumebant, volentes ex ea probare, liberum nostrum arbitrium incipere ex se ipso,& esse causam totalem, vel saltem principalem nostræ prædestinationis: hoc enim,vt Pelagianum, reiectum est: quia inter effectus prædestinationis est electio ad gratiam primam, & collatio illius in tempore, quam nullum omnino meritum præcedit, neque ex intuitu illius vllo modo datur,sed optimè probat, nostrū liberum arbitrium esse causam partialem veram, quia ablata,prædestinatio ipsa nulla est, & ruit,neque in esse potest poni, sicut generaliter omnis effectus pendens à duabus causis partialibus, ablata altera, omnino ruit, vel in esse poni non potest. Et licet illa particula (*certā*) habeat varias expositiones, tamen literalis, & obuia est, vt significet idem, quod firmam,& stabilem, vt sensus sit. Vos, qui prædestinati,& electi estis ad gloriam, laborate, vt per opera vestra bona,faciatis stabilem,& firmam istam vestram prædestinationem: quasi dicat, si opera mala facietis, cadentis à prædestinatione, & reprobi eritis,& damnabimini.

2. Ratio.

3 Secundò. Pro eadem sententia arguitur sic. Vocatio,& præueniens auxilium, quod est primus effectus prædestinationis,& à quo iustificatio,& glorificatio pēdent, non habet efficaciam, neque effectum, nisi nos assentiamus illi: nos autem habemus in nostra potestate assentire,& dissentire illi; ergo est in potestate nostra prædestinari,& non prædestinari.

Confirmatur.

Confirmatur. Gratia prędueniens sufficiens datur omnibus, & quicunque assentit iustificatur,& glorificatur: assentire autem,& non assentire est in potestate nostra; ergo prædestinatio est in potestate nostra.

Esse in potestate nostra reprobari.

4 Ex his patet, etiam in nostra potestate esse reprobari, quia nostrum est assentire vocationi,& non assentire: immò multo magis est in potestate nostra reprobatio, quàm prædestinatio, quia ad reprobationem sufficit non assentire, qui est actus totus positus in potestate nostra. Ad prędestinationē verò requiritur vocatio,& auxilium præueniens, quod non est in potestate nostra; licèt à Deo omnibus,& semper detur; ideo magis est in potestate nostra reprobatio, quàm prædestinatio.

Patres Grecos,& Latinos posse sic conciliari.

5 Ex hac ratione possumus Patres Gręcos,& D. Augustinum ac latinos simul conciliare, qui tamen contraria docere videntur,& Vasquez, Græcos fuisse Semipelagianos, asserit pluribus in locis, sed præsertim p. p. disp. 91. cap. 8. & sequentibus, dum dicunt, nos prædestinari ex bono vsu liberi arbitrij, ac ex meritis illius, Latini autem,& maximè D. August. ait, nos prędestinari ex gratia,non ex meritis: nam quando Græci Patres (vt etiam diximus in disp. de prædestinatione) dicunt, nos prædestinari ex bono vsu liberi arbitrij, intelligunt,non de bono vsu sine gratia,& ex puris viribus liberi arbitrij, sed de consensu liberi arbitrij adiuti gratia diuina præueniēte. D.Aug. verò loquitur de meritis puris liberi arbitrij; & hoc modo etiam conciliat hos Patres Suarez p.p. lib. 2. de prædestinatione cap. 8. & cum D. Chrisostomus ait. *Deus nostras non præuenit voluntates, ne nostram euerteret voluntatem*. & iterum, *Deum expectare, vt nos incipiamus, vt ipse perfectionem adiungat*, & similia, nihil aliud vult intelligere in prima auctoritate, nisi, quod Deus nos non pręuenit determinando physicè voluntatem nostram ad hoc operandum, non illud: quia sic auferret nobis libertatem: in secunda loquutione vult inferre, auxilium gratiæ nos non iustificare, neque disponere ad iustificationem,neque ad gratiam habitualem,nisi liberum arbitrium cooperetur illi.

Patres Greci non consentiunt Semipelagiani.

6 Quod verò Patres Gręci,& præsertim D.Chrisost. cōcesserint, omne meritum nostrum habere initium ex gratia non ex viribus liberi arbitrij, docet multis agēdo de iustificatione,& merito de congruo; sed hic locus sufficiat pro nunc. Homilia 12. in 1.ad Corinth.super illa verba cap. 4. *Quid habes, quod non accepisti?* habet hæc verba. *Non hoc, aut illud; sed omnia quæ habes: non enim hæc rectè facta tua sunt, sed diuina gratia; etiā si fidem dicas, ea existit ex vocatione*. Ergo fatetur, initium bonorum operū esse ex vocatione, & gratia; proinde non est negandum, eos semper tenuisse doctrinā catholicam, atque Patres Græcos,& Latinos in hoc maximo dogmate consensisse.

An Deus omnibus paruulis det sufficientia auxilia ad salutem? Caput Secundum.

An Deus omnib. hominib. det auxiliū sufficiens?

Quid dicēdum de paruulis.

7 Aliud dubium est, An Deus omnibus hominib. det auxilia sufficientia ad salutem consequēdā? Hæc quæstio potest intelligi de paruulis, & adultis. De paruulis autem est maior difficultas, quàm de adultis: nam certum est, remedium, siuè auxilium ordinarium ad tollendum peccatum originale in paruulis, esse baptismum aquæ, quod est Sacramentum, & etiam secundum aliquos martiriū ex peculiari priuilegio, vt patet de innocentibus pro Christo occisis ab Hærode. Multi autē sunt paruuli, qui in vtero matris decedunt, nec possunt baptizari: vnde tale remedium,& auxilium procul dubio de se sufficiens ad saluandum puerum non potest ei applicari vlla humana diligentia; & proinde cū Deus qui sua prouidentia omnia disponit, nō ordinauerit causas naturales, ita vt baptismus illis applicari potuerit, nō videtur prouidisse illis de remedijs,& auxilijs sufficiētib. ad salutem. Idem dicendum de ijs qui oriuntur quidem ex vtero materno,sed in tali dispositione, vt antequam aqua, vel minister sciens baptizare haberi possit, moriūtur. Et denique idem dicendum de omnibus ijs, qui sine culpa alicuius casu aliquo sine Sacramento Baptismi decedunt ex hac vita. Vnde pro hac opinione potest formari talis ratio ex dictis. Ille non habet sufficiens remedium ad tollendum peccatum originale, cui est impossibile applicare Sacramentum baptismi: sed multis paruulis (vt suprà diximus) non potest applicari baptismus ali-

aliqua induſtria humana, neque ex ordine cauſarum naturalium; ergo non omnibus paruulis datur ſufficiens remedium, & auxilium ad tollendum peccatum originale. Maior huius argumenti eſt euidens: nã baptiſmus, licèt ſit remedium ſufficiens ad delendum peccatum originale, tamen non eſt remedium, niſi vt applicãdum; ergo cui applicari non poteſt, non eſt remedium.

8 Pro eadem ſententia adducit Vaſquez p.p. diſput. 97. cap. 2. nonnullas auctoritates D. Auguſt. quibus ait, quoſdã paruulos ex hac vita exijſſe ſine baptiſmo, quia baptiſmus illis applicari non potuit: vndè lib. de natura, & gratia cap. 8. habet hæc verba. *Ego autem dico, paruulum natum in eo loco, vbi ei non potuit per Chriſti baptiſmum ſubueniri morte præuentũ, idcirco talem fuiſſe, id eſt ſine lauacro regenerationis exijſſe, quia aliud eſſe non potuit.* Ex hac auctoritate, & ſimilibus habetur, impoſſibile eſſe applicare baptiſmum aliquibus paruulis; ergo Deus illis ſufficientia remedia non prouidit.

Gregor. de Arimino. Vaſquez.

9 Propter hoc Gregorius de Arimino in 1. diſt. 46. quæſt. 1. Bannes p.p. quæſt. 23. art. 3. diſt. 3. concluſ. 5. & nonnulli alij, quos citat Vaſquez p.p. diſp. 97. c. 2. & ſequitur, aſſerunt, Deum non tradere omnibus paruulis ſufficientia auxilia ad ſalutẽ, & proinde Deum noluiſſe abſolutè, eos conſequi gloriam æternam, atque hãc ſententiam, dicit Vaſquez, eſſe communem omnibus Theologis, qui ſuo tempore ſcripta typis mandarunt.

Suarez.

10 E conuerſo Franciſcus Suarez p.p. lib. 4. de prouidentia gratiæ circa reprobos cap. 4. oppoſitam ſententiam ſuſtinet, atque Scotum, D. Tho. Ricardum, Sotum, & alios multos citatos à Vaſquez, aſſerit, ſentire ſecũ, atque eam eſſe communiorem ſentẽtiam Theologorum.

Opinio allata reijcitur, & oppoſita approbatur.

11 In hac re, quæ certè difficilis eſt, mihi ſemper placuit hęc poſterior opinio, & rationes pro ea adductę me planè conuincunt: nunquam enim ego mihi perſuadere potui, Deum creaſſe aliquos homines hac firma intentione, vt vitam æternam non conſequerentur, quæ tamen eſt finis vltimus, & ad quem à Deo benedicto eſt ordinata tota natura humana; & quidem ego puto hãc

Opin. Scoti.

eſſe opinionem Scoti, nam in 1. Sentent. diſt. 46. ad primum exponens illam propoſitionem, Deus vult omnes homines ſaluos fieri, inquit, quod, *etſi Deus non habeat voluntatem beneplaciti ad illum ſaluandum, tamen vult iſti illa adiutoria communia antecedentia ad ſalutem omnium, quibus iſte etiam poteſt ſufficienter benè viuere, & ſaluari, propter quæ dici poteſt quod quantum eſt ex parte ſui, vult omnes ſaluos fieri.* Ex quibus verbis elicitur, Scotum ſuſtinere Deum dare omnibus auxilia ſufficientia: & licèt videatur præſertim loqui de adultis, tamen, cum auctoritas illa ſit vniuerſalis, & Scotus dicat, Deum velle omnibus auxilia communia ſufficientia antecedentia, non eſt, vt mentem eius reſtringamus ad adultos ſolum.

12 Probatur ergo, Deum dediſſe omnibus infantibus auxilia ſufficientia gratiæ, quibus à peccato originali liberarentur; & rationes probantes hanc opinionem oppoſitam deſtruent.

Principale fundamentum.

Principale ergo fundamentum huius opinionis eſt hoc. Quicumque vult aliquem ſaluum facere, quantum eſt ex ſe, etiam quantum eſt ex ſe, dat illi media neceſſaria, & ſufficientia ad ſalutem conſequendam: ſed Deus vult paruulos omnes, nullo excepto, ſaluos facere, quantum eſt ex ſe; ergo Deus dat illis media neceſſaria, & ſufficientia, quantum eſt ex ſe. Maior propoſitio eſt euidens: ſi quis enim vult aliquem finem, & rationabiliter, ac verè velit, neceſſariò quoque vult media ſufficientia ad illum finem, eo modo ſaltem, quo vult finem. Hæc propoſitio eſt euidens, quia ſi vellet finem, & non media ad finem, vellet, & nõ vellet finem ei, & eodem modo, quod implicat contradictionem. Si ergo Deus voluit omnibus paruulis beatitudinem, eo modo, quo illis voluit beatitudinem, voluit etiam illis media ſufficientia ad eandem beatitudinem. Minor verò probatur ex auctoritate D. Pauli 1. ad Thimot. cap. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos facere.* Hæc enim auctoritas eſt vniuerſalis, nullum hominem excipit; ergo intelligitur etiã de omnibus paruulis. Quod autem illa auctoritas intelligatur de omnibus hominibus, latè oſtendi diſput. de prædeſtinatione cap. 5. nam ex verbis ſequentibus Apoſtoli, id clariſſimè elicitur; ſubiungit enim, *Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Ieſus:* certum eſt autem, Chriſtum Dominum eſſe redemptorem omnium hominum, non ſolum in ſpecie, ſed in indiuiduo; ergo nullum eſt indiuiduum, quod Deus non velit eſſe ſaluum; & hoc modo vniuerſaliter intelligit Scotus hãc propoſitionem 1. Sent. diſt. 46. quia nullam exceptionem facit; & alij multi. Confirmatur auctoritate alia ex 2. Reg. cap. 14. *Deus non vult perire animam;* & alijs multis adductis eodem cap. 5.

Scoti.

Reſponſio Vaſquez.

13 At reſpondet Vaſquez vbi ſuprà, iſtas duas auctoritates intelligi de adultis, non de paruulis: nam in prima auctoritate Paulus ſubiungit, *& in agnitionem veritatis veniant;* hoc autem non poteſt competere paruulis, cum non habeant vſum rationis. Secunda verò eſt ſententia Sunamitis, qua voluit inducere Dauidem ad parcendum Abſaloni; Abſalon autem erat adultus.

Reijcitur.

14 Hęc ſolutio eſt mera fuga, quod probatio ex Apoſtolo conuincit, quia Chriſtus eſt vnus redemptor omnium: & confirmatur ex verbis antecedentibus, quibus hortatur Thimoteũ ad orandum, vt in Eccleſijs fiant orationes pro omnibus hominibus. At paruuli ſunt homines; ergo non debent excludi ab hac oratione. Præterea D. Auguſt. lib. 4. contra Iulianum Pelagianum c. 8. expreſsè ſuſtinet, illa verba extẽdi ad paruulos; ait enim. *Nunquid autem homines non ſunt, vt non pertineat ad id, quod dictum eſt, omnes homines?* loquebatur autem ibi de paruulis, qui decedunt ſine baptiſmo, & damnantur; & de illa auctoritate Pauli. *Deus vult oẽs homines ſaluos fieri;* & diſputat cõtra Iulianum quomodo ſtent ſimul. Docet etiam in eodem loco D. Aug. paruulos venire in agnitionẽ veritatis: quia per baptiſmum veniũt ad vitam æternam, in qua eſt agnitio certa veritatis: vndè illa particula, non probat, eam auctoritatem intelligi de adultis tantum.

15 Altera etiam auctoritas ex 2. Regum debet intelligi de omnibus hominibus: quia licet illa mulier Teuitis dixerit illam ſententiam, vt faueret Abſaloni: tamen ſententia illa eſt generalis, quod conſpicitur ex verbis antecedentibus, tota enim ſententia eſt hæc. *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur: nec vult Deus perire animam, ſed retractat cogitans, nè penitus pereat, qui abiectus eſt.* Ecce, inquit, *omnes morimur;* ergo loquitur generaliter de omnibus hominibus, tàm adultis, quàm paruulis.

Alia reſpõſio.

16 Alij reſpondent, maiorem eſſe falſam: ad probationem dicunt, illam concludere de voluntate efficaci, & abſoluta, non de voluntate ſimplicis complacentię, & antecedenti, qualis eſt hæc, qua Deus vult, omnes homines ſaluos fieri. Quod probant exemplo illius, qui proijcit merces i naufragio; nollet enim proijcere, ſi poſſet ſaluare vitam aliter: vult ergo non proijcere merces voluntate ſimplici, & tamen nullum præparat medium ad non proijciendũ, immò totus eſt in proiectione mercium. Ergo voluntas ſimplex non infert applicationem mediorum; immò cũ huiuſmodi voluntate ſimplici ſtat voluntas efficax oppoſita non applicandi media.

Reijcitur.

17 Contrà. Quod vult Deus antecedẽter, vult etiam conſequenter, quantum eſt ex ſe; & ſic quãtum eſt ex ſe, dat media ſufficientia ad conſequendum volitum; voluntas enim antecedens (vt diximus diſput. de prædeſtinatione cap. 5.) differt à conſequente, quia illa antecedit omnem operationem cauſatũ extra Deum, & eſt ęqualis quo ad omnes. Conſequens verò complectitur operationem cauſarum ſecundarum, vt in adultis cooperationem noſtri liberi arbitrij; in paruulis verò cõcurſum

aliarum causarum naturalium, & liberarum, quæ ad applicationem remedij requiruntur. Vndè (vt videbimus soluendo argumenta in oppositum) Deus dat remedia sufficientia omnibus paruulis, quę possent applicari paruulis; & licèt non applicentur de facto, hoc prouenit ex defectu causarum secundarum liberarum, & naturaliū, non ex defectu Dei, neque ex impossibilitate rei. Vndè exemplum illud de proijciente merces, vel non est ad propositum, vel facit pro nobis. Non est ad propositum, quia nolle proijcere merces, est actus negatiuus, ad quem consequēdū non est opus adhibere, siuè applicare aliqua media: quia non est terminus alicuius factionis realis. Vel dicamus, quòd mercator adhibet, & applicat media ad non proijciendum merces: quia pręparat omnia media necessaria, & vtilia ad præseruandum se, & merces à tempestate; sed quando illis adhibitis, videt esse impossibile saluare se sine proiectione mercium, merces proijcit: quia fecit, quantum erat in se, vt non proijceret merces. Ita in proposito, Deus, quantum est in se, vult, omnes homines, etiam paruulos quoscunque saluare, & adhibet remedia sufficientia, quantū est ex se; sed quia causę secundę liberę, & naturales obsistūt, & Deus non vult mutare ordinem rerum: quia sic res, quas condidit, administrat, vt suos motus agere sinat, paruulis nō applicantur de facto illa remedia sufficientia: vndè si illa conditio adimpleretur, scilicet, quod causæ secundæ concurrerent in suo ordine, ita illi saluarentur sicut alij paruuli; & sic voluntas illa non solum esset simplicis complacentiæ, & affectus, sed omninò efficax.

Confirmatio prioris rationis. 18 Confirmatur hæc ratio ex verbis D. Pauli eadem epistola ad Thimoteum statim sequentibus, quæ sunt. *Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum Iesus Christus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus nobis*, & Ioan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi*, & aliæ similes; ex quibus sic arguitur. Christus est redemptor omnium hominum sufficienter; ergo & illorū paruulorum: quia & ipsi homines sunt; at ad hoc, vt sit sufficiens redemptor ipsorum, debuit non solum offerre mortem suam Patri, quæ erat remedium sufficiens de se; sed debuit per illam etiam illis pueris mereri applicationem illius remedij, alioquin non fuisset sufficiens redemptor: quia etsi obtulisset pretium, non tamen meruisset applicationem pretij, sine qua redemptio haberi non potest; non fuisset ergo redemptor sufficiens pro illis.

Responsio prima Vasquez. 19 Respondet Vasquez, Christum posse dici mortuum esse pro paruulis illis, qui non saluantur, tribus de causis. Prima, quia erat communis causa omnium hominum, & paruulorum, ob quam venerat, & ob quam orauit ad Patrem.

20 At hæc responsio non est vllius momenti: quia parum referret, quod causa esset communis, & tamen remedium sufficiens, & necessarium, quod Christus attulit, non esset commune omnibus; non esset autē commune, si non posset applicari omnibus: vndè semper firma manet consequentia, quod Christus pro illis non esset sufficiens redemptor.

Secunda responsio. 21 Secunda respōsio est, eum piè credere, Christum non expressè denegasse vllis paruulis meritum suum, & à fructu suæ passionis apud Patrem eos exclusisse, sicut dæmones reiecit.

Reffellitur Ex hac responsione arguitur. Si Christus non denegauit paruulis fructum suæ passionis; ergo non denegauit illis applicationem illius ad paruulos. Ergo falsum est, Christum noluisse his paruulis media sufficiētia, quantū erat ex se; sed verū est, ea voluisse, & nisi ex causis externis prouenisset impedimentum, illa efficaciter voluisset.

Tertia responsio. 22 Tertiò respondet, Christum affectu quidem simplici omnibus paruulis, nemine excepto, salutem desiderasse, sicut salutem sibi desiderauit, & pro illis orasse, sicut pro se ipso; sed cum illa conditione: veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat, Patrem tamen non acceptasse, neque illam ordinasse.

Refellitur. 23 Sed neque hæc responsio satisfacit, & assumit falsum, vt etiam notauit Suarez vbi suprà, quia non minus Deus voluntate diuina, quàm Christus voluntate humana voluit salutē, & redemptionem omnium, iuxtà illud Ioan. 3. *Sic Deus dilexit Mundum*, &c. Et 1. epist. ad Thimoteum cap. 4. *Deus est Saluator omnium*. Ergo si Christus simplici affectu, & quantum est in se salutem, & media sufficientia ad eam consequendam voluit, etiā Deus eadem voluit. Subiungit Vasquez, illam oblationem, & orationem, & voluntatem simplicis affectus non habuisse erga omnes paruolos, sed solum erga illos, qui post Christum natum futuri erant, non pro illis, qui antecesserunt, quia pro illis orare non potuit, vt illis applicaretur illud remedium: quia iam mortui erant, nec vllum fructum passionis iam consequuti erant, & nullis applicari non potuit. Cæterum, hoc est falsum apertè, (vt ibidem notauit quoque Suarez) quia Christus obtulit passionem suam nō solum pro paruulis futuris, sed pro omnibus, qui à principio mundi fuerunt: alioquin non esset redemptor omnium, quod tamen repugnat auctoritatibus superius adductis. Nec valet, quod illis iam nō posset applicari fructus passionis, nam satis est, quod suis temporibus per merita præuisa Christi parata fuit salus, quantum erat ex parte ipsius Christi Saluatoris.

Ad rationem aduersariorum. 24 Ad rationem pro aduersarijs respondetur, quòd applicationem Baptismi ad paruulum mortuum in vtero matris, & in alijs casibus adductis, esse impossibilem, potest intelligi duobus modis: vno modo absolutè: alio modo stante actuali ordine, & dispositione causarum secundarum, tàm necessariarū, quàm liberarum. Primo modo non est impossibile: quia potuisset mater illa per martirium occidi, & eo baptizari puerum, vel vterum diuidi, & puerum edi in lucem, & baptizari baptismo aquæ, quod est Sacramentum. Et in alio casu de eo, qui distat ab aqua, potuit illa mulier velle, vel eius maritus, & rectores eam parere in loco, vbi esset aqua, &c. Et ita licet de facto, & stante ordine præsenti rerum non potuerit applicari baptismus, & remedium, hoc non fuit propter impossibilitatem absolutam applicationis: quia causæ secundę, quarū aliquæ sunt liberæ, poterant dirigere ita causas naturales, vt nō adesset talis impossibilitas.

Quod si dicas; ergo Deus debebat illas ordinare sic per suam prouidentiam, vt illa impossibilitas præsentis ordinis, & dispositionis tolleretur. Respōdemr, hoc non decuisse Deum, postquam constituit in rerum natura, dari causas liberas, quæ suos effectus liberè producerēt: vndè propter eandem causam permittit malum, & peccata. Quod ergo paruulus in vtero matris moriatur sine baptismo, est permissio diuina, sicut, quod adultus peccet; non quia Deus illi neget auxilia sufficientia, & nullo modo illius salutē velit, sicut est permissio diuina, quod adultus in aqua casu moriatur, vel ex aliquo loco præcipitetur, & huiusmodi: licet enim illi effectus, stante ordinatione, & dispositione causarum secundarum naturaliter eueniant; & stante illa dispositione, sit impossibile, quod non eueniant, vt quod aliquis nesciens natare cadat in mari, & à nullo adiuuetur, est impossibile quod non suffocetur: tamen non est impossibile absolutè, quia potuit ita se gerere per suā liberam voluntatem, vel alicuius alterius, vt non caderet in mari, nec subiret illud periculum: tamen nemo diceret, Deum nō dedisse huic homini sufficientia auxilia, ne suffocaretur, sed solū dicet permisisse eum suffocari. Ita etsi Deus permittat paruulum in vtero matris mori, non tñ negandum est, Deum illi dedisse sufficiētia auxilia: quia pensatis omnibus causis secundis poterat ille effectus non sequi, & hoc sufficit.

Ad D. August. auctoritatem. 25 Per hoc idem patet ad auctoritatem D. August. illa enim, & similes non plus probant, quàm applicationem baptismi ad huiusmodi paruulum esse impossibilem, stante ordine, & dispositione præsenti illarum cau-

sarum secundarum; at non sequitur ex hoc, Deum non dedisse illi auxilia sufficientia, atque omnino noluisse, eum saluari; sed solum, hoc Deum permisisse, ne causis secundis liberis, quarum semper aliqua in actibus humanis intercedit, tum inferret.

Quid sit dicendum de adultis reprobis. Cap. III.

Quid sit dicendum de adultis. 26 Remanet difficultas de adultis reprobis, An omnibus illis Deus prouiderit de sufficientibus auxilijs ad salutem. Gregorius de Arimino in 1. Sent. dist. 46. quæst. vnica circa solutionem tertij. Henricus quolib. 8. quæst. 5. & nonnulli alij tenent partem negatiuã, quam amplectuntur præsertim Bannes p. p. quæst. 23. art. 3. dub. 3. conclu. 10. & clarius Aluarez disp. 113. conclu. 1. apertè enim inquit, Deum ante præscientiã, vel præuisionem voluntatis creatæ absoluta voluntate statuisse non dare omnibus adultis auxilia supernaturalia, intelligit autem de sufficientibus, vt patet ex Titulo disputationis, & clarius disp. 112. conc. 3. pro qua sic arguunt; & primò ex auctoritatibus Sacræ Scripturæ lib. **1. Ratio.** 2. Machabeorum 9. Scriptura loquẽs de Antioco dicit. *Orabat scelestus Dominum, à quo non esset misericordiã consequuturus.* Eccles. 7. *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem despexit ille.* Ioa. 12. *Propterea non poterant credere*, &c. & multa alia similia.

Confirmatur ex D. Aug. 27 Confirmatur ex auctoritatibus Patrum, præsertim D. Aug. qui plura in suis operibus dicit huic opinioni fauentia, præsertim lib. 1. ad Simplicianum quęst. 2. **2. Ratio.** *Ad alios vocatio quidem peruenit, sed quia talis fuit, qua moueri non possent, uocati quidem dici potuerunt, sed non electi.* Præterea lib. ad articulos sibi falsò impositos art. 7. ait. *Qui (scilicet Deus) nisi prius deseratur, neminem deserit, & multos desertores ad se conuertit.* Ergo ex D. Aug. Deus deserit aliquos, qui ipsum deserunt; ille autẽ deseritur à Deo, qui non habet auxilium sufficiens. Multoties alibi hanc eandem sententiam habet D. August.

3. Ratio. Pręterea. Isdẽ D. Aug. in expositione Epistolę ad Romanos in cap. 9. loquens de Pharaone, inquit. *Non ergo hoc illi imputatur, quòd tunc non obtemperauit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, sed quia talem se præbuit, cui cor obduraretur.* Quibus verbis ait, Pharaonem ita derelictum fuisse à Deo, vt non potuerit obedire Deo, atque illud non obtemperare Deo, imputatum fuisse peccatum illi, non quia tunc nõ obtemperauit, tunc enim non poterat, sed quia ipse se in tali statum constituit, vt non posset obedire. Ergo ex sententia D. August. homo propter peccatum quandoque deseritur à Deo, ita vt non possit facere bonum. Ergo tunc non habet auxilium sufficiens: quia tunc posset obedire Deo, & facere bonum.

4. Ratio. 28 Præterea. Libro de corrept. & gratia cap. 11. D. August. distinguit de duplici gratia. Prima est, quam, inquit, datam fuisse Adæ in statu innocentiæ, & Angelis in prima sua creatione, qua Adam, & Angeli permanere possent si vellent, & sine qua non possent permanere, etiam si vellent. Hæc est gratia sufficiens, qua nos indigemus in hac vita. De hac gratia habet ibi hæc verba. *Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pęna peccati est, quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.* Altera est gratia, qua non solùm possumus, si velimus, & sine qua non possumus etiã si velimus, sed qua omnino velimus. Hæc est gratia efficax, de qua ibidem hæc verba subiungit. *Et tanto amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id Deo dare placuit, vt non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiam si velimus, verùm etiam tantum, ac tale sit, vt velimus.* Ex prioribus verbis videtur elici, eum loqui de gratia sufficienti, & asserere, eam aliquibus hominibus in hoc statu post peccatum dari, aliquibus verò non dari; ergo gratia sufficiens ex D. August. omnibus non datur. Eandem sententiam habet D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 5. ad primum. **D. Tho.**

Præterea. Paruulis infidelium, & qui moriuntur in vtero materno, auxilium sufficiens non datur, quia interni auxilij non sunt capaces, externum verò, scilicet Sacramentum baptismi applicari non potest. **5. Ratio.**

Præterea. Sequeretur non dari infidelem negatiuũ. **6. Ratio.** Consequens est contra omnes, & contra D. Thomam 2. 2. quæst. 10. art. 1. & nos suprà ostendimus. Consequentia probatur: quia omnes adulti tenentur ad fidẽ Christi; ergo si habent auxilium sufficiens, & tamen non credunt, sequitur quòd non credant, quia nolunt; & sic sunt infideles positiuè, & contrariè, non negatiuè.

Præterea. Gratia sufficiens est vera gratia: at gratia **7. Ratio.** secundum D. Aug. ideò aliquibus negatur, vt vera gratia monstretur esse quibus datur; ergo gratia sufficiens non datur omnibus. Propter has rationes Aluarez disput. 112. concl. 3. cum Bannes p. p. quęst. 23. art. 3. dub. 3. præsertim concl. 8. & 9. tenet, quod Deus non det auxilium sufficiens omnibus adultis, accipiendo, dare, vt est correlatiuum ad recipere, idest tenet, Deum non dare auxilium sufficiens aliquibus; ita vt illud intrinsecè recipiant. **Opinio Aluarez, Bannes, & alius**

29 Præterea. Eadem opinio probatur ratione. Illud, quod Deus vult fieri in hoc mundo, omnino fit: **8. Ratio.** quia non potest impediri à causis secundis; ergo si Deus omnibus adultis vellet dare auxilia sufficientia, de facto omnibus illa darentur. Subsumo: sed sic est, quod de facto multis hæc auxilia sufficientia non dantur; ergo signum est, quòd Deus non voluit illa ab æterno illis dare. Assumptum probatur. Primò. Quia, nec reprobis semel iustificatis datur perseuerantia vsque ad mortem, quæ est necessaria ad salutem. Secundò. Non datur omnibus peccatoribus fidelibus Spiritus pęnitentiæ, vt iustificẽtur, vt dictum est de Pharaone. Tertiò. Infideles nõ illuminantur modo sufficienti, vt habeant fidem: quia non habent viam ordinariam acquirẽdi fidem, quę est necessaria ad salutem; ergo Deus non dat omnibus auxilia sufficientia ad salutem.

30 Opposita sententia est communior, & multi pręcedentem reputant errorem, & ex dictis in præcedentibus, præsertim in disputatione de prædestinatione, & reprobatione patet esse vera. **Reijcitur præcedens opinio, & opposita probatur.** Nam si Deus prædestinat homines ad gloriam, quos præuidit facturos opera bona, & reprobat, quos præuidit facturos mala, & ad faciendum opera bona, & vitandum mala simpliciter est necessarium auxilium sufficiens, sequitur, Deum dare auxilium sufficiens nedùm omnibus prædestinatis, quo operentur bonum, sed etiam omnibus reprobis, alioquin eorum peccata haberent excusationem, quod est impiũ, vt aliàs diximus, & infrà, respondendo ad quartum, dicemus.

Quod autem dicunt Bannes, Aluarez, & alij nonnulli, Deum dare reprobis auxilium sufficiens, prout dare non est correlatiuum ad recipere, non dare autem, vt dare, est correlatiuum ad recipere, ego non intelligo, Nàm illud dicitur dari actu ab aliquo, quod actu recipitur in eo, cui datur; & proinde dare, quod est verum dare, concomitatur, & est correlatiuum ad recipere: dare autem, cui non correspondet vt correlatiuum recipere, non est dare actu, sed potentia siue esse paratum ad dandum, non tamen re vera actu dare. At in proposito dicimus necessarium esse, Deum dare actu, & re vera omnibus reprobis adultis auxilium intrinsecũ, ita quod illud in se actu recipiant, licèt illi deinde actu non consentiant, sed respuant. Hanc sententiam sequuntur ex recentioribus Vasquez p. p. disp. 97. qui etsi de paruulis cum Gregorio, & aduersarijs senserit, tamen de adultis ab eo, & alijs dissentit, qui multos alios citat, Suarez p. p. lib. 4. de prouidentia gratiæ circa reprobos cap. 3. & multi alij.

Probatur ex D. Tho. 1. Ratio. Ex antiquis autem D. Thomas 3. p. quæst. 86. art. 1. eam tenet, dum ait, sententiam eorum, qui dicunt, aliquod

quod

quod peccatum pœnitentia deleri non posse, esse errorem; & rationes eius ibi adductæ hanc nostram sententiam probant: & sunt, quia hoc proueniret, vel quia esset aliquod peccatum in hac vita, de quo quis pœnitere non posset, quod est erroneum: quia per hoc tolleretur libertas arbitrij, & derogaretur diuinæ gratiæ, per quā moueri potest cor cuiuscunque peccatoris. Hæc autem duo absurda ad præcedentem opinionem sequuntur; quia liberum arbitrium sine gratia non est liberum ad opera meritoria, & derogatur multū gratiæ diuinæ; vel proueniret, quia pœnitentia non posset delere peccatū, quod etiam est absurdum: quia tunc peccatum superabundaret misericordiam, quod est erroneum. Patet autem in nostro casu hoc absurdum sequi: si enim propter peccatum commissum Deus subtraheret auxilia sua sufficientia, maior esset iniquitas hominis, quàm misericordia Dei.

Probatur eadem opinio efficaciter ex Scoto. Scotus quoque in 2. Sent. dist. 36. quæstione illa, An peccatum sit pœna peccati §. *Sed iste modus, vt videtur*, &c. apertè hanc sententiam sustinet, & oppositam refellit: nam confutat ibi opinionem illam, quæ dicebat, Vnū peccatum esse pœnā alterius peccati; eo quia facto

2. Ratio. primo peccato, Deus ex demerito illius potest subtrahere, ne agat ad rectitudinem in secundo actu, sicut ageret si nullum præcessisset peccatum, & ita ex hac subtractione est carētia rectitudinis in actu secundo, ex qua sequitur, illū actum esse peccatum, & esse pœnā primi peccati. Refellit autem Scotus hanc sententiam; eo quia tunc voluntas in illo actu secūdo non posset non peccare, neque in potestate illius esset peccatū secundum, quod est absurdum euidens: nemo enim tali peccato demereretur: quia his, quæ non sunt in potestate nostra, neque meremur, neque demeremur. Consequentia autem est euidens: quia nisi Deus, quantum est ex se, assisteret actui secundo, causando in illo rectitudinem auxilio suo, voluntas creata causare non posset: quia deficiente causa prima, causa secunda nihil efficere potest. Vndè sustinet ipse, quòd pro tanto secundum peccatum potest dici pœna prioris peccati, pro quanto voluntas ipsa deficiendo à rectitudine debita illi secundo actui, & ad quā Deus, quantum est ex se, concurrit, priuat se illa rectitudine, quæ est bonum ipsius animæ. Non dat autem voluntas huiusmodi rectitudinem, quia per primum peccatum debilitatur; multi enim defectus sequuntur, & multæ perfectiones auferuntur, propter quæ omnia debilitatur, & trahitur ad secundum peccatum: & hoc modo peccatum est pœna peccati, non autem quia Deus propter primum peccatum auferat auxilium sufficiens ad vitandum secundum peccatum. Ratio ergo hæc allata à Scoto est potissima in hac materia.

3. Ratio. 31 Tertiò. Probatur hæc sententia rationibus suprà adductis pro paruulis. Illa enim propositio. *Deus vult, omnes homines saluos fieri*, est vniuersalis, & intelligitur, tàm de paruulis, quàm de adultis, immò multò magis de adultis, vt superius vidimus.

4. Ratio. Quartò. Probatur auctoritatibus expressis Sacræ Scripturæ Ioan. 1. *Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis*. Vbi Christus inuitat omnes ad pœnitentiam; ergo omnibus quoque offert sufficiens auxilium: frustrà enim sine tali auxilio illos inuitaret. Secunda Petri cap. 3. vbi loquens de Deo habet hæc verba. *Sed patienter agit propter vos, nolens, aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti*. & multæ aliæ similes auctoritates, quæ apertè docent, nolle mortem peccatoris, sed eius vitam.

5. Ratio. 32 Quintò. Suarez vbi suprà hanc opinionem probat ex illo axiomate sæpè affirmato, & probato à D. August. præsertim lib. de natura, & gratia cap. 26. & approbatur à Concilio Tridentino sess. 6. cap. 11. & 13. *Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso*, quod aduersarij adducunt pro seipsis, & argumētum est illud. Si Deus ex se aliquibus hominibus denegasset auxilium sufficiens, profectò prius Deus deseruisset hominem, quàm homo desereret Deum. Consequens est contra axioma propositum; ergo. Consequentiā probo: quia Deus est, qui incipit semper in operibus bonis suo auxilio præuenienti; ergo si Deus non dat auxilium sufficiēs præueniens, Deus ipse primus est, qui deficit; & sic ipse prius deserit hominem, quàm homo Deum. Non potest ergo prius deserere Deum, sed tunc solum deserit Deum, quando vocatus gratia, & auxilio sufficienti renuit, nec eum vult sequi: ideò non potest Deus auferre auxilia sufficientia alicui de lege ordinaria.

33 Sextò. Si Deus ad obseruanda præcepta, & vincendas tentationes, quotiescunque occurrit occasio, non præberet auxilium sufficiens, sequeretur, aliquàndo hominem scienter transgredi præcepta Dei, & tamen illā transgressionem non posse imputari illi ad culpam. Cōsequens est falsum. Consequentia probatur, quia cum non habeat auxilium sufficiens, non potest ex se vitare opera mala, & facere bonum. Falsitas. Consequentis probatur, quia de tali, qui multo tempore perseueraret in peccato, dicitur illud Pauli ad Romanos 2. *Secundū autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi irā in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei*. At si illa transgressio non imputatur ei ad culpam, eo quia auxilio sufficienti sit destitutus, non incurrit nouam culpā, & proindè iram Dei sibi in dies non thesaurizat. 6. Ratio.

34 Superest, vt rationibus in oppositum satisfaciamus, illis enim solutis magis opinio nostra manifesta erit. Ad rationes in oppositum. Ad primam auctoritatem ex lib. Machabeorum, respondetur, illam auctoritatem tantum probare, illū non fuisse consequuturum misericordiam à Deo, licet postularet cum lacrimis, quia non postulabat eo modo, quo debebat; quia videlicet non pœnitebat peccati commissi, sed obstinatus manebat; postulabat autem misericordiam timore pœnæ; non autem quia esset destitutus auxilio sufficienti, quo posset rectè postulare à Deo misericordiam. Ad primā auctoritatē.

35 Ad secundam auctoritatem, & Scriptura, respondet Vasquez in illis auctoritatibus, illā particulam (*non posse*) nō significare impossibilitatem, sed difficultatem; vel intelligi illas auctoritates de impossibilitate consequente, quæ præsupponit præscientiam; non de antecedente, quæ tollit libertatem. Sed melius respondetur dicēdo, auctoritates esse omnino veras absolutè. Pro cuius intelligentia notandum est, quod ille dicitur derelinqui à Deo, cui Deus obtulit auxilium præueniens gratiæ, & vocatus est sufficienter, & tamen renuit: iste enim destituitur gratia, & auxilio Dei quia illud spernit, fidit autem, & relinquitur suis viribus naturalibus, quibus solis non potest corrigi, nec operari bonum. Verè ergo, & propriè dicit Scriptura, non posse corrigi ab vllo, quem despexit, & deseruit Deus: quia ille, qui nō innititur gratia, & alijs donis, sed solis viribus suis, nō pōt simpliciter conuerti. Ex hoc autem non sequitur, Deum non præbere, & denegare auxilia sufficientia reprobis, & derelictis ab eo; sed solum eos spreta gratia, & auxilio Dei, non posse corrigi, & operari bonum. Ad secundam auctoritatem. Responsio Vasquez. Responsio auctoris.

36 Ad secundam rationem ex auctoritatibus D. August. desumptam, Vasquez respondet, D. August. re vera fuisse illius opinionis, vt Deus aliquibus peccatoribus aliquando propter priora peccata denegei auxilia sufficientia ad salutem: verum quia non puto D. August. fuisse huius sententiæ propter rationes superius adductas, eius auctoritates sunt explicandæ. Ad secundā desumptam ex auctoritatib. D. Aug.

37 Ad primam ergo, & similes, dimissa responsione, quam ibi innuit Vasquez, quæ est, D. Aug. ibi asseruisse impossibilitatem sequentē tantum, quæ nascitur ex præscientia vocationis, & nullo modo tollit libertatem arbitrij; de qua necessitate, & impossibilitate sequēte, & antecedente, plura suprà dicta sunt. Respondeo, ex illa auctoritate non haberi, vocationem illam esse impotentē, Responsio auctoris.

& insuf-

& insufficientem ad eos conuertendum, sed denotari libertatem arbitrij vocati, & excitati, quoniam non dicit D. August. *Ad alios vocatio quidem peruenit, sed quia talis fuit,* quæ mouere non posset; *vocati quidem dici potuerunt, sed non electi;* sed inquit. Ad alios quidem vocatio peruenit; sed quia talis fuit, *qua moueri non possent,* vocati quidē dici potuerunt, sed nō electi. Innuit ergo, quod illa vocatio fuit talis, vt eos non cogeret (vt putabant Pelagiani, dicentes, gratiam tollere liberum arbitrium) sed ei liberè resistere possent; & qui de facto resisterunt, possunt dici vocati, sed non electi: quia ad hoc, vt sint electi, necesse est, vt nō solum vocentur, sed etiam vt ipsi assentiant libero arbitrio: isti non assenserunt, ideò fuerunt quidē vocati, non tamen electi. Et re vera hic est germanus sensus illius. Et confirmatur: quia si illa vocatio non fuisset sufficiens, ita vt in ipsa clauderetur defectus alicuius rei qua liberum arbitrium indigeret, excusari posset, nisi assentiret, & illa vocatio non esset sufficiens; & falsum diceret D. Aug. asserendo, illos posse dici vocatos, non electos: quia ille non vocatur verè, & propriè, cui sufficiens auxilium denegatur.

Ad aliam auctoritatem ex lib. ad articulos sibi falsò impositos, patet ex dictis nunc suprà in responsione ad illas duas auctoritates ex Sacra Scriptura, vbi exposuimus, quomodo homines deseruntur, & derelinquuntur à Deo; nō enim deseruntur homines, nisi quando vocationi, & auxilio sufficienti assentire nolunt; quia relinquuntur suis viribus naturæ; quæ sunt insufficientes ad opera supernaturalia. Ostendimus etiam suprà ratione quinta huius cap. illud axioma, *Deus neminem deserit, nisi prius deseratur,* facere pro nobis.

Ad tertiam rationem. 38 Ad tertiam, quę est auctoritas adhuc difficilis, D. August. in expositione Epistolæ ad Romanos, ex eodē fundamento respondetur; vult enim D. August. tollere quandam obiectionem, quę sibi fieri potuisset. Aliquis enim fortassè dixisset ei: si homo renuens auxilio vocanti relinquitur puris viribus liberi arbitrij, liberum autē arbitrium per se non potest operari bonum se solo; ergo homo tunc operando malum, non peccat: quia non potest operari bonum: nemo autem peccat in ijs, quę non potest efficere. Respondet D. August. hominem illum non peccare, eo quia liberum arbitrium suum solū operatur malum, sed quia habebat auxilium paratum Dei, & præueniens, quo poterat operari bonum, & vitare malum, & illud abiecit, & se talem præbuit, cui cor obduraretur. Quam expositionem confirmat auctoritas alia D. August. lib. de correptione, & gratia cap. 11. adducta etiam à Vasquez ibidem, vbi ait, quod si Angelo, & homini, cum primum creati fuerunt, non fuisset datum hoc adiutorium, peccassent quidem, quia illa natura facta erat talis, vt non posset non peccare sine gratia Dei; at illud peccatum non fuisset illis imputatum, quia sua culpa non peccassent; nunc autē illis, qui carent hoc adiutorio, & peccant, imputatur ad culpam peccatum, quia illud adiutorium est sibi datum, & tamen repellūt: vndè carentia illius adiutorij in ijs, qui modo peccant, est pęna peccati. Dum enim expellunt adiutorium, obdurant se, & impellunt se ad peccatum; & sic illa resistentia, siuè expulsio adiutorij, est pęna ipsi peccanti: quia illo adiutorio derelictus, peccat. Non ergo qui modo peccat, punitur, quia ex viribus liberi arbitrij non operetur bonum, ac vitet peccatum, quia hoc est impossibile, sed quia, cum Deus det auxilium sufficiens, quo liberum arbitrium posset operari bonum, & vitare malum, liberum arbitrium illud abijcit, & facit se impotens, quia priuat se adiutorio Dei, & relinquit semetipsum sibi: relictus autem sibi, & derelictus adiutorio Dei non potest vitare malum, & facere bonum; & sic iustè peccatum sibi attribuitur. Et illa carentia adiutorij diuini verè dicitur pœna peccati, vt dicebat Scotus nunc suprà in hoc cap. citatus.

Ad quartū. 39 Respondetur ad quartum, locum illum D. Aug. esse difficilem: tamen ex eo loco non haberi, Deum aliquibus hominibus adultis nunquam dare auxilium sufficiens, vt aduersarij intendunt, sed ad summum (interpretando mentem D. August. eo modo, quo Vasquez, & alij in solutione secundæ rationis superius adductæ, dicunt) haberi, Deum quandoque quosdam, quos sæpissimè gratia sua sufficienti vocauit, & ipsi eam spreuerunt, & repulerunt, tandem derelinquere in obcæcatione, & obstinatione, neque eis amplius gratiam sufficientem dare, quia illius indigni facti sunt; tamen ego non puto, D. August. fuisse illius sententiæ, licèt allata solutio satisfaciat argumento: nam contra illam solutionem procedit ratio quædam, quam eodem loco adducit D. August. & nunc supra præcedenti solutione tetigimus. Ratio autem est hæc, quam etiam Scotus pro sua opinione innuit, vt vidimus suprà. Si Deus desereret aliquando peccatorem, ita quod ei non præberet auxiliū sufficiens necessarium ad vitandum peccatum, & obseruandum præcepta, cum occurrit occasio sequeretur, hominem illum non obseruando præcepta, non peccare, quod tamen est absurdum. Consequentia probatur ex ratione, quam D. August. facit prædicto loco, quæ est, Si Deus, inquit D. August. adiutorium gratiæ non dedisset Adę, & Angelis, quo permanere possent, si vellet, & sine quo non possent, etiam si vellent, non fuisset imputandum Adæ, & Angelo, quod permansisset, quia non talis facta fuerat natura Adæ, & Angeli, vt sine diuino adiutorio permanere posset, si vellet: Deus autem non dedisset huiusmodi adiutorium; ergo non culpandi, sed excusandi fuissent, quod peccassent. Verba D. August. ibidem sunt hæc. *Si autem hoc adiutorium vel Angelo, vel homini quamprimum facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent: adiutorium quippe defuisset, sine quo manere nō possent.* Hæc D. August. quæ applicando ad propositum nostrum iure inferimus, quòd si Deus alicui peccatori negaret gratiam sufficientem pro aliquo tempore, quo teneretur obseruare præceptum, ille non esset culpandus, quia deesset adiutorium, sine quo non posset illud obseruare.

Quòd si quis dicat, peccator fecit sibi hanc impotentiam, ideò non excusatur, vt suprà ratione tertia ex D. August. argumentabamur. Contrà; tunc sequeretur, quod qui sua culpa se fecit impotentem ad seruandum aliqua præcepta, semper nouo peccato peccaret non obseruando illa præcepta. Exempli gratia, qui propria culpa incidit in amentiam, cum non ieiunat, nec audit missam tempore debito, peccaret; quod tamen est absurdum, neque illud asserit D. August. vt soluendo tertiam rationem diximus. Immò habet oppositum lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. & 19. & lib. de Natura, & gratia cap. 67. vbi ait. *Quis enim in eo peccat, quod cauere nullo modo potest?* & infrà. *Non tibi deputatur ad culpā, quod inuitus ignoras, neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis.*

Puto ergo dicendum, locum illum ex c. ij. libri de correptione, & gratia verificari, & intelligi de gratia efficaci, non de sufficienti: loquitur enim ibi D. August. de gratia, & adiutorio Christi in communi: hoc autem, licèt diuidatur in sufficiens, & efficax, tamen præcipuè de efficaci intelligitur. Vera solutio.

Ad quintū. Ad quintum. Respondetur superius, paruulis dari gratiam sufficientem sibi congruam, quæ est extrinseca, non intrinseca. Præterea. Dato, & non concesso, quòd gratia sufficiens quibusdam paruulis denegetur. Respondetur non esse parem rationem de paruulis, & adultis; quoniam paruuli non tenentur ad seruandum aliqua præcepta, neque cum damnantur, puniuntur pœna sensus: at adulti tenentur ad obseruanda præcepta, ideò egent auxilio necessariò; & si illud deesset, iniustè punirentur.

Ad sextũ.

Ad sextum. Respõdetur infidelem negatiuum illum esse qui nullam habet cognitionem de fide Christi: ideò ad eam habendam non tenetur iuxtà illud Ioannis. *Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberet;* ideò non requiritur auxilium sufficiens internum ad credendum; & consequenter non possunt esse infideles positiuè respectu fidei Christi: quo ad legem autem naturæ ad quam tenentur, habent auxilium sufficiens, quo si non benè viuunt damnantur, vt infrà ad vltimam rationem dicemus.

Ad septimum.

Ad septimum. Respondetur ibi loqui de gratia efficaci, & de alijs, quæ sunt dona specialia, quæ non sunt necessaria omnibus, non de dono, & adiutorio communi necessariò naturæ humanæ ad finem suum consequendum, cuiusmodi est gratia sufficiens.

Ad octauũ

40 Ad octauum negatur assumptum: diximus enim, auxilia sufficientia extrinseca, quorum solum sunt capaces etiam paruulis dari de facto à Deo, quantum est ex parte Dei; quod autem de facto non applicentur, prouenit ex defectu causarum secundarum. Idem multo magis est verum de adultis; quod magis declarabitur soluẽdo obiectiones istas tres. Ideò ad primam probationem illius assumpti, respondet Suarez vbi suprà cap. 3. perseuerantiam esse necessariam ad salutem; & ad probationem huius assertionis citat D. August. lib. de correptione, & gratia cap. 12. & Concilium Tridentinum sess. 6. can. 22. & cap. 13. Ego tamen sine præiudiciũ veritatis, non puto, hoc esse verum. Neque D. Aug. neque Concilium hoc dicit. Quod sit falsum, patet; quia

An perseuerãtia sit necessaria ad salutẽ.

perseuerantia essentialiter includit, vt diù quis insistat alicui difficili, ex D. Tho. 2. 2. quæst. 182. art. 1. & ex se patet, quia donum perseuerantiæ in gratia vsque ad mortem includit continuationem aliquorum actuum honorum; at non est necessarium ad salutem, vt aliquis habeat plores actus continuatos bonos, sed sufficit, quòd in vltimo instanti vitæ, in quo potest habere vnicum actum tantum bonum, vel malum, habeat illum bonum, licèt enim statim postea moriatur, vel si viuat, careat rationis vsu; vel non occurrat tentatio superanda, vel occasio præcepti obseruandi; saluabitur, & tamen nulla aderit perseuerantia. D. August. autem, & Sacrum Concilium locis citatis aiunt, perseuerantiã esse donum speciale, & qui illud habent, saluari; neminem autem illud se habere debere gloriari, vt patet ex cap. 13. eiusdem Concilij. Canone verò 22. dicit solum, neminem posse perseuerare in accepta iustitia sine speciali auxilio Dei, & cum eo posse; & oppositum asserentes damnat. Verba Canonis sunt ista. *Si quis dixerit, iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Non dixit ergo perseuerantiam esse necessariam ita ad salutem, vt sine illa nemo saluari possit.

Ad secundam probationem assumpti.

41 Ad secundam probationem, respondet Vasquez disput. 97. citata cap. vltimo in fine, omnibus hominibus concedi, ac nulli denegari auxilia necessaria necessitate antecedenti, hoc est ex parte causæ, & omnia necessaria necessitate comitanti, esse in potestate nostra; & illis solum a Deo denegari, qui libertate sua nolunt adiuuari ijs. Inter auxilia autem necessaria necessitate antecedenti numerat vocationes, & excitationes.

Contradictio Vasquez.

Vbi sibi contradicit, dum deinde disput. sequenti 98. dicit gratiam, & vocationem congruam solum dari electis, & prædestinatis; quam tamen ait esse ita necessariam, vt sine illa nemo saluari possit. Est ergo dicẽdum, nullo quantumcumque reprobo, & excæcato Deum denegare auxilium sufficiens, vt dictum est de Pharaone, & auctoritates D. Aug. quę videntur hoc probare, superius explicatæ sunt.

Quõ auxilium sufficiens cõferatur nobis à Deo.

42 Notandum est tamen, hoc auxiliũ sufficiens non conferri semper, & pro quocumque momento temporis ipsis reprobis; sicut neque etiam confertur hoc modo electis: quia licèt Deus stet ad ostium nostri cordis, & pulset, vt nobis suam gratiam det, tamen hoc non potest intelligi, vt quocumque momento temporis excitet cor, vel per bonam inspirationem, vel per externam vocationem, vel aliquid huiusmodi; quia dum dormimus, vel aliquo dolore ingenti sumus occupati, vel distracti aliqua alia operatione, huiusmodi inspirationibus non intendimus, licèt Deus, quantum ex se, quolibet momento temporis sit paratus. Sufficit ergo, vt tempore opportuno hanc vocationem, & auxilia conferat; vt cum occurrit tentatio, vel occasio præcepti obseruandi, vel faciendi aliquod opus bonum. Et denique supponendum est, vocationem, & collationem auxilij sufficientis, non esse vnam continuam operationem toto tempore, sed plures, propter rationem adductam, quia alijs operationibus distrahimur, vt dictum est. Ex quo sequitur, supponendum esse, dari sæpè aliquam vltimam excitationem, postquam nulla alia datur in tempore sequenti vitæ. Contingit enim, hominem morbo laborantem frequenter cogitare de morte, & de pœnitentia; tamen deuenit postea in alias cogitationes, quæ non pertinent ad pœnitentiam, sed ad res temporales, vel ad euadẽdam infirmitatem, vel aliquid aliud; & qui sani sunt, quandoque cogitant de morte; ea cogitatio autem paulatim discedit, & ea distractione perseuerante, aut occiditur, aut subito moritur. Datur ergo aliqua vocatio, & collatio auxilij diuini vltima, postquam alia in hac vita non datur; licèt quandoque hæc vocatio fiat in vltimo instanti vitæ huius. Sunt enim qui adhuc in illo vltimo instanti non habent sensus, nec mentem impeditam; & laudantes Deum, vel blasphemantes expirant; sufficit ergo, vt Deus succurrat illa vltima vocatione, & vltimo tẽporis momento, quo ipsi sunt cogitaturi de vita æterna, & morte, (quod Deus probè nouit) ipsis reprobis vocatione sufficienti, qua possint conuerti, si velint. Cum enim misericordia Dei superet impietatem nostram, non est credendum, in extremo vitæ nostræ hominem esse in aliquo momento subiectum tentationibus, & peccato, & periculo damnationis, in quo non habeat auxilium Dei sufficiens paratum, & actu collatum illi, quo se ab illis tentationibus possit liberare, & euadere damnationem, si velit; vt sic non de Deo, sed de se solo conqueri possit, qui damnatur.

Quomodo itelligatur Deum semper pulsare, & stare ad ostium cordis nostri.

Ad tertiã probationem.

43 Ad tertiam probationem de infidelibus, variæ sunt responsiones: & quidem de ijs, qui prædicationem Christi aliquando audierunt, non est dubium, eos habere sufficiens auxilium ad conuersionem: quia ipsa prædicatio exterior est sufficiens ad excitandum cogitationem eorum ad cõuersionem; neque est credibile, quod Deus internus sufficienti excitatione tunc, vel aliquo momento temporis sequentis eos non excitet.

De infidelibus. Primꝰ modus dicendi reijcitur

44 De infidelibus verò, qui nunquam legem Christi audierunt, aliquid dixerunt, eandem esse rationem ipsorum, & de paruulis, qui sine baptismo ex hac vita decedunt: Deus enim quantum est ex se, præparauit remedia opportuna; & quantum est ex se, illa applicauit, licèt propter causas secundas, & ordinem vniuersi, qui non debuit immutari propter libertatem humanam seruandam, vel aliqua alia causa rationali occulta. Et hæc responsio videtur desumi ex D. August. lib. 4. contra Iulianum cap. 8. vbi quo ad hoc æquiparat paruulos cum adultis. Sed hic modus dicendi reijcitur; quia cum adulti per proprios actus possint saluari: vndè, cum damnantur, pœnam sensus patiuntur, quod non contingit in paruulis; nimis derogaretur diuinæ misericordiæ, si non præberet illis maius auxilium, quàm paruulis.

Discrimen inter adultos, & paruulos.

Secundus modus dicendi.

45 Ideò alij dixerunt, nullum esse adultum, qui non proximè illuminetur aliquando in hac vita, vt possit cõuerti. Quæ sententia approbatur: quia illæ loqutiones Sacræ Scripturæ. *Deus non vult mortem peccatoris,* & similes, hunc sensum præseferre videntur; & nulla aderit repugnantia: quia hęc illuminatio potest fieri per

angelum

Angelum Cuſtodem. Et hunc modum dicendi eſſe Scoti deducitur ex dictis ſuprà in explicatione illius propoſitionis, *Deus vult omnes homines ſaluos facere*.

Hæc opinio reijcitur à Suarez.

46 Hanc opinionem reijcit Suarez: quia ſupponendum eſt, eſſe neceſſariam fidem de aliquo obiecto ſupernaturali, vt quod Deus eſt vnus, & creator omnium, &c. hæc autem ab huiuſmodi infidelibus non habetur, vt Scriptura teſtatur, & experientia patet; ergo non habent huiuſmodi gentes infideles auxilia ſufficientia.

Reſponſio ad rationẽ Suarez.

47 Sed hæc ratio eſt nulla quia diximus in 4. diſt. 4. fidem Chriſti, & legem Euangelicam totam, vel partem, eſſe neceſſarium medium poſt promulgationem ſufficientem: at non iis, quibus non eſt promulgata, & eam ignorant ignorantia inuincibili; ſufficit ergo eis lex, & cognitio naturæ, quam ſi ſeruarent cum auxilio Dei, ſaluarentur ſine Sacramentis; vel Deus miraculosè mitteret Angelum, vel hominem ad illos illuminandos, & baptizandos, vt dicunt Theologi de eo, qui nutriretur in ſiluis, & ſeruaret legem naturæ. Sed de hac re egimus in tractatu de pœnitentia, agendo de ignorantia, quæ excuſat à peccato, & in 4. loco citato, & cum hoc modo dicendi coincidunt alij; licet profiteantur diſſentire.

Tertius modus dicendi.

48 Alij enim dicunt (& hunc modum dicendi ſequitur Vaſquez, & multos veteres in hanc ſententiam citat vbi ſuprà) omnibus infidelibus iſtis, Deum dediſſe auxilium quoddam generale gratiæ, quo poſſent credere ea, quæ de Deo naturaliter cognoſcũtur; vt quod Deus eſt vnus, & quod eſt colendus, quo auxilio ſi benè vterentur, Deus alia auxilia proxima traderet; ſed quia illis communibus malè vtuntur, Deus alia non concedit. Quæ opinio fundari videtur in illo Apoſtoli ad Romanos. *Qui Deum cognouerunt, nec tamen vt Deum glorificauerunt*. Ecce, quod concedit Deus illis præbere auxilia ſufficientia ad ſalutem, quibus ſi conſentiant, maiora daret.

Vltimus modus dicendi.

49 Vltimus modus dicendi, quem ponit Soarez, & ex D. Thoma lib. 3. contra Gentiles cap. 159. & ex Ferrarienſi ibidem, colligit, in idem cecidit: ait enim Deũ præbere omnibus infidelibus auxilium aliquod gratię, quo licèt non eleuentur ad operandum aliquid ſupernaturale; tamen iuuantur ad ſeruandum legem naturæ, quia autem huic auxilio reſiſtant, nec ſeruant legem naturæ, Deus illis non dat vocationem proximam ad perueniendum ad fidem Chriſti, & ipſam ſeruandã; quod ſi illam nõ deſpicerent, Deus altiora auxilia daret. Quia ergo ponunt impedimentum, ideò deſtituuntur auxilijs proximis; ſicut fideles, qui reſiſtunt vocationi præuenienti, deſtituuntur gratia habituali, & auxilio cooperante, quæ illis à Deo traderentur, ſi auxilium præueniens non abijcerent. Dat ibi D. Thomas exemplum de Sole, qui omnes illuminat, qui non prębent impedimentum, claudendo oculos; ergo omnibus infidelibus largitur auxilium ſufficiens ad ſalutem, quo ſaluari poſſent, ſi vellent. Conſentit ergo cum ſecundo modo dicendi ſuperius explicato: omnes enim habent legem naturæ inſitam cordibus ſuis, quæ quoad prima principia eſt indelebilis, & ignorantia inuincibilis eos excuſat ab infidelitatis peccato, vt diximus in 4. in diſputatione de obligatione legis Euangelicæ. Et Deus dat ſufficientia auxilia ad illam ſeruandam quæ ſi non abijcerent, daret maiora, itaquod ad veram fidem Chriſti peruenirẽt, & ad Sacramenta; vel ſine illis Deus eos ſaluaret.

F I N I S.

AD LECTOREM.

POSTQVAM hoc opus de Prædestinatione in lucem edidi, audiui nonnullos, propositiones quasdam in hoc opere contentas, in alio sanè sensu interpretari, ac ipse senserim, proinde operæ pretium iudicaui easdem clarius explicare, & explicationem in lucem, prout facio, edere, ad omnem ambiguitatem tollendam.

Prima propositio.

In disputatione 56. num. 36. habeo hanc propositionem in margine. *Prædestinatio, & Reprobatio nostra variatur pro meritis, & demeritis nostris.*

Explicatur. Hoc quidem non intelligitur ex parte Dei; Censeo enim actum diuinum esse inuariabilem, sed ex parte creaturæ, quæ cum sit variabilis modo est in peccato, & modo est in gratia, & sic modo habet merita, & modo demerita; & consequenter secundum talem statum, modo est ordinata ad gloriam, & modo ad damnationem.

Secunda propositio.

In disputatione eadem 56. num. 53. in fine habeo hæc verba. *Et sic non est inconueniens dicere, Deum modo prædestinare Petrum, modo eum reprobare pro diuerso statu, & operationibus Petri, ad quas Deus concurrit cum sit prima causa. Ad peccatum enim Petri concurrit permissiuè, ad bonum per se: ergo data hac hypothesi, possumus dicere Deum mutari, imò habere diuersos actus, & tamen certissimum est Deum vnico actu ad extra omnia facere.*

Hæc secũda propositio est explicanda vt prima.

Tertia propositio.

Eadem disput. 56. num. 56. dico omnes Catholicos sustinere liberum arbitrium *partialiter concurrere ad actus nostros contingentes.*

Explico. Pro intelligentia est obseruandum, quod licet D. Augustinus in Enchiridion cap. 32. dicat totum opus bonum tribuendum esse Deo, non tamen vult negare Deum, & liberum arbitrinm esse causas partiales respectu eiusdem effectus, totales tamen in suo genere. Nam libro de gratia, & libero arbitrio ad Valentinum cap. 5. habet hæc verba. *Cum igitur haberet hoc meritum malum (scilicet Apostolus) reditum est bonum pro malo in eo quod secutus adiunxit, sed gratia Dei sum id quod sum, atque vt ostenderet, & liberum arbitriũ mox addidit, Et gratia eius in me vacua nou fuit, sed plus omnibus illis laboraui. Hoc enim liberum arbitriũ hominis exhortatur, & alijs, quibus dicit: Rogamus ne in vacuum gratiã Dei recipiatis: vt quid enim eos rogat, si gratiam sic susceperunt vt propriam perderent voluntatem? tamen ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse continuò, cum dixisset, gratia eius in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboraui, subiunxit, atque ait, Non ego autem, sed gratia Dei mecum, ac per hoc, nec gracia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.* Considerãda sunt illa verba vltima, *nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed Dei gratia cum illo.* Non vult ergo D. Augustinus, quod totum opus bonum sit à solo Deo, nec à solo libero arbitrio, sed ab vtroque, hoc autem vt patet est asserere, quod Deus, & liberum arbitrium sunt causæ partiales eiusdem effectus. At non sunt ita causæ partiales, quod Deus sit causa effectus quo ad vnam partem, & liberum arbitrium quo ad aliam, sed vterque est causa eiusdem effectus secundum totum, & secundum omnem partem totalis in suo genere, Deus autem est causa prima totalis in suo genere, & liberum arbitrium est causa totalis in suo genere causæ secundæ.

Cum ergo ipse D. Augustinus eo libro de gratia, & libero arbitrio apertè dicat, quod nec solius Dei, nec solius liberi arbitrij est operari bonum, & sit de fide, quod liberum arbitrium quoque causaliter concurrat ad efficiendum actum bonum, sit euidens D. Augustinum hoc non voluisse negare in eo loco ex Enchiridion cap. 32. dum dixit *totum tribuendum esse Deo*, sed solum voluit dicere, quod & si liberum arbitrium quoque ex sua parte concurrat, tamen non debet superbire, & se extollere, sed totum tribuere Deo, quia Deus est causa principalis, & præcipua præueniens, adiuuans, & perficiens opus bonum. Vnde non valet illa consequentia, quod si liberum arbitrium concurrit cum Deo, sicut hæc propositio est vera: *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis:* ita vera erit ista: *Non est miserentis Dei, sed volentis, & currentis hominis:* quia non est par ratio de Deo, & libero arbitrio. Nam homo ex se non potest, nedum facere bonum, sed nec incipere; sed eget auxilio Dei præueniente, cooperante, & perficiente: & sic Deus est causa principalissima, liberum autem arbitrium minus principalis, & infirma sine auxilio ipso Dei.

Quarta propositio.

Eadem disputatione 56. num. 82. habeo hanc propositionem. *Actus excellentes maiorum Ec-*

 clesia

clesia non sunt meritorij eo modo quo sunt meritorij actus secundum legem Dei ordinariam. Nam secundum legem Dei ordinariam ille solum potest mereri, qui potest operari, & non operari actus bonos, nedum intrinsecè, sed extrinsecè. Illi autem actus excellentes extrinsecè sunt necessarij; quia sunt præfiniti efficaciter ante consensum liberi arbitrij; sunt ergo meritorij ex speciali acceptatione Dei.

Explico. In hac propositione duo sunt quæ videntur facere difficultatem. Primum quod dico actus bonos maiorum meritorios esse necessarios extrinsecè, quod videtur falsum, quia necessarijs, nec meremur, nec demeremur. Secundum est quod dico hos actus bonos esse meritorios ex speciali acceptatione Dei, & alia ratione diuersa ab actibus bonis meritorijs secundum legem ordinariam Dei.

Explico. Quo ad primum non dixi actus maiorum in Ecclesia esse absolutè necessarios, sed dixi esse extrinsecè necessarios, & intrinsecè liberos; hoc autem necessarium est idem (vt ibi me explico) quod infallibile. Vnde dicere actus maiorum esse necessarios extrinsecè non intrinsecè, est idem ac dicere quod sunt infallibiles, siue quod infallibiliter eueniunt, licet liberè à voluntate eliciantur; quoniam cum præfiniantur efficaciter à Deo antecedenter ad consensum liberi arbitrij creati, non possunt non euenire. Neque hæc necessitas extrinseca, seu infallibilitas tollit libertatem, in qua consistit ratio meriti, licet tollat contingentiam, quia præfinitio Dei non mutat, neq; ponit aliquid in libero arbitrio.

Quantum ad secundum, quod alia ratione sint meritorij actus boni maiorum in Ecclesia, quam aliorum secundum legem communem, explicatur. Quia cum solum secundum legem communem ille possit mereri, qui potest demereri, & confirmati in gratia sint impeccabiles, & consequenter non possint demereri, ideò alia ratione dixi acceptari ad meritum actus maiorum, idest confirmatorum in gratia, & actus aliorum non confirmatorum.

Quinta propositio.

Disputatione 61. num. 16. habeo hanc propositionem. *Natura humana non differt à seipsa in statu innocentiæ, nisi quia tunc natura in eo statu habebat negationem gratiæ, nunc autem habet priuationem illius. At hæc differentia non minuit vires naturæ.*

Explico. In hac propositione cum dico, *vires naturæ non esse imminutas*. Intelligo de substantia ipsius naturæ, quæ per peccatum non corrumpitur. Vnde naturalia remanserunt integra. Nihilominus prædictæ vires multum inclinatæ, & attenuatæ sunt propter carentiam iustitiæ originalis, propter difficultatem ad bonum, propter ignorantiam, & similes defectus, qui diminuunt inclinationem ad bonum, quæ inclinatio ad bonum, & virtutem dicitur, & est bonum naturæ.

Sexta propositio.

Disputatione 60. cap. 3. in fine primæ rationis principalis habeo hanc propositionem. *Voluntas autem qua Deus vult electos saluari est voluntas conditionata.*

Explico. Pro tanto dico Deum velle saluare electos voluntate conditionata, quia Deus nunquam efficaciter decreuit saluare aliquem (de Adultis loquor) nisi ipse cooperetur gratiæ præuenienti. Vnde requirit semper hanc conditionem vt mereatur, & faciat opus bonum. Vnde cum electi sint illi, qui saluantur, neque ex decreto Diuinæ voluntatis de lege ordinaria saluentur sine cooperatione ad gratiam iure dicitur eos saluari voluntate Diuina conditionata.

Septima propositio.

Disputatione 61. cap. 3. num. 17. dico, quod *homo in statu naturæ corruptæ potest diligere Deum super omnia, non tamen meritoriè.*

Explico. Per illam particulam *super omnia*, non intelligo quod possit habere perfectissimam, & intensissimam dilectionem, quia illa dilectio, cum sit à natura infirma, est imperfecta.

Octaua propositio.

Disputatione eadem 61. cap. vltimo, num. 47. loquens de homine in fide, qui ignorantia inuincibili ignorat Euangelium, dico: *Si seruaret legem naturæ, quam seruare potest cum auxilio Dei, saluaretur sine Sacramentis, vel Deus miraculosè mitteret Angelum, vel hominem ad illum illuminandum, & baptizandum.*

Explico. Intelligo de auxilio Dei tam ex parte intellectus, quam voluntatis.

Nona propositio.

Disputatione 60. cap. 6. num. 7. & pluribus locis dico: *Deum expectare voluntatem nostram*, & Disputatione eadem cap. 4. ad secundam rationem principalem dico. *Deum expectare assensum voluntatis creatæ, antequam impium iustificet*. Hæc propositio videtur in terminis contraria Concilio Arausicano.

Explico pro intelligentia obseruandum est, quod ista propositio, *Deus expectat voluntatem creatam*, potest habere sensum falsum, & sensum verum, & catholicum. Si intelligatur sic, quod Deus expectat, vt voluntas ipsa incipiat operari bonum, & deinde ipse Deus subsequatur adiuuando, & perficiendo est sensus falsus. Fuit enim hic sensus Semipelagianorum, & damnatur in Concilio Arausicano 2. Canone 4. & 5. & à Diuo Augustino, & sanctis Patribus.

Alter sensus est, quod Deus incipiat per gratiam præ-

præuenientem mouere voluntatem creatam ad operandum opus bonum, & deinde expectet consensum, & cooperationem voluntatis creatæ ad faciendum illud idem opus bonum. Et hic sensus est catholicus & verus. Habetur enim sub his formalibus verbis in sacra Scriptura. Nam Isaiæ 30. dicitur: *Expectat Deus vt misereatur vestri.* & cap. 5. *Plantauit vineam expectauit vt faceret vuas, & fecit labruscas.*

Quod autem hic sensus sit verus optimè probatur ex D. Augustino. Disputatio enim tota inter D. Augustinum, & Semipelagianos in hoc fuit constituta, quod Semipelagiani dicebant liberum arbitrium incipere operari bonum, & gratiam subinde sequi, & à Deo dari propter bonum vsum præcedentem liberi arbitrij, & gratiam dari à Deo secundum mensuram boni vsus liberi arbitrij; adeo quod illis, qui magis viribus naturalibus operabantur bonum, maior gratia daretur, & illis, qui minus; minor. Diuus Augustinus vero semper contendit gratiam veram incipere, & præcedere bonum vsum liberi arbitrij, & bonum vsum liberi arbitrij pendere à gratia, non è conuerso; Et Deum conferre gratiam maiorem, vel minorem huic, vel illi pro beneplacito suæ voluntatis; non intuitu boni vsus præcedentis; & facere alia vasa in honorem dando eis maiorem gratiam, seu plusquam sufficientem, vt omnino conuertantur; Alia vero vasa in contumeliam dando solum sufficientem; ne peccatum habeat excusationem, non autem maiorem, & plusquam sufficientem, qua certissime conuertantur, quam certissimum est posse dare; tamen non dat, quia suæ Diuinæ voluntati non placet, & propter sua inscrutabilia iudicia. Hunc autem esse verum statum quæstionis probo præsertim, alijs locis dimissis, ex Epistola 107. Diui Augustini ad Vitalem, quæ sæpissimè in hac materia citatur, & est compendium clarum, & dilucidum totius doctrinæ Diui Augustini contra Pelagianos, & Semipelagianos, & errores eorundem.

Primo loco sint verba illa in eadem Epistola parum à principio super illa verba Psalmi 36. *A Domino enim gressus hominis diriguntur, & viam eius volet,* quæ sunt: *sed ideo dixit à Domino gressus hominis diriguntur, &c. vt intelligeremus ipsam voluntatem bonam, qua incipimus velle credere: quoniam Dei via quid est nisi fides recta illius est donum, qui gressus nostros propterea dirigit primitus, vt velimus. Non enim Scriptura ait à Domino gressus hominis diriguntur, quia viam eius voluit, sed diriguntur inquit, & volet, non igitur, quia voluit diriguntur, sed quia diriguntur volet.* Et paulò infra subiungit hæc alia verba: *Deus enim est, qui operatur in nobis, & velle, & multa huiusmodi quibus commendatur vera Dei gratia, hoc est, quæ non secundum merita nostra datur, sed dat merita ipsa cum datur; quia præuenit hominis voluntatem bonam, nec eam cuiusquam inuenit in corde, sed facit.* Et paulò infra: *sic & Dei gratia non negatur, sed sine vllis humanis præcedentibus meritis vera monstratur, & liberum ita defenditur vt humilitate solidetur, non elatione præcipitetur arbitrium, vt qui gloriatur non in homine, vel quolibet alio, vel se ipso, sed in Domino glorietur:*

Et infra secunda regula catholica eius est hæc. *Scimus gratiam Dei nec paruulis, nec maioribus secundum merita nostra dari.* Et infra. *Recognoscis me vt puto in ijs, quæ nos scire dixi non omnia, quæ ad fidem catholicam pertinent commemorare voluisse, sed ea tantum, quæ ad istam quæ inter nos agitur de Dei gratia quæstionem. Vtrum præcedat hæc gratia, an subsequatur hominis voluntatem; Hoc est, vt plenius id eloquar, vtrum à Deo nobis detur, quia volumus, an per ipsam Deus etiam hoc efficiat, vt velimus. Si ergo istas duodecim sententias, quas nos dixi scire ad fidem rectam, & catholicam pertinere etiam tu frater nobiscum tenes, ago Deo gratias; quas profecto non veraciter agerem, nisi gratia Dei faceret, vt teneres, quæ tibi tenenti nullum omnino remanet nobiscum de hac quæstione certamen.* Ponderanda sunt hæc verba vltima. *Quæ tibi tenenti nullum omnino remanet nobiscum de hac quæstione certamen.* Ex his enim apertè colligitur vltra gratiam præuenientem nullam aliam gratiam requiri, quæ efficax dicatur, & quæ faciat velle, de quo disputent Diuus Augustinus, & Semipelagiani, quia licet D. Augustinus det etiam gratiam adiuuantem, & perficientem, tamen de hac non erat lis cum Semipelagianis; quia ipsi eam concedebant, cùm dicebant conatus liberi arbitrij esse incassos nisi gratia Dei subsequeretur, & per hoc dicit Diuus Augustinus nullum omnino aliud certamen remanere inter Catholicos, & Pelagianos seu Semipelagianos.

Sequitur ibidem. *Vt enim eadem 12. breui expositione percurram quomodo voluntatis humanæ meritum sequitur gratia, cum datur, & paruulis, qui hoc nondum possunt, velle, vel nolle? quomodo gratiam, vel in maioribus dicetur præcedere merita voluntatis si gratia, vt vera sit gratia, non secundum merita nostra datur. Quam sententiam catholicam Pelagius ipse sic timuit, vt eos qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari sine dubitatione damnaret, ne à Catholicis iudicibus damnaretur?*

Et infra. *Quomodo Deus expectat voluntates hominum, vt præueniant eum, quibus dat gratiam, cum gratias non immerito agamus de his quibus non ei credentibus, & eius doctrinam voluntate impia persequentibus, misericordiam prærogauit, eosq. ad se ipsum potentissima facilitate conuertit, ac volentes ex nolentibus fecit? Vt quid ei inde gratias agimus si hoc ipse non fecit? Vt quid tanto magis eum magnificamus, quanto magis nolebant credere, quos credidisse gaudemus si gratia diuina in melius non mutatur voluntas humana?*

Hęc authoritas est notanda, quia habemus quod quando Diuus Augustinus dicit Deum non expectare voluntatem creatam loquitur de collatione gratiæ præuenientis, non de collatione gratiæ habitualis, & iustificantis, quia hæc subsequitur assensum liberi arbitrij ipsi gratiæ præuenienti:

Et infra inquit. *Nempe manifestum est ex illis duodecim sententijs quas pertinere ad catholicam fidem negare non fineris, non solum omnibus, verùm etiam singulis id confici, vt confiteamur gratiam Dei preuenire hominum voluntates, & per hanc eas potius præparari, quam propter eorum meritum dari*. Ex his patet quomodo auctoritates Diui Augustini intelligi debeant cum ait per gratiam Dei præparari voluntatem creatam; & quod gratia Dei fecit, vt velimus; quod gratia Dei dat velle: hoc enim ideo dicit, quia gratia ipsa est, quæ præuenit, & disponit voluntatem ad eliciendum bonum velle, & ad operandum bonum sine qua nullatenus operaremur bonum.

Hoc idem elicitur ex Epistola Diui Prosperi ad Diuum Augustinum, quæ habetur in operibus Diui Augustini ante librum de Prædestinatione Sanctorum. Nam ibi D Prosper loquens de sententia Semipelagianorum habet hæc verba. *Hac enim ipsorum deffinitio, & professio est. Omnem quidem hominem Adam peccante peccasse, & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regenerationem saluari, vniuersis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento sanguinis Christi sine exceptione esse prapositam, vt quicunque ad Fidem, & ad Baptismum accedere voluerint salui esse possint; quiue credituri sunt, quiue in ea fide, qua deinceps per Dei gratiam sit iuuanda mansuri sunt præsciisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in regnum suum*.

Pensanda sunt illa verba. *Vt quicunque ad Fidem, & ad Baptismum accedere voluerint salui esse possint*. Non enim dixit qui accedere per gratiam Dei voluerint, sed absolutè voluerint; nimirum per proprias vires. Et similiter pensanda sunt illa alia verba. *Qui autem credituri sunt, quiue in ea fide, qua deinceps per gratiam Dei sit iuuanda mansuri sunt*. Nam apertè significat eos asseruisse, quod gratia Dei iuuat fidem *deinceps*, postquam est acquisita puri liberi arbitrij viribus.

Et sic patet Diuum Prosperum asserere sententiam Semipelegianorum fuisse, quod voluntas creata ex se possit credere, & deinceps fidem, & bonam voluntatem iuuari per gratiam subsequentem, atque ipsos voluisse Deum præsciuisse ab æterno, qui sint proprijs viribus credituri, & operaturi bonum, atque eos prædestinasse ad Regnum Cçlorum. Hoc idem apertius ostendit in verbis illis paulò infra. *Remoueri itaque omnem industriam tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præueniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quandam induci necessitatem*.

Volebant ergo Semipelagiani quod gratia à Deo daretur ad mensuram boni vsus liberi arbitrij præcedentis, non autem quod Deus eam conferat magis, & minus pro sua voluntate, ante vsum liberi arbitrij ad illud adiuuandum; Quia videbatur illis hæc prioritas collationis gratiæ tollere libertatem, & inducere fatum, in quo quam maximè decipiebantur, cum gratia non tollat, sed adiuuet, & perficiat liberum arbitrium.

Obseruandum est tamen, quod isti Semipelagiani, vel saltem aliqui eorum aliquando etiam concesserunt gratiam Dei præuenire nostras voluntates ad operandum bonum, ac sine gratia Dei neminem posse incipere, nec perficere opus bonum sed tamen hoc semper negauerunt de fide. asseruerunt enim semper mordicus fidem rectam in Christum haberi posse ex viribus naturalibus, neque hominem egere gratia Dei ad incipiendum credere, atque diuersam esse rationem de fide, & de alijs operibus bonis, illa enim sine gratia Dei præueniente credebant haberi non posse, at de fide dicebant illam esse in potestate nostra omnino, qua habita tanquam merito, deinde alia dona nobis à Domino donarentur. Vtrunque patet expressius in Epistola Diui Hilarij ad Diuum Augustinum, quæ habetur in eisdem operibus Diui Augustini ante librum de Prędestinatione Sanctorum (quem librum, & librum de bono perseuerantiæ composuit Diuus Augustinus, vt satisfaceret quæsitis, & dubijs motis à Diuo Prospero, & Diuo Hilario in illis duabus Epistolis, vt patet ex primo capite eiusdem libri de Prædestinatione Sanctorum.)

Primum scilicet quod confiterentur necessitatem gratiæ præuenientis in alijs operibus excepta fide habetur in illis verbis Epistolæ D. Hilarij. *Cæterum ad nullum opus, vel incipiendum, nedum perficiendum quemquam sibi sufficere posse consentiunt*. Et propter hoc Diuus Augustinus libro de Prędestinatione Sãctorum c. 2. habet illa verba. *Peruenerunt etiam vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque vt ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiunt*. Atque in hoc eos laudat, quia plurimum recesserunt per hoc à Pelagianis verbis sequentibus. quæ sunt. *Retenta ergo ista in qua peruenerunt plurimum eos à Pelagianorum errore discernunt*.

Secundum vero scilicet quod negauerint necessariam esse gratiam Dei ad habendam fidem, patet ex illis verbis Diui Hilarij paulò infra in eadem Epistola. *Vnde non consequenter putant exigendam ab eo fidem, cuius natura id voluntate conditoris est concessum*. & alijs sequentibus, & propter hoc Diuus Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 2. in principio inquit. *prius ergo fidem, qua Christiani sumus, donum Dei esse debemus ostendere*. Et paulò infra arguit aduersus ipsos Semipelagianos, quod si negent fidem esse donum Dei, & asserant viribus puris naturæ acquiri posse, ipsos recedere à concessis scilicet quod ad incipiendum, & perficiendum opus bonum necessaria sit gratia Dei. Et ratio Diui Augustini est, quia etiam fides est donum Dei. Verba Diui Augustini eodem capite secundo libri de Prædestinatione Sanctorum sunt ista. *Non ergo receditur ab ea sententia quam Pelagius ipse in Episcopali iudicio Palestino, sicut eadem gesta testantur damnare compulsus est, gratiam Dei, secundum merita nostra dari, quasi non pertineat ad gratiam Dei, quod credere cœpimus; sed illud potius quod propter hoc nobis additur vt plenius, perfectiusq; credamus, ac per hoc initium fidei nostræ priores*

damus

damus Deo, vt retribuatur nobis, & supplementum eius, & si quid aliud fideliter petimus.

Concludit ergo D. Augustinus Semipelagianos sibi contradicere, dum fatentur alia opera bona esse dona Dei, atque nos egere gratia Dei præuenienti ad illa opera incipienda, id verò negant de Fide, quia etiam fides est donum Dei, & egemus gratia Dei ad habendum initium illius, atque hoc negando eos recedere à prima assertione, qua dicebant nos egere gratia Dei præueniente in omni opere bono, & consequenter eos non esse omnino alienos ab errore Pelagij, qui dixit gratiam Dei secundum merita nostra dari. Hoc totum confirmatur per verba Apostoli prima Corinth. 15. *Gratia Dei in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus laboraui.* Et rursus secunda Corinth. 6. *Videte fratres ne gratiam Dei in vacuum recipiatis.* Sentiebat ergo Apostolus gratiam Dei fore vacuam, nisi ipse consensisset, & cooperatus fuisset: & Deum nobis frustra, & in vacuum dare gratiam, nisi nos cooperemur: ergo Deus expectat consensum nostrum, postquam nos gratia sua præueniente excitauit, & volentibus nobis assentire, ipse quoque annuit, & adiuuat, & cooperatur per gratiam adiuuantem, & cooperantem, quæ non negabatur à Semipelagianis.

Neque allata propositio aduersatur Concilio Arausicano, nec in terminis, nec in sensu, quia verba illius Concilij canone 4. sunt ista: *Si quis vt à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem vt etiam purgari velimus per Spiritus sancti infusionem, & operationem in nos fieri confitetur, resistit Spiritui sancto per Salomonem dicentem: Præparatur voluntas à Domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro sua bona voluntate.* Non aduersatur ergo in terminis, quia propositio Concilij est hæc: *Si quis vt à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem vt etiam purgari velimus per Spiritus sancti infusionem, & operationem in nos fieri confiteatur, resistit, &c.* Propositio autem mea est hæc: *Deum expectare voluntatem creatam, idest consensum voluntatis creatæ ad operandum opus bonum*: patet autem quod istæ propositiones sunt ex terminis diuersis.

Nec aduersatur quantum ad sensum, quia certum est Concilium loqui secundum doctrinam Diui Augustini, & contra Semipelagianos. Semipelagiani autem dicebant, vt vidimus supra ex Diuo Augustino, liberum arbitrium incipere, & gratiam Dei subsequi, & proinde Deum expectare voluntatem nostram ad hoc, vt à peccato purgari incipiamus. Non autem erat disputatio inter illos, an postquam Deus mouit liberum arbitrium per gratiam præuenientem expectet consensum, vt supra vidimus. Atque hoc modo explicatis his propositionibus, nullam existimo remanere ambiguitatem.

LAVS DEO.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici.

A. Episcopus Hieracen. Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Rodulfius Ordinis Prædicatorum Sacri Palatij Apostolici Magister.

ROMAE, Apud Hæredem Bartholomæi Zannetti. M. DC. XXV.

SVPERIORVM PERMISSV.